Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

॥ श्रीः ॥

तैत्तिरीय संहिता

ॐ इषे त्वोर्जे त्वा वायवं स्थोपायवं स्थ देवो वः सविता प्रार्पयतु श्रेष्ठतमाय कर्मण आप्यायध्वम घ्निया देवभागमूर्जस्वतीः पयस्वतीःप्रजावतीरनमीवा अयक्ष्मामा वस्तेन ईशत माघशंसो रुद्रस्य हेतिः परि वो वृणक्तु ध्रुवा अस्मिन् गोपतौ स्यात बह्वीर्यजमानस्य पशून्पाहि—४३) [इषे त्रिचत्वारिंशत्] ॥ १ ॥ यज्ञस्य घोषदसि प्रत्युष्टंरक्षः प्रत्युष्टा अरातयः प्रेयमगाद्धिषणा बर्हिरच्छ मनुना कृता स्वधया वितष्टा त आवहन्ति कवयः पुरस्ताद्देवेभ्यो जुष्टमिह बर्हिरासदे देवानां परिषूतमसि वर्षवृद्धमसि देवबर्हिर्मा त्वान्वङ्मा तिर्यक् पर्व ते राध्यासमाच्छेत्ता ते मा रिषं देवबर्हिः शतवल्शं विरोह सहस्रवल्शाः (१) वियंरुहेम पृथिव्याः सम्पृचः पाहि सुसम्भृता त्वा सम्भराम्यदित्यै रास्नाऽसीन्द्राण्यै सन्नहनं पूषा ते ग्रन्थिं ग्रथ्नातु स ते मा स्थादिन्द्रस्य त्वा बाहुभ्यामुद्यच्छे बृहस्पतेर्मूर्ध्ना हराम्युर्वन्तरिक्षमन्विहि देवं गममसि—३८) [सहस्रवल्शा अष्टात्रिंशच्च]

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

॥ २ ॥ शुन्धध्वं दैव्याय कर्मणे देवयज्यायै मातरिश्वनो घर्मोऽसि द्यौरसि पृथिव्यसि विश्वधाया असि परमेण धाम्ना दृꣳहस्व मा ह्वार्वसूनां पवित्रमसि शतधारं वसूनां पवित्रमसि सहस्रधारꣳहुतस्तोको हुतो द्रप्सोऽग्नये बृहते नाकाय स्वाहा द्यावापृथिवीभ्याꣳ सा विश्वायुः सा विश्वव्यचाः सा विश्वकर्मा सम्पृच्यध्वमृतावरीरूर्मिणीर्मधुमत्तमा मन्द्रा धनस्य सातये सोमेन (१) त्वातं नच्मीन्द्राय दधि विष्णो हव्यꣳ रक्षस्व—८) [सोमेनाष्टौ च] ॥ ३ ॥ कर्मणे वां देवेभ्यः शकेयं वेषाय त्वा प्रत्युष्टꣳ रक्षः प्रत्युष्टा अरातयो धूरसि धूर्व धूर्वन्तं धूर्व तं योऽस्मान् धूर्वति तं धूर्व यं वयं धूर्वामस्त्वं देवानामसि सस्नितमं पप्रितमं जुष्टतमं वह्नितमं देवहूतममह्रुतमसि हविर्धानं दृꣳहस्व माह्वार्मित्रस्य त्वा चक्षुषा प्रेक्षे माभेर्मा संविक्था मा त्वा (१) हिꣳसिषमुरु वाताय देवस्य त्वा सवितुः प्रसवेऽश्विनोर्बाहुभ्यां पूष्णो हस्ताभ्यामग्नये जुष्टं निर्वपाम्यग्नीषोमाभ्यामिदं देवानामिदमु नः सह स्फात्यै त्वा नाराँत्यै सुवरभि विख्येषं वैश्वानरं ज्योतिर्दृꣳहन्तां दुर्या द्यावापृथिव्योरुर्वन्तरिक्षमन्विह्यदित्यास्त्वोपस्थे सादयाम्यग्ने हव्यꣳ रक्षस्व—४६) [त्वा षट्चत्वारिꣳशच्च] ॥ ४ ॥

देवो वः सवितोत्पुनात्वच्छिद्रेण पवित्रेण वसोः सूर्यस्य रश्मिभिरापो देवीरग्रेपुवो अग्रेगुवोऽग्र इमं यज्ञं नयताग्रे यज्ञपतिं धत्त युष्मानिन्द्रो वृणीत वृत्रतूर्ये यूयमिन्द्रमवृणीध्वं वृत्रतूर्ये प्रोक्षिताः स्थाग्नये वो जुष्टं प्रोक्षाम्यग्नीषोमाभ्याꣳ शुन्धध्वं दैव्याय कर्मणे देवयज्याया अवधूतꣳ रक्षोऽवधूता अरातयोऽदित्यास्त्वगसि प्रति त्वा (१) पृथिवी वेत्त्वधिषवणमसि वानस्पत्यं प्रति त्वादित्यास्त्वग्वे-

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

त्वग्नेस्तनूरसि वाचो विसर्जनं देववीतये त्वा गृह्णाम्यद्रिरसि वानस्पत्यः स इदं देवेभ्यो हव्यꣳ सुश-
मिशमिष्वेषमावदोर्जमावद द्युमद्वदत वयꣳ संघातं जेष्म वर्षवृद्धमसि प्रति त्वा वर्षवृद्धं वेत्तु परापूतꣳ
रक्षः परापूता अरातयो रक्षसां भागः (२) असि वायुर्वो विविनक्तु देवो वः सविता हिरण्यपाणिः
प्रतिगृह्णातु—११) [त्वा भाग एकादश च] ॥ ५ ॥ अवधूतꣳ रक्षोऽवधूता अरातयोऽदि-
त्यास्त्वगसि प्रतित्वा पृथिवी वेत्तु दिवस्कम्भनिरसि प्रति त्वादित्यास्त्वग्वेत्तु धिषणासि
पर्वत्या प्रति त्वा दिवस्कम्भनिर्वेत्तु धिषणासि पार्वतेयी प्रति त्वा पर्वतिर्वेत्तु देवस्य त्वा
सवितुः प्रसवेऽश्विनोर्बाहुभ्यां पूष्णो हस्ताभ्यामधिवपामि धान्यमसि धिनुहि देवान् प्राणाय
त्वा (१) अपानाय त्वा व्यानाय त्वा दीर्घामनु प्रसितिमायुषे धां देवो वः सविता हिरण्यपाणिः
प्रतिगृह्णातु—१५) [प्राणाय त्वा पञ्च दश च] ॥ ६ ॥ धृष्टिरसि ब्रह्म यच्छापाग्ने
ऽग्निमामादं जहि निष्क्रव्यादꣳ सेधाऽऽदेवयजं वह निर्दग्धꣳ रक्षो निर्दग्धा अरातयो
ध्रुवमसि पृथिवीं दृꣳहायुर्दृꣳह प्रजां दृꣳह सजातानस्मै यजमानाय पर्यूह धर्त्रमस्यन्तरिक्षं-
दृꣳह प्राणं दृꣳहापानं दृꣳह सजातानस्मै यजमानाय पर्यूह धरुणमसि दिवं दृꣳह
चक्षुः (१) दृꣳह श्रोत्रं दृꣳह सजातानस्मै यजमानाय पर्यूह धर्मासि दिशो दृꣳह योनिं
दृꣳह प्रजां दृꣳह सजातानस्मै यजमानाय पर्यूह चितः स्थ प्रजामस्मै रयिमस्मै सजाता
नस्मै यजमानाय पर्यूह भृगूणामङ्गिरसां तपसा तप्यध्वं यानि घर्मे कपालान्युपचिन्वन्ति वेधसः।

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

पूष्णस्तान्यपि व्रत इन्द्रवायू विमुञ्चताम् ४८) [चक्षु रष्टा चत्वारिंशच्च] ॥ ७ ॥ संवपामि समापो अद्भिरग्मत समोषधयो रसेन सꣳरेवतीर्जगतीभिर्मधुमतीर्मधुमतीभिः सृज्यध्वमद्भ्यः परिप्रजाताः स्थ समद्भिः पृच्यध्वं जनयत्यै त्वा संयौम्यग्नयेत्वाऽग्नीषोमाभ्यां मखस्य शिरोऽसि घर्मोऽसि विश्वायुरुरु प्रथस्वोरु तेयज्ञपतिः प्रथतां त्वचं गृह्णीष्वान्तरितꣳरक्षोऽन्तरिता अरातयो देवस्त्वा सविता (१) श्रपयतुवर्षिष्ठे अधि नाकेऽग्निस्ते तनुवं माऽतिधाऽग्ने हव्यꣳरक्षस्व सं ब्रह्मणा पृच्यस्वैकताय स्वाहा द्विताय स्वाहा त्रिताय स्वाहा—२२) [सविता द्वाविꣳशतिश्च] ॥ ८ ॥

आददे इन्द्रस्य बाहुरसि दक्षिणः सहस्रभृष्टिः शततेजा वायुरसि तिग्मतेजाः पृथिवि देवयजन्योषध्यास्ते मूलं मा हिꣳसिषमपहतोऽररुः पृथिव्यै व्रजं गच्छ गोस्थानं वर्षतु ते द्यौर्बधान देव सवितः परमस्यां परावति शतेन पाशैर्योऽस्मान्द्वेष्टि यञ्च वयं द्विष्मस्तमतो मा मौगपहतोऽररुः पृथिव्यै देवयजन्यै व्रजम् (१) गच्छ गोस्थानं वर्षतु ते द्यौर्बधान देव सवितः परमस्यां परावति शतेन पाशैर्योऽस्मान्द्वेष्टि यञ्च वयं द्विष्मस्तमतो मा मौगपहतोऽररुःपृथिव्या अदेवयजनो व्रजं गच्छ गोस्थानं वर्षतु ते द्यौर्बधान देवसवितः परमस्यां परावति शतेन पाशैर्योऽस्मान्द्वेष्टि यञ्च वयं द्विष्मस्तमतो मा (२) मौगररुस्ते दिवं माऽस्कान्वसवस्त्वा परिगृह्णन्तु गायत्रेणछन्दसा रुद्रास्त्वा परिगृह्णन्तु त्रैष्टुभेन छन्दसाऽऽदित्यास्त्वा परिगृह्णन्तु जागतेन छन्दसा देवस्य सवितुःसवे कर्म कृण्वन्ति

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

वेधसं कृतमस्यृतसदनमस्यृतश्रीरसि धा असि स्वधा अस्युर्वी चासि वस्वी चासि पुरा क्रूरस्य विसृपो विरप्शिन् (३) उदादाय पृथिवीं जीरदानुर्यामैरयञ्चन्द्रमसि स्वधाभिस्तां धीरासो अनुदृश्य यजन्ते — ११) [देवयजन्यैव्रजं तमतोमा विरप्शिन्नेकादश च] ॥ ९ ॥ प्रत्युष्टꣳ रक्षः प्रत्युष्टा अरातयोऽग्नेर्वस्तेजिष्ठेन तेजसा निष्टपामि गोष्ठं मा निर्मृक्षं वाजिनं त्वा सपत्नसाहꣳ संमार्ज्मि वाचं प्राणं चक्षुः श्रोत्रं प्रजां योनिं मा निर्मृक्षं वाजिनीं त्वा सपत्नसाहीꣳ संमार्ज्म्याशासाना सौमनसं प्रजाꣳ सौभाग्यं तनूम् । अग्नेरनुव्रता भूत्वा सन्नह्ये सुकृताय कम् । सुप्रजसस्त्वा वयꣳ सुपत्नीरुप (१) सेदिम ! अग्ने सपत्नदम्भनमदब्धासो अदाभ्यम् । इमं विष्यामि वरुणस्य पाशं यमबध्नीत सविता सुकेतः । धातुश्च योनौ सुकृतस्य लोके स्योनं मे सह पत्या करोमि । समायुषा सम्प्रजया समग्ने वर्चसा पुनः । सम्पत्नी पत्याहं गच्छे समात्मा तनुवा मम । महीनां पयोस्योषधीनाꣳ रसस्तस्य तेक्षीयमाणस्य निः (२) वपामि महीनां पयोस्योषधीनाꣳ रसोऽदब्धेन त्वा चक्षुषाऽवेक्षे सुप्रजास्त्वाय तेजोऽसि तेजोऽनुप्रेह्यग्निस्ते तेजो मा विनैदग्नेर्जिह्वासि सुभूर्देवानां धाम्ने धाम्ने देवेभ्यो यजुषे यजुषे भव शुक्रमसि ज्योतिरसि तेजोऽसि देवो वः सवितोत्पुनात्वच्छिद्रेण पवित्रेण वसोः सूर्यस्य रश्मिभिः शुक्रम् (३) त्वा शुक्रायां धाम्ने धाम्ने देवेभ्यो यजुषे यजुषे गृह्णामि ज्योतिस्त्वा ज्योतिष्यर्चिस्त्वार्चिषि धाम्ने धाम्ने देवेभ्यो यजुषे यजुषे गृह्णामि — १६) [उपनिः शुक्रꣳ षोडश च] ॥ १० ॥ कृष्णोऽस्याखरेष्ठोऽग्नये त्वा स्वाहा वेदिरसि बर्हिषे त्वा स्वाहा बर्हिरसि स्रुग्भ्यस्त्वा

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

स्वाहा॑ दि॒वे त्वा॒न्तरि॑क्षाय त्वा पृ॑थि॒व्यै त्वा॑ स्व॒धा पि॒तृभ्य॒ ऊर्ग्भ॑व ब॒र्हि॒षद्भ्य॑ ऊ॒र्जा पृ॑थि॒वीं ग॑च्छत॒ विष्णो॒स्तूपो॑ऽस्यूर्ण॑म्रदसं त्वा स्तृणामि स्वासस्थं दे॒वेभ्यो॑ गन्ध॒र्वो॑ऽसि वि॒श्वाव॑सु॒र्विश्व॑स्मा॒दीष॑तो॒ यज॑मानस्य परि॒धिरि॒ड ई॑डि॒त इन्द्र॑स्य बा॒हुर॑सि (१) दक्षि॑णो॒ यज॑मानस्य परि॒धिरि॒ड ई॑डि॒तो मि॒त्रावरु॑णौ त्वोत्तर॒तः परि॑धत्तां ध्रु॒वेण॒ धर्म॑णा॒ यज॑मानस्य परि॒धिरि॒ड ई॑डि॒तः सूर्य॑स्त्वा पु॒रस्ता॑त् पातु॒ कस्या॑श्चिद॒भिश॑स्त्या वी॒तिहो॑त्रं त्वा कवे द्यु॒मन्त॒ꣳ समि॑धीमह्यग्ने बृ॒हन्त॑मध्व॒रे वि॒शो य॒न्त्रे स्थो॒ वसू॑ना॒ꣳ रु॒द्राणा॑मादि॒त्याना॒ꣳ सद॑सि सीद जु॒हूरु॑प॒भृद्ध्रु॒वासि॑ घृ॒ताची॒ नाम्ना॑ प्रि॒येण॒ नाम्ना॑ प्रि॒ये सद॑सि (२) सीदै॒ता अ॑सदन्त्सुकृ॒तस्य॑ लो॒के ता वि॑ष्णो पाहि पा॒हि य॒ज्ञं पा॒हि य॒ज्ञप॑तिं पा॒हिमां य॑ज्ञ॒नियम्॑ १५) [अ॒सि॒सद॑सि॒ पञ्च॑दश च] ॥ ११ ॥

भुव॑नमसि॒ विप्र॑थस्वाऽग्ने॒ यष्ट॑रि॒दं नमः॑ । जुह्वे॒ ह्य॒ग्निस्त्वा॑ह्वयति देवय॒ज्याया॒ उप॑भृ॒देहि॑ दे॒वस्त्वा॑ सवि॒ताह्व॑यति देवय॒ज्याया॒ अग्ना॑विष्णू॒ मा वा॒मव॑क्रमिषं॒ विजि॑हाथां॒ मा मा॒ सन्ता॑प्तं लो॒कं मे॑ लोककृतौ कृणुतं॒ विष्णोः॒ स्थान॑मसी॒त इन्द्रो॑ अकृणोद्वी॒र्या॑णि समा॒रभ्यो॒र्ध्वो अ॑ध्व॒रो दि॑वि॒स्पृश॒मह्रु॑तो (१) य॒ज्ञो य॒ज्ञप॑ते॒रिन्द्रा॑वा॒न्त्स्वाहा॑ बृ॒हद्भाः पा॒हि मा॑ग्ने॒ दुश्च॑रिता॒दामा॒ सुच॑रिते भज म॒खस्य॒ शिरो॑ऽसि॒ सं ज्योति॑षा॒ ज्योति॑रङ्क्ताम्॒ २१) [अह्रु॑त॒ एक॑विꣳशतिश्च] ॥ १२ ॥ वाज॑स्य मा प्रस॒वेनो॑द्ग्रा॒भेणोद॑ग्रभीत् । अथा॑ स॒पत्ना॒ꣳ इन्द्रो॑ मे निग्रा॒भेणाध॑रा॒ꣳ अकः । उ॒द्ग्राभं च

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

निग्राभश्च ब्रह्म देवा अवीवृधन् । अथा सपत्नानिन्द्राग्नी मे विषूचीनान् व्यस्यताम् । वसु-भ्यस्त्वा रुद्रेभ्यस्त्वाऽऽदित्येभ्यस्त्वाऽक्तꣳ रिहाणा वियन्तु वयः । प्रजां योनिं मा निर्मृक्षमाप्याय-न्तामाप ओषधयो मरुतां पृषतयस्थ दिवम् (१) गच्छ ततो नो वृष्टिमेरय । आयुष्पा अग्नेऽस्या-युर्मे पाहि चक्षुष्पा अग्नेऽसि चक्षुर्मे पाहि ध्रुवासि यं परिधिं पर्यधत्था अग्ने देव पणिभिर्वीयमाणः । तं त एतमनु जोषं भरामि नेदेष त्वदपचेतयातै यज्ञस्य पाथ उपसमितꣳ सꣳस्रावभागास्थेषा बृहन्तः प्रस्तरेष्ठा बर्हिषदश्च (२) देवा इमां वाचमभिविश्वे गृणन्त आसद्यास्मिन्बर्हिषि मादयध्वमग्नेर्वामपन्नगृहस्य सदसि सादयामि सुम्नाय सुम्निनी सुम्ने मा धत्तं धुरि धुर्यौ पातमग्ने-ऽदब्धायोऽशीततनो पाहि माऽद्य दिवः पाहि प्रसित्यै पाहि दुरिष्ट्यै पाहि दुरद्मन्यै पाहि दुश्चरि-तादविषं नः पितुं कृणु सुषदा योनिꣳ स्वाहा देवा गातुविदो गातुं वित्त्वा गातुम् (३) इतमन-सस्पत इमं नो देव देवेषु यज्ञꣳ स्वाहा वाचि स्वाहा वाते धाः—१३) [दिवं च गातुं त्रयोदश च]

॥ १३ ॥ उभा वामिन्द्राग्नी आहुवध्या उभा राधसः सह मादयध्यै । उभा दातारा विषाꣳ रयीणा-मुभा वाजस्य सातये हुवे वाम् । अश्रवꣳ हि भूरिदावत्तरा वां विजामातुरुत वा घा स्यालात् । अथा सोमस्य प्रयती युवभ्यामिन्द्राग्नी स्तोमं जनयामि नव्यम् । इन्द्राग्नी नवतिं पुरो दासपत्नीरधूनुतम् । साकमेकेन कर्मणा । शुचिं नु स्तोमं नवजातमद्येन्द्राग्नी वृत्रहणा जुषेथाम् । (१) उभा हि वाꣳ सुह-वा जोहवीमि ता वाजꣳ सद्य उशते धेष्ठा । वयमु त्वा पथस्पते रथं न वाजसातये । धिये पूषन्न

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

युज्महि । पृथस्पंथः परिपतिं वचस्या कामेन कृतो अभ्यानडर्कम् । स नों रासच्छुरुधश्चन्द्राग्रा धियं धियं५ सीषधाति प्रपूषा । क्षेत्रस्य पतिना वयं५ हितेनेव जयामसि । गामश्वं पोषयित्वा स नः (२) मृडातीदृशे । क्षेत्रस्य पते मधुमन्तमूर्मि धेनुरिव पयों अस्मासु धुक्ष्व । मधुश्चुतं घृतमिव सुपूतमृतस्य नः पतयो मृडयन्तु । अग्ने नयं सुपथा राये अस्मान् विश्वानि देववयुनानि विद्वान् । युयोध्यंस्मज्जुहुराणमेनो भूयिष्ठां ते नमं उक्तिं विधेम । आ देवानामपि पन्थामगन्म यच्छक्नवाम तदनु प्रवोढुम् । अग्निर्विद्वान्त्सयंजात् (३) सेदु होता सो अंध्वरान् स ऋतून् कल्पयाति । यद्वाहिष्ठं तदग्नये बृहदंर्च विभावसो । महिषीव त्वद्रयिस्त्वद्वाजा उदीरते । अग्ने त्वं पारया नव्यों अस्मान्त्स्वस्तिभिरतिदुर्गाणि विश्वा । पूश्च पृथ्वी बहुला न उर्वी भवा तोकाय तनयाय शंयोः । त्वमग्ने व्रतपा असि देव आ (४) मर्त्येष्वा । त्वं यज्ञेष्वीड्यः । यद्वो वयं प्रमिनाम व्रतानि विदुषां देवा अविदुष्टरासः । अग्निष्टद्विश्वमापृणाति विद्वान् येभिर्देवा५ ऋतुभिः कल्पयाति—२३) [जुषेथांनो यजादा त्रयों विंशतिश्च] ॥ १४ ॥ इषे (४३) यज्ञस्य (८८) शुन्धध्वं (५८) कर्मणे (९६) देवो (१११) ऽवधूतं (६५) धृष्टिः (९८) स (७२) माददे (१६१) प्रत्युष्टं (१६६) कृष्णो (११५) भुवनं (७१) वाजस्योभा (१६३) (२२३) चतुर्दश (१५३०) ॥ १४ ॥ इति तैत्तिरीयसंहितायां प्रथमकाण्डे प्रथमप्रपाठकः सम्पूर्णः ॥

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

ओम् आप उन्दन्तु जीवसे दीर्घायुत्वाय वर्चस ओषधे त्रायस्वैनꣳ स्वधिते मैनꣳ हिꣳसीर्देवश्रूरेतानि प्रवपे स्वस्त्युत्तराण्यशीयाऽऽपो अस्मान् मातरः शुन्धन्तु घृतेन नो घृतपुवः पुनन्तु विश्वमस्मत् प्रवहन्तु रिप्रमुदाभ्यः शुचिरा पूत एमि सोमस्य तनूरसि तनुवं मे पाहि महीनां पयोऽसि वर्चोधा असि वर्चः (१) मयि धेहि वृत्रस्य कनीनिकाऽसि चक्षुष्पा असि चक्षुर्मे पाहि चित्पतिस्त्वा पुनातु वाक्पतिस्त्वा पुनातु देवस्त्वा सविता पुनात्वच्छिद्रेण पवित्रेण वसोः सूर्यस्य रश्मिभिस्तस्य ते पवित्रपते पवित्रेण यस्मै कं पुने तच्छकेयमा वो देवास ईमहे सत्यधर्माणो अध्वरे यद्वो देवास आगुरे यज्ञियासो हवामह इन्द्राग्नी द्यावापृथिवी आप ओषधीः (२) त्वं दीक्षाणामधिपतिरसीह मा सन्तं पाहि—८) [वर्च ओषधीरष्टौ च] ॥ १ ॥

आकूत्यै प्रयुजेऽग्नये स्वाहा मेधायै मनसेऽग्नये स्वाहा दीक्षायै तपसेऽग्नये स्वाहा सरस्वत्यै पूष्णेऽग्नये स्वाहाऽऽपो देवीर्बृहतीर्विश्वशम्भुवो द्यावापृथिवी उर्वन्तरिक्षं बृहस्पतिर्नो हविषा वृधातु स्वाहा विश्वे देवस्य नेतुर्मर्तो वृणीत सख्यं विश्वे राय इषुध्यसि द्युम्नं वृणीत पुष्यसे स्वाहर्क्सामयोः शिल्पे स्थस्ते वामारभे ते मा (१) पातमास्य यज्ञस्योदृचं इमां धियꣳ शिक्षमाणस्य देव क्रतुं दक्षं वरुण सꣳशिशाधि ययाति विश्वा दुरिता तरेम सुतर्माणमधि नावꣳ रुहेमोर्गस्याङ्गिरस्यूर्णम्रदा ऊर्जं मे यच्छ पाहि मा मा मा हिꣳसीर्विष्णोः शर्मासि शर्म यजमानस्य शर्म मे यच्छ नक्षत्राणां मातीकाशात् पाहीन्द्रस्य योनिरसि (२) मा मा हिꣳसीः कृष्यै त्वा सुसस्यायै

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

सुपिप्पलाभ्यस्त्वौषधीभ्यः सूपस्था देवो वनस्पतिरूर्ध्वो मा पाह्योदृचः स्वाहा यज्ञं मनसा स्वाहा द्यावापृथिवीभ्याꣳ स्वाहोरोरन्तरिक्षात्स्वाहा यज्ञं वातादारभे—३०) [मा योनिरसि त्रिꣳशच्च] ॥ २ ॥ दैवीन्धियं मनामहे सुमृडीकामभिष्टये वर्चोधां यज्ञवाहसꣳ सुपारा नो असद्वशे। ये देवा मनोजाता मनोयुजः सुदक्षा दक्षपितारस्ते नः पान्तु ते नोऽवन्तु तेभ्यो नमस्तेभ्यः स्वाहाग्ने त्वꣳ सुजागृहि वयꣳ सुमन्दिषीमहि गोपाय नः स्वस्तये प्रबुधे नः पुनर्ददः। त्वमग्ने व्रतपा असि देव आमर्त्येष्वा। त्वं (१) यज्ञेष्वीड्यः। विश्वे देवा अभि मामाऽववृत्रन् पूषा सन्या सोमो राधसा देवः सविता वसोर्वसुदावा रास्वेयत्सोमाभूयो भर मा पृणन् पूर्त्या विराधि माहमायुषा चन्द्रमसि मम भोगाय भव वस्त्रमसि मम भोगाय भवोस्रासि मम भोगाय भव हयोऽसि मम भोगाय भव (२) छागोऽसि मम भोगाय भव मेषोऽसि मम भोगाय भव वायवे त्वा वरुणाय त्वा निर्ऋत्यै त्वा रुद्राय त्वा देवी रापो अपां नपाद्य ऊर्मिर्हविष्य इन्द्रियावान्मदिन्तमस्तं वो माऽवक्रमिषमच्छिन्नं तन्तुं पृथिव्या अनु गेषं भद्रादभि श्रेयः प्रेहि बृहस्पतिः पुरएता ते अस्त्वथेमवस्य (३) वर आ पृथिव्या आरे शत्रून् कृणुहि सर्ववीर एदमगन्म देवयजनं पृथिव्या विश्वे देवा यदजुषन्त पूर्व ऋक्सामाभ्यां यजुषा सन्तरन्तो रायस्पोषेण समिषा मदेम—२५) [त्वं भव स्य पञ्च विꣳशतिश्च] ॥ ३ ॥ इयन्ते शुक्र तनूरिदं वर्चस्तया सम्भव भ्राजं गच्छ जूरसि धृता मनसा जुष्टा विष्णवे तस्यास्ते

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

सत्यसंवसः प्रसवे वाचो यन्त्रमंशीय स्वाहा शुक्रमस्यमृतमसि वैश्वदेवꣳ हविः सूर्यस्य चक्षुरा-
रुहमग्नेरक्ष्णः कनीनिकां यदेतशेभिरीयसे भ्राजमानो विपश्चिता चिदसि मनासि धीरसि दक्षिणा
(१) असि यज्ञियासि क्षत्रियास्यदितिरस्युभयतःशीर्ष्णी सा नः सुप्राची सुप्रतीची सम्भव मित्र-
स्त्वा पदि बध्नातु पूषाऽध्वनः पात्विन्द्रायाध्यक्षायानु त्वा माता मन्यतामनु पिताऽनु भ्राता
सगर्भ्योऽनु सखा सयूथ्यः सा देवि देवमच्छेहीन्द्राय सोमꣳ रुद्रस्त्वाऽऽवर्तयतु मित्रस्य पथा स्व-
स्ति सोमसखा (२) पुनरेहि सह रय्या—५) [दक्षिणा सखा पञ्च च] ॥ ४ ॥ वस्व्यसि रुद्रास्य-
दितिरस्यादित्यासि शुक्रासि चन्द्रासि बृहस्पतिस्त्वा सुम्ने रण्वतु रुद्रो वसुभिरा चिकेतु पृथिव्यास्त्वा
मूर्धन्नाजिघर्मि देवयजन इडायाः पदे घृतवति स्वाहा परिलिखितꣳ रक्षः परिलिखिता अरातय
इदमहꣳ रक्षसो ग्रीवा अपि कृन्तामि योऽस्मान्द्वेष्टि यं च वयं द्विष्म इदमस्य ग्रीवाः (१) अपि
कृन्ताम्यस्मे रायस्त्वे रायस्तोते रायः सन्देवि देव्योर्वश्या पश्यस्व त्वष्टीमती ते सपेय सुरेता रेतो दधाना
वीरं विदेय तव संदृशि माहꣳ रायस्पोषेण वियोषं—२९) [अस्य ग्रीवा एकान्न त्रिꣳशच्च] ॥५॥

अꣳशुना ते अꣳशुः पृच्यतां परुषा परुर्गन्धस्ते काममवतु मदाय रसो अच्युतोऽमात्योऽसि
शुक्रस्ते ग्रहोऽभि त्यं देवꣳ सवितारमूण्योः कविक्रतुमर्चामि सत्यसवसꣳ रत्नधामभि प्रियं मति-
मूर्ध्वा यस्यामतिर्भा अदिद्युतत्सवीमनि हिरण्यपाणिरमिमीत सुक्रतुः कृपा सुवः । प्रजाभ्यस्त्वा प्रा-
णाय त्वा व्यानाय त्वा प्रजास्त्वमनु (१) प्राणिहि प्रजास्त्वामनुप्राणन्तु (७) [अनु सप्त च] ॥६॥

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

सोमं ते क्रीणाम्यूर्जस्वन्तं पयस्वन्तं वीर्यावन्तमभिमातिषाहꣳ शुक्रं ते शुक्रेण क्रीणामि चन्द्रं च-
न्द्रेणामृतममृतेन सम्यत्ते गोरस्मे चन्द्राणि तपसस्तनूरसि प्रजापतेर्वर्णस्तस्यास्ते सहस्रपोषं पुष्य-
न्त्याश्चरमेण पशुना क्रीणाम्यस्मे ते बन्धुर्मयि ते रायः श्रयन्तामस्मे ज्योतिः सोमविक्रयिणि
तमो मित्रो न एहि सुमित्रधा इन्द्रस्योरुं (१) आविश दक्षिणमुशन्नुशन्तꣳ स्योनः स्योनꣳ स्वान-
भ्राजाङ्घारे बम्भारे हस्त सुहस्त कृशानवेते वः सोमक्रयणास्तान् रक्षध्वं मा वो दभन्—२२) [ऊरुं
द्वाविꣳशतिश्च]॥७॥ उदायुषा स्वायुषोदोषधीनाꣳ रसेनोत्पर्जन्यस्य शुष्मेणोदस्थाममृताꣳ अनु ।
उर्वन्तरिक्षमन्विह्यदित्याः सदोऽस्यदित्याः सद आसीदास्तभ्नाद्द्यामृषभो अन्तरिक्षममिमीत व-
रिमाणं पृथिव्या आसीदद्विश्वा भुवनानि सम्राड्विश्वेत्तानि वरुणस्य व्रतानि वनेषु
व्यन्तरिक्षं ततान वाजमर्वत्सु पयो अघ्नियासु हृत्सु (१) क्रतुं वरुणो विक्ष्वग्निं
दिवि सूर्यमदधात् सोममद्रावुदुत्यं जातवेदसं देवं वहन्ति केतवः । दृशे विश्वाय सूर्यम् ।
उस्रावेतं धूर्षाहावनश्रू अवीरहणौ ब्रह्मचोदनौ वरुणस्य स्कम्भनमसि वरुणस्य स्कम्भसर्जनमसि
प्रत्यस्तो वरुणस्य पाशः—३५) [हृत्सु पञ्चत्रिꣳशच्च]॥८॥ प्रच्यवस्व भुवस्पते विश्वा-
न्यभिधामानि मा त्वा परिपरी विदन्मा त्वा परिपन्थिनो विदन्मा त्वा वृका अघायवो मा गन्धर्वो
विश्वावसुरादघच्छ्येनो भूत्वा परापत यजमानस्य नो गृहे देवैः सꣳस्कृतं यजमानस्य स्वस्त्ययन्य-
स्यपि पन्थामगस्महि स्वस्तिगामनेहसं येन विश्वाः परिद्विषो वृणक्ति विन्दते वसु नमो मित्रस्य

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

(१) वरुणस्य चक्षसे महो देवाय तदृतꣳ संपर्यत दूरे दृशे देवजाताय केतवे दिवस्पुत्राय सूर्याय शꣳसत वरुणस्य स्कम्भनमसि वरुणस्य स्कम्भसर्जनमस्युन्मुक्तो वरुणस्य पाशः (२३) [मित्रस्य त्रयोविꣳशतिश्च] ॥९॥ अग्नेरातिथ्यमसि विष्णवे त्वा सोमस्यातिथ्यमसि विष्णवे त्वाऽतिथेरातिथ्यमसि विष्णवे त्वाऽग्नये त्वा रायस्पोषदाव्ने विष्णवे त्वा श्येनाय त्वा सोमभृते विष्णवे त्वा या ते धामानि हविषा यजन्ति ता ते विश्वा परिभूरस्तु यज्ञं गयस्फानः प्रतरणः सुवीरोऽवीरहा प्रचरा सोम दुर्यानदित्याः सदोस्यदित्याः सद आ (१) सीद वरुणोऽसि धृतव्रतो वारुणमसि शंयोर्देवानाꣳ सख्यान्मा देवानामपसश्छित्स्मह्यापतये त्वा गृह्णामि परिपतये त्वा गृह्णामि तनूनस्त्रे त्वा गृह्णामि शाक्वराय त्वा गृह्णामि शक्मन्नोजिष्ठाय त्वा गृह्णाम्यनाधृष्टमस्यनाधृष्यं देवानामोजोऽभिशस्तिपा अनभिशस्तेऽन्यमनु मे दीक्षां दीक्षापतिर्मन्यतामनु तपस्तपस्पतिरञ्जसा सत्यमुपगेषꣳ सुविते मा (२) धाः—१) [आमैकञ्च] ॥ १० ॥

अꣳशुरꣳशुस्ते देव सोमाप्यायतामिन्द्रायैकधनविद आ तुभ्यमिन्द्रः प्यायतामा त्वमिन्द्राय प्यायस्वाप्यायय सखीन्त्सन्या मेधया स्वस्ति ते देव सोम सुत्यामशीयेष्टा रायः प्रेषे भगायर्तमृतवादिभ्यो नमो दिवे नमः पृथिव्या अग्ने व्रतपते त्वं व्रतानां व्रतपतिरसि या मम तनूरेषा सा त्वयि (१) या तव तनूरियꣳ सा मयि सह नौ व्रतपते व्रतिनोर्व्रतानि या ते अग्ने रुद्रिया तनूस्तया नः पाहि तस्यास्ते स्वाहा या ते अग्ने याशया रजाशया हराशया तनूर्वर्षिष्ठा गह्वरेष्ठो-

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

ऽग्रं वचो अपावधीं त्वेषं वचो अपावधीꣳ स्वाहा—४०) [त्वयि चत्वारिꣳशच्च] ॥ ११ ॥
वित्तायनी मेऽसि तिक्तायनी मेऽस्यवतान्मा नाथितमवतान्मा व्यथितं विदेरग्निर्नभो नामाग्ने अंगिरो योऽस्यां पृथिव्यामस्यायुषा नाम्नेहि यत्तेऽनाधृष्टं नाम यज्ञियं तेन त्वाऽऽदधेऽग्ने अंगिरो यो द्वितीयस्यां तृतीयस्यां पृथिव्यामस्यायुषा नाम्नेहि यत्तेऽनाधृष्टं नाम (१) यज्ञियं तेन त्वाऽऽदधे सिꣳहीरसि महिषीरस्युरु प्रथस्वोरु ते यज्ञपतिः प्रथतां ध्रुवासि देवेभ्यः शुन्धस्व देवेभ्यः शुम्भस्वेन्द्रघोषस्त्वा वसुभिः पुरस्तात् पातु मनोजवास्त्वा पितृभिर्दक्षिणतः पातु प्रचेतास्त्वा रुद्रैः पश्चात् पातु विश्वकर्मा त्वाऽऽदित्यैरुत्तरतः पातु सिꣳहीरसि सपत्नसाही स्वाहा सिꣳहीरसि सुप्रजावनिः स्वाहा सिꣳहीः (२) असि रायस्पोषवनिः स्वाहा सिꣳहीरस्यादित्यवनिः स्वाहा सिꣳहीरस्यावह देवान् देवयते यजमानाय स्वाहा भूतेभ्यस्त्वा विश्वायुरसि पृथिवीं दृꣳह ध्रुवक्षिदस्यन्तरिक्षं दृꣳहाच्युतक्षिदसि दिवं दृꣳहाग्नेर्भस्मास्यग्नेः पुरीषमसि—३५) [नाम सिꣳहीः पञ्चत्रिꣳशच्च] ॥ १२ ॥ युञ्जते मन उत युञ्जते धियो विप्रा विप्रस्य बृहतो विपश्चितः । वि होत्रा दधे वयुनाऽविदेक इन्मही देवस्य सवितुः परिष्टुतिः । सुवाग्देव दुर्याꣳ आवद देवश्रुतौ देवेष्वाघोषेथामा नो वीरो जायतां कर्मण्यो यꣳ सर्वे ऽनुजीवाम यो बहूनामसद्वशी । इदं विष्णुर्विचक्रमे त्रेधा निदधे पदम् । समूढमस्य (१) पाꣳसुर इरावती धेनुमती हि भूतꣳ सूयवसिनी मनवे यशस्ये । व्यस्कभ्नाद्रोदसी विष्णुरेते दाधार पृथिवीमभितो मयूखैः । प्राची प्रेतमध्वरं

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

कल्पयन्ती ऊर्ध्वं यज्ञं नयतं माऽजीह्वरतमत्र रमेथां वर्ष्मन् पृथिव्या दिवो वा विष्णवुत वा पृथिव्या महो वा विष्णवुत वान्तरिक्षाद्धस्तौ पृणस्व बहुभिर्वसव्यैराप्रयच्छ (२) दक्षिणादोत सव्यात्। विष्णोर्नुकं वीर्याणि प्रवोचं यः पार्थिवानि विममे रजाꣳसि यो अस्कभायदुत्तरꣳ सधस्थं विचक्रमाणस्त्रेधोरुगायो विष्णोर्रराटमसि विष्णोः पृष्ठमसि विष्णोः श्नप्त्रेस्थो विष्णोः स्यूरसि विष्णोर्ध्रुवमसि वैष्णवमसि विष्णवे त्वा—३९) [अस्य यच्छैकान्न चत्वारिꣳशच्च] ॥१३॥ कृणुष्व पाजः प्रसितिं न पृथ्वीं याहि राजेवामवाꣳ इभेन । तृष्वीमनु प्रसितिं द्रूणानोऽस्तासि विध्य रक्षसस्तपिष्ठैः । तव भ्रमास आशुया पतन्त्यनुस्पृश धृषता शोशुचानः । तपूꣳष्यग्ने जुह्वा पतङ्गानसन्दितो विसृज विष्वगुल्काः । प्रति स्पशो विसृज तूर्णितमो भवा पायुर्विशो अस्या अदब्धः । यो नो दूरे अघशꣳसः (१) यो अन्त्यग्ने माकिष्टे व्यथिरादधर्षीत् । उदग्ने तिष्ठ प्रत्यातनुष्व न्यमित्राꣳ ओषतात् तिग्महेते । योनो अरातिꣳ समिधान चक्रे नीचा तं धक्ष्यतस न शुष्कम् । ऊर्ध्वो भव प्रतिविध्याऽध्यस्मदाविष्कृणुष्व दैव्यान्यग्ने । अवस्थिरा तनुहि यातुजूनां जामिमजामिं प्रमृणीहि शत्रून् । स ते (२) जानाति सुमतिं यविष्ठ य ईवते ब्रह्मणे गातुमैरत् । विश्वान्यस्मै सुदिनानि रायो द्युम्नान्यर्यो विदुरो अभि द्यौत् । सेदग्ने अस्तु सुभगः सुदानुर्यस्त्वा नित्येन हविषा य उक्थैः । पिप्रीषति स्व आयुषि दुरोणे विश्वेदस्मै सुदिना सासदिष्टिः । अर्चामि ते सुमतिं घोष्यर्वाक् सं ते वावाता जरताम् (३) इयं गीः । स्वश्वास्त्वा सुरथा मर्जयेमास्मे क्षत्राणि

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

धारयेरनुद्यून् । इह त्वा भूर्याचरेदुप त्मन् दोषावस्तर्दीदिवाꣳसमनुद्यून् । क्रीडन्तस्त्वा सुमनसः सपे माभि द्युम्नातस्थिवाꣳसो जनानाम् । यस्त्वा स्वश्वः सुहिरण्यो अग्न उपयाति वसुमता रथेन । तस्य त्राता भवसि तस्य सखा यस्त आतिथ्यमानुषग् जुजोषत् । महो रुजामि (४) बन्धुता वचोभिस्तन्मा पितुर्गोतमादन्वियाय । त्वन्नो अस्य वचसश्चिकिद्धि होतर्यविष्ठ सुक्रतो दमूनाः । अस्वप्नजस्तरणयः सुशेवा अतन्द्रासोऽवृका अश्रमिष्ठाः । ते पायवः सध्रियञ्चो निषद्याऽग्ने तव नः पान्त्वमूर । ये पायवो मामतेयन्ते अग्ने पश्यन्तो अन्धं दुरितादरक्षन् । ररक्ष तान् सुकृतो विश्ववेदा दिप्सन्त इद्रिपवो ना ह (५) देभुः । त्वया वयꣳ सधन्यस्त्वोतास्तव प्रणीत्यश्याम वाजान् । उभा शꣳसा सूदय सत्यताते-ऽनुष्ठुया कृणुह्यह्रयाण । अया ते अग्ने समिधा विधेम प्रतिस्तोमꣳ शस्यमानं गृभाय । दहा-शसो रक्षसः पाह्यस्मान् द्रुहो निदो मित्रमहो अवद्यात् । रक्षोहणं वाजिनमाजिघर्मि मित्रं प्रथिष्ठमुपयामि शर्म । शिशानो अग्निः क्रतुभिः समिद्धः स नो दिवा (६) स रिषः पातु नक्तम् । वि ज्योतिषा बृहता भात्यग्निराविर्विश्वानि कृणुते महित्वा । प्रादेवीर्मायाः सहते दुरेवाः शिशीते शृङ्गे रक्षसे विनिक्षे । उत स्वानासो दिविषन्त्वग्नेस्तिग्मायुधा रक्षसे हन्तवा उ । मदेचिदस्य प्ररुजन्ति भामा न वरन्ते परिबाधो अदेवीः—४१) [अघशꣳसः स ते जरताꣳ रुजामि ह दिवैकचत्वारिꣳशच्च ॥ १४ ॥ आप (१०८) आकूत्यै (१३०) देवीं (१७५)

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

मियं (१०५) वस्व्य (७९) श्शुना (५७) सोम (७२) मु (८५) त्वा (७३) ग्ने (१०१) रश्शु (९०) वित्तायनी (१३५) युञ्जते (१३९) कृणुष्व (३४१) चतुर्दश (१६९०) ॥ १४ ॥ इति तैत्तिरीयसंहितायां प्रथमकाण्डे द्वितीयः प्रपाठकः ॥

ॐम् देवस्य त्वा सवितुः प्रसवेऽश्विनोर्बाहुभ्यां पूष्णो हस्ताभ्यामाददे ऽभ्रिरसि नारिरसि परि लिखितꣳ रक्षः परिलिखिता अरातय इदमहꣳ रक्षसो ग्रीवा अपि कृन्तामि योऽस्मान् द्वेष्टि यं च वयं द्विष्म इदमस्य ग्रीवा अपि कृन्तामि दिवे त्वान्तरिक्षाय त्वा पृथिव्यै त्वा शुन्धतां लोकः पितृषदनो यवोऽसि यवयास्मद्द्वेषः (१) यवयाऽरातीः पितृणाꣳ सदनमस्युद्दिवꣳ स्तभानान्तरिक्षं पृण पृथिवीं दृꣳह द्युतानस्त्वा मारुतो मिनोतु मित्रावरुणयोर्ध्रुवेण धर्मणा ब्रह्मवनिं त्वा क्षत्रवनिꣳ सुप्रजावनिꣳ रायस्पोषवनिं पर्यूहामि ब्रह्म दृꣳह क्षत्रं दृꣳह प्रजां दृꣳह रायस्पोषं दृꣳह घृतेन द्यावापृथिवी आपृणेथामिन्द्रस्य सदोऽसि विश्वजनस्य छाया परि त्वा गिर्वणो गिर इमाः (२) भवन्तु विश्वतो वृद्धायुमनुवृद्धयो जुष्टा भवन्तु जुष्टय इन्द्रस्य स्यूरसीन्द्रस्य ध्रुवमस्यैन्द्रमसीन्द्राय त्वा—१८) [द्वेष इमा अष्टादश च ॥ १ ॥ रक्षोहणो वलगहनो वैष्णवान् खनामीदमहं तं वलगमुद्वपामि यं नः समानो यमसमानो निचखानेदमेनमधरं करोमि यो नः समानो योऽसमानोऽरातीयति गायत्रेण छन्दसाऽवबाढो वलगः किमत्र भद्रं तन्नौ सह विराडसि सपत्नहा सम्राडसि भ्रातृव्यहा स्वराडस्यभिमातिहा विश्वाराडसि विश्वासां

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

नाष्ट्राणा॑ꣳ ह॒न्ता (१) र॑क्षो॒हणो॑ वलग॒हनः॒ प्रोक्षा॑मि वैष्ण॒वान्र॑क्षो॒हणो॑ वलग॒हनो॒ वन॑यामि वैष्ण॒वान् यवो॑ऽसि य॒वया॒स्मद्द्वेषो॑ य॒वया॒ राती॑ रक्षो॒हणो॑ वलग॒हनो॒ऽव॑स्तृणामि वैष्ण॒वान्र॑क्षो॒हणो॑ वलग॒हनो॒ऽभिजु॑होमि वैष्ण॒वान्र॑क्षो॒हणौ॑ वलग॒हना॒वुप॑दधामि वैष्ण॒वी र॑क्षो॒हणौ॑ वलग॒हनौ॒ पर्यू॑हामि वैष्ण॒वी र॑क्षो॒हणौ॑ वलग॒हनौ॒ परि॑स्तृणामि वैष्ण॒वी र॑क्षो॒हणौ॑ वलग॒हनौ॑ वैष्ण॒वी बृ॒हन्न॑सि बृ॒हद्ग्रा॑वा बृह॒तीमिन्द्रा॑य (२) वाचं॑ वद—२) [ह॒न्ते न्द्रा॑य द्वे च॑] ॥२॥ वि॒भूर॑सि प्र॒वाह॑णो॒ वह्नि॑-रसि हव्य॒वाह॑नः श्वा॒त्रो॑ऽसि॒ प्रचे॑तास्तु॒थो॑ऽसि वि॒श्ववे॑दा उ॒शिग॑सि क॒विरङ्घा॑रिरसि॒ बम्भा॑रिरव॒स्युर॑-सि॒ दुव॑स्वाञ्छु॒न्ध्यूर॑सि मार्जा॒लीयः॑ स॒म्राड॑सि कृ॒शानुः॑ परि॒षद्यो॑ऽसि॒ पव॑मानः प्र॒तक्वा॑सि॒ नभ॑स्वा॒नसं॑-मृष्टोऽसि हव्य॒सूद॑ ऋ॒तधा॑मासि॒ सुव॑र्ज्योति॒र्ब्रह्म॑ज्योतिरसि॒ सुव॑र्धामा॒जो॑ऽस्येक॑पा॒दहि॑रसि बु॒ध्नियो॒ रौद्रे॒णानी॑केन (१) पा॒हि मा॑ऽग्ने पिपृ॒हि मा॒ मा मा॑हिꣳसीः—८) [अनी॑केना॒ष्टौ च॑] ॥ ३ ॥ त्वꣳ सो॑म तनू॒कृद्भ्यो॒ द्वेषो॑भ्यो॒ऽन्यकृ॑तेभ्य उ॒रु य॒न्तासि॒ वरू॑थꣳ स्वाहा॑ जुषा॒णो अ॒प्तुरा॒ज्यस्य॑ वेतु स्वाहा॒ऽयन्नो॑ अ॒ग्निर्वरि॑वः कृणोत्व॒यं मृधः॑ पु॒र ए॑तु प्रभि॒न्दन् । अ॒यꣳ शत्रू॑ञ्जयतु॒ जर्हृ॑षाणो॒ऽयं वाजं॑ जयतु॒ वाज॑सातौ । उरु॑ विष्णो॒ विक्र॑मस्वो॒रु क्षया॑य नः कृधि । घृ॒तं घृ॑तयोने पिब॒ प्र प्र॑य॒ज्ञ-प॑तिं तिर । सोमो॑ जिगाति गातु॒वित् (१) दे॒वाना॑मेति निष्कृ॒तमृ॒तस्य॒ योनि॑मा॒सद॒मदि॑त्याः सदो॑-ऽस्यदि॑त्याः॒ सद॒ आसी॑दै॒ष वो॑ देवसवि॒तः सोम॒स्तꣳ र॑क्षध्वं॒ मा वो॑ दभदे॒तत्त्वꣳ सो॑मदे॒वो दे॒वानुपा॑गा इ॒दम॒हं म॑नु॒ष्यो॑ मनु॒ष्या॑न् स॒ह प्र॒जया॑ स॒ह रा॒यस्पोषे॑ण॒ नमो॑ दे॒वेभ्यः॑ स्व॒धा पि॒तृभ्य॑ इ॒दम॒हं निर्व॑-

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

रुणस्य पाशात् सुवरभि (२) विख्यैषं वैश्वानरं ज्योतिरग्ने व्रतपते त्वं व्रतानां व्रतपतिरसि या
मम तनूस्त्वय्यभूदियꣳ सा मयि यातव तनूर्मय्यभूदेषा सा त्वयि यथायथं नौ व्रतपते व्रतिनो-
र्व्रतानि—३१) [गातुविद्भ्येकत्रिꣳशच्च] ॥ ४ ॥ अत्यन्यानगान्नान्यानुपागामर्वाक्त्वा
परैरविदम्परोऽवरैस्तं त्वा जुषे वैष्णवं देवयज्यायै देवस्त्वा सविता मध्वानक्त्वोषधे त्रायस्वैनꣳ
स्वधिते मैनꣳ हिꣳसीर्दिवमग्रेण मा लेखीरन्तरिक्षं मध्येन मा हिꣳसीः पृथिव्या संभव
वनस्पते शतवल्शो विरोह सहस्रवल्शा वि वयꣳ रुहेम यम् (१) त्वा यꣳ स्वधितिस्तेतिजानः प्रणिनाय
महते सौभगायाच्छिन्नो रायः सुवीरः—१०) [यं दश च] ॥ ५ ॥ पृथिव्यै त्वान्तरिक्षाय
त्वा दिवे त्वा शुन्धतां लोकः पितृषदनो यवोऽसि यवयास्मद्द्वेषो यवयारातीः पितृणाꣳ सदनमसि
स्वावेशोऽस्यग्रेगा नेतृणां वनस्पतिरधि त्वा स्थास्यति तस्य वित्ताद्देवस्त्वा सविता मध्वानक्तु सुपि-
प्पलाभ्यस्त्वौषधीभ्य उद्दिवꣳ स्तभानान्तरिक्षं पृण पृथिवीमुपरेण दृꣳह ते ते धामान्युश्मसि (१)
गमध्ये गावो यत्र भूरिशृङ्गा अयासः । अत्राह तदुरुगायस्य विष्णोः परमं पदमव भाति भूरेः । वि-
ष्णोः कर्माणि पश्यत यतो व्रतानि पस्पशे । इन्द्रस्य युज्यः सखा । तद्विष्णोः परमं पदꣳ सदा
पश्यन्ति सूरयः । दिवीव चक्षुराततम् । ब्रह्मवनिं त्वा क्षत्रवनिꣳ सुप्रजावनिꣳ रायस्पोषवनिं
पर्यूहामि ब्रह्म दृꣳह क्षत्रं दृꣳह प्रजां दृꣳह रायस्पोषम् (२) दृꣳह परिवीरसि परि त्वा दै-
वीर्विशोऽव्ययन्तां परीमꣳ रायस्पोषो यजमानं मनुष्या अन्तरिक्षस्य त्वा सानाववगूहामि—१९)

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

[उरुमसी पोषमेकान्न विंशतिश्च] ॥ ६ ॥ इषे त्वोपवीरस्युपो देवान् दैवीर्विशः प्रागुर्वह्नीरुशिजो बृहस्पते धारया वसूनि हव्या ते स्वदन्तां देव त्वष्टर्वसु रण्व रेवती- रमध्वमग्नेर्जनित्रमसि वृषणौ स्थउर्वश्यस्यायुरसि पुरूरवा घृतेनाक्ते वृषणं दधाथां गायत्रं छन्दोऽनुप्रजायस्व त्रैष्टुभं जागतं छन्दोऽनुप्रजायस्व भवतम् (१) नः समनसौ समोकसा- वरेपसौ । मा यज्ञꣳ हिꣳसिष्टं मा यज्ञपतिं जातवेदसौ शिवौ भवतमद्य नः । अग्नावग्निश्च- रति प्रविष्ट ऋषीणां पुत्रो अधिराज एषः । स्वाहाकृत्य ब्रह्मणा ते जुहोमि मा देवानां- मिथुयाकर्भागधेयम् —३१) [भवतमेकत्रिꣳशच्च] ॥ ७ ॥ आददं ऋतस्य त्वा देव- हविः पाशेनाऽऽरभे धर्षा मानुषानद्भ्यस्त्वौषधीभ्यः प्रोक्षाम्यपां पेरुरसि स्वात्तञ्चित् सदेवꣳ ह- व्यमापो देवीः स्वदतैनꣳ सं ते प्राणो वायुना गच्छताꣳ सं यजत्रैरङ्गानि सं यज्ञपतिराशिषा घृते- नाक्तौ पशुं त्रायेथाꣳ रेवतीर्यज्ञपतिं प्रियधा विशतोरो अन्तरिक्ष सजूर्देवेन (१) वातेनाऽस्य ह- विषस्त्मना यज समस्य तनुवा भव वर्षीयो वर्षीयसि यज्ञे यज्ञपतिं धाः पृथिव्याः सम्पृचः पाहि- नमस्त आतानाऽनर्वा प्रेहि घृतस्य कुल्यामनु सह प्रजया सह रायस्पोषेणाऽऽपो देवीः शुद्धायुवः शुद्धायूयं देवाꣳ ऊढ्वꣳ शुद्धा वयं परिविष्टाः परिवेष्टारोवोभूयास्म—४४) [देवेन चतुश्चत्वारिꣳ- शच्च] ॥८॥ वाक्त आप्यायतां प्राणस्त आप्यायतां चक्षुस्त आप्यायताꣳ श्रोत्रन्त आप्या- यतां याते प्राणाञ्छुग्जगाम या चक्षुर्या श्रोत्रं यत्ते क्रूरं यदास्थितं तत्त आप्यायतां तत्त

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

एतेन शुन्धतां नाभिस्त आप्यायतां पायुस्त आप्यायताꣳ शुद्धाश्चरित्राः शमद्भ्यः (१) शमोषधीभ्यः शं पृथिव्यै शं महोभ्यामोषधे त्रायस्वैनꣳ स्वधिते मैनꣳ हिꣳसी रक्षसां भागोऽसीदमहꣳ रक्षोऽधमं तमो नयामि योऽस्मान् द्वेष्टि यं च वयं द्विष्म इदमेनमधमं तमो नयामीषे त्वा घृतेन द्यावापृथिवी प्रोर्ण्वाथामच्छिन्नो रायः सुवीर उर्वन्तरिक्षमन्विहि वायो वीहि (२) स्तोकानाꣳ स्वाहोर्ध्वनभसं मारुतं गच्छतम्—५) [अद्भ्यो वीहि पञ्च च] ॥ ९ ॥

सं ते मनसा मनः सं प्राणेन प्राणो जुष्टं देवेभ्यो हव्यं घृतवत्स्वाहैन्द्रः प्राणो अङ्गे अङ्गे निदेध्यदैन्द्रोऽपानो अङ्गे अङ्गे विबोभुवद्देव त्वष्टर्भूरि तेसꣳसमेतु विषुरूपा यत्सलक्ष्माणो भवथ देवत्रा यन्तमवसे सखायोऽनु त्वा मातापितरो मदन्तु श्रीरस्यग्निस्त्वा श्रीणात्वापः समरिणन्वातस्य (१) त्वा ध्रज्यै पूष्णो रꣳह्या अपामोषधीनाꣳ रोहिष्यै घृतं घृतपावानः पिबत वसां वसापावानः पिबतान्तरिक्षस्य हविरसि स्वाहा त्वाऽन्तरिक्षाय दिशः प्रदिश आदिशो विदिश उद्दिशः स्वाहा दिग्भ्यो नमो दिग्भ्यः—२८) [वातस्याष्टाविꣳशतिश्च] ॥ १० ॥

समुद्रं गच्छ स्वाहान्तरिक्षं गच्छ स्वाहा देवꣳ सवितारं गच्छ स्वाहाऽहोरात्रे गच्छ स्वाहा मित्रावरुणौ गच्छ स्वाहा सोमं गच्छ स्वाहा यज्ञं गच्छ स्वाहा छन्दाꣳसि गच्छ स्वाहा द्यावापृथिवी गच्छ स्वाहा नभो दिव्यं गच्छ स्वाहाऽग्निं वैश्वानरं गच्छ स्वाहाऽद्भ्यस्त्वौषधीभ्यो मनो मे हार्दि यच्छ तनूं त्वचं पुत्रं नप्तारमशीय शुगसि (१) तमभिशोच योऽस्मान् द्वेष्टि यं च वयं द्विष्मो धाम्नो धाम्नो

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

राजन्नितो वरुण नो मुञ्च यदापो अघ्निया वरुणेति शपामहे ततो वरुणनो मुञ्च—२६) [असि षड्विꣳशतिश्च] ॥ ११ ॥ हविष्मतीरिमा आपो हविष्मान् देवो अध्वरो हविष्माꣳ आविवासति हविष्माꣳ अस्तु सूर्यः । अग्नेर्वोपन्नगृहस्य सदसि सादयामि सुम्नाय सुम्निनीः सुम्ने मांधत्ते-न्द्राग्नियोर्भागधेयीः स्थ मित्रावरुणयोर्भागधेयीः स्थ विश्वेषां देवानां भागधेयीः स्थ यज्ञे जागृत —३४) [हविष्मतीश्चतुस्त्रिꣳशत्] ॥ १२ ॥ हृदे त्वा मनसे त्वा दिवे त्वा सूर्याय त्वोर्ध्वमिम-मध्वरं कृधि दिवि देवेषु होत्रा यच्छ सोमराजन्नेह्यवरोह मा भेर्मा सं विक्था मा त्वा हिꣳसिषं प्रजास्त्वमुपावरोह प्रजास्त्वामुपावरोहन्तु शृणोत्वग्निः समिधाहवं मे शृण्वन्त्वापो धिष-णाश्च देवीः । शृणोत ग्रावाणो विदुषोनु (१) यज्ञꣳ शृणोतु देवः सविताहवं मे । देवी-रापोअपान्नपाद्य ऊर्मिर्हविष्य इन्द्रियावान्मदिन्तमस्तं देवेभ्यो देवत्राधत्त शुक्रꣳ शुक्रपेभ्यो येषां भागःस्थ स्वाहाकार्षिरस्यपापां मृध्रꣳ समुद्रस्य वोक्षित्या उन्नये । यमग्ने पृत्सुमर्त्यं मावो वाजेषु यञ्जुनाः । सयन्ताशश्वतीरिषः—४७) [नु सप्तचत्वारिꣳशच्च] ॥ १३ ॥

त्वमग्ने रुद्रो असुरो महो दिवस्त्वꣳशर्धो मारुतं पृक्ष ईशिषे । त्वं वातैररुणैर्यासि शङ्गयस्त्वं पू-षा विधतः पासि नुत्मना । आवो राजानमध्वरस्य रुद्रꣳ होतारꣳ सत्ययजꣳ रोदस्योः । अग्निं पुरातनयित्नोरचित्ताद्धिरण्यरूपमवसे कृणुध्वम् । अग्निर्होता निषसादा यजीयानुपस्थे मातुः सुरभावु लोके । युवा कविः पुरुनिष्ठः (१) ऋतावा धर्ताकृष्टीनामुत मध्य इद्धः । साध्वीमकर्देववीतिं

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

नो अद्य यज्ञस्य जिह्वामविदाम गुह्याम् । स आयुरागात् सुरभिर्वसानो भद्रामकर्देवहूतिं नो अद्य । अक्रन्ददग्निस्तनयन्निव द्यौः क्षामा रेरिहद्वीरुधः समञ्जन् । सद्योजज्ञानो विहीमिद्धो अख्यदा रोदसी भानुना भात्यन्तः । त्वे वसूनि पुर्वणीक (२) होतर्दोषावस्तो रेरिरे यज्ञियासः । क्षामेव विश्वा भुवनानि यस्मिन्त्सꣳ सौभगानि दधिरे पावके । तुभ्यं ता अङ्गिरस्तम विश्वाः सुक्षितयः पृथक् । अग्ने कामाय येमिरे । अश्याम तं काममग्ने तवोत्यश्याम रयिꣳ रयिवः सुवीरम् । अश्याम वाजमभि वा जयन्तो श्याम द्युम्नमजरा जरन्ते । श्रेष्ठं यविष्ठ भारताग्ने द्युमन्तमाभर (३) वसो पुरुस्पृहꣳ रयिम् । सꣳश्वितानस्तन्यतू रोचनस्था अजरेभिर्नानदद्भिर्यविष्ठः । यः पावकः पुरुतमः पुरूणि पृथून्यग्निरनुयाति भर्वन् । आयुष्टे विश्वतो दधदयमग्निर्वरेण्यः । पुनस्ते प्राण आयति परा यक्ष्मꣳ सुवामि ते । आयुर्दा अग्ने हविषो जुषाणो घृतप्रतीको घृतयोनिरेधि । घृतं पीत्वा मधु चारु गव्यं पितेव पुत्रमभि (४) रक्षतादिमम् । तस्मै ते प्रतिहर्यते जातवेदो विचर्षणे । अग्ने जनामि सुष्टुतिम् । दिवस्परि प्रथमं जज्ञे अग्निरस्मद्द्वितीयं परि जातवेदाः । तृतीयमप्सु नृमणा अजस्रमिन्धान एनं जरते स्वाधीः । शुचिः पावक वन्द्योऽग्ने बृहद्विरोचसे । त्वं घृतेभिराहुतः । दृशानो रुक्म उर्व्या व्यद्यौद्दुर्मर्षमायुः श्रिये रुचानः । अग्निरमृतो अभवद्वयोभिः (५) यदेनं द्यौरजनयत् सुरेताः । आ यदिषे नृपतिं तेज आनट् शुचि रेतो निषिक्तं द्यौरभीके । अग्निः शर्धमनवद्यं युवानꣳ स्वाधियं जनयत्

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

सूदयंच्च । सं तेजीयसा मनसा त्वोत उत शिक्ष स्वपत्यस्य शिक्षोः । अग्ने रायो नृतमस्य प्रभूतौ भूयाम ते सुष्टुतयंश्च वस्वः । अग्ने सहन्तमाभर द्युम्नस्य प्रासहा रयिम् । विश्वा यः (६) चर्षणीरभ्यासा वाजेषु सासहत् । तमग्ने पृतनासहꣳ रयिꣳ सहस्व आभर । त्वꣳ हि सत्यो अद्भुतो दाता वाजस्य गोमतः । उक्षान्नाय वशान्नाय सोमपृष्ठाय वेधसे । स्तोमैर्विधेमाग्नये । वद्मा हि सूनो अस्य द्मसद्वा चक्रे अग्निर्जनुषा ज्मान्नम् । स त्वन्न ऊर्जसन ऊर्जं धा राजेव जेरवृके क्षेष्यन्तः । अग्न आयूꣳषि (७) पवस आसुवोर्जमिषंच्च नः । आरे बाधस्व दुच्छुनाम् । अग्ने पवस्व स्वपा अस्मे वर्चः सुवीर्यम् । दधत् पोषꣳ रयिं मयि । अग्ने पावक रोचिषा मन्द्रया देवजिह्वया । आ देवान् वक्षि यक्षि च । सनः पावक दीदिवोऽग्ने देवाꣳ इहावह । उप यज्ञꣳ हविश्च नः । अग्निः शुचिव्रततमः शुचिर्विप्रः शुचिः (८) कविः । शुचीरोचत आहुतः । उदग्ने शुचयस्तव शुक्रा भ्राजन्त ईरते । तव ज्योतीꣳष्यर्चयः —१४) [पुरुनिष्ठः पुर्वणीक भराऽभि वयोभिर्य आयूꣳषि विप्रः शुचिश्चतुर्दश च]

॥ १४ ॥ देवस्य (११८) रक्षोहणो (१०२) विभू (५८) रूव (१३१) मर्ति (६०) पृथिव्या (११९) इष (८१) आददे (९४) वाक् (१०५) सꣳ (७८) समुद्रꣳ (७६) हविष्मती (३४) ह्वदे (९७) त्वं (४११) चतुर्दश (१५६७)

॥ १४ ॥ इति तैत्तिरीयसंहितायां प्रथमकाण्डे तृतीयप्रपाठकः ॥

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

ओम् आददे ग्रावास्यध्वरकृद्देवेभ्यो गम्भीरमिममध्वरं कृध्युत्तमेन पविनेन्द्राय सोमꣳ सुषुतं मधुमन्तं पयस्वन्तं वृष्टिवनिमिन्द्राय त्वा वृत्रघ्न इन्द्राय त्वा वृत्रतुर इन्द्राय त्वाऽभिमातिघ्न इन्द्राय त्वाऽऽदित्यवत इन्द्राय त्वा विश्वदेव्यावते श्वात्राः स्थ वृत्रतुरो राधोगूर्ता अमृतस्य पत्नीस्ता देवीर्देवत्रेमं यज्ञं धत्तोपहूताः सोमस्य पिबतोपहूतो युष्माकम् (१) सोमः पिबतु यत्ते सोम दिवि ज्योतिर्यत्पृथिव्यां यदुरावन्तरिक्षे तेनास्मै यजमानायोरु राया कृध्यधि दात्रे वोचो धिषणे वीडू सती वीडयेथामूर्जं दधाथामूर्जं मे धत्तं मा वाꣳ हिꣳसिषं मा मा हिꣳसिष्टं प्रागपागुदगधराक्तास्त्वा दिश आधावन्त्वम्ब निष्वर । यत्ते (२) सोमादाभ्यं नाम जागृवि तस्मै ते सोम सोमाय स्वाहा—९) [युष्माकं ते नव च] ॥ १ ॥

वाचस्पतये पवस्व वाजिन् वृषा वृष्णो अꣳशुभ्यां गभस्तिपूतो देवो देवानां पवित्रमसि येषां भागोऽसि तेभ्यस्त्वा स्वाङ्कृतोऽसि मधुमतीर्न इषस्कृधि विश्वेभ्यस्त्वेन्द्रियेभ्यो दिव्येभ्यः पार्थिवेभ्यो मनस्त्वाष्टूर्वन्तरिक्षमन्विहि स्वाहा त्वा सुभवः सूर्याय देवेभ्यस्त्वा मरीचिपेभ्य एष ते योनिः प्राणाय त्वा—४७) [वाचः सप्तचत्वारिꣳशत्] ॥ २ ॥

उपयामगृहीतोऽस्यन्तर्यच्छ मघवन् पाहि सोममुरुष्य रायः समिषो यजस्वान्तस्ते दधामि द्यावापृथिवी अन्तरुर्वन्तरिक्षꣳ सजोषा देवैरवरैः परैश्चान्तर्यामे मघवन्मादयस्व स्वाङ्कृतोऽसि मधुमतीर्न इषस्कृधि विश्वेभ्यस्त्वेन्द्रियेभ्यो दिव्येभ्यः पार्थिवेभ्यो मनस्त्वाष्टूर्व-

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

न्तरिक्षमन्विहि स्वाहा त्वा सुभवः सूर्याय देवेभ्यः (१) त्वा मरीचिपेभ्य एष ते योनिरपानाय त्वा—७) [देवेभ्यः सप्त च]॥ ३ ॥ आ वायो भूष शुचिपा उप नः सहस्रन्ते नियुतो विश्ववार । उपो ते अन्धो मद्यमयामि यस्य देव दधिषे पूर्वपेयम् । उपयामगृहीतोऽसि वायवे त्वेन्द्रवायू इमे सुताः । उप प्रयोभिरागतमिन्दवो वामुशन्ति हि । उपयामगृहीतोऽसीन्द्रवायुभ्यां त्वैष ते योनिः सजोषाभ्यां त्वा—१३) [आत्रिचत्वारिꣳशत्]॥ ४॥ अयं वां मित्रावरुणा सुतः सोम ऋतावृधा । ममेदिह श्रुतꣳ हवम् । उपयामगृहीतोऽसि मित्रावरुणाभ्यां त्वैष ते योनिर्ऋतायुभ्यां त्वा—२०) [अयं विꣳशतिः] ॥ ५ ॥

या वां कशा मधुमत्यश्विना सूनृतावती । तया यज्ञं मिमिक्षतम् । उपयामगृहीतोऽस्यश्विभ्यां त्वैष ते योनिर्माध्वीभ्यां त्वा—१८) [याऽष्टादश]॥ ६ ॥ प्रातर्युजौ विमुच्येथामश्विनावेह गच्छतम् । अस्य सोमस्य पीतये । उपयामगृहीतोऽस्यश्विभ्यां त्वैष ते योनिरश्विभ्यां त्वा—१९) [प्रातर्युजावेकान्नविꣳशतिः] ॥ ७ ॥ अयं वेनश्चोदयत् पृश्निगर्भा ज्योतिर्जरायू रजसो विमाने । इममपाꣳ संङ्गमे सूर्यस्य शिशुं न विप्रा मतिभीरिहन्ति । उपयामगृहीतोऽसि शण्डाय त्वैष ते योनिर्वीरतां पाहि—२५) [अयं पञ्चविꣳशतिः] ॥ ८ ॥ तं प्रत्नथा पूर्वथा विश्वथेमथा ज्येष्ठतातिं बर्हिषदꣳ सुवर्विदं प्रतीचीनं वृजनं दोहसे गिराऽऽशुं जयन्तमनुयासु वर्धसे । उपयामगृहीतोऽसि मर्काय त्वैष

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

ते योनिः प्रजाः पाहि—२६ [तꣳषड्विꣳशतिः] ॥ ९ ॥ ये देवा दिव्येकादश स्थ पृथिव्यामध्येकादश स्थाप्सुषदो महिनैकादशस्थ ते देवा यज्ञमिमं जुषध्वमुपयामगृहीतोऽस्याग्रयणोऽसि स्वाग्रयणो जिन्व यज्ञं जिन्व यज्ञपतिमभिसवना पाहि विष्णुस्त्वां पातु विशं त्वं पाहीन्द्रियेणैष ते योनिर्विश्वेभ्यस्त्वा देवेभ्यः—४३) [ये त्रिचत्वारिꣳशत्] ॥ १० ॥ त्रिꣳशत्त्रयश्च गणिनो रुजन्तो दिवꣳ रुद्राः पृथिवीं च सचन्ते । एकादशासो अप्सुषदः सुतꣳ सोमं जुषन्ताꣳ सवनाय विश्वे । उपयामगृहीतोऽस्याग्रयणोऽसि स्वाग्रयणो जिन्व यज्ञं जिन्व यज्ञपतिमभिसवना पाहि विष्णुस्त्वां पातु विशं त्वं पाहीन्द्रियेणैष ते योनिर्विश्वेभ्यस्त्वा देवेभ्यः—४२) [त्रिꣳशद्द्विचत्वारिꣳशत्] ॥ ११ ॥ उपयामगृहीतोऽसीन्द्राय त्वा बृहद्वते वयस्वत उक्थायुवे यत्त इन्द्र बृहद्वयस्तस्मै त्वा विष्णवे त्वैष ते योनिरिन्द्राय त्वोक्थायुवे—२२) [उपयामगृहीतो द्वाविꣳशतिः] ॥ १२ ॥ मूर्धानं दिवो अरतिं पृथिव्या वैश्वानरमृताय जातमग्निम् । कविꣳ सम्राजमतिथिं जनानामासन्ना पात्रं जनयन्त देवाः । उपयामगृहीतोऽस्यग्नये त्वा वैश्वानराय ध्रुवोऽसि ध्रुवक्षितिर्ध्रुवाणां ध्रुवतमोऽच्युतानामच्युतक्षित्तम एष ते योनिरग्नये त्वा वैश्वानराय—३५) [मूर्धानं पञ्चत्रिꣳशत्] ॥ १३ ॥ मधुश्च माधवश्च शुक्रश्च शुचिश्च नभश्च नभस्यश्चेषश्चोर्जश्च सहश्च सहस्यश्च तपश्च तपस्यश्चोपयामगृहीतोऽसि सꣳसर्पोऽस्यꣳहस्पत्याय त्वा—३०) [मधुस्त्रिꣳशत्] ॥ १४ ॥ इन्द्राग्नी आगतꣳ सुतं गीर्भिर्नभो वरेण्यम् । अस्य

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

पातं धियेषिता। उपयामगृहीतोऽसीन्द्राग्निभ्यां त्वैषते योनिरिन्द्राग्निभ्यां त्वा—२०) [इन्द्राग्नीविꣳशतिः] ॥ १५ ॥ ओमासश्चर्षणीधृतो विश्वे देवास आगत। दाश्वाꣳसो दाशुषः सुतम्। उपयामगृहीतोऽसि विश्वेभ्यस्त्वा देवेभ्य एष ते योनिर्विश्वेभ्यस्त्वा देवेभ्यः—२०) [ओ मासोविꣳशतिः] ॥ १६ ॥ मरुत्वन्तं वृषभं वावृधानमकवारिं दिव्यꣳशासमिन्द्रम्। विश्वासाहमवसे नूतनायोग्रꣳसहोदामिह तꣳ हुवेम। उपयामगृहीतोऽसीन्द्राय त्वा मरुत्वत एष ते योनिरिन्द्राय त्वा मरुत्वते—२६) [मरुत्वन्तꣳषड्विꣳशतिः] ॥ १७ ॥ इन्द्र मरुत्व इह पाहि सोमं यथा शार्याते अपिबः सुतस्य। तव प्रणीती तव शूर शर्मन्नाविवासन्ति कवयः सुयज्ञाः। उपयामगृहीतोऽसीन्द्राय त्वा मरुत्वत एष ते योनिरिन्द्राय त्वा मरुत्वते—२९) [इन्द्रएकान्नत्रिꣳशत्] ॥ १८ ॥ मरुत्वाꣳ इन्द्र वृषभो रणाय पिबा सोममनुष्वधं मदाय। आ सिञ्चस्व जठरे मध्व ऊर्मिं त्वꣳराजासि प्रदिवः सुतानाम्। उपयामगृहीतोऽसीन्द्राय त्वा मरुत्वत एष ते योनिरिन्द्राय त्वा मरुत्वते—२९) [मरुत्वानेकान्नत्रिꣳशत्] ॥ १९ ॥ महाꣳ इन्द्रो य ओजसा पर्जन्यो वृष्टिमाꣳ इव। स्तोमैर्वत्सस्य वावृधे। उपयामगृहीतोऽसि महेन्द्राय त्वैष ते योनिर्महेन्द्राय त्वा—१९) [महानेकान्नविꣳशतिः] ॥ २० ॥ महाꣳ इन्द्रो नृवदाचर्षणिप्रा उत द्विबर्हा अमिनः सहोभिः। अस्मद्रियग्वावृधे वीर्यायोरुः पृथुः सुकृतः कर्तृभिर्भूत्। उपयामगृहीतोऽसि महेन्द्राय त्वैष ते योनिर्महेन्द्राय त्वा—२६) [महान् षड्विꣳशतिः]

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

॥ २१ ॥ कदाच नस्तरीरसि नेन्द्र सश्चसि दाशुषे । उपोपेन्नु मघवन् भूय इन्नु ते दानं देवस्य पृच्यते । उपयामगृहीतोऽस्यादित्येभ्यस्त्वा । कदाच न प्रयुच्छस्युभे निपासि जन्मनी । तुरीयादित्यसवनं त इन्द्रियमातस्थावमृतं दिवि । यज्ञो देवानां प्रत्येति सुम्नमादित्यासो भवता मृडयन्तः । आवः (१) अर्वाची सुमतिर्ववृत्यादꣳहोश्चिद्या वरिवोवित्तरासत् । विवस्व आदित्यैष ते सोमपीथस्तेन मन्दस्व तेन तृप्य तृप्यास्म ते वयं तर्पयितारो या दिव्या वृष्टिस्तया त्वा श्रीणामि —२७) [वः सप्तविꣳशतिश्च] ॥ २२ ॥ वाममद्य सवितर्वाममु श्वो दिवेदिवे वाममस्मभ्यꣳ सावीः । वामस्य हि क्षयस्य देव भूरेरया धिया वामभाजः स्याम । उपयामगृहीतोऽसि देवाय त्वा सवित्रे—२४) [वामं चतुर्विꣳशतिः] ॥ २३ ॥ अदब्धेभिः सवितः पायुभिष्ट्वꣳ शिवेभिरद्य परिपाहि नो गयम् । हिरण्यजिह्वः सुविताय नव्यसे रक्षामाकिर्नो अघशꣳस ईशत । उपयामगृहीतोऽसि देवाय त्वा सवित्रे—२३) [अदब्धेभिस्त्रयोविꣳशतिः] ॥ २४ ॥ हिरण्यपाणिमूतये सवितारमुपह्वये । स चेत्ता देवता पदम् । उपयामगृहीतोऽसि देवाय त्वा सवित्रे—१४) [हिरण्यपाणिं चतुर्दश] ॥ २५ ॥ सुशर्मासि सुप्रतिष्ठानो बृहदुक्षे नमः एष ते योनिर्विश्वेभ्यस्त्वा देवेभ्यः—१२) [सुशर्मा द्वादश] ॥ २६ ॥ बृहस्पतिसुतस्य त इन्दो इन्द्रियावतः पत्नीवन्तं ग्रहं गृह्णाम्यग्ना३इ पत्नीवा३ः सजूर्देवेन त्वष्ट्रा सोमं पिब स्वाहा—१५) [बृहस्पतिसुतस्य पञ्चदश] ॥ २७ ॥ हरिरसि हारियोजनो

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

हर्योः स्थाता वज्रस्य भर्ता पृश्नेः प्रेता तस्य ते देव सोमेऽष्टयजुषः स्तुतस्तोमस्य शस्तोक्थस्य हरिवन्तं ग्रहं गृह्णामि हरीःस्थहर्योर्धानाः सह सोमा इन्द्राय स्वाहा—२६) [हरिः षड्विंशतिः] ॥ २८ ॥ अग्न आयूंषि पवस आसुवोर्जमिषं च नः । आरे बाधस्व दुच्छुनाम् । उपयामगृहीतोऽस्यग्नये त्वा तेजस्वत एष ते योनिरग्नये त्वा तेजस्वते—२३) [अग्ने त्रयोविंशतिः] ॥ २९ ॥ उत्तिष्ठन्नोजसा सह पीत्वा शिप्रे अवेपयः । सोममिन्द्र चमू सुतम् । उपयामगृहीतोऽसीन्द्राय त्वौजस्वत एष ते योनिरिन्द्राय त्वौजस्वते—२१) [उत्तिष्ठन्नेकविंशतिः ॥ ३० ॥ तरणिर्विश्वदर्शतो ज्योतिष्कृदसि सूर्य । विश्वमाभासि रोचनम् । उपयामगृहीतोऽसि सूर्याय त्वा भ्राजस्वत एष ते योनिः सूर्याय त्वा भ्राजस्वते—२०) [तरणिर्विंशतिः] ॥ ३१ ॥ आप्यायस्व मदिन्तम सोमविश्वाभिरूतिभिः । भवानःसप्रथस्तमः—९) [आनव] ॥ ३२ ॥ ईयुष्टे ये पूर्वतरामपश्यन् व्युच्छन्तीमुषसं मर्त्यासः । अस्माभिरूनु प्रतिचक्ष्याऽभूदो ते यन्ति अपरीषु पश्यान्—१९) [ईयुरेकान्नविंशतिः] ॥ ३३ ॥ ज्योतिष्मतीं त्वा सादयामि ज्योतिष्कृतं त्वा सादयामि ज्योतिर्विदं त्वा सादयामि भास्वतीं त्वा सादयामि ज्वलन्तीं त्वा सादयामि मल्मलाभवन्तीं त्वा सादयामि दीप्यमानां त्वा सादयामि रोचमानां त्वा सादयाम्यजस्रां त्वा सादयामि बृहज्ज्योतिषं त्वा सादयामि बोधयन्तीं त्वा सादयामि जाग्रतीं त्वा सादयामि—३६) [ज्योतिष्मतीं षट्त्रिंशत्] ॥ ३४ ॥ प्रयासाय स्वाहा यासाय

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

स्वाहा वियासाय स्वाहा संयासाय स्वाहोद्यासाय स्वाहा ऽवयासाय स्वाहा शुचे स्वाहा शोकाय स्वाहा तप्यत्वै स्वाहा तपते स्वाहा ब्रह्महत्यायै स्वाहा सर्वस्मै स्वाहा—२४) [प्रयासाय चतुर्विंशतिः] ॥ ३५ ॥ चित्तꣳ सन्तानेन भवं यक्ना रुद्रं तनिम्ना पशुपतिꣳ स्थूलहृदयेनाग्निꣳ हृदयेन रुद्रं लोहितेन शर्वं मतस्नाभ्यां महादेवमन्तःपार्श्वेनौषिष्ठहनꣳ शिङ्गीनिकोश्याभ्याम् —१८) [चित्तमष्टादश] ॥ ३६ ॥ आतिष्ठ वृत्रहन् रथं युक्ता ते ब्रह्मणा हरी। अर्वाचीनꣳ सु ते मनो ग्रावा कृणोतु वग्नुना। उपयामगृहीतोऽसीन्द्राय त्वा षोडशिन एष ते योनिरिन्द्राय त्वा षोडशिने—२६) [आ षड्विंशतिः] ॥ ३७ ॥ इन्द्रमिद्धरी वहतोऽप्रतिधृष्ट शवसमृषीणाञ्च स्तुतीरुप यज्ञञ्च मानुषाणाम्। उपयामगृहीतोऽसीन्द्राय त्वा षोडशिन एष ते योनिरिन्द्राय त्वा षोडशिने—२३) [इन्द्रं त्रयोविंशतिः] ॥ ३८ ॥ असावि सोम इन्द्र ते शविष्ठ धृष्णवागहि। आत्वापृणक्त्विन्द्रियꣳ रजः सूर्यं न रश्मिभिः। उपयामगृहीतोऽसीन्द्राय त्वा षोडशिन एष ते योनिरिन्द्राय त्वा षोडशिने—२७.) [असावि सप्तविंशतिः] ॥ ३९ ॥ सर्वस्य प्रतिशीवरी भूमिस्त्वोपस्थ आधित। स्योनास्मै सुषदा भव यच्छास्मै शर्म सप्रथाः। उपयामगृहीतोऽसीन्द्राय त्वा षोडशिन एष ते योनिरिन्द्राय त्वा षोडशिने—२६) [सर्वस्य षड्विंशतिः] ॥ ४० ॥ महाꣳ इन्द्रो वज्रबाहुः षोडशी शर्म यच्छतु। स्वस्ति नो मघवा करोतु हन्तु पाप्मानं योऽस्मान् द्वेष्टि। उपयामगृहीतोऽसीन्द्राय त्वा षोडशिन एष ते योनिरि

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

न्द्राय त्वा षोडशिने—२६) [महान् षड्विꣳशतिः] ॥ ४१ ॥ सजोषा इन्द्र सगणो मरुद्भिः सोमं पिब वृत्रहञ्छूर विद्वान् । जहि शत्रूꣳ रप मृधो नुदस्वाथाऽभयं कृणुहि विश्वतो नः । उपयामगृहीतोऽसीन्द्राय त्वा षोडशिन एष ते योनिरिन्द्राय त्वा षोडशिने—३०) [सजोषास्त्रिꣳशत्] ॥ ४२ ॥ उदु त्यं जातवेदसं देवं वहन्ति केतवः । दृशे विश्वाय सूर्यम् । चित्रं देवानामुदगादनीकं चक्षुर्मित्रस्य वरुणस्याग्नेः । आप्रा द्यावापृथिवी अन्तरिक्षꣳ सूर्य आत्मा जगतस्तस्थुषश्च । अग्ने नय सुपथा राये अस्मान् विश्वानि देव वयुनानि विद्वान् । युयोध्यस्मज्जुहुराणमेनो भूयिष्ठां ते नम उक्तिं विधेम । दिवं गच्छ सुवः पत रूपेण (१) वो रूपमभ्यैमि वयसा वयः । तुथो वो विश्ववेदा वि भजतु वर्षिष्ठे अधि नाके । एतत्ते अग्ने राध ऐति सोमच्युतं तन्मित्रस्य पथा नयर्तस्य पथा प्रेत चन्द्रदक्षिणा यज्ञस्य पथा सुविता नयन्ती ब्राह्मणमद्यर्ध्यासमृषिमार्षेयं पितृमन्तं पैतृमत्यꣳ सुधातुदक्षिणं वि सुवः पश्य व्यन्तरिक्षं यतस्व सदस्यैः (२) अस्मद्दात्रा देवत्रा गच्छत मधुमतीः प्रदातारमा विशतानवहायास्मान् देवयानेन पथेत सुकृतां लोके सीदत तन्नः सꣳस्कृतम्—१८) [रूपेण सदस्यैरष्टादश च] ॥ ४३ ॥

धाता रातिः सवितेदं जुषन्तां प्रजापतिर्निधिपतिर्नो अग्निः । त्वष्टा विष्णुः प्रजया सꣳरराणो यजमानाय द्रविणं दधातु । समिन्द्र णो मनसा नेषि गोभिः सꣳ सूरिभिर्मघवन्त्सꣳ स्वस्त्या । सं ब्रह्मणा देवकृतं यदस्ति सं देवानाꣳ सुमत्या यज्ञियानाम् । सं वर्चसा पयसा

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

सं तनूभिरगन्महि मनसा सꣳ शिवेन । त्वष्टा नो अत्र वरिवः कृणोतु (१) अनुमार्ष्टु तनुवो यद्विलिष्टम् । यदद्य त्वा प्रयति यज्ञे अस्मिन्नग्ने होतारमवृणीमहीह । ऋधगयाडृधगुताशमिष्ठाः प्रजानन् यज्ञमुपयाहि विद्वान् । स्वगा वो देवाः सदनमकर्म य आजग्म सवनेदं जुषाणाः । जक्षिवाꣳसः पपिवाꣳसश्च विश्वेऽस्मे धत्त वसवो वसूनि । यानावह उशतो देव देवान्तान् (२) प्रेरय स्वे अग्ने सधस्थे । वहमाना भरमाणा हवीꣳषि वसुं घर्मं दिवमातिष्ठतानु । यज्ञ यज्ञं गच्छ यज्ञपतिं गच्छ स्वां योनिं गच्छ स्वाहैष ते यज्ञो यज्ञपते सह सूक्तवाकः सुवीरः स्वाहा देवा गातुविदो गातुं वित्त्वा गातुमित मनसस्पत इमं नो देव देवेषु यज्ञꣳ स्वाहा वाचि स्वाहा वाते धाः—४८) [कृणोतु तानष्टाचत्वारिꣳशच्च] ॥ ४४ ॥ उरुꣳ हि राजा वरुणश्चकार सूर्याय पन्थामन्वेतवा उ । अपदे पादा प्रतिधातवे करुतापवक्ता हृदयाविधश्चित् । शतन्ते राजन् भिषजः सहस्रमुर्वी गम्भीरा सुमतिष्टे अस्तु । बाधस्व द्वेषो निर्ऋतिं पराचैः कृतञ्चिदेनः प्रमुमुग्ध्यस्मत् । अभिष्ठितो वरुणस्य पाशो ऽग्नेरनीकमप आविवेश । अपान्नपात् प्रतिरक्षन्नसुर्यं दमेदमे (१) समिधं यक्ष्यग्ने । प्रति ते जिह्वा घृतमुच्चरण्येत्समुद्रे ते हृदयमप्स्वन्तः । सन्त्वा विशन्त्वोषधीरुतापो यज्ञस्य त्वा यज्ञपते हविर्भिः । सूक्तवाके नमो वाके विधेमावभृथ निचङ्कुण निचेरुरसि निचङ्कुणाव देवैर्देवकृतमेनोऽयाडव मर्त्यैर्मर्त्यकृतमुरोरा नो देव रिषस्पाहि सुमित्रा न आप ओषधयः (२) सन्तु

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

दुर्मित्रास्तस्मै भूयासुर्योऽस्मान् द्वेष्टि यञ्च वयं द्विष्मो देवीराप एष वो गर्भस्तं वः सुप्रीत्ँ सुभृतमकर्म देवेषु नः सुकृतो ब्रूतात् प्रतियुतो वरुणस्य पाशः प्रत्यस्तो वरुणस्य पाश एधोऽस्येधिषीमहि समिदसि तेजोऽसि तेजो मयि धेह्यपो अन्वचारिष्ँ रसेन समसृक्ष्महि । पयस्वाँ अग्न आ (३) अगमं तं मा सँ सृज वर्चसा—६) [दमेदम ओषधय आषट् च] ॥ ४५ ॥

यस्त्वा हृदा कीरिणा मन्यमानो मर्त्यं मर्त्यो जोहवीमि । जातवेदो यशो अस्मासु धेहि प्रजाभिरग्ने अमृतत्वमश्याम् । यस्मै त्वँ सुकृते जातवेद उ लोकमग्ने कृणवः स्योनम् । अश्विनँ सपुत्रिणं वीरवन्तं गोमन्तँ रयिं नशते स्वस्ति । त्वे सु पुत्र शवसोऽवृत्रन् कामकातयः । न त्वामिन्द्रातिरिच्यते । उक्थ उक्थे सोम इन्द्रं ममाद नीथे नीथे मघवानम् (१) सुतासः । यदीँ सबाधः पितरं न पुत्राः समानदक्षा अवसे हवन्ते । अग्ने रसेन तेजसा जातवेदो विरोचसे । रक्षोहाऽमीवचातनः । अपो अन्वचारिषँ रसेन समसृक्ष्महि । पयस्वाँ अग्न आगमं तं मा सँसृज वर्चसा । वसुर्वसुपतिर्हिकमस्यग्ने विभावसुः । स्याम ते सुमतावपि । त्वामग्ने वसुपतिं वसूनामभिप्रमन्दे (२) अध्वरेषु राजन् । त्वया वाजं वाजयन्तो जयेमाभिष्याम पृत्सुतीर्मर्त्यानाम् । त्वामग्ने वाजसातमं विप्रा वर्धन्ति सुष्टुतम् । स नो रास्व सुवीर्यम् । अयं नो अग्निर्वरिवः कृणोत्वयं मृधः पुर एतु प्रभिन्दन् । अयँ शत्रून् जयतु जर्हृषाणोऽयं वाजं जयतु वाजसातौ । अग्निनाग्निः समिध्यते कविर्गृहपतिर्युवा । हव्यवाड्जुह्वास्यः । त्वँ ह्यग्ने (३) अग्निना विप्रो

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

विप्रेण सन्त्सता । सखा सख्यां समिध्यसे । उदग्ने शुचयस्तव विज्योतिषा — १४) [मघवानं मन्दे अग्ने चतुर्दशच] ॥ ४६ ॥ आ (१०९) वाच (४७) उपयामगृहीत (५७) आ (४३) ऽयं (२०) या (१८) प्रातर्युजा (१९) वयं (२५) तं (२६) ये (४३) त्रिꣳशा (४२) दुपयामगृहीतो (२२) मूर्धानं (३५) मधु (३०) रिन्द्राग्नी (२०) ओमासो(२०) मरुत्वन्त (२६) मिन्द्र (२९) मरुत्वान् (२९) महान् (१९) महान् (२६) कदा (७७) वाम (२४) मदब्धेभि (२३) र्हिरण्यपाणिꣳ (१४) सुशर्मा (१२) बृहस्पति (१५) र्हरि (२६) रग्ने (२३) रुत्तिष्ठं (२१) न्तरणि (२०) राप्यायस्व (९) यु (१९) ज्योतिष्मतीं (२६) प्रयासाय (२४) चित्त (१८) मातिष्ठे (२६) न्द्र (२३) मसावि (२७) सर्वस्य (२६) महान् (२६) सजोषा (३०) उ (११८) द्धातो (१४८) रुं (१५६) यः (१६४) षट्चत्वारिꣳशत् (१८००) ॥ ४६ ॥ इति तैत्तिरीयसंहितायां प्रथमकाण्डे चतुर्थः प्रपाठकः ॥

ओम् देवासुराः संयत्ता आसन् ते देवा विजयमुपयन्तोऽग्नौ वामं वसु सन्यदधतेदमु नो भविष्यति यदि नो जेष्यन्तीति तदग्निर्न्यकामयत तेनापाक्रामत्तद्देवा विजित्यावरुरुत्समाना अन्वायन्त-दस्य सहसादित्सन्त सोऽरोदीद्यदरोदीत्तद्रुद्रस्य रुद्रत्वं यदश्रवशीयत तत् (१) रजतꣳ हिरण्य-मभवत्तस्माद्रजतꣳ हिरण्यमदक्षिण्यमंश्रुजꣳ हि यो बर्हिषि ददाति पुरास्य संवत्सराद्गृहे रुद-

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

न्ति तस्माद्बर्हिषि न देयꣳ सोऽग्निरब्रवीद्भाग्यसान्यथं व इदमिति पुनराधेयं ते केवलमित्य-ब्रुवन्नृभवत् खलु स इत्यब्रवीद्यो मद्देवत्यमग्निमादधाता इति तं पूषाधत्त तेन (२) पूषाऽऽर्ध्नो-त्तस्मात्पौष्णाः पशव उच्यन्ते तं त्वष्टाऽऽधत्त तेन त्वष्टाऽऽर्ध्नोत्तस्मात्त्वाष्ट्राः पशव उच्यन्ते तं मनुराधत्त तेन मनुरार्ध्नोत्तस्मान्मानव्यः प्रजा उच्यन्ते तं धाताऽऽधत्त तेन धातार्ध्नोत्सं-वत्सरो वै धाता तस्मात्संवत्सरं प्रजाः पशवोऽनु प्रजायन्ते य एवं पुनराधेयस्यर्द्धिं वेद (३) ऋध्नोत्येव योऽस्यैवं बन्धुतां वेद बन्धुमान् भवति भागधेयं वा अग्नि-राहित इच्छमानः प्रजां पशून् यजमानस्योपदोद्रावोद्वास्य पुनरादधीत भागधेयेनैवैनꣳ सम-र्धयत्यथो शान्तिरेवास्यैषा पुनर्वस्वोरादधीतैतद्वै पुनराधेयस्य नक्षत्रं यत्पुनर्वसू स्वायामेवैनं देवतायामाधाय ब्रह्मवर्चसी भवति दर्भैः (४) आदधात्ययातयामत्वाय दर्भैरादधात्यद्भ्य एवैन-मोषधीभ्योऽवरुध्याधत्ते पञ्चकपालः पुरोडाशो भवति पञ्च वा ऋतव ऋतुभ्य एवैनमवरुध्या-धत्ते—२५) [तत्तेन वेद दर्भैः पञ्चविꣳशतिश्च] ॥ १ ॥ परा वा एष यज्ञं पशून्वपति योऽग्नि-मुद्वासयते पञ्चकपालः पुरोडाशो भवति पाङ्क्तो यज्ञः पाङ्क्ताः पशवो यज्ञमेव पशूनवरुन्धे वीरहा वा एष देवानां योऽग्निमुद्वासयते न वा एतस्य ब्राह्मणा ऋतायवः पुराऽन्नमक्षन् पङ्क्त्यो याज्यानुवाक्या भवन्ति पाङ्क्तो यज्ञः पाङ्क्तः पुरुषो देवानेव वीरं निरवदायाग्निं पुनरा (१) धत्ते शताक्षरा भवन्ति शतायुः पुरुषः शतेन्द्रिय आयुष्येवेन्द्रिये प्रतितिष्ठति यद्वा अग्निरा-

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

हितो नर्ध्यते ज्यायो भागधेयं निकामयमानो यदाग्नेयꣳ सर्वं भवति सैवास्यार्धिः सं वा एतस्य गृहे वाक् सृज्यते योऽग्निमुद्वासयते स वाचꣳ सꣳसृष्टां यजमान ईश्वरोऽनु पराभवितोर्विभक्तयो भवन्ति वाचो विधृत्यै यजमानस्यापराभावाय (२) विभक्तिं करोति ब्रह्मैव तदकरुपाꣳशु यजति यथा वामं वसु विविदानो गूहति तादृगेव तदग्निं प्रति स्विष्टकृतं निराह यथा वामं वसु विविदानः प्रकाशं जिगमिषति तादृगेव तद्विभक्तिमुक्त्वा प्रयाजेन वषट्करोत्यायतनादेव नैति यजमानो वै पुरोडाशः पशव एते आहुती यदभितः पुरोडाशमेते आहुती (३) जुहोति यजमानमेवोभयतः पशुभिः परिगृह्णाति कृतयजुः संभृत सम्भार इत्याहुर्न सम्भृत्याः सम्भारा न यजुः कर्तव्यमित्यथो खलु सम्भृत्या एव सम्भाराः कर्तव्यं यजुर्यज्ञस्य समृद्ध्यै पुनर्निष्कृतो रथो दक्षिणा पुनरुत्स्यूतं वासः पुनरुत्सृष्टोऽनड्वान् पुनराधेयस्य समृद्ध्यै सप्त ते अग्ने समिधः सप्त जिह्वा इत्यग्निहोत्रं जुहोति यत्र यत्रैवास्य न्यक्तं ततः (४) एवैनमवरुन्धे वीरहा वा एष देवानां योऽग्निमुद्वासयते तस्य वरुण एवर्णयादाग्निवारुणमेकादशकपालमनुनिर्वपेद्यश्चैव हन्ति यश्चास्यर्णयात्तौ भागधेयेन प्रीणाति नार्तिमार्च्छति यजमानः — ३६) [आपराभावायाहुती ततः षट्त्रिꣳशच्च]

॥ २ ॥ भूमिर्भूम्ना द्यौर्वरिणान्तरिक्षं महित्वा । उपस्थे ते देव्यदितेऽग्निमन्नादमन्नाद्यायादधे । आयं गौः पृश्निरक्रमीदसनन्मातरं पुनः । पितरं च प्रयन्त्सुवः । त्रिꣳशद्धाम विराजति वाक् पतङ्गाय शिश्रिये । प्रत्यस्य वह द्युभिः । अस्य प्राणादपानत्यन्तश्चरति रोचना । व्यख्यन्महिषः सुवः । यत्त्वा (१)

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

क्रुद्धः परोवप मन्युना यदवर्त्या । सुकल्पमग्ने तत्तव पुनस्त्वोद्दीपयामसि । यत्ते मन्युपरोप्तस्य पृथिवीमनु दध्वसे । आदित्या विश्वे तद्देवा वसवश्च समाभरन् । मनो ज्योतिर्जुषतामाज्यं विच्छिन्नं यज्ञꣳ समिमं दधातु । बृहस्पतिस्तनुतामिमं नो विश्वे देवा इह मादयन्ताम् । सप्त ते अग्ने समिधः सप्त जिह्वाः सप्त (२) ऋषयः सप्त धाम प्रियाणि । सप्त होत्राः सप्तधा त्वा यजन्ति सप्त योनीरापृणस्वा घृतेन । पुनरूर्जा निवर्तस्व पुनरग्न इषायुषा । पुनर्नः पाहि विश्वतः । सह रय्या निवर्तस्वाग्ने पिन्वस्व धारया । विश्वप्स्निया विश्वतस्परि । लेकः सलेकः सुलेकस्ते न आदित्या आज्यं जुषाणा वियन्तु केतः सकेतः सुकेतस्ते न (३) आदित्या आज्यं जुषाणा वियन्तु विवस्वाꣳ अदितिर्देवजूतिस्ते न आदित्या आज्यं जुषाणा वियन्तु — १३) [त्वा सप्त न त्रयोदश च]

॥ ३ ॥ भूमिर्भूम्ना द्यौर्वरिणेत्याहाशिषैवैनमाधत्ते सर्पा वै जीर्यन्तोऽमन्यन्त स एतं कसर्णीरः काद्रवेयो मन्त्रमपश्यत्ततो वै ते जीर्णास्तनूरपाघ्नत सर्पराज्ञिया ऋग्भिर्गार्हपत्यमादधाति पुनर्नवमेवैनमजरं कृत्वाधत्तेऽथो पूतमेव पृथिवीमन्नाद्यं नोपानमत्सैतम् (१) मन्त्रमपश्यत्ततो वै तामन्नाद्यमुपानमद्यत्सर्पराज्ञिया ऋग्भिर्गार्हपत्यमादधात्यन्नाद्यस्यावरुध्या अथो अस्यामेवैनं प्रतिष्ठितमाधत्ते यत्त्वा क्रुद्धः परो वपेत्याहापह्नुत एवास्मै तत्पुनस्त्वोद्दीपयामसीत्याह समिन्धएवैनं यत्ते मन्युपरोप्तस्येत्याह देवताभिरेव (२) एनꣳ सम्भरति वि वा एतस्य यज्ञश्छि-

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

द्यते योऽग्निमुद्वासयते बृहस्पतिवत्यर्चोपतिष्ठते ब्रह्म वै देवानां बृहस्पतिर्ब्रह्मणैव यज्ञꣳ सन्दधाति विच्छिन्नं यज्ञꣳ समिमं दधात्वित्याह सन्तत्यै विश्वे देवा इह मादयन्तामित्याह सन्तत्यैव यज्ञं देवेभ्योऽनुदिशति सप्त ते अग्ने समिधः सप्त जिह्वाः (३) इत्याह सप्त सप्त वै सप्तधाग्नेः प्रियास्तनुवस्ता एवावरुन्धे पुनरूर्जा सह रय्येत्यभितः पुरोडाशमाहुती जुहोति यजमानमेवोर्जा च रय्या चोभयतः परिगृह्णात्यादित्या वा अस्माल्लोकादमुं लोकमायन्तेऽमुष्मिंल्लोके व्यतृष्यन्त इमं लोकं पुनरभ्यवेत्याग्निमाधायैतान् (४) होमानजुहवुस्त आर्ध्नुवन् ते सुवर्गँल्लोकमायन् यः पराचीनं पुनराधेयादग्निमादधीत स एतान् होमाञ्जुहुयाद्यामेवादित्या ऋद्धिमार्ध्नुवन् तामेवर्ध्नोति—२५) [एतमेव जिह्वा एतान् पञ्चविꣳशतिश्च]॥ ४ ॥ उपप्रयन्तो अध्वरं मन्त्रं वोचेमाग्नये । आरे अस्मे च शृण्वते । अस्य प्रत्नामनुद्युतꣳ शुक्रं दुदुह्रे अह्रयः । पयः सहस्रसामृषिम् । अग्निर्मूर्धा दिवः ककुत्पतिः पृथिव्या अयम् । अपाꣳ रेताꣳसि जिन्वति । अयमिह प्रथमो धायि धातृभिर्होता यजिष्ठो अध्वरेष्वीड्यः । यमप्नवानो भृगवो विरुरुचुर्वनेषु चित्रं विभ्वं विशे विशे । उभा वामिन्द्राग्नी आहुवध्यै (१) उभा राधसः सह मादयध्यै । उभा दातारविषाꣳ रयीणामुभा वाजस्य सातये हुवे वाम् । अयन्ते योनिर्ऋत्वियो यतो जातो अरोचथाः । तं

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

जानन्नग्न आरोहाथा नो वर्धया रयिम्। अग्न आयूꣳषि पवस आसुवोर्जमिषं च नः। आरे बाधस्व दुच्छुनाम्। अग्ने पवस्व स्वपा अस्मे वर्चः सुवीर्यम्। दधत्पोषꣳ रयिम् (२) मयि। अग्ने पावक रोचिषा मन्द्रया देव जिह्वया। आ देवान् वक्षि यक्षि च। स नः पावक दीदिवोऽग्ने देवाꣳ इहावह। उप यज्ञꣳ हविश्च नः। अग्निः शुचिव्रततमः शुचिर्विप्रः शुचिः कविः। शुचीरोचत आहुतः। उदग्ने शुचयस्तव शुक्रा भ्राजन्त ईरते। तव ज्योतीꣳष्यर्चयः। आयुर्दा अग्नेऽस्यायुर्मे (३) देहि वर्चोदा अग्नेऽसि वर्चो मे देहि तनूपा अग्नेऽसि तनुवं मे पाह्यग्ने यन्मे तनुवा ऊनं तन्म आपृण चित्रावसो स्वस्ति ते पारमशीयेन्धानास्त्वा शतꣳ हिमा द्युमन्तः समिधीमहि वयस्वन्तो वयस्कृतं यशस्वन्तो यशस्कृतꣳ सुवीरासो अदाभ्यम्। अग्ने सपत्नदम्भनं वर्षिष्ठे अधिनाके। सं त्वमग्ने सूर्यस्य वर्चसा (४) अगथाः समृषीणाꣳ स्तुतेन सं प्रियेण धाम्ना। त्वमग्ने सूर्यवर्चा असि सं मामायुषा वर्चसा प्रजया सृज — १७) [आहुवध्यै रयिं मे वर्चसा सप्तदश च] ॥ ५ ॥ सम्पश्यामि प्रजा अहमिडप्रजसो मानवीः। सर्वा भवन्तु नो गृहे। अम्भस्थाम्भो वो भक्षीय महस्थ महो वो भक्षीय सहस्थ सहो वो भक्षीयोर्जस्थोर्जं वो भक्षीय रेवतीरमध्वमस्मिन् लोकेऽस्मिन् गोष्ठेऽस्मिन् क्षयेऽस्मिन् योनाविहैव स्तेतो मापगात बह्वीर्मे भूयास्त (१) सꣳहितासि विश्वरूपीरा मोर्जाविशा गौपत्येना रायस्पोषेण सहस्रपोषं वः पुष्यासं मयि वो रायः श्रयन्ताम्। उप त्वाग्ने दिवेदिवे दोषावस्तर्धिया वयम्। नमो भरन्त एमसि। राजन्तमध्वराणां

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

गोपामृतस्य दीदिविम् । वर्धमानꣳ स्वे दमे ॥ स नः पितेव सूनवेऽग्ने सूपायनो भव । सचस्वा नः स्वस्तये । अग्ने (२) त्वं नो अन्तमः । उत त्राता शिवो भव वरूथ्यः । तं त्वा शोचिष्ठ दीदिवः । सुम्नाय नूनमीमहे सखिभ्यः । वसुरग्निर्वसुश्रवाः । अच्छा नक्षि द्युमत्तमो रयिं दाः । ऊर्जा वः पश्याम्यूर्जा मा पश्यत रायस्पोषेण वः पश्यामि रायस्पोषेण मा पश्यतेडाः स्थ मधुकृतः स्योना माविशतेरा मदः । सहस्रपोषं वः पुष्यासम् (३) मयि वो रायः श्रयन्ताम् । तत्सवितुर्वरेण्यं भर्गो देवस्य धीमहि । धियो यो नः प्रचोदयात् ॥ सोमानꣳ स्वरणं कृणुहि ब्रह्मणस्पते । कक्षीवन्तं य औशिजम् । कदाचन स्तरीरसि नेन्द्र सश्चसि दाशुषे । उपोपेन्नु मघवन् भूय इन्नु ते दानं देवस्य पृच्यते । परि त्वाग्ने पुरं वयं विप्रꣳ सहस्य धीमहि । धृषद्वर्णम् (४) दिवेदिवे भेत्तारं भङ्गुरावतः । अग्ने गृहपते सुगृहपतिरहं त्वया गृहपतिना भूयासꣳ सुगृहपतिर्मया त्वं गृहपतिना भूयाः शतꣳ हिमास्तामाशिषमाशासे तन्तवे ज्योतिष्मतीं तामाशिषमाशासेऽमुष्मै ज्योतिष्मतीम् — २९) [भूयास्ता ऽग्ने पुष्यासं धृषद्वर्णमेकान्नत्रिꣳशच्च] ॥ ६ ॥ अयज्ञो वा एष योऽसामोपप्रयन्तो अध्वरमित्याह स्तोममेवास्मै युनक्त्युपेत्याह प्रजा वै पशव उपेमं लोकं प्रजामेव पशूनिमं लोकमुपैत्यस्य प्रत्नामनुद्युतमित्याह सुवर्गो वै लोकः प्रत्नः सुवर्गमेव लोकꣳ समारोहत्यग्निर्मूर्धा दिवः ककुदित्याह मूर्धानम् (१) एवैनꣳ समानानां करोत्यथो देवलोकादेव मनुष्यलोके प्रतिति

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

घृत्ययमिह प्रथमो धायि धातृभिरित्याह मुख्यमेवैनं करोत्युभा वामिन्द्राग्नी आहुवध्या इत्याहौजो बलमेवावरुन्धेऽयं ते योनिर्ऋत्विय इत्याह पशवो वै रयिः पशूनेवावरुन्धे षड्भिरुपतिष्ठते षड्वै (२) ऋतव ऋतुष्वेव प्रतितिष्ठति षड्भिरुत्तराभिरुपतिष्ठते द्वादश सम्पद्यन्ते द्वादश मासाः संवत्सरः संवत्सर एव प्रतितिष्ठति यथा वै पुरुषोऽश्वो गौर्जीर्यत्येवमग्निराहितो जीर्यति संवत्सरस्य परस्तादाग्निपावमानीभिरुपतिष्ठते पुनर्नवमेवैनमजरं करोत्यथो पुनात्येवोपतिष्ठते योग एवास्यैष उपतिष्ठते (३) दम एवास्यैष उपतिष्ठते याञ्ञैवास्यैषोपतिष्ठते यथा पापीयाञ्छ्रेयस आहृत्य नमस्यति तादृगेव तदायुर्दा अग्नेऽस्यायुर्मे देहीत्याहायुर्दा ह्येष वर्चोदा अग्नेऽसि वर्चो मे देहीत्याह वर्चोदा ह्येष तनूपा अग्नेऽसि तनुवं मे पाहीत्याह (४) तनूपा ह्येषोऽग्ने यन्मे तनुवा ऊनं तन्म आपृणेत्याह यन्मे प्रजायै पशूनामूनं तन्म आपूरयेति वावैतदाह चित्रावसो स्वस्ति ते पारमशीयेत्याह रात्रिर्वै चित्रावसुरव्युष्ट्यै वा एतस्यै पुरा ब्राह्मणा अभैषुर्व्युष्टिमेवावरुन्ध इन्धानास्त्वा शतम् (५) हिमा इत्याह शतायुः पुरुषः शतेन्द्रिय आयुष्येवेन्द्रिये प्रतितिष्ठत्येषा वै सूर्मी कर्णकावत्येतया ह स्म वै देवा असुराणाꣳ शततर्हाꣳस्तृꣳहन्ति यदेतया समिधमादधाति वज्रमेवैतच्छतघ्नीं यजमानो भ्रातृव्याय प्रहरति स्तृत्या अछम्बट्कारꣳ सं त्वमग्ने सूर्यस्य वर्चसागथा इत्याहैतत्त्वमसीदमहम् (६) भूयासमिति वावैतदाह त्वमग्ने सूर्यवर्चा असीत्याहाशिषमेवैता-

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

माशास्ते—१६) [मूर्धानं वै तिष्ठत आह शतमहँ षोडश च] ॥ ७ ॥
सम्पश्यामि प्रजा अहमित्याह यावन्त एव ग्राम्याः पशवस्तानेवावरुन्धेऽम्भः स्थाम्भो वो भक्षी-
येत्याहाम्भो ह्येता महः स्थ महो वो भक्षीयेत्याह महो ह्येताः सहः स्थ सहो वो भक्षीयेत्याह सहो
ह्येता ऊर्जः स्थोर्जं वो भक्षीयेति (१) आहोर्जो ह्येता रेवती रमध्वमित्याह पशवो वै
रेवतीः पशूनेवात्मन् रमयत इहैव स्तेतो मापगातेत्याह ध्रुवा एवैना अनपगाः कुरुत इष्टक-
चिद्वा अन्योऽग्निः पशुचिदन्यः सꣳहितासि विश्वरूपीरिति वत्समभिमृशत्युपैवैनं धत्ते पशुचित-
मेनं कुरुते प्र (२) वा एषोऽस्माल्लोकाच्च्यवते य आहवनीयमुपतिष्ठते गार्हपत्यमुपति-
ष्ठतेऽस्मिन्नेव लोके प्रतितिष्ठत्यथो गार्हपत्यायैव निह्नुते गायत्रीभिरुपतिष्ठते तेजो वै गा-
यत्री तेज एवात्मन्धत्तेऽथो यदेतं तृचमन्वाह सन्तत्यै गार्हपत्यं वा अनु द्विपादो वीराः
प्रजायन्ते य एवं विद्वान् द्विपदाभिर्गार्हपत्यमुपतिष्ठते (३) आस्य वीरो जायत ऊर्जा वः
पश्याम्यूर्जा मा पश्यतेत्याहाशिषमेवैतामाशास्ते तत्सवितुर्वरेण्यमित्याह प्रसूत्यै सोमानꣳ
स्वरणमित्याह सोमपीथमेवावरुन्धे कृणुहि ब्रह्मणस्पत इत्याह ब्रह्मवर्चसमेवावरुन्धे कदा
चन स्तरीरसीत्याह न स्तरीꣳ रात्रिं वसति (४) य एवं विद्वानग्निमुपतिष्ठते परि त्वाग्ने पुरं वयमि-
त्याह परिधिमेवैतं परिदधात्यस्कन्दायाग्ने गृहपत इत्याह यथायजुरेवैतच्छतꣳ हिमा इत्याह
शतं त्वा हेमन्तानिन्धिषीयेति वावैतदाह पुत्रस्य नाम गृह्णात्यन्नादमेवैनं करोति तामाशिष

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

माशांसे तन्तंवे ज्योतिंष्मतीम् (५) इतिं ब्रूयाद्यस्यं पुत्रोऽजांतः स्यात्तेज एवास्य ब्रह्मवर्चसी पुत्रो जांयते तामाशिषमाशांसेऽमुष्मै ज्योतिंष्मतीमितिं ब्रूयाद्यस्यं पुत्रो जातः स्यात्तेजं एवास्मिन् ब्रह्मवर्चसं दंधाति—२९) [इति प्र तिष्ठते वसति ज्योतिष्मतीमेकान्नत्रिंशच्च] ॥ ८ ॥

अग्निहोत्रं जुहोति यदेव किञ्च यजमानस्य स्वं तस्यैव तद्रेतः सिञ्चति प्रजनने प्रजननꣳ हि वा अग्निरथौषधीरन्तंगता दहति तास्ततो भूयसीः प्रजायन्ते यत्सायं जुहोति रेतं एव तत्सिं-ञ्चति प्रैव प्रांतस्तनेन जनयति तद्रेतः सिक्तं न त्वष्ट्राविकृतं प्रजायते यावच्छो वै रेतंसः सिक्तस्यं (१) त्वष्टा रूपाणिं विकुरोतिं तावच्छो वै तत्प्रजायत एष वै दैव्यस्त्वष्टा यो यजते बह्वीभिरुपतिष्ठते रेतंस एव सिक्तस्यं बहुशो रूपाणि विकरोति स प्रैव जायते श्वश्वो भूयांन् भवति य एवं विद्वानग्निमुपतिष्ठतेऽहर्देवानामासीद्रात्रिरसुराणां तेऽसुरा यद्दे-वानां वित्तं वेद्यमासीत्तेनं सह (२) रात्रिं प्राविशन् ते देवा हीना अमन्यन्त तेऽपश्यन्ना-ग्नेयी रात्रिराग्नेयाः पशवं इममेवाग्निꣳ स्तवाम स नः स्तुतः पशून् पुनर्दास्यतीति तेऽग्निमस्तु-वन्त्स एभ्यः स्तुतो रात्रिया अध्यहरभि पशून्निरार्जत्ते देवाः पशून्वित्त्वा कामाꣳ अकुर्वत य एवं विद्वानग्निमुपतिष्ठते पशुमान् भवति (३) आदित्यो वा अस्माँल्लोकादमुं लोकमै-त्सोऽमुं लोकं गत्वा पुनरिमं लोकमभ्यध्यायत्स इमं लोकमागत्य मृत्योरबिभेन्मृत्युसंयुत इव ह्ययं लोकः सोऽमन्यतेममेवाग्निꣳ स्तवानि स मा स्तुतः सुवर्गं लोकं गमयिष्यतीति सोऽग्नि-

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

मस्तौत्स एनँ स्तुतः सुवर्गं लोकमगमयद्यः (४) एवं विद्वानग्निमुपतिष्ठते सुवर्गमेव लोक-
मेति सर्वमायुरेत्यभि वा एषोऽग्नी आरोहति य एनावुपतिष्ठते यथा खलु वै श्रेयानभ्यारूढः
कामयते तथा करोति नक्तमुपतिष्ठते न प्रातः सँ हि नक्तं व्रतानि सृज्यन्ते सह श्रेया-
ँश्च पापीयाँश्चासाते ज्योतिर्वा अग्निस्तमो रात्रिर्यत् (५) नक्तमुपतिष्ठते ज्योतिषैव तम-
स्तरत्युपस्थेयोऽग्नी३र्नोपस्थेया३ इत्याहुर्मनुष्यायेन्न्वै योऽहरहराहृत्याथैनं याचति स इन्न्वै
तमुपार्च्छत्यथ को देवानहरहर्याचिष्यतीति तस्मान्नोपस्थेयोऽथो खल्वाहुराशिषे वै कं यज-
मानो यजत इत्येषा खलु वै (६) आहिताग्नेराशीर्यदग्निमुपतिष्ठते तस्मादुप-
स्थेयः प्रजापतिः पशूनसृजत ते सृष्टा अहोरात्रे प्राविशन् ताञ्छन्दोभिरन्वविन्द-
द्यच्छन्दोभिरुपतिष्ठते स्वमेव तदन्विच्छति न तत्र जाम्यस्तीत्याहुर्योऽहरहरुप-
तिष्ठत इति यो वा अग्निं प्रत्यङ्ङुपतिष्ठते प्रत्येनमोषति यः पराङ् विष्वङ् प्रजया प-
शुभिः (७) एति कवातिर्यङ्ङिवोपतिष्ठेत नैनं प्रत्योषति न विष्वङ् प्रजया पशुभिरेति
—१३) [सिक्तस्य सह भवति यो यद्वै पशुभिस्त्रयोदश च] ॥ ९ ॥

मम नाम प्रथमं जातवेदः पिता माता च दधतुर्यदग्रे । तत्त्वं बिभृहि पुनरा मदैतोस्तवाहं
नाम बिभराण्यग्ने । मम नाम तव च जातवेदो वाससी इव विवसानौ ये चरावः । आयुषे
त्वं जीवसे वयं यथायथं वि परि दधावहै पुनस्ते । नमोऽग्नयेऽप्रतिविद्धाय नमोऽनाधृष्टाय नमः

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

सम्राजे । अषाढः (१) अग्निर्बृहद्वया विश्वजित्सहन्त्यः श्रेष्ठो गन्धर्वः । त्वत्पितारो अग्ने देवा-
स्त्वामाहुतयस्त्वद्विवाचनाः । संमामायुषा सं गौपत्येन सुहिते मा धाः । अयमग्निः श्रेष्ठतमोऽयं
भगवत्तमोऽयꣳ सहस्रसातमः । अस्मा अस्तु सुवीर्यम् । मनो ज्योतिर्जुषतामाज्यं विच्छिन्नं
यज्ञꣳ समिमं दधातु । या इष्टा उषसो निम्रुचश्च ताः सन्दधामि हविषा घृतेन । पयस्वती-
रोषधयः (२) पयस्वद्वीरुधां पयः । अपां पयसो यत्पयस्तेन मामिन्द्र सꣳसृज । अग्ने
व्रतपते व्रतं चरिष्यामि तच्छकेयं तन्मे राध्यताम् । अग्निꣳ होतारमिह तꣳ हुवे देवान् यज्ञि-
यानिह यान् हवामहे । आयन्तु देवाः सुमनस्यमाना वियन्तु देवा हविषो मे अस्य । कस्त्वा
युनक्ति स त्वा युनक्तु यानि घर्मे कपालान्युपचिन्वन्ति (३) वेधसः । पूष्णस्तान्यपि व्रत
इन्द्रवायू विमुञ्चताम् । अभिन्नो घर्मो जीरदानुर्यत आत्तस्तदगन् पुनः । इध्मो वेदिः परिधयश्च
सर्वे यज्ञस्यायुरनुसञ्चरन्ति । त्रयस्त्रिꣳशत्तन्तवो ये वितत्निरे य इमं यज्ञꣳ स्वधया ददन्ते तेषां
छिन्नं प्रत्येतद्दधामि स्वाहा घर्मो देवाꣳ अप्येतु—४५) [अषाढ ओषधय उपचिन्वन्ति पञ्चचत्वा-
रिꣳशच्च] ॥१०॥ वैश्वानरो न ऊत्या प्रयातु परावतः । अग्निरुक्थेन वाहसा । ऋतावानं वैश्वान-
रमृतस्य ज्योतिषस्पतिम् । अजस्रं घर्ममीमहे । वैश्वानरस्य दꣳसनाभ्यो बृहदरिणादेकः स्वपस्यया
कविः । उभा पितरा महयन्नजायताग्निर्द्यावापृथिवी भूरिरेतसा । पृष्टो दिवि पृष्टो अग्निः पृथिव्यां
पृष्टो विश्वा ओषधीराविवेश । वैश्वानरः सहसा पृष्टो अग्निः स नो दिवासः (१) रिषः

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

पातु नक्तम् । जातो यदग्ने भुवना व्यख्यः पशुं न गोपा इर्यः परिज्मा । वैश्वानर ब्रह्मणे विन्द गातुं यूयं पात स्वस्तिभिः सदा नः । त्वमग्ने शोचिषा शोशुचान आ रोदसी अपृणा जायमानः । त्वं देवाꣳ अभिशस्तेरमुञ्चो वैश्वानर जातवेदो महित्वा । अस्माकमग्ने मघवत्सु धारयानामि क्षत्रमजरꣳ सुवीर्यम् । वयं जयेम शतिनꣳ सहस्रिणं वैश्वानर (२) वाजमग्ने तवोतिभिः । वैश्वानरस्य सुमतौ स्याम राजा हिकं भुवनानामभिश्रीः । इतो जातो विश्वमिदं विचष्टे वैश्वानरो यतते सूर्येण । अव ते हेडो वरुण नमोभिरव यज्ञेभिरीमहे हविर्भिः । क्षयन्नस्मभ्यमसुर प्रचेतो राजन्नेनाꣳसि शिश्रथः कृतानि । उदुत्तमं वरुण पाशमस्मदवाधमं वि मध्यमꣳ श्रथाय । अथा वयमादित्य (३) व्रते तवानागसो अदितये स्याम । दधिक्राव्णो अकारिषं जिष्णोरश्वस्य वाजिनः । सुरभि नो मुखा करत्प्र ण आयूꣳषि तारिषत् । आ दधिक्राः शवसा पञ्च कृष्टीः सूर्य इव ज्योतिषापस्ततान । सहस्रसाः शतसा वाज्यर्वा पृणक्तु मध्वा समिमा वचाꣳसि । अग्निर्मूर्धा भुवः । मरुतो यद्ध वो दिवः सुम्नायन्तो हवामहे । आ तू नः (४) उपगन्तन । या वः शर्म शशमानाय सन्ति त्रिधातूनि दाशुषे यच्छताधि । अस्मभ्यन्तानि मरुतो वियन्त रयिं नो धत्त वृषणः सुवीरम् । अदितिर्न उरुष्यत्वदितिः शर्म यच्छतु । अदितिः पात्वꣳहसः । महीमू षु मातरꣳ सुव्रतानामृतस्य पत्नीमवसे हुवेम । तुविक्षत्रामजरन्तीमुरूचीꣳ सुशर्माणमदितिꣳ सुप्रणीतिम् । सुत्रामाणं पृथिवीं

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

द्यामनेहसꣳ सुशर्माणम् (५) अदितिꣳ सुप्रणीतिम् । दैवीं नावꣳ स्वरित्रामनागसमस्रवन्ती-मारुहेमा स्वस्तये । इमाꣳ सु नावमारुहꣳ शतारित्राꣳ शतस्फ्याम् । अच्छिद्रां पारयिष्णुम् —१९) [स वैश्वानरादित्य नः सुशर्माणमेकान्नविꣳशतिश्च] ॥ ११ ॥ देवासुराः (२२५) परा (२३६) भूमि (१६३) भूमिं (२२५) उपप्रयंतः (२१७) स (२२९) मयंज्ञः (३१६) स (२७९) मग्निहोत्रं (३६३) ममं (१९५) वैश्वानर (२७९) एकादश (२७२८) ॥ ११ ॥ इति तैत्तिरीय संहितायां प्रथमकाण्डे पञ्चमः प्रपाठकः ॥

ओम् सं त्वा सिञ्चामि यजुषा प्रजामायुर्धनं च । बृहस्पतिप्रसूतो यजमान इह मा रिषत् । आज्यमसि सत्यमसि सत्यस्याध्यक्षमसि हविरसि वैश्वानरं वैश्वदेवमुत्पूतशुष्मꣳ सत्यौजाः सहो-ऽसि सहमानमसि सहस्वारातीः सहस्वारातीयतः सहस्व पृतनाः सहस्व पृतन्यतः । सहस्रवीर्यमसि तन्मा जिन्वाज्यस्याज्यमसि सत्यस्य सत्यमसि सत्यायुः (१) असि सत्यशुष्ममसि सत्येन त्वाभिघारयामि तस्य ते भक्षीय पञ्चानां त्वा वातानां यन्त्राय धर्त्राय गृह्णामि पञ्चानां त्वर्तूनां यन्त्राय धर्त्राय गृह्णामि पञ्चानां त्वा दिशां यन्त्राय धर्त्राय गृह्णामि पञ्चानां त्वा पञ्चजनानां यन्त्राय धर्त्राय गृह्णामि चरोस्त्वा पञ्चबिलस्य यन्त्राय धर्त्राय गृह्णामि ब्रह्मणस्त्वा तेजसे यन्त्राय धर्त्राय गृह्णामि क्षत्रस्य त्वौजसे यन्त्राय (२) धर्त्राय गृह्णामि

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

विशे त्वा यन्त्राय धर्त्राय गृह्णामि सुवीर्याय त्वा गृह्णामि सुप्रजास्त्वाय त्वा गृह्णामि रायस्पोषाय त्वा गृह्णामि ब्रह्मवर्चसाय त्वा गृह्णामि भूरस्माकँ हविर्देवानामाशिषो यजमानस्य देवानां त्वा देवताभ्यो गृह्णामि कामाय त्वा गृह्णामि—३३) [सत्यायुं यन्त्राय त्रयस्त्रिँशच्च] ॥ १ ॥ ध्रुवोऽसि ध्रुवोऽहँ संजातेषु भूयासं धीरश्चेत्ता वसुविदुग्रोऽस्युग्रोऽहँ संजातेषु भूयासमुग्रश्चेत्ता वसुविदभिभूरस्यभिभूरहँ संजातेषु भूयासमभिभूश्चेत्ता वसुविद्युनज्मि त्वा ब्रह्मणा दैव्येन हव्यायास्मै वोढवे जातवेदः । इन्धानास्त्वा सुप्रजसः सुवीरा ज्योग्जीवेम बलिहृतो वयं ते । यन्मे अग्ने अस्य यज्ञस्य रिष्यात् (१) यद्वा स्कन्दादाज्यस्योत विष्णो । तेन हन्मि सपत्नं दुर्मरायुमैनं दधामि निर्ऋत्या उपस्थे । भूर्भुवः सुवरुच्छुष्मो अग्ने यजमानायैधि निशुष्मो अभिदासते । अग्ने देवेद्ध मन्विद्ध मन्द्रजिह्वामर्त्यस्य ते होतर्मूर्धन्नाजिघर्मि रायस्पोषाय सुप्रजास्त्वाय सुवीर्याय मनो ऽसि प्राजापत्यं मनसा मा भूतेनाविश वागस्यैन्द्री सपत्नक्षयणी (२) वाचा मेन्द्रियेणाविश वसन्तमृतूनां प्रीणामि स मा प्रीतः प्रीणातु ग्रीष्ममृतूनां प्रीणामि स मा प्रीतः प्रीणातु वर्षा ऋतूनां प्रीणामि ता मा प्रीताः प्रीणन्तु शरदमृतूनां प्रीणामि सा मा प्रीता प्रीणातु हेमन्तशिशिरावृतूनां प्रीणामि तौ मा प्रीतौ प्रीणीतामग्नीषोमयोरहं देवयज्यया चक्षुष्मान् भूयासमग्नेरहं देवयज्ययान्नादो भूयासम् (३) दब्धिरस्यदब्धो भूयासममुं दभेयमग्नीषोमयोरहं देवयज्यया वृत्रहा भूयासमि-

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

न्द्राग्नियोरहं देवयज्ययेन्द्रियाव्यन्नादो भूयासमिन्द्रस्याहं देवयज्ययेन्द्रियावी भूयासं महेन्द्रस्याहं देवयज्यया जेमानं महिमानं गमेयमग्नेः स्विष्टकृतोऽहं देवयज्ययायुष्मान् यज्ञेन प्रतिष्ठां गमेयम्—४६) [रिष्यात् सपत्नक्षयणी भूयास५ षट्त्रि५शच्च] ॥ २ ॥

अग्निर्मा दुरिष्टात् पातु सविताऽघश५सात्यो मेऽन्ति दूरेऽरातीयति तमेतेन जेष५ सुरूपवर्षवर्ण एहीमान् भद्रान्दुर्यां५ अभ्येहि मामनुव्रता न्यु शीर्षाणि मृढ्वमिड एह्यदित एहि सरस्वत्येहि रन्तिरसि रमतिरसि सूनर्यसि जुष्टे जुष्टिं तेऽशीयोपहूत उपहवम् (१) तेऽशीय सा मे सत्याशीरस्य यज्ञस्य भूयादरेडता मनसा तच्छकेयं यज्ञो दिव५ रोहतु यज्ञो दिवं गच्छतु यो देवयानः पन्थास्तेन यज्ञो देवा५ अप्येत्वस्मास्विन्द्र इन्द्रियं दधात्वस्मान्राय उत यज्ञाः सचन्तामस्मासु सन्त्वाशिषः सा नः प्रिया सुप्रतूर्तिर्मघोनी जुष्टिरसि जुषस्व नो जुष्टा नः (२) असि जुष्टिं ते गमेयं मनो ज्योतिर्जुषतामाज्यं विच्छिन्नं यज्ञ५ समिमं दधातु । बृहस्पतिस्तनुतामिमं नो विश्वे देवा इह मादयन्ताम् । ब्रध्न पिन्वस्व ददतो मे मा क्षायि कुर्वतो मे मोपदसत् प्रजापतेर्भागोऽस्यूर्जस्वान् पयस्वान् प्राणापानौ मे पाहि समानव्यानौ मे पाह्युदानव्यानौ मे पाह्यक्षितोऽस्यक्षित्यै त्वा (३) मा मे क्षेष्ठा अमुत्रामुष्मिँल्लोके—६) [उपहवं नस्त्वा षट् च] ॥ ३ ॥

बर्हिषोऽहं देवयज्यया प्रजावान् भूयासं नराश५संस्याहं देवयज्यया पशुमान् भूयासमग्नेः

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

स्विष्टकृतो ऽहं देवयज्ययायुष्मान् यज्ञेन प्रतिष्ठां गमेयमग्नेरहमुज्जितिमनूज्जेषꣳ सोमस्याह-
मुज्जितिमनूज्जेषमग्नेरहमुज्जितिमनूज्जेषमग्नीषोमयोरहमुज्जितिमनूज्जेषमिन्द्राग्नियोरहमुज्जितिमनूज्जे-
षमिन्द्रस्याहम् (१) उज्जितिमनूज्जेषं महेन्द्रस्याहमुज्जितिमनूज्जेषमग्नेः स्विष्टकृतोऽहमुज्जि
तिमनूज्जेषं वाजस्य मा प्रसवेनोद्ग्राभेणोदग्रभीत् । अथा सपत्नाꣳ इन्द्रो मे निग्राभेणाधराꣳ
अकः । उद्ग्राभश्च निग्राभश्च ब्रह्म देवा अवीवृधन् । अथा सपत्नानिन्द्राग्नी मे विषूचीनान्
व्यस्यताम् । एमा अगमन्नाशिषो दोहकामा इन्द्रवन्तः (२) वनामहे धुक्षीमहि प्रजामिषम् ।
रोहितेन त्वाग्निर्देवतां गमयतु हरिभ्यां त्वेन्द्रो देवतां गमयत्वेतशेन त्वा सूर्यो देवतां गमयतु
वि ते मुञ्चामि रशना वि रश्मीन्वि योक्त्रा यानि परिचर्तनानि धत्तादस्मासु द्रविणं यच्च भद्रं प्र
णो ब्रूताद्भागधान् देवतासु । विष्णोः शंयोरहं देवयज्यया यज्ञेन प्रतिष्ठां गमेयꣳ सोमस्याहं देव-
यज्यया (३) सुरेता रेतो धिषीय त्वष्टुरहं देवयज्यया पशूनाꣳ रूपं पुषेयं देवानां
पत्नीरग्निर्गृहपतिर्यज्ञस्य मिथुनं तयोरहं देवयज्यया मिथुनेन प्रभूयासं वेदोऽसि वित्तिरसि
विदेय कर्मासि करुणमसि क्रियासꣳ सनिरसि सनितासि सनेयं घृतवन्तं कुलायिनꣳ रायस्पोषꣳ
सहस्रिणं वेदो ददातु वाजिनम् — ४४) [अहमिन्द्रवन्तो देवयज्यया चतुश्चत्वारिꣳशच्च] ॥ ४ ॥

आप्यायतां ध्रुवा घृतेन यज्ञं यज्ञं प्रति देवयद्भ्यः । सूर्याया ऊधो ऽदित्या उपस्थ उरुधारा
पृथिवी यज्ञे अस्मिन् । प्रजापतेर्विभान्नाम लोकस्तस्मिꣳस्त्वा दधामि सह यजमानेन

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

सदसि सन्मे भूयाः सर्वमसि सर्वं मे भूयाः पूर्णमसि पूर्णं मे भूया अक्षितमसि मा मे क्षेष्ठाः प्राच्यां दिशि देवा ऋत्विजो मार्जयन्तां दक्षिणायाम् (१) दिशि मासाः पितरो मार्जयन्तां प्रतीच्यां दिशि गृहाः पशवो मार्जयन्ता मुदीच्यां दिश्याप ओषधयो वनस्पतयो मार्जयन्तामूर्ध्वायां दिशि यज्ञः संवत्सरो यज्ञपतिर्मार्जयन्तां विष्णोः क्रमोऽस्यभिमातिहा गायत्रेण छन्दसा पृथिवीमनु विक्रमे निर्भक्तः स यं द्विष्मो विष्णोः क्रमोऽस्यभिशस्तिहा त्रैष्टुभेन छन्दसान्तरिक्षमनु विक्रमे निर्भक्तः स यं द्विष्मो विष्णोः (२) क्रमोऽस्यरातीयतो हन्ता जागतेन छन्दसा दिवमनु विक्रमे निर्भक्तः स यं द्विष्मो विष्णोः क्रमोऽसि शत्रूयतो हन्तानुष्टुभेन छन्दसा दिशोऽनु विक्रमे निर्भक्तः स यं द्विष्मः—२९) [दक्षिणायां विष्णोरेकान्नत्रिंशच्च] ॥ ५ ॥

अगन्म सुवः सुवरगन्म सन्दृशस्ते मा च्छित्सि यत्ते तपस्तस्मै ते मा वृक्षि सुभूरसि श्रेष्ठो रश्मीनामायुर्धा अस्यायुर्मे धेहि वर्चोधा असि वर्चो मयि धेहीदमहममुं भ्रातृव्यमाभ्यो दिग्भ्योऽस्यै दिवोऽस्मादन्तरिक्षादस्यै पृथिव्या अस्मादन्नाद्यान्निर्भजामि निर्भक्तः स यं द्विष्मः। (१) सं ज्योतिषाऽभूवमैन्द्रीमावृतमन्वावर्ते समहं प्रजया सं मया प्रजा समहꣳ रायस्पोषेण सं मया रायस्पोषः समिद्धो अग्ने मे दीदिहि समेद्धा ते अग्ने दीद्यासं वसुमान् यज्ञो वसीयान् भूयासमग्न आयूꣳषि पवस आ सुवोर्जमिषं च नः। आरे बाधस्व दुच्छुनाम्। अग्ने पवस्व स्वपा अस्मे वर्चः सुवीर्यम्। (२) दधत्पोषꣳ रयिं मयि। अग्ने गृहपते सुगृह-

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

पतिरहं त्वया गृहपतिना भूयासꣳ सुगृहपतिर्मया त्वं गृहपतिना भूयाः शतꣳ हिमास्तामा-
शिषमाशासे तन्तवे ज्योतिष्मतीं तामाशिषमाशासेऽमुष्मै ज्योतिष्मतीं कस्त्वा युनक्ति
स त्वा विमुञ्च त्वग्ने व्रतपते व्रतमचारिषं तदशकं तन्मेऽराधि यज्ञो बभूव स आ (३)
बभूव स प्रजज्ञे स वावृधे । स देवानामधिपतिर्बभूव सो अस्माꣳ अधिपतीन् करोतु वयꣳ स्याम
पतयो रयीणाम् । गोमाꣳ अग्नेऽविमाꣳ अश्वी यज्ञो नृवत्सखा सदमिदप्रमृष्यः । इडावाꣳ
एषो असुर प्रजावान् दीर्घो रयिः पृथुबुध्नः सभावान्—३५) [द्विष्मः सुवीर्यं मा पञ्चत्रिꣳशच्च]
॥६॥ यथा वै समृतसोमा एवं वा एते समृतयज्ञा यद्दर्शपूर्णमासौ कस्य वाह देवा यज्ञमागच्छ-
न्ति कस्य वा न बहूनां यजमानानां यो वै देवताः पूर्वः परिगृह्णाति स एनाः श्वो भूते
यजत एतद्वै देवानामायतनं यदाहवनीयोऽन्तराग्नी पशूनां गार्हपत्यो मनुष्याणामन्वा-
हार्यपचनः पितृणामग्निं गृह्णाति स्व एवायतने देवताः परि (१) गृह्णाति ताः श्वो
भूते यजते व्रतेन वै मेध्योऽग्निर्व्रतपतिर्ब्राह्मणो व्रतभृद्व्रतमुपैष्यन् ब्रूयादग्ने व्रतपते
व्रतं चरिष्यामीत्यग्निर्वै देवानां व्रतपतिस्तस्मा एव प्रतिप्रोच्य व्रतमालभते बर्हिषा पूर्ण-
मासे व्रतमुपैति वत्सैरमावास्यायामेतद्ध्येतयोरायतनमुपस्तीर्यः पूर्वश्चाग्निरपरश्चेत्याहुर्मनुष्याः
(२) इन्न्वा उपस्तीर्णमिच्छन्ति किमु देवा येषां नवावसानमुपास्मिञ्छ्वो यक्ष्यमाणे देव-
ता वसन्ति य एवं विद्वानग्निमुपस्तृणाति यजमानेन ग्राम्याश्च पशवोऽवरुध्या आरण्याश्चे-

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

त्याहुर्यद्ग्राम्यानुपवसति तेन ग्राम्यानवरुन्धे यदारण्यस्याश्नाति तेनारण्यान्यदनाश्वानुपवसेत्पितृदेवत्यः स्यादारण्यस्याश्नातीन्द्रियम् (३) वा आरण्यमिन्द्रियमेवात्मन्धत्ते यदनाश्वानुपवसेत्क्षोधुकः स्याद्यदश्नीयाद्रुद्रोऽस्य पशूनभिमन्येतापोऽश्नाति तन्नेवाशितं नेवानशितं न क्षोधुको भवति नास्य रुद्रः पशूनभिमन्यते वज्रो वै यज्ञः क्षुत्खलु वै मनुष्यस्य भ्रातृव्यो यदनाश्वानुपवसति वज्रेणैव साक्षात् (४) क्षुधं भ्रातृव्यꣳहन्ति—३) [परि मनुष्या इन्द्रियꣳ साक्षात्रीणि च] ॥७॥ यो वै श्रद्धामनारभ्य यज्ञेन यजते नास्येष्टाय श्रद्दधतेऽपः प्रणयति श्रद्धा वा आपः श्रद्धामेवारभ्य यज्ञेन यजत उभयेऽस्य देवमनुष्या इष्टाय श्रद्दधते तदाहुरति वा एता वर्त्रं नेदन्त्यति वाचं मनो वावैता नातिनेदन्तीति मनसा प्रणयतीयं वै मनः (१) अनयैवैनाः प्रणयत्यस्कन्नहविर्भवति य एवं वेद यज्ञायुधानि सम्भरति यज्ञो वै यज्ञायुधानि यज्ञमेव तत्सम्भरति यदेकमेकꣳ सम्भरेत्पितृदेवत्यानि स्युर्यत् सह सर्वाणि मानुषाणि द्वेद्वे सम्भरति याज्यानुवाक्ययोरेव रूपं करोत्यथो मिथुनमेव यो वै दश यज्ञायुधानि वेद मुखतोऽस्य यज्ञः कल्पते स्फ्यः (२) च कपालानि चाग्निहोत्रहवणी च शूर्पं च कृष्णाजिनं च शम्या चोलूखलं च मुसलं च दृषच्चोपला चैतानि वै दश यज्ञायुधानि य एवं वेद मुखतोऽस्य यज्ञः कल्पते यो वै देवेभ्यः प्रतिप्रोच्य यज्ञेन यजते जुषन्तेऽस्य देवा हव्यꣳ हविर्निरुप्यमाणमभिमन्त्रयेताग्निꣳ होतारमिह तꣳ हुव इति (३) देवेभ्य एव प्रतिप्रोच्य यज्ञेन

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

यजते जुषन्तेऽस्य देवा हव्यमेष वै यज्ञस्य ग्रहो गृहीत्वैव यज्ञेन यजते तदुदित्वा वाचं
यच्छति यज्ञस्य धृत्या अथो मनसा वै प्रजापतिर्यज्ञमतनुत मनसैव तद्यज्ञं तनुते
रक्षसामनन्ववचाराय यो वै यज्ञं योग आगते युनक्ति युङ्क्ते युञ्जानेषु कस्त्वा
युनक्ति स त्वा युनक्तु (४) इत्याह प्रजापतिर्वै कः प्रजापतिनैवैनं युनक्ति
युङ्क्ते युञ्जानेषु—११) [मनः स्फ्य इति युनक्त्वेकादश च] ॥ ८ ॥

प्रजापतिर्यज्ञानसृजताग्निहोत्रञ्चाग्निष्टोमञ्च पौर्णमासीञ्चोक्थ्यञ्चामावास्याञ्चातिरात्रञ्च तानुदमि-
मीत यावदग्निहोत्रमासीत्तावानग्निष्टोमो यावती पौर्णमासी तावानुक्थ्यो यावत्यमावास्या तावा-
नतिरात्रो य एवं विद्वानग्निहोत्रं जुहोति यावदग्निष्टोमेनोपाप्नोति तावदुपाप्नोति य एवं
विद्वान् पौर्णमासीं यजते यावदुक्थ्येनोपाप्नोति (१) तावदुपाप्नोति य एवं विद्वानमावा-
स्यां यजते यावदतिरात्रेणोपाप्नोति तावदुपाप्नोति परमेष्ठिनो वा एष यज्ञोऽग्र आसीत्तेन
स परमां काष्ठामगच्छत्तेन प्रजापतिं निरवासाययत्तेन प्रजापतिः परमां काष्ठामगच्छत्तेनेन्द्रं
निरवासाययत्तेनेन्द्रः परमां काष्ठामगच्छत्तेनाग्नीषोमौ निरवासाययत्तेनाग्नीषोमौ परमां काष्ठा-
मगच्छतां यः (२) एवं विद्वान् दर्शपूर्णमासौ यजते परमामेव काष्ठां गच्छति यो वै
प्रजातेन यज्ञेन यजते प्र प्रजया पशुभिर्मिथुनैर्जायते द्वादश मासाः संवत्सरो द्वादश द्वन्द्वानि
दर्शपूर्णमासयोस्तानि सम्पाद्यानीत्याहुर्वत्सञ्चोपावसृजत्युखाञ्चाधिश्रयत्यव च हन्ति दृषदौ

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

च समाहन्त्यधि च वपते कपालानि चोपदधाति पुरोडाशञ्च (३) अधिश्रयत्याज्यञ्च स्तम्बयजुश्च हरत्यभि च गृह्णाति वेदिञ्च परिगृह्णाति पत्नीञ्च सन्नह्यति प्रोक्षणीश्चासादयत्याज्यञ्चैतानि वै द्वादश द्वन्द्वानि दर्शपूर्णमासयोस्तानि य एवꣳ सम्पाद्य यजते प्रजातिनैव यज्ञेन यजते प्र प्रजया पशुभिर्मिथुनैर्जायते—४०) [उपाप्नोति यश्च चत्वारिꣳशच्च] ॥ ९ ॥

ध्रुवोऽसि ध्रुवोऽहꣳ सजातेषु भूयासमित्याह ध्रुवानेवैनान् कुरुत उग्रोऽस्युग्रोऽहꣳ सजातेषु भूयासमित्याहाप्रतिवादिन एवैनान् कुरुतेऽभिभूरस्यभिभूरहꣳ सजातेषु भूयासमित्याह य एवैनं प्रत्युत्पिपीते तमुपास्यते युनज्मि त्वा ब्रह्मणा दैव्येनेत्याहैष वा अग्नेर्योगस्तेन—१) एवैनं युनक्ति यज्ञस्य वै समृद्धेन देवाः सुवर्गं लोकमायन् यज्ञस्य व्यृद्धेनासुरान् पराभावयन् यन्मे अग्ने अस्य यज्ञस्य रिष्यादित्याह यज्ञस्यैव तत्समृद्धेन यजमानः सुवर्गं लोकमेति यज्ञस्य व्यृद्धेन भ्रातृव्यान् पराभावयत्यग्निहोत्रमेताभिर्व्याहृतीभिरुपसादयेद्यज्ञमुखं वा अग्निहोत्रं ब्रह्मैता व्याहृतयो यज्ञमुख एव ब्रह्म (२) कुरुते संवत्सरे पर्यागत एताभिरेवोपसादयेद्ब्रह्मणैवोभयतः संवत्सरं परिगृह्णाति दर्शपूर्णमासौ चातुर्मास्यान्यालभमान एताभिर्व्याहृतीभिर्हवीꣳष्यासादयेद्यज्ञमुखं वै दर्शपूर्णमासौ चातुर्मास्यानि ब्रह्मैता व्याहृतयो यज्ञमुख एव ब्रह्म कुरुते संवत्सरे पर्यागत एताभिरेवासादयेद्ब्रह्मणैवोभयतः संवत्सरं परिगृह्णाति यद्वै यज्ञस्य साम्ना क्रियते राष्ट्रम् (३) यज्ञस्याशीर्गच्छति यदृचा विशं यज्ञस्याशीर्गच्छत्यथ

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

ब्राह्मणोऽनाशीर्केण यज्ञेन यजते सामिधेनीरनुवक्ष्यन्नेता व्याहृतीः पुरस्ताद्दध्याद्ब्रह्मैव प्रतिपदं कुरुते तथा ब्राह्मणः साशीर्केण यज्ञेन यजते यं कामयेत यजमानं भ्रातृव्यमस्य यज्ञस्याशीर्गच्छेदिति तस्यैता व्याहृतीः पुरोऽनुवाक्यायां दध्याद्भ्रातृव्यदेवत्या वै पुरोऽनुवाक्या भ्रातृव्यमेवास्य यज्ञस्य (४) आशीर्गच्छति यान् कामयेत यजमानान्त्समावत्येनान् यज्ञस्याशीर्गच्छेदिति तेषामेता व्याहृतीः पुरोऽनुवाक्याया अर्धर्च एकां दध्याद्याज्यायै पुरस्तादेकां याज्याया अर्धर्च एकां तथैनान्त्समावती यज्ञस्याशीर्गच्छति यथा वै पर्जन्यः सुवृष्टं वर्षत्येवं यज्ञो यजमानाय वर्षति स्थलयोदकं परिगृह्णन्त्याशिषा यज्ञं यजमानः परिगृह्णाति मनोऽसि प्राजापत्यम् (५) मनसा मा भूतेनाविशेत्याह मनो वै प्राजापत्यं प्राजापत्यो यज्ञो मन एव यज्ञमात्मन्धत्ते वागस्यैन्द्री सपत्नक्षयणी वाचा मेन्द्रियेणाविशेत्याहैन्द्री वै वाग्वाचमेवैन्द्रीमात्मन्धत्ते — ३६) [तेन ब्रह्म राष्ट्रं यज्ञस्य प्राजापत्यꣳ षट्त्रिꣳशच्च]॥ १०॥

यो वै सप्तदशं प्रजापतिं यज्ञमन्वायत्तं वेद प्रति यज्ञेन तिष्ठति न यज्ञाद्भ्रꣳशत आश्रावयेति चतुरक्षरमस्तु श्रौषडिति चतुरक्षरं यजेति द्व्यक्षरं ये यजामह इति पञ्चाक्षरं द्व्यक्षरो वषट्कार एष वै सप्तदशः प्रजापतिर्यज्ञमन्वायत्तो य एवं वेद प्रति यज्ञेन तिष्ठति न यज्ञाद्भ्रꣳशते यो वै यज्ञस्य प्रायणं प्रतिष्ठाम् (१) उदयनं वेद प्रतिष्ठितेनारिष्टेन यज्ञेन सꣳस्थां गच्छत्याश्रावयास्तु श्रौषड्यज ये यजामहे वषट्कार एतद्वै यज्ञस्य प्रायणमेषा

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

प्रतिष्ठितदुदयनं य एवं वेद प्रतिष्ठितेनारिष्टेन यज्ञेन संस्थां गच्छति यो वै सूनृतायै दोहं वेद दुह एवैनां यज्ञो वै सूनृताऽऽश्रावयेत्यैवैनामह्वदस्तु (२) श्रौषडित्युपावास्राग्यजेत्युदनैषीद्ये यजामह इत्युपासदद्वषट्कारेण दोग्ध्येष वै सूनृतायै दोहो य एवं वेद दुह एवैनां देवा वै सत्रमासत तेषां दिशोऽदस्यन्त एतामार्द्रां पङ्क्तिमपश्यन्नाश्रावयेति पुरोवातमजनयन्नस्तु श्रौषडित्यभ्रꣳ समप्लावयन् यजेति विद्युतम् (३) अजनयन् ये यजामह इति प्रावर्षयन्नभ्यस्तनयन् वषट्कारेण ततो वै तेभ्यो दिशः प्राप्यायन्त य एवं वेद प्रास्मै दिशः प्यायन्ते प्रजापतिं त्वो वेद प्रजापतिस्त्वं वेद यं प्रजापतिर्वेद स पुण्यो भवत्येष वै छन्दस्यः प्रजापतिराश्रावयास्तु श्रौषड्यज ये यजामहे वषट्कारो य एवं वेद पुण्यो भवति वसन्तम् (४) ऋतूनां प्रीणामीत्याहर्तवो वै प्रयाजा ऋतूनेव प्रीणाति तेऽस्मै प्रीता यथापूर्वं कल्पन्ते कल्पन्तेऽस्मा ऋतवो य एवं वेदाग्नीषोमयोरहं देवयज्यया चक्षुष्मान् भूयासमित्याहाग्नीषोमाभ्यां वै यज्ञश्चक्षुष्मान् ताभ्यामेव चक्षुरात्मन्धत्तेऽग्नेरहं देवयज्ययान्नादो भूयासमित्याहाग्निर्वै देवानामन्नादस्तेनैव (५) अन्नाद्यमात्मन्धत्ते दब्धिरस्यदब्धो भूयासममुं दभेयमित्याहैतया वै दब्ध्या देवा असुरानदभ्नुवन् तयैव भ्रातृव्यं दभ्नोत्यग्नीषोमयोरहं देवयज्यया वृत्रहा भूयासमित्याहाग्नीषोमाभ्यां वा इन्द्रो वृत्रमहन् ताभ्यामेव भ्रातृव्यꣳ स्तृणुत इन्द्राग्नियोरहं देवयज्ययेन्द्रियाव्यन्नादो भूया-

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

समित्याहेन्द्रियाव्येवान्नादो भवतीन्द्रस्य (६) अहं देवयज्ययेन्द्रियावी भूयासमित्याहेन्द्रि-याव्येव भवति महेन्द्रस्याहं देवयज्यया जेमानं महिमानं गमेयमित्याह जेमानमेव महिमानं गच्छत्यग्नेः स्विष्टकृतोऽहं देवयज्ययायुष्मान् यज्ञेन प्रतिष्ठां गमेयमित्याहायुरेवात्मन्धत्ते प्रति यज्ञेन तिष्ठति—३८) [प्रतिष्ठामस्तु विद्युतं वसन्तमेवेन्द्रस्याष्टा त्रिंशच्च] ॥ ११ ॥

इन्द्रं वो विश्वतस्परि हवामहे जनेभ्यः । अस्माकमस्तु केवलः । इन्द्रं नरो नेमधिता हवन्ते यत्पार्या युनजते धियस्ताः । शूरो नृषाता शवसश्चकान आगोमति व्रजे भजा त्वं नः । इन्द्रियाणि शतक्रतो या ते जनेषु पञ्चसु । इन्द्र तानि त आवृणे । अनु ते दायि मह इन्द्रियाय सत्रा ते विश्वमनु वृत्रहत्ये । अनु (१) क्षत्रमनु सहो यजत्रेन्द्र देवेभिरनु ते नृषह्ये । आयस्मिन्त्सप्त वासवास्तिष्ठन्ति स्वारुहो यथा । ऋषिर्ह दीर्घश्रुत्तम इन्द्रस्य घर्मो अतिथिः । आमासु पक्वमैरय आ सूर्यꣳ रोहयो दिवि । घर्मं न सामं तपता सुवृक्तिभिर्जुष्टं गिर्वणसे गिरः । इन्द्रमिद्गाथिनो बृहदिन्द्रमर्केभिरर्किणः । इन्द्रं वाणीरनूषत । गायन्ति त्वा गायत्रिणः (२) अर्चन्त्यर्कमर्किणः । ब्रह्माणस्त्वा शतक्रतवुद्वꣳशमिव येमिरे । अꣳहोमुचे प्रभरेमा मनीषामोषिष्ठदाव्ने सुमतिं गृणानाः । इदमिन्द्र प्रति हव्यं गृभाय सत्याः सन्तु यजमानस्य कामाः । विवेष यन्मा धिषणा जजान स्तवै

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

पुरा पायादिन्द्रमह्नः । अꣳहसो यत्र पीपरद्यथा नो नावेव यान्तमुभये हवन्ते । प्र सम्राजं
प्रथममध्वराणाम् (३) अꣳहोमुचं वृषभं यज्ञियानाम् । अपां नपातमश्विना हयन्तमस्मि-
न्नर इन्द्रियं धत्तमोजः । वि न इन्द्र मृधो जहि नीचा यच्छ पृतन्यतः । अधस्पदं
तमीं कृधि यो अस्माꣳ अभिदासति । इन्द्र क्षत्रमभि वाममोजोऽजायथा वृषभ चर्ष-
णीनाम् । अपानुदो जनममित्रयन्तमुरुं देवेभ्यो अकृणोरु लोकम् । मृगो न भीमः कुचरो
गिरिष्ठाः परावतः (४) आजगामा परस्याः । सृकꣳ सꣳशाय पविमिन्द्र तिग्मं वि
शत्रून् ताढि वि मृधो नुदस्व । विशत्रून्वि मृधो नुद वि वृत्रस्य हनू रुज । वि मन्युमिन्द्र
भामितोऽमित्रस्याभिदासतः । त्रातारमिन्द्रमवितारमिन्द्रꣳ हवे हवे सुहवꣳ शूरमिन्द्रम् । हुवे
नु शक्रं पुरुहूतमिन्द्रꣳ स्वस्ति नो मघवा धात्विन्द्रः । मा ते अस्याम् (५) सहसाव-
न्परिष्टावघाय भूम हरिवः परादै । त्रायस्व नोऽवृकेभिर्वरूथैस्तव प्रियासः सूरिषु स्याम ।
अनवस्ते रथमश्वाय तक्षन् त्वष्टा वज्रं पुरुहूत द्युमन्तम् । ब्रह्माण इन्द्रं महयन्तो अर्कैरव
र्धयन्नहये हन्तवा उ । वृष्णे यत्ते वृषणो अर्कमर्चानिन्द्र ग्रावाणो अदितिः सजोषाः ।
अनश्वासो ये पवयोऽरथा इन्द्रेषिता अभ्यवर्तन्त दस्यून् (४८) [अनु गायत्रिणो-
ऽध्वराणां परावतोऽस्यामष्टा चत्वारिꣳशच्च] ॥१२॥ सं (१३३) ध्रुवो (११६) ऽग्नि (१५६)
बर्हिषु (११४) आप्यायता (१२९) मर्गन्मु (१८५) यथा (२०३) (२११)

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

प्रजापति (१९०) ध्रुवो (२८६) य (३३८) इन्द्रं (२९८) द्वादश (२५१९) ॥ १२ ॥ इति तैत्तिरीयसंहितायां प्रथमकाण्डे षष्ठप्रपाठकः संपूर्णः ॥

ॐम् पाकयज्ञं वा अन्वाहिताग्नेः पशव उपतिष्ठन्त इडा खलु वै पाकयज्ञः सैषान्तरा प्रयाजानूयाजान् यजमानस्य लोकेऽवहिता तामाह्रियमाणामभिमन्त्रयेत सुरूपवर्षवर्ण एहीति पशवो वा इडा पशूनेवोपह्वयते यज्ञं वै देवा अदुह्रन् यज्ञोऽसुराँ अदुहत्तेऽसुरा यज्ञदुग्धाः पराभवन् यो वै यज्ञस्य दोहं विद्वान् (१) यजतेऽप्यन्यं यजमानं दुहे सा मे सत्याशीरस्य यज्ञस्य भूयादित्याहैष वै यज्ञस्य दोहस्तेनैवैनं दुहे प्रत्ता वै गौर्दुहे प्रत्तेडा यजमानाय दुह एते वा इडायै स्तना इडोपहूतेति वायुर्वत्सो यर्हि होतेडामुपह्वयेत तर्हि यजमानो होतारमीक्षमाणो वायुं मनसा ध्यायेत् (२) मात्रे वत्समुपावसृजति सर्वेण वै यज्ञेन देवाः सुवर्गं लोकमायन् पाकयज्ञेन मनुरश्राम्यत्सेडा मनुमुपावर्तत तां देवासुरा व्यह्वयन्त प्रतीचीं देवाः पराचीमसुराः सा देवानुपावर्तत पशवो वै तद्देवानवृणत पशवोऽसुरानजहुर्यं कामयेतापशुः स्यादिति पराचीं तस्येडामुपह्वयेतापशुरेव भवति यम् (३) कामयेत पशुमान्त्स्यादिति प्रतीचीं तस्येडामुपह्वयेत पशुमानेव भवति ब्रह्मवादिनो वदन्ति स त्वा इडामुपह्वयेत य इडामुपहूयात्मानमिडायामुपह्वयेतेति सा नः प्रिया सुप्रतूर्तिर्मघोनीत्याहेडामेवोपहूयात्मानमिडायामुपह्वयते व्यस्तमिव वा एतद्यज्ञस्य यदिडा सामि प्राश्नन्ति (४) सामि मार्जयन्त एतत्प्रति वा

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

असुराणां यज्ञो व्यच्छिद्यत ब्रह्मणा देवाः समदधुर्बृहस्पतिस्तनुतामिमं न इत्याह ब्रह्म वै देवानां बृहस्पतिर्ब्रह्मणैव यज्ञꣳ सन्दधाति विच्छिन्नं यज्ञꣳ समिमं दधात्वित्याह सन्तत्यै विश्वे देवा इह मादयन्तामित्याह सन्तत्यैव यज्ञं देवेभ्योऽनुदिशति यां वै (५) यज्ञे दक्षिणां ददाति तामस्य पशवोऽनु संक्रामन्ति स एष ईजानोऽपशुर्भावुको यजमानेन खलु वै तत्कार्यमित्याहुर्यथा देवत्रा दत्तं कुर्वीतात्मन् पशून्रमयेतेति ब्रध्न पिन्वस्वेत्याह यज्ञो वै ब्रध्नो यज्ञमेव तन्महयत्यथो देवत्रैव दत्तं कुरुत आत्मन् पशून् रमयते ददतो मे (६) मा क्षायीत्याहाक्षितिमेवोपैति कुर्वतो मे मोपदसदित्याह भूमानमेवोपैति—१९) [विद्वान् ध्यायेद्यं प्राश्नन्ति वै म एकान्नविꣳशतिश्च] ॥ १ ॥ सꣳश्रवा ह सौवर्चनसस्तुमिञ्जमौपोदितिमुवाच यत्सत्रिणाꣳ होताभूः कामिडामुपाह्वथा इति तामुपाह्व इति होवाच या प्राणेन देवान् दाधार व्यानेन मनुष्यानपानेन पितॄनिति छिनत्ति सा न छिनत्ती३ इति छिनत्तीति होवाच शरीरं वा अस्यै तदुपाह्वथा इति होवाच गौर्वै (१) अस्यै शरीरं गां वाव तौ तत्पर्यवदतां या यज्ञे दीयते सा प्राणेन देवान् दाधार यया मनुष्या जीवन्ति सा व्यानेन मनुष्यान् यां पितृभ्यो घ्नन्ति सापानेन पितॄन् य एवं वेद पशुमान् भवत्यथ वै तामुपाह्व इति होवाच या प्रजाः प्रभवन्तीः प्रत्याभवतीत्यन्नं वा अस्यैतत् (२) उपाह्वथा इति होवाचौषधयो वा अस्या अन्नमोषधयो वै प्रजाः प्रभवन्तीः प्रत्या भवति य एवं

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

वेदान्नादो भवत्यथ वै तामुपाह्व इति होवाच या प्रजाः पराभवन्तीरनुगृह्णाति प्रत्याभवन्तीर्गृह्णाती-
ति प्रतिष्ठां वा अस्यै तदुपाह्वथा इति होवाचेयं वा अस्यै प्रतिष्ठा (३) इयं वै प्रजाः
पराभवन्तीरनुगृह्णाति प्रत्याभवन्तीर्गृह्णाति य एवं वेद प्रत्येव तिष्ठत्यथ वै तामुपाह्व इति
होवाच यस्यै निक्रमणे घृतं प्रजाः संजीवन्तीः पिबन्तीति छिनत्ति सा न छिंनत्ती३ इति
न छिनत्तीति होवाच प्र तु जनयतीत्येष वा इडामुपाह्वथा इति (४) होवाच वृष्टिर्वा
इडा वृष्ट्यै वै निक्रमणे घृतं प्रजाः संजीवन्तीः पिबन्ति य एवं वेद प्रैव जायतेऽन्नादो
भवति—२०) [वाएतत्प्रतिष्ठेति विंशतिश्च] ॥ २ ॥ परोक्षं वा अन्ये
देवा इज्यन्ते प्रत्यक्षमन्ये यद्यजते य एव देवाः परोक्षमिज्यन्ते तानेव तद्यजति यदन्वा
हार्यमाहरत्येते वै देवाः प्रत्यक्षं यद्ब्राह्मणास्तानेव तेन प्रीणात्यथो दक्षिणैवास्यैषाथो यज्ञस्यैव
छिद्रमपि दधाति यद्वै यज्ञस्य क्रूरं यद्विलिष्टं तदन्वाहार्येण (१) अन्वाहरति तदन्वाहार्यस्या-
न्वाहार्यत्वं देवदूता वाएते यदृत्विजो यदन्वाहार्यमाहरति देवदूतानेव प्रीणाति प्रजापतिर्दे-
वेभ्यो यज्ञान् व्यादिशत् स रिंरिचानोऽमन्यत स एतमन्वाहार्यमभक्तमपश्यत्तमात्मन्न-
धत्त स वा एष प्राजापत्यो यदन्वाहार्यो यस्यैवं विदुषोऽन्वाहार्य आह्रियते साक्षादेव
प्रजापतिमृध्नोत्यपरिमितो निरुप्योऽपरिमितः प्रजापतिः प्रजापतेः (२) आप्त्यै देवा
वै यद्यज्ञेऽकुर्वत तदसुरा अकुर्वत ते देवा एतं प्राजापत्यमन्वाहार्यमपश्यन् तम-

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

न्वाहरन्त् ततो देवा अभवन् परासुरा यस्यैवं विदुषोऽन्वाहार्य आह्रियते भवत्यात्मना परास्य भ्रातृव्यो भवति यज्ञेन वा इष्टी पक्केन पूर्ती यस्यैवं विदुषोऽन्वाहार्य आह्रियते स त्वेवेष्टापूर्ती प्रजापतेर्भागोऽसि (३) इत्याह प्रजापतिमेव भागधेयेन समर्धयत्यूर्जस्वान् पयस्वानित्याहोर्जमेवास्मिन् पयो दधाति प्राणापानौ मे पाहि समानव्यानौ मे पाहीत्याहाशिषमेवैतामाशास्तेऽक्षितोऽस्यक्षित्यै त्वा मा मे क्षेष्ठा अमुत्रामुष्मिँल्लोक इत्याह क्षीयते वा अमुष्मिँल्लोकेऽन्नमितः प्रदानꣳ ह्यमुष्मिँल्लोके (४) प्रजा उपजीवन्ति यदेवमभिमृशत्यक्षितिमेवैनद्गमयति नास्यामुष्मिँल्लोकेऽन्नं क्षीयते — १५) [अन्वाहार्येण प्रजापतेरसिल्लोके पञ्च दश च] ॥ ३ ॥

बर्हिषोऽहं देवयज्यया प्रजावान् भूयासमित्याह बर्हिषा वै प्रजापतिः प्रजा असृजत तेनैव प्रजाः सृजते नराशꣳसस्याहं देवयज्यया पशुमान् भूयासमित्याह नराशꣳसेन वै प्रजापतिः पशूनसृजत तेनैव पशून् सृजतेऽग्नेः स्विष्टकृतोऽहं देवयज्ययायुष्मान् यज्ञेन प्रतिष्ठां गमेयमित्याहायुरेवात्मन्धत्ते प्रति यज्ञेन तिष्ठति दर्शपूर्णमासयोः (१) वै देवा उज्जितिमनूदजयन् दर्शपूर्णमासाभ्यामसुरानपानुदन्ताग्नेरहमुज्जितिमनूज्जेषमित्याह दर्शपूर्णमासयोरेव देवतानां यजमान उज्जितिमनूज्जयति दर्शपूर्णमासाभ्यां भ्रातृव्यानपनुदते वाजवतीभ्यां व्यूहत्यन्नं वै वाजोऽन्नमेवावरुन्धे द्वाभ्यां प्रतिष्ठित्यै यो वै यज्ञस्य द्वौ दोहौ विद्वान् यजत उभयतः (२)

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

एव यज्ञं दुहे पुरस्ताच्चोपरिष्टाच्चैष वा अन्यो यज्ञस्य दोह इडायामन्यो यर्हि होता यजमानस्य नाम गृह्णीयात्तर्हि ब्रूयादेमा अग्मन्नाशिषो दोहकामा इति सꣳस्तुता एव देवता दुहेऽथो उभयत एव यज्ञं दुहे पुरस्ताच्चोपरिष्टाच्च रोहितेन त्वाग्निर्देवतां गमयत्वित्याहैते वै देवाश्वाः (३) यजमानः प्रस्तरो यदेतैः प्रस्तरं प्रहरति देवाश्वैरेव यजमानꣳ सुवर्गं लोकं गमयति वि ते मुञ्चामि रशना विरश्मीनित्याहैष वा अग्नेर्विमोकस्तेनैवैनं विमुञ्चति विष्णोः शंयोरहं देवयज्यया यज्ञेन प्रतिष्ठां गमेयमित्याह यज्ञो वै विष्णुर्यज्ञ एवान्ततः प्रतितिष्ठति सोमस्याहं देवयज्यया सुरेताः (४) रेतो धिषीयेत्याह सोमो वै रेतोधास्तेनैव रेत आत्मन्धत्ते त्वष्टुरहं देवयज्यया पशूनाꣳ रूपं पुषेयमित्याह त्वष्टा वै पशूनां मिथुनानाꣳ रूपकृत्तेनैव पशूनाꣳ रूपमात्मन्धत्ते देवानां पत्नीरग्निर्गृहपतिर्यज्ञस्य मिथुनं तयोरहं देवयज्यया मिथुनेन प्रभूयासमित्याहैतस्माद्वै मिथुनात् प्रजापतिर्मिथुनेन (५) प्राजायत तस्मादेव यजमानो मिथुनेन प्रजायते वेदोऽसि वित्तिरसि विदेयेत्याह वेदेन वै देवा असुराणां वित्तं वेद्यमविन्दन्त तद्वेदस्य वेदत्वं यद्यद्भ्रातृव्यस्याभिध्यायेत्तस्य नाम गृह्णीयात्तदेवास्य सर्वं वृङ्क्ते घृतवन्तं कुलायिनꣳ रायस्पोषꣳ सहस्रिणं वेदो ददातु वाजिनमित्याह प्र सहस्रं पशूनाप्नोति (६) आस्य प्रजायां वाजी जायते य एवं वेद—८) [दर्शपूर्णमासयोरुभयतो देवाश्वाः सुरेता मिथुनेनाप्नोत्यष्टौ च]

॥ ४ ॥ ध्रुवां वै रिच्यमानां यज्ञोऽनुरिच्यते यज्ञं यजमानो यजमानं प्रजा ध्रुवामाप्यायमानां

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

यज्ञोऽन्वाप्यायते यज्ञं यजमानो यजमानं प्रजा आप्यायतां ध्रुवा घृतेनेत्याह ध्रुवामेवा-प्याययति तामाप्यायमानां यज्ञो ऽन्वाप्यायतेयज्ञं यजमानो यजमानं प्रजाः प्रजापते-र्विभान्नाम लोकस्तस्मिꣳस्त्वा दधामि सह यजमानेनेति (१) आहायं वै प्रजापतेर्विभा-न्नाम लोकस्तस्मिन्नेवैनं दधाति सह यजमानेन रिच्यत इव वा एतद्यद्यजते यद्यजमान-भागं प्राश्नात्यात्मानमेव प्रीणात्येतावान् वै यज्ञो यावान् यजमानभागो यज्ञो यजमानो यद्यज-मानभागं प्राश्नाति यज्ञ एव यज्ञं प्रतिष्ठापयत्येतद्वै सूयवसꣳसोदकं यद्बर्हिश्चापश्चैतत् (२) यजमानस्यायतनं यद्वेदिर्यत्पूर्णपात्रमन्तर्वेदि निनयति स्व एवायतने सूयवसꣳ सोदकंकुरुते सदसि सन्मे भूया इत्याहापो वै यज्ञ आपोऽमृतं यज्ञमेवामृतमात्मन्धत्ते सर्वाणि वै भूतानि व्रतमुपयन्तमनूपयन्ति प्राच्यां दिशि देवा ऋत्विजो मार्जयन्तामित्याहैष वै दर्शपूर्णमासयो-रवभृथः (३) यान्येवैनं भूतानि व्रतमुपयन्तमनूपयन्ति तैरेव सहावभृथमेवैति विष्णुमुखा वै देवाश्छन्दोभिरिमाँल्लोकाननपजय्यमभ्यजयन् यद्विष्णुक्रमान् क्रमते विष्णुरेव भूत्वा यज-मानश्छन्दोभिरिमाँल्लोकाननपजय्यमभिजयति विष्णोः क्रमोऽस्यभिमातिहेत्याह गायत्री वै पृथिवी त्रैष्टुभमन्तरिक्षं जागती द्यौरानुष्टुभीर्दिशः (४) छन्दोभिरेवेमाँल्लोकान् यथापूर्वमभिजयति—७) [इत्येतदवभृथोदिशः सप्त च] ॥ ५ ॥ अगन्म सुवः सुवरगन्मेत्याह सुवर्गमेव लोकमेति सन्दृशस्ते मा छिथ्सि यत्ते तपस्तस्मै ते मा

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

वृक्षीत्याह यथायजुरेवैतत् सुभूरसि श्रेष्ठो रश्मीनामायुर्धा अस्यायुर्मे धेहीत्याहाशिषमेवैतामाशास्ते प्र वा एषोऽस्माँल्लोकाच्च्यवते यः (१) विष्णुक्रमान् क्रमते सुवर्गाय हि लोकाय विष्णुक्रमाः क्रम्यन्ते ब्रह्मवादिनो वदन्ति स त्वै विष्णुक्रमान् क्रमेत य इमाँल्लोकान् भ्रातृव्यस्य संविद्य पुनरिमँल्लोकं प्रत्यवरोहेदित्येष वा अस्य लोकस्य प्रत्यवरोहो यदाहेदमहममुं भ्रातृव्यमाभ्यो दिग्भ्योऽस्यै दिव इतीमानेव लोकान् भ्रातृव्यस्य संविद्य पुनरिमँल्लोकं प्रत्यवरोहति सम् (२) ज्योतिषाऽभूवमित्याहास्मिन्नेव लोके प्रतितिष्ठत्यैन्द्रीमावृतमन्वावर्त इत्याहासौ वा आदित्य इन्द्रस्तस्यैवावृतमनु पर्यावर्तते दक्षिणा पर्यावर्तते स्वमेव वीर्यमनु पर्यावर्तते तस्माद्दक्षिणोऽर्ध आत्मनो वीर्यावत्तरोऽथो आदित्यस्यैवावृतमनु पर्यावर्तते समहं प्रजया सं मया प्रजेत्याहाशिषम् (३) एवैतामाशास्ते समिद्धो अग्ने मे दीदिहि समेद्धा ते अग्ने दीद्यासमित्याह यथायजुरेवैतद्वसुमान् यज्ञो वसीयान् भूयासमित्याहाशिषमेवैतामाशास्ते बहु वै गार्हपत्यस्यान्ते मिश्रमिव चर्यत आग्निपावमानीभ्यां गार्हपत्यमुपतिष्ठते पुनात्येवाग्निं पुनीत आत्मानं द्वाभ्यां प्रतिष्ठित्या अग्ने गृहपत इत्याह (४) यथायजुरेवैतच्छतꣳ हिमा इत्याह शतं त्वा हेमन्तानिन्धिषीयेति वावैतदाह पुत्रस्य नाम गृह्णात्यन्नादमेवैनं करोति तामाशिषमाशासे तन्तवे ज्योतिष्मतीमिति ब्रूयाद्यस्य पुत्रोऽजातः स्यात्तेजस्व्येवास्य ब्रह्मवर्चसी पुत्रो जायते तामाशिषमाशासेऽमुष्मै ज्योतिष्मतीमिति ब्रूयाद्यस्य पुत्रः (५) जातः स्या-

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

तेज॑ ए॒वास्मि॑न् ब्रह्मवर्च॒सं द॑धाति॒ यो वै य॒ज्ञं प्र॒युज्य॒ न वि॑मु॒ञ्चत्य॑प्रतिष्ठा॒नो वै स भ॑वति॒ कस्त्वा॑ युनक्ति॒ स त्वा॒ विमु॑ञ्च॒त्वित्या॑ह प्र॒जाप॑ति॒र्वै कः प्र॒जाप॑तिनै॒वैनं॑ युनक्ति॒ प्र॒जाप॑तिना॒ वि-मु॑ञ्चति॒ प्रति॑ष्ठित्या ईश्व॒रं वै व्र॒तमवि॑सृष्टं प्र॒दहो॒ऽग्ने व्रतपते व्र॒तम॑चारिष॒मित्या॑ह व्र॒तमे॒व (६) विसृ॑जते॒ शान्त्या॒ अप्र॑दाहाय॒ परा॒ङ् वाव य॒ज्ञ ए॑ति॒ न नि व॑र्तते॒ पुन॒र्यो वै य॒ज्ञस्य॒ पुनरा॒लम्भं॒ वि॒द्वान् यज॑ते॒ तम॒भि निव॑र्तते॒ य॒ज्ञो ब॑भूव॒ स आब॑भू॒वेत्या॑है॒ष वै य॒ज्ञस्य॒ पुनरा॒लम्भ॒स्तेनै॒वैनं॒ पुन॒राल॑भ॒तेऽन॑वरुद्धा वा ए॒तस्य॑ वि॒राड्य आहि॑ताग्निः॒ सन्नसभः॒ प॒शवः॒ खलु॒ वै (७) ब्रा॒ह्मण-स्य॑ स॒भेष्ट्वा प्राङु॒त्क्रम्य॑ ब्रूया॒द्गोमा॑ꣳ अग्ने॒ऽवि॑मा॒ꣳ अश्वी य॒ज्ञ इत्य॑व॒ स॒भाꣳ रु॒न्धे प्र स॒हस्रं॑ प॒शूना॑मो॒त्यास्य॑ प्र॒जाया॑ वा॒जी जा॑यते—२४ [यः समा॒शिष॑माह पु॒त्र ए॒व वै चतु॑र्विꣳशतिश्च] ॥ ६ ॥

देव॑ सवितः॒ प्रसु॑व य॒ज्ञं प्रसु॑व य॒ज्ञप॑तिं॒ भगा॑य दि॒व्यो ग॑न्ध॒र्वः । के॒त॒पूः केत॑ नः पुनातु वा॒चस्पति॒र्वाच॑म॒द्य स्व॑दाति नः । इन्द्र॑स्य॒ वज्रो॑ऽसि॒ वार्त्र॑घ्न॒स्त्वया॒यं वृ॒त्रं व॑ध्यात् । वाज॑स्य॒ नु प्र॑स॒वे मा॒तरं॑ म॒हीमदि॑तिं॒ नाम॒ वच॑सा करामहे । यस्या॑मि॒दं विश्वं॒ भुव॑नमावि॒वेश॒ तस्यां॑ नो दे॒वः स॑वि॒ता धर्म॑ साविषत् । अ॒प्सु (१) अ॒न्तर॒मृत॑म॒प्सु भे॑ष॒जम॒पामु॒त प्रश॑स्ति॒ष्वश्वा॒ भव॑थ वाजिनः । वा॒युर्वा॑ त्वा॒ मनु॑र्वा त्वा गन्ध॒र्वाः स॒प्तवि॑ꣳशतिः । ते अग्रे॒ अश्व॑मायुञ्ज॒न्ते अ॑स्मिञ्ज॒वमाद॑धुः । अपां॑नपादाशुहेमन्य॒ ऊ॒र्मिः क॑कु॒द्मान् प्र॒तूर्ति॑र्वाज॒सात॑म॒स्तेना॒यं वा-जꣳ सेत् । विष्णोः॑ क्र॒मो॑ऽसि॒ विष्णोः॑ क्रा॒न्तम॑सि॒ विष्णो॒र्विक्रा॑न्तमस्य॒ङ्कौ न्य॒ङ्कौ (२) अ-

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

भितो रथं यौ ध्वान्तं वाताग्रमनु सञ्चरन्तौ दूरेहेतिरिन्द्रियावान् पतत्री ते नोऽग्नयः पप्रयः पारयन्तु—१५) [अप्सु न्यङ्कौ पञ्चदश च] ॥ ७ ॥ देवस्याहꣳ सवितुः प्रसवे बृहस्पतिना वाजजिता वाजं जेषं देवस्याहꣳ सवितुः प्रसवे बृहस्पतिना वाजजिता वर्षिष्ठं नाकꣳ रुहेयमिन्द्राय वाचं वदतेन्द्रं वाजं जापयतेन्द्रो वाजमजयित् । अश्वाजनि वाजिनि वाजेषु वाजिनीवत्यश्वान्त्समत्सु वाजय । अर्वासि सप्तिरसि वाज्यसि वाजिनो वाजं धावत मरुतां प्रसवे जयत वि योजना मिमीध्वमध्वनः स्कभ्नीत (१) काष्ठां गच्छत वाजेवाजेऽवत वाजिनो नो धनेषु विप्रा अमृता ऋतज्ञाः । अस्य मध्वः पिबत मादयध्वं तृप्ता यात पथिभिर्देवयानैः । ते नो अर्वन्तो हवनश्रुतो हवं विश्वे शृण्वन्तु वाजिनः । मितद्रवः सहस्रसा मेधसाता सनिष्यवः । महो ये रत्नꣳ समिथेषु जभ्रिरे शं नो भवन्तु वाजिनो हवेषु । देवताता मितद्रवः स्वर्काः । जम्भयन्तोऽहिं वृकꣳ रक्षाꣳसि सनेम्यस्मद्युयवन् (२) अमीवाः । एष स्य वाजी क्षिपणिं तुरण्यति ग्रीवायां बद्धो अपिकक्ष आसनि । क्रतुं दधिक्रा अनु सन्तवीत्वत्पथामङ्काꣳस्यन्वापनीफणत् । उत स्मास्य द्रवतस्तुरण्यतः पर्णं न वेरनु वाति प्रगर्धिनः । श्येनस्येव ध्रजतो अङ्कसं परि दधिक्राव्णः सहोर्जा तरित्रतः । आ मा वाजस्य प्रसवो जगम्यादा द्यावापृथिवी विश्वशम्भू । आ मा गन्तां पितरा (३) मातरा चा मा सोमो अमृतत्वाय गम्यात् । वाजिनो वाजजितो वाजꣳ स-

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

रिष्यन्तो वाजं जेष्यन्तो बृहस्पतेर्भागमवंजिघ्रत वाजिनो वाजजितो वाजꣳ ससृवाꣳसो वाजं जिगिवाꣳसो बृहस्पतेर्भागे निमृंढ्वमियं वः सा सत्या सन्धाभूद्यामिन्द्रेण समधंध्वमजीजिपत वनस्पतय इन्द्रं वाजं विमुंच्यध्वम्—४२) [स्कभ्नीतु युयवन् पिनरा द्विचंत्वारिꣳशच्च]॥ ८ ॥

क्षत्रस्योल्वंमसि क्षत्रस्य योनिंरसि जाय एहि सुवो रोहाव रोहाव हि सुवंरहं नावुभयोः सुवौं रोक्ष्यामि वाजश्च प्रसवश्चापिजश्च क्रतुंश्च सुवंश्च मूर्धा च व्यश्नियश्चान्त्यायनश्चान्त्यंश्च भौवनश्च भुवंनश्चाधिंपतिश्च । आयुंर्यज्ञेनं कल्पतां प्राणो यज्ञेनं कल्पतामपानः (१) यज्ञेनं कल्पतां व्यानो यज्ञेनं कल्पतां चक्षुंर्यज्ञेनं कल्पताꣳ श्रोत्रं यज्ञेनं कल्पतां मनो यज्ञेनं कल्पतां वाग्यज्ञेनं कल्पतामात्मा यज्ञेनं कल्पतां यज्ञो यज्ञेनं कल्पताꣳ सुवंर्देवाꣳ अंगन्मामृता अभूम प्रजापतेः प्रजा अंभूम समहं प्रजया सं मया प्रजा समहꣳ रायस्पोषेण सं मया रायस्पोषोऽन्नाय त्वान्नाद्याय त्वा वाजाय (२) त्वा वाजजित्यायै त्वामृतंमसि पुष्टिंरसि प्रजननमसि—९) [अपानो वाजाय नवं च]॥ ९ ॥ वाजस्येमं प्रसवः सुषुवे अग्रे सोमꣳराजानमोषधीष्वप्सु । ता अस्मभ्यं मधुंमतीर्भवन्तु वयꣳ राष्ट्रे जांग्रियाम पुरोहिताः । वाजस्येदं प्रसव आबंभूवेमा च विश्वा भुवंनानि सर्वतः । स विराजं पर्यैति प्रजानन् प्रजां पुष्टिं वर्धयमानो अस्मे । वाजस्येमां प्रसवः शिश्रिये दिवंमिमा च विश्वा भुवंनानि सम्राट् । अदिंत्सन्तं दापयतु प्रजानन् रयिम् (१) च नः सर्ववीरां नियच्छतु । अग्ने अच्छा वदेह नः प्रति नः सुमना भव ।

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

प्र णो॑ यच्छ भुवस्पते धन॒दा अ॑सि न॒स्त्वम् । प्र णो॑ यच्छत्वर्य॒मा प्र भगः॒ प्र बृह॒स्पतिः॑ । प्र दे॒वाः प्रोत सू॒नृता॒ प्र वाग्दे॒वी द॑दातु नः । अ॒र्य॒मणं॒ बृह॒स्पति॒मिन्द्रं॒ दाना॑य चोदय । वाचं॒ विष्णु॒ꣳ सर॑स्वती॒ꣳ स॑वि॒तार॑म् (२) च॒ वा॒जिन॑म् । सोम॒ꣳ राजा॑नं॒ वरु॑णम॒ग्निम॒न्वा- र॑भामहे । आ॒दि॒त्यान् विष्णु॒ꣳ सूर्यं॑ ब्र॒ह्माणं॑ च॒ बृह॒स्पति॑म् । दे॒वस्य॑ त्वा सवि॒तुः प्र॑स॒वे॑ऽ- श्विनो॑र्बा॒हुभ्यां॑ पू॒ष्णो हस्ता॑भ्या॒ꣳ सर॑स्वत्यै वा॒चो य॒न्तुर्य॒न्त्रेणा॒ग्नेस्त्वा॒ साम्रा॑ज्येना॒भिषि॑ञ्चा- मीन्द्र॑स्य॒ बृह॒स्पते॑स्त्वा॒ साम्रा॑ज्येना॒भिषि॑ञ्चामि — ३६) [र॒यिꣳ स॑वि॒तार॒ꣳ षट्त्रि॑ꣳशच्च] ॥ १० ॥

अ॒ग्निरेका॑क्षरेण॒ वाच॒मुद॑जयद॒श्विनौ॒ द्व्य॑क्षरेण प्राणापा॒नावुद॑जयता॒ं विष्णु॒स्त्र्य॑क्षरेण॒ त्रीन् लो- कानुद॑जय॒त्सोम॒श्चतु॑रक्षरेण॒ चतु॑ष्पदः प॒शूनुद॑जयत्पू॒षा पञ्चा॑क्षरेण प॒ङ्क्तिमुद॑जयद्धा॒ता षड॑क्षरेण॒ ष॒डृ॒तूनुद॑जयन्म॒रुतः॑ स॒प्ताक्ष॑रेण स॒प्तप॑दा॒ꣳ शक्व॑री॒मुद॑जय॒न्बृह॒स्पति॑र॒ष्टाक्ष॑रेण गाय॒त्रीमुद॑जय- न्मि॒त्रो नवा॑क्षरेण त्रि॒वृत॒ꣳ स्तोम॒मुद॑जयत् (१) वरु॑णो॒ दशा॑क्षरेण वि॒राज॒मुद॑जय॒दिन्द्र॒ एका॑दशाक्षरेण त्रि॒ष्टुभ॒मुद॑जय॒द्विश्वे॑ दे॒वा द्वाद॑शाक्षरेण॒ जग॑ती॒मुद॑जय॒न्वस॑वस्त्र॒योद॑शाक्षरेण त्र॒योद॒शꣳ स्तोम॒मुद॑जयन् रु॒द्राश्चतु॑र्दशाक्षरेण चतु॒र्द॒शꣳ स्तोम॒मुद॑जयन्नादि॒त्याः पञ्च॑दशाक्षरेण पञ्चद॒शꣳ स्तोम॒मुद॑जय॒न्नदि॑तिः॒ षोड॑शाक्षरेण षो॒ड॒शꣳ स्तोम॒मुद॑जयत्प्र॒जाप॑तिः स॒प्तद॑शा- क्षरेण स॒प्तद॒शꣳ स्तोम॒मुद॑जयत् — ४६) [अ॒ज॒य॒त् षट्च॑त्वारिꣳशच्च] ॥ ११ ॥

उ॒प॒या॒मगृ॑हीतोऽसि नृ॒षदं॑ त्वा द्रु॒षदं॑ भुव॒न॒सद॒मिन्द्रा॑य॒ जुष्टं॑ गृह्णाम्ये॒ष ते॒ योनि॒रिन्द्रा॑य त्वो-

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

पयामगृहीतोऽस्यप्सुषदं त्वा घृतसदं व्योमसदमिन्द्राय जुष्टं गृह्णाम्येष ते योनिरिन्द्राय त्वोपयामगृहीतोऽसि पृथिविषदं त्वान्तरिक्षसदं नाकसदमिन्द्राय जुष्टं गृह्णाम्येष ते योनिरिन्द्राय त्वा। ये ग्रहाः पञ्चजनीना येषां तिस्रः परमजाः। दैव्यः कोशः (१) समुब्जितः। तेषां विशिप्रियाणामिषमूर्जꣳ समग्रभीमेष ते योनिरिन्द्राय त्वा। अपाꣳ रसमुद्वयसꣳ सूर्यरश्मिꣳ समाभृतम्। अपाꣳ रसस्य यो रसस्तं वो गृह्णाम्युत्तममेष ते योनिरिन्द्राय त्वा। अया विष्ठा जनयन् कर्वराणि स हि घृणिरुरुर्वराय गातुः। स प्रत्युदैद्धरुणो मध्वो अग्रꣳ स्वायां यत्तनुवाम् (२) तनूमैरयत। उपयामगृहीतोऽसि प्रजापतये त्वा जुष्टं गृह्णाम्येष ते योनिः प्रजापतये त्वा—१३)

[कोशस्तनुवां त्रयोदश च] ॥ १२ ॥ अन्वह मासा अन्विद्वनान्यन्वोषधीरनु पर्वतासः। अन्विन्द्रꣳ रोदसी वावशाने अन्वापो अजिहत जायमानम्। अनु ते दायि मह इन्द्रियाय सत्रा ते विश्वमनु वृत्रहत्ये। अनु क्षत्रमनु सहो यजत्रेन्द्र देवेभिरनु ते नृषह्ये। इन्द्राणीमासु नारिषु सुपत्नीमहमश्रवम्। न ह्यस्या अपरञ्चन जरसा (१) मरते पतिः। नाहमिन्द्राणि रारण सख्युर्वृषाकपेर्ऋते। यस्येदमप्यꣳ हविः प्रियं देवेषु गच्छति। यो जात एव प्रथमो मनस्वान् देवो देवान् क्रतुना पर्यभूषत्। यस्य शुष्माद्रोदसी अभ्यसेतां नृम्णस्य मह्ना स जनास इन्द्रः। आ ते मह इन्द्रोत्युग्र समन्यवो यत्समरन्त सेनाः। पताति दिद्युन्नर्यस्य बाहुवो मा ते (२) मनो विष्वद्रियग्विचारीत्। मा नो मर्धीरा भरा दद्धि तन्नः प्रदा-

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

शुषे दातवै भूरि यत्ते । नव्ये देष्णे शस्ते अस्मिं त उक्थे प्रब्रवाम वयमिन्द्र स्तुवन्तः । आ तू भर माकिरेतत्परिष्ठाद्विद्मा हि त्वा वसुपतिं वसूनाम् । इन्द्र यत्ते माहिनं दत्रमस्त्यस्मभ्यं तद्धर्यश्व (३) प्रयन्धि । प्रदातारꣳ हवामह इन्द्रमा हविषा वयम् । उभा हि हस्ता वसुना पृणस्वाप्रयच्छ दक्षिणादोत सव्यात् । प्रदाता वज्री वृषभस्तुराषाट्छुष्मी राजा वृत्रहा सोमपावा । अस्मिन् यज्ञे बर्हिष्या निषद्याथा भव यजमानाय शं योः । इन्द्रः सुत्रामा स्ववाꣳ अवोभिः सुमृडीको भवतु विश्ववेदाः । बाधतां द्वेषो अभयं कृणोतु सुवीर्यस्य (४) पतयः स्याम । तस्य वयꣳ सुमतौ यज्ञियस्यापि भद्रे सौमनसे स्याम । स सुत्रामा स्ववाꣳ इन्द्रो अस्मे आराच्चिद्द्वेषः सनुतर्युयोतु । रेवतीर्नः सधमाद इन्द्रे सन्तु तुविवाजाः । क्षुमन्तो याभिर्मदेम । प्रो ष्वस्मै पुरोरथमिन्द्राय शूषमर्चत । अभीके चिदुलोककृत्सङ्गे समत्सु वृत्रहा । अस्माकं बोधि चोदिता नभन्तामन्यकेषाम् । ज्याका अधि (५) धन्वसु—१) [जरसा ते हर्यश्व सुवीर्यस्याध्येकञ्च] ॥ १३ ॥ पाकयज्ञꣳ (३१९) सꣳश्रवाः (२२०) परोक्षं (२१५) बर्हिषो (३०८) ध्रुवा (२०७) प्रगन्म (३७४) देव (११५) देवस्य (११२) क्षत्रस्य (१०९) वाजस्या (१३६) ऽग्नि (९६) रुपयामगृहीतो (११२) नु (२५१) त्रयोदश (२६५५) ॥ १३ ॥ इतितैत्तिरीयसंहितायां प्रथमकाण्डे सप्तमप्रपाठकः सम्पूर्णः ॥

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

ॐम् अनुमत्यै पुरोडाशमष्टाकपालं निर्वपति धेनुर्दक्षिणा ये प्रत्यञ्चः शम्यांया अवशीयन्ते तैनैर्ऋतमेककपालं कृष्णं वासः कृष्णतूषं दक्षिणा वीहि स्वाहाहुतिं जुषाण एष ते निर्ऋते भागो भूते हविष्मत्यसि मुञ्चेममꣳहसः स्वाहा नमो य इदं चकारादित्यं चरुं निर्वपति वरो दक्षिणाग्नावैष्णवमेकादशकपालं वामनो वही दक्षिणाग्नीषोमीयम् (१) एकादशकपालꣳ हिरण्यं दक्षिणैन्द्रमेकादशकपालं मृषभो वही दक्षिणाग्नेयमष्टाकपालमैन्द्रं दध्यृषभो वही दक्षिणैन्द्राग्नं द्वादशकपालं वैश्वदेवं चरुं प्रथमजो वत्सो दक्षिणा सौम्यꣳ श्यामाकं चरुं वासो दक्षिणा सरस्वत्यै चरुꣳ सरस्वते चरुं मिथुनौ गावौ दक्षिणा—३४) [अग्नीषोमीयं चतुस्त्रिꣳशच] ॥ १ ॥

आग्नेयमष्टाकपालं निर्वपति सौम्यं चरुꣳ सावित्रं द्वादशकपालꣳ सारस्वतं चरुं पौष्णं चरुं मारुतꣳ सप्तकपालं वैश्वदेवीमामिक्षां द्यावापृथिव्यमेककपालम्—१८) [आग्नेयमष्टादश] ॥ २ ॥ ऐन्द्राग्नमेकादशकपालं मारुतीमामिक्षां वारुणीमामिक्षां कायमेककपालं प्रघास्यान् हवामहे मरुतो यज्ञवाहसः करम्भेण सजोषसः । मो षू णं इन्द्र पृत्सु देवास्तु स्म ते शुष्मिन्नवया । मही ह्यस्य मीढुषो यव्या । हविष्मतो मरुतो वन्दते गीः । यद्ग्रामे यदरण्ये यत्सभायां यदिन्द्रिये । यच्छूद्रे यदर्य एनश्चकृमा वयम् । यत् (१) एकस्याधि धर्मणि तस्यावयजनमसि स्वाहा । अक्रन्कर्म कर्मकृतः सह वाचा मयोभुवा । देवेभ्यः कर्म कृत्वास्तं प्रेत सुदानवः—२०) [यद्विꣳशतिश्च] ॥ ३ ॥ अग्नयेऽनीकवते पुरोडाशमष्टा-

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

कपालं निर्वपति साकꣳ सूर्येणोद्यता मरुद्भ्यः सान्तपनेभ्यो मध्यन्दिने चरुं मरुद्भ्यो गृहमेधिभ्यः सर्वासां दुग्धे सायं चरुं पूर्णा दर्वि परापत सुपूर्णा पुनरापत । वस्नेव विक्रीणावहा इषमूर्जꣳ शतक्रतो । देहि मे ददामि ते नि मे धेहि नि ते दधे । निहारमिन्नि मे हरा निहारम् (१) निहरामि ते । मरुद्भ्यः क्रीडिभ्यः पुरोडाशꣳ सप्तकपालं निर्वपति साकꣳ सूर्येणोद्यताग्नेयमष्टाकपालं निर्वपति सौम्यं चरुꣳ सावित्रं द्वादशकपालꣳ सारस्वतं चरुं पौष्णं चरुमैन्द्राग्नमेकादशकपालमैन्द्रं चरुं वैश्वकर्मणमेककपालम्—३०) [निहारं त्रिꣳशच्च] ॥ ४ ॥

सोमाय पितृमते पुरोडाशꣳ षट्कपालं निर्वपति पितृभ्यो बर्हिषद्भ्यो धानाः पितृभ्योऽग्निष्वात्तेभ्योऽभिवान्यायै दुग्धे मन्थमेतत्ते तत ये च त्वामन्वेतत्ते पितामह प्रपितामह ये च त्वामन्वत्र पितरो यथाभागं मन्दध्वꣳ सुसन्दृशं त्वा वयं मघवन्मन्दिषीमहि । प्र नूनं पूर्णवन्धुरः स्तुतो यासि वशाꣳ अनु । योजा न्विन्द्र ते हरी (१) । अक्षन्नमीमदन्त ह्यव प्रिया अधूषत । अस्तोषत स्वभानवो विप्रा नविष्ठया मती । योजा न्विन्द्र ते हरी । अक्षन् पितरोऽमीमदन्त पितरोऽतीतृपन्त पितरोऽमीमृजन्त पितरः । परेत पितरः सोम्या गम्भीरैः पथिभिः पूर्व्यैः । अथा पितृन्त्सुविदत्राꣳ अपीत यमेन ये सधमादं मदन्ति । मनो न्वाहुवामहे नाराशꣳसेन स्तोमेन पितृणां च मन्मभिः । आ (२) न एतु मनः पुनः क्रत्वे दक्षाय जीवसे । ज्योक् च सूर्यं दृशे । पुनर्नः पितरो मनो ददातु दैव्यो जनः ।

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

जीवं व्रातꣳ सचेमहि । यदन्तरिक्षं पृथिवीमुत द्यां यन्मातरं पितरं वा जिहिꣳसिम । अग्निर्मा तस्मादेनसो गार्हपत्यः प्रमुञ्चतु दुरिता यानि चकृम करोतु मामनेनसम्—४४) [हरी आचतुश्चत्वारिꣳशच्च] ॥ ५ ॥ प्रतिपूरुषमेककपालान्निर्वपत्येकमतिरिक्तं यावन्तो गृह्याः स्मस्तेभ्यः कमकरं पशूनाꣳशर्मासि शर्म यजमानस्य शर्म मे यच्छैक एव रुद्रो न द्वितीयाय तस्थ आखुस्ते रुद्र पशुस्तं जुषस्वैष ते रुद्र भागः सह स्वस्राम्बिकया तं जुषस्व भेषजं गवेऽश्वाय पुरुषाय भेषजमथो अस्मभ्यं भेषजꣳ सुभेषजम् (१) यथाऽसति । सुगं मेषाय मेष्या अवाम्ब रुद्रमदिमह्यव देवं त्र्यम्बकम् । यथा नः श्रेयसः करद्यथा नो वस्यसः करद्यथा नः पशुमतः करद्यथा नो व्यवसाययात् । त्र्यम्बकं यजामहे सुगन्धिं पुष्टिवर्धनम् । उर्वारुकमिव बन्धनान्मृत्योर्मुक्षीय मामृतात् । एष ते रुद्र भागस्तं जुषस्व तेनावसेन परो मूजवतोऽतीहि (२) अवततधन्वा पिनाकहस्तः कृत्तिवासाः—२) [सुभेषजमिहि त्रीणि च ॥ ६ ॥ ऐन्द्राग्नं द्वादशकपालं वैश्वदेवं चरुमिन्द्राय शुनासीराय पुरोडाशं द्वादशकपालं वायव्यं पयः सौर्यमेककपालं द्वादशगवꣳ सीरं दक्षिणाग्नेयमष्टाकपालं निर्वपति रौद्रं गावीधुकं चरुमैन्द्रं दधि वारुणं यवमयं चरुं वहिनी धेनुर्दक्षिणा ये देवाः पुरः सदो ऽग्निनेत्रा दक्षिणसदो यमनेत्राः पश्चात्सदः सवितृनेत्रा उत्तरसदो वरुणनेत्रा उपरिषदो बृहस्पतिनेत्रा रक्षोहणस्ते नः पान्तु ते नोऽवन्तु तेभ्यः (१) नमस्तेभ्यः स्वाहा समूढꣳ रक्षः सन्दग्धꣳ रक्षः इदमहꣳ रक्षोऽभि स-

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

न्दंहाम्यग्नये रक्षोघ्ने स्वाहा यमाय सवित्रे वरुणाय बृहस्पतये दुवस्वते रक्षोघ्ने स्वाहा प्रष्टिवाही रथो दक्षिणा देवस्य त्वा सवितुः प्रसवेऽश्विनोर्बाहुभ्यां पूष्णो हस्ताभ्याꣳ रक्षसो वधं जुहोमि हतꣳ रक्षोऽवधिष्म रक्षो यद्वस्ते तद्दक्षिणा—४५) [तेभ्यः पञ्चचत्वारिꣳशच्च] ॥ ७ ॥

धात्रे पुरोडाशं द्वादशकपालं निर्वपत्यनुमत्यै चरुꣳ राकायै चरुꣳ सिनीवाल्यै चरुं कुहै चरुं मिथुनौ गावौ दक्षिणाग्नावैष्णवमेकादशकपालं निर्वपत्यैन्द्रावैष्णवमेकादशकपालं वैष्णवं त्रिकपालं वामनो वही दक्षिणाग्नीषोमीयमेकादशकपालं निर्वपतीन्द्रासोमीयमेकादशकपालꣳ सौम्यं चरुं बभ्रुर्दक्षिणा सोमापौष्णं चरुं निर्वपत्यैन्द्रापौष्णं चरुं पौष्णं चरुꣳश्यामो दक्षिणा वैश्वानरं द्वादशकपालं निः (१) वपति हिरण्यं दक्षिणा वारुणं यवमयं चरुमश्वो दक्षिणा—८) [निरष्टौ च] ॥ ८ ॥ बार्हस्पत्यं चरुं निर्वपति ब्रह्मणो गृहे शितिपृष्ठो दक्षिणैन्द्रमेकादशकपालꣳ राजन्यस्य गृह ऋषभो दक्षिणादित्यं चरुं महिष्यै गृहे धेनुर्दक्षिणा नैर्ऋतं चरुं परिवृक्त्यै गृहे कृष्णानां व्रीहीणां नखनिर्भिन्नं कृष्णा कूटा दक्षिणाग्नेयमष्टाकपालꣳ सेनान्यो गृहे हिरण्यं दक्षिणा वारुणं दशकपालꣳ सूतस्य गृहे महानिरष्टो दक्षिणा मारुतꣳ सप्तकपालं ग्रामण्यो गृहे पृश्निर्दक्षिणा सावित्रं द्वादशकपालम् (१) क्षत्तुर्गृह उपध्वस्तो दक्षिणाश्विनं द्विकपालꣳ संग्रहीतुर्गृहे संवात्यौ दक्षिणा पौष्णं चरुं भागदुघस्य गृहे श्यामो दक्षिणा रौद्रं गावीधुकं चरुम-

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

क्षावापस्यं गृहे शबल उद्वारो दक्षिणेन्द्राय सुत्राम्णे पुरोडाशमेकादशकपालं प्रति निर्वपती-न्द्रायाꣳहोमुचेऽयं नो राजा वृत्रहा राजा भूत्वा वृत्रं वध्यान्मैत्राबार्हस्पत्यं भवति श्वेतायै श्वेतवत्सायै दुग्धे स्वयंमूर्ते स्वयम्मथित आज्य आश्वत्थे (२) पात्रे चतुःस्रक्तौ स्वयमवपन्नायै शाखायै कर्णाꣳश्चाकर्णाꣳश्च तण्डुलान्विचिनुयाद्ये कर्णाः स पयसि बार्हस्पत्यो येऽकर्णाः स आज्ये मैत्रः स्वयङ्कृता वेदिर्भवति स्वयन्दिनं बर्हिः स्वयंकृत इध्मः सैव श्वेता श्वेतवत्सा दक्षिणा—३३) [द्वादशकपालमाश्वत्थे त्रयस्त्रिꣳशाच] ॥ ९ ॥

अग्नये गृहपतये पुरोडाशमष्टाकपालं निर्वपति कृष्णानां व्रीहीणाꣳ सोमाय वनस्पतये श्या-माकं चरुꣳ सवित्रे सत्यप्रसवाय पुरोडाशं द्वादशकपालमाशूनां व्रीहीणाꣳ रुद्राय पशुपतये गावीधुकं चरुं बृहस्पतये वाचस्पतये नैवारं चरुमिन्द्राय ज्येष्ठाय पुरोडाशमेकादशकपालं महाव्रीहीणां मित्राय सत्यायाम्बानां चरुं वरुणाय धर्मपतये यवमयं चरुꣳ सविता त्वा प्रसवानाꣳ सुवतामग्निर्गृहपतीनाꣳ सोमो वनस्पतीनाꣳरुद्रः पशूनाम् (१) बृहस्पतिर्वाचा-मिन्द्रो ज्येष्ठानां मित्रः सत्यानां वरुणो धर्मपतीनां ये देवा देवसुवः स्थ त इममामुष्याय-णमनमित्राय सुवध्वं महते क्षत्राय महत आधिपत्याय महते जानराज्यायैष वो भरता राजा सोमोऽस्माकं ब्राह्मणानाꣳ राजा प्रति त्यन्नाम राज्यमधायि स्वां तनुवं वरुणो अशिश्रेच्छुचे-र्मित्रस्य व्रत्या अभूमामन्महि महत ऋतस्य नाम सर्वे व्राताः (२) वरुणस्याभूवन्वि

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

मित्र एवैररातिमतारीदसूषुदन्त यज्ञिया ऋतेन व्यु त्रितो जरिमाणं न आनड्विष्णोः क्रमोऽसि विष्णोः क्रान्तमसि विष्णोर्विक्रान्तमसि — २५) [पशूनां व्राताः पञ्चविंशतिश्च] ॥१०॥
अर्थेतः स्थापां पतिरसि वृषास्यूर्मिर्वृषसेनोऽसि व्रजक्षितः स्थ मरुतामोजः स्थ सूर्यवर्चसः स्थ सूर्यत्वचसः स्थ मान्दाः स्थ वाशाः स्थ शक्करीः स्थ विश्वभृतः स्थ जनभृतः स्थाग्नेस्तेजस्याः स्थापामोषधीनाꣳ रसस्थापो देवीर्मधुमतीरगृह्णन्नूर्जस्वतीराजसूयाय चितानाः । याभिर्मित्रावरुणावभ्यषिञ्चन्याभिरिन्द्रमनयन्नति (१) अरातीः । राष्ट्रदाः स्थ राष्ट्रं दत्त स्वाहा राष्ट्रदाः स्थ राष्ट्रममुष्मै दत्त — ११) [अत्येकादश च] ॥ ११ ॥ देवीरापः सं मधुमतीर्मधुमतीभिः सृज्यध्वं महि वर्चः क्षत्रियाय वन्वाना अनाधृष्टाः सीदतोर्जस्वतीर्महि वर्चः क्षत्रियाय दधतीरनिभृष्टमसि वाचो बन्धुस्तपोजाः सोमस्य दात्रमसि शुक्रा वः शुक्रेणोत्पुनामि चन्द्राश्चन्द्रेणामृता अमृतेन स्वाहा राजसूयाय चितानाः । सधमादो द्युम्निनीरूर्ज एता अनिभृष्टा अपस्युवो वसानः । पस्त्यासु चक्रे वरुणः सधस्थमपाꣳ शिशुः (१) मातृतमास्वन्तः । क्षत्रस्योल्बमसि क्षत्रस्य योनिरस्याविन्नो अग्निर्गृहपतिराविन्न इन्द्रो वृद्धश्रवा आविन्नः पूषा विश्ववेदा आविन्नौ मित्रावरुणावृतावृधावाविन्ने द्यावापृथिवी धृतव्रते आविन्ना देव्यदितिर्विश्वरूप्याविन्नोऽयमसावामुष्यायणोऽस्यां विश्यस्मिन्राष्ट्रे महते क्षत्राय महत आधिपत्याय महते जानराज्यायैष वो भरता राजा सोमोऽस्माकं ब्राह्मणानाꣳ राजेन्द्रस्य (२) वज्रोऽसि वार्त्रघ्नस्त्वया यं वृत्रं

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

वंध्याच्छत्रुबाधनाः स्थ पात मां प्रत्यञ्चं पात मां तिर्यञ्चमन्वञ्चं मा पात दिग्भ्यो मा पात विश्वाभ्यो मा नाष्ट्राभ्यः पात हिरण्यवर्णावुषसां विरोकेऽयःस्थूणावुदितौ सूर्यस्यारोहतं वरुण मित्र गर्तं ततश्चक्षाथामदितिं दितिं च—४१) [शिशुरिंद्रस्यैकचत्वारिꣳशच्च] ॥ १२ ॥

समिधमातिष्ठ गायत्री त्वा छन्दसामवतु त्रिवृत्स्तोमो रथन्तरꣳ सामाग्निर्देवता ब्रह्म द्रविणमुग्रामातिष्ठ त्रिष्टुप् त्वा छन्दसामवतु पञ्चदशस्तोमो बृहत्सामेन्द्रो देवता क्षत्रं द्रविणं विराजमातिष्ठ जगती त्वा छन्दसामवतु सप्तदशस्तोमो वैरूपꣳ साम मरुतो देवता विड् द्रविणमुदीचीमातिष्ठानुष्टुप् त्वा (१) छन्दसामवत्वेकविꣳशस्तोमो वैराजꣳ साम मित्रावरुणौ देवता बलं द्रविणमूर्ध्वामातिष्ठ पङ्क्तिस्त्वा छन्दसामवतु त्रिणवत्रयस्त्रिꣳशौ स्तोमौ शाक्वररैवते सामनी बृहस्पतिर्देवता वर्चो द्रविणमीदृङ् चान्यादृङ् चैतादृङ् च प्रतिदृङ् च मितश्च सम्मितश्च सभराः । शुक्रज्योतिश्च चित्रज्योतिश्च सत्यज्योतिश्च ज्योतिष्माꣳश्च सत्यश्चर्तपाश्च (२) अत्यꣳहाः । अग्नये स्वाहा सोमाय स्वाहा सवित्रे स्वाहा सरस्वत्यै स्वाहा पूष्णे स्वाहा बृहस्पतये स्वाहेन्द्राय स्वाहा घोषाय स्वाहा श्लोकाय स्वाहाꣳशाय स्वाहा भगाय स्वाहा क्षेत्रस्य पतये स्वाहा पृथिव्यै स्वाहान्तरिक्षाय स्वाहा दिवे स्वाहा सूर्याय स्वाहा चन्द्रमसे स्वाहा नक्षत्रेभ्यः स्वाहाद्भ्यः स्वाहौषधीभ्यः स्वाहा वनस्पतिभ्यः स्वाहा चराचरेभ्यः स्वाहा परिप्लवेभ्यः स्वाहा सरीसृपेभ्यः स्वाहा (३)

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

[त्वाच स्वाहा] ॥ १३ ॥ सोमस्य त्विषिरसि तवेव मे त्विषिर्भूयादमृतमसि मृत्योर्मा पाहि दिद्योन्मा पाह्यवेष्टा दन्दशूका निरस्तं नमुचेः शिरः । सोमो राजा वरुणो देवा धर्मसुवश्च ये । ते ते वाचꣳ सुवन्तां ते ते प्राणꣳ सुवन्तां ते ते चक्षुः सुवन्तां ते ते श्रोत्रꣳ सुवन्ताꣳ सोमस्य त्वा द्युम्नेनाभिषिञ्चाम्यग्नेः (१) तेजसा सूर्यस्य वर्चसेन्द्रस्ये-न्द्रियेण मित्रावरुणयोर्वीर्येण मरुतामोजसा क्षत्राणां क्षत्रपतिरस्यति दिवस्पाहि समाववृत्र-न्नधरागुदीचीरहिं बुध्नियमनुसञ्चरन्तीस्ताः पर्वतस्य वृषभस्य पृष्ठे नावश्चरन्ति स्वसिच इयानाः । रुद्र यत्ते क्रयी परं नाम तस्मै हुतमसि यमेष्टमसि । प्रजापते न त्वदेता-न्यन्यो विश्वा जातानि परिता (२) बभूव । यत्कामास्ते जुहुमस्तन्नो अस्तु वयꣳ स्याम पतयो रयीणाम्—११) [अग्नेस्तैकादशच] ॥ १४ ॥ इन्द्रस्य वज्रोऽसि वार्त्रघ्नस्त्वयायं वृत्रं वध्यान्मित्रावरुणयोस्त्वा प्रशास्त्रोः प्रशिषा युनज्मि यज्ञस्य योगेन विष्णोः क्रमोऽसि विष्णोः क्रान्तमसि विष्णोर्विक्रान्तमसि मरुतां प्रसवे जेषमाप्तं मनः समहमिन्द्रियेण वीर्येण पशूनां मन्युरसि तवेव मे मन्युर्भूयान्नमो मात्रे पृ-थिव्यै माहं मातरं पृथिवीꣳ हिꣳसिषं मा (१) मां माता पृथिवी हिꣳसीदियदस्यायुर-स्यायुर्मे धेह्यूर्गस्यूर्जं मे धेहि युङ्ङसि वर्चोऽसि वर्चो मयि धेह्यग्नये गृहपतये स्वाहा सोमाय वनस्पतये स्वाहेन्द्रस्य बलाय स्वाहा मरुतामोजसे स्वाहा हꣳसः शुचिषद्वसुरन्तरिक्षसद्धोता वेदि-

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

षदतिथिर्दुरोणसत्। नृषद्वरसदृतसद्व्योमसदब्जा गोजा ऋतजाः (२) अद्रिजा ऋतं बृहत् — ३) [मतुंजास्त्रीणि च] ॥१५॥ मित्रोऽसि वरुणोऽसि समहं विश्वैर्देवैः क्षत्रस्य नाभिरसि क्षत्रस्य योनिरसि स्योनामासीद सुषदामासीद मा त्वा हिꣳसीन्मा मा हिꣳसीन्निषसाद धृतव्रतो वरुणः पस्त्यास्वा साम्राज्याय सुक्रतुर्ब्रह्मा३न् त्वꣳराजन् ब्रह्मासि सवितासि सत्यसवो ब्रह्मा३न् त्वꣳराजन् ब्रह्मासीन्द्रोऽसि सत्यौजाः (१) ब्रह्मा३न् त्वꣳराजन् ब्रह्मासि मित्रोऽसि सुशेवो ब्रह्मा३न् त्वꣳराजन् ब्रह्मासि वरुणोऽसि सत्यधर्मेन्द्रस्य वज्रोऽसि वार्त्रघ्नस्तेन मे रध्य दिशोऽभ्ययꣳराजाभूत् सुश्लोकाँ३ सुमङ्गलाँ३ सत्यराजा३न्। अपांनप्त्रे स्वाहोर्जो नप्त्रे स्वाहाग्नये गृहपतये स्वाहा — ४०) [सत्यौजाश्चत्वारिꣳशच्च]॥ १६ ॥

आग्नेयमष्टाकपालं निर्वपति हिरण्यं दक्षिणा सारस्वतं चरुं वत्सतरी दक्षिणा सावित्रं द्वादशकपालमुपध्वस्तो दक्षिणा पौष्णं चरुꣳ श्यामो दक्षिणा बार्हस्पत्यं चरुꣳ शितिपृष्ठो दक्षिणैन्द्रमेकादशकपालमृषभो दक्षिणा वारुणं दशकपालं महानिरष्टो दक्षिणा सौम्यं चरुं बभ्रुर्दक्षिणा त्वाष्ट्रमष्टाकपालꣳ शुण्ठो दक्षिणा वैष्णवं त्रिकपालं वामनो दक्षिणा — ४२) [आग्नेयं द्विचत्वारिꣳशत् ॥ १७ ॥ सद्यो दीक्षयन्ति सद्यः सोमं क्रीणन्ति पुण्डरिस्रजां प्रयच्छति दशभिर्वत्सतरैः सोमं क्रीणाति दशपेयो भवति शतं ब्राह्मणाः पिबन्ति सप्तदशꣳ स्तोत्रं भवति प्राकाशावध्वर्यवे ददाति स्रजमुद्गात्रे रुक्मꣳ होत्रेऽश्वं प्रस्तोतृप्रतिहर्तृभ्यां

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

द्वादश पष्ठौहीर्ब्रह्मणे वशां मैत्रावरुणायर्षभं ब्राह्मणाच्छꣳसिने वाससी नेष्टापोतृभ्याꣳ स्थूरिं यवाचितमच्छावाकायानड्वाहमग्नीधे भार्गवो होता भवति श्रायन्तीयं ब्रह्मसामं भवति वारवन्तीयम् (१)अग्निष्टोमसामꣳ सारस्वतीरपो गृह्णाति—४) [वारवन्तीयं चत्वारि च ॥१८॥

आग्नेयमष्टाकपालं निर्वपति हिरण्यं दक्षिणैन्द्रमेकादशकपालमृषभो दक्षिणा वैश्वदेवं चरुं पिशङ्गी पष्ठौही दक्षिणा मैत्रावरुणीमामिक्षां वशा दक्षिणा बार्हस्पत्यं चरुꣳ शितिपृष्ठो दक्षिणादित्यां मल्हां गर्भिणीमालभते मारुतीं पृश्निं पष्ठौहीमश्विभ्यां पूष्णे पुरोडाशं द्वादशकपालं निर्वपति सरस्वते सत्यवाचे चरुꣳ सवित्रे सत्यप्रसवाय पुरोडाशं द्वादशकपालं तिसृधन्वꣳ शुष्कदृतिर्दक्षिणा—४७) आग्नेयꣳ सप्तचत्वारिꣳशत् ॥ १९ ॥ आग्नेयमष्टाकपालं निर्वपति सौम्यं चरुꣳ सावित्रं द्वादशकपालं बार्हस्पत्यं चरुं त्वाष्ट्रमष्टाकपालं वैश्वानरं द्वादशकपालं दक्षिणो रथवाहनवाहो दक्षिणा सारस्वतं चरुं निर्वपति पौष्णं चरुं मैत्रं चरुं वारुणं चरुं क्षैत्रपत्यं चरुमादित्यं चरुमुत्तरो रथवाहनवाहो दक्षिणा—३४) [आग्नेयं चतुस्त्रिꣳशत् ॥ २० ॥ स्वाद्वीं त्वा स्वादुना तीव्रां तीव्रेणामृताममृतेन सृजामि सꣳ सोमेन सोमोऽस्यश्विभ्यां पच्यस्व सरस्वत्यै पच्यस्वेन्द्राय सुत्राम्णे पच्यस्व पुनातु ते परिस्रुतꣳ सोमꣳ सूर्यस्य दुहिता । वारेण शश्वता तना । वायुः पूतः पवित्रेण प्रत्यङ् सोमो अतिद्रुतः । इन्द्रस्य युज्यः सखा । कुविदङ्ग यवमन्तो यवं चिद्यथा दान्त्यनुपूर्वं

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

वि॒यूय॑ । इ॒हैहैषां कृणुत॒ भोज॑नानि (१) ये ब॒र्हिषो॒ नमो॑वृक्तिं॒ न ज॒ग्मुः । आ॒श्वि॒नं धू॒म्रमाल॑भते सार॒स्व॒तं मे॒षमै॒न्द्रमृ॒ष॒भमै॒न्द्रमेका॑दशकपा॒लं निर्व॑पति सावि॒त्रं द्वाद॑शकपा॒लं वारु॒णं द॒श॑कपाल॒ꣳ सोम॑प्रतीकाः पितरस्तृप्णुत॒ वड॑वा॒ दक्षि॑णा—२६) [भोज॑नानि॒ षड्विꣳ॑शतिश्च ॥ २१ ॥

अग्ना॑विष्णू॒ महि॒ तद्वां॑ महि॒त्वं वी॒तं घृ॒तस्य॒ गुह्या॑नि॒ नाम॑ । दमे॑दमे स॒प्त रत्ना॒ दधा॑ना॒ प्रति॑ वां जि॒ह्वा घृ॒तमाच॑रण्येत् । अग्ना॑विष्णू॒ महि॒ धाम॑ प्रि॒यं वां॑ वी॒थो घृ॒तस्य॒ गुह्या॑ जुषा॒णा । दमे॑दमे सुष्टु॒तीर्वा॑वृधा॒ना प्रति॑ वां जि॒ह्वा घृ॒तमुच्च॑रण्येत् । प्र णो॑ दे॒वी सर॑स्वती॒ वाजे॑भिर्वा॒जिनी॑वती । धी॒नाम॑वि॒त्र्य॑वतु । आ नो॑ दि॒वो बृ॑ह॒तः (१) पर्व॑ता॒दा सर॑स्वती यज॒ता ग॑न्तु य॒ज्ञम् । ह॒वं दे॒वी जु॑जुषा॒णा घृ॒ताची॑ श॒ग्मां नो॒ वाच॑मुश॒ती शृ॑णोतु । बृह॑स्पते जु॒षस्व॑ नो ह॒व्यानि॑ विश्वदेव्य । रास्व॒ रत्ना॑नि दा॒शुषे॑ । ए॒वा पि॒त्रे वि॒श्वदे॑वाय॒ वृष्णे॑ य॒ज्ञैर्वि॑धेम॒ नम॑सा ह॒विर्भिः॑ । बृह॑स्पते सुप्र॒जा वी॒रव॑न्तो व॒यꣳ स्या॑म॒ पत॑यो र॒यी॒णाम् । बृह॑स्पते॒ अति॒ यद॒र्यो अर्हा॑द्द्यु॒मद्वि॒भाति॒ क्रतु॑म॒ज्जने॑षु । यद्दी॒दय॒च्छव॑सा (२) ऋतप्रजात॒ तद॒स्मासु॒ द्रवि॑णं धेहि चि॒त्रम् । आ नो॑ मित्रावरुणा घृ॒तैर्गव्यू॑तिमुक्षतम् । मध्वा॒ रजाꣳ॑सि सुक्रतू । प्र बा॑ह॒वा सि॑सृतं जी॒वसे॑ न॒ आ नो॒ गव्यू॑तिमुक्षतं घृ॒तेन॑ । आ नो॒ जने॑ श्रवयतं युवाना श्रु॒तं मे॑ मित्रावरुणा॒ हवे॒मा । अ॒ग्निं वः॑ पू॒र्व्यं गि॒रा दे॒वमी॑डे॒ वसू॑नाम् । स॒प॒र्यन्तः॑ पुरुप्रि॒यं मि॒त्रं न क्षे॑त्र॒साध॑सम् । म॒क्षूदे॒वव॑तो॒ रथः॑ (३) शूरो॑ वा पृ॒त्सु कासु॑ चित् । दे॒वानां॑

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

य इन्मनो यजमान इयक्षत्यभीदयज्वनो भुवत् । न यजमान रिष्यसि न सुन्वान न देवयो । असदत्र सुवीर्यमुत त्यदाश्वश्वियम् । नकिष्टं कर्मणा नशन्न प्रयोषन्न योषति । उपक्षरन्ति सिन्धवो मयोभुव ईजानञ्च यक्ष्यमाणञ्च धेनवः । पृणन्तञ्च पपुरिञ्च (४) श्रवस्यवो घृतस्य धारा उपयन्ति विश्वतः । सोमारुद्रा विवृहतं विषूचीममीवा या नो गयमाविवेश । आरे बाधेथां निर्ऋतिं पराचैः कृतं चिदेनः प्रमुमुक्तमस्मत् । सोमारुद्रा युवमेतान्यस्मे विश्वा तनूषु भेषजानि धत्तम् । अवस्यतं मुञ्चतं यन्नो अस्ति तनूषु बद्धं कृतमेनो अस्मत् । सोमापूषणा जनना रयीणां जनना दिवो जनना (५) पृथिव्याः । जातौ विश्वस्य भुवनस्य गोपौ देवा अकृण्वन्नमृतस्य नाभिम् । इमौ देवौ जायमानौ जुषन्तेमौ तमांसि गूहतामजुष्टा । आभ्यामिन्द्रः पक्वमामास्वन्तः सोमापूषभ्यां जनदुस्रियासु—२५) [बृहतः शवसा रथं श्च जनना पञ्चविंशतिश्च] ॥ २२ ॥ अनुमत्या (८४) आग्नेय (१८) मैन्द्राग्न (७०) मग्नये (८०) सोमाय (१४४) प्रतिपूरुष (१०३) मैन्द्राग्नं (९५) धात्रे (५८) बार्हस्पत्य (१३३) मग्नये (१२५) ऽर्यैतो (६१) देवीः (१४१) समिधः (१५०) सोमस्ये (१११) न्द्रस्य (१०३) मित्र (९०) आग्नेयं (४२) सद्य (५४) आग्नेय (४७) माग्नेयं (३४) स्वाद्वी (७६) मग्नाविष्णू (२७५) द्वाविंशति (२०१४) ॥ २२ ॥ इति तैत्तिरीयसंहितायां प्रथमकाण्डे अष्टमः प्रपाठकः ॥ इष (१५३०)

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

आपो (१६९०) देवस्या (१५६७) ऽऽददे (१८००) देवासुराः (२७२८) संत्वा (२५१९) पाकयज्ञ (२६५५) मनुमत्या (२०९४) अष्टौ (१६५८३) ॥ प्रथमकाण्डः सम्पूर्णः ॥

ॐम् वायव्यꣳ श्वेतमालभेत भूतिकामो वायुर्वै क्षेपिष्ठा देवता वायुमेव स्वेन भागधेयेनोपधावति स एवैनं भूतिं गमयति भवत्येवातिक्षिप्रा देवतेत्याहुः सैनमीश्वरा प्रदह इत्येतमेव सन्तं वायवे नियुत्वत आलभेत नियुद्वा अस्य धृतिर्धृत एव भूतिमुपैत्यप्रदाहाय भवत्येव (१) वायवे नियुत्वत आलभेत ग्रामकामो वायुर्वा इमाः प्रजा नस्योता नेनीयते वायुमेव नियुत्वन्तꣳ स्वेन भागधेयेनोपधावति स एवास्मै प्रजा नस्योता नियच्छति ग्राम्येव भवति नियुत्वते भवति ध्रुवा एवास्मा अनपगाः करोति वायवे नियुत्वत आलभेत प्रजाकामः प्राणो वै वायुरपानो नियुत् प्राणापानौ खलु वा एतस्य प्रजायाः (२) अपक्रामतो योऽलं प्रजायै सन् प्रजां न विन्दते वायुमेव नियुत्वन्तꣳ स्वेन भागधेयेनोपधावति सएवास्मै प्राणापानाभ्यां प्रजां प्रजनयति विन्दते प्रजां वायवे नियुत्वत आलभेत ज्योगामयावी प्राणो वै वायुरपानो नियुत् प्राणापानौ खलु वा एतस्मादपक्रामतो यस्य ज्योगामयति वायुमेव नियुत्वन्तꣳ स्वेन भागधेयेनोप (३) धावति स एवास्मिन् प्राणापानौ दधात्युत यदीतासुर्भवति जीवत्येव प्रजापतिर्वा इदमेक आसीत् सोऽकामयत प्रजाः पशून्त्सृजेयेति स आत्मनो वपामुदक्खिदत्तामग्नौ प्रागृह्णात्ततोऽजस्तूपरः समभवत्तꣳ स्वायै देव-

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

तांया आलंभत ततो वै स प्रजाः पशूनसृजत यः प्रजाकामः (४) पशुकामः स्यात् स एतं प्राजापत्यमजं तूपरमालंभेत प्रजापतिमेव स्वेन भागधेयेनोपंधावति स एवास्मै प्रजां पशून् प्रजंनयति यच्छ्मश्रुणस्तत् पुरुषाणाꣳ रूपं यत्तूपरस्तदश्वानां यदन्यतोदन्तद्गवां यदव्या इव शफास्तदवीनां यदजस्तदजानामेतावन्तो वै ग्राम्याः पशवस्तान् (५) रूपेणैवावरुन्धे सोमापौष्णं त्रैतमालंभेत पशुकामो द्वौ वा अजायै स्तनौ नानैव द्वावभिजायेते ऊर्जं पुष्टिं तृतीयः सोमापूषणावेव स्वेन भागधेयेनोपंधावति तावेवास्मै पशून् प्रजंनयतः सोमो वै रेतोधाः पूषा पशूनां प्रजनयिता सोम एवास्मै रेतो दधाति पूषा पशून् प्रजंनयत्यौदुंम्बरो यूपः (६) भवत्यूर्ग्वा उदुम्बर ऊर्क् पशव ऊर्जैवास्मा ऊर्जं पशूनवंरुन्धे—१२) [एव प्रजाया उप प्रजाकामस्तान् यूपस्त्रयोदश च] ॥ १ ॥ प्रजापंतिः प्रजा असृजत ता अस्मात्सृष्टाः पराचीरायन् ता वरुणमगच्छन् ता अन्वैत्ताः पुनरयाचत ता अस्मै न पुनरददात् सोऽब्रवीद्वरं वृणीष्वाथ मे पुनर्देहीति तासां वरमालंभत स कृष्ण एकशितिपादभवद्यो वरुणगृहीतः स्यात् स एतं वारुणं कृष्णमेकशितिपादमालंभेत वरुणम् (१) एव स्वेन भागधेयेनोपंधावति स एवैनं वरुणपाशान्मुञ्चति कृष्ण एकशितिपाद्भवति वारुणो ह्येष देवतया समृध्यै सुवर्भानुरासुरः सूर्यं तमसाविध्यत्तस्मै देवाः प्रायश्चित्तिमैच्छन् तस्य यत्प्रथमं तमोऽपाघ्नन्त्सा कृष्णाविरभवद्यद्द्वितीयꣳ सा फल्गुनी यत्तृतीयꣳ सा बलक्षी यदध्यस्थादपाकृन्तन्त्साविर्वशा (२)

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

समभवत्ते देवा अब्रुवन् देवपशुर्वा अयꣳ समभूत् कस्मा इममालप्स्यामह इत्यथ वै तर्ह्यल्पा पृथिव्यासीदजाता ओषधयस्तामविं वशामादित्येभ्यः कामायालभन्त ततो वा अप्रथत पृथिव्यजायन्तौषधयो यः कामयेत प्रथेय पशुभिः प्र प्रजया जायेयेति स एतामविं वशामादित्येभ्यः कामाय (३) आलभेतादित्यानेव कामꣳ स्वेन भागधेयेनोप धावति त एवैनं प्रथयन्ति पशुभिः प्र प्रजया जनयन्त्यसावादित्यो न व्यरोचत तस्मै देवाः प्रायश्चित्तिमैच्छन् तस्मा एता मल्हा आलभन्ताग्नेयीं कृष्णग्रीवीꣳ सꣳहितामैन्द्रीꣳ श्वेतां बार्हस्पत्यां ताभिरेवास्मिन् रुचमदधुर्यो ब्रह्मवर्चसकामः स्यात्तस्मा एता मल्हा आलभेत (४) आग्नेयीं कृष्णग्रीवीꣳ सꣳहितामैन्द्रीꣳ श्वेतां बार्हस्पत्यामेता एव देवताः स्वेन भागधेयेनोपधावति ता एवास्मिन् ब्रह्मवर्चसं दधति ब्रह्मवर्चस्येव भवति वसन्ता प्रातराग्नेयीं कृष्णग्रीवीमालभेत ग्रीष्मे मध्यन्दिने सꣳहितामैन्द्रीꣳ शरद्यपराह्णे श्वेतां बार्हस्पत्यां त्रीणि वा आदित्यस्य तेजाꣳसि वसन्ता प्रातर्ग्रीष्मे मध्यन्दिने शरद्यपराह्णे यावन्त्येव तेजाꣳसि तान्येव (५) अवरुन्धे संवत्सरं पर्यालभ्यन्ते संवत्सरो वै ब्रह्मवर्चसस्य प्रदाता संवत्सर एवास्मै ब्रह्मवर्चसं प्रयच्छति ब्रह्मवर्चस्येव भवति गर्भिणयो भवन्तीन्द्रियं वै गर्भ इन्द्रियमेवास्मिन् दधाति सारस्वतीं मेषीमालभेत य ईश्वरो वाचो

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

वदितोः सन् वाचं न वदेद्वाग्वै सरस्वती सरस्वतीमेव स्वेन भागधेयेनोपधावति सैवास्मिन् (६) वाचं दधाति प्रवदिता वाचो भवत्यपन्नदती भवति तस्मान्मनुष्याः सर्वां वाचं वदन्त्याग्नेयं कृष्णग्रीवमालभेत सौम्यं बभ्रुं ज्योगामयाव्यग्निं वा एतस्य शरीरं गच्छति सोमꣳ रसो यस्य ज्योगामयत्यग्नेरेवास्य शरीरं निष्क्रीणाति सोमाद्रसमुत यदीतासुर्भवति जीवत्येव सौम्यं बभ्रुमालभेताग्नेयं कृष्णग्रीवं प्रजाकामः सोमः (७) वै रेतोधा अग्निः प्रजानांप्रजनयिता सोम एवास्मै रेतो दधात्यग्निः प्रजां प्रजनयति विन्दते प्रजामाग्नेयं कृष्णग्रीवमालभेत सौम्यं बभ्रुं यो ब्राह्मणो विद्यामनूच्य न विरोचेत यदाग्नेयो भवति तेज एवास्मिन् तेन दधाति यत् सौम्योब्रह्मवर्चसं तेन कृष्णग्रीव आग्नेयो भवति तम एवास्मादपहन्ति श्वेतो भवति (८) रुचमेवास्मिन् दधाति बभ्रुः सौम्यो भवति ब्रह्मवर्चसमेवास्मिन् त्विषिं दधात्याग्नेयं कृष्णग्रीवमालभेत सौम्यं बभ्रुमाग्नेयं कृष्णग्रीवं पुरोधायाꣳ स्पर्धमान आग्नेयो वै ब्राह्मणः सौम्यो राजन्योऽभितः सौम्यमाग्नेयौ भवतस्तेजसैव ब्रह्मणोभयतो राष्ट्रं परिगृह्णात्येकधा समाद्रंके पुर एनं दधते—४३) [वरुणं वशा कामाय लभेतैवास्मिन् सोमो भवति त्रिचत्वारिꣳशच्च] ॥ २ ॥ देवासुरा एषु लोकेष्वस्पर्धन्त स एतं विष्णुर्वामनमपश्यत्तꣳ स्वायै देवताया आलभतततो वै स इमाँल्लोकानभ्यजयद्वैष्णवं वामनमालभेत स्पर्धमानो विष्णुरेव भूत्वेमाँल्लोकानभिजयति विषम आलभेत विषमा इव हीमे लोकाः समृद्ध्या इन्द्राय मन्युमते मन-

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

स्वते ललामं प्राशृङ्गमालभेत सङ्ग्रामे (१) संयत्त इन्द्रियेण वै मन्युना मनसा सङ्ग्रामं जय-
तीन्द्रमेव मन्युमन्तं मनस्वन्तꣳ स्वेन भागधेयेनोपधावति स एवास्मिन्निन्द्रियं मन्युं मनो
दधाति जयति तꣳ सङ्ग्राममिन्द्राय मरुत्वते पृश्निसक्थमालभेत ग्रामकाम इन्द्रमेव मरुत्वन्तꣳ
स्वेन भागधेयेनोपधावति स एवास्मै सजातान् प्रयच्छति ग्राम्येव भवति यदृषभस्तेन (२)
ऐन्द्रो यत् पृश्निस्तेन मारुतः समृद्ध्यै पश्चात् पृश्निसक्थो भवति पश्चादन्ववसायिनीमेवास्मै
विशं करोति सौम्यं बभ्रुमालभेतान्नकामः सौम्यं वा अन्नꣳ सोममेव स्वेन भागधेयेनोपधा-
वति स एवास्मा अन्नं प्रयच्छत्यन्नाद एव भवति बभ्रुर्भवत्येतद्वा अन्नस्य रूपꣳ समृद्ध्यै
सौम्यं बभ्रुमालभेत यमलम् (३) राज्याय सन्तꣳ राज्यं नोपनमेत् सौम्यं वै राज्यꣳ सो-
ममेव स्वेन भागधेयेनोपधावति स एवास्मै राज्यं प्रयच्छत्युपैनꣳ राज्यं नमति बभ्रुर्भवत्ये-
तद्वै सोमस्य रूपꣳ समृद्ध्या इन्द्राय वृत्रतुरे ललामं प्राशृङ्गमालभेत गतश्रीः प्रतिष्ठाकामः
पाप्मानमेव वृत्रं तीर्त्वा प्रतिष्ठां गच्छतीन्द्रायाभिमातिघ्ने ललामं प्राशृङ्गमा (४) लभेत यः
पाप्मना गृहीतः स्यात्पाप्मा वा अभिमातिरिन्द्रमेवाभिमातिहनꣳ स्वेन भागधेयेनोपधावति
स एवास्मात् पाप्मानमभिमातिं प्रणुदत इन्द्राय वज्रिणे ललामं प्राशृङ्गमालभेत यमलꣳ रा-
ज्याय सन्तꣳ राज्यं नोपनमेदिन्द्रमेव वज्रिणꣳ स्वेन भागधेयेनोपधावति स एवास्मै वज्रं
प्रयच्छति स एनम् (५) वज्रो भूत्या इन्ध उपैनꣳ राज्यं नमति ललामः प्राशृङ्गो भवत्ये-

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

तद्वै वज्रस्य रूपꣳ समृद्ध्यै—१५) [सङ्ग्रामे तेनाल मैनं पञ्चदश च] ॥ ३ ॥

असावादित्यो न व्यरोचत तस्मै देवाः प्रायश्चित्तिमैच्छन् तस्मा एतां दशर्षभामालभन्त
तयैवास्मिन् रुचमदधुर्यो ब्रह्मवर्चसकामः स्यात्तस्मा एतां दशर्षभामालभेतामुमेवादित्यꣳ
स्वेन भागधेयेनोपधावति स एवास्मिन् ब्रह्मवर्चसं दधाति ब्रह्मवर्चस्येव भवति
वसन्ता प्रातस्त्रीन् ललामानालभेत ग्रीष्मे मध्यन्दिने (१) त्रीञ्छितिपृष्ठा-
ञ्छरद्यपराह्णे त्रीञ्छितिवारान् त्रीणि वा आदित्यस्य तेजाꣳसि वसन्ता प्रात-
र्ग्रीष्मे मध्यन्दिने शरद्यपराह्णे यावन्त्येव तेजाꣳसि तान्येवावरुन्धे त्रयस्त्रय आल-
भ्यन्तेऽभिपूर्वमेवास्मिन् तेजो दधाति संवत्सरं पर्यालभ्यन्ते संवत्सरो वै ब्रह्मवर्चसस्य
प्रदाता संवत्सर एवास्मै ब्रह्मवर्चसं प्रयच्छति ब्रह्मवर्चस्येव भवति संवत्सरस्य परस्तात्
प्राजापत्यं कद्रुम् (२) आलभेत प्रजापतिः सर्वा देवता देवतास्वेव प्रतितिष्ठति यदि
बिभीयाद्दुश्चर्मा भविष्यामीति सोमापौष्णꣳ श्याममालभेत सौम्यो वै देवतया पुरुषः
पौष्णाः पशवः स्वयैवास्मै देवतया पशुभिस्त्वचं करोति न दुश्चर्मा भवति देवाश्च वै यम-
श्चास्मिँल्लोकेऽस्पर्धन्त स यमो देवानामिन्द्रियं वीर्यमयुवत तद्यमस्य (३) यमत्वं ते देवा
अमन्यन्त यमो वा इदमभूद्यद्वयꣳ स्म इति ते प्रजापतिमुपाधावन्त्स एतौ प्रजापतिरा-
त्मन उक्षवशौ निरमिमीत ते देवा वैष्णावरुणीं वशामालभन्तैन्द्रमुक्षाणं तं वरुणेनैव ग्राह-

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

यित्वा विष्णुना यज्ञेन प्राणुदन्तैन्द्रेणैवास्येन्द्रियमवृञ्जत यो भ्रातृव्यवान्त्स्यात् स स्पर्धमानो वैष्णावरुणीम् (४) वशामालभेतैन्द्रमुक्षाणं वरुणेनैव भ्रातृव्यं ग्राहयित्वा विष्णुना यज्ञेन प्रणुदत ऐन्द्रेणैवास्येन्द्रियं वृङ्क्ते भवत्यात्मना परास्य भ्रातृव्यो भवतीन्द्रो वृत्रमहन् तं वृत्रो हतः षोडशभिर्भोगैरसिनात्तस्य वृत्रस्य शीर्षतो गाव उदायन् ता वैदेह्योऽभवन् तासामृषभो जघनेऽनूदैत्तमिन्द्रः (५) अचायत्सोऽमन्यत यो वा इममालभेत मुच्येतास्मात् पाप्मन इति स आग्नेयं कृष्णग्रीवमालभतैन्द्रमृषभं तस्याग्निरेव स्वेन भागधेयेनोपसृतः षोडशधा वृत्रस्य भोगानप्यदहदैन्द्रेणेन्द्रियमात्मन्नधत्त यः पाप्मना गृहीतः स्यात् स आग्नेयं कृष्णग्रीवमालभेतैन्द्रमृषभमग्निरेवास्य स्वेन भागधेयेनोपसृतः (६) पाप्मानमपि दहत्यैन्द्रेणेन्द्रियमात्मन्धत्ते मुच्यते पाप्मनो भवत्येव द्यावापृथिव्यां धेनुमालभेत ज्योगपरुद्धोऽनयोर्हि वा एषोऽप्रतिष्ठितोऽथैष ज्योगपरुद्धो द्यावापृथिवी एव स्वेन भागधेयेनोपधावति ते एवैनं प्रतिष्ठां गमयतः प्रत्येव तिष्ठति पर्यारिणी भवति पर्यारीव ह्येतस्य राष्ट्रं यो ज्योगपरुद्धः समृद्ध्यै वायव्यम् (७) वत्समालभेत वायुर्वा अनयोर्वत्स इमे वा एतस्मै लोका अपशुष्का विडपशुष्काथैष ज्योगपरुद्धो वायुमेव स्वेन भागधेयेनोपधावति स एवास्मा इमाँल्लोकान् विशं प्रदापयति प्रास्मा इमे लोकाः स्नुवन्ति भुञ्जत्येनं विडुपतिष्ठते—४२) [मध्यन्दिने कद्रु यमस्य वैष्णावरुणी मिन्द्रउपसृतो वायव्यं द्विचत्वारिंशच्च] ॥४॥

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

इन्द्रो वलस्य बिलमपौर्णोत् स य उत्तमः पशुरासीत् तं पृष्ठं प्रति सङ्गृह्योदक्खिदत् तꣳ सहस्रं पशवोऽनूदायन्त्स उन्नतोऽभवद्यः पशुकामः स्यात् स एतमैन्द्रमुन्नतमालभेतेन्द्रमेव स्वेन भागधेयेनोपधावति स एवास्मै पशून् प्रयच्छति पशुमानेव भवत्युन्नतः (१) भवति साहस्री वा एषा लक्ष्मी यदुन्नतो लक्ष्मियैव पशूनवरुन्धे यदा सहस्रं पशून् प्राप्नु- यादथ वैष्णवं वामनमालभेतैतस्मिन् वै तत् सहस्रमध्यतिष्ठत्तस्मादेष वामनः समीषितः पशुभ्य एव प्रजातेभ्यः प्रतिष्ठां दधाति कोऽर्हति सहस्रं पशून् प्राप्तुमित्याहुरहोरात्राण्येव सहस्रꣳ सम्पाद्यालभेत पशवः (२) वा अहोरात्राणि पशूनेव प्रजातान् प्रतिष्ठां गम- यत्योषधीभ्यो वेहतमालभेत प्रजाकाम ओषधयो वा एतं प्रजायै परिबाधन्ते योऽलं प्रजायै सन् प्रजां न विन्दत ओषधयः खलु वा एतस्यै सूतुमपि घ्नन्ति या वेहद्भवत्योषधीरेव स्वेन भागधेयेनोपधावति ता एवास्मै स्वाद्योनेः प्रजां प्रजनयन्ति विन्दते (३) प्रजा- मापो वा ओषधयोऽसत्पुरुष आप एवास्मा असतः सद्ददति तस्मादाहुर्यश्चैवं वेद यश्च नापस्त्वावासतः सद्ददतीत्यैन्द्रीꣳ सूतवशामालभेत भूतिकामोऽजातो वा एष योऽलं भूत्यै सन् भूतिं न प्राप्नोतीन्द्रं खलु वा एषा सूत्वा वशाभवत् (४) इन्द्रमेव स्वेन भाग- धेयेनोपधावति स एवैनं भूतिं गमयति भवत्येव यꣳ सूत्वा वशा स्यात्तमैन्द्रमेवालभेतैत- द्वाव तदिन्द्रियꣳ साक्षादेवेन्द्रियमवरुन्ध ऐन्द्राग्नं पुनरुत्सृष्टमालभेत य आ तृतीयात् पुरुषात्

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

सोमं न पिबेद्विच्छिन्नो वा एतस्य सोमपीथो यो ब्राह्मणः सन्ना (५) तृतीयात् पुरुषात् सोमं न पिबतीन्द्राग्नी एव स्वेन भागधेयेनोपधावति तावेवास्मै सोमपीथं प्रयच्छत उपैनꣳ सोमपीथो नमति यदैन्द्रो भवतीन्द्रियं वै सोमपीथ इन्द्रियमेव सोमपीथमवरुन्धे यदाग्नेयो भवत्याग्नेयो वै ब्राह्मणः स्वामेव देवतामनुसन्तनोति पुनरुत्सृष्टो भवति पुनरुत्सृष्ट इव ह्येतस्य (६) सोमपीथः समृद्ध्यै ब्राह्मणस्पत्यं तूपरमालभेताभिचरन् ब्रह्मणस्पतिमेव स्वेन भागधेयेनोपधावति तस्मा एवैनमावृश्चति ताजगार्तिमार्च्छति तूपरो भवति क्षुरपविर्वा एषा लक्ष्मी यत्तूपरः समृद्ध्यै स्फ्यो यूपो भवति वज्रो वै स्फ्यो वज्रमेवास्मै प्रहरति शरमयं बर्हिः शृणात्येवैनं वै भीदकश्इध्मः (७) भिनत्त्येवैनम्—३) [उन्नतः पशवोविन्दतेऽभवदेतस्येध्मस्त्रीणि च] ॥ ५ ॥ बार्हस्पत्यꣳ शितिपृष्ठमालभेत ग्रामकामो यः कामयेत पृष्ठꣳ समानानाꣳ स्यामिति बृहस्पतिमेव स्वेन भागधेयेनोपधावति स एवैनं पृष्ठꣳ समानानां करोति ग्राम्येव भवति शितिपृष्ठो भवति बार्हस्पत्यो ह्येष देवतया समृद्ध्यै पौष्णꣳ श्याममालभेतान्नकामो ऽन्नं वै पूषा पूषणमेव स्वेन भागधेयेनोपधावति स एवास्मै (१) अन्नं प्रयच्छत्यन्नाद एव भवति श्यामो भवत्येतद्वा अन्नस्य रूपꣳ समृद्ध्यै मारुतं पृश्निमालभेतान्नकामो ऽन्नं वै मरुतो मरुत एव स्वेन भागधेयेनोपधावति त एवास्मा अन्नं प्रयच्छन्त्यन्नाद एव भवति पृश्निर्भवत्ये-

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

तद्वा अन्नस्य रूपꣳ समृद्ध्या ऐन्द्रमरुणमालभेतेन्द्रियकाम इन्द्रमेव (२) स्वेन भागधेयेनोपधावति स एवास्मिन्निन्द्रियं दधातीन्द्रियाव्येव भवत्यरुणो भ्रूमान् भवत्येतद्वा इन्द्रस्य रूपꣳ समृद्ध्यै सावित्रमुपध्वस्तमालभेत सनिकामः सविता वै प्रसवानामीशे सवितारमेव स्वेन भागधेयेनोपधावति स एवास्मै सनिं प्रसुवति दानकामा अस्मै प्रजा भवन्त्युपध्वस्तो भवति सावित्रो ह्येषः (३) देवतया समृद्ध्यै वैश्वदेवं बहुरूपमालभेतान्नकामो वैश्वदेवं वा अन्नं विश्वानेव देवान्त्स्वेन भागधेयेनोपधावति त एवास्मा अन्नं प्रयच्छन्त्यन्नाद एव भवति बहुरूपो भवति बहुरूपꣳ ह्यन्नꣳ समृद्ध्यै वैश्वदेवं बहुरूपमालभेत ग्रामकामो वैश्वदेवा वै सजाता विश्वानेव देवान्त्स्वेन भागधेयेनोपधावति त एवास्मै (४) सजातान् प्रयच्छन्ति ग्राम्येव भवति बहुरूपो भवति बहुदेवत्यो ह्येष समृद्ध्यै प्राजापत्यं तूपरमालभेत यस्यानाज्ञातमिव ज्योगामयेत् प्राजापत्यो वै पुरुषः प्रजापतिः खलु वै तस्य वेद यस्यानाज्ञातमिव ज्योगामयति प्रजापतिमेव स्वेन भागधेयेनोपधावति स एवैनं तस्मात्स्रामान्मुञ्चति तूपरो भवति प्राजापत्यो हि (५) एष देवतया समृद्ध्यै—३) [अस्मा एवैवास्मै हि त्रीणि च॥ ६ ॥

वषट्कारो वै गायत्रियै शिरोऽच्छिनत्तस्यै रसः परापतत्तं बृहस्पतिरुपागृह्णात् सा शितिपृष्ठा वशाभवद्यो द्वितीयः परापतत्तं मित्रावरुणावुपागृह्णीताꣳ सा द्विरूपा वशाभवद्यस्तृतीयः परापतत्तं विश्वे देवा उपागृह्णन्त्सा बहुरूपा वशाभवद्यश्चतुर्थः परापतत्स पृथिवीं प्राविशत्तं

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

बृहस्पतिरभि (१) अगृह्णादस्त्वेवायं भोगायेति स उक्षवशः समभवद्यल्लोहितं परापतत्तद्रुद्र उपागृह्णात् सा रौद्री रोहिणी वशाभवद्बार्हस्पत्याꣳ शितिपृष्ठामालभेत ब्रह्मवर्चसकामो बृहस्पतिमेव स्वेन भागधेयेनोपधावति स एवास्मिन् ब्रह्मवर्चसं दधाति ब्रह्मवर्चस्येव भवति छन्दसां वा एष रसो यद्वशा रस इव खलु (२) वै ब्रह्मवर्चसं छन्दसामेव रसेन रसं ब्रह्मवर्चसमवरुन्धे मैत्रावरुणीं द्विरूपामालभेत वृष्टिकामो मैत्रं वा अहर्वारुणी रात्रिरहोरात्राभ्यां खलु वै पर्जन्यो वर्षति मित्रावरुणावेव स्वेन भागधेयेनोपधावति तावेवास्मा अहोरात्राभ्यां पर्जन्यं वर्षयतश्छन्दसां वा एष रसो यद्वशा रस इव खलु वै वृष्टिश्छन्दसामेव रसेन (३) रसं वृष्टिमवरुन्धे मैत्रावरुणीं द्विरूपामालभेत प्रजाकामो मैत्रं वा अहर्वारुणी रात्रिरहोरात्राभ्यां खलु वै प्रजाः प्रजायन्ते मित्रावरुणावेव स्वेन भागधेयेनोपधावति तावेवास्मा अहोरात्राभ्यां प्रजां प्रजनयतश्छन्दसां वा एष रसो यद्वशा रस इव खलु वै प्रजा छन्दसामेव रसेन रसं प्रजामव (४) रुन्धे वैश्वदेवीं बहुरूपामालभेतान्नकामो वैश्वदेवं वा अन्नं विश्वानेव देवान्त्स्वेन भागधेयेनोपधावति त एवास्मा अन्नं प्रयच्छन्त्यन्नाद एव भवति छन्दसां वा एष रसो यद्वशा रस इव खलु वा अन्नं छन्दसामेव रसेन रसमन्नमवरुन्धे वैश्वदेवीं बहुरूपामालभेत ग्रामकामो वैश्वदेवा वै (५) सजाता विश्वानेव देवान्त्स्वेन भागधेयेनोपधावति त एवास्मै सजातान् प्रयच्छन्ति ग्राम्येव

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

भवति छन्दसां वा एष रसो यद्वशा रस इव खलु वै सजाताश्छन्दसामेव रसेन रसꣳ सजातानवरुन्धे बार्हस्पत्यमुक्षवशमालभेत ब्रह्मवर्चसकामो बृहस्पतिमेव स्वेन भागधेयेनोप-धावति स एवास्मिन् ब्रह्मवर्चसम् (६) दधाति ब्रह्मवर्चस्येव भवति वशं वा एष चरति यदुक्षा वश इव खलु वै ब्रह्मवर्चसं वशेनैव वशं ब्रह्मवर्चसमवरुन्धे रौद्रीꣳ रोहिणीमालभे-ताभिचरन् रुद्रमेव स्वेन भागधेयेनोपधावति तस्मा एवैनमावृश्चति ताजगार्तिमार्छति रोहिणी भवति रौद्री ह्येषा देवतया समृद्ध्यै स्फ्यो यूपः (७) भवति वज्रो वै स्फ्यो वज्रमेवास्मै प्रहरति शरमयं बर्हिः शृणात्येवैनं वैभीदक इध्मो भिनत्त्येवैनम्—१९) [अभि खलु रसेना व वै ब्रह्मवर्चसं यूप एकान्नविꣳशतिश्च] ॥ ७ ॥ असावादित्यो न व्यरोचत तस्मै देवाः प्रायश्चित्तिमैच्छन् तस्मा एताꣳ सौरीꣳ श्वेतां वशामालभन्त तयैवास्मिन् रुचमदधुर्यो ब्र-ह्मवर्चसकामः स्यात्तस्मा एताꣳ सौरीꣳ श्वेतां वशामालभेतामुमेवादित्यꣳ स्वेन भाग-धेयेनोपधावति स एवास्मिन् ब्रह्मवर्चसं दधाति ब्रह्मवर्चस्येव भवति बैल्वो यूपो भवत्यसौ (१) वा आदित्यो यतोऽजायत ततो बिल्व उदतिष्ठत् सयोन्येव ब्रह्मवर्चसमवरुन्धे ब्राह्मणस्पत्यां बभ्रुकर्णीमालभेताभिचरन् वारुणं दशकपालं पुरस्तान्निर्वपेद्वरुणेनैव भ्रातृव्यं ग्राहयित्वा ब-ह्मणा स्तृणुते बभ्रुकर्णी भवत्येतद्वै ब्रह्मणो रूपꣳ समृद्ध्यै स्फ्यो यूपो भवति वज्रो वै स्फ्यो वज्रमेवास्मै प्रहरति शरमयं बर्हिः शृणाति (२) एवैनं वैभीदक इध्मो भिनत्त्येवैनं

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

वैष्णवं वामनमालभेत यं यज्ञो नोपनमेद्विष्णुर्वै यज्ञो विष्णुमेव स्वेन भागधेयेनोपधावति स एवास्मै यज्ञं प्रयच्छत्युपैनं यज्ञो नमति वामनो भवति वैष्णवो ह्येष देवतया समृद्ध्यै त्वाष्ट्रं वडबमालभेत पशुकामस्त्वष्टा वै पशूनां मिथुनानाम् (३) प्रजनयिता त्वष्टारमेव स्वेन भागधेयेनोपधावति स एवास्मै पशून् मिथुनान् प्रजनयति प्रजा हि वा एतस्मिन् पशवः प्रविष्टा अथैष पुमान्त्सन् वडबः साक्षादेव प्रजां पशूनवरुन्धे मैत्रꣳ श्वेतमालभेत सङ्ग्रामे संयत्ते समयकामो मित्रमेव स्वेन भागधेयेनोपधावति स एवैनं मित्रेण सन्नयति (४) विशालो भवति व्यवसाययत्येवैनं प्राजापत्यं कृष्णमालभेत वृष्टिकामः प्रजापतिर्वै वृष्ट्या ईशे प्रजापतिमेव स्वेन भागधेयेनोपधावति स एवास्मै पर्जन्यं वर्षयति कृष्णो भवत्येतद्वै वृष्ट्यै रूपꣳ रूपेणैव वृष्टिमवरुन्धे शबलो भवति विद्युतमेवास्मै जनयित्वा वर्षयत्यवाशृङ्गो भवति वृष्टिमेवास्मै नियच्छति—५) [असौ शृणाति मिथुनानां नयति यच्छति] ॥ ८ ॥

वरुणꣳ सुषुवाणमन्नाद्यं नोपानमत्स एतां वारुणीं कृष्णां वशामपश्यत्ताꣳ स्वायै देवताया आलभत ततो वै तमन्नाद्यमुपानमद्यमलमन्नाद्याय सन्तमन्नाद्यं नोपनमेत्स एतां वारुणीं कृष्णां वशामालभेत वरुणमेव स्वेन भागधेयेनोपधावति स एवास्मा अन्नं प्रयच्छत्यन्नादः (१) एव भवति कृष्णा भवति वारुणी ह्येषा देवतया समृद्ध्यै मैत्रꣳ श्वेतमालभेत वारुणं कृष्णमपाञ्चौषधीनाञ्च सन्धावन्नकामो मैत्रीर्वा ओषधयो वारुणीरापोऽपाञ्च खलु वा

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

औषधीनाञ्च रसमुपजीवामो मित्रावरुणावेव स्वेन भागधेयेनोपधाति तावेवास्मा अन्नं प्रयच्छतोऽन्नाद एव भवति (२) अपाञ्चौषधीनाञ्च सन्धावालभत उभयस्यावरुद्ध्यै विशाखो यूपो भवति द्वे ह्येते देवते समृद्ध्यै मैत्रꣳ श्वेतमालभेत वारुणं कृष्णं ज्योगामयावी यन्मैत्रो भवति मित्रेणैवास्मै वरुणꣳ शमयति यद्वारुणः साक्षादेवैनं वरुणपाशान्मुञ्चत्युत यदीतासुर्भवति जीवत्येव देवा वै पुष्टिं नाविन्दन् (३) तां मिथुनेऽपश्यन् तस्यां न समराधयन्तावश्विनावब्रूतामावयोर्वा एषा मैतस्यां वदध्वमिति साश्विनोरेवाभवद्यः पुष्टिकामः स्यात्स एतामाश्विनीं यमीं वशामालभेताश्विनावेव स्वेन भागधेयेनोपधावति तावेवास्मिन् पुष्टिं धत्तः पुष्यति प्रजया पशुभिः—४५) [अन्नादो भवत्यविन्दन् पञ्चचत्वारिꣳशच्च] ॥ ९ ॥

आश्विनं धूम्रललाममालभेत यो दुर्ब्राह्मणः सोमं पिपासेदश्विनौ वै देवानामसोमपावास्तां तौ पश्चा सोमपीथं प्राप्तुतामश्विनावेतस्य देवता यो दुर्ब्राह्मणः सोमं पिपासत्यश्विनावेव स्वेन भागधेयेनोपधावति तावेवास्मै सोमपीथं प्रयच्छत उपैनꣳ सोमपीथो नमति यद्धूम्रो भवति धूम्रिमाणमेवास्मादपहन्ति ललामः (१) भवति मुखत एवास्मिन् तेजो दधाति वायव्यं गोमृगमालभेत यमजघ्निवाꣳसमभिशꣳसेयुरपूता वा एतं वागृच्छति यमजघ्निवाꣳसमभिशꣳसन्ति नैष ग्राम्यः पशुर्नारण्यो यद्गोमृगो नेवैष ग्रामे नारण्ये यमजघ्निवाꣳसमभिशꣳसन्ति वायुर्वै देवानां पवित्रं वायुमेव स्वेन भागधेयेनोपधावति स

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

एव (२) एनं प्रवयति पराची वा एतस्मै व्युच्छन्ती व्युच्छति तमः पाप्मानं प्रविशति यस्याश्विने शस्यमाने सूर्यो नाविर्भवति सौर्यं बहुरूपमालभेतामुमेवादित्यꣳ स्वेन भागधेयेनोपधावति स एवास्मात्तमः पाप्मानमपहन्ति प्रतीच्यस्मै व्युच्छन्ती व्युच्छत्यप तमः पाप्मानꣳ हते—४६) [ललाम एव षट्चत्वारिꣳशच्च] ॥ १० ॥ इन्द्रं वो विश्वतस्परीन्द्रं नरो मरुतो यद्ध वो दिवो या वः शर्म । भरेष्विन्द्रꣳ सुहवꣳ हवामहेऽꣳहोमुचꣳ सुकृतं दैव्यं जनम् । अग्निं मित्रं वरुणꣳ सातये भगं द्यावापृथिवी मरुतः स्वस्तये । ममत्तु नः परिज्मा वसर्हा ममत्तु वातो अपां वृषण्वान् । शिशीतमिन्द्रापर्वता युवं नस्तन्नो विश्वे वरिवस्यन्तु देवाः । प्रिया वो नाम (१) हुवे तुराणाम् । आ यत्तृपन्मरुतो वावशानाः । श्रियसे कं भानुभिः सम्मिमिक्षिरे ते रश्मिभिस्त ऋक्वभिः सुखादयः । ते वाशीमन्त इष्मिणो अभीरवो विद्रे प्रियस्य मारुतस्य धाम्नः । अग्निः प्रथमो वसुभिर्नो अव्यात् सोमो रुद्रेभिरभिरक्षतु त्मना । इन्द्रो मरुद्भिरृतुधा कृणोत्वादित्यैर्नो वरुणः सꣳशिशातु । संनो देवो वसुभिरग्निः सम् (२) सोमस्तनूभी रुद्रियाभिः । समिन्द्रो मरुद्भिर्यज्ञियैः समादित्यैर्नो वरुणो अजिज्ञिपत् । यथादित्या वसुभिः सम्बभूवुर्मरुद्भी रुद्राः समजानताभि । एवा त्रिणामन्नहृणीयमाना विश्वे देवाः समनसो भवन्तु । कुत्रा चिद्यस्य समृतौ रण्वा नरो नृषदने । अर्हन्तश्चिद्यमिन्धते सञ्जनयन्ति जन्तवः । सं यदिषो वनामहे

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

सꣳ हव्या मानुषाणाम् । उत द्युम्नस्य शवसः (३) ऋतस्य रश्मिमाददे । यज्ञो देवानां प्रत्येति सुम्नमादित्यासो भवता मृडयन्तः । आ वोऽर्वाची सुमतिर्ववृत्यादꣳहोश्चिद्या वरिवोवित्तरासत् । शुचिरपः सूयवसा अदब्ध उपक्षेति वृद्धवयाः सुवीरः । नकिष्टं घ्नन्त्यन्तितो न दूराद्य आदित्यानां भवति प्रणीतौ । धारयन्त आदित्यासो जगत्स्था देवा विश्वस्य भुवनस्य गोपाः । दीर्घाधियो रक्षमाणाः (४) असुर्यमृतावानश्चयमाना ऋणानि । तिस्रो भूमीर्धारयन् त्रीꣳ रुत द्यून् त्रीणि व्रता विदथे अन्तरेषाम् । ऋतेनादित्या महि वो महित्वं तदर्यमन्वरुण मित्र चारु । त्यान्नु क्षत्रियाꣳ अव आदित्यान्याचिषामहे । सुमृडीकाꣳ अभिष्टये । न दक्षिणा विचिकिते न सव्या न प्राचीनमादित्या नोत पश्चा । पाक्या चिद्वसवो धीर्या चित् (५) युष्मानीतो अभयं ज्योतिरश्याम् । आदित्यानामवसा नूतनेन सक्षीमहि शर्मणा शन्तमेन । अनागास्त्वे अदितित्वे तुरास इमं यज्ञं दधतु श्रोषमाणाः । इमं मे वरुण श्रुधी हवमद्या च मृडय । त्वामवस्युराचके । तत्त्वा यामि ब्रह्मणा वन्दमानस्तदाशास्ते यजमानो हविर्भिः । अहेडमानो वरुणेह बोध्युरुशꣳस मा न आयुः प्रमोषीः—४९) [नाम सꣳ शवसो रक्षमाणाश्चिदेकान्नपञ्चाशच्च] ॥ ११ ॥

वायव्यं (३१३) प्रजापति (४४३) देवासुरा (२६५) असा (३९२) विन्द्रो (३५३) बार्हस्पत्यं (२५३) वषट्कारो (३६९) ऽसौ (२५०) वरुण (१९५) माश्विन (१४६

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

मिन्द्र (२९९) मेकादश (३२७८) ॥ ११ ॥ इति तैत्तिरीयसंहितायां द्वितीयकाण्डे प्रथमःप्रपाठकः ॥

ओ३म् प्रजापतिः प्रजा असृजत ताः सृष्टा इन्द्राग्नी अपागूहताᳵ सोऽचायत् प्रजापतिरिन्द्राग्नी वै मे प्रजा अपाघुक्षतामिति स एतमैन्द्राग्नमेकादशकपालमपश्यत्तं निरवप् तावस्मै प्रजाः प्रासाधयतामिन्द्राग्नी वा एतस्य प्रजामपगूहतो योऽलं प्रजायै सन् प्रजां न विदन्त ऐन्द्राग्नमेकादशकपालं निर्वपेत् प्रजाकाम इन्द्राग्नी (१) एव स्वेन भागधेयेनोप धावति तावेवास्मै प्रजां प्रसाधयतो विन्दते प्रजामैन्द्राग्नमेकादशकपालं निर्वपेत्स्पर्धमानः क्षेत्रे वा सजातेषु वेन्द्राग्नी एव स्वेन भागधेयेनोपधावति ताभ्यामेवेन्द्रियं वीर्यं भ्रातृव्यस्य वृङ्क्ते वि पाप्मना भ्रातृव्येण जयतेऽप वा एतस्मादिन्द्रियं वीर्यं क्रामति यः संग्राममुपप्रयात्यैन्द्राग्नमेकादशकपालं निः (२) वपेत्सङ्ग्राममुपप्रयास्यन्निन्द्राग्नी एव स्वेन भागधेयेनोपधावति तावेवास्मिन्निन्द्रियं वीर्यं धत्तः सहेन्द्रियेण वीर्येणोपप्रयाति जयति तᳵ संग्रामं वि वा एष इन्द्रियेण वीर्येणर्ध्यते यः संग्रामं जयत्यैन्द्राग्नमेकादशकपालं निर्वपेत्सङ्ग्रामं जित्वेन्द्राग्नी एव स्वेन भागधेयेनोपधावति तावेवास्मिन्निन्द्रियं वीर्यम् (३) धत्तो नेन्द्रियेण वीर्येण व्यृध्यतेऽप वा एतस्मादिन्द्रियं वीर्यं क्रामति य एति जनतामैन्द्राग्नमेकादशकपालं निर्वपेज्ज-

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation, Kolkata. Digitization: eGangotri.

नतामीप्सन्निन्द्राग्नी एव स्वेन भागधेयेनोपधावति तावेवास्मिन्निन्द्रियं वीर्यं धत्तः सहेन्द्रियेण वीर्येण जनतामेति पौष्णं चरुमनु निर्वपेत्पूषा वा इन्द्रियस्य वीर्यस्यानुप्रदाता पूषणमेव (४) स्वेन भागधेयेनोपधावति स एवास्मा इन्द्रियं वीर्यमनु प्रयच्छति क्षैत्रपत्यं चरुं निर्वपेज्जनतामागत्येयं वै क्षेत्रस्य पतिरस्यामेव प्रतितिष्ठत्यैन्द्राग्नमेकादशकपालमुपरिष्टान्निर्वपेदस्यामेव प्रतिष्ठायेन्द्रियं वीर्यमुपरिष्टादात्मन्धत्ते—३१) [इन्द्राग्नी निर्वीर्यं मेवैकान्नचत्वारिꣳशच्च] ॥ १ ॥ अग्नये पथिकृते पुरोडाशमष्टाकपालं निर्वपेद्यो दर्शपूर्णमासयाजी सन्नमावास्यां वा पौर्णमासीं वातिपादयेत्पथो वा एषोऽध्यपथेनैति यो दर्शपूर्णमासयाजी सन्नमावास्यां वा पौर्णमासीं वातिपादयत्यग्निमेव पथिकृतꣳ स्वेन भागधेयेनोपधावति स एवैनमपथात्पन्थामपि नयत्यनड्वान्दक्षिणा वही ह्येष समृद्ध्या अग्नये व्रतपतये (१) पुरोडाशमष्टाकपालं निर्वपेद्य आहिताग्निः सन्नव्रत्यमिव चरेदग्निमेव व्रतपतिꣳ स्वेन भागधेयेनोपधावति स एवैनं व्रतमालम्भयति व्रत्यो भवत्यग्नये रक्षोघ्ने पुरोडाशमष्टाकपालं निर्वपेद्यꣳ रक्षाꣳसि सचेरन्नग्निमेव रक्षोहणꣳ स्वेन भागधेयेनोपधावति स एवास्माद्रक्षाꣳस्यपहन्ति निशितायां निर्वपेत् (२) निशितायाꣳ हि रक्षाꣳसि प्रेरते सम्प्रेर्णान्येवैनानि हन्ति परिश्रिते याजयेद्रक्षसामनन्ववचाराय रक्षोघ्नी याज्यानुवाक्ये भवतो रक्षसाꣳ स्तृत्या अग्नये रुद्रवते पुरोडाशमष्टाकपालं निर्वपेदभिचरन्नेषा वा अस्य घोरा तनू-

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

यद्रुद्रस्तस्मा एवैनमावृश्चति ताजगार्तिमार्च्छत्यग्नये सुरभिमते पुरोडाशमष्टाकपालं निर्वपेद्यस्य-
गावो वा पुरुषाः (३) वा प्रमीयेरन् यो वा बिभीयाद्देषा वा अस्य भेषज्या तनूर्यत्सुर
भिमती तयैवास्मै भेषजं करोति सुरभिमते भवति पूतीगन्धस्यापहत्या अग्नये क्षामवते
पुरोडाशमष्टाकपालं निर्वपेत्सङ्ग्रामे संयत्ते भागधेयेनैवैनꣳ शमयित्वा परानभि निर्दिशति यम-
वरेषां विध्यन्ति जीवति स यं परेषां प्र स मीयते जयति तꣳ सङ्ग्रामम् (४) अभि
वा एष एतानुच्यति येषां पूर्वापरा अन्वञ्चः प्रमीयन्ते पुरुषाहुतिर्ह्यस्य प्रियतमाग्नये क्षामवते
पुरोडाशमष्टाकपालं निर्वपेद्भागधेयेनैवैनꣳ शमयति नैषां पुरायुषोऽपरः प्रमीयते-
ऽभि वा एष एतस्य गृहानुच्यति यस्य गृहान् दहत्यग्नये क्षामवते पुरो-
डाशमष्टाकपालं निर्वपेद्भागधेयेनैवैनꣳ शमयति न (५) अस्यापरं गृहान् दहति—४)
[व्रतपतये वपेत् पुरुषाः सङ्ग्रामं न चत्वारि च] ॥ २ ॥ अग्नये कामाय पुरोडा-
शमष्टाकपालं निर्वपेद्यं कामो नोपनमेदग्निमेव कामꣳ स्वेन भागधेयेनोपधावति स एवैनं
कामेन समर्धयत्युपैनं कामो नमत्यग्नये यविष्ठाय पुरोडाशमष्टाकपालं निर्वपेत् स्पर्धमानः क्षेत्रे
वा सजातेषु वाग्निमेव यविष्ठꣳ स्वेन भागधेयेनोपधावति तेनैवेन्द्रियं वीर्यं भ्रातृव्यस्य (१)
युवते वि पाप्मना भ्रातृव्येण जयतेऽग्नये यविष्ठाय पुरोडाशमष्टाकपालं निर्वपेदभिचर्यमाणो-

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

ऽग्निमेव यविष्ठꣳ स्वेन भागधेयेनोपधावति स एवास्माद्रक्षाꣳसि यवयति नैनमभिचरन्स्तृणुतेऽग्नय आयुष्मते पुरोडाशमष्टाकपालं निर्वपेद्यः कामयेत सर्वमायुरियामित्यग्निमेवायुष्मन्तꣳ स्वेन भागधेयेनोपधावति सएवास्मिन् (२) आयुर्दधाति सर्वमायुरेत्यग्नये जातवेदसे पुरोडाशमष्टाकपालं निर्वपेद्भूतिकामोऽग्निमेव जातवेदसꣳ स्वेन भागधेयेनोपधावति स एवैनं भूतिं गमयति भवत्येवाग्नये रुक्मते पुरोडाशमष्टाकपालं निर्वपेद्रुक्कामोऽग्निमेव रुक्मन्तꣳ स्वेन भागधेयेनोपधावति स एवास्मिन् रुचं दधाति रोचत एवाग्नये तेजस्वते पुरोडाशम् (३) अष्टाकपालं निर्वपेत्तेजस्कामोऽग्निमेव तेजस्वन्तꣳ स्वेन भागधेयेनोपधावति स एवास्मिन् तेजो दधाति तेजस्व्येव भवत्यग्नये साहन्त्याय पुरोडाशमष्टाकपालं निर्वपेत्सीक्षमाणोऽग्निमेव साहन्त्यꣳ स्वेन भागधेयेनोपधावति तेनैव सहते यꣳ सीक्षते—३८) भ्रातृव्यस्यास्मिन् पुरोडाशमष्टात्रिꣳशच्च] ॥ ३ ॥ अग्नयेऽन्नवते पुरोडाशमष्टाकपालं निर्वपेद्यः कामयेतान्नवान्त्स्यामित्यग्निमेवान्नवन्तꣳ स्वेन भागधेयेनोपधावति स एवैनमन्नवन्तं करोत्यन्नवानेव भवत्यग्नयेऽन्नादाय पुरोडाशमष्टाकपालं निर्वपेद्यः कामयेतान्नादः स्यामित्यग्निमेवान्नादꣳ स्वेन भागधेयेनोपधावति स एवैनमन्नादं करोत्यन्नादः (१) एव भवत्यग्नयेऽन्नपतये पुरोडाशमष्टाकपालं निर्वपेद्यः कामयेतान्नपतिः स्यामित्यग्निमेवान्नपतिꣳ स्वेन भागधेयेनोपधावति स एवैनमन्नपतिं करोत्यन्नपतिरेव भवत्यग्नये पवमानाय पुरोडाशमष्टाकपालं निर्व-

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

पेदग्नये पावकायाग्नये शुचये ज्योगामयावी यदग्नये पवमानाय निर्वपति प्राणमेवास्मिन् तेन दधाति यदग्नये (२) पावकाय वाचमेवास्मिन् तेन दधाति यदग्नये शुचय आयुरेवास्मिन् तेन दधात्युत यदीतासुर्भवति जीवत्येवैतामेव निर्वपेच्चक्षुष्कामो यदग्नये पवमानाय निर्वपति प्राणमेवास्मिन् तेन दधाति यदग्नये पावकाय वाचमेवास्मिन् तेन दधाति यदग्नये शुचये चक्षुरेवास्मिन् तेन दधाति (३) उत यद्यन्धो भवति प्रैव पश्यत्यग्नये पुत्रवते पुरोडाशमष्टाकपालं निर्वपेदिन्द्राय पुत्रिणे पुरोडाशमेकादशकपालं प्रजाकामोऽग्निरेवास्मै प्रजां प्रजनयति वृद्धामिन्द्रः प्रयच्छत्यग्नये रसवतेऽजक्षीरे चरुं निर्वपेद्यः कामयेत रसवान्त्स्यामित्यग्निमेव रसवन्तꣳ स्वेन भागधेयेनोपधावति स एवैनꣳ रसवन्तं करोति (४) रसवानेव भवत्यजक्षीरे भवत्याग्नेयी वा एषा यदजा साक्षादेव रसमवरुन्धेऽग्नये वसुमते पुरोडाशमष्टाकपालं निर्वपेद्यः कामयेत वसुमान्त्स्यामित्यग्निमेव वसुमन्तꣳ स्वेन भागधेयेनोपधावति स एवैनं वसुमन्तं करोति वसुमानेव भवत्यग्नये वाजसृते पुरोडाशमष्टाकपालं निर्वपेत्सङ्ग्रामे संयत्ते वाजम् (५) वा एष सिसीर्षति यः सङ्ग्रामं जिगीषत्यग्निः खलु वै देवानां वाजसृदग्निमेव वाजसृतꣳ स्वेन भागधेयेनोपधावति धावति वाजꣳ हन्ति वृत्रं जयति तꣳ सङ्ग्राममथो अग्निरिव न प्रतिधृषे भवत्यग्नयेऽग्निवते पुरोडाशमष्टाकपालं निर्वपेद्यस्याग्नावग्निमभ्युद्धरेयुर्निर्दिष्टभागो वा एतयोरन्योऽनिर्दिष्टभागोऽन्यस्तौ सम्भवन्तौ यजमानम् (६)

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

अभि सम्भवतः स ईश्वर आर्तिमार्तोर्यदग्नयेऽग्निवते निर्वपति भागधेयेनैवैनं शमयति नार्तिमार्च्छति यजमानोऽग्नये ज्योतिष्मते पुरोडाशमष्टाकपालं निर्वपेद्यस्याग्निरुद्धृतोऽहुतेऽग्निहोत्र उद्वायेदपर आदीप्यानूद्धृत्य इत्याहुस्तत्तथा न कार्यं यद्भागधेयमभि पूर्वं उद्ध्रियते किमपरोऽभ्युत् (७) ह्रियेतेति तान्येवावक्षाणानि सन्निधाय मन्थेदितः प्रथमं जज्ञे अग्निः स्वाद्योनेरधि जातवेदाः । स गायत्रिया त्रिष्टुभा जगत्या देवेभ्यो हव्यं वहतु प्रजानन्निति छन्दोभिरेवैनꣳ स्वाद्योनेः प्रजनयत्येष वाव सो ऽग्निरित्याहुर्ज्योतिस्त्वा अस्य परापतितमिति यदग्नये ज्योतिष्मते निर्वपति यदेवास्य (८) ज्योतिः परापतितं तदेवावरुन्धे—६) [अन्नादोऽग्नये दधाति करोति वाजं यजमानमुदस्य षट् च] ॥ ४ ॥ वैश्वानरं द्वादशकपालं निर्वपेद्वारुणं चरुं दधिक्राव्णे चरुमभिशस्यमानो यद्वैश्वानरो द्वादशकपालो भवति संवत्सरो वा अग्निर्वैश्वानरः संवत्सरेणैवैनꣳ स्वदयत्यप पापं वर्णꣳ हते वारुणेनैवैनं वरुणपाशान्मुञ्चति दधिक्राव्णा पुनाति हिरण्यं दक्षिणा पवित्रं वै हिरण्यं पुनात्येवैनमाद्यमस्यान्नं भवत्येतामेव निर्वपेत्प्रजाकामः संवत्सरः (१) वा एतस्याशान्तो योनिं प्रजायै पशूनां निर्दहति योऽलं प्रजायै सन् प्रजां न विन्दते यद्वैश्वानरो द्वादशकपालो भवति संवत्सरो वा अग्निर्वैश्वानरः संवत्सरमेव भागधेयेन शमयति सोऽस्मै शान्तः स्वाद्योनेः प्रजां प्रजनयति वारुणेनैवैनं वरुणपाशान्मुञ्चति दधिक्राव्णा पुनाति हिरण्यं दक्षिणा पवित्रं वै हिरण्यं पुनात्येवैनम् (२) विन्दते

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

प्रजां वैश्वानरं द्वादशकपालं निर्वपेत्पुत्रे जाते यदष्टाकपालो भवति गायत्रियैवैनं ब्रह्मवर्चसेन पुनाति यन्नवकपालस्त्रिवृतैवास्मिन् तेजो दधाति यद्दशकपालो विराजैवास्मिन्नन्नाद्यं दधाति यदेकादशकपालस्त्रिष्टुभैवास्मिन्निन्द्रियं दधाति यद्द्वादशकपालो जगत्यैवास्मिन् पशून् दधाति यस्मिन् जात एतामिष्टिं निर्वपति पूतः (३) एव तेजस्व्यन्नाद इन्द्रियावी पशुमान् भवत्यव वा एष सुवर्गाल्लोकाच्छिद्यते यो दर्शपूर्णमासयाजी सन्नमावास्यां वा पौर्णमासीं वातिपादयति सुवर्गाय हि लोकाय दर्शपूर्णमासाविज्येते वैश्वानरं द्वादशकपालं निर्वपेदमावास्यां वा पौर्णमासीं वातिपाद्य संवत्सरो वा अग्निर्वैश्वानरः संवत्सरमेव प्रीणात्यथो संवत्सरमेवास्मा उपदधाति सुवर्गस्य लोकस्य समष्ट्यै (४) अथो देवता एवान्वारभ्य सुवर्गं लोकमेति वीरहा वा एष देवानां योऽग्निमुद्वासयते न वा एतस्य ब्राह्मणा ऋतायवः पुरान्नमक्षन्नाग्नेयमष्टाकपालं निर्वपेद्वैश्वानरं द्वादशकपालमग्निमुद्वासयिष्यन् यदष्टाकपालो भवत्यष्टाक्षरा गायत्री गायत्रोऽग्निर्यावानेवाग्निस्तस्मा आतिथ्यं करोत्यथो यथा जनं यतेऽवसं करोति तादृक् (५) एव तद्द्वादशकपालो वैश्वानरो भवति द्वादश मासाः संवत्सरः संवत्सरः खलु वा अग्नेर्योनिः स्वामेवैनं योनिं गमयत्याद्यमस्यान्नं भवति वैश्वानरं द्वादशकपालं निर्वपेन्मारुतꣳ सप्तकपालं ग्रामकाम आहवनीये वैश्वानरमधिश्रयति गार्हपत्ये मारुतं पापवस्यसस्य विधृत्यै

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

द्वादशकपालो वैश्वानरो भवति द्वादश मासाः संवत्सरः संवत्सरेणैवास्मै सजाताꣳश्च्यावयति मारुतो भवति (६) मरुतो वै देवानां विशो देवविशेनैवास्मै मनुष्यविशमवरुन्धे सप्तक-पालो भवति सप्त गणा वै मरुतो गणश एवास्मै सजातानवरुन्धेऽनूच्यमान आसादयति विशमेवास्मा अनुवर्त्मानं करोति—२९) [संवत्सर एनं पूतः समष्ट्यै तादृग् भवत्येकान्न-त्रिꣳशच्च] ॥ ५ ॥ आदित्यं चरुं निर्वपेत् सङ्ग्राममुपप्रयास्यन्नियं वा अदितिरस्यामेव पूर्वे प्रतितिष्ठन्ति वैश्वानरं द्वादशकपालं निर्वपेदायतनं गत्वा संवत्सरो वा अग्निर्वैश्वानरः सं-वत्सरः खलु वै देवानामायतनमेतस्माद्वा आयतनाद्देवा असुरानजयन् यद्वैश्वानरं द्वादशक-पालं निर्वपति देवानामेवायतने यतते जयति तꣳ सङ्ग्राममेतस्मिन् वा एतौ मृजाते (१) यो विद्विषाणयोरन्नमत्ति वैश्वानरं द्वादशकपालंनिर्वपेद्विद्विषाणयोरन्नं जग्ध्वा संवत्सरो वा अग्निर्वैश्वानरः संवत्सरस्वदितमेवात्ति नास्मिन्मृजाते संवत्सराय वा एतौ सममाते यौ सम-माते तयोर्यः पूर्वोऽभिद्रुह्यति तं वरुणो गृह्णाति वैश्वानरं द्वादशकपालं निर्वपेत्सममानयोः पूर्वोऽभिद्रुह्य संवत्सरो वा अग्निर्वैश्वानरः संवत्सरमेवाप्त्वा निर्वरुणम् (२) परस्तादभिद्रुह्यति नैनं वरुणो गृह्णात्याव्यं वा एष प्रतिगृह्णाति योऽविं प्रतिगृह्णाति वैश्वानरं द्वादशकपालं नि-र्वपेदविं प्रतिगृह्य संवत्सरो वा अग्निर्वैश्वानरः संवत्सरस्वदितामेव प्रतिगृह्णाति नाव्यं प्रतिगृ-ह्णात्यात्मनो वा एष मात्रामाप्नोति य उभयादत् प्रतिगृह्णात्यश्वं वा पुरुषं वा वैश्वानरं द्वा-

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

दशकपालं निर्वपेदुभयादत् (३) प्रतिगृह्य संवत्सरो वा अग्निर्वैश्वानरः संवत्सरस्वदितमेव प्रतिगृह्णाति नात्मनो मात्रामाप्नोति वैश्वानरं द्वादशकपालं निर्वपेत् सनिमेष्यन्त्संवत्सरो वा अग्निर्वैश्वानरो यदा खलु वै संवत्सरं जनतायां चरत्यथ स धनार्घो भवति यद्वैश्वानरं द्वादशकपालं निर्वपति संवत्सरसातामेव सनिमभि प्रच्यवते दानकामा अस्मै प्रजा भवन्ति यो वै संवत्सरम् (४) प्रयुज्य न विमुञ्चत्यप्रतिष्ठानो वै स भवत्येतमेव वैश्वानरं पुनरागत्य निर्वपेद्यमेव प्रयुङ्क्ते तं भागधेयेन विमुञ्चति प्रतिष्ठित्यै यया रज्ज्वोत्तमां गामाजेत्तां भ्रातृव्याय प्रहिणुयान्निर्ऋतिमेवास्मै प्रहिणोति — ३६) [मृजाते वरुणमुभयादत्संवत्सरꣳ षट्त्रिꣳशच्च] ॥६॥

ऐन्द्रं चरुं निर्वपेत्पशुकाम ऐन्द्रा वै पशव इन्द्रमेव स्वेन भागधेयेनोपधावति स एवास्मै पशून् प्रयच्छति पशुमानेव भवति चरुर्भवति स्वादेवास्मै योनेः पशून् प्रजनयतीन्द्रायेन्द्रियावते पुरोडाशमेकादशकपालं निर्वपेत्पशुकाम इन्द्रियं वै पशव इन्द्रमेवेन्द्रियावन्तꣳ स्वेन भागधेयेनोपधावति सः (१) एवास्मा इन्द्रियं पशून् प्रयच्छति पशुमानेव भवतीन्द्राय घर्मवते पुरोडाशमेकादशकपालं निर्वपेद्ब्रह्मवर्चसकामो ब्रह्मवर्चसं वै घर्म इन्द्रमेव घर्मवन्तꣳ स्वेन भागधेयेनोपधावति स एवास्मिन् ब्रह्मवर्चसं दधाति ब्रह्मवर्चस्येव भवतीन्द्रायार्कवते पुरोडाशमेकादशकपालं निर्वपेदन्नकामोऽर्को वै देवानामन्नमिन्द्रमेवार्कवन्तꣳ स्वेन भागधेयेन (२) उपधावति स एवास्मा अन्नं प्रयच्छत्यन्नाद एव भवतीन्द्राय घर्मवते पुरोडा-

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

शमेकादशकपालं निर्वपेदिन्द्रायेन्द्रियावत इन्द्रायार्कवते भूतिकामो यदिन्द्राय घर्मवते निर्व-
पति शिर एवास्य तेन करोति यदिन्द्रायेन्द्रियावत आत्मानमेवास्य तेन करोति यदिन्द्रायार्क-
वते भूत एवान्नाद्ये प्रतितिष्ठति भवत्येवेन्द्राय (३) अꣳहोमुचे पुरोडाशमेकादशकपालं
निर्वपेद्यः पाप्मना गृहीतः स्यात् पाप्मा वा अꣳह इन्द्रमेवाꣳहो मुचꣳ स्वेन भागधेयेनोप-
धावति स एवैनं पाप्मनोऽꣳहसो मुञ्चतीन्द्राय वैमृधाय पुरोडाशमेकादशकपालं निर्वपेद्यं
मृधोऽभि प्रवेपेरन् राष्ट्राणि वाभि समियुरिन्द्रमेव वैमृधꣳ स्वेन भागधेयेनोपधावति स
एवास्मान्मृधः (४) अपहन्तीन्द्राय त्रात्रे पुरोडाशमेकादशकपालं निर्वपेद्बद्धो वा परियत्तो
वेन्द्रमेव त्रातारꣳ स्वेन भागधेयेनोपधावति स एवैनं त्रायत इन्द्रायार्काश्वमेधवते पुरो-
डाशमेकादशकपालं निर्वपेद्यं महायज्ञो नोपनमेदेते वै महायज्ञस्यान्त्ये तनू यदर्काश्वमे-
धाविन्द्रमेवार्काश्वमेधवन्तꣳ स्वेन भागधेयेनोपधावति स एवास्मै (५) अन्ततो महायज्ञं
च्यावयत्युपैनं महायज्ञो नमति—७) [स भागधेयेनेन्द्रायमृधोऽस्मै सप्त च] ॥ ७ ॥
इन्द्रायान्वृजवे पुरोडाशमेकादशकपालं निर्वपेद्ग्रामकाम इन्द्रमेवान्वृजुꣳ स्वेन भागधेयेनोपधा-
वति स एवास्मै सजाताननुकान् करोति ग्राम्येव भवतीन्द्राण्यै चरुं निर्वपेद्यस्य सेनास-
ꣳशितेव स्यादिन्द्राणी वै सेनायै देवतेन्द्राणीमेव स्वेन भागधेयेनोपधावति सैवास्य सेनाꣳ
सꣳश्यति बल्बजानपि (१) इध्मे सन्नह्येद्गौर्यत्राधिष्कन्ना न्यमेहत्ततो बल्बजा उदतिष्ठन्

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

गवामेवैनं न्यायमपिनीय गा वेदयतीन्द्राय मन्युमते मनस्वते पुरोडाशमेकादशकपालं निर्वपे-
त्सङ्ग्रामे संयत्त इन्द्रियेण वै मन्युना मनसा सङ्ग्रामं जयतीन्द्रमेव मन्युमन्तं मनस्वन्तꣳ
स्वेन भागधेयेनोपधावति स एवास्मिन्निन्द्रियं मन्युं मनो दधाति जयति तम् (२) सङ्ग्राम-
मेतामेव निर्वपेद्यो हतमनाः स्वयम्पाप इव स्यादेतानि हि वा एतस्मादपक्रान्तान्यथैष हत-
मनाः स्वयम्पाप इन्द्रमेव मन्युमन्तं मनस्वन्तꣳ स्वेन भागधेयेनोपधावति स एवास्मिन्निन्द्रियं
मन्युं मनो दधाति न हतमनाः स्वयम्पापो भवतीन्द्राय दात्रे पुरोडाशमेकादशकपालं निर्व-
पेद्यः कामयेत दानकामा मे प्रजाः स्युः (३) इतीन्द्रमेव दातारꣳ स्वेन भागधेयेनोपधावति
स एवास्मै दानकामाः प्रजाः करोति दानकामा अस्मै प्रजा भवन्तीन्द्राय प्रदात्रे पुरोडा-
शमेकादशकपालं निर्वपेद्यस्मै प्रत्तमिव सन्न प्रदीयेतेन्द्रमेव प्रदातारꣳ स्वेन भागधेयेनोपधा-
वति स एवास्मै प्रदापयतीन्द्राय सुत्राम्णे पुरोडाशमेकादशकपालं निर्वपेदप रुद्धो वा (४)
अपरुध्यमानो वेन्द्रमेव सुत्रामाणꣳ स्वेन भागधेयेनोपधावति स एवैनं त्रायतेऽनपरुध्यो भ-
वतीन्द्रो वै सदृङ् देवताभिरासीत् स न व्यावृतमगच्छत् स प्रजापतिमुपाधावत्तस्मा एतमैन्द्रमेका-
दशकपालं निरवपत्तेनैवास्मिन्निन्द्रियमदधाच्छक्वरी याज्यानुवाक्ये अकरोद्वज्रो वै शक्वरी स
एनं वज्रो भूत्या ऐन्ध (५) सोऽभवत्सोऽबिभेद्भूतः प्र मा धक्ष्यतीति स प्रजापतिं पुनरु-

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

पधावत् स प्रजापतिः शक्वर्या अधि रेवतीं निरमिमीत शान्त्या अप्रदाहाय योऽलं श्रियै सन्त्सदृङ् समानैः स्यात्तस्मा एतमैन्द्रमेकादशकपालं निर्वपेदिन्द्रमेव स्वेन भागधेयेनोपधावति स एवास्मिन्निन्द्रियं दधाति रेवती पुरोऽनुवाक्या भवति (६) शान्त्या अप्रदाहाय शक्वरी याज्या वज्रो वै शक्वरी स एनं वज्रो भूत्वा इन्धे भवत्येव—१४) [अपि तं स्युर्वैन्ध भवति चतुर्दश च] ॥ ८ ॥ आग्नावैष्णवमेकादशकपालं निर्वपेदभिचरन्त्सरस्वत्याज्यभागा स्याद्बार्हस्पत्यश्चरुर्यदाग्नावैष्णव एकादशकपालो भवत्यग्निः सर्वा देवता विष्णुर्यज्ञो देवताभिश्चैवैनं यज्ञेन चाभिचरति सरस्वत्याज्यभागा भवति वाग्वै सरस्वती वाचैवैनमभिचरति बार्हस्पत्यश्चरुर्भवति ब्रह्म वै देवानां बृहस्पतिर्ब्रह्मणैवैनमभिचरति (१) प्रति वै परस्तादभिचरन्तमभिचरन्ति द्वेद्वे पुरोऽनुवाक्ये कुर्यादतिप्रयुक्त्या एतयैव यजेताभिचर्यमाणो देवताभिरेव देवताः प्रतिचरति यज्ञेन यज्ञं वाचा वाचं ब्रह्मणा ब्रह्म स देवताश्चैव यज्ञश्च मध्यतो व्यवसर्पति तस्य न कुतश्चनोपाव्याधो भवति नैनमभिचरन्त्स्तृणुत आग्नावैष्णवमेकादशकपालं निर्वपेद्यं यज्ञो न (२) उपनमेदग्निः सर्वा देवता विष्णुर्यज्ञोऽग्निश्चैव विष्णुश्च स्वेन भागधेयेनोपधावति तावेवास्मै यज्ञं प्रयच्छत उपैनं यज्ञो नमत्याग्नावैष्णवं घृते चरुं निर्वपेच्चक्षुष्कामोऽग्नेर्वै चक्षुषा मनुष्या विपश्यन्ति यज्ञस्य देवा अग्निश्चैव विष्णुश्च स्वेन भागधेयेनोपधावति तावेव (३) अस्मिन् चक्षुर्धत्त-

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

श्चक्षुष्मानेव भवति धेन्वै वा एतद्रेतो यदाज्यमनडुहस्तण्डुला मिथुनादेवास्मै चक्षुः प्रजनयति घृते भवति तेजो वै घृतं तेजश्चक्षुस्तेजसैवास्मै तेजश्चक्षुरवरुन्ध इन्द्रियं वै वीर्यं वृङ्क्ते भ्रातृव्यो यजमानोऽयजमानस्याध्वरकल्पां प्रति निर्वपेद्भ्रातृव्ये यजमाने नास्येन्द्रियम् (४) वीर्यं वृङ्क्ते पुरा वाचः प्रवदितोर्निर्वपेद्यावत्येव वाक् तामप्रोदितां भ्रातृव्यस्य वृङ्क्ते तामस्य वाचं प्रवदन्तीमन्या वाचोऽनु प्रवदन्ति ता इन्द्रियं वीर्यं यजमाने दधत्याग्नावैष्णवमष्टाकपालं निर्वपेत् प्रातःसवनस्याकाले सरस्वत्याज्यभागा स्याद्बार्हस्पत्यश्चरुर्यदष्टाकपालो भवत्यष्टाक्षरा गायत्री गायत्रं प्रातःसवनं प्रातःसवनमेव तेनाप्नोति (५) आग्नावैष्णवमेकादशकपालं निर्वपेन्माध्यन्दिनस्य सवनस्याकाले सरस्वत्याज्यभागा स्याद्बार्हस्पत्यश्चरुर्यदेकादशकपालो भवत्येकादशाक्षरा त्रिष्टुप् त्रैष्टुभं माध्यन्दिनꣳ सवनं माध्यन्दिनमेवसवनं तेनाप्नोत्याग्नावैष्णवं द्वादशकपालं निर्वपेत्तृतीयसवनस्याकाले सरस्वत्याज्यभागा स्याद्बार्हस्पत्यश्चरुर्यद्द्वादशकपालो भवति द्वादशाक्षरा जगती जागतं तृतीयसवनं तृतीयसवनमेव तेनाप्नोति देवताभिरेव देवताः (६) प्रतिचरति यज्ञेन यज्ञं वाचा वाचं ब्रह्मणा ब्रह्म कपालैरेव छन्दाꣳस्याप्नोति पुरोडाशैः सवनानि मैत्रावरुणमेककपालं निर्वपेद्वशायै काले यैवासौ भ्रातृव्यस्य वशानूबन्ध्या सो एवैषैतस्यैककपालो भवति न हि कपालैः पशुमर्हत्याप्तुम् (३७) [चरति नैवेन्द्रियमाप्नोति देवताः सप्तत्रिꣳशच्च] ॥ ९ ॥ असावादित्यो न व्यरोचत तस्मै देवाः

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

प्रायश्चित्तिमैच्छन् तस्मा एतꣳ सोमारौद्रं चरुं निरवपन् तेनैवास्मिन् रुचमदधुर्यो ब्रह्मवर्च-
सकामः स्यात्तस्मा एतꣳ सोमारौद्रं चरुं निर्वपेत् सोमञ्चैव रुद्रञ्च स्वेन भागधेयेनोपधावति
तावेवास्मिन् ब्रह्मवर्चसं धत्तो ब्रह्मवर्चस्येव भवति तिष्यापूर्णमासे निर्वपेद्रुद्रः (१) वै
तिष्यः सोमः पूर्णमासः साक्षादेव ब्रह्मवर्चसमवरुन्धे परिश्रिते याजयति ब्रह्मवर्चसस्य
परिगृहीत्यै श्वेतायै श्वेतवत्सायै दुग्धं मथितमाज्यं भवत्याज्यं प्रोक्षणमाज्येन मार्जयन्ते यावदेव
ब्रह्मवर्चसं तत्सर्वं करोत्यति ब्रह्मवर्चसं क्रियत इत्याहुरीश्वरो दुश्चर्मा भवितोरिति मानवी
ऋचौ धाय्ये कुर्याद्यद्वै किञ्च मनुरवदत्तद्भेषजम् (२) भेषजमेवास्मै करोति यदि
बिभीयाद्दुश्चर्मा भविष्यामीति सोमापौष्णं चरुं निर्वपेत्सौम्यो वै देवतया पुरुषः पौष्णाः
पशवः स्वयैवास्मै देवतया पशुभिस्त्वचं करोति न दुश्चर्मा भवति सोमारौद्रं चरुं निर्वपेत्
प्रजाकामः सोमो वै रेतोधा अग्निः प्रजानां प्रजनयिता सोम एवास्मै रेतो दधात्यग्निः प्रजां
प्रजनयति विन्दते (३) प्रजाꣳ सोमारौद्रं चरुं निर्वपेदभिचरन्त्सौम्यो वै देवतया पुरुष
एष रुद्रो यदग्निः स्वाया एवैनं देवतायै निष्क्रीय रुद्रायापिदधाति ताजगार्तिमार्च्छति
सोमारौद्रं चरुं निर्वपेज्ज्योगामयावी सोमं वा एतस्य रसो गच्छत्यग्निꣳ शरीरं यस्य ज्यो-
गामयति सोमादेवास्य रसं निष्क्रीणात्यग्नेः शरीरमुत यदि (४) इतासुर्भवति जीवत्येव
सोमारुद्रयोर्वा एतं ग्रसितꣳ होता निष्खिदति स ईश्वर आर्तिमार्तोरनड्वान् होत्रा देयो

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

वह्निर्वा अनड्वान् वह्निर्होता वह्निनैव वह्निमात्मानꣳ स्पृणोति सोमारौद्रं चरुं निर्वपेद्यः कामयेत स्वेऽस्मा आयतने भ्रातृव्यं जनयेयमिति वेदिं परिगृह्यार्धमुद्धन्यादर्धं नार्धं बर्हिषः स्तृणीयादर्धम् (५) नार्धमिध्मस्याभ्यादध्यादर्धं न स्व एवास्मा आयतने भ्रातृव्यं जनयति—१२) [रुद्रो भेषजं विन्दते यद्यर्धं द्वादश च] ॥ १० ॥ ऐन्द्रमेकादशकपालं निर्वपेन्मारुतꣳ सप्तकपालं ग्रामकाम इन्द्रं चैव मरुतश्च स्वेन भागधेयेनोपधावति त एवास्मै सजातान् प्रयच्छन्ति ग्राम्येव भवत्याहवनीय ऐन्द्रमधिश्रयति गार्हपत्ये मारुतं पापवस्यसस्य विधृत्यै सप्तकपालो मारुतो भवति सप्तगणा वै मरुतो गणश एवास्मै सजातानवरुन्धेऽनूच्यमान आसादयति विशमेव (१) अस्मा अनुवर्त्मानं करोत्येतामेव निर्वपेद्यः कामयेत क्षत्राय च विशे च समदं दध्यामित्यैन्द्रस्यावद्यन् ब्रूयादिन्द्रायानुब्रूहीत्याश्राव्य ब्रूयान्मरुतो यजेति मारुतस्यावद्यन् ब्रूयान्मरुद्भ्योऽनुब्रूहीत्याश्राव्य ब्रूयादिन्द्रं यजेति स्व एवैभ्यो भागधेये समदं दधाति वितृꣳहाणास्तिष्ठन्त्येतामेव (२) निर्वपेद्यः कामयेत कल्पेरन्निति यथादेवतमवदाय यथादेवतं यजेद्भागधेयेनैवैनान् यथायथं कल्पयति कल्पन्त एवैन्द्रमेकादशकपालं निर्वपेद्वैश्वदेवं द्वादशकपालं ग्रामकाम इन्द्रं चैव विश्वाꣳश्च देवान्त्स्वेन भागधेयेनोपधावति त एवास्मै सजातान् प्रयच्छन्ति ग्राम्येव भवत्यैन्द्रस्यावदाय वैश्वदेवस्यावद्येदथैन्द्रस्य (३) उपरिष्टादिन्द्रियेणैवास्मा उभयतः सजातान्

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

परिगृह्णात्युपाधाय्यपूर्वयं वासो दक्षिणा सजातानामुपहित्यै पृश्निये दुग्धे प्रैयङ्गवं चरुं निर्वपेन्म रुद्भ्यो ग्रामकामः पृश्निये वै पयसो मरुतो जाताः पृश्निये प्रियङ्गवो मारुताः खलु वै देवतया सजाता मरुत एव स्वेन भागधेयेनोपधावति त एवास्मै सजातान् प्रयच्छन्ति ग्राम्येव भवति प्रियवती याज्यानुवाक्ये (४) भवतः प्रियमेवैनꣳ समानानां करोति द्विपदा पुरोऽनुवाक्या भवति द्विपद एवावरुन्धे चतुष्पदा याज्या चतुष्पद एव पशूनवरुन्धे देवासुराः संयत्ता आसन् ते देवा मिथो विप्रिया आसन् ते१ऽन्योन्यस्मै ज्यैष्ठ्यायातिष्ठमानाश्चतुर्धा व्यक्रामन्नग्निर्वसुभिः सोमो रुद्रैरिन्द्रो मरुद्भिर्वरुण आदित्यैः स इन्द्रः प्रजापतिमुपाधावत्तम् (५.) एतया संज्ञान्यायाजयदग्नये वसुमते पुरोडाशमष्टाकपालं निरवपत्सोमाय रुद्रवते चरुमिन्द्राय मरुत्वते पुरोडाशमेकादशकपालं वरुणायादित्यवते चरुं ततो वा इन्द्रं देवा ज्यैष्ठ्यायाभि समजानत यः समानैर्मिथो विप्रियः स्यात्तमेतया संज्ञान्या याजयेदग्नये वसुमते पुरोडाशमष्टाकपालं निर्वपेत्सोमाय रुद्रवते चरुमिन्द्राय मरुत्वते पुरोडाशमेकादशकपालं वरुणाय (६) आदित्यवते चरुमिन्द्रमेवैनं भूतं ज्यैष्ठ्याय समाना अभि सञ्जानते वसिष्ठः समानानां भवति—१४) [एवैवेन्द्रस्य याज्यानुवाक्ये तं वरुणाय चतुर्दश च]॥११॥

हिरण्यगर्भ आपो ह यत्प्रजापते। स वेद पुत्रः पितरꣳ स मातरꣳ स सूनुर्भुवत् स भुवत्पुनर्मघः। स द्यामौर्णोदन्तरिक्षꣳ स सुवः स विश्वा भुवो अभवत्स आभवत्। उदु त्यं

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

चित्रम् । स प्रत्नवन्नवीयसाग्ने द्युम्नेन संयता । बृहत्ततन्थ भानुना । नि काव्या वेधसः शश्वत-स्कर्हस्ते दधानः (१) नर्या पुरूणि । अग्निर्भुवद्रयिपती रयीणाꣳ सत्रा चक्राणो अमृता-नि विश्वा । हिरण्यपाणिमूतये सवितारमुपह्वये । स चेत्ता देवता पदम् । वाममद्य सवितर्वाममु श्वो दिवेदिवे वाममस्मभ्यꣳ सावीः । वामस्य हि क्षयस्य देव भूरेरया धिया वामभाजः स्याम । बडित्था पर्वतानां खिद्रं बिभर्षि पृथिवि । प्रया भूमि प्रवत्वति मह्ना जिनोषि (२) महिनि । स्तोमासस्त्वा विचारिणि प्रतिष्टोभन्त्यक्तुभिः । प्रया वाजं न हेषन्तं पेरुमस्यस्यर्जु-नि । ऋदूदरेण सख्या सचेय यो मा न रिष्येद्धर्यश्व पीतः । अयं यः सोमो न्यधाय्यस्मे तस्मा इन्द्रं प्रतिरमेम्यच्छ । आपान्तमन्युस्तृपलप्रभर्मा धुनिः शिमीवाञ्छरुमाꣳ ऋजीषी । सोमो विश्वान्यतसा वनानि नार्वागिन्द्रं प्रतिमानानि देभुः । प्र (३) सुवानः सोम ऋतयु-श्चिकेतेन्द्राय ब्रह्म जमदग्निरर्चन् । वृषा यन्तासि शवसस्तुरस्यान्तर्यच्छगृणते धर्त्रं दृꣳह । स-बाधस्ते मदं च शुष्मयं च ब्रह्म नरो ब्रह्मकृतः सपर्यन् । अर्को वा यत्तुरते सोमचक्षास्तत्रे-दिन्द्रो दधते पृत्सु तुर्याम् । वषट् ते विष्णवास आकृणोमि तन्मे जुषस्व शिपिविष्ट हव्यम् । (४) वर्धन्तु त्वा सुष्टुतयो गिरो मे यूयं पात स्वस्तिभिः सदा नः । प्र तत्ते अद्य शिपिविष्ट नामार्यः शꣳसामि वयुनानि विद्वान् । तं त्वा गृणामि तवसमतव्यान् क्षयन्तमस्य रजसः प-राके । किमित्ते विष्णो परिचक्ष्यं भूत्प्र यद्ववक्षे शिपिविष्टो अस्मि । मा वर्पो अस्मदपगूह

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

एतद्यदन्यरूपः समिथे बभूथ । (५) अग्ने दा दाशुषे रयिं वीरवन्तं परीणसम् । शिशीहि नः सूनुमतः । दा नो अग्ने शतिनो दाः सहस्रिणो दुरो न वाजꣳ श्रुत्या अपावृधि । प्राची द्यावापृथिवी ब्रह्मणा कृधि सुवर्ण शुक्रमुषसो विदिद्युतुः । अग्निर्दा द्रविणं वीरपेशा अग्निर्ऋषिं यः सहस्रा सनोति । अग्निर्दिवि हव्यमाततानाग्नेर्धामानि विभृता पुरुत्रा । मा (६) नो मर्धीरा तू भर । घृतं न पूतं तनूररेपाः शुचि हिरण्यम् । तत्ते रुक्मो न रोचत स्वधावः । उभे सुश्चन्द्र सर्पिषो दर्वी श्रीणीष आसनि । उतो न उत्पुपूर्या उक्थेषु शवसस्पत इषꣳ स्तोतृभ्य आभर । वायो शतꣳ हरीणां युवस्व पोष्याणाम् । उत वा ते सहस्रिणो रथ आ यातु पाजसा । प्र याभिः (७) यासि दाश्वाꣳसमच्छा नियुद्भिर्वायविष्टये दुरोणे । नि नो रयिꣳ सुभोजसं युवेह नि वीरवद्गव्यमश्वियञ्च राधः । रेवतीर्नः सधमाद इन्द्रे सन्तु तुविवाजाः । क्षुमन्तो याभिर्मदेम । रेवाꣳ इद्रेवतः स्तोता स्यात् त्वावतो मघोनः । प्रेदु हरिवः श्रुतस्य—४०) [दधानो जिनोषि प्र हव्यं बभूथ मा याभिश्चत्वारिꣳशच्च] ॥ १२ ॥

प्रजापति (२३९) रग्नये (२५४) ऽग्नये (१८०) ऽग्नये (४०६) वैश्वानर (३२९) मादित्य (२३६) मैन्द्र (२५७) मिन्द्रांया (३१४) ग्नावैष्णव (३३७) मसा (२६२) वैंद्रꣳ (३१४) हिरण्यगर्भो (३९०) द्वादश (३५१८) ॥१२॥

इति तैत्तिरीयसंहितायां द्वितीयकाण्डे द्वितीयः प्रपाठकः ॥

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

ओम् आदित्येभ्यो भुवद्वद्भ्यश्चरुं निर्वपेद्भूतिकाम आदित्या वा एतं भूत्यै प्रतिनुदन्ते योऽलं भूत्यै सन् भूतिं न प्राप्नोत्यादित्यानेव भुवद्वतः स्वेन भागधेयेनोपधावति त एवैनं भूतिं गमयन्ति भवत्येवादित्येभ्यो धारयद्वद्भ्यश्चरुं निर्वपेदपरुद्धो वापरुध्यमानो वादित्या वा अपरोद्धार आदित्या अवगमयितार आदित्यानेव धारयद्वतः (१) स्वेन भागधेयेनोपधावति त एवैनं विशि दाध्रत्यनपरुध्यो भवत्यदितेऽनुमन्यस्वेत्यपरुध्यमानोऽस्य पदमाददीतेयं वा अदितिरियमेवास्मै राज्यमनुमन्यते सत्याशीरित्याह सत्यामेवाशिषं कुरुत इह मन इत्याह प्रजा एवास्मै समनसः करोत्युप प्रेत मरुतः (२) सुदानव एना विश्पतिनाभ्यमुꣳ राजानमित्याह मारुती वै विड् ज्येष्ठो विश्पतिर्विशैवैनꣳ राष्ट्रेण समर्धयति यः परस्ताद्ग्राम्यवादी स्यात्तस्य गृहाद्व्रीहीनाहरेच्छुक्लाꣳश्च कृष्णाꣳश्च विचिनुयाद्ये शुक्लाः स्युस्तमादित्यं चरुं निर्वपेदादित्या वै देवतया विड्विशमेवावगच्छति (३) अवगतास्य विडनवगतꣳ राष्ट्रमित्याहुर्ये कृष्णाः स्युस्तं वारुणं चरुं निर्वपेद्वारुणं वै राष्ट्रमुभे एव विशश्च राष्ट्रञ्चावगच्छति यदि नावगच्छेदिममहमादित्येभ्यो भागं निर्वपाम्यामुष्मादमुष्यै विशोऽवगन्तोरिति निर्वपेदादित्या एवैनं भागधेयं प्रेप्सन्तो विशमव (४) गमयन्ति यदि नावगच्छेदाश्वत्थान्मयूखान् सप्त मध्यमेषायामुपहन्यादिदमहमादित्यान् बध्नाम्यामुष्मादमुष्यै विशोऽवगन्तोरित्यादित्या एवैनं बद्धवीरा विशमवगमयन्ति यदि नावगच्छेदेतमेवादित्यं चरुं निर्वपेदि

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

ध्मेऽपि मयूखान्त्सन्नह्येदनपरुध्यमेवावगच्छत्याश्वत्था भवन्ति मरुतां वा एतत् (५) ओजो यदश्वत्थ ओजसैव विशमवगच्छति सप्त भवन्ति सप्तगणा वै मरुतो गणश एव विशमवगच्छति—१८) [धारयद्वतोमरुतोगच्छत्यवैतदष्टादशच] ॥ १ ॥

देवा वै मृत्योर्बिभयुस्ते प्रजापतिमुपाधावन् तेभ्य एतां प्राजापत्या५ शतकृष्णलां निरवपत्तयैवैष्वमृतमदधाद्यो मृत्योर्बिभीयात्तस्मा एतां प्राजापत्या५ शतकृष्णलां निर्वपेत् प्रजापतिमेव स्वेन भागधेयेनोपधावति स एवास्मिन्नायुर्दधाति सर्वमायुरेति शतकृष्णाला भवति शतायुः पुरुषः शतेन्द्रिय आयुष्येवेन्द्रिये (१) प्रतितिष्ठति घृते भवत्यायुर्वै घृतममृत५ हिरण्यमायुश्चैवा-स्मा अमृतञ्च समीची दधाति चत्वारि चत्वारि कृष्णलान्यवद्यति चतुरवत्तस्याप्त्या एकधा ब्रह्मण उपहरत्येकधैव यजमान आयुर्दधात्यसावादित्यो न व्यरोचत तस्मै देवाः प्रायश्चित्ति-मैच्छन् तस्मा एत५ सौर्यं चरुं निरवपन् तेनैवास्मिन् (२) रुचमदधुर्यो ब्रह्मवर्चसकामः स्यात्तस्मा एत५ सौर्यं चरुं निर्वपेदमुमेवादित्य५ स्वेन भागधेयेनोपधावति स एवास्मिन् ब्र-ह्मवर्चसं दधाति ब्रह्मवर्चस्येव भवत्युभयतो रुक्मौ भवत उभयत एवास्मिन् रुचं दधाति प्रयाजे प्रयाजे कृष्णलं जुहोति दिग्भ्य एवास्मै ब्रह्मवर्चसमवरुन्ध आग्नेयमष्टाकपालं नि-र्वपेत्सावित्रं द्वादशकपालं भूम्यै (३) चरुं यः कामयेत हिरण्यं विन्देय हिरण्यं मोपनमे-दिति यदाग्नेयो भवत्याग्नेयं वै हिरण्यं यस्यैव हिरण्यं तेनैवैनद्विन्दते सावित्रो भवति स-

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

वितृप्रसूत एवैनद्विन्दते भूम्यै चरुर्भवत्यस्यामेवैनद्विन्दत उपैनꣳ हिरण्यं नमति वि वा एष इ-
न्द्रियेण वीर्येणर्ध्यते यो हिरण्यं विन्दत एताम् (४) एव निर्वपेद्धिरण्यं वित्त्वा नेन्द्रियेण
वीर्येण व्यृध्यत एतामेव निर्वपेद्यस्य हिरण्यं नश्येद्यदाग्नेयो भवत्याग्नेयं वै हिरण्यं यस्यैव
हिरण्यं तेनैवैनद्विन्दति सावित्रो भवति सवितृप्रसूत एवैनद्विन्दति भूम्यै चरुर्भवत्यस्यां वा
एतन्नश्यति यन्नश्यत्यस्यामेवैनद्विन्दतीन्द्रः (५) त्वष्टुः सोममभीषहापिबत् स विष्वङ् व्या-
र्च्छत् स इन्द्रियेण सोमपीथेन व्यार्ध्यत स यदूर्ध्वमुदवमीत्ते श्यामाका अभवन्त्स प्रजा-
पतिमुपाधावत्तस्मा एतꣳ सोमेन्द्रꣳ श्यामाकं चरुं निरवपत्तेनैवास्मिन्निन्द्रियꣳ सोम-
पीथमदधाद्वि वा एष इन्द्रियेण सोमपीथेनर्ध्यते यः सोमं वमिति यः सोमवामी स्या-
त्तस्मै (६) एतꣳ सोमेन्द्रꣳ श्यामाकं चरुं निर्वपेत् सोमं चैवेन्द्रं च स्वेन भागधेयेनोपधाव-
ति तावेवास्मिन्निन्द्रियꣳ सोमपीथं धत्तो नेन्द्रियेण सोमपीथेन व्यृध्यते यत् सौम्यो भव-
ति सोमपीथमेवावरुन्धे यदैन्द्रो भवतीन्द्रियं वै सोमपीथ इन्द्रियमेव सोमपीथमवरुन्धे
श्यामाको भवत्येष वाव स सोमः (७) साक्षादेव सोमपीथमवरुन्धेऽग्नये दात्रे पुरोडाश-
मष्टाकपालं निर्वपेदिन्द्राय प्रदात्रे पुरोडाशमेकादशकपालं पशुकामोऽग्निरेवास्मै पशून् प्रज-
नयति वृद्धानिन्द्रः प्रयच्छति दधि मधु घृतमापो धाना भवन्त्येतद्वै पशूनाꣳ रूपꣳ रूपे-
णैव पशूनवरुन्धे पञ्चगृहीतं भवति पाङ्क्ता हि पशवो बहुरूपं भवति बहुरूपा हि पशवः (८)

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

समृद्ध्यै प्राजापत्यं भवति प्राजापत्या वै पशवः प्रजापतिरेवास्मै पशून् प्रजनयत्यात्मा वै पुरुषस्य मधु यन्मध्वग्नौ जुहोत्यात्मानमेव तद्यजमानोऽग्नौ प्रदधाति पङ्क्त्यौ याज्यानुवाक्ये भवतः पाङ्क्तः पुरुषः पाङ्क्ताः पशव आत्मानमेव मृत्योर्निष्क्रीय पशूनवरुन्धे—४१)
[इन्द्रियेऽस्मिन् भूम्यां एतामिन्द्रस्तस्मै सोमः पशव एकचत्वारिंशच्च]॥ २ ॥ देवा वै सत्त्रमासतर्द्धिपरिमितं यशस्कामास्तेषाꣳ सोमꣳ राजानं यश आर्च्छत् स गिरिमुदैत्तमग्निरनूदैत्तावग्नीषोमौ समभवतां ताविन्द्रो यज्ञविभ्रष्टो ऽनु परैत्तावब्रवीद्याजयतं मेति तस्मा एतामिष्टिं निरवपतामाग्नेयमष्टाकपालमैन्द्रमेकादशकपालꣳ सौम्यं चरुं तयैवास्मिन् तेजः (१) इन्द्रियं ब्रह्मवर्चसमधत्तां यो यज्ञविभ्रष्टः स्यात्तस्मा एतामिष्टिं निर्वपेदाग्नेयमष्टाकपालमैन्द्रमेकादशकपालꣳ सौम्यं चरुं यदाग्नेयो भवति तेज एवास्मिन् तेन दधाति यदैन्द्रो भवतीन्द्रियमेवास्मिन् तेन दधाति यत् सौम्यो ब्रह्मवर्चसं तेनाग्नेयस्य च सौम्यस्य चैन्द्रे समाश्लेषयेत्तेजश्चैवास्मिन् ब्रह्मवर्चसञ्च समीची (२) दधात्यग्नीषोमीयमेकादशकपालं निर्वपेद्यं कामो नोपनमेदाग्नेयो वै ब्राह्मणः स सोमं पिबति स्वामेव देवताꣳ स्वेन भागधेयेनोपधावति सैवैनं कामेन समर्धयत्युपैनं कामो नमत्यग्नीषोमीयमष्टाकपालं निर्वपेद्ब्रह्मवर्चसकामोऽग्नीषोमावेव स्वेन भागधेयेनोपधावति तावेवास्मिन् ब्रह्मवर्चसं धत्तो ब्रह्मवर्चस्येव (३) भवति यदष्टाकपालस्तेनाग्नेयो यच्छ्यामाकस्तेन सौम्यः समृद्ध्यै सोमाय वाजिने श्या-

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

माकं चरुं निर्वपेद्यः क्लैब्याद्विभीयाद्रेतो हि वा एतस्माद्वाजिनमपक्रामत्यथैष क्लैब्याद्विभाय सोममेव वाजिनꣳ स्वेन भागधेयेनोपधावति स एवास्मिन् रेतो वाजिनं दधाति न क्लीबो भवति ब्राह्मणस्पत्यमेकादशकपालं निर्वपेद्ग्रामकामः (४) ब्रह्मणस्पतिमेव स्वेन भागधेयेनोपधावति स एवास्मै सजातान् प्रयच्छति ग्राम्येव भवति गणवती याज्यानुवाक्ये भवतः सजातैरेवैनं गणवन्तं करोत्येतामेव निर्वपेद्यः कामयेत ब्रह्मन् विशं विनाशयेयमिति मारुती याज्यानुवाक्ये कुर्याद् ब्रह्मन्नेव विशं विनाशयति—४३) [तेजः समीचीँएव ग्रामकामस्त्रिचत्वारिꣳशच्च] ॥ ३ ॥

अर्यम्णे चरुं निर्वपेत् सुवर्गकामोऽसौ वा आदित्योऽर्यमाऽर्यमणमेव स्वेन भागधेयेनोपधावति स एवैनꣳ सुवर्गं लोकं गमयत्यर्यम्णे चरुं निर्वपेद्यः कामयेत दानकामा मे प्रजाः स्युरित्यसौ वा आदित्योऽर्यमा यः खलु वै ददाति सोऽर्यमाऽर्यमणमेव स्वेन भागधेयेनोपधावति स एव (१) अस्मै दानकामाः प्रजाः करोति दानकामा अस्मै प्रजा भवन्त्यर्यम्णे चरुं निर्वपेद्यः कामयेत स्वस्तिजनतामियामित्यसौ वा आदित्योऽर्यमाऽर्यमणमेव स्वेन भागधेयेनोपधावति स एवैनं तद्गमयति यत्र जिगमिषतीन्द्रो वै देवानामानुजावर आसीत् स प्रजापतिमुपाधावत्त स्मा एतमैन्द्रमानुषूकमेकादशकपालं निः (२) अवपत्तेनैवैनमग्रं देवतानां पर्यणयद्बुध्नवती अग्रवती याज्यानुवाक्ये अकरोद्बुध्नादेवैनमग्रं पर्यणयद्यो राजन्य आनुजावरः स्या त्तस्मा एतमैन्द्रमानुषूकमेकादशकपालं निर्वपेदिन्द्रमेव स्वेन भागधेयेनोपधावति स एवैनमग्रꣳ समा-

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

नानां परिणयति बुध्नवंती अग्रवती याज्यानुवाक्ये भवतो बुध्नादेवैनमग्रम् (३) परिणयत्यानुषूको भवत्येषा ह्येतस्य देवता य आनुजावरः समृद्ध्यै यो ब्राह्मण आनुजावरः स्यात्तस्मा एतं बार्हस्पत्यमानुषूकं चरुं निर्वपेद् बृहस्पतिमेव स्वेन भागधेयेनोपधावति स एवैनमग्रꣳ समानानां परिणयति बुध्नवंती अग्रवती याज्यानुवाक्ये भवतो बुध्नादेवैनमग्रं परिणयत्यानुषूको भवत्येषा ह्येतस्य (४) देवता य आनुजावरः समृद्ध्यै—४) [एव निरग्रमेतस्य चत्वारिंच] ॥ ४ ॥

प्रजापतेस्त्रयंस्त्रिꣳशद्दुहितर आसन् ताः सोमाय राज्ञेऽददात्तासाꣳ रोहिणीमुपैत्ता ईर्ष्यन्तीः पुनरगच्छन् ता अन्वैत्ताः पुनरयाचत ता अस्मै न पुनरददात् सोऽब्रवीदृतममीष्व यथा समावच्छ उपैष्याम्यथ ते पुनर्दास्यामीति स ऋतमामीत्ता अस्मै पुनरददात्तासाꣳ रोहिणीमेवोप (१) ऐत्तं यक्ष्म आर्च्छद्राजानं यक्ष्म आरदिति तद्राजयक्ष्मस्य जन्म यत् पापीयानभवत्तत् पापयक्ष्मस्य यज्जायाभ्योऽविन्दत्तज्जायेन्यस्य य एवमेतेषां यक्ष्माणां जन्म वेद नैनमेते यक्ष्मा विन्दन्ति स एता एव नमस्यन्नुपाधावत्ता अब्रुवन् वरं वृणामहै समावच्छ एव न उपाय इति तस्मा एतम् (२) आदित्यं चरुं निरवपन् तेनैवैनं पापात् स्रामादमुञ्चन् यः पापयक्ष्मगृहीतः स्यात्तस्मा एतमादित्यं चरुं निर्वपेदादित्यानेव स्वेन भागधेयेनोपधावति त एवैनं पापात् स्रामान्मुञ्चन्त्यमावास्यायां निर्वपेदमुमेवैनमाप्यायमानमन्वाप्याययति नवोनवो भवति जायमान इति पुरोऽनुवाक्या

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

भवत्यायुरेवास्मिन् (३) तया दधाति यमादित्या अꣳशुमाप्याययन्तीति याज्यैवैनमेतया प्याययति—१३) [उपैतमस्मिन् त्रयोदश च] ॥ ५ ॥ प्रजापतिर्देवेभ्योऽन्नाद्यं व्यादिशत् सोऽब्रवीद्यदिमान् लोकानभ्यतिरिच्यातै तन्ममासदिति तदिमान् लोकानभ्यत्यरिच्यतेन्द्रꣳ राजानमिन्द्रमधिराजमिन्द्रꣳ स्वराजानं ततो वै स इमान् लोकाꣴस्त्रेधादुहत् तन्निधातोस्त्रिधातुत्वं यं कामयेतान्नादः स्यादिति तस्मा एतं त्रिधातुं निर्वपेदिन्द्राय राज्ञे पुरोडाशम् (१) एकादशकपालमिन्द्रायाधिराजायेन्द्राय स्वराज्ञेऽयं वा इन्द्रो राजाऽयमिन्द्रोऽधिराजोऽसाविन्द्रः स्वराडिमानेव लोकान्त्स्वेन भागधेयेनोपधावति त एवास्मा अन्नं प्रयच्छन्त्यन्नाद एव भवति यथा वत्सेन प्रत्तां गां दुह एवमेवेमान् लोकान् प्रत्तान् काममन्नाद्यं दुहउत्तानेषु कपालेष्वधिश्रयत्ययातयामत्वायत्रयः (२) पुरोडाशा भवन्ति त्रय इमे लोका एषां लोकानामाप्त्या उत्तर उत्तरो ज्यायान् भवत्येवमिव हीमे लोकाः समृद्ध्यै सर्वेषामभिगमयन्नवद्यत्यच्छम्बट्कारं व्यत्यासमन्वाहानिर्दाहाय—२६) [पुरोडाशं त्रयः षड्विꣳशतिश्च] ॥ ६ ॥ देवासुराः संयत्ता आसन् तान् देवानसुरा अजयन् ते देवाः पराजिग्याना असुराणां वैश्यमुपायन् तेभ्य इन्द्रियं वीर्यमपाक्रामत्तदिन्द्रोऽचायत्तदन्वपाक्रामत्तदवरुधं नाशक्नोत्तदस्मादभ्यर्धोऽचरत् स प्रजापतिमुपाधावत्तमेतया सर्वपृष्ठयाऽयाजयत्तयैवास्मिन्निन्द्रियं वीर्यमदधाद्य इन्द्रियकामः (१) वीर्यकामः

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

स्यात्तमेतया सर्वपृष्ठया याजयेदेता एव देवताः स्वेन भागधेयेनोपधावति ता एवास्मिन्नि न्द्रियं वीर्यं दधति यदिन्द्राय राथन्तराय निर्वपति यदेवाग्नेस्तेजस्तदेवावरुन्धे यदिन्द्राय बार्हताय यदेवेन्द्रस्य तेजस्तदेवावरुन्धे यदिन्द्राय वैरूपाय यदेव सवितुस्तेजस्तत् (२) एवावरुन्धे यदिन्द्राय वैराजाय यदेव धातुस्तेजस्तदेवावरुन्धे यदिन्द्राय शाक्वराय यदेव मरुतां तेजस्तदेवावरुन्धे यदिन्द्राय रैवताय यदेव बृहस्पतेस्तेजस्तदेवावरुन्ध एतावन्ति वै तेजाꣳसि तान्येवावरुन्ध उत्तानेषु कपालेष्वधिश्रयत्ययातयामत्वाय द्वादशकपालः पुरोडाशः (३) भवति वैश्वदेवत्वाय समन्तं पर्यवद्यति समन्तमेवेन्द्रियं वीर्यं यजमाने दधाति व्यत्यासमन्वाहानिर्दाहायाश्व ऋषभो वृष्णिर्बस्तः सा दक्षिणा वृषत्वायैतयैव यजेताभिशस्यमान एताश्चेद्वा अस्य देवता अन्नमदन्त्यदन्त्युवेवास्य मनुष्याः—३८) [इन्द्रियकाम स्तत्पुरोडाशोऽष्टात्रिꣳशच्च]

॥७॥ रजनो वै कौणेयः क्रतुजितं जानकिं चक्षुर्वन्यमयात्तस्मा एतामिष्टिं निरवपदग्नये भ्राजस्वते पुरोडाशमष्टाकपालꣳ सौर्यं चरुमग्नये भ्राजस्वते पुरोडाशमष्टाकपालं तयैवास्मिन् चक्षुरदधाद्यश्चक्षुष्कामः स्यात्तस्मा एतामिष्टिं निर्वपेदग्नये भ्राजस्वते पुरोडाशमष्टाकपालꣳ सौर्यं चरुमग्नये भ्राजस्वते पुरोडाशमष्टाकपालमग्नेर्वै चक्षुषा मनुष्या वि (१) पश्यन्ति सूर्यस्य देवा अग्निꣳश्चैव सूर्यं च स्वेन भागधेयेनोपधावति तावेवास्मिन् चक्षुर्धत्तश्चक्षुष्मानेव भवति यदाग्नेयौ भवतश्चक्षुषी एवास्मिन् तत्प्रतिदधाति यत्सौर्यो नासिकां तेनाभितः सौर्य-

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

मांग्नेयौभवतुस्तस्मांदभितो नासिकां चक्षुषी तस्मान्नासिंकया चक्षुंषी विधृते समानी याज्यानुवाक्ये भवतः समानꣳ हि (२) चक्षुः समृंद्ध्या उदुत्यं जातवेदसꣳ सप्तत्वां हरितो रथे चित्रं देवानामुदंगादनीकमिति पिण्डान् प्रयच्छति चक्षुरेवास्मै प्रयच्छति यदेव तस्य तत् — २८) [वि ह्यष्टाविꣳशतिश्च] ॥ ८ ॥ ध्रुवोऽसि ध्रुवोऽहꣳ संजातेषु भूयासं धीरश्चेत्तां वसुविद्ध्रुवोऽसि ध्रुवोऽहꣳ संजातेषु भूयासमुग्रश्चेत्तां वसुविद्ध्रुवोऽसि ध्रुवोऽहꣳ संजातेषु भूयासमभिभूश्चेत्तां वसुविदामंनमस्यामंनस्य देवा ये संजाताः कुमाराः समंनसस्तानहं कामये हृदा ते मां कामयन्ताꣳ हृदा तान् म आमंनसः कृधि स्वाहामंनमसि (१) आमंनस्य देवा याः स्त्रियः समंनसस्ता अहं कांमये हृदा ता मां कामयन्ताꣳ हृदा ता म आमंनसः कृधि स्वाहा वैश्वदेवीꣳ साङ्ग्रहणीं निर्वपेद्ग्रामंकामो वैश्वदेवा वै संजाता विश्वानेव देवान्त्स्वेनं भागधेयेनोपंधावति त एवास्मै सजातान् प्रयच्छन्ति ग्राम्येव भंवति साङ्ग्रहणी भंवति मनोग्रहणं वै संग्रहणं मनं एवसंजातानाम् (२) गृह्णाति ध्रुवोऽसि ध्रुवोऽहꣳ संजातेषु भूयासमिति परिधीन् परिदधात्याशिषंमेवैतामाशास्तेऽथो एतदेवसर्वꣳ सजातेष्वधिभवति यस्यैवं विदुष एते परिधयः परिधीयन्त आमंनमस्यामंनस्य देवा इति तिस्र आहुतीर्जुहोत्येतावन्तो वै संजाता ये महान्तो ये क्षुल्लका याः स्त्रियस्तानेवावंरुन्धे (३) त एनमवरुद्धा उपंतिष्ठन्ते — ५) [असि सजातानाꣳ रुन्धे पञ्च च] ॥ ९ ॥

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

यन्नवमैत्तन्नवनीतमभवद्यदसर्पत्तत्सर्पिरभवद्यदध्रियत तद्घृतमभवदश्विनोः प्राणोऽसि तस्य ते दत्तां ययोः प्राणोऽसि स्वाहेन्द्रस्य प्राणोऽसि तस्य ते ददातु यस्य प्राणोऽसि स्वाहा मित्रावरुणयोः प्राणोऽसि तस्य ते दत्तां ययोः प्राणोऽसि स्वाहा विश्वेषां देवानां प्राणोऽसि (१) तस्य ते ददतु येषां प्राणोऽसि स्वाहा घृतस्य धाराममृतस्य पन्थामिन्द्रेण दत्तां प्रयतां मरुद्भिः । तत्त्वा विष्णुः पर्यपश्यत्तत्त्वेडा गव्यैरयत् । पावमानेन त्वा स्तोमेन गायत्रस्य वर्तन्योपाꣳशोर्वीर्येण देवस्त्वा सवितोत्सृजतु जीवातवे जीवनस्यायै बृहद्रथन्तरयोस्त्वा स्तोमेन त्रिष्टुभो वर्तन्या शुक्रस्य वीर्येण देवस्त्वा सवितोत् (२) सृजतु जीवातवे जीवनस्यायै अग्नेस्त्वा मात्रया जगत्यै वर्तन्याग्रयणस्य वीर्येण देवस्त्वा सवितोत्सृजतु जीवातवे जीवनस्यायै इममग्न आयुषे वर्चसे कृधि प्रियꣳ रेतो वरुण सोम राजन् । मातेवास्मा अदिते शर्म यच्छ विश्वे देवा जरदष्टिर्यथासत् । अग्निरायुष्मान्त्स वनस्पतिभिरायुष्मान् तेन त्वायुषायुष्मन्तं करोमि सोम आयुष्मान् (३) स ओषधीभिर्यज्ञ आयुष्मान्त्स दक्षिणाभिर्ब्रह्मायुष्मत्तद्ब्राह्मणैरायुष्मद्देवा आयुष्मन्तस्तेऽमृतेन पितर आयुष्मन्तस्ते स्वधयायुष्मन्तस्तेन त्वायुषायुष्मन्तं करोमि—२५) [अस्युदायुष्मान् पञ्चविꣳशतिश्च] ॥ १० ॥

अग्निं वा एतस्य शरीरं गच्छति सोमꣳ रसो वरुण एनं वरुणपाशेन गृह्णाति सरस्वतीं वागग्नाविष्णू आत्मा यस्य ज्योगामयति यो ज्योगामयावी स्याद्यो वा कामयेत सर्वमायु-

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

रिया मिति तस्मा एतामिष्टिं निर्वपेदाग्नेयमष्टाकपालꣳ सौम्यं चरुं वारुणं दशकपालꣳ सारस्वतं चरुमाग्नावैष्णवमेकादशकपालमग्नेरेवास्य शरीरं निष्क्रीणाति सोमाद्रसम् (१) वारुणेनैवैनं वरुणपाशान्मुञ्चति सारस्वतेन वाचं दधात्यग्निः सर्वा देवता विष्णुर्यज्ञो देवताभिश्चै- वैनं यज्ञेन च भिषज्यत्युत यदीतासुर्भवति जीवत्येव यन्नवमैत्तन्नवनीतमभवदित्याज्य- मवेक्षते रूपमेवास्यैतन्महिमानं व्याचष्टेऽश्विनोः प्राणोऽसीत्याहाश्विनौ वै देवानाम् (२) भिषजौ ताभ्यामेवास्मै भेषजं करोतीन्द्रस्य प्राणोऽसीत्याहेन्द्रियमेवास्मिन्नेतेन दधाति मि- त्रावरुणयोः प्राणोऽसीत्याह प्राणापानावेवास्मिन्नेतेन दधाति विश्वेषां देवानां प्राणोऽसीत्या- ह वीर्यमेवास्मिन्नेतेन दधाति घृतस्य धारामृतस्य पन्थामित्याह यथायजुरेवैतत्पावमानेन त्वा स्तोमेनेति (३) आह प्राणमेवास्मिन्नेतेन दधाति बृहद्रथन्तरयोस्त्वा स्तोमेनेत्याहौज एवा- स्मिन्नेतेन दधात्यग्नेस्त्वा मात्रयेत्याहात्मानमेवास्मिन्नेतेन दधात्यृत्विजः पर्याहुर्यावन्त एव- र्त्विजस्त एनं भिषज्यन्ति ब्रह्मणो हस्तमन्वारभ्य पर्याहुरेकधैव यजमान आयुर्दधति यदेव तस्य तद्धिरण्यात् (४) घृतं निष्पिबत्यायुर्वै घृतममृतꣳ हिरण्यममृतादेवायुर्निष्पिबति शत- मानं भवति शतायुः पुरुषः शतेन्द्रिय आयुष्येवेन्द्रिये प्रतितिष्ठत्यथो खलु यावतीः समा एष्यन् मन्येत तावन्मानꣳ स्यात्समृद्ध्या इममग्न आयुषे वर्चसे कृधीत्याहायुरेवास्मिन् वर्चो दधाति विश्वे देवा जरदष्टिर्यथासदिति (५) आह जरदष्टिमेवैनं करोत्यग्निरायुष्मानिति

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

हस्तं गृह्णात्येते वै देवा आयुष्मन्तस्त एवास्मिन्नायुर्दधति सर्वमायुरेति—२२) [रसं देवानामिति हिरण्यादिति द्वाविꣳशतिश्च ॥ ११ ॥ प्रजापतिर्वरुणायाश्वमनयत्स स्वां देवतामार्च्छत्स पर्यदीर्यत स एतं वारुणं चतुष्कपालमपश्यत्तं निरवपत्ततो वै स वरुणपाशादमुच्यत वरुणो वा एतं गृह्णाति योऽश्वं प्रतिगृह्णाति यावतोऽश्वान् प्रतिगृह्णीयात्तावतो वारुणान् चतुष्कपालान् निर्वपेद्वरुणमेव स्वेन भागधेयेनोपधावति स एवैनं वरुणपाशान्मुञ्चति (१) चतुष्कपाला भवन्ति चतुष्पाद्ध्यश्वः समृद्ध्या एकमतिरिक्तं निर्वपेद्यमेव प्रतिग्राही भवति यं वानाध्येति तस्मादेव वरुणपाशान्मुच्यते यद्यपरं प्रतिग्राही स्यात् सौर्यमेककपालमनुनिर्वपेदमुमेवादित्यमुच्चारं कुरुते ऽपोऽवभृथमवैत्यप्सु वै वरुणः साक्षादेव वरुणमवयजतेऽपोनप्त्रीयं चरुम् (२) पुनरेत्य निर्वपेदप्सुयोनिर्वा अश्वः स्वामेवैनं योनिं गमयति स एनꣳ शान्त उपतिष्ठते—१७) [मुञ्चति चरुꣳ सप्तदश च] ॥ १२ ॥

या वामिन्द्रावरुणा यतव्या तनूस्तये ममाꣳहसो मुञ्चतं या वामिन्द्रावरुणा सहस्या रक्षस्या तेजस्या तनूस्तयेममꣳहसो मुञ्चतं यो वामिन्द्रावरुणावग्नौ स्रामस्तं वामेतेनावयजे यो वामिन्द्रावरुणा द्विपात्सु पशुषु चतुष्पात्सु गोष्ठे गृहेष्वप्स्वोषधीषु वनस्पतिषु स्रामस्तं वामेतेनावयज इन्द्रो वा एतस्य (१) इन्द्रियेणापक्रामति वरुण एनं वरुणपाशेन गृह्णाति यः पाप्मना गृहीतो भवति यः पाप्मना गृहीतः स्यात्तस्मा एतामैन्द्रावरुणीं पयस्यां निर्वपेदिन्द्र एवा-

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

स्मिन्निन्द्रियं दधाति वरुण एनं वरुणपाशान्मुञ्चति पयस्या भवति पयो हि वा एतस्मा-दपक्रामत्यथैष पाप्मना गृहीतो यत् पयस्या भवति पय एवास्मिन् तया दधाति पय-स्यायाम् (२) पुरोडाशमवदधात्यात्मन्वन्तमेवैनं करोत्यथो आयतनवन्तमेव चतुर्धा व्यू-हति दिक्ष्वेव प्रतितिष्ठति पुनः समूहति दिग्भ्य एवास्मै भेषजं करोति समूह्यावद्यति यथा-विद्धं निष्कृन्तति तादृगेव तद्यो वामिन्द्रावरुणावग्नौ स्रामस्तं वामेतेनावयज इत्याह दुरि-ष्ट्या एवैनं पाति (३) यो वामिन्द्रावरुणा द्विपात्सु पशुषु स्रामस्तं वामेतेनावयज इ-त्याहैतावतीर्वा आप ओषधयो वनस्पतयः प्रजाः पशव उपजीवनीयास्ता एवास्मै वरुण-पाशान्मुञ्चति—२६) [एतस्य पयस्यायां पाति षड्विंशतिश्च] ॥ १३ ॥

स प्रत्नवन्नि काव्येन्द्रं वो विश्वतस्परीन्द्रं नरः। त्वं नः सोम विश्वतो रक्षा राजन्नघायतः। न रिष्येत्त्वावतः सखा। या ते धामानि दिवि या पृथिव्यां या पर्वतेष्वोषधीष्वप्सु। ते-भिर्नो विश्वैः सुमना अहेडन् राजन्त्सोम प्रति हव्या गृभाय। अग्नीषोमा सवेदसा सहूती वनतं गिरः। सं देवत्रा बभूवथुः। युवम् (१) एतानि दिवि रोचनान्यग्निश्च सोम सक्रतू अधत्तम्। युवꣳ सिन्धूꣳरभिशस्तेरवद्यादग्नीषोमावमुञ्चतं गृभीतान्। अग्नीषोमाविमꣳ सु मे शृणुतं वृषणा हवम्। प्रति सूक्तानि हर्यतं भवतं दाशुषे मयः। आन्यं दिवो मातरिश्वा जभाराऽमथ्नादन्यं परि श्येनो अद्रेः। अग्नीषोमा ब्रह्मणा वावृधानोरुं यज्ञाय चक्रथुरु लो-

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

कम्। अग्नीषोमा हविषः प्रस्थितस्य वीतम् (२) हर्यतं वृषणा जुषेथाम्। सुशर्माणा स्ववसा हि भूतमथा धत्तं यजमानाय शं योः। आप्यायस्व सं ते। गणानां त्वा गणपतिꣳ हवामहे कविं कवीनामुपमश्रवस्तमम्। ज्येष्ठराजं ब्रह्मणां ब्रह्मणस्पत आ नः शृण्वन्नूतिभिः सीद सादनम्। स इज्जनेन स विशा स जन्मना स पुत्रैर्वाजं भरते धना नृभिः। देवानां यः पितरमाविवासति (३) श्रद्धामना हविषा ब्रह्मणस्पतिम्। स सुष्टुभा स ऋक्वता गणेन वलꣳ रुरोज फलिगꣳ रवेण। बृहस्पतिरुस्रिया हव्यसूदः कनिक्रदद्वावशतीरुदाजत्। मरुतो यद्ध वो दिवो या वः शर्म। अर्यमायाति वृषभस्तुविष्मान्दाता वसूनां पुरुहूतो अर्हन्। सहस्राक्षो गोत्रभिद्वज्रबाहुरस्मासु देवो द्रविणं दधातु। ये ते ऽर्यमन् बहवो देवयानाः पन्थानः (४) राजन् दिव आचरन्ति। तेभिर्नो देव महि शर्म यच्छ शं न एधि द्विपदे शं चतुष्पदे। बुध्नादग्रमङ्गिरोभिर्गृणानो वि पर्वतस्य दृꣳहितान्यैरत्। रुजद्रोधाꣳसि कृत्रिमाण्येषाꣳ सोमस्य ता मद इन्द्रश्चकार। बुध्नादग्रेण विमिमाय मानैर्वज्रेण खान्यतृणन्नदीनाम्। वृथासृजत् पथिभिर्दीर्घयाथैः सोमस्य ता मद इन्द्रश्चकार (५)। प्र यो जज्ञे विद्वाꣳ अस्य बन्धुं विश्वानि देवो जनिमा विवक्ति। ब्रह्म ब्रह्मण उज्जभार मध्यान्नीचादुच्चा स्वधयाभि प्रतस्थौ। महान्मही अस्तभायद्वि जातो द्याꣳ सद्म पार्थिवश्च रजः। स बुध्नादाष्ट जनुषाभ्यग्रं बृहस्पतिर्देवता यस्य सम्राट्। बुध्नाद्यो अग्रमभ्यर्त्योजसा बृहस्पतिमाविव-

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

वासन्ति देवाः (६) भिनद्बलं विपुरो दर्दरीति कनिक्रदत्सुवरपो जिगाय—९) [ध्रुवं वीतं विवासति पन्थानश्चकार देवा नवंच] ॥ १४ ॥ आदित्येभ्यो (२६८) देवा (४४१) देवा (२४३) अर्यम्णे (२०४) प्रजापतेः (१६३) प्रजापति (१२६) देवासुरा (१८८) रजनो (१२८) ध्रुवो (१५५) य (१७५) दध्नि (२७२) प्रजापति (११७) यों (१७६) स (३०९) चतुर्दश (२९६५) ॥ १४ ॥ इति तैत्तिरीय संहितायां द्वितीयकाण्डे तृतीयः प्रपाठकः ॥

ॐम् देवा मनुष्याः पितरस्तेऽन्यत आसन्नसुरा रक्षाꣳसि पिशाचास्तेऽन्यतस्तेषां देवानामुत यदल्पं लोहितमकुर्वन् तद्रक्षाꣳसि रात्रीभिरसुभ्नन् तान्त्सुब्धान्मृतानभिव्यौच्छत्ते देवा अविदुर्यो वै नोऽयं म्रियते रक्षाꣳसि वा इमं घ्नन्तीति ते रक्षाꣳस्युपामन्त्रयन्त तान्यब्रुवन् वरं वृणामहै यत् (१) असुरान् जयाम तन्नः सहासदिति ततो वै देवा असुरानजयन् तेऽसुरान् जित्वा रक्षाꣳस्यपानुदन्त तानि रक्षाꣳस्यनृतमकर्तेति समन्तं देवान् पर्यविशन् ते देवा अग्नावनाथन्त तेऽग्नये प्रवते पुरोडाशमष्टाकपालं निरवपन्नग्नये विबाधवते ऽग्नये प्रतीकवते यदग्नये प्रवते निरवपन् यान्येव पुरस्ताद्रक्षाꣳसि (२) आसन् तानि तेन प्राणुदन्त यदग्नये विबाधवते यान्येवाभितो रक्षाꣳस्यासन् तानि तेन व्यबाधन्त यदग्नये प्रतीकवते यान्येव पश्चाद्रक्षाꣳस्यासन् तानि तेनापानुदन्त ततो देवा अभवन् परासु-

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

रा यो भ्रातृ॑व्यवान्त्स्यात् स स्पर्ध॑मान एतयेष्ट्या य॑जेताग्नये॑ प्रव॑ते पुरो॒डाश॑मष्टाक॑पालं नि-र्व॑पेद॒ग्नये॑ विबा॒धव॑ते (३) अ॒ग्नये॑ प्रती॑कवते॒ यद॒ग्नये॑ प्रव॑ते नि॒र्वप॑ति॒ य ए॒वास्मा॒च्छ्रेया॑न् भ्रातृ॑व्य॒स्तं तेन॒ प्रणु॑दते॒ यद॒ग्नये॑ विबा॒धव॑ते॒ य ए॒वैनेन॑ स॒दृङ् तं तेन॒ विबा॑धते॒ यद॒ग्नये॑ प्रती॑क-वते॒ य ए॒वास्मा॒त् पापी॑या॒न् तं तेनाप॑नुदते॒ प्र श्रेया॑ꣳस॒ं भ्रातृ॑व्यं नुद॒तेऽति॑ स॒दृशं॑ क्रामति॒ नैन॒ं पापी॑यानाप्नोति॒ य ए॒वम् (४) वि॒द्वाने॒तयेष्ट्या॒ यज॑ते—४) [यद्रक्षा॑ꣳसि विबा॒धव॑त ए॒वं च॒त्वारि॑ च] ॥ १ ॥ दे॒वासु॒राः संय॑त्ता आस॒न् ते दे॒वा अ॑ब्रु॒व॒न् यो नो॑ वी॒र्या॑वत्तम॒स्तमनु॑ स॒मार॑भामहा॒ इति॒ त इन्द्र॑मब्रुव॒न् त्वं वै नो॑ वी॒र्या॑वत्तमोऽ-सि॒ त्वामनु॑ स॒मार॑भामहा॒ इति॒ सो॑ऽब्रवी॒त्तिस्रो॑ म॑ इ॒मास्त॒नुवो॑ वी॒र्या॑वती॒स्ताः प्री-णी॒ताथासु॑राना॒भिभ॑विष्य॒थेति॒ ता वै ब्रूही॒त्य॑ब्रुवन्नि॒यम॑ꣳहो॒मुगि॒यं वि॑मृ॒धेय॑मिन्द्रि॒याव॑ती (१) इत्य॑ब्रवी॒त्त इन्द्रा॑याꣳहो॒मुचे॑ पुरो॒डाश॒मेका॑दशकपालं॒ निर॑वप॒न्निन्द्रा॑य वैमृ॒धायेन्द्रा॑येन्द्रि॒याव॑ते॒ यदिन्द्रा॑याꣳहो॒मुचे॒ निर॑वप॒न्नꣳह॑स॒ ए॒व तेना॑मुच्यन्त॒ यदिन्द्रा॑य वैमृ॒धाय॒ मृध॑ ए॒व तेनाप॑घ्नत॒ य-दिन्द्रा॑येन्द्रि॒याव॑त इन्द्रि॒यमे॒व तेना॒त्मन्न॑दधत॒ त्रय॑स्त्रिꣳशत्कपालं॒ पुरो॒डाश॒ं निर॑वप॒न् त्रय॑स्त्रि-ꣳश॒द्वै दे॒वता॒स्ता इन्द्र॑ आ॒त्मन्ननु॑ स॒मार॑म्भयत॒ भूत्यै॑ (२) तां वाव दे॒वा विजि॑तिमुत्त॒मा-मसु॑रै॒र्व्य॑जयन्त॒ यो भ्रातृ॑व्यवा॒न्त्स्यात् स स्पर्ध॑मान ए॒तयेष्ट्या॒ यजे॒तेन्द्रा॑याꣳहो॒मुचे॑ पुरो॒डा-श॒मेका॑दशकपालं॒ निर्व॑पे॒दिन्द्रा॑य वैमृ॒धायेन्द्रा॑येन्द्रि॒याव॑ते॒ऽꣳह॑सा॒ वा ए॒ष गृही॑तो॒ यस्मा॒च्छ्रे-

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

यान् भ्रातृव्यो यदिन्द्रायाꣳहोमुचे निर्वपत्यꣳहस एव तेन मुच्यते मृधा वा एषोऽभिषण्णो यस्मात् समानेष्वन्यः श्रेयानुत (३) अभ्रातृव्यो यदिन्द्राय वैमृधाय मृध एव तेनापहते यदिन्द्रायेन्द्रियावत इन्द्रियमेव तेनात्मन्धत्ते त्रयस्त्रिꣳशत्कपालं पुरोडाशं निर्वपति त्रयस्त्रिꣳशद्वै देवतास्ता एव यजमान आत्मन्ननु समारम्भयते भूत्यैसा वा एषा विजितिर्नामेष्टिर्यएवं विद्वानेतयेष्ट्या यजत उत्तमामेव विजितिं भ्रातृव्येण विजयते—४९) [इन्द्रियावती भूत्या उतैकान्नपञ्चाशच्च] ॥ २ ॥

देवासुराः संयत्ता आसन् तेषां गायत्र्योजो बलमिन्द्रियं वीर्यं प्रजां पशून्त्सङ्गृह्यादायापक्रम्यातिष्ठत्तेऽमन्यन्त यतरान् वा इयमुपावर्त्स्यति त इदं भविष्यन्तीति तां व्यह्वयन्त विश्वकर्मन्निति देवा दाभीत्यसुराः सा नान्यतराꣳश्चनोपावर्तत ते देवा एतद्यजुरपश्यन्नोजोऽसि सहोऽसि बलमसि (१) भ्राजोऽसि देवानां धाम नामासि विश्वमसि विश्वायुः सर्वमसि सर्वायुरभिभूरिति वाव देवा असुराणामोजो बलमिन्द्रियं वीर्यं प्रजां पशूनवृञ्जत यद्गायत्र्यपक्रम्यातिष्ठत्तस्मादेतां गायत्रीतीष्टिमाहुः संवत्सरो वै गायत्री संवत्सरो वै तदपक्रम्यातिष्ठद्यदेतया देवा असुराणामोजो बलमिन्द्रियं वीर्यम् (२) प्रजां पशूनवृञ्जत तस्मादेताꣳ संवर्ग इतीष्टिमाहुर्यो भ्रातृव्यवान्त्स्यात्स स्पर्धमान एतयेष्ट्या यजेताग्नये संवर्गाय पुरोडाशमष्टाकपालं निर्वपेत्तꣳ शृतमासन्नमेतेन यजुषाभिमृशेदोज एव बलमिन्द्रियं वीर्यं प्रजां पशून् भ्रातृव्यस्य वृङ्क्ते भवत्यात्मना परास्य भ्रातृव्यो भवति—४५) [असि वीर्यं

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

पञ्चचत्वारिꣳशच्च] ॥ ३ ॥ प्रजापतिः प्रजा असृजत ता अस्मात्सृष्टाः पराचीरायन् ता यत्रावसन् ततो गर्मुदुदतिष्ठत्ता बृहस्पतिश्चान्ववैताꣳ सोऽब्रवीद्बृहस्पतिरनया त्वा प्रतिष्ठान्यथ त्वा प्रजा उपावर्त्स्यन्तीति तं प्रातिष्ठत्ततो वै प्रजापतिं प्रजा उपावर्तन्त यः प्रजाकामः स्यात्तस्मा एतं प्राजापत्यं गार्मुतं चरुं निर्वपेत् प्रजापतिम् (१) एव स्वेन भागधेयेनोपधावति स एवास्मै प्रजां प्रजनयति प्रजापतिः पशूनसृजत तेऽस्मात् सृष्टाः पराञ्च आयन् ते यत्रावसन् ततो गर्मुदुदतिष्ठत्तान् पूषा चान्ववैताꣳ सोऽब्रवीत् पूषानया मा प्रतिष्ठाथ त्वा पशव उपावर्त्स्यन्तीति मां प्रतिष्ठेति सोमोऽब्रवीन्मम वै (२) अकृष्टपच्यमित्युभौ वां प्रतिष्ठानीत्यब्रवीत्तौ प्रातिष्ठत्ततो वै प्रजापतिं पशव उपावर्तन्त यः पशुकामः स्यात्तस्मा एतꣳ सौमापौष्णं गार्मुतं चरुं निर्वपेत् सोमापूषणावेव स्वेन भागधेयेनोपधावति तावेवास्मै पशून् प्रजनयतः सोमो वै रेतोधाः पूषा पशूनां प्रजनयिता सोम एवास्मै रेतो दधाति पूषा (३) पशून् प्रजनयति—३) [प्रजापतिं वै पूषा त्रीणि च]॥ ४ ॥

अग्ने गोभिर्न आगहीन्दो पुष्ट्या जुषस्व नः । इन्द्रो धर्ता गृहेषु नः । सविता यः सहस्रियः स नो गृहेषु रारणत् । आ पूषा एत्वा वसु । धाता ददातु नो रयिमीशानो जगतस्पतिः । स नः पूर्णेन वावनत् । त्वष्टा यो वृषभो वृषा स नो गृहेषु रारणत् । सहस्रेणायुतेन च । येन देवा अमृतम् (१) दीर्घꣳश्रवो दिव्यैरयन्त । रायस्पोष त्वमस्मभ्यं गवां

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

कुर्ल्मि जीवस् आयुंवस्व । अग्निर्गृहपंतिः सोमो विश्ववनिः सविता सुमेधाः स्वाहा । अग्ने गृहपते यस्ते घृत्यो भागस्तेन सह ओजं आक्रममाणाय धेहि श्रैष्ठ्यात् पथो मा योषं मूर्धा भूयासꣳ स्वाहा—३८) [अमृतंमष्टात्रिꣳशच्च] ॥ ५ ॥ चित्रया यजेत पशुकाम इयं वै चित्रा यद्वा अस्यां विश्वं भूतमधि प्रजायते तेनेयं चित्रा य एवं विद्वाꣳश्चित्रया पशुकामो यजते प्र प्रजया पशुभिर्मिथुनैर्जायते प्रैवाग्नेयेन वापयति रेतः सौम्येन दधाति रेत एव हितं त्वष्टा रूपाणि विकरोति सारस्वतौ भवत एतद्वै दैव्यं मिथुनं दैव्यमेवास्मै (१) मिथुनं मध्यतो दधाति पुष्ट्यै प्रजननाय सिनीवाल्यै चरुर्भवति वाग्वै सिनीवाली पुष्टिः खलु वै वाक् पुष्टिमेव वाचमुपैत्यैन्द्र उत्तमो भवति तेनैव तन्मिथुनꣳ सप्तैतानि हवीꣳषि भवन्ति सप्त ग्राम्याः पशवः सप्तारण्याः सप्त छन्दाꣳस्युभयस्यावरुध्या अथैता आहुतीर्जुहोत्येते वै देवाः पुष्टिपतयस्त एव (२) अस्मिन् पुष्टिं दधति पुष्यति प्रजया पशुभिरथो यदेता आहुतीर्जुहोति प्रतिष्ठित्यै—१२) [अस्मा एव द्वादश च ॥ ६ ॥

मारुतमसि मरुतामोजोऽपां धारां भिन्धि रमयत मरुतः श्येनमायिनं मनोजवसं वृषणꣳ सुवृक्तिम् । येन शर्ध उग्रमवसृष्टमेति तदश्विना परिधत्तꣳ स्वस्ति । पुरोवातो वर्षन् जिन्वरावृत् स्वाहा वातावद्वर्षन्नुग्ररावृत् स्वाहा स्तनयन् वर्षन् भीमरावृत् स्वाहानशन्यवस्फूर्जन् दिद्युद्वर्षन् त्वेषरावृत् स्वाहातिरात्रं वर्षन् पूर्तिरावृत् (१) स्वाहा बहु हायमवृषादिति

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

श्रुत॒रा॒वृत् स्वाहा॒तप॑ति॒ वर्ष॑न् वि॒रा॒ड्वा॒वृत् स्वाहा॑व॒स्फूर्ज॑न् दि॒द्युद्वर्ष॑न् भूत॒रा॒वृत् स्वाहा॒ मान्दा॒ वाशा॒ः शुन्ध्यू॒रजि॑राः । ज्योति॑ष्मती॒स्तम॑स्वरी॒रुन्द॑ती॒ः सुफे॑नाः । मित्र॑भृत॒ः क्षत्र॑भृत॒ः सुरा॑ष्ट्रा इ॒ह मा॑वत । वृष्णो॒ अश्व॑स्य स॒न्दान॑मसि॒ वृष्ट्यै॒ त्वोप॑नह्यामि—४२) [आ॒वृद्द्वि॒च॑त्वारिꣳ शच्च] ॥ ७ ॥ देवा॑ वसव्या॒ अग्ने॑ सोम सूर्य । देवा॑ः शर्मण्या॒ मित्रा॑वरुणार्यमन् - देवा॑ः सपीत॒योऽपां॑ नपादाशुहेमन् । उ॒द्नो द॑त्तोद॒धिं भि॑न्त दि॒वः प॒र्जन्या॑द॒न्तरि॑क्षात् पृथि॒व्यास्तत॑ो नो॒ वृष्ट्या॑वत । दिवा॑ चि॒त्तम॑ः कृण्वन्ति प॒र्जन्ये॑नोदवा॒हेन॑ । पृथि॒वीं यद्व्यु॒न्दन्ति॑ । आ यं नर॑ः सु॒दान॑वो ददा॒शुषे॑ दि॒वः कोश॒मचु॑च्यवुः । वि प॒र्जन्या॑ः सृजन्ति॒ रोद॑सी॒ अनु॒ धन्व॑ना यन्ति॒ (१) वृष्टय॑ः । उदी॑रयथा मरुतः समुद्र॒तो यू॒यं वृ॒ष्टिं व॑र्षयथा पुरीषिणः । न वो॑ दस्रा॒ उप॑दस्यन्ति धे॒नव॑ः शुभं॑ या॒तामनु रथा॑ अवृत्सत । सृ॒जा वृ॒ष्टिं दि॒व आद्भिः स॑मुद्रं पृ॑ण । अ॒ब्जा असि प्रथम॒जा बल॑मसि समु॒द्रिय॑म् । उन्न॑म्भय पृथि॒वीं भि॒न्द्धीदं दि॒व्यं नभ॑ः । उ॒द्नो दि॒व्यस्य॑ नो दे॒हीशा॑नो विसृ॒जा॒ दृति॑म् । ये दे॒वाः (२) दि॒विभा॑गा॒ ये॑ऽन्तरि॑क्षभागा॒ ये पृ॑थि॒विभा॑गाः । त इ॒मं य॒ज्ञम॑वन्तु त इ॒दं क्षेत्र॑मावि॑शन्तु त इ॒दं क्षे॒त्रमनु॒विवि॑शन्तु—२०) [य॒न्ति॒ दे॒वा वि॒ꣳश॒तिश्च॑] ॥ ८ ॥ मा॒रु॒तम॑सि म॒रुता॒मोज॒ इति॑ कृ॒ष्णं वास॑ः कृ॒ष्णतू॑षं॒ परि॑धत्त ए॒तद्वै वृष्ट्यै॑ रू॒पꣳ सरू॑प ए॒व भू॒त्वा प॒र्जन्यं॑ वर्षयति॒ र॒मय॑त मरुतः श्ये॒नमा॒यिन॒मिति॑ प॒श्चाद्वा॒तं प्रति॑मीवति पु॒रोवा॒तमे॒व ज-

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

नयति वर्षस्यावरुद्ध्यै वातनामानि जुहोति वायुर्वै वृष्ट्या ईशे वायुमेव स्वेन भागधेयेनो-
पधावति स एवास्मै पर्जन्यं वर्षयत्यष्टौ (१) जुहोति चतस्रो वै दिशश्चतस्रोऽवान्तरदिशा-
दिग्भ्य एव वृष्टिꣳ सम्प्रच्यावयति कृष्णाजिने संयौति हविरेवाकरन्तर्वेदि संयौत्यवरुद्ध्यै य-
तीनामद्यमानानाꣳ शीर्षाणि परापतन् ते खर्जूरा अभवन् तेषाꣳ रस ऊर्ध्वोऽपतत्तानि करी-
राण्यभवन्त्सौम्यानि वै करीराणि सौम्या खलु वा आहुतिर्दिवो वृष्टिं च्यावयति यत् क-
रीराणि भवन्ति (२) सौम्ययैवाहुत्या दिवो वृष्टिमवरुन्धे मधुषा संयौत्यपां वा एष ओ-
षधीनाꣳ रसो यन्मध्वद्भ्य एवौषधीभ्यो वर्षत्यथो अद्भ्य एवौषधीभ्यो वृष्टिं निनयति मा-
न्दा वाशा इति संयौति नामधेयैरेवैना अच्छैत्यथो यथा ब्रूयादसावेहीत्येवमेवैना नामधेयैरा
(३) च्यावयति वृष्णो अश्वस्य सन्दानमसि वृष्ट्यै त्वोपनह्यामीत्याह वृषा वा अश्वो
वृषा पर्जन्यः कृष्ण इव खलु वै भूत्वा वर्षति रूपेणैवैनꣳ समर्धयति वर्षस्यावरु-
द्ध्यै—२९) [अष्टौ भवन्त्यै कान्नत्रिꣳशच्च] ॥ ९ ॥ देवा वसव्या देवाः श-
र्मण्या देवाः सपीतय इत्याबध्नाति देवताभिरेवान्वहं वृष्टिमिच्छति यदि वर्षेत्तावत्येव
होतव्यं यदि न वर्षेच्छ्वो भूते हविर्निर्वपेदहोरात्रे वै मित्रावरुणावहोरात्राभ्यां खलु वै पर्जन्यो
वर्षति नक्तं वा हि दिवा वा वर्षति मित्रावरुणावेव स्वेन भागधेयेनोपधावति तावेवास्मै (१)
अहोरात्राभ्यां पर्जन्यं वर्षयतोऽग्नये धामच्छदे पुरोडाशमष्टाकपालं निर्वपेन्मारुतꣳ सप्तकं

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

पाल॒ꣳ सौर्य॒मेक॑कपाल॒म॒ग्निर्वा इ॒तो वृष्टि॒मुदी॑रयति म॒रुतः॑ सृ॒ष्टां न॑यन्ति य॒दा खलु॒ वा अ॒सावा॑दि॒त्यो न्य॑ङ् र॒श्मिभिः॑ पर्या॒वर्त॒तेऽथ॑ वर्षति धाम॒च्छदि॑व खलु॒ वै भू॒त्वा व॑र्ष॒त्ये॒ता वै दे॒वता॑ वृष्ट्या॑ ईशते॒ ता ए॒व स्वेन॑ भाग॒धेये॒नोप॑धावति॒ ताः (२) ए॒वास्मै॑ प॒र्जन्यं॑ वर्षयन्त्यु॒ता वा॒र्षिण्य॒न् वर्ष॑त्ये॒व सृ॒जा वृष्टिं॑ दि॒व आ॒द्भिः स॑मु॒द्रं पृ॑ण॒त्याहे॒माश्चै॒वामू॒श्चा॒पः स॒म॑र्धय॒त्यथो॑ आ॒भिरे॒वामूर॒च्छैत्य॒ब्जा अ॒सि प्र॑थम॒जा बल॑मसि समु॒द्रिय॒मित्या॑ह यथाय॒जुरे॒वैतदु॒न्नम्भ॑य पृथि॒वी॒मिति॑ वर्षाह्वां जु॑होत्ये॒षा वै (३) ओष॑धीनां वृष्टि॒वनि॒स्तयै॒व वृष्टि॒माच्या॑वयति॒ ये दे॒वा दि॑विभा॒गा इति॑ कृष्णाजि॒नमव॑धूनोती॒म ए॒वास्मै॑ लो॒काः भी॒ता अ॒भीष्टा॑ भवन्ति —२१) [अ॒स्मै ता वा एकवि॑ꣳशतिश्च] ॥ १० ॥ सर्वा॑णि॒ छन्दा॑ꣳस्ये॒तस्या॒मिष्ट्या॑म॒नूच्या॒नीत्या॑हु॒स्त्रिष्टु॑भो॒ वा ए॒तद्वी॒र्यं॑ यत् क॒कुदु॒ष्णिहा॒ जग॑त्यै॒ यदु॑ष्णिहक॒कुभा॒वन्वाह॒ तेनै॒व सर्वा॑णि॒ छन्दा॒ꣳस्यव॑रुन्धे गाय॒त्री वा ए॒षा यदु॒ष्णिहा॒ यानि॒ चत्वार्य॒ध्यक्षरा॒णि॒ चतु॑ष्पाद ए॒व ते प॒शवो॒ यथा॑ पुरो॒डाशे॑ पुरो॒डाशो॒ऽध्ये॒वमे॒व तद्यदृच्य॒ध्यक्षरा॑णि॒ यज्जग॑त्या (१) परि॒दध्या॒दन्तं॑ य॒ज्ञं गमयेत्त्रि॒ष्टुभा॒ परि॑दधातीन्द्रि॒यं वै वी॒र्यं॑ त्रि॒ष्टुगि॑न्द्रि॒य ए॒व वी॒र्ये॑ य॒ज्ञं प्रति॑ष्ठापयति॒ नान्तं॑ गमय॒त्यग्ने॒ त्री ते॒ वाजि॑ना॒त्री ष॒धस्थेति॒ त्रिव॑त्या॒ परि॑दधाति स॒रूप॒त्वाय॒ सर्वो॒ वा ए॒ष य॒ज्ञो यत्त्रै॑धातवी॒यं कामा॑यकामाय॒ प्रयु॑ज्यते॒ सर्वे॑भ्यो॒ हि कामे॑भ्यो य॒ज्ञः प्र॑यु॒ज्यते॑ त्रैधातवी॒येन॑ यजेताभि॒चर॒न्त्सर्वो॒ वै (२) ए॒ष य॒ज्ञो यत्त्रै॑धातवी॒यꣳ सर्वे॑-

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

णैवैनं यज्ञेनाभिचरति स्तृणुत एवैनमेतयैव यजेताभिचर्यमाणः सर्वो वा एष यज्ञो यत्त्रैधातवीयꣳ सर्वेणैव यज्ञेन यजते नैनमभिचरन्स्तृणुत एतयैव यजेत सहस्रेण यक्ष्यमाणः प्रजातमेवैनद्ददात्येतयैव यजेत सहस्रेणेजानोऽन्तं वा एष पशूनां गच्छति (३) यः सहस्रेण यजते प्रजापतिः खलु वै पशूनसृजत ताꣳस्त्रैधातवीयेनैवासृजत य एवं विद्वाꣳस्त्रैधातवीयेन पशुकामो यजते यस्मादेव योनेः प्रजापतिः पशूनसृजत तस्मादेवैनान्त्सृजत उपैनमुत्तरꣳ सहस्रं नमति देवताभ्यो वा एष आवृश्च्यते यो यक्ष्य इत्युक्त्वा न यजते त्रैधातवीयेन यजेत सर्वो वा एष यज्ञः (४) यत्त्रैधातवीयꣳ सर्वेणैव यज्ञेन यजते न देवताभ्य आवृश्च्यते द्वादशकपालः पुरोडाशो भवति ते त्रयश्चतुष्कपालास्त्रिष्षमृद्धत्वाय त्रयः पुरोडाशा भवन्ति त्रय इमे लोका एषां लोकानामाप्त्या उत्तरउत्तरो ज्यायान् भवत्येवमिव हीमे लोका यवमयो मध्य एतद्वा अन्तरिक्षस्य रूपꣳ समृद्ध्यै सर्वेषामभिगमयन्नवद्यत्यछम्बट्कारꣳ हिरण्यं ददाति तेज एव (५) अवरुन्धे ताप्यं ददाति पशूनेवावरुन्धे धेनुं ददात्याशिषं एवावरुन्धे साम्नो वा एष वर्णो यद्धिरण्यं यजुषां ताप्यमुक्थामदानां धेनुरेतानेव सर्वान् वर्णानवरुन्धे—३०) [जगत्या वै गच्छति यज्ञ एव त्रिꣳशच्च] ॥ ११ ॥

त्वष्टा हतपुत्रो वीन्द्रꣳ सोममाहरत्तस्मिन्निन्द्र उपहवमैच्छत तन्नोपाह्वयत पुत्रं मेऽवधीरिति स यज्ञवेशसं कृत्वा प्रासहा सोममपिबत्तस्य यदत्यशिष्यत तत्त्वष्टाहवनीयमुपप्रावर्त-

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

यत् स्वाहेन्द्रशत्रुर्वर्धस्वेति स यावदूर्ध्वः पराविध्यति तावति स्वयमेव व्यरमत यदि वा तावत् प्रवणम् (१) आसीद्यदि वा तावदध्यग्नेरासीत् स सम्भवन्नग्नीषोमावभिसमभवत् स इषु-मात्रमिषुमात्रं विष्वङ्ङवर्धत स इमाँल्लोकानवृणोद्यदिमाँल्लोकानवृणोत्तद्वृत्रस्य वृत्रत्वं तस्मा-दिन्द्रोऽबिभेदपि त्वष्टा तस्मै त्वष्टा वज्रमसिञ्चत् तपो वै स वज्र आसीत्तमुद्यन्तुं ना-शक्नोदथ वै तर्हि विष्णुः (२) अन्या देवतासीत् सोऽब्रवीद्विष्णव एहीदमाहरिष्यावो येना-यमिदमिति स विष्णुस्त्रेधात्मानं विन्यधत्त पृथिव्यां तृतीयमन्तरिक्षे तृतीयं दिवि तृतीयमभि-पर्यावर्ताद्ध्यबिभेद्यत् पृथिव्यां तृतीयमासीत्तेनेन्द्रो वज्रमुदयच्छद्विष्णवनुस्थितः सोऽब्रवी-न्मा मे प्रहारस्ति वा इदम् (३) मयि वीर्यं तत्ते प्रदास्यामीति तदस्मै प्रायच्छ-त्तत्प्रत्यगृह्णादधा मेति तद्विष्णवेऽतिप्रायच्छत्तद्विष्णुः प्रत्यगृह्णादस्मास्विन्द्र इन्द्रियं दधात्विति यदन्तरिक्षे तृतीयमासीत्तेनेन्द्रो वज्रमुदयच्छद्विष्णवनुस्थितः सोऽब्रवीन्मा मे प्रहारस्ति वा इदम् (४) मयि वीर्यं तत्ते प्रदास्यामीति तदस्मै प्रायच्छत्तत्प्रत्यगृह्णाद्द्विर्मा धा इति तद्विष्ण-वेऽतिप्रायच्छत्तद्विष्णुः प्रत्यगृह्णादस्मास्विन्द्र इन्द्रियं दधात्विति यद्दिवि तृतीयमासीत्तेनेन्द्रो वज्रमुदयच्छद्विष्णवनुस्थितः सोऽब्रवीन्मा मे प्रहार्येनाहम् (५) इदमस्मि तत्ते प्रदास्या-मीति त्री३ इत्यब्रवीत् सन्धां तु सन्दधावहै त्वामेव प्रविशानीति यन्मां प्रविशेः किं मा भुञ्ज्या इत्यब्रवीत्त्वामेवेन्धीय तव भोगाय त्वां प्रविशेयमित्यब्रवीत्तं वृत्रः प्राविशदु-

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

दरं वै वृत्रः क्षुत् खलु वै मनुष्यस्य भ्रातृव्यो यः (६) एवं वेद हन्ति क्षुधं भ्रातृव्यं तदस्मै प्रायच्छत्तत् प्रत्यगृह्णात् त्रिर्मा धा इति तद्विष्णवेऽतिप्रायच्छत्तद्विष्णुः प्रत्यगृह्णादस्मास्विन्द्र इन्द्रियं दधात्विति यन्त्रिः प्रायच्छत्त्रिः प्रत्यगृह्णात्तत्त्रिधातोस्त्रिधातुत्वं यद्विष्णुरन्वतिष्ठत विष्णवेऽतिप्रायच्छत्तस्मादैन्द्रावैष्णवꣳ हविर्भवति (७) यद्वा इदं किञ्च तदस्मै तत्प्रायच्छदृचः सामानि यजूꣳषि सहस्रं वा अस्मै तत्प्रायच्छत्तस्मात् सहस्रदक्षिणम् —२१) [प्रवणं विष्णु रिदमिदमहं यो भवत्येकविꣳशतिश्च] ॥ १२ ॥

देवा वै राजन्याज्जायमानादबिभयुस्तमन्तरेवसन्तं दाम्नापौम्भन्त्स वा एषोऽपोब्धो जायते यद्राजन्यो यद्वा एषोऽनपोब्धो जायेत वृत्रान् घ्नꣳश्चरेद्यं कामयेत राजन्यमनपोब्धो जायेत वृत्रान् घ्नꣳश्चरेदिति तस्मा एतमैन्द्राबार्हस्पत्यं चरुं निर्वपेदैन्द्रो वै राजन्यो ब्रह्म बृहस्पतिर्ब्रह्मणैवैनम् (१) दाम्नोऽपोम्भनान्मुञ्चति हिरण्मयं दाम दक्षिणा साक्षादेवैनं दाम्नोऽपोम्भनान्मुञ्चति—१२) [एनं द्वादश च] ॥ १३ ॥

नवोनवो भवति जायमानोऽह्नां केतुरुषसामेत्यग्रे। भागं देवेभ्यो विदधात्यायन् प्र चन्द्रमास्तिरति दीर्घमायुः। यमादित्या अꣳशुमाप्याययन्ति यमक्षितमक्षितयः पिबन्ति। तेन नो राजा वरुणो बृहस्पतिराप्याययन्तु भुवनस्य गोपाः। प्राच्यां दिशि त्वमिन्द्रासि राजोतोदीच्यां वृत्रहन् वृत्रहासि। यत्र यन्ति स्रोत्यास्तत् (१) जितं ते दक्षिणतो वृषभ एधि हव्यः। इन्द्रो जयाति न प-

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

राजयाता अधिराजो राजसु राजयाति। विश्वा हि भूयाः पृतना अभिष्टीरुपसद्यो नमस्यो यथाऽसत्। अस्येदेव प्ररिरिचे महित्वं दिवः पृथिव्याः पर्यन्तरिक्षात्। स्वराडिन्द्रो दम आ विश्वगूर्तः स्वरिरमत्रो ववक्षे रणाय। अभि त्वा शूर नोनुमो ऽदुग्धा इव धेनवः। ईशानम् (२) अस्य जगतः सुवर्दृशमीशानमिन्द्र तस्थुषः। त्वामिद्धि हवामहे साता वाजस्य कारवः। त्वां वृत्रेष्विन्द्र सत्पतिं नरस्त्वां काष्ठास्वर्वतः। यद्द्याव इन्द्र ते शतꣳ शतं भूमीरुत स्युः। न त्वा वज्रिन्त्सहस्रꣳ सूर्या अनु न जातमष्ट रोदसी। पिबा सोममिन्द्र मन्दतु त्वा यं ते सुषाव हर्यश्वाद्रिः (३) सोतुर्बाहुभ्याꣳ सुयतो नार्वा। रेवतीर्नः सधमाद इन्द्रे सन्तु तुविवाजाः। क्षुमन्तो याभिर्मदेम। उदग्ने शुचयस्तव विज्योतिषोदु त्यं जातवेदसꣳ सप्त त्वा हरितो रथे वहन्ति देव सूर्य। शोचिष्केशं विचक्षण। चित्रं देवानामुदगादनीकं चक्षुर्मित्रस्य वरुणस्याग्नेः। आप्रा द्यावापृथिवी अन्तरिक्षꣳ सूर्य आत्मा जगतस्तस्थुषः (४) च। विश्वे देवा ऋतावृध ऋतुभिर्हवनश्रुतः। जुषन्तां युज्यं पयः। विश्वे देवाः शृणुतेमꣳ हवं मे ये अन्तरिक्षे य उप द्यवि ष्ठ। ये अग्निजिह्वा उत वा यजत्रा आसद्यास्मिन्बर्हिषि मादयध्वम्—३०) [तदीशानमद्रिरुतस्थुषस्त्रिꣳशच्च] ॥ १४ ॥ देवा (२०४) देवासुरा (१९९) देवासुराः (१४५) प्रजापति (१५३) रथे (८८) चित्रया (११२) मारुतं (९२) देवा (१२०) मारुतं (१७१) देवाः (१७१) सर्वाणि (२८०) त्वष्टा (३७१)

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

देवा (६२) नवोनव (२३०) श्चतुर्दश (२४०६) ॥ १४ ॥ इतितैत्तिरीयसंहितायां
द्वितीयकाण्डे चतुर्थःप्रपाठकः ॥ ॥

ओम् विश्वरूपो वै त्वाष्ट्रः पुरोहितो देवानामासीत् स्वस्रीयोऽसुराणां तस्य त्रीणि-
शीर्षाण्यासन्त्सोमपानꣳ सुरापानमन्नादनꣳ स प्रत्यक्षं देवेभ्यो भागमवदत् परोक्षमसुरेभ्यः
सर्वस्मै वै प्रत्यक्षं भागं वदन्ति यस्मा एव परोक्षं वदन्ति तस्य भाग उदितस्तस्मादिन्द्रो-
ऽबिभेदीदृङ् वै राष्ट्रं विपर्यावर्तयतीति तस्य वज्रमादाय शीर्षाण्यच्छिनद्यत् सोमपानम् (१)
आसीत् स कपिञ्जलोऽभवद्यत् सुरापानꣳ स कलविङ्को यदन्नादनꣳ स तित्तिरिस्तस्याञ्ज-
लिना ब्रह्महत्यामुपागृह्णात्ताꣳ संवत्सरमबिभस्तं भूतान्यभ्यक्रोशन् ब्रह्महन्निति स पृथिवी-
मुपासीददस्यै ब्रह्महत्यायै तृतीयं प्रतिगृहाणेति साब्रवीद्वरं वृणै खातात् पराभविष्यन्ती
मन्ये ततो मा पराभूवमिति पुरा ते (२) संवत्सरादपि रोहादित्यब्रवीत्तस्मात् पुरा संव-
त्सरात् पृथिव्यै खातमपि रोहति वारेवृतꣳ ह्यस्यै तृतीयं ब्रह्महत्यायै प्रत्यगृह्णात्तत् स्वकृ-
तमिरिणमभवत्तस्मादाहिताग्निः श्रद्धादेवः स्वकृत इरिणे नावस्येद्ब्रह्महत्यायै ह्येष वर्णः स
वनस्पतीनुपासीददस्यै ब्रह्महत्यायै तृतीयं प्रतिगृह्णीतेति तेऽब्रुवन् वरं वृणामहै वृक्णात् (३)
पराभविष्यन्तो मन्यामहे ततो मा पराभूमेत्याव्रश्चनाद्वो भूयाꣳस उत्तिष्ठानित्यब्रवीत्तस्मा-

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

दा॒न्रश्च॑नाद्वृ॒क्षाणां॑ भूया॑ँसि॒ उत्ति॑ष्ठन्ति॒ वारे॑वृत॒ँ ह्ये॑षां॒ तृती॑यं ब्रह्मह॒त्यायै॒ प्रत्य॑गृह्ण॒न्त्स नि॑र्या॒सो॑ऽभव॒त्तस्मा॑न्निर्या॒सस्य॒ नाश्यं॑ ब्रह्मह॒त्यायै॒ ह्ये॑ष वर्णो॒ऽथो॒ खलु॒ य ए॒व लोहि॑तो॒ यो वा॒न्रश्च॑नान्नि॒र्येष॑ति॒ तस्य॒ नाश्य॑म् (४) काम॑म॒न्यस्य॒ स स्त्रीष॒ँसादमु॒पासी॑ददु॒स्यै ब्र॑ह्मह॒त्यायै॒ तृती॑यं॒ प्रति॑गृह्णीतेति॒ ता अ॑ब्रुव॒न् वरं॑ वृणामहा॒ ऋत्वि॑यात्॒ प्र॒जां वि॑न्दामहै॒ काम॑मा वि॑जनि॒तोः सम्भ॑वा॒मेति॒ तस्मा॑दृत्वि॑यात्॒ स्त्रिय॑ः प्र॒जां वि॑न्दन्ते॒ काम॑मा वि॑जनि॒तोः सम्भ॑वन्ति॒ वारे॑वृत॒ँ ह्या॑सां॒ तृती॑यं ब्रह्मह॒त्यायै॒ प्रत्य॑गृह्ण॒न्त्सा मल॑वद्वासा अभव॒त्तस्मा॑न्मल॑वद्वाससा॒ न सं व॑देत (५) न स॒हासी॑त॒ नास्या॒ अन्न॑मद्याद्ब्रह्मह॒त्यायै॒ ह्ये॑षा वर्णं॑ प्रति॒मुच्या॑स्ते॒ऽथो॒ खल्वा॑हु॒रभ्य॑ञ्जनं॒ वाव स्त्रि॒या अन्न॑म॒भ्य॑ञ्जनमेव न प्र॑ति॒गृह्य॑ं काम॑म॒न्यदिति॒ यां मल॑वद्वासस॒ँ सम्भ॑वन्ति॒ यस्ततो॒ जाय॑ते॒ सो॑ऽभिश॒स्तो याम॑रण्ये॒ तस्यै॑ स्ते॒नो यां परा॑चीं॒ तस्यै॑ ह्रीतमु॒ख्य॑पगल्भो॒ या स्नाति॒ तस्या॑ अ॒प्सु मारु॑को॒ या (६) अ॒भ्यङ्क्ते॒ तस्यै॑ दु॒श्चर्मा॒ या प्र॑लि॒खते॒ तस्यै॑ खल॒तिर॑पमा॒री याङ्क्ते तस्यै॑ का॒णो या द॒तो धाव॑ते॒ तस्यै॑ श्या॒वद॒न् या न॒खानि॑ निकृ॒न्तते॒ तस्यै॑ कुन॒खी या कृ॒णत्ति॒ तस्यै॑ क्ली॒बो या रज्जु॒ँ सृजति॒ तस्या॑ उद्ब॒न्धुको॒ या प॒र्णेन॒ पिब॑ति॒ तस्या॑ उ॒न्मादु॑को॒ या ख॒र्वेण॒ पिब॑ति॒ तस्यै॑ ख॒र्वस्ति॒स्रो रात्री᳚र्व्र॒तं च॑रेदञ्ज॒लिना॑ वा॒ पिबे॑दख॒र्वेण॑ वा (७) पात्रे॑ण प्र॒जायै॒ गोपी॒थाय॑—२)

[सो॒मपा॑नं ते वृ॒क्णादाश्य॑ं वदे॒त् या वा॒ त्रीणि॑ च] ॥ १ ॥

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

त्वष्टा हतपुत्रो वीन्द्रꣳ सोममाहरत्तस्मिन्निन्द्र उपहवमैच्छत तं नोपाह्वयत पुत्रं मेऽवधीरिति स यज्ञवेशसं कृत्वा प्रासहा सोममपिबत्तस्य यदत्यशिष्यत तत्त्वष्टाहवनीयमुप प्रावर्तयत् स्वाहेन्द्रशत्रुर्वर्धस्वेति यदवर्तयत्तद्वृत्रस्य वृत्रत्वं यदब्रवीत् स्वाहेन्द्रशत्रुर्वर्धस्वेति तस्मादस्य (१) इन्द्रः शत्रुरभवत् स सम्भवन्नग्नीषोमावभिसमभवत् स इषुमात्रमिषुमात्रं विष्वङ्ङवर्धत स इमाँल्लोकानवृणोद्यदिमाँल्लोकानवृणोत्तद्वृत्रस्य वृत्रत्वं तस्मादिन्द्रोऽबिभेत् स प्रजापतिमुपाधावच्छत्रुर्मे ऽजनीति तस्मै वज्रꣳ सिक्त्वा प्रायच्छदेतेन जहीति तेनाभ्यायत तावब्रूतामग्नीषोमौ मा (२) प्रहारावमन्तःस्व इति मम वै युवꣳ स्थ इत्यब्रवीन्मामभ्येतमिति तौ भागधेयमैच्छेतां ताभ्यामेतमग्नीषोमीयमेकादशकपालं पूर्णमासे प्रायच्छत्तावब्रूतामभिसन्दष्टौ वै स्वो न शक्नुव ऐतुमिति स इन्द्र आत्मनः शीतरूरावजनयत्तच्छीतरूरयोर्जन्म य एवꣳ शीतरूरयोर्जन्म वेद (३) नैनꣳ शीतरूरौ हतस्ताभ्यामेनमभ्यनयत्तस्माज्जञ्जभ्यमानादग्नीषोमौ निरक्रामतां प्राणापानौ वा एनं तदजहितां प्राणो वै दक्षोऽपानः क्रतुस्तस्माज्जञ्जभ्यमानो ब्रूयान्मयि दक्षक्रतू इति प्राणापानावेवात्मन्धत्ते सर्वमायुरेति स देवता वृत्रान्निर्हूय वार्त्रघ्नꣳ हविः पूर्णमासे निरवपद् घ्नन्ति वा एनं पूर्णमास आ (४) अमावास्यायां प्याययन्ति तस्माद्वार्त्रघ्नी पूर्णमासे ऽनूच्येते वृधन्वती

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

अमावास्यायां तत् सꣳस्थाप्य वार्त्रघ्नꣳ हविर्वज्रमादाय पुनरभ्यायत ते अब्रूतां द्यावापृथिवी मा प्रहारावयोर्वै श्रित इति ते अब्रूतां वरं वृणावहै नक्षत्रविहिताहमसानी त्यसावब्रवीच्चित्रविहिताहमितीयं तस्मान्नक्षत्रविहितासौ चित्रविहितेयं य एवं द्यावापृथिव्योः (५) वरं वेदैनं वरो गच्छति स आभ्यामेव प्रसूत इन्द्रो वृत्रमहन् ते देवा वृत्रꣳ हत्वाग्नीषोमावब्रुवन् हव्यं नो वहतमिति तावब्रूतामपतेजसौ वै त्यौ वृत्रे वै त्ययोस्तेज इति तेऽब्रुवन् क इदमच्छैतीति गौरित्यब्रुवन् गौर्वाव सर्वस्य मित्रमिति साब्रवीत् (६) वरं वृणै मय्येव सतोभयेन भुनजाध्वा इति तद्गौराहरत्तस्माद्गवि सतोभयेन भुञ्जत एतद्वा अग्नेस्तेजो यद्घृतमेतत् सोमस्य यत् पयो य एवमग्नीषोमयोस्तेजो वेद तेजस्व्येव भवति ब्रह्मवादिनो वदन्ति किन्देवत्यं पौर्णमासमिति प्राजापत्यमिति ब्रूयात्तेनेन्द्रं ज्येष्ठं पुत्रं निरवासाययदिति तस्मात् (७) ज्येष्ठं पुत्रं धनेन निरवसाययन्ति—४) [अस्य मा वेदा द्यावापृथिव्योरब्रवीत्तस्माच्चत्वारि च] ॥ २ ॥

इन्द्रं वृत्रं जघ्निवाꣳसं मृधोऽभिप्रावेपन्त स एतं वैमृधं पूर्णमासेऽनुनिर्वाप्यमपश्यत्तं निरवपत्तेन वै स मृधोऽपाहत यद्वैमृधः पूर्णमासेऽनुनिर्वाप्यो भवति मृध एव तेन यजमानोऽपहत इन्द्रो वृत्रꣳ हत्वा देवताभिश्चेन्द्रियेण च व्यार्ध्यत स एतमाग्नेयमष्टाकपालममावास्यायामपश्यदैन्द्रं दधि (१) तन्निरवपत्तेन वै स देवताश्चेन्द्रियञ्चावारुन्ध यदा-

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

ग्नेयोऽष्टाकपालोऽमावास्यायां भवत्यैन्द्रं दधि देवताश्चैव तेनेन्द्रियञ्च यजमानोऽवरुन्ध इन्द्रस्य वृत्रं जघ्नुष इन्द्रियं वीर्यं पृथिवीमनुव्यार्च्छत्तदोषधयो वीरुधोऽभवन्त्स प्रजापतिमुपाधावद्वृत्रं मे जघ्नुष इन्द्रियं वीर्यम् (२) पृथिवीमनुव्यारत्तदोषधयो वीरुधोऽभूवन्निति स प्रजापतिः पशूनब्रवीदेतदस्मै सन्नयतेति तत् पशव ओषधीभ्योऽध्यात्मन्त्समनयन् तत् प्रत्यदुहन् यत् समनयन् तत् सान्नाय्यस्य सान्नाय्यत्वं यत् प्रत्यदुहन् तत् प्रतिधुषः प्रतिधुक्त्वꣳ समनैषुः प्रत्यधुक्षन् न तु मयि श्रयत इत्यब्रवीदेतदस्मै (३) शृतं कुरुतेत्यब्रवीत्तदस्मै शृतमकुर्वन्निन्द्रियं वावास्मिन् वीर्यं तदश्रयन् तच्छृतस्य शृतत्वꣳ समनैषुः प्रत्यधुक्षञ्छृतमक्रन्न तु मा धिनोतीत्यब्रवीदेतदस्मै दधि कुरुतेत्यब्रवीत्तदस्मै दध्यकुर्वन् तदेनमधिनोत्तद्दध्नो दधित्वं ब्रह्मवादिनो वदन्ति दध्नः पूर्वस्यावदेयम् (४) दधि हि पूर्वं क्रियत इत्यनादृत्य तच्छृतस्यैव पूर्वस्यावद्येदिन्द्रियमेवास्मिन् वीर्यꣳ श्रित्वा दध्नोपरिष्टाद्धिनोति यथापूर्वमुपैति यत् पूतीकैर्वा पर्णवल्कैर्वाऽऽतञ्च्यात् सौम्यं तद्यत्क्वलैराक्षसं तद्यत्तण्डुलैर्वैश्वदेवं तद्यदातञ्चनेन मानुषं तद्यद्दध्ना तत्सेन्द्रं दध्नाऽऽतनक्ति (५) सेन्द्रत्वायाग्निहोत्रोच्छेषणमभ्यातनक्ति यज्ञस्य सन्तत्या इन्द्रो वृत्रꣳ हत्वा परां परावतमगच्छदपाराधमिति मन्यमानस्तं देवताः प्रैषमैच्छन्त्सोऽब्रवीत्प्रजापतिर्यः प्रथमोऽनुविन्दति तस्य प्रथमं भागधेयमिति तं पितरोऽन्वविन्दन् तस्मात् पितृभ्यः पूर्वेद्युः क्रियते सोऽमावास्यां प्रत्यागच्छत्तं

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

देवा अभिसमगच्छन्तामा वै नः (६) अद्य वसु वसतीतीन्द्रो हि देवानां वसु तदमावास्याया अमावास्यत्वं ब्रह्मवादिनो वदन्ति किन्देवत्यꣳ सान्नाय्यमिति वैश्वदेवमिति ब्रूयाद्विश्वे हि तद्देवा भागधेयमभिसमगच्छन्तेत्यथो खल्वैन्द्रमित्येव ब्रूयादिन्द्रं वाव ते तद्भिषज्यन्तोऽभिसमगच्छन्तेति—४२) [दधि वीर्यमस्मा अवदेयं तनक्ति नो द्विचत्वारिꣳशच्च]॥ ३ ॥

ब्रह्मवादिनो वदन्ति स त्वै दर्शपूर्णमासौ यजेत य एनौ सेन्द्रौ यजेतेति वैमृधः पूर्णमासेऽनुनिर्वाप्यो भवति तेन पूर्णमासः सेन्द्र ऐन्द्रं दध्यमावास्यायां तेनामावास्या सेन्द्रा य एवं विद्वान् दर्शपूर्णमासौ यजते सेन्द्रावेवैनौ यजते श्वःश्वोऽस्मा ईजानाय वसीयो भवति देवा वै यद्यज्ञेऽकुर्वत तदसुरा अकुर्वत ते देवा एताम् (१) इष्टिमपश्यन्नाग्नावैष्णवमेकादशकपालꣳ सरस्वत्यै चरुꣳ सरस्वते चरुं तां पौर्णमासꣳ सꣳस्थाप्यानुनिरवपन् ततो देवा अभवन् परासुरा यो भ्रातृव्यवान्त्स्यात् स पौर्णमासꣳ सꣳस्थाप्यैतामिष्टिमनुनिर्वपेत् पौर्णमासेनैव वज्रं भ्रातृव्याय प्रहृत्याग्नावैष्णवेन देवतांश्च यज्ञञ्च भ्रातृव्यस्य वृङ्क्ते मिथुनान् पशून् सारस्वताभ्यां यावद्देवास्यास्ति तत् (२) सर्वं वृङ्क्ते पौर्णमासीमेव यजेत भ्रातृव्यवान्नामावास्याꣳ हत्वा भ्रातृव्यं नाप्याययति साकम्प्रस्थायीयेन यजेत पशुकामो यस्मै वा अल्पेनाहरन्ति नात्मना तृप्यति नान्यस्मै ददाति यस्मै महता तृप्यत्यात्मना ददात्यन्यस्मै महता पूर्णꣳ होतव्यं तृप्त एवैनामिन्द्रः प्रजया पशुभिस्तर्पयति दारुपात्रेण जुहोति न हि मृन्मय-

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

माह्वंतिमानुश औदुंम्बरम् (३) भवत्यूर्ग्वा उदुम्बर ऊर्क्पशव ऊर्जैवास्मा ऊर्जं पशूनव-रुन्धे नागतश्रीर्महेन्द्रं यजेत त्रयो वै गतश्रियः शुश्रुवान् ग्रामणी राजन्यस्तेषां महेन्द्रो देवता यो वै स्वां देवतामतियजते प्र स्वायै देवतायै च्यवते न परां प्राप्नोति पापीन् भवति संवत्सरमिन्द्रं यजेत संवत्सरं हि व्रतं नाति स्वा (४) एवैनं देवतेज्यमाना भूत्या इन्धे वसीयान् भवति सं-वत्सरस्य परस्तादग्नये व्रतपतये पुरोडाशमष्टाकपालं निर्वपेत् संवत्सरमेवैनं वृत्रं जघ्निवांसम-ग्निर्व्रतपतिर्व्रतमालम्भयति ततोऽधि कामं यजेत—३०) [एतां तदौदुम्बरं स्वा त्रिंशच्च]

॥ ४ ॥ नासोमयाजी सन्नयेदनागतं वा एतस्य पयो यो ऽसोमयाजी यदसोमयाजी सन्नयेत् परिमोष एव सो ऽनृतं करोत्यथो परैव सिच्यते सोमयाज्येव सन्नयेत् पयो वै सोमः पयः सा-न्नाय्यं पयसैव पय आत्मन्धत्ते वि वा एतं प्रजया पशुभिरर्धयति वर्धयत्यस्य भ्रातृव्यं यस्य हविर्निरुप्तं पुरस्ताच्चन्द्रमाः (१) अभ्युदेति त्रेधा तण्डुलान् विभजेद्ये मध्यमाः स्यु-स्तानग्नये दात्रे पुरोडाशमष्टाकपालं कुर्याद्ये स्थविष्ठास्तानिन्द्राय प्रदात्रे दधंश्चरुं येऽणि-ष्ठास्तान् विष्णवे शिपिविष्टाय शृते चरुमग्निरेवास्मै प्रजां प्रजनयति वृद्धामिन्द्रः प्रयच्छति यज्ञो वै विष्णुः पशवः शिपिर्यज्ञ एव पशुषु प्रतितिष्ठति न द्वे (२) यजेत यत्पूर्वया सम्प्रति यजेतोत्तरया छम्बट्कुर्याद्यदुत्तरया सम्प्रति यजेत पूर्वया छम्बट्कुर्यान्नेष्टिर्भवति न यज्ञस्तदनु ह्रीतमुख्यपगल्भो जायत एकामेव यजेत प्रगल्भोऽस्य जायतेऽनादृत्य तद्द्वे

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

एव यजते यज्ञमुखमेव पूर्वयाऽऽलभते यजन्त उत्तरया देवता एव पूर्वयावरुन्ध इन्द्रियमुत्तरया देवलोकमेव (३) पूर्वयाभिजयति मनुष्यलोकमुत्तरया भूयसो यज्ञक्रतूनुपैत्येषा वै सुमना नामेष्टिर्यमद्येजानं पश्चाच्चन्द्रमा अभ्युदेत्यस्मिन्नेवास्मै लोकेऽर्धुकं भवति दाक्षायणयज्ञेन सुवर्गकामो यजेत पूर्णमासे सन्नयेन्मैत्रावरुण्यामिक्षयामावास्यायां यजेत पूर्णमासे वै देवानाꣳ सुतस्तेषामेतमर्धमासं प्रसुतस्तेषां मैत्रावरुणी वशाऽमावास्यायामनूबन्ध्या यत् (४) पूर्वेद्युर्यजते वेदिमेव तत् करोति यद् वत्सानपाकरोति सदोहविर्धाने एव सम्मिनोति यद्यजते देवैरेव सुत्याꣳ सम्पादयति स एतमर्धमासꣳ सधमादं देवैः सोमं पिवति यन्मैत्रावरुण्यामिक्षयामावास्यायां यजते यैवासौ देवानां वशानूबन्ध्या सो एवैषैतस्य साक्षाद्वा एष देवानभ्यारोहति य एषां यज्ञम् (५) अभ्यारोहति यथा खलु वै श्रेयानभ्यारूढः कामयते तथा करोति यद्यवविध्यति पापीयान् भवति यदि नावविध्यति सदृङ् व्यावृत्काम एतेन यज्ञेन यजेत क्षुरपविर्ह्येष यज्ञस्ताजक् पुण्यो वा भवति प्र वा मीयते तस्यैतद्व्रतं नानृतं वदेन्न माꣳसमश्नीयान्न स्त्रियमुपेयान्नास्य पल्पूलनेन वासः पल्पूलयेयुः (६) एतद्धि देवाः सर्वं न कुर्वन्ति — ६) [चन्द्रमा द्वे एव यद्यज्ञं पल्पूलयेयुः षट् च] ॥ ५ ॥

एष वै देवरथो यद्दर्शपूर्णमासौ यो दर्शपूर्णमासाविष्ट्वा सोमेन यजते रथस्पष्ट एवावसाने वरे देवानामवस्यत्येतानि वा अङ्गापरूꣳषि संवत्सरस्य यद्दर्शपूर्णमासौ य एवं विद्वान्

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

दर्शपूर्णमासौ यजतेऽङ्गपरूꣳष्येव संवत्सरस्य प्रतिदधात्येते वै संवत्सरस्य चक्षुषी यद्दर्शपूर्णमासौ य एवं विद्वान् दर्शपूर्णमासौ यजते ताभ्यामेव सुवर्गं लोकमनुपश्यति (१) एषा वै देवानां विक्रान्तिर्यद्दर्शपूर्णमासौ य एवं विद्वान् दर्शपूर्णमासौ यजते देवानामेव विक्रान्तिमनुविक्रमत एष वै देवयानः पन्था यद्दर्शपूर्णमासौ य एवं विद्वान् दर्शपूर्णमासौ यजते य एव देवयानः पन्थास्तꣳ समारोहत्येतौ वै देवानाꣳ हरी यद्दर्शपूर्णमासौ य एवं विद्वान् दर्शपूर्णमासौ यजते यावेव देवानाꣳ हरी ताभ्याम् (२) एवैभ्यो हव्यं वहत्येतद्वै देवानामास्यं यद्दर्शपूर्णमासौ य एवं विद्वान् दर्शपूर्णमासौ यजते साक्षादेव देवानामास्ये जुहोत्येष वै हविर्धानी यो दर्शपूर्णमासयाजी सायम्प्रातरग्निहोत्रं जुहोति यजते दर्शपूर्णमासावहरहर्हविर्धानिनाꣳ सुतो य एवं विद्वान् दर्शपूर्णमासौ यजते हविर्धान्यस्मीति सर्वमेवास्य बर्हिष्यं दत्तं भवति देवा वा अहः (३) यज्ञियं नाविन्दन् ते दर्शपूर्णमासावपुनन् तौ वा एतौ पूतौ मेध्यौ यद्दर्शपूर्णमासौ य एवं विद्वान् दर्शपूर्णमासौ यजते पूतावेवैनौ मेध्यौ यजते नामावास्यायाश्च पौर्णमास्याश्च स्त्रियमुपेयाद्यदुपेयान्निरिन्द्रियः स्यात् सोमस्य वै राज्ञोऽर्धमासस्य रात्रयः पत्नय आसन् तासाममावास्याञ्च पौर्णमासीञ्च नोपैत् (४) ते एनमभिसमनह्येतां तं यक्ष्म आर्च्छद्राजानं यक्ष्म आरदिति तद्राजयक्ष्मस्य जन्म यत् पापीयानभवत्तत् पापयक्ष्मस्य यज्जायाभ्यामविन्दत्तज्जायेन्यस्य य एवमेतेषां यक्ष्मा-

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

णां जन्म वेद नैनमेते यक्ष्मा विन्दन्ति स एते एव नमस्यन्नुपधावत्ते अब्रूतां वरं वृणावहा आवं देवानां भागधे असाव (५) आवदधि देवा इज्यान्ता इति तस्मात् सदृशीनाꣳ रात्रीणाममावास्यायाञ्च पौर्णमास्याञ्च देवा इज्यन्ते एते हि देवानां भागधे भागधा अस्मै मनुष्या भवन्ति य एवं वेद भूतानि क्षुधमघ्नन्त्सद्यो मनुष्या अर्धमासे देवा मासि पितरः संवत्सरे वनस्पतयस्तस्मादहरहर्मनुष्या अशनमिच्छन्तेऽर्धमासे देवा इज्यन्ते मासि पितृभ्यः क्रियते संवत्सरे वनस्पतयः फलम् (६) गृह्णन्ति य एवं वेद हन्ति क्षुधं भ्रातृव्यम्—७) [पश्यति ताभ्यामर्हैदसाव फलꣳ सप्त च]॥ ६॥

देवा वै नर्चि न यजुष्यश्रयन्त ते सामन्नेवाश्रयन्त हिङ्करोति सामैवाकर्हिङ्करोति यत्रैव देवा अश्रयन्त तत एवैनान् प्रयुङ्क्ते हिङ्करोति वाच एवैष योगो हिङ्करोति प्रजा एव तद्यजमानः सृजते त्रिः प्रथमामन्वाह त्रिरुत्तमां यज्ञस्यैव तद्बर्सम् (१) नह्यत्यप्रस्रꣳसाय सन्ततमन्वाह प्राणानामन्नाद्यस्य सन्तत्या अथो रक्षसामपहत्यै राथन्तरीं प्रथमामन्वाह राथन्तरो वा अयं लोक इममेव लोकमभिजयति त्रिर्विगृह्णाति त्रय इमे लोका इमानेव लोकानभिजयति बार्हतीमुत्तमामन्वाह बार्हतो वा असौ लोकोऽमुमेव लोकमभिजयति प्र वः (२) वाजा इत्यनिरुक्तां प्राजापत्यामन्वाह यज्ञो वै प्रजापतिर्यज्ञमेव प्रजापतिमारभते प्र वो वाजा इत्यन्वाहान्नं वै वाजोऽन्नमेवावरुन्धे प्र वो वाजा इत्यन्वाहतस्मात्

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

प्राचीनꣳ रेतो धीयतेऽग्न आयाहि वीतय इत्याह तस्मात् प्रतीचीः प्रजा जायन्ते प्र वो वाजाः (३) इत्यन्वाह मासा वै वाजा अर्धमासा अभिद्यवो देवा हविष्मन्तो गौर्घृताची यज्ञो देवाञ्जिगाति यजमानः सुम्नयुरिदमसीदमसीत्येव यज्ञस्य प्रियं धामावरुन्धे यं कामयेत सर्वमायुरियादिति प्र वो वाजा इति तस्यानूच्याग्न आयाहि वीतय इति सन्ततमुत्तरमर्धर्चमालभेत (४) प्राणेनैवास्यापानं दाधार सर्वमायुरेति यो वा अरत्निꣳ सामिधेनीनां वेदारत्नावेव भ्रातृव्यं कुरुते ऽर्धर्चौ सन्दधात्येष वा अरत्निः सामिधेनीनां य एवं वेदारत्नावेव भ्रातृव्यं कुरुत ऋषेर्ऋषेर्वा एता निर्मिता यत् सामिधेन्यस्ता यदसंयुक्ता स्युः प्रजया पशुभिर्यजमानस्य वितिष्ठेरन्नर्धर्चौ सन्दधाति सम् (५) युनक्त्येवैनास्ता अस्मै संयुक्ता अवरुद्धाः सर्वामाशिषं दुह्रे—१०) [वसं वो वाजा लभेत सं दर्श च] ॥ ७ ॥

अयंज्ञो वा एष यो सामाग्न आयाहि वीतय इत्याह रथन्तरस्यैष वर्णस्तं त्वा समिद्भिरङ्गिर इत्याह वामदेव्यस्यैष वर्णो बृहदग्ने सुवीर्यमित्याह बृहत एष वर्णो यदेतं तृचमन्वाह यज्ञमेव तत् सामन्वन्तं करोत्यग्निरमुष्मिन् लोक आसीदादित्योऽस्मिन् ताविमौ लोकावशान्तौ (१) आस्तां ते देवा अब्रुवन्नेतेमौ विपर्यूहामेत्यग्न आयाहि वीतय इत्यस्मिन् लोकेऽग्निमदधुर्बृहदग्ने सुवीर्यमित्यमुष्मिन् लोक आदित्यं ततो वा इमौ लोकावशाम्यतां यदेवमन्वाहानयोर्लोकयोः शान्त्यै शाम्यतोऽस्मा इमौ लोकौ य एवं वेद पञ्चदश सामिधेनी-

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

रन्वाह पञ्चदश (२) वा अर्धमासस्य रात्रयोऽर्धमासशः संवत्सर आप्यते तासां त्रीणि च शतानि षष्टिश्चाक्षराणि तावतीः संवत्सरस्य रात्रयोऽक्षरश एव संवत्सरमाप्नोति नृमेधश्च परुच्छेपश्च ब्रह्मवाद्यमवदेतामस्मिन्दारावार्द्रेऽग्निं जनयाव यतरो नौ ब्रह्मीयानिति नृमेधोऽभ्यवदत् स धूममजनयत् परुच्छेपोऽभ्यवदत् सोऽग्निमजनयदृष इत्यब्रवीत् (३) यत् समावद्विद्व कथा त्वमग्निमजीजनो नाहमिति सामिधेनीनामेवाहं वर्णं वेदेत्यब्रवीद्यद्घृतवत्पदमनूच्यते स आसां वर्णस्तं त्वा समिद्भिरङ्गिर इत्याह सामिधेनीष्वेव तज्ज्योतिर्जनयति स्त्रियस्तेन यदृचः स्त्रियस्तेन यद्गायत्रियः स्त्रियस्तेन यत् सामिधेन्यो वृषण्वतीमन्वाह (४) तेन पुंस्वतीस्तेन सेन्द्रास्तेन मिथुना अग्निर्देवानां दूत आसीदुशना काव्योऽसुराणां तौ प्रजापतिं प्रश्नमैताꣳ स प्रजापतिरग्निं दूतं वृणीमह इत्यभिपर्यावर्तत ततो देवा अभवन् परासुरा यस्यैवं विदुषोऽग्निं दूतं वृणीमह इत्यन्वाह भवत्यात्मना परास्य भ्रातृव्यो भवत्यध्वरवतीमन्वाह भ्रातृव्यमेवैतया (५) ध्वरति शोचिष्केशस्तमीमह इत्याह पवित्रमेवैतद्यजमानमेवैतया पवयति समिद्धो अग्न आहुतेत्याह परिधिमेवैतं परिदधात्यस्कन्दाय यदत ऊर्ध्वमभ्यादध्याद्यथा बहिः परिधि स्कन्दति तादृगेव तत्त्रयो वा अग्नयो हव्यवाहनो देवानां कव्यवाहनः पितृणाꣳ सहरक्षा असुराणां त एतर्ह्याशꣳसन्ते मां वरिष्यते माम् (६) इति वृणीध्वꣳ हव्यवाहनमित्याह य एव देवानां तं वृणीत आर्षेयं वृणीते बन्धोरेव नैत्य-

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

थो सन्तत्यै पुरस्तादर्वाचो वृणीते तस्मात् पुरस्तादर्वाञ्चो मनुष्यान् पितरोऽनु प्रपिपते —२१) [अशान्तौ पञ्चदशाब्रवीदन्वाहितयामामेकान्नत्रिंशच्च] ॥ ८ ॥ अग्ने महाꣳ असीत्याह महान् ह्येष यदग्निर्ब्राह्मणेत्याह ब्राह्मणो ह्येष भारतेत्याहैष हि देवेभ्यो हव्यं भरति देवेद्ध इत्याह देवा ह्येतमैन्धत मन्विद्ध इत्याह मनुर्ह्येतमुत्तरो देवेभ्य ऐन्धर्षिष्टुत इत्याहर्षयो ह्येतमस्तुवन्विप्रानुमदित इत्याह (१) विप्रा ह्येते यच्छुश्रुवाꣳसः कविशस्त इत्याह कवयो ह्येते यच्छुश्रुवाꣳसो ब्रह्मसꣳशित इत्याह ब्रह्मसꣳशितो ह्येष घृताहवन इत्याह घृताहुतिर्ह्यस्य प्रियतमा प्रणीर्यज्ञानामित्याह प्रणीर्ह्येष यज्ञानाꣳ रथीरध्वरा-णामित्याहैष हि देवरथोऽतूर्तो होतेत्याह न ह्येतं कश्चन (२) तरति तूर्णिर्ह-व्यवाडित्याह सर्वꣳ ह्येष तरत्यास्पात्रं जुहूर्देवानामित्याह जुहूर्ह्येष देवानां चमसो देवपान इत्याह चमसो ह्येष देवपानोऽराꣳ इवाग्ने नेमिर्देवाꣳस्त्वं परिभूरसीत्याह देवान् ह्येष परिभूर्यद्ब्रूयादावह देवान् देवयते यजमानायेति भ्रातृव्यमस्मै (३) जनये-दावह देवान् यजमानायेत्याह यजमानमेवैतेन वर्धयत्यग्निमग्न आवह सोममावहेत्याह देव-ता एव तद्यथापूर्वमुपह्वयत आ चाग्ने देवान् वह सुयजा च यज जातवेद इत्याहाग्नि-मेव तत्सꣳश्यति सोऽस्य सꣳशितो देवेभ्यो हव्यं वहत्यग्निर्होता (४) इत्याहाग्निर्वै देवा-नाꣳ होता य एव देवानाꣳ होता तं वृणीते स्मो वयमित्याहात्मानमेव सत्त्वं गमयति साधु

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

तं यजमान देवतेत्याहाशिषमेवैतामाशास्ते यद्ब्रूयाद्योऽग्निꣳ होतारमवृथा इत्यग्निनोभयतो यजमानं परिगृह्णीयात् प्रमायुकः स्याद्यजमानदेवत्या वै जुहूर्भ्रातृव्यदेवत्योपभृत् (५) यद्वे इव ब्रूयात् भ्रातृव्यमस्मै जनयेद्घृतवतीमध्वर्यो स्रुचमास्यस्वेत्याह यजमानमेवैतेन वर्धयति देवायुवमित्याह देवान् ह्येषावति विश्ववारामित्याह विश्वꣳ ह्येषावतीडामहै देवाꣳ ईडेन्यान्नमस्याम नमस्यान् यजाम यज्ञियानित्याह मनुष्या वा ईडेन्याः पितरो नमस्या देवा यज्ञिया देवता एव (६) तद्यथाभागं यजति—३) [आह नास्मै होतोपभृद्देव त्रीणि] च ॥ ९ ॥

त्रीꣳस्तृचाननुब्रूयाद्राजन्यस्य त्रयो वा अन्ये राजन्यात् पुरुषा ब्राह्मणो वैश्यः शूद्रस्तानेवास्मा अनुकान् करोति पञ्चदशानुब्रूयाद्राजन्यस्य पञ्चदशो वै राजन्यः स्व एवैनꣳ स्तोमे प्रतिष्ठापयति त्रिष्टुभा परिदध्यादिन्द्रियं वै त्रिष्टुगिन्द्रियकामः खलु वै राजन्यो यजते त्रिष्टुभैवास्मा इन्द्रियं परिगृह्णाति यदि कामयेत (१) ब्रह्मवर्चसमस्त्विति गायत्रिया परिदध्याद्ब्रह्मवर्चसं वै गायत्री ब्रह्मवर्चसमेव भवति सप्तदशानुब्रूयाद्वैश्यस्य सप्तदशो वै वैश्यः स्व एवैनꣳ स्तोमे प्रतिष्ठापयति जगत्या परिदध्याज्जागता वै पशवः पशुकामः खलु वै वैश्यो यजते जगत्यैवास्मै पशून् परिगृह्णात्येकविꣳशतिमनुब्रूयात् प्रतिष्ठाकामस्यैकविꣳशस्तोमानां प्रतिष्ठा प्रतिष्ठित्यै (२) चतुर्विꣳशतिमनुब्रूयाद्ब्रह्मवर्चसकामस्य चतुर्विꣳशत्यक्षरा गायत्री गायत्री ब्रह्मवर्चसं गायत्रियैवास्मै ब्रह्मवर्चसमवरुन्धे त्रिꣳशतमनुब्रूयादन्नकामस्य त्रिꣳशदक्षरा विराडन्नं विरा-

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

द्विराजैवास्मा अन्नाद्यमवरुन्धे द्वात्रिꣳशतमनुब्रूयात् प्रतिष्ठाकामस्य द्वात्रिꣳशदक्षरानुष्टुगनुष्टुप्छन्दसां प्रतिष्ठा प्रतिष्ठित्यै षट्त्रिꣳशतमनुब्रूयात् पशुकामस्य षट्त्रिꣳशदक्षरा बृहती बार्हताः पशवो बृहत्यैवास्मै पशून् (३) अवरुन्धे चतुश्चत्वारिꣳशतमनुब्रूयादिन्द्रियकामस्य चतुश्चत्वारिꣳशदक्षरा त्रिष्टुगिन्द्रियं त्रिष्टुप् त्रिष्टुभैवास्मा इन्द्रियमवरुन्धेऽष्टाचत्वारिꣳशतमनुब्रूयात् पशुकामस्याष्टाचत्वारिꣳशदक्षरा जगती जागताः पशवो जगत्यैवास्मै पशूनवरुन्धे सर्वाणि छन्दाꣳस्यनुब्रूयाद्बहुयाजिनः सर्वाणि वा एतस्य छन्दाꣳस्यवरुद्धानि यो बहुयाज्यपरिमितमनुब्रूयादपरिमितस्यावरुद्ध्यै—४७) [कामयेत प्रतिष्ठित्यै पशून् सप्तचत्वारिꣳशच]॥ १० ॥

निवीतं मनुष्याणां प्राचीनावीतं पितॄणामुपवीतं देवानामुपव्ययते देवलक्ष्ममेव तत् कुरुते तिष्ठन्नन्वाह तिष्ठन्त्याश्रुततरं वदति तिष्ठन्नन्वाह सुवर्गस्य लोकस्याभिजित्या आसीनो यजत्यस्मिन्नेव लोके प्रतितिष्ठति यत् क्रौञ्चमन्वाहासुरं तद्यन्मन्द्रं मानुषं तद्यदन्तरा तत् सदेवमन्तरानूच्यꣳ सदेवत्वाय विद्वाꣳसो वै (१) पुरा होतारोऽभूवन् तस्माद्विधृता अध्वानोऽभूवन्नपंथा नः समरुक्षन्नन्तर्वेद्यन्यः पादो भवति बहिर्वेद्यन्योऽथान्वाहाध्वनां विधृत्यै पथामसꣳरोहायाथो भूतञ्चैव भविष्यच्चावरुन्धेऽथो परिमितञ्चैवापरिमितञ्चावरुन्धेऽथो ग्राम्याꣳश्चैव पशूनारण्याꣳश्चावरुन्धेऽथो (२) देवलोकञ्चैव मनुष्यलोकञ्चाभिजयति देवा वै सामिधेनीरनूच्य यज्ञं नान्वपश्यन्त्स प्रजापतिस्तूष्णीमाघारमाघारयत्ततो वै देवा यज्ञमन्वपश्यन् यत्तूष्णीमाघारमा-

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

घारयति यज्ञस्यानुख्यात्या अथो सामिधेनीरेवाभ्यनक्त्यलूक्षो भवति य एवं वेदाथो तर्पयत्येवैनास्तृप्यति प्रजया पशुभिः (३) य एवं वेद यदेकयाघारयेदेकां प्रीणीयाद्यद्द्वाभ्यां द्वे प्रीणीयाद्यत्तिसृभिरति तद्रेचयेन्मनसाघारयति मनसा ह्यनाप्तमाप्यते तिर्यञ्चमाघारयत्यछम्बट्कारं वाक् च मनश्चार्तीयेतामहं देवेभ्यो हव्यं वहामीति वागब्रवीदहं देवेभ्य इति मनस्तौ प्रजापतिं प्रश्नमैताꣳ सोऽब्रवीत् (४) प्रजापतिर्दूतीरेव त्वं मनसोऽसि यद्धि मनसा ध्यायति तद्वाचा वदतीति तत् खलु तुभ्यं न वाचा जुहवन्नित्यब्रवीत्तस्मान्मनसा प्रजापतये जुह्वति मन इव हि प्रजापतिः प्रजापतेराप्त्यै परिधीन्त्सम्मार्ष्टि पुनात्येवैनान् त्रिर्मध्यमं त्रयो वै प्राणाः प्राणानेवाभिजयति त्रिर्दक्षिणार्धं त्रयः (५) इमे लोका इमानेव लोकानभिजयति त्रिरुत्तरार्धं त्रयो वै देवयानाः पन्थानस्तानेवाभिजयति त्रिरुपवाजयति त्रयो वै देवलोका देवलोकानेवाभिजयति द्वादश सम्पद्यन्ते द्वादश मासाः संवत्सरः संवत्सरमेव प्रीणात्यथो संवत्सरमेवास्मा उपदधाति सुवर्गस्य लोकस्य समष्ट्या आघारमाघारयति तिर इव (६) वै सुवर्गो लोकः सुवर्गमेवास्मै लोकं प्ररोचयत्यृजुमाघारयत्यृजुरिव हि प्राणः सन्ततमाघारयति प्राणानामन्नाद्यस्य सन्तत्या अथो रक्षसामपहत्यै यं कामयेत प्रमायुकः स्यादिति जिह्मं तस्याघारयेत् प्राणमेवास्माज्जिह्मं नयति ताजक् प्रमीयते शिरो वा एतद्यज्ञस्य यदाघार आत्मा ध्रुवा (७) आघारमाघार्य ध्रुवाꣳ समनक्त्यात्मन्नेव यज्ञस्य शिरः

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

प्रतिंदधात्यग्निर्देवानां दूत आसीद्दैव्योऽसुराणां तौ प्रजापतिं प्रश्नमैताꣳ स प्रजापतिर्ब्राह्मणमब्रवीदेतद्विब्रूहीत्याश्रावयेतीदं देवाः शृणुतेति वाव तदब्रवीदग्निर्देवो होतेति य एव देवानां तमवृणीत ततो देवाः (८) अभवन् परासुरा यस्यैवं विदुषः प्रवरं प्रवृणते भवत्यात्मना परास्य भ्रातृव्यो भवति यद्ब्राह्मणश्चाब्राह्मणश्च प्रश्नमेयातां ब्राह्मणायाधिब्रूयाद्यद्ब्राह्मणायाध्याहात्मनेऽध्याह यद्ब्राह्मणं पराहात्मानं पराह तस्माद्ब्राह्मणो न परोच्यः—४०) [वा अथो पशुभिरब्रवीन्नयं इव ध्रुवा देवाश्चत्वारिꣳशच्च]

॥ ११ ॥ आयुष्ट आयुर्दा अग्न आप्यायस्व सं तेऽव ते हेड उदुत्तमं प्र णो देव्या नो दिवोऽग्नाविष्णू अग्नाविष्णू इमं मे वरुण तत्त्वा याम्युदु त्यं चित्रम्। अपां नपादा ह्यस्थादुपस्थं जिह्मानामूर्ध्वो विद्युतं वसानः। तस्य ज्येष्ठं महिमानं वहन्तीर्हिरण्यवर्णाः परियन्ति यह्वीः। सम् (१) अन्या यन्त्युपयन्त्यन्याः समानमूर्वं नद्यः पृणन्ति। तमू शुचिꣳ शुचयो दीदिवाꣳसमपां नपातं परितस्थुरापः। तमस्मेरा युवतयो युवानं मर्मृज्यमानाः परियन्त्यापः। स शुक्रेण शिक्वना रेवदग्निर्दीदायानिध्मो घृतनिर्णिगप्सु। इन्द्रावरुणयोरहꣳ सम्राजोरव आवृणे। ता नो मृडात ईदृशे। इन्द्रावरुणा युवमध्वराय नः (२) विशे जनाय महि शर्म यच्छतम्। दीर्घप्रयज्युमति यो वनुष्यति वयं जयेम पृतनासु दूढ्यः। आ नो मित्रावरुणा प्रबाहवा। त्वं नो अग्ने वरुणस्य विद्वान् देवस्य हेडोऽवयासिसीष्ठाः। यजिष्ठो व

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

ह्नितमः शोशुचानो विश्वा द्वेषाꣳसि प्रमुमुग्ध्यस्मत्। स त्वं नो अग्नेऽवमो भवोती नेदिष्ठो अस्या उषसो व्युष्टौ। अवयक्ष्व नो वरुणम् (३) रराणो वीहि मृडीकꣳ सुहवो न एधि। प्र प्रायमग्निर्भरतस्य शृण्वे वि यत् सूर्यो न रोचते बृहद्भाः। अभि यः पूरुं पृतनासु तस्थौ दीदाय दैव्यो अतिथिः शिवो नः। प्र ते यक्षि प्र त इयर्मि मन्म भुवो यथा वन्द्यो नो हवेषु। धन्वन्निव प्रपा असि त्वमग्न इयक्षवे पूरवे प्रत्न राजन्। (४) वि पाजसा वि ज्योतिषा। स त्वमग्ने प्रतीकेन प्रत्योष यातुधान्यः। उरुक्षयेषु दीद्यत्। तꣳ सुप्रतीकꣳ सुदृशꣳ स्वञ्चमविद्वाꣳसो विदुष्टरꣳ सपेम। स यक्षद्विश्वा वयुनानि विद्वान् प्र हव्यमग्निरमृतेषु वोचत्। अꣳहोमुचे विवेष यन्मा वि न इन्द्रेन्द्र क्षत्रमिन्द्रियाणि शतक्रतोऽनु ते दायि —४४) [सन्नो वरुणꣳराजꣳश्चतुश्चत्वारिꣳशच्च] ॥ विश्वरूप (३५३) स्त्वष्टे (३५४) द्रं (३४२) ब्रह्मवादिनो (२३०) नै (३०६) ष (३०७) देवा (२६०) अयज्ञो (३२९) ऽग्ने (३०३) त्रीन् (११७) निर्वीत (४४०) मायु (२४४) र्द्वादश (३६६५) ॥ १२ ॥ इति तैत्तिरीयसंहितायां द्वितीयकाण्डे पंचमः प्रपाठकः ॥ ॥

ॐम् समिधो यजति वसन्तमेवर्तूनामवरुन्धे तनूनपातं यजति ग्रीष्ममेवावरुन्ध इडो यजति वर्षा एवावरुन्धे बर्हिर्यजति शरदमेवावरुन्धे स्वाहाकारं यजति हेमन्तमेवावरुन्धे तस्मात् स्वाहाकृता हेमन् पशवोऽवसीदन्ति समिधो यजत्युषस एव देवतानामवरुन्धे तनून-

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

पातं यजति यज्ञमेवावरुन्धे (१) इडो यजति पशूनेवावरुन्धे बर्हिर्यजति प्रजामेवावरुन्धे समानयत उपभृतस्तेजो वा आज्यं प्रजा बर्हिः प्रजास्वेव तेजो दधाति स्वाहाकारं यजति वाचमेवावरुन्धे दश सम्पद्यन्ते दशाक्षरा विराडन्नं विराड्विराजैवान्नाद्यमवरुन्धे समिधो यजत्यस्मिन्नेव लोके प्रतितिष्ठति तनूनपातं यजति (२) यज्ञ एवान्तरिक्षे प्रतितिष्ठतीडो यजति पशुष्वेव प्रतितिष्ठति बर्हिर्यजति य एव देवयानाः पन्थानस्तेष्वेव प्रतितिष्ठति स्वाहाकारं यजति सुवर्ग एव लोके प्रतितिष्ठत्येतावन्तो वै देवलोकास्तेष्वेव यथापूर्वं प्रतितिष्ठति देवासुरा एषु लोकेष्वस्पर्धन्त ते देवाः प्रयाजैरेभ्यो लोकेभ्योऽसुरान् प्राणुदन्त तत् प्रयाजानाम् (३) प्रयाजत्वं यस्यैवं विदुषः प्रयाजा इज्यन्ते प्रैभ्यो लोकेभ्यो भ्रातृव्यान्नुदतेऽभिक्रामं जुहोत्यभिजित्यै यो वै प्रयाजानां मिथुनं वेद प्र प्रजया पशुभिर्मिथुनैर्जायते समिधो बह्वीरिव यजति तनूनपातमेकमिव मिथुनं तदिडो बह्वीरिव यजति बर्हिरेकमिव मिथुनं तदेतद्वै प्रयाजानां मिथुनं य एवं वेद प्र (४) प्रजया पशुभिर्मिथुनैर्जायते देवानां वा अनिष्टा देवता आसन्नथासुरा यज्ञमजि-घांसन् ते देवा गायत्रीं व्यौहन् पञ्चाक्षराणि प्राचीनानि त्रीणि प्रतीचीनानि ततो वर्म यज्ञायाभवद्वर्म यजमानाय यत् प्रयाजानूयाजा इज्यन्ते वर्मैव तद्यज्ञाय क्रियते वर्म यज-मानाय भ्रातृव्याभिभूत्यै तस्माद्वरूथं पुरस्ताद्वर्षीयः पश्चाद्ध्रसीयो देवा वै पुरा रक्षोभ्यः (५)

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

इति स्वाहाकारेण प्रयाजेषु यज्ञꣳ सꣳस्थाप्यमपश्यन् तꣳ स्वाहाकारेण प्रयाजेषु समस्थापयन् वि वा एतद्यज्ञं छिन्दन्ति यत् स्वाहाकारेण प्रयाजेषु सꣳस्थापयन्ति प्रयाजानिष्ट्वा हवीꣳष्यभिघारयति यज्ञस्य सन्तत्या अथो हविरेवाकरथो यथापूर्वमुपैति पिता वै प्रयाजाः प्रजानूयाजा यत् प्रयाजानिष्ट्वा हवीꣳष्यभिघारयति पितैव तत् पुत्रेण साधारणम् (६) कुरुते तस्मादाहुर्यश्चैवं वेद यश्च न कथा पुत्रस्य केवलं कथा साधारणं पितुरित्यस्कन्नमेव तद्यत् प्रयाजेष्विष्टेषु स्कन्दति गायत्र्येव तेन गर्भं धत्ते सा प्रजां पशून् यजमानाय प्रजनयति—३५) [रुन्धे यजति प्रयाजानां प्र रक्षोभ्यः साधारणं पञ्चत्रिꣳशच्च] ॥ १ ॥

चक्षुषी वा एते यज्ञस्य यदाज्यभागौ यदाज्यभागौ यजति चक्षुषी एव तद्यज्ञस्य प्रतिदधाति पूर्वार्धे जुहोति तस्मात् पूर्वार्धे चक्षुषी प्रबाहुग् जुहोति तस्मात् प्रबाहुक् चक्षुषी देवलोकं वा अग्निना यजमानोऽनुपश्यति पितृलोकꣳ सोमेनोत्तरार्धेऽग्नये जुहोति दक्षिणार्धे सोमायैवमिव हीमौ लोकावनयोर्लोकयोरनुख्यात्यै राजानौ वा एतौ देवतानाम् (१) यदग्नीषोमावन्तरा देवता इज्येते देवतानां विधृत्यै तस्माद्राज्ञा मनुष्या विधृता ब्रह्मवादिनो वदन्ति किं तद्यज्ञे यजमानः कुरुते येनान्यतोदतश्च पशून् दाधारोभयतोदतश्चेत्यृचमनूच्याज्यभागस्य जुषाणेन यजति तेनान्यतोदतो दाधारर्चमनूच्य हविष ऋचा यजति तेनोभयतोदतो दाधार मूर्धन्वती पुरोऽनुवाक्या भवति मूर्धानमेवैनꣳ समानानां करोति (२) नियुत्वत्या

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

यजति भ्रातृव्यस्यैव पशून् नियुवते केशिनꣳ ह दार्भ्यं केशी सात्यकामिरुवाच सप्तपदां ते शक्वरीꣳश्वो यज्ञे प्रयोक्तासे यस्यै वीर्येण प्र जातान् भ्रातृव्यान्नुदते प्रति जनिष्यमाणान् यस्यै वीर्येणोभयोर्लोकयोर्ज्योतिर्धत्ते यस्यै वीर्येण पूर्वार्धेनानड्वान् भुनक्ति जघनार्धेन धेनुरिति पुरस्ताल्लक्ष्मा पुरोऽनुवाक्या भवति जातानेव भ्रातृव्यान् प्रणुदत उपरिष्टाल्लक्ष्मा (३) याज्या जनिष्यमाणानेव प्रतिनुदते पुरस्ताल्लक्ष्मा पुरोऽनुवाक्या भवत्यस्मिन्नेव लोके ज्योतिर्धत्त उपरिष्टाल्लक्ष्मा याज्यामुष्मिन्नेव लोके ज्योतिर्धत्ते ज्योतिष्मन्तावस्मा इमौ लोकौ भवतो य एवं वेद पुरस्ताल्लक्ष्मा पुरोऽनुवाक्या भवति तस्मात् पूर्वार्धेनानड्वान् भुनक्त्युपरिष्टाल्लक्ष्मा याज्या तस्माज्जघनार्धेन धेनुर्य एवं वेद भुङ्क्त एनमेतौ वज्र आज्यं वज्र आज्यभागौ (४) वज्रो वषट्कारस्त्रिवृतमेव वज्रꣳ सम्भृत्य भ्रातृव्याय प्रहरत्यछम्बट्कारमपगूर्य वषट् करोति स्तृत्यै गायत्री पुरोऽनुवाक्या भवति त्रिष्टुग् याज्या ब्रह्मन्नेव क्षत्रमन्वारम्भयति तस्माद्ब्राह्मणो मुख्यो मुख्यो भवति य एवं वेद प्रैवैनं पुरोऽनुवाक्ययाह प्रणयति याज्यया गमयति वषट्कारेणैवैनं पुरोऽनुवाक्यया दत्ते प्रयच्छति याज्यया प्रति (५) वषट्कारेण स्थापयति त्रिपदा पुरोऽनुवाक्या भवति त्रय इमे लोका एष्वेव लोकेषु प्रतितिष्ठति चतुष्पदा याज्या चतुष्पद एव पशूनवरुन्धे द्व्यक्षरो वषट्कारो द्विपाद्यजमानः पशुष्वेवोपरिष्टात् प्रतितिष्ठति गायत्री पुरोऽनुवाक्या भवति त्रिष्टुग् याज्यैषा वै सप्तप-

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

दा शक्वरी यद्वा एतया देवा अशिक्षन् तदशकुवन् य एवं वेद शक्नोत्येव (६) यच्छिक्षति—२) [देवतानां करोत्युपरिष्टाल्लक्ष्माज्यभागौ प्रत्येव द्वे च] ॥ २ ॥

प्रजापतिर्देवेभ्यो यज्ञान् व्यादिशत् स आत्मन्नाज्यमधत्त तं देवा अब्रुवन्नेष वाव यज्ञो यदाज्यमप्येव नोऽत्रास्त्विति सोऽब्रवीद्यजान् व आज्यभागावुपस्तृणानभिघारयानिति तस्माद्यजन्त्याज्यभागावुपस्तृणन्त्यभिघारयन्ति ब्रह्मवादिनो वदन्ति कस्मात् सत्यायातयामान्यन्यानि हवीꣳष्ययातयाममाज्यमिति प्राजापत्यम् (१) इति ब्रूयादयातयामा हि देवानां प्रजापतिरितिछन्दाꣳसि देवेभ्योऽपाक्रामन्न वोऽभागानि हव्यं वक्ष्याम इति तेभ्य एतच्चतुरवत्तमधारयन् पुरोऽनुवाक्यायै याज्यायै देवतायै वषट्काराय यच्चतुरवत्तं जुहोति छन्दाꣳस्येव तत् प्रीणाति तान्यस्य प्रीतानि देवेभ्यो हव्यं वहन्त्यङ्गिरसो वा इत उत्तमाः सुवर्गं लोकमायन् तदृषयो यज्ञवास्त्वभ्यवायन् ते (२) अपश्यन् पुरोडाशं कूर्मं भूतꣳ सर्पन्तं तमब्रुवन्निन्द्राय ध्रियस्व बृहस्पतये ध्रियस्व विश्वेभ्यो देवेभ्यो ध्रियस्वेति स नाध्रियत तमब्रुवन्नग्नये ध्रियस्वेति सोऽग्नयेऽध्रियत यदाग्नेयोऽष्टाकपालोऽमावास्यायाञ्च पौर्णमास्याञ्चाच्युतो भवति सुवर्गस्य लोकस्याभिजित्यै तमब्रुवन् कथाऽहास्था इत्यनुपाक्तोऽभूवमित्यब्रवीद्यथाक्षोऽनुपाक्तः (३). अवार्च्छेत्येवमवारमित्युपरिष्टादभ्यज्याधस्तादुपानक्ति सुवर्गस्य लोकस्य समष्ट्यै सर्वाणि कपालान्यभिप्रथयति तावतः पुरोडाशानमुष्मिँल्लोकेऽभिजयति यो विदग्धः

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

स नैर्ऋतो योऽशृतः स रौद्रो यः शृतः स सदेवस्तस्मादविदहता शृतङ्कृत्यः सदेवत्वाय भस्मनाभिवासयति तस्मान्मार्ꣳसेनास्थि छन्नं वेदेनाभिवासयति तस्मात् (४) केशैः शिरश्छन्नं प्रच्युतं वा एतदस्माँल्लोकादगतं देवलोकं यच्छृतꣳ हविरनभिघारितमभिघार्यो-द्वासयति देवत्रैवैनद्गमयति यद्येकं कपालं नश्येदेको मासः संवत्सरस्यानवेतः स्यादथ यजमानः प्रमीयेत यद्वे नश्येतां द्वौ मासौ संवत्सरस्यानवेतौ स्यातामथ यजमानः प्रमीयेत सङ्ख्यायोद्वासयति यजमानस्य (५) गोपीथाय यदि नश्येदाश्विनं द्विकपालं निर्वपेद्यावापृथिव्यमेककपालमश्विनौ वै देवानां भिषजौ ताभ्यामेवास्मै भेषजं करोति द्या-वापृथिव्य एककपालो भवत्यनयोर्वा एतन्नश्यति यन्नश्यत्यनयोरेवैनद्विन्दति प्रतिष्ठित्यै—३२) [प्राजापत्यं तेऽनुपाकृस्तस्माद्यजमानस्य द्वात्रिꣳशच्च] ॥ ३ ॥ देवस्य त्वा सवितुः प्रसव इति स्फ्यमादत्ते प्रसूत्या अश्विनोर्बाहुभ्यामित्याहाश्विनौ हि दे-वानामध्वर्यू आस्तां पूष्णो हस्ताभ्यामित्याह यत्यै शतभृष्टिरसि वानस्पत्यो द्विषतो वध इ-त्याह वज्रमेवतत् सꣳश्यति भ्रातृव्याय प्रहरिष्यन् स्तम्बयजुर्हरत्येतावती वै पृथिवी याव-ती वेदिस्तस्या एतावतएव भ्रातृव्यं निर्भजति (१) तस्मान्नाभागं निर्भजन्ति त्रिर्हरति त्र-य इमे लोका एभ्य एवैनं लोकेभ्यो निर्भजति तूष्णीं चतुर्थꣳ हरत्यपरिमितादेवैनं नि-

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

भंजत्युद्धन्ति यदेवास्या अमेध्यं तदपहन्त्युद्धन्ति तस्मादोषधयः पराभवन्ति मूलं छिनत्ति भ्रातृव्यस्यैव मूलं छिनत्ति पितृदेवत्यातिखातेयतीं खनति प्रजापतिना (२) यज्ञमुखेन सम्मितामा प्रतिष्ठायै खनति यजमानमेव प्रतिष्ठां गमयति दक्षिणतो वर्षीयसीं करोति देवयजनस्यैव रूपमकः पुरीषवतीं करोति प्रजा वै पशवः पुरीषं प्रजयैवैनं पशुभिः पुरीषवन्तं करोत्युत्तरं परिग्राहं परिगृह्णात्येतावती वै पृथिवी यावती वेदिस्तस्या एतावत एव भ्रातृव्यं निर्भज्यात्मन उत्तरं परिग्राहं परिगृह्णाति क्रूरमिव वै (३) एतत् करोति यद्वेदिं करोति धा असि स्वधा असीति योयुप्यते शान्त्यै प्रोक्षणीरासादयत्यापो वै रक्षोघ्नी रक्षसामपहत्यै स्फ्यस्य वर्त्मन्त्सादयति यज्ञस्य सन्तत्यै यं द्विष्यात्तं ध्यायेच्छुचैवैनमर्पयति—२३) [भजति प्रजापतिना वै त्रयस्त्रिꣳशच्च] ॥ ४ ॥

ब्रह्मवादिनो वदन्त्यद्भिर्हवीꣳषि प्रौक्षीः केनाप इति ब्रह्मणेति ब्रूयादद्भिर्ह्येव हवीꣳषि प्रोक्षति ब्रह्मणाप इध्माबर्हिः प्रोक्षति मेध्यमेवैनत् करोति वेदिं प्रोक्षत्यृक्षा वा एषाऽलोमकाऽमेध्या यद्वेदिर्मेध्यामेवैनां करोति दिवे त्वान्तरिक्षाय त्वा पृथिव्यै त्वेति बर्हिरासाद्य प्र (१) उक्षत्येभ्य एवैनल्लोकेभ्यः प्रोक्षति क्रूरमिव वा एतत् करोति यत् खनन्त्यपो निनयति शान्त्यै पुरस्तात् प्रस्तरं गृह्णाति मुख्यमेवैनं करोतीयन्तं गृह्णाति प्रजापतिना यज्ञमुखेन सम्मितं बर्हिः स्तृणाति प्रजा वै बर्हिः पृथिवी वेदिः प्रजा एव पृथिव्यां प्रतिष्ठापयत्यनति-

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

दक्ष्णश्स्तृणाति प्रजयैवैनं पशुभिरनंतिदक्ष्णं करोति (२) उत्तरं बर्हिषः प्रस्तरꣳ सादयति प्रजा वै बर्हिर्यजमानः प्रस्तरो यजमानमेवायजमानादुत्तरं करोति तस्माद्यजमानोऽयजमानादुत्तरोऽन्तर्दधाति व्यावृत्या अनक्ति हविष्कृतमेवैनꣳ सुवर्गं लोकं गमयति त्रेधाऽनक्ति त्रयं इमे लोका एभ्य एवैनं लोकेभ्योऽनक्ति न प्रतिशृणाति यत् प्रतिशृणीयादनूर्ध्वम्भावुकं यजमानस्य स्यादुपरीव प्रहरति (३) उपरीव हि सुवर्गो लोको नियच्छति वृष्टिमेवास्मै नियच्छति नात्यग्रं प्रहरेद्यदत्यग्रं प्रहरेदत्यासारिण्यध्वर्योर्नाशुका स्यान्न पुरस्तात् प्रत्यस्येद्यत् पुरस्तात् प्रत्यस्येत् सुवर्गाल्लोकाद्यजमानं प्रतिनुदेत् प्राञ्चं प्रहरति यजमानमेव सुवर्गं लोकं गमयति न विष्वञ्चं वियुयाद्यद्विष्वञ्चं वियुयात् (४) स्त्र्यस्य जायेतोर्ध्वमुद्यौत्यूर्ध्वमिव हि पुꣳसः पुमानेवास्य जायते यत् स्फ्येन वोपवेषेण वा योयुप्येत स्तृतिरेवास्य सा हस्तेन योयुप्यते यजमानस्य गोपीथाय ब्रह्मवादिनो वदन्ति किं यज्ञस्य यजमान इति प्रस्तर इति तस्य क्व सुवर्गो लोक इत्याहवनीय इति ब्रूयाद्यत् प्रस्तरमाहवनीये प्रहरति यजमानमेव (५) सुवर्गं लोकं गमयति वि वा एतद्यजमानो लिशते यत् प्रस्तरं योयुप्यन्ते बर्हिरनु प्रहरति शान्त्या अनारम्भण इव वा एतर्ह्यध्वर्युः स ईश्वरो वेपनो भवितोर्ध्रुवासीतीमामभिमृशतीयं वै ध्रुवाऽस्यामेव प्रतितिष्ठति न वेपनो भवत्यगा३न्नग्नीदित्याह यद्ब्रूयादगन्नग्निरिति (६) अग्नावग्निं गमयेन्निर्यजमानꣳ सुवर्गाल्लोकाद्गजेदगन्नित्येव ब्रूयाद्यजमानमेव

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

सुवर्गं लोकं गमयति—१७) [प्र करोति हरति वियुयादेवेति सप्तदश च] ॥ ५ ॥
अग्नेस्त्रयो ज्यायाꣳसो भ्रातर आसन् ते देवेभ्यो हव्यं वहन्तः प्रामीयन्त सोऽग्निरबिभेदित्थं वाव स्य आर्तिमारिष्यतीति स निलायत सोऽपः प्राविशत्तं देवताः प्रैषमैच्छन् तं मत्स्यः प्राब्रवीत्तमशपद्धियाधिया त्वा वध्यासुर्यो मा प्रावोच इति तस्मान्मत्स्यं धियाधिया घ्नन्ति शप्तः (१) हि तमन्वविन्दन् तमब्रुवन्नुप न आवर्तस्व हव्यं नो वहेति सोऽब्रवीद्वरं वृणै यदेव गृहीतस्याहुतस्य बहिःपरिधि स्कन्दात् तन्मे भ्रातॄणां भागधेयमसदिति तस्माद्यद्गृहीतस्याहुतस्य बहिःपरिधि स्कन्दति तेषां तद्भागधेयं तानेव तेन प्रीणाति परिधीन् परिदधाति रक्षसामपहत्यै सꣳस्पर्शयति (२) रक्षसामनन्ववचाराय न पुरस्तात् परिदधात्यादित्यो ह्येवोद्यन् पुरस्ताद्रक्षाꣳस्यपहन्त्यूर्ध्वे समिधावादधात्युपरिष्टादेव रक्षाꣳस्यपहन्ति यजुषान्यां तूष्णीमन्यां मिथुनत्वाय द्वे आदधाति द्विपाद्यजमानः प्रतिष्ठित्यै ब्रह्मवादिनो वदन्ति स त्वै यजेत यो यज्ञस्यार्त्या वसीयान्त्स्यादिति भूपतये स्वाहा भुवनपतये स्वाहा भूतानाम् (३) पतये स्वाहेति स्कन्नमनुमन्त्रयेत यज्ञस्यैव तदार्त्या यजमानो वसीयान् भवति भूयसीर्हि देवताः प्रीणाति जामि वा एतद्यज्ञस्य क्रियते यदन्वञ्चौ पुरोडाशावुपाꣳशुयाजमन्तरा यजत्यजामित्वायाथो मिथुनत्वायाग्निरमुष्मिँल्लोक आसीद्यमोऽस्मिन् ते देवा अब्रुवन्नेतेमौ विपर्यूहामेत्यन्नाद्येन देवा अग्निम् (४) उपामन्त्रयन्त राज्येन पितरो यमं तस्मा

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

दृग्निर्देवानामन्नादो यमः पितृणाꣳ राजा य एवं वेद प्र राज्यमन्नाद्यमाप्नोति तस्मा एतद्भागधेयं प्रायच्छन् यदग्नये स्विष्टकृतेऽवद्यन्ति यदग्नये स्विष्टकृतेऽवद्यति भागधेयेनैव तद्रुद्रꣳ समर्धयति सकृत्सकृदवद्यति सकृदिव हि रुद्र उत्तरार्धादवद्यत्येषा वै रुद्रस्य (४) दिक् स्वायामेव दिशि रुद्रं निरवदयते द्विरभिघारयति चतुरवत्तस्याप्त्यै पशवो वै पूर्वा आहुतय एष रुद्रो यदग्निर्यत् पूर्वा आहुतीरभिजुहुयाद्रुद्राय पशूनपि दध्यादपशुर्यजमानः स्यादतिहाय पूर्वा आहुतीर्जुहोति पशूनां गोपीथाय — ३७) [शस्तः स्पर्शयति भूतानामग्निꣳ रुद्रस्य सप्तत्रिꣳशच्च]॥६॥

मनुः पृथिव्या यज्ञियमैच्छत् स घृतं निषिक्तमविन्दत् सोऽब्रवीत् कोऽस्येश्वरो यज्ञेऽपि कर्तोरिति तावब्रूतां मित्रावरुणौ गोरेवावमीश्वरौ कर्तोः स्व इति तौ ततो गाꣳ समैरयताꣳ सा यत्रयत्र न्यक्रामत्ततो घृतमपीड्यत तस्माद्घृतपद्युच्यते तदस्यै जन्मोपहूतꣳ रथन्तरꣳ सह पृथिव्येत्याह (१) इयं वै रथन्तरमिमामेव सहान्नाद्येनोपह्वयत उपहूतं वामदेव्यꣳ सहान्तरिक्षेणेत्याह पशवो वै वामदेव्यं पशूनेव सहान्तरिक्षेणोपह्वयत उपहूतं बृहत् सह दिवेत्याहैरं वै बृहदिरामेव सह दिवोपह्वयत उपहूताः सप्त होत्रा इत्याह होत्रा एवोपह्वयत उपहूता धेनुः (२) सहर्षभेत्याह मिथुनमेवोपह्वयत उपहूतो भक्षः सखेत्याह सोमपीथमेवोपह्वयत उपहूताꣳ३ हो इत्याहात्मानमेवोपह्वयत आत्मा ह्युपहूतानां वसिष्ठ इडामुपह्वयते पशवो वा इडा पशूनेवोपह्वयते चतुरुपह्वयते चतुष्पादो हि पशवो मानवीत्याह मनुर्ह्येतामग्रेऽप- (३)

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

श्यद्घृतपदीत्याह यदेवास्यै पदाद्घृतमपीड्यत तस्मादेवमाह मैत्रावरुणीत्याह मित्रावरुणौ ह्येनाꣳ
समैरयतां ब्रह्म देवकृतमुपहूतमित्याह ब्रह्मैवोपह्वयते दैव्या अध्वर्यव उपहूता उपहूता मनुष्या
इत्याह देवमनुष्यानेवोपह्वयते य इमं यज्ञमवान् ये यज्ञपतिं वर्धानित्याह (४) यज्ञाय चैव
यजमानाय चाशिषमाशास्त उपहूते द्यावापृथिवी इत्याह द्यावापृथिवी एवोपह्वयते पूर्वजे
ऋतावरी इत्याह पूर्वजे ह्येते ऋतावरी देवी देवपुत्रे इत्याह देवी ह्येते देवपुत्रे उपहूतोऽयं
यजमान इत्याह यजमानमेवोपह्वयत उत्तरस्यां देवयज्यायामुपहूतो भूयसि हविष्करण उपहूतो
दिव्ये धामन्नुपहूतः (५) इत्याह प्रजा वा उत्तरा देवयज्या पशवो भूयो हविष्करणꣳ सुवर्गो
लोको दिव्यं धामेदमसीदमसीत्येव यज्ञस्य प्रियं धामोपह्वयते विश्वमस्य प्रियमुपहूतमि-
त्याहाछम्बट्कारमेवोपह्वयते — ३४) [आह धेनुरेतामाहोपहूतश्चतुस्त्रिꣳशच्च] ॥ ७ ॥

पशवो वा इडा स्वयमादत्ते काममेवात्मना पशूनामादत्ते न ह्यन्यः कामं पशूनां प्रयच्छति
वाचस्पतये त्वा हुतं प्राश्नामीत्याह वाचमेव भागधेयेन प्रीणाति सदसस्पतये त्वा हुतं प्रा-
श्नामीत्याह स्वगाकृत्यै चतुरवत्तं भवति हविर्वै चतुरवत्तं पशवश्चतुरवत्तं यद्धोता प्राश्नीया-
द्धोता (१) आर्तिमार्छेद्यदग्नौ जुहुयाद्रुद्राय पशूनपि दध्यादपशुर्यजमानः स्याद्वाचस्पत-
ये त्वा हुतं प्राश्नामीत्याह परोक्षमेवैनज्जुहोति सदसस्पतये त्वा हुतं प्राश्नामीत्याह स्वगा-
कृत्यै प्राश्नन्ति तीर्थ एव प्राश्नन्ति दक्षिणां ददाति तीर्थ एव दक्षिणां ददाति वि वा एत-

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

यज्ञम् (२) छिन्दन्ति यन्मध्यतः प्राश्नन्त्यद्भिर्मार्जयन्त आपो वै सर्वा देवता देवताभिरेव यज्ञꣳ सन्तन्वन्ति देवा वै यज्ञाद्रुद्रमन्तरायन्त्स यज्ञमविध्यत्तं देवा अभिसमगच्छन्त कल्पतां न इदमिति तेऽब्रुवन्त्स्विष्टं वै न इदं भविष्यति यदिमꣳ राधयिष्याम इति तत् स्विष्टकृतः स्विष्टकृत्त्वं तस्याविद्धं निः (३) अकृन्तन् यवेन सम्मितं तस्माद्यवमात्रमवद्येद्यज्ज्यायोऽवद्येद्रोपयेत्तद्यज्ञस्य यदुप च स्तृणीयादभि च घारयेदुभयतःसꣳश्वायि कुर्यादवदायाभिघारयति द्विः सम्पद्यते द्विपाद्यजमानः प्रतिष्ठित्यै यत्तिरश्चीनमतिहरेदनभिविद्धं यज्ञस्याभिविध्येदग्रेण परिहरति तीर्थेनैव परिहरति तत् पूष्णे पर्यहरन् तत् (४) पूषा प्राश्य दतोऽरुणत् तस्मात् पूषा प्रपिष्टभागो ऽदन्तको हि तं देवा अब्रुवन् वि वा अयमार्ध्यप्राशित्रियो वा अयमभूदिति तद्बृहस्पतये पर्यहरन्त्सोऽबिभेद्बृहस्पतिरित्थं वाव स्य आर्तिमारिष्यतीति स एतं मन्त्रमपश्यत् सूर्यस्य त्वा चक्षुषा प्रतिपश्यामीत्यब्रवीन्न हि सूर्यस्य चक्षुः (५) किंचन हिनस्ति सोऽबिभेत् प्रतिगृह्णन्तं मा हिꣳसिष्यतीति देवस्य त्वा सवितुः प्रसवेऽश्विनोर्बाहुभ्यां पूष्णो हस्ताभ्यां प्रतिगृह्णामीत्यब्रवीत् सवितृप्रसूत एवैनद्ब्रह्मणा देवताभिः प्रत्यगृह्णात् सोऽबिभेत् प्राश्नन्तं मा हिꣳसिष्यतीत्यग्नेस्त्वास्येन प्राश्नामीत्यब्रवीन्न ह्यग्नेरास्यं किंचन हिनस्ति सोऽबिभेत् (६) प्राशितं मा हिꣳसिष्यतीति ब्राह्मणस्योदरेणेत्यब्रवीन्न हि ब्राह्मणस्योदरं किंचन हिनस्ति बृहस्पतेर्ब्रह्मणेति स हि ब्र-

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

ह्निष्ठोऽप वा एतस्मात् प्राणाः क्रामन्ति यः प्राशित्रं प्राश्नात्यद्भिर्मार्जयित्वा प्राणान्त्सम्मृशते ऽमृतं वै प्राणा अमृतमापः प्राणानेव यथास्थानमुपह्वयते—४४) [होता यज्ञं निष्टच्चक्षु रविभे्च्चतु-श्चत्वारिꣳशच्च] ॥ ८ ॥ अग्नीध आदधात्यग्निमुखानेवर्तून् प्रीणाति समिधमादधात्युत्तरासामाहुतीनां प्रतिष्ठित्या अथो समिद्वत्येव जुहोति परिधीन्त्सम्मार्ष्टि पुनात्येवैनान्त्सकृत्सकृत् सम्मार्ष्टि पराङिव ह्येतर्हि यज्ञश्चतुः सम्पद्यते चतुष्पादः पशवः पशूनेवावरुन्धे ब्रह्मन् प्रस्थास्याम इत्याहात्र वा एतर्हि यज्ञः श्रितः (१) यत्र ब्रह्मा यत्रैव यज्ञः श्रितस्तत एवैनमारभते यद्धस्तेन प्रमीवेद्वेपनः स्याद्यच्छीर्ष्णा शीर्षक्तिमान्त्स्याद्यत्तूष्णीमासीतासम्प्रत्तो यज्ञः स्यात् प्रतिष्ठेत्येव ब्रूयाद्वाचि-वै यज्ञः श्रितो यत्रैव यज्ञः श्रितस्तत एवैनꣳ सम्प्रयच्छति देवसवितरेतत्ते प्र (२) आहेत्याह प्रसूत्यै बृहस्पतिर्ब्रह्मेत्याह स हि ब्रह्मिष्ठः स यज्ञं पाहि स यज्ञपतिं पाहि स मां पाहीत्याह यज्ञाय यजमानायात्मने तेभ्य एवाशिषमाशास्तेऽनार्त्या आश्राव्याह देवान् यजेति ब्रह्मवादिनो वदन्तीष्टा देवता अथ कतम एते देवा इति छन्दाꣳसीति ब्रूयाद्गाय-त्रीं त्रिष्टुभम् (३) जगतीमित्यथो खल्वाहुर्ब्राह्मणा वै छन्दाꣳसीति तानेव तद्यजति दे-वानां वा इष्टा देवता आसन्नथाग्निर्नोदज्वलत्तं देवा आहुतीभिरनूयाजेष्वन्वविन्दन् यद-नूयाजान् यजत्यग्निमेव तत्समिन्ध एतदुर्वै नामासुर आसीत् स एतर्हि यज्ञस्याशिषमवृङ्क्त य-द्ब्रूयादेतत् (४) उ द्यावापृथिवी भद्रमभूदित्येतदुमेवासुरं यज्ञस्याशिषं गमयेदिदं द्यावापृथि-

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

वी भद्रमभूदित्येव ब्रूयाद्यजमानमेव यज्ञस्याशिषं गमयत्याघ्मं सूक्तवाकमुत नमोवाकमि-त्याहेदमराल्स्मेति वावैतदाहोपश्रितो दिवः पृथिव्योरित्याह द्यावापृथिव्योर्हि यज्ञ उपश्रित-ओमन्वती तेऽस्मिन् यज्ञे यजमान द्यावापृथिवी (५) स्तामित्याहाशिषमेवैतामाशास्ते यद्ब्रूयात् सूपावसाना च स्वध्यवसाना चेति प्रमायुको यजमानः स्याद्यदा हि प्रमीयतेऽथेमामुपाव-स्यति सूपचरणा च स्वधिचरणा चेत्येव ब्रूयाद्वरीयसीमेवास्मै गव्यूतिमाशास्ते न प्रमायुको भवति तयोराविद्यग्निरिदꣳ हविरजुषतेत्याह या अयाक्ष्म (६) देवतास्ता अरीरधामेति वावैतदाह यन्न निर्दिशेत् प्रतिवेशं यज्ञस्याशीर्गच्छेदाशास्तेऽयं यजमानोऽसावित्याह निर्दि-श्यैवैनꣳ सुवर्गं लोकं गमयत्यायुराशास्ते सुप्रजास्त्वमाशास्त इत्याहाशिषमेवैतामाशास्ते स-जातवनस्यामाशास्त इत्याह प्राणा वै संजाताः प्राणानेव (७) नान्तरेति तदग्निर्देवो दे-वेभ्यो वनते वयमग्नेर्मानुषा इत्याहाग्निर्देवेभ्यो वनुते वयं मनुष्येभ्य इति वावैतदाहेह गति-वामस्येदञ्च नमो देवेभ्य इत्याह याश्चैव देवता यजति याश्च न ताभ्य एवोभयीभ्यो नमस्करोत्या-त्मनोऽनार्त्यै—४६) [श्रितः प्र त्रिष्टुभमेतद्यावापृथिवी अयाक्ष्मै व षट्चत्वारिꣳशच्च] ॥९॥

देवा वै यज्ञस्य स्वगाकर्तारं नाविन्दन् ते शंयुं बार्हस्पत्यमब्रुवन्निमं नो यज्ञꣳ स्वगा कुर्विति सोऽब्रवीद्वरं वृणै यदेवाब्राह्मणोक्तोऽश्रद्दधानो यजातै सा मे यज्ञस्याशीरसदिति तस्माद्य-दब्राह्मणोक्तोऽश्रद्दधानो यजते शंयुमेव तस्य बार्हस्पत्यं यज्ञस्याशीर्गच्छत्येतन्ममेत्यब्रवीत्

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

किं मैं प्रजायाः (१) इति योऽपगुरातै शतेन यातयाद्यो निहनत् सहस्रेण यातयाद्यो लोहितं कुरवद्यावतः प्रस्कद्य पांसून्त्संगृह्णात्तावतः संवत्सरान् पितृलोकं न प्रजानादिति तस्माद्ब्राह्मणाय नापगुरेत न निहन्यान्न लोहितं कुर्यादेतावता हैनसा भवति तच्छंयोरा- वृणीमहे इत्याह यज्ञमेव तत् स्वगा करोति तत् (२) शंयोरावृणीमह इत्याह शंयुमेव बार्हस्पत्यं भागधेयेन समर्धयति गातुं यज्ञाय गातुं यज्ञपतय इत्याहाशिषमेवैतामाशास्ते- सोमं यजति रेत एव तद्दधाति त्वष्टारं यजति रेत एव हितं त्वष्टा रूपाणि विकरोति देवानां पत्नीर्यजति मिथुनत्वायाग्निं गृहपतिं यजति प्रतिष्ठित्यै जामि वा एतद्यज्ञस्य क्रि- यते (३) यदाज्येन प्रयाजा इज्यन्त आज्येन पत्नीसंयाजा ऋचमनूच्य पत्नीसंयाजानामृ- चा यजत्यजामित्वायाथो मिथुनत्वाय पङ्क्तिप्रायणो वै यज्ञः पङ्क्त्युदयनः पञ्च प्रयाजा इज्यन्ते चत्वारः पत्नीसंयाजाः समिष्टयजुः पञ्चमं पङ्क्तिमेवानु प्रयन्ति पङ्क्तिमनूद्य- न्ति—३३) [प्रजायास्तत् क्रियते त्रयस्त्रिंशच्च] ॥ १० ॥ युक्ष्वा हि देवहूतमाꣳ अश्वाꣳ अग्ने रथीरिव । नि होता पूर्व्यः सदः । उत नो देव देवाꣳ अच्छा वोचो विदुष्टरः । श्रद्विश्वा वार्या कृधि । त्वꣳ ह यद्यविष्ठ्य सहसः सूनवाहुत । ऋतावा यज्ञियो भुवः । अयमग्निः सहस्रिणो वाजस्य शतिनस्पतिः । मूर्धा कवी रयी- णाम् । तं नेमिमृभवो यथाऽऽनमस्व सहूतिभिः नेदीयो यज्ञम् (१) अङ्गिरः । तस्मै नून-

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

मभिद्यवे वाचा विरूप नित्यया । वृष्णे चोदस्व सुष्टुतिम् । कमु ष्विदस्य सेनयाग्नेरपाकचक्षसः । पणिङ्गोषु स्तरामहे । मा नो देवानां विशः प्रस्नातीरिवोस्राः । कृशन्न हासुरघ्नियाः । मा नः समस्य दूढ्यः परिद्वेषसो अꣳहतिः । ऊर्मिर्न नावमावधीत् । नमस्ते अग्न ओजसे गृणन्ति देव कृष्टयः । अमैः (२) अमित्रमर्दय । कुवित् सु नो गविष्टयेऽग्ने संवेषिषो रयिम् । उरुकृदुरु णस्कृधि । मा नो अस्मिन्महाधने परावग्भारभृद्यथा । संवर्गꣳ सꣳ रयिं जय । अन्यमस्मद्भिया इयमग्ने सिषक्तु दुच्छुना । वर्धा नो अमवच्छवः । यस्याजुषन्नमस्विनः शमीमदुर्मखस्य वा । तं घेदग्निर्वृधाऽवति । परस्या अधि (३) संवतोऽवराꣳ अभ्यातर । यत्राहमस्मि ताꣳ अव । विद्मा हि ते पुरा वयमग्ने पितुर्यथावसः । अधा ते सुम्नमीमहे । य उग्र इव शर्यहा तिग्मशृङ्गो न वꣳसगः । अग्ने पुरो रुरोजिथ । सखायः सं वः सम्यञ्चमिषꣳ स्तोमं चाग्नये । वर्षिष्ठाय क्षितीनामूर्जो नप्त्रे सहस्वते । सꣳसमिद्युवसे वृषन् (४) अग्ने विश्वान्यर्य आ । इडस्पदे समिध्यसे स नो वसून्याभर । प्रजापते स वेद सोमापूषणेमौ देवौ—१९) यज्ञमग्नैरधिवृषन्नेकान्नविꣳशतिश्च ॥ ११ ॥

उशन्तस्त्वा हवामह उशन्तः समिधीमहि । उशन्नुशत आवह पितॄन् हविषे अत्तवे । त्वꣳ सोम प्रचिकितो मनीषा त्वꣳ रजिष्ठमनुनेषि पन्थाम् । तव प्रणीती पितरो न इन्दो देवेषु रत्नमभजन्त धीराः । त्वया हि नः पितरः सोम पूर्वे कर्माणि चक्रुः पवमान धीराः ।

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

वन्वन्नवातः परिधीँरपोर्णु वीरेभिरश्वैर्मघवा भव (१) नः । त्वꣳ सोम पितृभिः संवि-
दानोऽनु द्यावापृथिवी आततन्थ । तस्मै त इन्दो हविषा विधेम वयꣳ स्याम पतयो रयी-
णाम् । अग्निष्वात्ताः पितर एह गच्छत सदःसदः सदत सुप्रणीतयः । अत्ता हवीꣳषि प्र-
यतानि बर्हिष्यथा रयिꣳ सर्ववीरं दधातन । बर्हिषदः पितर ऊत्यर्वागिमा वो हव्या चकृमा
जुषध्वम् । त आगतावसा शन्तमेनाथास्मभ्यम् (२) शंयोररपो दधात । आहं पितॄन् सु-
विदत्राꣳ अवित्सि नपातञ्च विक्रमणञ्च विष्णोः । बर्हिषदो ये स्वधया सुतस्य भज-
न्त पित्वस्त इहागमिष्ठाः । उपहूताः पितरः सोम्यासो बर्हिष्येषु निधिषु प्रियेषु । त आग-
मन्तु त इह श्रुवन्त्वधिब्रुवन्तु तेऽवन्त्वस्मान् । उदीरतामवर उत्परास उन्मध्यमाः पितरः
सोम्यासः । असुम् (३) य ईयुरवृका ऋतज्ञास्ते नोऽवन्तु पितरो हवेषु । इदं पितृभ्यो
नमो अस्त्वद्य ये पूर्वासो य उपरास ईयुः । ये पार्थिवे रजस्यानिषत्ता ये वा नूनꣳ
सुवृजनासु विक्षु । अधा यथा नः पितरः परासः प्रत्नासो अग्न ऋतमाशुषाणाः । शुची-
दयन्दीधितिमुक्थशासः क्षामाभिन्दन्तो अरुणीरपव्रन् । यदग्ने (४) कव्यवाहन पितॄन्
यक्ष्यृतावृधः । प्र च हव्यानि वक्ष्यसि देवेभ्यश्च पितृभ्य आ । त्वमग्न ईडितो जात-
वेदोऽवाड्ढव्यानि सुरभीणि कृत्वा । प्रादाः पितृभ्यः स्वधया ते अक्षन्नद्धि त्वं देव प्रयता
हवीꣳषि । मातली कव्यैर्यमो अङ्गिरोभिर्बृहस्पतिर्ऋक्वभिर्वावृधानः । याꣳश्च देवा वावृधुर्ये च

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

देवान् स्वाहान्ये स्वधयान्ये मदन्ति (५)। इमं यम प्रस्तरमा हि सीदाङ्गिरोभिः पितृभिः संविदानः । आ त्वा मन्त्राः कविशस्ता वहन्त्वेना राजन् हविषा मादयस्व । अङ्गिरोभिरागहि यज्ञियेभिर्यम वैरूपैरिह मादयस्व । विवस्वन्तꣳ हुवे यः पिता तेऽस्मिन् यज्ञे बर्हिष्यानिषद्य । अङ्गिरसो नः पितरो नवग्वा अथर्वाणो भृगवः सोम्यासः । तेषां वयꣳ सुमतौ यज्ञियानामपि भद्रे सौमनसे (६) स्याम—१) [भवास्मभ्यमसुमग्ने मदन्ति सौमनस एकं च] ॥ १२ ॥ समिध (३३५) श्चक्षुषी (३०२) प्रजापति (२८२) देवस्य (१८३) ब्रह्मवादिनो (३१७) ऽग्ने (२८७) मनुः (२८४) पशवो (३४४) ऽग्नीधे (३९६) देवा (१८३) युक्ष्वौ (२११) शंतो (३०१) द्वादश (३४३३) ॥ १२ ॥ इति तैत्तिरीय संहितायां द्वितीयकाण्डे षष्ठः प्रपाठकः ॥ वायव्यं (३२७८) प्रजापति (३५१८) रादित्येभ्यो (२९६५) देवा (२४०६) विश्वरूपः (३६६५) समिधः (३४३३) षट् (१९२६५) द्वितीयकाण्डः समाप्तः ॥

ॐम् प्रजापतिरकामयत प्रजाः सृजेयेति स तपोऽतप्यत स सर्पानसृजत सोऽकामयत प्रजाः सृजेयेति स द्वितीयमतप्यत स वयाꣳस्यसृजत सोऽकामयत प्रजाः सृजेयेति स तृतीयमतप्यत स एतं दीक्षितवादमपश्यत्तमवदत्ततो वै स प्रजा असृजत यत्तपस्तप्त्वा दीक्षितवादं वदति प्रजा एव तद्यजमानः (१) सृजते यद्वै दीक्षितोऽमेध्यं पश्यत्यपास्माद्दीक्षा

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

क्रामति नीलमस्य हरो व्येत्यबद्धं मनो दरिद्रं चक्षुः सूर्यो ज्योतिषाꣳ श्रेष्ठो दीक्षे मा मा-
हासीरित्याह नास्माद्दीक्षाऽपक्रामति नास्य नीलं न हरो व्येति यद्वै दीक्षितमभिवर्षति दिव्या
आपोऽशान्ता ओजो बलं दीक्षाम् (२) तपोऽस्य निर्घ्नन्त्युन्दतीर्बलं धत्तौजो धत्त बलं
धत्त मा मे दीक्षां मा तपो निर्वधिष्टेत्याहैतदेव सर्वमात्मन्धत्ते नास्यौजो बलं न दीक्षां न
तपो निर्घ्नन्त्यग्निर्वै दीक्षितस्य देवता सोऽस्मादेतर्हि तिर इव यर्हि याति तमीश्वरꣳ रक्षाꣳसि
हन्तोः (३) भद्रादभि श्रेयः प्रेहि बृहस्पतिः पुर एता ते अस्त्वित्याह ब्रह्म वै देवानां
बृहस्पतिस्तमेवान्वारभते स एनꣳ सम्पारयत्येदमगन्म देवयजनं पृथिव्या इत्याह देवयजनꣳ
ह्येष पृथिव्या आ गच्छति यो यजते विश्वे देवा यदजुषन्त पूर्व इत्याह विश्वे ह्येतद्देवा
जोषयन्ते यद्ब्राह्मणाः (४) ऋक्सामाभ्यां यजुषा सन्तरन्त इत्याहर्क्सामाभ्याꣳ ह्येष
यजुषा सन्तरति यो यजते रायस्पोषेण समिषा मदेमेत्याहाशिषमेवैतामाशास्ते—२४)
[यजमानो दीक्षाꣳ हन्तोर्ब्राह्मणाश्चतुर्विꣳशतिश्च] ॥ १ ॥ एष ते
गायत्रो भाग इति मे सोमाय ब्रूतादेष ते त्रैष्टुभो जागतो भाग इति मे सोमा-
य ब्रूताच्छन्दोमानाꣳ साम्राज्यं गच्छेति मे सोमाय ब्रूताद्यो वै सोमꣳ राजानꣳ साम्राज्यं-
लोकं गमयित्वा क्रीणाति गच्छति स्वानाꣳ साम्राज्यं छन्दाꣳसि खलु वै सोमस्य राज्ञः
साम्राज्यो लोकः पुरस्तात् सोमस्य क्रयादेवमभिमन्त्रयेत साम्राज्यमेव (१) एनं लोकं ग-

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

मयित्वा क्रीणाति गच्छति स्वानाᳪ साम्राज्यं यो वै तानूनप्त्रस्य प्रतिष्ठां वेद प्रत्येव तिष्ठति ब्रह्मवादिनो वदन्ति न प्राश्नन्ति न जुह्वत्यथ क्व तानूनप्त्रं प्रतितिष्ठतीति प्रजापतौ मनसीति ब्रूयात् त्रिरवजिघ्रेत् प्रजापतौ त्वा मनसि जुहोमीत्येषा वै तानूनप्त्रस्य प्रतिष्ठा य एवं वेद प्रत्येव तिष्ठति यः (२) वा अध्वर्योः प्रतिष्ठां वेद प्रत्येव तिष्ठति यतो मन्येतानभिक्रम्य होष्यामीति तत्तिष्ठन्नाश्रावयेदेषा वा अध्वर्योः प्रतिष्ठा य एवं वेद प्रत्येव तिष्ठति यदभिक्रम्य जुहुयात् प्रतिष्ठाया इयात्तस्मात् समानत्र तिष्ठता होतव्यं प्रतिष्ठित्यै यो वा अध्वर्योः स्वं वेद स्ववानेव भवति स्रुग्वा अस्य स्वं वायव्यमस्य (३) स्वं चमसोऽस्य स्वं यद्वायव्यं वा चमसं वानन्वारभ्याश्रावयेत् स्वादियात्तस्मादन्वारभ्याश्राव्यᳪ स्वादेव नैति यो वै सोममप्रतिष्ठाप्य स्तोत्रमुपाकरोत्यप्रतिष्ठितः सोमो भवत्यप्रतिष्ठितः स्तोमोऽप्रतिष्ठितान्युक्थान्यप्रतिष्ठितो यजमानोऽप्रतिष्ठितोऽध्वर्युर्वायव्यं वै सोमस्य प्रतिष्ठा चमसोऽस्य प्रतिष्ठा सोमः स्तोमस्य स्तोम उक्थानां ग्रहं वा (४) गृहीत्वा चमसं वोन्नीय स्तोत्रमुपाकुर्यात् प्रत्येव सोमᳪ स्थापयति प्रति स्तोमं प्रत्युक्थानि प्रति यजमानस्तिष्ठति प्रत्यध्वर्युः—१९) [एवं योऽस्य वैकान्नविᳪशतिश्च] ॥ २ ॥ यज्ञं वा एतत् सम्भरन्ति यत् सोमक्रयण्यै पदं यज्ञमुखᳪ हविर्धाने यर्हि हविर्धाने प्राची प्रवर्तयेयुस्तर्हि तेनाक्षमुपाञ्ज्याद्यज्ञमुख एव यज्ञमनुसन्तनोति प्राञ्चमग्निं प्रहरन्त्युत्पत्नीमानयन्त्य-

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

न्वनाꣳसि प्रवर्तयन्त्यथ वा अस्यैष धिष्णियो हीयते सोऽनुध्यायति सईश्वरो रुद्रो भूत्वा (१) प्रजां पशून् यजमानस्य शमयितोर्यर्हि पशुमाप्रीतमुदञ्चं नयन्ति तर्हि तस्य पशुश्रपणꣳ हरेत्तेनैवैनं भागिनं करोति यजमानो वा आहवनीयो यजमानं वा एतद्विकर्षन्ते यदाहवनीयात् पशुश्रपणꣳ हरन्ति स वैव स्यान्निर्मन्थ्यं वा कुर्याद्यजमानस्य सात्मत्वाय यदि पशोरवदानं नश्येदाज्यस्य प्रत्याख्यायमवद्येत् सैव ततः (२) प्रायश्चित्तिर्ये पशुं विमथ्नीरन् यस्तान् कामयेतार्तिमार्च्छेयुरिति कुविदङ्गेति नमोवृक्तिवत्यर्चाऽऽग्नीध्रे जुहुयान्नमोवृक्तिमेवैषां वृङ्क्ते ताजगार्तिमार्च्छन्ति—२६) [भूत्वा ततः षड्विꣳशतिश्च] ॥ ३ ॥

प्रजापतेर्जायमानाः प्रजा जाताश्च या इमाः । तस्मै प्रतिप्रवेदय चिकित्वाꣳ अनुमन्यताम् । इमं पशुं पशुपते ते अद्य बध्नाम्यग्ने सुकृतस्य मध्ये । अनुमन्यस्व सुयजा यजाम जुष्टं देवानामिदमस्तु हव्यम् । प्रजानन्तः प्रतिगृह्णन्ति पूर्वे प्राणमङ्गेभ्यः पर्याचरन्तम् । सुवर्गं याहि पथिभिर्देवयानैरोषधीषु प्रतितिष्ठा शरीरैः । येषामीशे (१) पशुपतिः पशूनां चतुष्पदामुत च द्विपदाम् । निष्क्रीतो यं यज्ञियं भागमेतु रायस्पोषा यजमानस्य सन्तु । ये बध्यमानमनुबध्यमाना अभ्यैक्षन्त मनसा चक्षुषा च । अग्निस्ताꣳ अग्रे प्रमुमोक्तु देवः प्रजापतिः प्रजया संविदानः । य आरण्याः पशवो विश्वरूपा विरूपाः सन्तो बहुधैकरूपाः । वायुस्ताꣳ अग्रे प्रमुमोक्तु देवः प्रजापतिः प्रजया संविदानः । प्रमुञ्चमानाः (२) भुवनस्य

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

रेतो गातुं धत्त यजमानाय देवाः। उपाकृतꣳ शशमानं यदस्थाज्जीवं देवानामप्येतु पाथः। नाना प्राणो यजमानस्य पशुना यज्ञो देवेभिः सह देवयानः। जीवं देवानामप्येतु पाथः सत्याः सन्तु यजमानस्य कामाः। यत् पशुर्मायुमकृतोरो वा पद्भिराहते। अग्निर्मा तस्मादेनसो विश्वान्मुञ्चत्वꣳहसः। शमितार उपेत न यज्ञम् (३) देवेभिरिन्वितम्। पाशात् पशुं प्रमुञ्चत बन्धाद्यज्ञपतिं परि। अदितिः पाशं प्रमुमोक्त्वेतं नमः पशुभ्यः पशुपतये करोमि। अरातीयं तमधरं कृणोमि यं द्विष्मस्तस्मिन् प्रतिमुञ्चामि पाशम्। त्वामु ते दधिरे हव्यवाहꣳ शृतं कर्तारमुत यज्ञियञ्च। अग्ने स दक्षः स तनुर्हि भूत्वाथ हव्या जातवेदो जुषस्व। जातवेदो वपया गच्छ देवान् त्वम् (४) हि होता प्रथमो बभूथ। घृतेन त्वं तनुवो वर्धयस्व स्वाहाकृतꣳ हविरदन्तु देवाः। स्वाहा देवेभ्यो देवेभ्यः स्वाहा—१६) [ईशे प्रमुञ्चमाना यज्ञं त्वꣳ षोडश च] ॥ ४ ॥ प्राजापत्या वै पशवस्तेषाꣳ रुद्रोऽधिपतिर्यदेताभ्यामुपाकरोति ताभ्यामेवैनं प्रतिप्रोच्याऽऽलभत आत्मनो नाव्रस्काय द्वाभ्यामुपाकरोति द्विपाद्यजमानः प्रतिष्ठित्या उपाकृत्य पञ्च जुहोति पाङ्क्ताः पशवः पशूनेवावरुन्धे मृत्यवे वा एष नीयते यत् पशुस्तं यदन्वारभेत प्रमायुको यजमानः स्यान्नाना प्राणो यजमानस्य पशुनेत्याह व्यावृत्त्यै (१) यत् पशुर्मायुमकृतेति जुहोति शान्त्यै शमितार उपेतनेत्याह यथायजुरेवैतद्वपायां वा आह्रियमाणाया-

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

मुग्नेर्मेधोपंकामति त्वामुते दंधिरे हव्यवाहमिति वपामभिजुंहोत्युग्नेरेव मेधमवंरुन्धेऽथों शृत-त्वायं पुरस्तांत् स्वाहाकृतयो वा अन्ये देवा उपरिंष्टात् स्वाहाकृतयोऽन्ये स्वाहां देवेभ्यों देवेभ्यः स्वाहेत्यभितों वपाम् (२) जुहोति तानेवोभयांन् प्रीणाति—५) [व्यावृत्त्यै वपां पञ्च च] ॥ ५ ॥

यो वा अयंथादेवतं यज्ञमुंपचरत्या देवतांभ्यो वृश्च्यते पापीयान् भवति यो यंथादेवतं न देवतांभ्य आवृंश्च्यते वसीयान् भवत्याग्नेय्यर्चाग्नींध्रमभिमृंशेद् वैष्णव्या हविर्धानमाग्नेय्या स्रुचों वायव्यंया वायव्यान्यैन्द्रिया सदों यथादेवतमेव यज्ञमुपंचरति न देवतांभ्य आवृंश्च्यते वसी-यान् भवति युनज्मि ते पृथिवीं ज्योतिंषा सह युनज्मि वायुमन्तरिंक्षेण (१) ते सह युनज्मि वाचꣳ सह सूर्येंण ते युनज्मि तिस्रो विपृचः सूर्यस्य ते । अग्निर्देवता गायत्री छन्द उपाꣳशोः पात्रंमसि सोमों देवता त्रिष्टुप् छन्दोऽन्तर्यामस्य पात्रंमसीन्द्रों देवता जगती छन्द इन्द्रवायुवोः पात्रंमसि बृहस्पतिर्देवतानुष्टुप् छन्दों मित्रावरुंणयोः पात्रंमस्यश्विनौ देवता पङ्क्तिश्छन्दोऽश्विनोः पात्रंमसि सूर्यो देवता बृहती (२) छन्दः शुक्रस्य पात्रंमसि चन्द्रमा देवता सतोबृंहती छन्दों मन्थिनः पात्रंमसि विश्वेदेवा देवतोष्णिहा छन्द आग्रय-णस्य पात्रंमसीन्द्रों देवता ककुच्छन्द उक्थानां पात्रंमसि पृथिवी देवता विराड् छन्दों ध्रुवस्य पात्रंमसि—३३) [अन्तरिक्षेण बृहती त्रयंस्त्रिꣳशच्च] ॥ ६ ॥ इष्टर्गो वा अंध्वर्युर्यजमानस्येष्टर्गः खलु वै पूर्वोर्षुः क्षीयत आसन्यान्मा मन्त्रात् पाहि कस्याश्चिद-

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

भिशंस्त्या इति पुरा प्रातरनुवाकाज्जुहुयादात्मन एव तदध्वर्युः पुरस्ताच्छर्मं नह्यतेऽनार्त्यै संवेशाय त्वोपवेशाय त्वा गायत्रिया स्त्रिष्टुभो जगत्या अभिभूत्यै स्वाहा प्राणापानौ मृत्योर्मा पातं प्राणापानौ मा मा हासिष्टं देवतासु वा एते प्राणापानयोः (१) व्यायच्छन्ते येषाꣳ सोमः समृच्छते संवेशाय त्वोपवेशाय त्वेत्याह छन्दाꣳसि वै संवेश उपवेशश्छन्दोभिरेवास्य छन्दाꣳसि वृङ्क्ते प्रेतिवन्त्याज्यानि भवन्त्यभिजित्यै मरुत्वतीः प्रतिपदो विजित्या उभे बृहद्रथन्तरे भवत इयं वाव रथन्तरमसौ बृहदाभ्यामेवैनमन्तरेत्यद्य वाव रथन्तरꣳ श्वो बृहदद्याश्वादेवैनमन्तरेति भूतम् (२) वाव रथन्तरं भविष्यद्बृहत् भूताच्चैवैनं भविष्यतश्चान्तरेति परिमितं वाव रथन्तरमपरिमितं बृहत्परिमिताच्चैवैनमपरिमिताच्चान्तरेति विश्वामित्रजमदग्नी वसिष्ठेनास्पर्धेताꣳ स एतज्जमदग्निर्विहव्यमपश्यत्तेन वै स वसिष्ठस्येन्द्रियं वीर्यमवृङ्क्त यद्विहव्यꣳ शस्यते इन्द्रियमेव तद्वीर्यं यजमानो भ्रातृव्यस्य वृङ्क्ते (३) यस्य भूयाꣳसो यज्ञक्रतव इत्याहुः स देवता वृङ्क्त इति यद्यग्निष्टोमः सोमः परस्तात् स्यादुक्थ्यं कुर्वीत यद्युक्थ्यः स्यादतिरात्रं कुर्वीत यज्ञक्रतुभिरेवास्य देवता वृङ्क्ते वसीयान् भवति— २८) [प्राणापानयोर्भूतं वृङ्क्तेऽष्टाविꣳशतिश्च] ॥ ७ ॥ निग्राभ्याः स्थ देवश्रुत आयुर्मे तर्पयत प्राणं मे तर्पयतापानं मे तर्पयत व्यानं मे तर्पयत चक्षुर्मे तर्पयत श्रोत्रं मे तर्पयत मनो मे तर्पयत वाचं मे तर्पयतात्मानं मे तर्पयताङ्गानि मे तर्पयत प्रजां मे तर्पयत पशून् मे तर्पयत गृ-

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

हान् मे तर्पयत गणान् मे तर्पयत सर्वगणं मा तर्पयत तर्पयंत मा (१) गणा मे मा वितृषन्नोषधयो वै सोमस्य विशो विशः खलु वै राज्ञः प्रदातोरीश्वरा ऐन्द्रः सोमोऽवीवृधं वो मनसा सुजाता ऋतप्रजाता भग इद्वः स्याम । इन्द्रेण देवीवीरुधः संविदाना अनुमन्यन्ताꣳ सवनाय सोममित्याहौषधीभ्य एवैनꣳ स्वायै विशः स्वायै देवतायै निर्याच्याभिषुणोति यो वै सोमस्याभिषूयमाणस्य (२) प्रथमोऽꣳशुः स्कन्दति स ईश्वर इन्द्रियं वीर्यं प्रजां पशून् यजमानस्य निर्हन्तोस्तमभिमन्त्रयेता माऽस्कान्त्सह प्रजया सह रायस्पोषेणेन्द्रियं मे वीर्यं मा निर्वधीरित्याशिषमेवतामाशास्त इन्द्रियस्य वीर्यस्य प्रजायै पशूनामनिर्घाताय द्रप्सश्चस्कन्द पृथिवीमनु द्यामिमञ्च योनिमनु यश्च (३) पूर्वः । तृतीयं योनिमनु सञ्चरन्तं द्रप्सं जुहोम्यनु सप्त होत्राः—१०) [माभिषूयमाणस्यच दश च] ॥ ८ ॥

यो वै देवान् देवयशसेनार्पयति मनुष्यान् मनुष्ययशसेन देवयशस्येव देवेषु भवति मनुष्ययशसी मनुष्येषु यान् प्राचीनमाग्रयणात् ग्रहान् गृह्णीयात् तानुपाꣳशु गृह्णीयाद्यानूर्ध्वाꣳस्तानुपब्दिमतो देवानेव तद्देवयशसेनार्पयति मनुष्यान् मनुष्ययशसेन देवयशस्येव देवेषु भवति मनुष्ययशसी मनुष्येष्वग्निः प्रातःसवने पात्वस्मान् वैश्वानरो महिना विश्वशम्भूः । स नः पावको द्रविणं दधातु (१) आयुष्मन्तः सहभक्षाः स्याम । विश्वेदेवा मरुत इन्द्रो अस्मानस्मिन् द्वितीये सवने न जह्युः । आयुष्मन्तः प्रियमेषां वदन्तो वयं देवानाꣳ सुमतौ स्याम

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

इदं तृतीयꣳ सवनं कवीनामृतेन ये चमसमैरयन्त । ते सौधन्वनाः सुवरानशानाः स्विष्टिन्नो अभिवसीयो नयन्तु । आयतनवतीर्वा अन्या आहुतयो हूयन्तेऽनायतना अन्या या आघारवतीस्ता आयतनवतीर्याः (२) सौम्यास्ता अनायतना ऐन्द्रवायवमादायाघारमाघारयेदध्वरो यज्ञोऽयमस्तु देवा ओषधीभ्यः पशवे नो जनाय विश्वस्मै भूतायाध्वरोऽसि स पिन्वस्व घृतवद्देव सोमेति सौम्या एव तदाहुतीरायतनवतीः करोत्यायतनवान् भवति य एवं वेदाथो द्यावापृथिवी एव घृतेन व्युनत्ति ते व्युत्ते उपजीवनीये भवत उपजीवनीयो भवति (३) य एवं वेदैष ते रुद्र भागो यं निरयाचथास्तं जुषस्व विदेर्गौपत्यꣳ रायस्पोषꣳ सुवीर्यꣳ संवत्सरीणाꣳ स्वस्तिम् । मनुः पुत्रेभ्यो दायं व्यभजत्स नाभानेदिष्ठं ब्रह्मचर्यं वसन्तं निरभजत्स आगच्छत्सोऽब्रवीत् कथा मा निरभागिति न त्वा निरभाक्षमित्यब्रवीदङ्गिरस इमे सत्रमासते ते (४) सुवर्गं लोकं न प्रजानन्ति तेभ्य इदं ब्राह्मणं ब्रूहि ते सुवर्गं लोकं यन्तो य एषां पशवस्ताꣳस्ते दास्यन्तीति तदेभ्योऽब्रवीत्ते सुवर्गं लोकं यन्तो य एषां पशव आसन्तानस्मा अददुस्तं पशुभिश्चरन्तं यज्ञवास्तौ रुद्र आगच्छत्सोऽब्रवीन्मम वा इमे पशव इत्यदुर्वै (५) मह्यमिमानित्यब्रवीन्न वै तस्य त ईशत इत्यब्रवीद्यद्यज्ञवास्तौ हीयते मम वै तदिति तस्माद्यज्ञवास्तु नाभ्यवेत्यꣳ सोऽब्रवीद्यज्ञे माऽऽभजाथ ते पशून्नाभिमꣳस्य इति तस्मा एतं मन्थिनः सꣳस्रावमजुहोत्ततो वै तस्य रुद्रः पशून्नाभ्य-

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

मन्थत यत्रैतम् (६) एवं विद्वान् मन्थिनः सꣳस्रावं जुहोति न तत्र रुद्रः पशूनभिमन्यते—६) [दधातुथा भवति तेवाएतमेकादश च]—११) ॥ ९ ॥ जुष्टो वाचो भूयासं जुष्टो वाचस्पतये देवि वाक् । यद्वाचो मधुमत्तस्मिन् माधाः स्वाहा सरस्वत्यै । ऋचा स्तोमꣳ समर्धय गायत्रेण रथन्तरम् । बृहद्गायत्रवर्तनि । यस्ते द्रप्सः स्कन्दति यस्ते अꣳशुर्बाहुच्युतो धिषणयोरुपस्थात् । अध्वर्योर्वा परि यस्ते पवित्रात् स्वाहाकृतमिन्द्राय तं जुहोमि । यो द्रप्सो अꣳशुः पतितः पृथिव्यां परिवापात् (१) पुरोडाशात् करम्भात् । धानासोमान्मन्थिन इन्द्र शुक्रात् स्वाहाकृतमिन्द्राय तं जुहोमि । यस्ते द्रप्सो मधुमाꣳ इन्द्रियावान् स्वाहाकृतः पुनरप्येति देवान् । दिवः पृथिव्याः पर्यन्तरिक्षात् स्वाहाकृतमिन्द्राय तं जुहोमि । अध्वर्युर्वा ऋत्विजां प्रथमो युज्यते तेन स्तोमो योक्तव्य इत्याहुर्वागग्रेगा अग्र एत्वृजुगा देवेभ्यो यशो मयि दधती प्राणान् पशुषु प्रजां मयि (२) च यजमाने चेत्याह वाचमेव तद्यज्ञमुखे युनक्ति वास्तु वा एतद्यज्ञस्य क्रियते यद्ग्रहान् गृहीत्वा बहिष्पवमानꣳ सर्पन्ति पराञ्चो हि यन्ति पराचीभिः स्तुवते वैष्णव्यर्चा पुनरेत्योपतिष्ठते यज्ञो वै विष्णुर्यज्ञमेवाकर्विष्णो त्वं नो अन्तमः शर्म यच्छ सहन्त्य । प्र ते धारा मधुश्चुत उत्सं दुह्रते (३) अक्षितमित्याह यदेवास्य शयानस्योपशुष्यति तदेवास्यैतेनाप्याययति—१४) [परिवापान्मयि दुह्रते चतुर्दश च] ॥ १० ॥ अग्निना रयिमश्नवत्

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

पोषमेव दिवेदिवे। यशसं वीरवत्तमम्। गोमाꣳ अग्नेऽविमाꣳ अश्वी यज्ञो नृवत्सखा सद-
मिदप्रमृष्यः। इडावाꣳ एषो असुर प्रजावान् दीर्घो रयिः पृथुबुध्नः सभावान्। आप्यायस्व-
सन्ते। इह त्वष्टारमग्रियं विश्वरूपमुपह्वये। अस्माकमस्तु केवलः। तन्नस्तुरीपमध पोषयित्नु देव
त्वष्टर्विरराणः स्यस्व। यतो वीरः (१) कर्मण्यः सुदक्षो युक्तग्रावा जायते देवकामः। शिवस्त्वष्ट-
रिहागहि विभुः पोष उत त्मना। यज्ञे यज्ञे न उदव। पिशङ्गरूपः सुभरो वयोधाः श्रुष्टी वीरो जा-
यते देवकामः। प्रजां त्वष्टा विष्यतु नाभिमस्मेअथा देवानामप्येतु पाथः। प्र णो देव्या
नो दिवः। पीपिवाꣳसꣳ सरस्वतः स्तनं यो विश्वदर्शतः। धुक्षीमहि प्रजामिषम् (२) ये
ते सरस्व ऊर्मयो मधुमन्तो घृतश्चुतः। तेषां ते सुम्नमीमहे। यस्य व्रतं पशवो यन्ति सर्वे यस्य
व्रतमुपतिष्ठन्त आपः। यस्य व्रते पुष्टिपतिर्निविष्टस्तꣳ सरस्वन्तमवसे हुवेम। दिव्यꣳ सुपर्णं
वयसं बृहन्तमपां गर्भं वृषभमोषधीनाम्। अभीपतो वृष्ट्या तर्पयन्तं तꣳ सरस्वन्तमवसे
हुवेम। सिनीवालि पृथुष्टुके या देवानामसि स्वसा। जुषस्व हव्यम् (३) आहुतं प्रजां देवि
दिदिड्ढि नः। या सुपाणिः स्वङ्गुरिः सुषूमा बहुसूवरी। तस्यै विश्पत्न्यै हविः सिनी-
वाल्यै जुहोतन। इन्द्रं वो विश्वतस्परीन्द्रं नरः। असितवर्णा हरयः सुपर्णा मिहो वसाना
दिवमुत्पतन्ति। त आववृत्रन्त्सदनानि कृत्वाऽऽदित् पृथिवी घृतैर्व्युद्यते। हिरण्यकेशो र-
जसो विसारेऽहिर्धुनिर्वात इव ध्रजीमान्। शुचिभ्राजा उषसः (४) नवेदा यशस्वतीरपस्युवो

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

न मर्त्याः । आ ते सुपर्णा अमिनन्त एवैः कृष्णो नोनाव वृषभो यदीदम् । शिवाभिर्न स्मयमानाभिरागात् पतन्ति मिहः स्तनयन्त्यभ्रा । वाश्रेव विद्युन्मिमाति वत्सं न माता सिषक्ति । यदेषां वृष्टिरसर्जि । पर्वतश्चिन्महि वृद्धो बिभाय दिवश्चित्सानु रेजत स्वने वः । यत् क्रीडथ मरुतः (५) ऋष्टिमन्त आप इव सध्रियञ्चो धवध्वे । अभिक्रन्द स्तनय गर्भमाधा उदन्वता परिदीया रथेन । दृतिꣳ सुकर्षं विषितं न्यञ्चꣳ समा भवन्तूद्वता निपादाः । त्वन्त्या चिदच्युताऽग्ने पशुर्न यवसे । धामा ह यत्ते अजर वना वृश्चन्ति शिक्वसः । अग्ने भूरीणि तव जातवेदो देव स्वधावोऽमृतस्य धाम । याश्च (६) माया मायिनां विश्वमिन्व त्वे पूर्वीः सन्दधुः पृष्टबन्धो । दिवो नो वृष्टिं मरुतो ररीध्वं प्रपिन्वत वृष्णो अश्वस्य धाराः । अर्वाङेतेन स्तनयित्नुनेह्यपो निषिञ्चन्नसुरः पिता नः । पिन्वन्त्यपो मरुतः सुदानवः पयो घृतवद्विदथेष्वाभुवः । अत्यन्न मिहे वि नयन्ति वाजिनमुत्सन्दुहन्ति स्तनयन्तमक्षितम् । उदप्रुतो मरुतस्ताꣳ इयर्त वृष्टिम् (७) ये विश्वे मरुतो जुनन्ति । क्रोशाति गर्दा कन्येव तुन्ना पेरुं तुञ्जाना पत्येव जाया । घृतेन द्यावापृथिवी मधुना समुक्षत पयस्वतीः कृणुताप ओषधीः । ऊर्जं च तत्र सुमतिं च पिन्वथ यत्रा नरो मरुतः सिञ्चथा मधु । उदु त्यं चित्रम् । और्वभृगुवच्छुचिमप्नवानवदा हुवे । अग्निꣳ समुद्रवाससम् । आसवꣳ सवितुर्यथा भगस्य (८) हुव भुजिꣳ हुवे । अग्निꣳ समुद्रवाससम् । हुवे वातस्वनं

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

कविं पर्जन्यंकन्द्यऽ सहः । अग्निं संमुद्रवाससम्—१२) [वीर इषं हव्यमुपसौ मरुतश्च वृष्टिं भर्गस्य द्वादश च] ॥ ११ ॥ प्रजापति (२२४) रेष (२१९) यज्ञं (१२६) प्रजापतेः (२१६) प्राजापत्या (१०५) य (१३३) इष्टर्गो (१७८) निग्राभ्यां (१६०) यो (३५१) जुष्टो (१६४) ऽग्निनै (४१२) कादश (२२४८)
इति तैत्तिरीयसंहितायां तृतीयकाण्डे प्रथमप्रपाठकः संपूर्णः ॥ ११ ॥

ओम् यो वै पवमानानामन्वारोहान् विद्वान् यजतेऽनुपवमानानारोहति न पवमानेभ्योऽवच्छिद्यते श्येनोऽसि गायत्रछन्दा अनु त्वारंभे स्वस्ति मा सम्पारय सुपर्णोऽसि त्रिष्टुप्छन्दा अनु त्वारंभे स्वस्ति मा सम्पारय सघासि जगतीछन्दा अनु त्वारंभे स्वस्ति मा सम्पारयेत्याहैते (१) वै पवमानानामन्वारोहास्तान् य एवंविद्वान् यजतेऽनु पवमानानारोहति न पवमानेभ्योऽवच्छिद्यते यो वै पवमानस्य सन्ततिं वेद सर्वमायुरेति न पुरायुषः प्रमीयते पशुमान् भवति विन्दते प्रजां पवमानस्य ग्रहा गृह्यन्तेऽथवा अस्यैते गृहीता द्रोणकलश आधवनीयः पूतभृत्तान् यदगृहीत्वोपाकुर्यात् पवमानं वि (२) छिन्द्यात्तं विच्छिद्यमानमध्वर्योः प्राणोऽनु विच्छिद्येतोपयामगृहीतोऽसि प्रजापतये त्वेति द्रोणकलशमभिमृशेदिन्द्राय त्वेत्याधवनीयं विश्वेभ्यस्त्वा देवेभ्य इति पूतभृतं पवमानमेव तत् सन्तनोति सर्वमायुरेति न पुरायुषः प्रमीयते पशुमान् भवति विन्दते प्रजाम्—४२) [एते वि द्विचत्वारिंशच्च] ॥ १ ॥

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

त्रीणि वाव सवनान्यथ तृतीयꣳ सवनमवलुम्पन्त्यनꣳशु कुर्वन्त उपाꣳशुꣳ हुत्वोपाꣳशु पात्रेऽꣳशुमवास्य तं तृतीयसवनेऽपिसृज्याभिषुणुयाद्यदाप्याययति तेनाꣳशुमद्यदभिषुणोति तेनर्जीषि सर्वाण्येव तत्सवनान्यꣳशुमन्ति शुक्रवन्ति समावद्वीर्याणिकरोति द्वौ समुद्रौ विततावजूर्यौ पर्यावर्तेते जठरेव पादाः । तयोः पश्यन्तो अतियन्त्यन्यमपश्यन्तः (१) सेतुनातियन्त्यन्यम् । द्वे द्रधसी सतती वस्त एकः केशी विश्वा भुवनानि विद्वान् । तिरोधायैत्यसितं वसानः शुक्रमादत्तेअनुहाय जार्यै । देवा वै यद्यज्ञेऽकुर्वत तदसुरा अकुर्वत ते देवा एतं महायज्ञमपश्यन्तमतन्वताग्निहोत्रं व्रतमकुर्वत तस्माद्द्विव्रतः स्यात् द्विर्ह्यग्निहोत्रं जुहति पौर्णमासं यज्ञमग्नीषोमीयम् (२) पशुमकुर्वत दार्श्यं यज्ञमाग्नेयं पशुमकुर्वत वैश्वदेवं प्रातः सवनमकुर्वत वरुणप्रघासान्माध्यन्दिनꣳ सवनꣳ साकमेधान् पितृयज्ञं त्र्यम्बकाꣳस्तृतीयसवनमकुर्वत तमेषामसुरा यज्ञमन्ववाजिगाꣳसन् तन्नान्ववायन् तेऽब्रुवन्नध्वर्तव्या वा इमे देवा अभूवन्निति तदध्वरस्याध्वरत्वं ततो देवा अभवन् परासुरा य एवं विद्वान्त्सोमेन यजते भवत्यात्मना परा (३) अस्य भ्रातृव्यो भवति—३) [अपश्यन्तोऽग्नीषोमीयं परा त्रीणि च] ॥२॥

परिभूरग्निं परिभूरिन्द्रं परिभूर्विश्वान् देवान् परिभूर्माꣳसह ब्रह्मवर्चसेन स नः पवस्व शं गवे शं जनाय शमर्वते शꣳ राजन्नोषधीभ्योऽच्छिन्नस्य ते रयिपते सुवीर्यस्य रायस्पोषस्य ददितारः स्याम । तस्य मे रास्व तस्य ते भक्षीय तस्य त इदमुन्मृजे प्राणाय मे वर्चोदा

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

वर्चसे पवस्वापानाय व्यानाय वाचे (१) दक्षक्रतुभ्यां चक्षुर्भ्यां मे वर्चोदौ वर्चसे पवेथाꣳ श्रोत्रायात्मनेऽङ्गेभ्य आयुषे वीर्याय विष्णोरिन्द्रस्य विश्वेषां देवानां जठरमसि वर्चोदा मे वर्चसे पवस्व कोऽसि को नाम कस्मै त्वा काय त्वा यं त्वा सोमेनातीतृपं यं त्वा सोमेनामीमदꣳ सुप्रजाः प्रजया भूयासꣳ सुवीरो वीरैः सुवर्चा वर्चसा सुपोषः पोषैर्विश्वेभ्यो मे रूपेभ्यो वर्चोदाः (२) वर्चसे पवस्व तस्य मे रास्व तस्य ते भक्षीय तस्य त इदमुन्मृजे। बुभूषन्नवेक्षेतैष वै पात्रियः प्रजापतिर्यज्ञः प्रजापतिस्तमेव तर्पयति स एनं तृप्तो भूत्याभिपवते ब्रह्मवर्चसकामोऽवेक्षेतैष वै पात्रियः प्रजापतिर्यज्ञः प्रजापतिस्तमेव तर्पयति स एनं तृप्तो ब्रह्मवर्चसेनाभिपवत आमयावी (३) अवेक्षेतैष वै पात्रियः प्रजापतिर्यज्ञः प्रजापतिस्तमेव तर्पयति स एनं तृप्त आयुषाभिपवतेऽभिचरन्नवेक्षेतैष वै पात्रियः प्रजापतिर्यज्ञः प्रजापतिस्तमेव तर्पयति स एनं तृप्तः प्राणापानाभ्यां वाचो दक्षक्रतुभ्यां चक्षुर्भ्याꣳ श्रोत्राभ्यामात्मनोऽङ्गेभ्य आयुषोऽन्तरेति ताजक् प्रधन्वति—४९) [वाचे वर्चोदा आमयावी पञ्चचत्वारिꣳशच्च] ॥ ३ ॥ स्फ्यः स्वस्तिर्विघनः स्वस्तिः पर्शुर्वेदिः परशुर्नः स्वस्तिः। यज्ञिया यज्ञकृतः स्थ ते मास्मिन् यज्ञ उपह्वयध्वमुप मा द्यावापृथिवी ह्वयेतामुपास्तावः कलशः सोमो अग्निरुपदेवा उपयज्ञ उप मा होत्रा उपहवे ह्वयन्तां नमोऽग्नये मखघ्ने मखस्य मा यशोऽर्यादित्याहवनीयमुपतिष्ठते यज्ञो वै मखः (१) यज्ञं वाव स त-

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

दहन्तस्मा एव नमस्कृत्य सदः प्रसर्पत्यात्मनोऽनार्त्यै नमो रुद्राय मखघ्ने नमस्कृत्या मा पाहीत्याग्नीध्रं तस्मा एव नमस्कृत्य सदः प्रसर्पत्यात्मनोऽनार्त्यै। नम इन्द्राय मखघ्न इन्द्रियं मे वीर्यं मा निर्वधीरिति होत्रीयमाशिषमेवैतामाशास्त इन्द्रियस्य वीर्यस्यानिर्घाताय या वै (२) देवताः सदस्यार्तिमार्पयन्ति यस्ता विद्वान् प्रसर्पति न सदस्यार्तिमार्छति नमोऽग्नये मखघ्न इत्याहैता वै देवताः सदस्यार्तिमार्पयन्ति ता य एवं विद्वान् प्रसर्पति न सदस्यार्तिमार्छति दृढे स्थः शिथिरे समीची माꣳहसस्पातꣳ सूर्यो मा देवो दिव्यादꣳहसस्पातु वायुरन्तरिक्षात् (३) अग्निः पृथिव्या यमः पितृभ्यः सरस्वती मनुष्येभ्यो देवी द्वारौ मा मा सन्तासं नमः सदसे नमः सदसस्पतये नमः सखीनां पुरोगाणां चक्षुषे नमो दिवे नमः पृथिव्या अहे दैधिषव्योदतस्तिष्ठान्यस्य सदने सीद योऽस्मत्पाकतर उन्निवत उदुद्वतश्च गेषं पातं मा द्यावापृथिवी अद्याह्नः सदो वै प्रसर्पन्तम् (४) पितरोऽनुप्रसर्पन्ति त एनमीश्वरा हिꣳसितोः सदः प्रसृप्य दक्षिणार्धं परेक्षेतागन्त पितरः पितृमानहं युष्माभिर्भूयासꣳ सुप्रजसो मया यूयं भूयास्तेति तेभ्य एव नमस्कृत्य सदः प्रसर्पत्यात्मनोऽनार्त्यै—२२) [मखो वा अन्तरिक्षात् प्रसर्पन्तं त्रयस्त्रिꣳशच्च] ॥ ४ ॥

भक्षेहि माऽऽविश दीर्घायुत्वाय शन्तनुत्वाय रायस्पोषाय वर्चसे सुप्रजास्त्वायेहि वसो पुरोवसो प्रियो मे हृदोऽस्यश्विनोस्त्वा बाहुभ्याꣳ सघ्यासं नृचक्षसं त्वा देव सोमसुचक्षा अवख्येषं

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

मन्द्राभिभूतिः केतुर्यज्ञानां वाग्जुषाणा सोमस्य तृप्यतु मन्द्रा स्वर्वाच्यदितिरनाहतशीर्ष्णी वाग्जुषाणा सोमस्य तृप्यत्वेहि विश्वचर्षणे (१) शम्भूर्मयोभूः स्वस्ति मा हरिवर्ण प्रचर क्रत्वे दक्षाय रायस्पोषाय सुवीरतायै मा माराजन्वि बीभिषो मामे हार्दि त्विषा वधीः । वृषणे शुष्मायाऽऽयुषे वर्चसे । वसुमद्गणस्य सोम देव ते मतिविदः प्रातःसवनस्य गायत्रछन्दस इन्द्रपीतस्य नराशꣳसपीतस्य पितृपीतस्य मधुमत उपहूतस्योपहूतो भक्षयामि रुद्रवद्गणस्य सोम देव ते मतिविदो माध्यन्दिनस्य सवनस्य त्रिष्टुप्छन्दस इन्द्रपीतस्य नराशꣳसपीतस्य (२) पितृपीतस्य मधुमत उपहूतस्यो पहूतो भक्षयाम्यादित्यवद्गणस्य सोम देव ते मतिविदस्तृतीयस्य सवनस्य जगतीछन्दस इन्द्रपीतस्य नराशꣳसपीतस्य पितृपीतस्य मधुमत उपहूतस्योपहूतो भक्षयामि । आप्यायस्व समेतु विश्वतः सोम वृष्णियम् । भवा वाजस्य सङ्गथे । हिन्व मे गात्रा हरिवो गणान् मे मा वितीतृषः । शिवो मे सप्तर्षीनुप तिष्ठस्व मा मेऽवाङ्नाभिमति (३) गाः । अपाम सोमममृता अभूमादर्श्म ज्योतिरविदाम देवान् । किमस्मान् कृणवदरातिः किमु धूर्तिरमृत मर्त्यस्य । यन्म आत्मनो मिन्दाऽभूदग्निस्तत्पुनराहाजातवेदा विचर्षणिः । पुनरग्निश्चक्षुरदात् पुनरिन्द्रो बृहस्पतिः । पुनर्मे अश्विना युवं चक्षुराधत्तमक्ष्योः । इष्टयजुषस्ते देव सोम स्तुतस्तोमस्य (४) शस्तोक्थस्य हरिवत इन्द्रपीतस्य मधुमत उपहूत स्योपहूतो भक्षयामि । आपूर्या स्था मा पूरयत प्रजया च धनेन च । एतत्ते तत ये च त्वाम-

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

न्वेतत्ते पितामह प्रपितामह ये च त्वामन्वत्र पितरो यथाभागं मन्दध्वं नमो वः पितरो रसाय नमो वः पितरः शुष्माय नमो वः पितरो जीवाय नमो वः पितरः (५) स्वधायै नमो वः पितरो मन्यवे नमो वः पितरो घोराय पितरो नमो वो य एतस्मिँल्लोके स्थ युष्माँस्तेऽनु येऽस्मिँल्लोके मां तेऽनु य एतस्मिँल्लोके स्थ यूयं तेषां वसिष्ठा भूयास्त येऽस्मिँल्लोकेऽहं तेषां वसिष्ठो भूयासं प्रजापते न त्वदेतान्यन्यो विश्वा जातानि परिता बभूव (६) यत्कामास्ते जुहुमस्तन्नो अस्तु वयꣳ स्याम पतयो रयीणाम् । देवकृतस्यैनसोऽवयजनमसि मनुष्यकृतस्यैनसोऽवयजनमसि पितृकृतस्यैनसोऽवयजनमस्यप्सु धौतस्य सोम देव ते नृभिः सुतस्येष्टयजुषस्तुतस्तोमस्य शस्तोक्थस्य यो भक्षो- अश्वसनिर्यो गोसनिस्तस्य ते पितृभिर्भक्षंकृतस्योपहूतस्योपहूतो भक्षयामि—४४) [विश्वचर्षणे नराशꣳसंपीतस्यातिस्तुतस्तोमस्य पितरो बभूव चतुश्चत्वारिꣳशच्च] ॥ ५ ॥

महीनां पयोऽसि विश्वेषां देवानां तनूर्ऋध्यासमद्य पृषतीनां ग्रहं पृषतीनां ग्रहोऽसि विष्णो- र्हृदयमस्येकमिष विष्णुस्त्वानुविचक्रमे भूतिर्दध्ना घृतेन वर्धतां तस्य मेष्टस्य वीतस्य द्रवि- णमागम्याज्ज्योतिरसि वैश्वानरं पृश्निये दुग्धं यावती द्यावापृथिवी महित्वा यावच्च सप्तसि- न्धवो वितस्थुः । तावन्तमिन्द्र ते (१) ग्रहꣳ सहोर्जा गृह्णाम्यस्तृतम् । यत् कृष्णशकुनः पृष- दाज्यमवमृशेच्छूद्रा अस्य प्रमायुकाः स्युर्यच्छ्वाऽवमृशेच्चतुष्पादोऽस्य पशवः प्रमायुकाः स्यु-

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

यत् स्कन्देद्यजमानः प्रमायुकः स्यात् पशवो वै पृषदाज्यं पशवो वा एतस्य स्कन्दन्ति यस्य पृषदाज्यꣳ स्कन्दति यत् पृषदाज्यं पुनर्गृह्णाति पशूनेवास्मै पुनर्गृह्णाति प्राणो वै पृषदाज्यं प्राणो वै (२) एतस्य स्कन्दति यस्य पृषदाज्यꣳ स्कन्दति यत् पृषदाज्यं पुनर्गृह्णाति प्राणमेवास्मै पुनर्गृह्णाति हिरण्यमवधाय गृह्णात्यमृतं वै हिरण्यं प्राणः पृषदाज्यममृतमेवास्य प्राणे दधाति शतमानं भवति शतायुः पुरुषः शतेन्द्रिय आयुष्येवेन्द्रिये प्रतितिष्ठत्यश्वमवघ्रापयति प्राजापत्यो वा अश्वः प्राजापत्यः प्राणः स्वादेवास्मै योनेः प्राणम् (३) निर्मिमीते वि वा एतस्य यज्ञश्छिद्यते यस्य पृषदाज्यꣳ स्कन्दति वैष्णव्यर्चा पुनर्गृह्णाति यज्ञो वै विष्णुर्यज्ञेनैव यज्ञꣳ सन्तनोति—२२) [ते वै प्राणं द्वाविꣳशतिश्च] ॥ ६ ॥

देव सवितरेतत्ते प्राह तत् प्र च सुव प्र च यज बृहस्पतिर्ब्रह्माऽऽयुष्मत्या ऋचो मा गात तनूपात्साम्नः सत्या व आशिषः सन्तु सत्या आकूतय ऋतञ्च सत्यञ्च वदत स्तुत देवस्य सवितुः प्रसवे स्तुतस्य स्तुतमस्यूर्जं मह्यꣳ स्तुतं दुहामा मा स्तुतस्य स्तुतं गम्याच्छस्त्रस्य शस्त्रम् (१) अस्यूर्जं मह्यꣳ शस्त्रं दुहामा मा शस्त्रस्य शस्त्रं गम्यादिन्द्रियावन्तो वनामहे धुक्षीमहि प्रजामिषम् । सा मे सत्याऽऽशीर्देवेषु भूयाद्ब्रह्मवर्चसं माऽऽगम्यात् । यज्ञो बभूव स आबभूव स प्रजज्ञे स वावृधे । स देवानामधिपतिर्बभूव सो अस्माꣳ अधिपतीन् करोतु वयꣳ स्याम पतयो रयीणाम् । यज्ञो वा वै (२) यज्ञपतिं दुहे यज्ञपतिर्वा

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

यज्ञं दुहे स यः स्तुतशस्त्रयोर्दोहमविद्वान्यजते तं यज्ञो दुहे स इष्ट्वा पापीयान् भवति य एनयोर्दोहं विद्वान्यजते स यज्ञं दुहे स इष्ट्वा वसीयान् भवति स्तुतस्य स्तुतमस्यूर्जं मह्यꣳ स्तुतं दुहामा मां स्तुतस्य स्तुतं गम्याच्छस्त्रस्य शस्त्रमस्यूर्जं मह्यꣳ शस्त्रं दुहाम् (३) आ मां शस्त्रस्य शस्त्रं गम्यादित्याहैषवै स्तुतशस्त्रयोर्दोहस्तं य एवं विद्वान् यजते दुहे एव यज्ञमिष्ट्वा वसीयान् भवति—२२) [शस्त्रं वै दुहां द्वाविꣳशतिश्च] ॥ ७ ॥

श्येनाय पत्वने स्वाहा वट् स्वयमभिगूर्ताय नमो विष्टम्भाय धर्मणे स्वाहा वट् स्वयमभिगूर्ताय नमः परिधये जनप्रथनाय स्वाहा वट् स्वयमभिगूर्ताय नम ऊर्जे होत्राणाꣳ स्वाहा वट् स्वयमभिगूर्ताय नमः पयसे होत्राणाꣳ स्वाहा वट् स्वयमभिगूर्ताय नमः प्रजापतये मनवे स्वाहा वट् स्वयमभिगूर्तायनम ऋतमृतपाः सुवर्वाट् स्वाहा वट् स्वयमभिगूर्ताय नमः स्तृम्पन्ताꣳ होत्रा मधो घृतस्य यज्ञपतिमृषय एनसा (१) आहुः। प्रजा निर्भक्ता अनुतप्यमाना मधव्यौ स्तो कावपतौ रराध। सन्नस्ताभ्याꣳ सृजतु विश्वकर्मा घोरा ऋषयो नमो अस्त्वेभ्यः। चक्षुष एषां मनसश्च सन्धौ बृहस्पतये महि षद्द्युमन्नमः। नमो विश्वकर्मणे स उपात्वस्माननन्यान्त्सोमपान् मन्यमानः। प्राणस्य विद्वान् समरे न धीर एनश्चकृवान् महि बद्ध एषाम्। तं विश्वकर्मन् (२) प्रमुञ्चा स्वस्तये ये भक्षयन्तो न वसून्यानृहुः। यानग्नयोऽन्वतप्यन्त धिष्णिया इयन्तेषामवयादुरिष्ट्यै स्विष्टिन्नस्तां कृणोतु विश्वकर्मा

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

नमः पितृभ्यो अभि ये नो अख्यन् यज्ञकृतो यज्ञकामाः सुदेवा अकामा वो दक्षिणान्न नीनिम मा नस्तस्मादेनसः पापयिष्ट । यावन्तो वै सदस्यास्ते सर्वे दक्षिण्यास्तेभ्यो यो दक्षिणां न (३) नयेदैभ्यो वृश्च्येत यद्वैश्वकर्मणानि जुहोति सदस्यानेव तत् प्रीणात्यस्मे देवासो वपुषे चिकित्सत यमाशिरा दम्पती वाममश्नुतः । पुमान् पुत्रो जायते विन्दते वस्वथ विश्वे अरपा एधते गृहः । आशीर्दाया दम्पती वाममश्नुतामरिष्टो रायः सचताꣳ समोकसा । य आऽसिचत्संदुग्धं कुम्भ्या सहेष्टेन यामन्नमतिं जहातु सः । सर्पिर्ग्रीवी (४) पीवर्यस्य जाया पीवानः पुत्रा अकृशासो अस्य । सहजानिर्यः सुमखस्यमान इन्द्रायाशिरꣳ सह कुम्भ्याऽदात् । आशीर्म ऊर्जमुत सुप्रजास्त्वमिषं दधातु द्रविणꣳ सवर्चसम् । सञ्जयन् क्षेत्राणि सहसाऽहमिन्द्र कृण्वानो अन्याꣳ अधरान्त्सपत्नान् । भूतमसि भूते मा धा मुखमसि मुखं भूयासं द्यावापृथिवीभ्यां त्वा परि गृह्णामि विश्वे त्वा देवा वैश्वानराः (५) प्र च्यावयन्तु दिवि देवान् दृꣳहान्तरिक्षे वयाꣳसि पृथिव्यां पार्थिवान् ध्रुवं ध्रुवेण हविषाऽव सोमन्नयामसि यथा नः सर्वमिज्जगदयक्ष्मꣳ सुमना असत् । यथा न इन्द्र इद्विशः केवलीः सर्वाः समनसः करत् । यथा नः सर्वा इद्दिशोऽस्माकं केवलीरसन्—४०) [एनसा विश्वकर्मन्न सर्पिर्ग्रीवी वैश्वानराश्चत्वारिꣳशच्च] ॥ ८ ॥ यद्वै होताध्वर्युमभ्याह्वयते वज्रमेनमभिप्रवर्तयत्युक्थशा इत्याह प्रातःसवनं प्रतिगीर्य त्रीण्येतान्यक्षराणि

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

त्रिपदा गायत्री गायत्रं प्रातःसवनं गायत्रियैव प्रातःसवने वज्रमन्तर्धत्त उक्थं वाचीत्याह माध्यंन्दिनꣳ सवनं प्रतिगीर्यं चत्वार्येतान्यक्षराणि चतुष्पदा त्रिष्टुप् त्रैष्टुभं माध्यंन्दिनꣳ सवनं त्रिष्टुभैव माध्यंन्दिने सवने वज्रमन्तर्धत्ते (१) उक्थं वाचीन्द्रायेत्याह तृतीयसवनं प्रतिगीर्यं सप्तैतान्यक्षराणि सप्तपदा शक्करी शाक्करो वज्रो वज्रेणैव तृतीयसवने वज्रमन्तर्धत्ते ब्रह्मवादिनो वदन्ति स त्वा अध्वर्युः स्याद्यो यथासवनं प्रतिगरे छन्दाꣳसि सम्पादयेत्तेजः प्रातःसवन आत्मन् दधीतेन्द्रियं माध्यंन्दिने सवने पशूꣳस्तृतीयसवन इत्युक्थशा इत्याह प्रातः सवनं प्रतिगीर्यं त्रीण्येतान्यक्षराणि (२) त्रिपदा गायत्री गायत्रं प्रातःसवनं प्रातःसवन एव प्रतिगरे छन्दाꣳसि सम्पादयत्यथो तेजो वै गायत्री तेजः प्रातःसवनं तेज एव प्रातःसवन आत्मन्धत्त उक्थं वाचीत्याह माध्यंन्दिनꣳ सवनं प्रतिगीर्यं चत्वार्येतान्यक्षराणि चतुष्पदा त्रिष्टुप् त्रैष्टुभं माध्यंन्दिनꣳ सवनं माध्यंन्दिन एव सवने प्रतिगरे छन्दाꣳसि सम्पादयत्यथो इन्द्रियं वै त्रिष्टुगिन्द्रियं माध्यंन्दिनꣳ सवनम् (३) इन्द्रियमेव माध्यंन्दिने सवन आत्मन्धत्त उक्थं वाचीन्द्रायेत्याह तृतीयसवनं प्रतिगीर्यं सप्तैतान्यक्षराणि सप्तपदा शक्करी शाक्कराः पशवो जागतं तृतीयसवनं तृतीयसवन एव प्रतिगरे छन्दाꣳसि सम्पादयत्यथो पशवो वै जगती पशवस्तृतीयसवनं पशूनेव तृतीयसवन आत्मन्धत्ते यद्वै होताध्वर्युमभ्याह्वयत आव्यमस्मिन् दधाति तद्यन्न (४) अपहनीत पुरास्य संवत्सराद्गृह आ-

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

वेवीरञ्छोꣳसा मोदं इवेति प्रत्याह्वयते तेनैव तदपंहते यथा वा आयंतां प्रतीक्षंत एवमंध्व-र्युः प्रतिगरं प्रतीक्षते यदंभिप्रतिगृणीयाद्यथायंतया समृच्छते तादृगेव तद् यदंर्धर्चाल्लुप्येत यथा धावंद्भ्यो हीयते तादृगेव तत् प्रबाहुग्वा ऋत्विजांमुद्गीथा उंद्गीथ एवोद्गातृणाम् (५) ऋचः प्रंणव उंक्थशꣳसिनां प्रतिगरोऽध्वर्यूणां य एवं विद्वान् प्रंतिगृणात्यंन्नाद एव भंव-त्याऽऽस्यं प्रजायां वाजी जांयत इयं वै होताऽसावंध्वर्युर्यदासीनः शꣳसंत्यस्या एव त-द्धोता नैत्यास्त इव हीयमथो इमामेव तेन यजमानो दुहे यत्तिष्ठंन् प्रतिगृणात्यमुष्यां एव तदंध्वर्युर्नैं तिं (६) तिष्ठंतीव ह्यंसावथो अमूमेव तेन यजमानो दुहे यदासीनः शꣳसं-ति तस्मादितः प्रदानं देवा उपंजीवन्ति यत्तिष्ठंन् प्रतिगृणाति तस्मादमुतः प्रदानं मनु-ष्यां उपंजीवन्ति यत् प्राङासीनः शꣳसंति प्रत्यङ् तिष्ठंन् प्रतिगृणाति तस्मात् प्राचीनꣳ रेतो धीयते प्रतीचीः प्रजा जायन्ते यद्वै होताध्वर्युमंभ्याह्वयते वज्रमेनमभिप्रवर्तयति (७) पराङावर्तते वज्रमेव तन्निकरोति—८) [धत्ते क्षराणि सवनं नोद्गातृणामेति वर्तयत्यष्टौ च] ॥ ९ ॥

उपयामगृहीतोऽसि वाक्षसदंसि वाक्पाभ्यां त्वा क्रतुपाभ्यांमस्य यज्ञस्यं ध्रुवस्याध्यंक्षाभ्यां गृ-ह्णाम्युपयामगृहीतोऽस्यृतसदंसि चक्षुष्पाभ्यां त्वा क्रतुपाभ्यांमस्य यज्ञस्यं ध्रुवस्याध्यंक्षा भ्यां गृह्णाम्युपयामगृहीतोऽसि श्रुतसदंसि श्रोत्रपाभ्यां त्वा क्रतुपाभ्यांमस्य यज्ञ-स्यं ध्रुवस्याध्यंक्षाभ्यां गृह्णामि देवेभ्यस्त्वा विश्वदेवेभ्यस्त्वा विश्वेभ्यस्त्वा

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

देवेभ्यो विष्णवुरुक्रमैष ते सोमस्तꣳ रक्षस्व (१) तन्ते दुश्चक्षा माऽवख्य न्मयि वसुः पुरोवसुर्वाक्पा वाचं मे पाहि मयि वसुर्विदद्वसुश्चक्षुष्पाश्चक्षुर्मे पाहि मयि वसुः संयद्वसुः श्रोत्रपाः श्रोत्रं मे पाहि भूरसि श्रेष्ठो रश्मीनां प्राणपाः प्राणं मे पाहि धूरसि श्रेष्ठो रश्मीनामपानपा अपानं मे पाहि यो न इन्द्रवायू मित्रावरुणावश्विनावभिदासति भ्रातृव्यः (२) उत्पिपीते शुभस्पती इदमहं तमधरं पादयामि यथेन्द्राहमुत्तमश्चेतयानि—१३) [रक्षस्व भ्रातृव्यस्त्रयोदश च] ॥ १० ॥ प्र सो अग्ने तवोतिभिः सुवीराभिस्तरति वाजकर्मभिः । यस्य त्वꣳ सख्यमाविथ । प्र होत्रे पूर्व्यं वचोऽग्नये भरता बृहत् । विपां ज्योतीꣳषि बिभ्रते न वेधसे । अग्ने त्री ते वाजिना त्री षधस्था तिस्रस्ते जिह्वा ऋतजात पूर्वीः । तिस्र उ ते तनुवो देववातास्ताभिर्नः पाहि गिरो अप्रयुच्छन् । सं वां कर्मणा समिषा (१) हिनोमीन्द्राविष्णू अपसस्पारे अस्य । जुषेथां यज्ञं द्रविणं च धत्तमरिष्टैर्नः पथिभिः पारयन्ता । उभा जिग्यथुर्न पराजयेथे न पराजिग्ये कतरश्चनैनोः । इन्द्रश्च विष्णो यदपस्पृधेथां त्रेधा सहस्रं वि तदैरयेथाम् । त्रीण्यायूꣳषि तव जातवेदस्तिस्र आजानीरुषसस्ते अग्ने । ताभिर्देवानामवो यक्षि विद्वानथ (२) भव यजमानाय शं योः । अग्निस्त्रीणि त्रिधातून्याक्षेति विदथा कविः । स त्रीꣳरेकादशाꣳ इह । यक्षच्च पिप्रयच्च नो विप्रो दूतः परिष्कृतः । नभन्तामन्यके समे । इन्द्राविष्णू दृꣳहिताः शम्बरस्य नव पुरो नवतिं च श्नथिष्टम् ।

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

शतं वर्चिनः सहस्रं च साकꣳ हथो अप्रत्यसुरस्य वीरान् । उत मातामहिषमन्ववेनदमी त्वां (३) जहति पुत्र देवाः । अथाब्रवीद्वृत्रमिन्द्रो हनिष्यन्त्सखे विष्णो वितरं विक्रमस्व —१३) [इषाऽथ त्वा त्रयोदश च] ॥ ११ ॥ य (११२) स्त्रीणि (१५३) परिभूः (१९५) स्फ्यो (२३३) भक्षं (३४४) महीनां (१७२) देवं (१७२) श्येनाय (२९०) य (३५८) दुपयामगृहीतः (११२ प्रै १६३) कादश (२३३५) ॥ ११ ॥
इति तैत्तिरीयसंहितायां तृतीयकाण्डे द्वितीयप्रपाठकः ॥

ओ३म् अग्ने तेजस्विन् तेजस्वी त्वं देवेषु भूयास्तेजस्वन्तं मामायुष्मन्तं वर्चस्वन्तं मनुष्येषु कुरु दीक्षायै च त्वा तपसश्च तेजसे जुहोमि तेजोविदसि तेजो मा मा हासीन्माहं तेजो हासिषं मा मां तेजो हासीदिन्द्रौजस्विन्नोजस्वी त्वं देवेषु भूया ओजस्वन्तं मा मायुष्मन्तं वर्चस्वन्तं मनुष्येषु कुरु ब्रह्मणश्च त्वा क्षत्रस्य च (१) ओजसे जुहोम्योजोविदस्योजो मा मा हासीन्माहमोजो हासिषं मा मामोजो हासीत् सूर्य भ्राजस्विन् भ्राजस्वी त्वं देवेषु भूया भ्राजस्वन्तं मा मायुष्मन्तं वर्चस्वन्तं मनुष्येषु कुरु वायोश्च त्वाऽपाञ्च भ्राजसे जुहोमि सुवर्विदसि सुवर्मा मा हासीन्माहꣳ सुवर्हासिषं मा माꣳ सुवर्हासीन् मयि (२) मेधां मयि प्रजां मय्यग्निस्तेजो दधातु मयि मेधां मयि प्रजां मयीन्द्र इन्द्रियं दधातु मयि मेधां मयि प्रजां मयि सूर्यो भ्राजो दधातु—२३) [च मयि त्रयोविꣳश-
CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

तिश्च] ॥ १ ॥ वायुर्हिं कर्ताग्निः प्रस्तोता प्रजापतिः साम बृहस्पतिरुद्गाता विश्वे देवा उपगातारो मरुतः प्रतिहर्तार इन्द्रो निधनं ते देवाः प्राणभृतः प्राणं मयि दधत्वेतद्वै सर्वमध्वर्युरुपाकुर्वन्नुद्गातृभ्य उपाकरोति ते देवाः प्राणभृतः प्राणं मयि दधत्वित्याहैतदेव सर्वमात्मन्धत्त इडा देवहूर्मनुर्यज्ञनीर्बृहस्पतिरुक्थामदानि शꣳसिषद्विश्वे देवाः (१) सूक्तवाचः पृथिवि मातर्मा मा हिꣳसीर्मधु मनिष्ये मधु जनिष्ये मधु वक्ष्यामि मधु वदिष्यामि मधुमतीं देवेभ्यो वाचमुद्यासꣳ शुश्रूषेण्यां मनुष्येभ्यस्तं मा देवा अवन्तु शोभायै पितरोऽनुमदन्तु—२८) [देवा अष्टाविꣳशतिश्च] ॥ २ ॥ वसवस्त्वा प्रवृहन्तु गायत्रेण छन्दसाग्नेः प्रियं पाथ उपेहि रुद्रास्त्वा प्रवृहन्तु त्रैष्टुभेन छन्दसेन्द्रस्य प्रियं पाथ उपेह्यादित्यास्त्वा प्रवृहन्तु जागतेन छन्दसा विश्वेषां देवानां प्रियं पाथ उपेहि मान्दासु तेशुक्रशुक्रमाधूनोमि भन्दनासु कोतनासु नूतनासु रेशीषु मेषीषु वाशीषु विश्वभृत्सु माध्वीषु ककुहासु शक्वरीषु (१) शुक्रासु ते शुक्र शुक्रमाधूनोमि शुक्रन्ते शुक्रेण गृह्णाम्यह्नो रूपेण सूर्यस्य रश्मिभिः । आऽस्मिन्नुग्रा अचुच्यवुर्दिवो धारा असश्चत । ककुहꣳ रूपं वृषभस्य रोचते बृहत्सोमः सोमस्य पुरोगाः शुक्रः शुक्रस्य पुरोगाः । यत्ते सोमादाभ्यं नाम जागृवि तस्मै ते सोम सोमाय स्वाहोशिक्त्वं देव सोम गायत्रेण छन्दसाऽग्नेः (२) प्रियं पाथो अपीहि वशी त्वं देव सोम त्रैष्टुभेन छन्दसेन्द्रस्य प्रियं पाथो अपीह्यस्मत्सखा त्वं अपीहि

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

देव सोम जागतेन छन्दसा विश्वेषां देवानां प्रियं पाथो अपीह्या नः प्राण एतु परावत आऽन्तरिक्षाद्दिवस्परि । आयुः पृथिव्या अध्यमृतमसि प्राणाय त्वा । इन्द्राग्नी मे वर्चः कृणुतां वर्चः सोमो बृहस्पतिः । (२) वर्चो मे विश्वे देवा वर्चो मे धत्तमश्विना । दधन्वे वा यदीमनुवोचद्ब्रह्माणि वेरु तत् । परि विश्वानि काव्या नेमिश्चक्रमिवाभवत्—२५) [शक्करी च्चग्नेबृहस्पतिःपञ्चविंशतिश्च] ॥ ३ ॥ एतद्वा अपां नामधेयं गुह्यं यदाधावा मान्दासु ते शुक्र शुक्रमाधूनोमीत्याहापामेव नामधेयेन गुह्येन दिवो वृष्टिमवरुन्धे शुक्रन्ते शुक्रेण गृह्णामीत्याहैतद्वा अह्नो रूपं यद्रात्रिः सूर्यस्य रश्मयो वृष्ट्या ईशतेऽह्न एव रूपेण सूर्यस्य रश्मिभिर्दिवो वृष्टिं च्यावयतित्याऽस्मिन्नुग्राः (१) अचुच्यवु रित्याह यथा यजुरेवैतत् ककुहꣳ रूपं वृषभस्य रोचते बृह दित्याहैतद्वाअस्यककुहꣳरूपं यद्वृष्टी रूपेणैव वृष्टिमवरुन्धे यत्ते सोमादाभ्यं नाम जागृवीत्याहैष हवै हविषा हविर्यजति योऽदाभ्यं गृहीत्वा सोमाय जुहोति परा वा एतस्यायुः प्राण एति (२) योꣳशुं गृह्णात्या नः प्राण एतु परावत इत्याहायुरेव प्राणमात्मन्धत्ते ऽमृतमसि प्राणाय त्वेति हिरण्यमभिव्यनित्यमृतं वै हिरण्यमायुः प्राणोऽमृतेनैवायु रात्मन्धत्ते शतमानं भवति शतायुः पुरुषः शतेन्द्रिय आयुष्येवेन्द्रिये प्रतितिष्ठत्यप उपस्पृशति भेषजंवा आपः (३) भेषजमेव कुरुते—३) [उग्रा एत्याप स्त्रीणि च] ॥ ४ ॥ वायुरसि प्राणो नाम सवितुराधिपत्येऽपानं मे दाश्चक्षुरसि श्रोत्रं नाम धातुराधिपत्य आ-

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

युर्मे दा रूपमसि वर्णो नाम बृहस्पतेराधिपत्ये प्रजां मे दा ऋतमसि सत्यं नामेन्द्रस्याधिपत्ये क्षत्रं मे दा भूतमसि भव्यं नाम पितॄणामाधिपत्येऽपामोषधीनां गर्भं धा ऋतस्य त्वा व्योमन ऋतस्य (१) त्वा विभूमन ऋतस्य त्वा विधर्मण ऋतस्य त्वा सत्यायर्तस्य त्वा ज्योतिषे प्रजापतिर्विराजमपश्यत्तया भूतञ्च भव्यञ्चासृजत तामृषिभ्यस्तिरोदधात्तां जमदग्निस्तपसापश्यत्तया वै स पृश्नीन् कामानसृजत तत् पृश्नीनां पृश्नित्वं यत् पृश्नयो गृह्यन्ते पृश्नीनेव तैः कामान् यजमानोऽवरुन्धे वायुरसि प्राणः (२) नामेत्याह प्राणापानावेवावरुन्धे चक्षुरसि श्रोत्रं नामेत्याहायुरेवावरुन्धे रूपमसि वर्णो नामेत्याह प्रजामेवावरुन्ध ऋतमसि सत्यं नामेत्याह क्षत्रमेवावरुन्धे भूतमसि भव्यं नामेत्याह पशवो वा अपामोषधीनां गर्भः पशूनेव (३) अवरुन्ध एतावद्वै पुरुषं परितस्तदेवावरुन्ध ऋतस्य त्वा व्योमन् इत्याहेयं वा ऋतस्य व्योमेमामेवाभिजयत्यृतस्य त्वा विभूमन् इत्याहान्तरिक्षं वा ऋतस्य विभूमान्तरिक्षमेवाभिजयत्यृतस्य त्वा विधर्मण इत्याह द्यौर्वा ऋतस्य विधर्म दिवमेवाभिजयत्यृतस्य (४) त्वा सत्यायेत्याह दिशो वा ऋतस्य सत्यं दिश एवाभिजयत्यृतस्य त्वा ज्योतिष इत्याह सुवर्गो वै लोक ऋतस्य ज्योतिः सुवर्गमेव लोकमभिजयत्येतावन्तो वै देव लोकास्तानेवाभिजयति दश सम्पद्यन्ते दशाक्षरा विराडन्नं विराड्विराज्येवान्नाद्ये प्रतितिष्ठति—४६) [ऋतस्य प्राण एव तस्य षट्चत्वारिंशच्च] ॥ ५ ॥

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

देवा वै यद्यज्ञेन नावारुन्धत तत्परैरवारुन्धत तत्पराणां परत्वं यत्परं गृह्यन्ते यदेव यज्ञेन नाव रुन्धे तस्यावरुध्यै यं प्रथमं गृह्णातीममेव तेन लोकमभिजयति यं द्वितीयमन्तरिक्षं तेन यं तृतीयममुमेव तेन लोकमभिजयति यदेते गृह्यन्त एषां लोकानामभिजित्यै (१) उत्तरेष्वहःस्वमुतोऽर्वाञ्चो गृह्यन्तेऽभिजित्यैवेमाँल्लोकान् पुनरिमं लोकं प्रत्यवरोहन्ति यत्पूर्वेष्वहः स्वितः पराञ्चो गृह्यन्ते तस्मादितः पराञ्च इमे लोका यदुत्तरेष्वहःस्वमुतोऽर्वाञ्चो गृह्यन्ते तस्मादमुतोऽर्वाञ्च इमे लोकास्तस्मादयातयाम्नो लोकान्मनुष्या उपजीवन्ति ब्रह्मवादिनो वदन्ति कस्मात्सत्या दद्भ्य ओषधयः सम्भवन्त्योषधयः (२) मनुष्याणामन्नं प्रजापतिं प्रजा अनु प्रजायन्त इति परान्विति ब्रूयात् यद् गृह्णात्यद्भ्यस्त्वौषधीभ्यो गृह्णामीति तस्मादद्भ्य ओषधयः सम्भवन्ति यद् गृह्णात्योषधीभ्यस्त्वा प्रजाभ्यो गृह्णामीति तस्मादोषधयो मनुष्याणामन्नं यद्गृह्णाति प्रजाभ्यस्त्वा प्रजापतये गृह्णामीति तस्मात्प्रजापतिं प्रजा अनु प्रजायन्ते—४८) [अभिजित्या ओषधयोष्टाचत्वारिंशच्च]॥ ६ ॥ प्रजापतिर्देवासुरानसृजत तदनु यज्ञोऽसृज्यत यज्ञं छन्दाꣳसि ते विष्वञ्चो व्यक्रामन्त्सोऽसुराननु यज्ञोऽपाक्रामद्यज्ञं छन्दाꣳसि ते देवा अमन्यन्तामी वा इदमभूवन्यद्वयꣳ स्म इति ते प्रजापतिमुपाधावन्त्सोऽब्रवीत्प्रजापतिश्छन्दसां वीर्यमादाय तद्वः प्रदास्यामीति स छन्दसां वीर्यम् (१) आदाय तदेभ्यः प्रायच्छत्तदनु

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

छन्दाꣳस्यपाक्रामन् छन्दाꣳसि यज्ञस्ततो देवा अभवन् पराऽसुरा य एवं छन्दसां वीर्यं
वेदाश्रावयास्तु श्रौषड्यज ये यजामहे वषट्कारो भवत्यात्मना परास्य भ्रातृव्यो भवति
ब्रह्मवादिनो वदन्ति कस्मै कमध्वर्युराश्रावयतीति छन्दसां वीर्यायेति ब्रूयादेतद्वै (२)
छन्दसां वीर्यमाश्रावयास्तु श्रौषड्यज ये यजामहे वषट्कारो य एवं वेद स वीर्यैरेव
छन्दोभिरर्चति यत्किञ्चार्चति यदिन्द्रो वृत्रमहन्नमेध्यं तद्यद्यतीरपावपदमेध्यन्तदथ कस्मा-
दैन्द्रो यज्ञ आ सꣳस्थातोरित्याहुरिन्द्रस्य वा एषा यज्ञिया तनूर्यद्यज्ञस्तामेव तत् (३)
यजन्ति य एवं वेदोपैनं यज्ञो नमति—८) [वीर्यं वै तदष्टौ च] ॥ ७ ॥

आयुर्दा अग्ने हविषो जुषाणो घृतप्रतीको घृतयोनिरेधि । घृतं पीत्वा मधु चारु गव्यं पितेव
पुत्रमभिरक्षतादिमम् । आवृश्च्यते वा एतद्यजमानोऽग्निभ्यां यदेनयोः शृतं कृत्वाथान्यत्रा-
वभृथमवैत्यायुर्दा अग्ने हविषो जुषाण इत्यवभृथमवैष्यञ्जुहुयादाहुत्यैवैनौ शमयति ना-
र्तिमार्च्छति यजमानो यत् कुसीदम् (१) अप्रतीत्तं मयि येन यमस्य बलिना चरामि ।
इहैव सन्निरवदये तदेतत्तदग्ने अनृणो भवामि । विश्वलोप विश्वदावस्य त्वा सञ्जुहोम्यग्धा-
देकोऽहुतादेकः समसनादेकः । ते नः कृण्वन्तु भेषजꣳ सदः सहो वरेण्यम् । अयन्नो नभसा
पुरः सꣳस्फानो अभिरक्षतु । गृहाणामसमर्त्यै बहवो नो गृहा असन् । स त्वन्नः (२) नभ-
सस्पत ऊर्जं नो धेहि भद्रया । पुनर्नो नष्टमाकृधि पुनर्नो रयिमाकृधि । देव सꣳस्फान सह-

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

स्पोषस्येशिषे स नो रास्वाज्यानिꣳ रायस्पोषꣳ सुवीर्यꣳ संवत्सरीणाꣳ स्वस्तिम् । अग्निर्वाव यम इयं यमी कुसीदं वा एतद्यमस्य यजमान आदत्ते यदोषधीभिर्वेदिꣳ स्तृणाति यदनुपोष्य प्रयायाद्ग्रीवबद्धमेनम् (३) अमुष्मिँल्लोके नेनीयेरन् यत् कुसीदमप्रतीत्तं मयीत्युपोषतीहैव सन्यमङ्कुसीदं निरवदायानृणः सुवर्गं लोकमेति यदि मिश्रमिव चरेदञ्जलिना सक्तून् प्रदाव्ये जुहुयादेष वा अग्निर्वैश्वानरो यत् प्रदाव्यः स एवैनꣳ स्वदयत्यह्नां विधान्यामेकाष्टकायामपूपञ्चतुःशरावं पक्त्वा प्रातरेतेन कक्षमुपोषेद्यदि (४) दहति पुण्यसमं भवति यदि न दहति पापसममेतेन ह स्म वा ऋषयः पुरा विज्ञानेन दीर्घसत्त्रमुपयन्ति यो वा उपद्रष्टारमुपश्रोतारमनुख्यातारं विद्वान् यजते सममुष्मिन् लोक इष्टापूर्तेन गच्छतेऽग्निर्वा उपद्रष्टा वायुरुपश्रोतादित्योऽनुख्याता तान्यएवं विद्वान्यजते सममुष्मिन् लोक इष्टापूर्तेन गच्छतेऽयन्नो नभसा पुरः (५) इत्याहाग्निर्वै नभसा पुरोऽग्निमेव तदाहैतन्मे गोपायेति स त्वन्नो नभसस्पत इत्याह वायुर्वै नभसस्पतिर्वायुमेव तदाहैतन्मे गोपायेति देव सꣳस्फानेत्याहासौ वा आदित्यो देवः सꣳस्फान आदित्यमेव तदाहैतन्मे गोपायेति (६) [कुसीदन्न एनं यदि पुर इति ॥ ८ ॥]

एतं युवानं परि वो ददामि तेन क्रीडन्तीश्चरत प्रियेण । मा नः शाप्त जनुषा सुभागा रायस्पोषेण समिषा मदेम । नमो महिम्न उत चक्षुषे ते मरुतां पितस्तदहं गृणामि । अनुमन्यस्व सुयजा यजाम जुष्टं देवानामिदमस्तु हव्यम् । देवानामेष उपनाह आसीदपाङ्गर्भ

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

ओषधीषु न्यक्तः। सोमस्य द्रप्समवृणीत पूषा (१) बृहन्नद्रिरभवत्तदेषाम्। पिता वत्सानां
पतिरघ्नियानामथो पिता महतां गर्गराणाम्। वत्सो जरायु प्रतिधुक्पीयूष आमिक्षा मस्तु घृ-
तमस्य रेतः। त्वां गावोऽवृणत राज्याय त्वाꣳ हवन्त मरुतः स्वर्काः। वर्ष्मन् क्षत्रस्य ककुभि
शिश्रियाणस्ततो न उग्रो वि भजा वसूनि। व्यृद्धेन वा एष पशुना यजते यस्यैतानि न
क्रियन्त एषः (२) ह त्वै समृद्धेन यजते यस्यैतानि क्रियन्ते—८) [पूषैषोऽष्टौ च] ॥ ९ ॥
सूर्यो देवो दिविषद्भ्यो धाता क्षत्राय वायुः प्रजाभ्यः। बृहस्पतिस्त्वा प्रजापतये ज्योतिष्मतीं
जुहोतु। यस्यास्ते हरितो गर्भोऽथो योनिर्हिरण्ययी। अङ्गान्यह्रुता यस्यै तां देवैः समजी-
गमम्। आवर्तन वर्तय नि निवर्तन वर्तयेन्द्र नर्दबुद। भूम्याश्चतस्रः प्रदिशस्ताभिरावर्तया
पुनः। वि ते भिनद्मि तकरीं वि योनिं वि गवीन्यौ। वि (१) मातरं च पुत्रं च वि गर्भं च
जरायु च। बहिस्ते अस्तु बालिति। उरुद्रप्सो विश्वरूप इन्दुः पवमानो धीर आनञ्ज गर्भम्।
एकपदी द्विपदी त्रिपदी चतुष्पदी पञ्चपदी षट्पदी सप्तपद्यष्टापदी भुवनानु प्रथताꣳ स्वाहा।
मही द्यौः पृथिवी च न इमं यज्ञं मिमिक्षताम्। पिपृतान्नो भरीमभिः—४४) [वि चतुश्चत्वा-
रिꣳशच्च] ॥ १० ॥ इदं वामास्ये हविः प्रियमिन्द्राबृहस्पती। उक्थं मदश्च शस्यते। अयं
वाम्परि षिच्यते सोम इन्द्राबृहस्पती। चारुर्मदाय पीतये। अस्मे इन्द्राबृहस्पती रयिं धत्तꣳ
शतग्विनम्। अश्वावन्तꣳ सहस्रिणम्। बृहस्पतिर्नः परि पातु पश्चादुतोत्तरस्मादधरादघायोः। इन्द्रः

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

पुरस्तादुत मध्यतो नः सखा सखिभ्यो वरिवः कृणोतु । वि ते विष्वग्वातजूतासो अग्ने भामासः (१) शुचे शुचयश्चरन्ति । तुविम्रक्षासो दिव्या नवग्वा वना वनन्ति धृषता रुजन्तः । त्वामग्ने मानुषीरीडते विशो होत्राविदं विविचिꣳरत्नधातमम् । गुहा सन्तꣳ सुभग विश्वदर्शतन्तुविष्मणसꣳ सुयजं घृतश्रियम् । धाता ददातु नो रयिमीशानो जगतस्पतिः । स नः पूर्णेन वावनत् । धाता प्रजाया उत राय ईशे धातेदं विश्वं भुवनं जजान । धाता पुत्रं यजमानाय दाता (२) तस्मा उ हव्यं घृतवद्विधेम । धाता ददातु नो रयिं प्राचीं जीवातुमक्षिताम् । वयं देवस्य धीमहि सुमतिꣳ सत्यराधसः । धाता ददातु दाशुषे वसूनि प्रजाकामाय मीढुषे दुरोणे । तस्मै देवा अमृताः संव्ययन्तां विश्वे देवासो अदितिः सजोषाः । अनु नोऽद्यानुमतिर्यज्ञं देवेषु मन्यताम् । अग्निश्च हव्यवाहनो भवतान्दाशुषे मयः । अन्विदनुमते त्वम् (३) मन्यासै शं च नः कृधि । क्रत्वे दक्षाय नो हिनु प्रण आयूꣳषि तारिषः । अनुमन्यतामनुमन्यमाना प्रजावन्तꣳ रयिमक्षीयमाणम् । तस्यै वयꣳ हेडसि मापि भूम सा नो देवी सुहवा शर्म यच्छतु । यस्यामिदं प्रदिशि यद्विरोचतेऽनुमतिं प्रति भूषन्त्यायवः । यस्या उपस्थ उर्वन्तरिक्षꣳ सा नो देवी सुहवा शर्म यच्छतु (४) राकामहꣳ सुहवाꣳ सुष्टुती हुवे शृणोतु नः सुभगा बोधतु त्मना । सीव्यत्वपः सूच्याच्छिद्यमानया ददातु वीरꣳ शतदायमुक्थ्यम् । यास्ते राके सुमतयः सुपेशसो याभिर्ददासि दाशुषे वसूनि । ताभिर्नो अद्य सुमना उपागहि

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

सहस्रपोषꣳ सुभगे ररांणा । सिनीवालि या सुपाणिः । कुहूमहꣳसुभगां विद्मनापसम्स्मिन्यज्ञे सुहवां जोहवीमि । सा नो ददातु श्रवणम् (५) पितृणान्तस्यांस्ते देवि हविषां विधेम । कुहूर्देवानाममृतस्य पत्नी हव्यां नो अस्य हविषश्चिकेतु । सन्दाशुषे किरतु भूरि वामꣳ रायस्पोषश्चिकितुषेदधातु—२४) भामासो दाता त्वं यच्छतु श्रवणं चतुर्विꣳशतिश्च] ॥ ११ ॥ अग्ने (१२३) वायुं (७८) वसव (१७५) एत (१५२) द्वायु (२४६) र्देवाः (१४९) प्रजापति (१५८) रायुर्दा (३००) एतꣳ (१०८) सूर्य (९४) इद (२७४) मेकादश (१८५७) ॥ ११ ॥ इति तैत्तिरीयसंहितायां तृतीयकांडे तृतीयप्रपाठकः संपूर्णः ॥

ओम् वि वा एतस्य यज्ञ ऋध्यते यस्य हविरंतिरिच्यते सूर्यो देवो दिविषद्भ्य इत्याह बृहस्पतिना चैवास्य प्रजापतिना च यज्ञस्य व्यृद्धमपि वपति रक्षांꣳसि वा एतत् पशुꣳ सचन्ते यदैकदेवत्य आलब्धो भूयान् भवति यस्यास्ते हरितो गर्भ इत्याह देवत्रैवैनांङ्गमयति रक्षसामपहत्या आवर्तन वर्तयेत्याह (१) ब्रह्मणैवैनमावर्तयति वि ते भिनद्मि तकरीमित्याह यथायजुरेवैत द्रुद्रप्सो विश्वरूप इन्दुरित्याह प्रजा वै पशव इन्दुः प्रजयैवैनं पशुभिः समर्धयति दिवं वै यज्ञस्य व्यृद्धं गच्छति पृथिवीमतिरिक्तं तद्यन्न शमयेदार्तिमार्च्छेद्यजमानो मही द्यौः पृथिवी च न इति (२) आह द्यावापृथिवीभ्यामेव यज्ञस्य व्यृद्धञ्चातिरिक्तञ्च शम-

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

यति नार्तिमार्च्छति यजमानो भस्मनाभिसमूहति स्वगाकृत्या अथो अनयोर्वा एष गर्भोऽनयोरेवैनं दधाति यदवद्येदति तद्रेचयेद्यन्नावद्येत्पशोरालब्धस्य नावद्येत्पुरस्तान्नाभ्या अन्यदवद्येदुपरिष्टादन्यत् पुरस्ताद्वै नाभ्यै (३) प्राण उपरिष्टादपानो यावानेव पशुस्तस्यावद्यति विष्णवे शिपिविष्टाय जुहोति यद्वै यज्ञस्यातिरिच्यते यः पशोर्भूमा या पुष्टिस्तद्विष्णुः शिपिविष्टोऽतिरिक्त एवातिरिक्तं दधात्यतिरिक्तस्य शान्त्या अष्टाप्रूढिरण्यं दक्षिणाष्टापदी ह्येषात्मा नवमः पशोराप्त्या अन्तरकोश उष्णीषेणाविष्टितं भवत्येवमिव हि पशुरुल्बमिव (४) चर्मेव माꣳसमिवास्थीव यावानेव पशुस्तमाप्त्वावरुन्धे यस्यैषा यज्ञे प्रायश्चित्तिः क्रियत इष्ट्वा वसीयान् भवति—२१) [आहेति नाभ्या इवैकविꣳशतिश्च]॥ १ ॥ आ वायो भूष शुचिपा उप नः सहस्रन्ते नियुतो विश्ववार । उपो ते अन्धो मद्यमयामि यस्य देव दधिषे पूर्वपेयम् । आकूत्यै त्वा कामाय त्वा समृधे त्वा किक्किटा ते मनः प्रजापतये स्वाहा किक्किटा ते प्राणं वायवे स्वाहा किक्किटा ते चक्षुः सूर्याय स्वाहा किक्किटा ते श्रोत्रन्द्यावापृथिवीभ्याꣳ स्वाहा किक्किटा ते वाचꣳ सरस्वत्यै स्वाहा (१) त्वन्तुरीया वशिनी वशासि सकृद्यत्त्वा मनसा गर्भ आशयत् । वशा त्वं वशिनी गच्छ देवान् सत्याः सन्तु यजमानस्य कामाः । अजासि रयिष्ठा पृथिव्याꣳ सीदोर्ध्वान्तरिक्षमुपतिष्ठस्व दिवि ते बृहद्भाः । तन्तुं तन्वन् रजसो भानुमन्विहि ज्योतिष्मतः पथो रक्ष धिया कृतान् । अनुल्बणं वयत जोगुवामपो मनुः (२) भव जनया दैव्यं

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

जनस् । मनसो हविरसि प्रजापतेर्वर्णो गात्राणां ते गात्रभाजो भूयास्म — १३) [स्वाहा मनुः स्वयो-
दश च] ॥ २ ॥ इमे वै सहास्तां ते वायुर्व्यवात्ते गर्भमदधातां तꣳ सोमः प्राजन-
यदग्निरग्रसत स एतं प्रजापतिराग्नेयमष्टाकपालमपश्यत्तं निरवपत्तेनैवैनामग्नेरधि निरक्रीणा-
त्तस्मादप्यन्यदेवत्यामालभमान आग्नेयमष्टाकपालं पुरस्तान्निर्वपेदग्नेरेवैनामधि निष्क्रीया-
लभते यत् (१) वायुर्व्यवात्तस्माद्वायव्या यदिमे गर्भमदधातां तस्माद्द्यावापृथिव्या यत्
सोमः प्राजनयदग्निरग्रसत तस्मादग्नीषोमीया यदनयोर्वियत्योर्वागवदत्तस्मात् सारस्वती यत्
प्रजापतिरग्नेरधि निरक्रीणात्तस्मात् प्राजापत्या सा वा एषा सर्वदेवत्या यदजावशा वायव्या-
मालभेत भूतिकामो वायुर्वै क्षेपिष्ठा देवता वायुमेव स्वेन (२) भागधेयेनोपधावति स एवैनं
भूतिं गमयति द्यावापृथिव्यामालभेत कृषमाणः प्रतिष्ठाकामो दिव एवास्मै पर्जन्यो वर्षति
व्यस्यामोषधयो रोहन्ति समर्धुकमस्य सस्यं भवत्यग्नीषोमीयामालभेत यः कामयेतान्न-
वानन्नादः स्यामित्यग्निनैवान्नमवरुन्धे सोमेनान्नाद्यमन्नवानेवान्नादो भवति सारस्वतीमालभेत
यः (३) ईश्वरो वाचो वदितोः सन्वाचं न वदेद्वाग्वै सरस्वती सरस्वतीमेव स्वेन भागधेयेनो
पधावति सैवास्मिन् वाचं दधाति प्राजापत्यामालभेत यः कामयेतानभिजितमभिजयेयमिति
प्रजापतिः सर्वा देवता देवताभिरेवानभिजितमभिजयति वायव्ययोपाकरोति वायोरेवैनाम-
वरुध्यालभत आकुत्यै त्वा कामाय त्वा (४) इत्याह यथा यजुरेवैतत् किक्किटाकारं जुहोति

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

किक्किटाकारेण वै ग्राम्याः पशवो रमन्ते प्रारण्याः पतन्ति यत् किक्किटाकारं जुहोति ग्राम्याणां पशूनां धृत्यै पर्यग्नौ क्रियमाणे जुहोति जीवन्तीमेवैनाꣳ सुवर्गं लोकं गमयति त्वन्तुरीया वशिनी वशासीत्याह देवत्रैवैनां गमयति सत्याः सन्तु यजमानस्य कामा इत्याहैष वै कामः (५) यजमानस्य यदनार्त उदृचं गच्छति तस्मादेवमाहाजासि रयिष्ठेत्याहैष्वेवैनां लोकेषु प्रतिष्ठापयति दिवि ते बृहद्भा इत्याह सुवर्ग एवास्मै लोके ज्योति र्दधाति तन्तुं तन्वन् रजसो भानुमन्विहीत्याहेमानेवास्मै लोकान् ज्योतिष्मतः करोत्यनुल्बणं वयत जोगुवामप इति (६) आह यदेव यज्ञ उल्बणं क्रियते तस्यैवैषा शान्ति र्मनुर्भव जनया दैव्यं जनमित्याह मानव्यो वै प्रजास्ता एवाद्याः कुरुते मनसो हविरसीत्याह स्वगाकृत्यै गात्राणां ते गात्रभाजो भूयास्मेत्याहाशिषमेवैतामाशास्ते तस्यै वा एतस्या एकमेवादेवयजनं यदालब्धायामभ्रः (७) भवति यदालब्धायामभ्रः स्यादप्सु वा प्रवेशयेत् सर्वां वा प्राश्नीयाद्यदप्सु प्रवेशयेद्यज्ञवेशसं कुर्यात् सर्वामेव प्राश्नीयादिन्द्रियमेवात्मन् धत्ते सा वा एषा त्रयाणामेवावरुद्धा संवत्सरसदः सहस्रयाजिनो गृहमेधिनस्त एवैतया यजेरन्तेषामेवैषाप्ता —४२) [यत् स्वेन य स्त्वा कामं इत्यभ्रो द्विचत्वारिꣳशच्च] ॥ ३ ॥ चित्तश्च चित्तिश्चाकूतश्चाकूतिश्च विज्ञातश्च विज्ञानश्च मनश्च शक्करीश्च दर्शश्च पूर्णमासश्च बृहच्च रथन्तरश्च प्रजापतिर्जयानिन्द्राय वृष्णे प्रायच्छदुग्रः पृतनाज्येषु तस्मै विशः समन-

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

मन्तु सर्वाः स उग्रः स हि हव्यो बभूव देवासुराः संयत्ता आसन्त्स इन्द्रः प्रजापतिमुप (१) अधावत्तस्मा एताञ्जयान् प्रायच्छत्तानजुहोत्ततो वै देवा असुरानजयन्यदजयन्तज्जयानां जयत्वꣳ स्पर्धमानेनैते होतव्या जयत्येव तां पृतनाम्—२५) [उप पञ्चविꣳशतिश्च]॥४॥

अग्निर्भूतानामधिपतिः स मावत्विन्द्रो ज्येष्ठानां यमः पृथिव्या वायुरन्तरिक्षस्य सूर्यो दिवश्चन्द्रमा नक्षत्राणां बृहस्पतिर्ब्रह्मणो मित्रः सत्यानां वरुणोऽपाꣳ समुद्रः स्रोत्यानामन्नꣳ साम्राज्यानामधिपति तन्मावतु सोम ओषधीनाꣳ सविता प्रसवानाꣳ रुद्रः पशूनां त्वष्टा रूपाणां विष्णुः पर्वतानां मरुतो गणानामधिपतयस्ते मावन्तु पितरः पितामहाः परेवरे (१) ततास्ततामहा इह मावत। अस्मिन् ब्रह्मन्नस्मिन् क्षत्रेऽस्यामाशिष्यस्यां पुरोधायामस्मिन् कर्मन्नस्यां देवहूत्याम्—१७) [अवरे सप्तदश च]॥५॥

देवा वै यद्यज्ञेऽकुर्वत तदसुरा अकुर्वत ते देवा एतानभ्यातानानपश्यन् तानभ्यातन्वत यद्देवानां कर्मासीदार्ध्यत तद्यदसुराणां न तदार्ध्यत येन कर्मणेर्त्सेत्तत्र होतव्या ऋध्नोत्येव तेन कर्मणा यद्विश्वे देवाः समभरन् तस्मादभ्याताना वैश्वदेवा यत् प्रजापतिर्जयान् प्रायच्छत्तस्माज्जयाः प्राजापत्याः (१) यद्राष्ट्रभृद्भीराष्ट्रमाददत तद्राष्ट्रभृताꣳ राष्ट्रभृत्त्वं ते देवा अभ्यातानैरसुरानभ्यातन्वत जयैरजयन् राष्ट्रभृद्भीराष्ट्रमाददत यद्देवा अभ्यातानैरसुरानभ्यातन्वत तदभ्यातानानामभ्यातानत्वं यज्जयैरजयन् तज्जयानां जयत्वं यद्राष्ट्रभृद्भीराष्ट्रमाद

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

दत्त तद्राष्ट्रभृतां राष्ट्रभृत्त्वं ततो देवा अभवन् परासुरा यो भ्रातृव्यवान्त्स्यात् सः (२) एतान् जुहुयादभ्यातानैरेव भ्रातृव्यानभ्यातनुते जयैर्जयति राष्ट्रभृद्भीराष्ट्रमादत्ते भवत्यात्मना परास्य भ्रातृव्यो भवति— १८) [प्राजापत्याः सोष्टादश च] ॥ ६ ॥ ऋता षाडृतधामाग्निर्गन्धर्वस्तस्यौषधयोऽप्सरस ऊर्जो नाम स इदं ब्रह्म क्षत्रं पातु ता इदं ब्रह्म क्षत्रं पान्तु तस्मै स्वाहा ताभ्यः स्वाहा सꣳहितो विश्वसामा सूर्यो गन्धर्वस्तस्य मरीचयोऽप्सरस आयुवः सुषुम्नः सूर्यरश्मिश्चन्द्रमा गन्धर्वस्तस्य नक्षत्राण्यप्सरसो बेकुरयो भुज्युः सुपर्णो यज्ञो गन्धर्वस्तस्य दक्षिणा अप्सरसः स्तवाः प्रजापतिर्विश्वकर्मा मनः (१) गन्धर्वस्तस्यर्क्सामान्यप्सरसो वह्नयइषिरो विश्वव्यचा वातो गन्धर्वस्तस्यापोऽप्सरसो मुदा भुवनस्य पते यस्य त उपरि गृहा इह च । स नो रास्वाज्यानिꣳ रायस्पोषꣳ सुवीर्यꣳ संवत्सरीणाꣳ स्वस्तिम् । परमेष्ठ्यधिपतिर्मृत्युर्गन्धर्वस्तस्य विश्वमप्सरसो भुवः सुक्षितिः सुभूतिर्भद्रकृत्सुवर्वान् पर्जन्यो गन्धर्वस्तस्य विद्युतोऽप्सरसो रुचो दूरे हेतिरमृडयः (२) मृत्युर्गन्धर्वस्तस्य प्रजा अप्सरसो भीरुवश्चारुः कृपणाकाशी कामो गन्धर्वस्तस्याधयोऽप्सरसः शोचयन्तीर्नाम स इदं ब्रह्म क्षत्रं पातु ता इदं ब्रह्म क्षत्रं पान्तु तस्मै स्वाहा ताभ्यः स्वाहा स नो भुवनस्य पते यस्य त उपरि गृहा इह च । उरु ब्रह्मणेऽस्मै क्षत्राय महि शर्म यच्छ— ४६) [मनो मृडयः षट्चत्वारिꣳशच्च] ॥ ७ राष्ट्रकामाय होतव्या राष्ट्रं वै राष्ट्रभृतो

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

राष्ट्रेणैवास्मै राष्ट्रमवरुन्धे राष्ट्रमेव भवत्यात्मने होतव्या राष्ट्रं वै राष्ट्रभृतो राष्ट्रं प्रजा राष्ट्रं पशवो
राष्ट्रं यच्छ्रेष्ठो भवति राष्ट्रेणैव राष्ट्रमवरुन्धे वसिष्ठः समानानां भवति ग्रामकामाय होतव्या
राष्ट्रं वै राष्ट्रभृतो राष्ट्रꣳ सजाता राष्ट्रेणैवास्मै राष्ट्रꣳ सजातानवरुन्धे ग्रामी (१) एव भवत्य
धिदेवने जुहोत्यधिदेवन एवास्मै सजातानवरुन्धे त एनमवरुद्धा उपतिष्ठन्ते रथमुख
ओजस्कामस्य होतव्या ओजो वै राष्ट्रभृत ओजो रथ ओजसैवास्मा ओ-
जोवरुन्ध ओजस्व्येव भवति यो राष्ट्रादपभूतः स्यात्तस्मै होतव्या यावन्तोस्य रथाः
स्युस्तान् ब्रूयाद् युङ्ग्ध्वमिति राष्ट्रमेवास्मै युनक्ति (२) आहुतयो वा एतस्या क्लृप्ता यस्य
राष्ट्रं न कल्पते स्वरथस्य दक्षिणं चक्रं प्रवृह्य नाडीमभिजुहुयादाहुतीरेवास्य कल्पयति ता
अस्य कल्पमाना राष्ट्रमनुकल्पते सङ्ग्रामे संयत्ते होतव्या राष्ट्रं वै राष्ट्रभृतो राष्ट्रे खलु वा एते
व्यायच्छन्ते ये सङ्ग्रामꣳ संयन्ति यस्य पूर्वस्य जुह्वति स एव भवति जयति तꣳ सङ्ग्राम
मान्धुक इध्मः (३) भवत्यङ्गारा एव प्रतिवेष्टमाना अमित्राणामस्य सेनां प्रतिवेष्टयन्ति य उन्मा-
द्येत्तस्मै होतव्या गन्धर्वाप्सरसो वा एतमुन्मादयन्ति य उन्माद्यत्येते खलु वै गन्धर्वाप्सरसो
यद्राष्ट्रभृतस्तस्मै स्वाहा ताभ्यः स्वाहेति जुहोति तेनैवैनाञ्छमयति नैयग्रोध औदुम्बर आ-
श्वत्थः प्लाक्ष इतीध्मो भवत्येते वै गन्धर्वाप्सरसां गृहाः स्व एवैनान् (४) आयतने शमय

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

भिचरंता प्रतिलोमꣳ होतव्याः प्राणानेवास्य प्रतीचः प्रतियौति तं ततो येन केन च स्तृणुते स्वकृत इरिणे जुहोति प्रदरे वैतद्वा अस्यै निर्ऋतिगृहीतं निर्ऋतिगृहीत एवैनं निर्ऋत्या ग्राहयति यद्वाचः क्रूरं तेन वषट्करोति वाच एवैनं क्रूरेण प्रवृश्चति ताजगार्त्तिमार्च्छति यस्य कामयेतान्नाद्यम् (५) आददीयेति तस्य सभायामुत्तानो निपद्य भुवनस्य पत इति तृणानि संगृह्णीयात् प्रजापतिर्वै भुवनस्य पतिः प्रजापतिनैवास्यान्नाद्यमादत्त इदमहममुष्यामुष्यायण स्यान्नाद्यꣳ हरामीत्याहान्नाद्यमेवास्य हरति षड्भिर्हरति षड्वा ऋतवः प्रजापतिनैवास्यान्ना द्यमादायर्तवोऽस्मा अनु प्र यच्छन्ति (६) यो ज्येष्ठबन्धुरपभूतः स्यात्तꣳ स्थलेऽवसाय्य ब्रह्मौदनं चतुःशरावं पक्त्वा तस्मै होतव्या वर्ष्म वै राष्ट्रभृतो वर्ष्म स्थलं वर्ष्मणैवैनंवर्ष्म समानानां गमयति चतुःशरावो भवति दिक्ष्वेव प्रतितिष्ठति क्षीरे भवति रुचमेवास्मिन् दधात्युद्धरति शृतत्वाय सर्पिष्वान् भवति मेध्यत्वाय चत्वार आर्षेयाः प्राश्नन्ति दिशा मेव ज्योतिंषि जुहोति—४९) [ग्रामी युनक्तीध्म एनमन्नाद्यंयच्छन्त्येकान्नपञ्चाशच्च]

॥८॥ देविका निर्वपेत् प्रजाकामश्छन्दाꣳसि वै देविकाश्छन्दाꣳसीव खलु वै प्रजाश्छन्दोभिरेवा-स्मै प्रजाःप्रजनयति प्रथमं धातारं करोति मिथुनी एव तेन करोत्यन्वेवास्मा अनुमतिर्म-न्यते राते राका प्र सिनीवाली जनयति प्रजास्वेव प्रजातासु कुह्वा वाचं दधात्येता ए-व निर्वपेत् पशुकामश्छन्दाꣳसि वैदेविकाच्छन्दाꣳसि (१) इव खलु वै पशवश्छन्दोभिरेवास्मै प-

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

शून् प्रजनयति प्रथमं धातारं करोति प्रैव तेन वापयत्यन्वेवास्मा अनुमतिर्मन्यतेराते राका प्रसिनीवाली जनयति पशूनेव प्रजातान् कुह्वा प्रतिष्ठापयत्येता एव निर्वपेद्ग्रामकाम-श्छदाꣳसि वै देविकाश्छन्दाꣳसीव खलु वै ग्रामश्छन्दोभिरेवास्मै ग्रामम् (२) अवरुन्धे मध्यतो धातारं करोति मध्यत एवैनं ग्रामस्य दधात्येता एव निर्वपेज्ज्योगामयावी छ-न्दाꣳसि वै देविकाच्छन्दाꣳसि खलु वा एतमभिमन्यन्ते यस्य ज्योगामयति छन्दोभिरेवै-नमगदं करोति मध्यतो धातारं करोति मध्यतो वा एतस्याक्लृप्तं यस्य ज्योगामयति मध्य-त एवास्य तेन कल्पयत्येता एव निः (३) वपेद्यं यज्ञो नोपनमेच्छन्दाꣳसि वै देविकाश्छन्दाꣳसि खलु वा एतं नोपनमन्ति यं यज्ञो नोपनमति प्रथमं धातारं करोति मुखत एवास्मै छन्दाꣳसि दधात्युपैनं यज्ञो नमत्येता एव निर्वपेदीजानश्छन्दाꣳसि वै देविका यातयामानीव खलु वा एतस्य छन्दाꣳसि य ईजान उत्तमं धातारं करोति (४) उपरिष्टादेवास्मै छन्दाꣳस्ययातयामान्यवरुन्ध उपैनमुत्तरो यज्ञो नमत्येता एव निर्वपेद्यं मेधा नोपनमेच्छन्दाꣳसि वै देविकाश्छन्दाꣳसि खलु वा एतं नोपनमन्ति यं मेधा नोपनम-ति प्रथमं धातारं करोति मुखत एवास्मै छन्दाꣳसि दधात्युपैनं मेधा नमत्येता एव नि-र्वपेत् (५) रुक्कामश्छन्दाꣳसि वै देविकाश्छन्दाꣳसीव खलु वै रुक् छन्दोभिरेवास्मिन् रु-चं दधाति क्षीरे भवन्ति रुचमेवास्मिन् दधति मध्यतो धातारं करोति मध्यत एवैनꣳ

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

रुचो दधाति गायत्री वा अनुमतिस्त्रिष्टुग्राका जगती सिनीवाल्यनुष्टुप् कुहूर्धाता वषट्कारः पूर्वपक्षो राका परपक्षः कुहूरमावास्या सिनीवाली पौर्णमास्यनुमतिश्चन्द्रमा धाताऽष्टौ (६) वसवोऽष्टाक्षरा गायत्र्येकादश रुद्रा एकादशाक्षरा त्रिष्टुब् द्वादशादित्या द्वादशाक्षरा जगती प्रजापतिरनुष्टुब् धाता वषट्कार एतद्वै देविकाः सर्वाणि च छन्दाꣳसि सर्वाश्च देवता वषट्कारस्ता यत् सह सर्वा निर्वपेदीश्वरा एनं प्रदहो द्वे प्रथमे निरुप्य धातुस्तृतीयं निर्वपेत्तथो एवोत्तरे निर्वपेत्तथैनं न प्रदहन्ति (७) अथो यस्मै कामाय निरुप्यन्ते तमेवाभिरुपाप्नोति—१) [छन्दाꣳसि ग्रामं निष्करोतिवपे दृष्टौ दहन्तिनवंच] ॥ १ ॥ वास्तोष्पते प्रतिजानीह्यस्मान्त्स्वावेशो अनमीवो भवा नः । यत्त्वेमहे प्रति तन्नो जुषस्व शन्न एधि द्विपदे शं चतुष्पदे । वास्तोष्पते शग्मया सꣳसदा ते सक्षीमहि रण्वया गातुमत्या । आवः क्षेम उत योगे वरं नो यूयं पात स्वस्तिभिः सदा नः । यत् सायंप्रातरग्निहोत्रं जुहोत्याहुतीष्टका एव ता उपधत्ते (१) यजमानोऽहोरात्राणि वा एतस्येष्टका काय आहिताग्निर्यत् सायम्प्रातर्जुहोत्यहोरात्राण्येवास्वेष्टकाः कृत्वोपधत्ते दश समानत्र जुहोति दशाक्षरा विराड्विराजमेवास्वेष्टकां कृत्वोपधत्तेऽथो विराज्येव यज्ञमाप्नोति चित्यश्चित्योऽस्य भवति तस्माद्यत्र दशोषित्वा प्रयाति तद्यज्ञवास्त्ववास्त्वेव तद्यत्ततोऽर्वाचीनम् (२) रुद्रः खलु वै वास्तोष्पतिर्यदहुत्वा वा-

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

स्तोष्पतीयं प्रयायाद् रुद्र एनं भूत्वाग्निरनूत्थाय हन्याद्वास्तोष्पतीयं जुहोति भागधेयेनैवैनꣳ शमयति नार्तिमार्च्छति यजमानो यद्युक्ते जुहुयाद्यथा प्रयाते वास्तावाहुतिं जुहोति तादृगेव तद्यदयुक्ते जुहुयाद्यथा क्षेम आहुतिं जुहोति तादृगेव तदहुतमस्य वास्तोष्पतीयꣳ स्यात् (३) दक्षिणो युक्तो भवति सव्योऽयुक्तोथ वास्तोष्पतीयं जुहोत्युभयमेवाकरपरिवर्गमेवैनꣳ शमयति यदेकया जुहुयाद्दर्विहोमं कुर्यात् पुरोनुवाक्यामनूच्य याज्यया जुहोति स देवत्वाय यद्धुत आदध्याद् रुद्रं गृहानन्वारोहयेद्यदवक्षाणान्यसंप्रक्षाप्य प्रयायाद्यथा यज्ञवेशसं वा दहनं वा तादृगेव तदयं ते योनिर्ऋत्विय इत्यरण्योः समारोहयति (४) एष वा अग्नेर्योनिः स्व एवैनं योनौ समारोहयत्यथो खल्वाहुर्यदरण्योः समारूढो नश्येदुदस्याग्निः सीदेत् पुनराधेयः स्यादिति या ते अग्ने यज्ञिया तनूस्तयेह्यारोहेत्यात्मन्त्समारोहयते यजमानो वा अग्नेर्योनिःस्वायामेवैनं योन्याꣳसमारोहयते—४५) [धत्ते ऽर्वाचीनꣳ स्यात् समारोहयति पञ्चचत्वारिꣳशच्च] ॥ १० ॥ त्वमग्ने बृहद्वयो दधासि देव दाशुषे । कविर्गृहपतिर्युवा । हव्यवाडग्निरजरः पिता नो विभुर्विभावा सुदृशीको अस्मे । सुगार्हपत्याः समिषो दिदीह्यस्मद्रियक्संमिमीहि श्रवाꣳसि । त्वञ्च सोम नो वशो जीवातुं न मरामहे । प्रियस्तोत्रो वनस्पतिः । ब्रह्मा देवानां पदवीः कवीनामृषिर्विप्राणां महिषो मृगाणाम् । श्येनो गृध्राणाꣳ स्वधितिर्वनानाꣳ सोमः (१) पवित्रमत्येति रेभन् । आ विश्वदेवꣳ सत्पतिꣳ सूक्तैरद्या वृणीमहे । सत्यसवꣳ सवितारम् । आ

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

सत्येन रजसा वर्तमानो निवेशयन्नमृतं मर्त्यं च । हिरण्ययेन सविता रथेना देवो याति भुवना विपश्यन् । यथा नो अदितिः करत्पश्वे नृभ्यो यथा गवे । यथा तोकाय रुद्रियम् । मा नस्तोके तनये मा न आयुषि मा नो गोषु मा (२) नो अश्वेषु रीरिषः । वीरान्मा नो रुद्र भामितो वधीर्हविष्मन्तो नमसा विधेम ते । उदप्रुतो न वयो रक्षमाणा वावदतो अभ्रियस्येव घोषाः । गिरिभ्रजो नोर्मयो मदन्तो बृहस्पतिमभ्यर्का अनावन् । हंसैरिव सखिभिर्वावदद्भिरश्मन्मयानि नहना व्यस्यन् । बृहस्पतिरभिकनिक्रदद्गा उत प्रास्तौदुच्च विद्वाꣳ अगायत् । एन्द्र सानसिꣳ रयिम् (३) स जित्वानꣳ सदासहम् । वर्षिष्ठमूतये भर । प्रससाहिषे पुरुहूत शत्रून् ज्येष्ठस्ते शुष्म इह रातिरस्तु । इन्द्रा भर दक्षिणेना वसूनि पतिः सिन्धूनामसि रेवतीनाम् । त्वꣳ सुतस्य पीतये सद्यो वृद्धो अजायथाः । इन्द्र ज्यैष्ठ्याय सुक्रतो । भुवस्त्वमिन्द्र ब्रह्मणा महान् भुवो विश्वेषु सवनेषु यज्ञियः । भुवो नॄꣳश्च्यौत्नो विश्वस्मिन् भरे ज्येष्ठश्च मन्त्रः (४) विश्वचर्षणे । मित्रस्य चर्षणीधृतः श्रवो देवस्य सानसिम् । सत्यं चित्रश्रवस्तमम् । मित्रो जनान्यातयति प्रजानन्मित्रो दाधार पृथिवीमुत द्याम् । मित्रः कृष्टीरनिमिषाभिचष्टे सत्याय हव्यं घृतवद्विधेम । प्र स मित्र मर्तो अस्तु प्रयस्वान् यस्त आदित्य शिक्षति व्रतेन । न हन्यते न जीयते त्वोतो नैनमꣳहो अश्नोत्यन्तितो न दूरात् यत् (५) चिद्धि ते विशो यथा प्र देव वरुण व्रतम् ।

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

मि॒नीमसि॒ द्यवि॑द्यवि । यत्किञ्चे॒दं व॑रुण॒ दैव्ये॒ जने॑भिद्रो॒हं म॑नु॒ष्या॑श्चरा॑मसि । अचि॑त्ती॒य त्तव॒ धर्मा॑ युयो॒पि॒म मा न॒स्तस्मा॒देन॑सो देव रीरिषः । कि॒त॒वासो॒ यद्रि॑रि॒पुर्न॑ दी॒वि यद्वा॑ घा स॒त्यमु॒त यन्न वि॒द्म । सर्वा॒ ता विष्य॑ शिथि॒रा (६) इ॒व दे॒वाथा॑ ते स्याम वरुण प्रि॒यासः—७) [सोमो॒ मा श॒र्यं मन्त्रो॒ यच्चि॒छ्थि॒रा स॒प्तच॑] ॥ ११ ॥ विवा (२२१) आवा॑यो (११३) इ॒मे (३९२) चि॒त्त (७५) म॒ग्नि (६७) दे॑वा (११८) ऋ॑ता॒षा (१४६) द्रा॒घ्रूकां॑माय॒ (३४९) देवि॑का॒ (३४९) वास्तो॒ (२४५) स्त्व (३०७) मेकां॑दश (२३९२) ॥ ११ ॥ इति तैत्तिरीयसंहितायां तृतीयकाण्डे चतुर्थः प्रपाठकः ॥

ॐ पू॒र्णा प॒श्चादु॒त पू॒र्णा पु॒रस्ता॒दुन्म॑ध्य॒तः पौ॑र्णमा॒सी जि॑गाय । तस्यां॑न्दे॒वा अधि॑ सं॒वस॑न्त उत्त॒मे नाक॑ इ॒ह मा॑दयन्ताम् । यत्ते॑ दे॒वा अद॑धुर्भाग॒धेय॒ममा॑वास्ये सं॒वस॑न्तो महि॒त्वा । सा नो॑ य॒ज्ञं पि॑पृहि विश्ववारे र॒यिन्नो॑ धेहि सुभगे सु॒वीर॑म् । नि॒वेश॑नी स॒ङ्गम॑नी॒ वसू॑नां॒ विश्वा॑ रू॒पाणि॒ वसू॑न्यावे॒शय॑न्ती । स॒ह॒स्र॒पो॒षꣳ सु॒भगा॒ ररा॑णा॒ सा न॒ आग॒न्वर्च॑सा (१) सं॒वि॒दा॒ना । अग्नी॑षोमौ प्रथ॒मौ वी॒र्ये॑ण॒ वसू॑न् रु॒द्राना॑दि॒त्याणि॒ह जि॑न्वतम् । मा॒ध्यꣳ हि पौ॑र्णमा॒सञ्जु॑षेथां॒ ब्रह्म॑णा वृ॒द्धौ सु॑कृ॒तेन॑ सा॒ताव॒थास्मभ्य॑ꣳ स॒हवी॑राꣳ र॒यिन्नि य॑च्छतम् । आ॒दि॒त्याश्चाङ्गि॑रसश्चा॒ग्नीनाद॑धत॒ ते द॑र्शपू॒र्णमा॒सौ प्रैप्स॒न्तेषा॒मङ्गि॑रसां॒ निरु॑प्तꣳ ह॒विरा॒सी॒दथा॑दि॒त्या ए॒तौ होमा॑वपश्य॒न्ताव॑ जुह॒वुस्तत॒ो वै ते द॑र्शपू॒र्णमा॒सौ (२) पूर्वे॑ आल॑भन्त दर्शपू

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

र्णमासावालभमान एतौ होमौ पुरस्तात् जुहुयात् साक्षादेव दर्शपूर्णमासावालभते ब्रह्म वादिनो वदन्ति स त्वै दर्शपूर्णमासावालभेत य एनयोरनुलोमञ्च प्रतिलोमञ्च विद्यादित्य मावास्याया ऊर्ध्वन्तदनुलोमं पौर्णमास्यै प्रतीचीनन्तत् प्रतिलोमं यत् पौर्णमासीं पूर्वामालभेत प्रतिलोममेनावालभेतामुमपक्षीयमाणमन्वप (३) क्षीयेत सारस्वतौ होमौ पुरस्तात् जुहुयादमावास्या वै सरस्वत्यनुलोममेवैनावालभतेऽमुमाप्यायमानमन्वाप्यायत आग्नावैष्णवमेकादशकपालं पुरस्तान्निर्वपेत्सरस्वत्यै चरुꣳ सरस्वते द्वादशकपालं यदाग्नेयो भवत्यग्निर्वै यज्ञमुखं यज्ञमुखमेवर्द्धिं पुरस्ताद्धत्ते यद्वैष्णवो भवति यज्ञो वै विष्णुर्यज्ञमेवारभ्य प्रतनुते सरस्वत्यै (४) चरुर्भवति सरस्वते द्वादशकपालोमावास्या वै सरस्वती पूर्णमासः सरस्वान्तावेव साक्षादारभत ऋध्नोत्याभ्यां द्वादशकपालः सरस्वते भवति मिथुनत्वाय प्रजात्यै मिथुनौ गावौ दक्षिणा समृद्ध्यै—२५) [वर्चसा दर्शपूर्णमासावप सरस्वत्यै पञ्चविꣳशतिश्च]॥ १ ॥

ऋषयो वा इन्द्रं प्रत्यक्षन्नापश्यन्तं वसिष्ठः प्रत्यक्षमपश्यत्सोऽब्रवीद्ब्राह्मणं ते वक्ष्यामि यथा त्वत्पुरोहिताः प्रजाः प्रजनिष्यन्तेऽथ मेतरेभ्य ऋषिभ्यो माप्रवोच इति तस्मा एतान् स्तोमभागानब्रवीत्ततो वसिष्ठपुरोहिताः प्रजाः प्राजायन्त तस्माद्वासिष्ठो ब्रह्मा कार्यः प्रैव जायते रश्मिरसि क्षयाय त्वा क्षयं जिन्वेति (१) आह देवा वै क्षयो देवेभ्य एव यज्ञं प्राह प्रेतिरसि धर्माय त्वा धर्मं जिन्वेत्याह मनुष्या वै धर्मो मनुष्येभ्य एव यज्ञं प्राहा

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

न्वितिरसि दिवे त्वा दिवं जिन्वेत्याहैभ्य एव लोकेभ्यो यज्ञं प्राह विष्टम्भोसि वृष्ट्यै त्वा वृष्टिं जिन्वेत्याह वृष्टिमेवाव (२) रुन्धे प्रवास्यनुवासीत्याह मिथुनत्वायो शिगसि वसुभ्यस्त्वा वसूञ्जिन्वेत्याहाष्टौ वसव एकादश रुद्रा द्वादशादित्या एतावन्तो वै देवास्तेभ्य एव यज्ञं प्राहौजोसि पितृभ्यस्त्वा पितॄ न्जिन्वेत्याह देवानेव पितॄननुसन्तनोति तन्तुरसि प्रजाभ्यस्त्वा प्रजाजिन्व (३) इत्याह पितॄनेव प्रजा अनुसन्तनोति पृतनाषाडसि पशुभ्य-स्त्वा पशू न्जिन्वेत्याह प्रजा एव पशूननुसन्तनोति रेवदस्योषधीभ्यस्त्वौषधीर्जिन्वेत्याहौषधी-ष्वेव पशून् प्रतिष्ठापयत्यभिजिदसि युक्तग्रावेन्द्राय त्वेन्द्रं जिन्वेत्याहाभिजित्या अधिप-तिरसि प्राणाय त्वा प्राणम् (४) जिन्वेत्याह प्रजास्वेव प्राणान् दधाति त्रिवृदसि प्रवृद-सीत्याह मिथुनत्वाय सꣳरोहोसि नीरोहोसीत्याह प्रजात्यै वसुकोसि वेषश्रिरसि वस्यष्टिरसी-त्याह प्रतिष्ठित्यै—३०) [इत्यव जिन्व प्राणं त्रिꣳशच्च] ॥ २ ॥

अग्निना देवेन पृतना जयामि गायत्रेण छन्दसा त्रिवृता स्तोमेन रथन्तरेण साम्ना वषट्कारेण वज्रेण पूर्वजान् भ्रातृव्यानधरान् पादयाम्यवैनान्बाधे प्रत्येनान्नुदेस्मिन् क्षयेस्मिन् भूमिलोके योस्मान् द्वेष्टि यञ्च वयं द्विष्मो विष्णोः क्रमेणात्येनान् क्रामामीन्द्रेण देवेन पृतना जयामि त्रैष्टुभेन छन्दसा पञ्चदशेन स्तोमेन बृहता साम्ना वषट्कारेण वज्रेण (१) सहजान् विश्वे-भिर्देवेभिः पृतना जयामि जागतेन छन्दसा सप्तदशेन स्तोमेन वामदेव्येन साम्ना वषट्कारेण

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

वज्रेणापरजानिन्द्रेण सयुजो वयꣳ सासह्याम पृतन्यतः । घ्नन्तो वृत्राण्यप्रति । यत्ते अग्ने तेजस्तेनाहन्तेजस्वी भूयासं यत्ते अग्ने वर्चस्तेनाहं वर्चस्वी भूयासं यत्ते अग्ने हरस्तेनाहꣳ हरस्वी भूयासम्—४६) [वज्रेण षट्चत्वारिꣳशच्च] ॥ ३ ॥ ये देवा यज्ञहनो यज्ञमुषः पृथिव्यामध्यासते । अग्निर्मा तेभ्यो रक्षतु गच्छेम सुकृतो वयम् । आगन्म मित्रावरुणा वरेण्या रात्रीणां भागो युवयोर्यो अस्ति । नाकं गृह्णानाः सुकृतस्य लोके तृतीये पृष्ठे अधिरोचने दिवः । ये देवा यज्ञहनो यज्ञमुषोन्तरिक्षेध्यासते । वायुर्मा तेभ्यो रक्षतु गच्छेम सुकृतो वयम् । यास्ते रात्रीः सवितः (१) देवयानीरन्तरा द्यावापृथिवी वियन्ति । गृहैश्च सर्वैः प्रजयान्वग्रे सुवोरुहाणास्तरता रजाꣳसि । ये देवा यज्ञहनो यज्ञमुषो दिव्यध्यासते । सूर्यो मा तेभ्यो रक्षतु गच्छेम सुकृतो वयम् । येनेन्द्राय समभरः पयाꣳस्युत्तमेन हविषा जातवेदः । तेनाग्ने त्वमुत वर्धयेमꣳ सजातानाꣳ श्रैष्ठ्य आधेह्येनम् । यज्ञहनो वै देवा यज्ञमुषः (२) सन्ति त एषु लोकेष्वासत आददाना विमथ्नाना यो ददाति यो यजते तस्य । ये देवा यज्ञहनः पृथिव्यामध्यासते ये अन्तरिक्षे ये दिवीत्याहेमानेव लोकाꣳस्तीर्त्वा सगृहः सपशुः सुवर्गं लोकमेत्यप वै सोमेनेजानाद्देवताश्च यज्ञश्च क्रामन्त्याग्नेयं पञ्चकपालमुदवसानीयं निर्वपेदग्निः सर्वा देवताः (३) पाङ्क्तो यज्ञो देवताश्चैव यज्ञश्चावरुन्धे गायत्रो वा अग्निर्गायत्रछन्दास्तं छन्दसा व्यर्धयति यत्पञ्चकपालं करोत्यष्टाकपालः

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

कार्योष्टाक्षरा गायत्री गायत्रोऽग्निर्गायत्रछन्दाः स्वेनैवैनं छन्दसा समर्धयति पङ्क्तौ याज्यानुवाक्ये भवतः पाङ्क्तो यज्ञस्तेनैवयज्ञान्नैति—४३) [सवितर्यज्ञमुषो देवतास्त्रिचत्वारिꣳशच्च] ॥ ४ ॥ सूर्यो मा देवो देवेभ्यः पातु वायुरन्तरिक्षाद्यजमानोऽग्निर्मा पातु चक्षुषः। सक्ष शूष सवितर्विश्वचर्षण एतेभिः सोमनामभिर्विधेम ते तेभिः सोमनामभिर्विधेम ते । अहं परस्तादहमवस्तादहं ज्योतिषा वितमो ववार । यदन्तरिक्षन्तदु मे पिताभूदहꣳ सूर्यमुभयतो ददर्शाहं भूयासमुत्तमः समानानाम् (१) आसमुद्रादान्तरिक्षात् प्रजापतिरुदधिं च्यावयातीन्द्रः प्रस्नौतु मरुतो वर्षयन्तून्नम्भय पृथिवीम्भिन्धीदन्दिव्यं नभः । उद्नो दिव्यस्य नो देहीशानो विसृजा दृतिम् । पशवो वा एते यदादित्य एष रुद्रो यदग्निरोषधीः प्रास्याग्नावादित्यं जुहोति रुद्रादेव पशूनन्तर्दधात्यथो ओषधीष्वेव पशून् (२) प्रतिष्ठापयति कविर्यज्ञस्य वितनोति पन्थान्नाकस्य पृष्ठे अधिरोचने दिवः । येन हव्यं वहसि यासि दूत इतः प्रचेता अमुतः सनीयान् । यास्ते विश्वाः समिधः सन्त्यग्ने याः पृथिव्यां बर्हिषि सूर्ये याः । तास्ते गच्छन्त्वाहुतिं घृतस्य देवायते यजमानाय शर्म । आशासानः सुवीर्यꣳ रायस्पोषꣳ स्वश्वियम् । बृहस्पतिना रायास्वगाकृतो मह्यं यजमानाय (३) तिष्ठ — १ [समानानां पशून् यजमानायैकञ्च] ॥ ५ ॥ सन्त्वा नह्यामि पयसा घृतेन सन्त्वा नह्याम्यप ओषधीभिः । सन्त्वा नह्यामि प्रजयाहमद्य सा दीक्षि-

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

ता संनवो वाजमस्मे । प्रैतु ब्रह्मणस्पत्नी वेदिं वर्णेन सीदतु । अथाहमनुकामिनी स्वे लोके विशा इह । सुप्रजसस्त्वा वयꣳ सुपत्नीरुपसेदिम । अग्ने सपत्नदम्भनमदब्धासो अदाभ्यम् । इमं विष्यामि वरुणस्य पाशम् (१) यमबध्नीत सविता सुकेतः । धातुश्च योनौ सुकृतस्य लोके स्योनं मे सह पत्या करोमि । प्रेह्युदेह्यृतस्य वामीरन्वग्निस्तेऽग्रं नयत्वदितिर्मध्यन्ददताꣳ रुद्रावसृष्टासि युवा नाम मा मा हिꣳसी वसुभ्यो रुद्रेभ्य आदित्येभ्यो विश्वेभ्यो वो देवेभ्यः पन्नेजनीर्गृह्णामि यज्ञाय वः पन्नेजनीः सादयामि विश्वस्य ते विश्वावतो वृष्णियावतः (२) तवाग्ने वामीरनु सन्दृशि विश्वा रेताꣳसि धिषीया गन्देवान् यज्ञो नि देवीर्देवेभ्यो यज्ञमशिषन्नस्मिन् सुन्वति यजमान आशिषः स्वाहाकृताः समुद्रेष्ठा गन्धर्वमातिष्ठतानु । वातस्य पत्मन्निड ईडिताः—३०) [पाशं वृष्णियावतस्त्रिꣳशच्च] ॥ ६ ॥

वषट्कारो वै गायत्रियै शिरोच्छिनत्तस्यै रसः परापतत्स पृथिवीं प्राविशत्स खदिरोभवद्यस्य खादिरः स्रुवो भवति छन्दसामेव रसेनावद्यति सरसा अस्याहुतयो भवन्ति तृतीयस्यामितो दिवि सोम आसीत्तं गायत्र्याहरत्तस्य पर्णमच्छिद्यत तत्पर्णोभवत्तत्पर्णस्य पर्णत्वं यस्य पर्णमयी जुहूः (१) भवति सौम्या अस्याहुतयो भवन्ति जुषन्तेस्य देवा आहुतीर्देवा वै ब्रह्मन्नवदन्त तत्पर्ण उपाशृणोत् सुश्रवा वै नाम यस्य पर्णमयी जुहूर्भवति न पापꣳ श्लोकꣳ शृणोति ब्रह्म वै पर्णो विण्मरुतोन्नं विण्मारुतोश्वत्थो यस्य पर्णमयी जुहूर्भवत्याश्वत्थ्युपभृद्ब्रह्मणै-

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

वाच॒मव॑रुन्धे॒थो॒ ब्रह्म॒ (२) ए॒व वि॑श्यध्यूह॑ति रा॒ष्ट्रं वै प॒र्णो विडश्व॒त्थो यत् प॑र्णम॒यी जु॒हूर्भव॑त्याश्व॑त्थ्युप॒भृद्रा॒ष्ट्रमे॒व वि॒श्यध्यूह॑ति । प्र॒जाप॑ति॒र्वा अ॑जुहो॒त्सा यत्राहु॑तिः प्र॒त्यति॑ष्ठ॒-त्ततो॒ विक॑ङ्कत॒ उद॑तिष्ठ॒त्ततः॑ प्र॒जा अ॑सृजत॒ यस्य॒ वैक॑ङ्कती ध्रु॒वा भव॑ति॒ प्रत्ये॒वास्याहु॑तय-स्तिष्ठ॒न्त्यथो॒ प्रैव जा॑यत ए॒तद्वै स्रु॒चाम् (३) रू॒पं यस्यै॒वꣳरू॑पाः स्रु॒चो॒ भव॑न्ति॒ सर्वा॑-ण्ये॒वैनाꣳ॑रू॒पाणि॑ प॒शू॒नामुप॑तिष्ठन्ते॒ नास्याप॑रूपमा॒त्मञ्जा॑यते— १७) [जु॒हूर्ब्रह्म॑ स्रु॒चाꣳ स॒प्तद॑श च] ॥ ७ ॥ उ॒प॒या॒मगृ॑हीतोसि प्र॒जाप॑तये॒ त्वा॒ ज्योति॑ष्मते॒ ज्योति॑ष्मन्तं गृह्णा॒मि॒ दक्षा॑य दक्ष॒वृधे॑ रा॒तं दे॒वेभ्यो॑ऽग्निजि॒ह्वेभ्य॑स्त्वर्ता॒युभ्य॒ इन्द्र॑ज्येष्ठेभ्यो॒ वरु॑णराजभ्यो॒ वाता॑पि-भ्यः प॒र्जन्या॑त्मभ्यो॒ दि॒वे त्वा॒न्तरि॑क्षाय त्वा॒ पृ॒थि॒व्यै त्वापे॑न्द्र द्वि॒ष॒तो मनो॑प॒ जिज्या॑-सतो॒ ज॒ह्यप॒ यो नो॑रातीय॒ति॒ तं ज॑हि प्रा॒णाय॑ त्वापा॒नाय॑ त्वा व्या॒नाय॑ त्वा स॒ते त्वा-स॑ते त्वा॒द्भ्यस्त्वौष॑धीभ्यः (१) विश्वे॑भ्यस्त्वा भू॒तेभ्यो॒ यतः॑ प्र॒जा अक्खि॑द्रा॒अजा॑यन्त॒ तस्मै॑ त्वा प्र॒जाप॑तये विभू॒दाम्ने॒ ज्योति॑ष्मते॒ ज्योति॑ष्मन्तं जुहो॒मि —१४) [ओष॑धीभ्य॒श्चतु॑र्दश च ॥ ८ ॥ यां वा अ॑ध्व॒र्युश्च॒ यज॑मानश्च दे॒वता॑मन्तरि॒तस्तस्या॒ आवृ॑श्च्येते प्राजाप॒त्यं द॑धिग्र॒हं गृ॑-ह्णीयात् प्र॒जाप॑तिः॒ सर्वा॑ दे॒वता॑ दे॒वता॑भ्य ए॒व निह्नु॑वाते ज्ये॒ष्ठो वा ए॒ष ग्रहा॑णां॒ यस्यै॒ष गृ॒ह्यते॒ ज्यैष्ठ्य॑मे॒व गच्छ॑ति॒ सर्वा॑सां॒ वा ए॒तद्दे॒वता॑नाꣳ रू॒पं यदे॒ष ग्रहो॒ यस्यै॒ष गृ॒ह्यते॒ सर्वा॑ण्ये॒वैनꣳ॑ रू॒पाणि॑ प॒शू॒नामुप॑तिष्ठन्त उ॒प॒या॒मगृ॑हीतः (१) अ॒सि॒ प्र॒जाप॑तये त्वा॒ ज्योति॑ष्मते॒ ज्यो-

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

तिष्मन्तं गृह्णामीत्याह ज्योतिरेवैनꣳ समानानांकरोत्यग्निजिह्वेभ्यस्त्वर्तायुभ्य इत्याहैतावती-र्वै देवतास्ताभ्य एवैनꣳ सर्वाभ्यो गृह्णात्यपेन्द्रद्विषतो मन इत्याह भ्रातृव्यापनुत्यै प्राणाय त्वा पानाय त्वेत्याह प्राणानेव यजमाने दधाति तस्मै त्वा प्रजापतये विभूदाम्ने ज्योतिष्मते ज्योतिष्मन्तं जुहोमि (२) इत्याह प्रजापतिः सर्वा देवताः सर्वाभ्य एवैनं देवताभ्यो जुहोत्याज्यग्रहं गृह्णीयात्तेजस्कामस्य तेजो वा आज्यं तेजस्व्येव भवति सोमग्रहं गृह्णीयाद्ब्रह्मवर्चसकामस्य ब्रह्म-वर्चसं वै सोमो ब्रह्मवर्चस्येव भवति दधिग्रहं गृह्णीयात् पशुकामस्योर्ग्वै दध्यूर्क्पशव ऊर्जैवास्मा ऊर्जं पशूनवरुन्धे—४३) [उपयामगृहीतो जुहोमि त्रिचत्वारिꣳशच्च] ॥ ९ ॥

त्वे क्रतुमपि वृञ्जन्ति विश्वे द्विर्यदेते त्रिर्भवन्त्यूमाः। स्वादोः स्वादीयः स्वादुना सृजा समत ऊषु मधु मधुनाभियोधि। उपयामगृहीतोसि प्रजापतये त्वा जुष्टंगृह्णाम्येष ते योनिः प्रजापतये त्वा। प्राणग्रहान् गृह्णात्येतावद्वा अस्ति यावदेते ग्रहास्तोमाच्छन्दाꣳसि पृष्ठानि दिशो यावदेवास्ति तत् (१) अवरुन्धे ज्येष्ठा वा एतान् ब्राह्मणाः पुराविदामक्रन्तस्मात्तेषाꣳ सर्वा दिशोभिजिता अभूवन् यस्यै ते गृह्यन्ते ज्यैष्ठ्यमेव गच्छत्यभि दिशो जयति पञ्चगृह्यन्ते पञ्च दिशः सर्वास्वेव दिक्ष्वृध्नुवन्ति नव नव गृह्यन्ते नव वै पुरुषे प्राणाः प्राणानेव यजमानेषु दधति प्रायणीये चोदयनीये च गृह्यन्ते प्राणा वै प्राणग्रहाः (२) प्राणैरेव प्रयन्ति प्राणैरुद्यन्ति दशमेहन् गृह्यन्ते प्राणा वै प्राणग्रहाः प्राणेभ्यः खलु वा एतत् प्रजा यन्ति यद्वा-

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

मदे॒व्यं योने॒श्च्यव॑ते दश॒मेह॑न् वामदे॒व्यं योनै॒श्च्यव॒ते यद्द॑श॒मेह॑न् गृह्यन्ते॑ प्रा॒णेभ्य॑ ए॒व तत् प्र॒जा न य॑न्ति—३७) [तत् प्राणग्र॒हाः सप्तत्रि॑ꣳशच्च] ॥ १० ॥

प्र दे॒वं दे॒व्या धि॒या भर॑ता जा॒तवे॑दसम् । ह॒व्या नो॑ वक्षदानु॒षक् । अ॒यमु॒ष्य प्र दे॑व॒युर्होता॑ य॒ज्ञाय॑ नीयते । रथो॒ न योर॒भीवृ॑तो घृणी॑वान् चेतति॒ त्मना॑ । अ॒यम॒ग्निरु॑रुष्यत्य॒मृता॑दि॒व ज न्म॑नः । सह॑सश्चि॒त्सही॑यान्दे॒वो जी॒वात॑वे कृ॒तः । इडा॑यास्त्वा प॒दे व॒यन्नाभा॑ पृथि॒व्या अधि॑ । जात॑वेदो॒ निधी॑मह्य॒ग्ने ह॒व्याय॒ वोढ॑वे (१) । अग्ने॒ विश्वे॑भिः स्वनीक दे॒वैरूर्णा॑वन्तं प्रथ॒मः सी॑द॒ योनि॑म् । कु॒ला॒यिनं॑ घृ॒तव॑न्तꣳ सवि॒त्रे य॒ज्ञन्न॑य॒ यज॑मानाय सा॒धु । सीद॑ होतः॒ स्व उ॑ लो॒के चि॑कि॒त्वान्त्सा॒दया॑ य॒ज्ञꣳ सु॑कृ॒तस्य॒ योनौ॑ । दे॒वा॒वीर्दे॒वान् ह॒विषा॑ यजा॒स्यग्ने॑ बृ॒हद्यज॑माने॒ वयो॑ धाः । नि होता॑ होतृ॒षद॑ने॒ विदा॑नस्त्वे॒षो दी॑दि॒वाꣳ अ॑सदत्सु॒दक्षः॑ । अद॑ब्धव्रत-प्रम॒ति॒र्वसि॑ष्ठः सहस्रम्भ॒रः शुचि॑जिह्वो अ॒ग्निः । त्वं दू॒तस्त्वम् (२) उ॒ नः॒ प॒र॒स्पास्त्वं वस्य॒ आ वृ॑षभ प्रणे॒ता । अग्ने॑ तो॒कस्य॑ न॒स्तने॑ त॒नूना॒मप्र॑युच्छ॒न्दीद्य॑द्बोधि॒ गो॒पाः । अ॒भि त्वा॑ देव सवित॒रीशा॑नं॒ वार्या॑णाम् । सदा॑वन् भा॒गमी॑महे । म॒ही द्यौः पृ॑थि॒वी च॑ न इ॒मं य॒ज्ञं मि॑मिक्षताम् । पि॒पृ॒तान्नो॒ भरी॑मभिः । त्वाम॑ग्ने॒ पुष्क॑रा॒दध्यथ॑र्वा॒ निर॑मन्थत । मू॒र्ध्नो विश्व॑स्य वा॒घतः॑ । तमु॑ (३) त्वा॒ द॒ध्यङ्ङृषिः॑ पु॒त्र ई॑धे॒ अथ॑र्वणः । वृ॒त्र॒हणं॑ पुर॒न्दर॑म् । तमु॑ त्वा पा॒थ्यो वृषा॒ समी॑धे दस्यु॒हन्त॑मम् । ध॒न॒ञ्ज॒यꣳ रणे॑रणे । उ॒त ब्रु॑वन्तु ज॒न्तव॒ उद॒ग्निर्वृ॑त्र॒हाज॑नि ।

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

धनञ्जयो रणेरणे । आ यꣳ हस्ते न खादिनꣳ शिशुं जातं न बिभ्रति । विशामग्निꣳ स्वध्वरम् । प्र देवं देववीतये भरता वसुवित्तमम् । आ स्वे योनौ निषीदतु । आ (४) जातं जातवेदसि प्रियꣳ शिशीतातिथिम् । स्योन आगृहपतिम् । अग्निनाग्निः समिध्यते कविर्गृहपतिर्युवा । हव्यवाड्जुह्वास्यः । त्वꣳ ह्यग्ने अग्निना विप्रो विप्रेण सन्त्सता । सखा सख्या समिध्यसे । तमर्जयन्त सुक्रतुं पुरोयावानमाजिषु । स्वेषु क्षयेषु वाजिनम् । यज्ञेन यज्ञमयजन्त देवास्तानि धर्माणिप्रथमान्यासन् । ते ह नाकं महिमानः सचन्ते यत्र (५) पूर्वे साध्याः सन्ति देवाः— ४) [वोढवे त्वम्वा यत्रचत्वारि च] ॥ ११ ॥

पूर्णा (२२५) यो (२३०) ऽग्निना (९६) ये (११२) सूर्यः (१५१) सं(१३० वषट्कार (१६७) उपयामगृहीतो (६४) यां (१४३) त्वे (१३७) प्रै (२५४) कादश (१७९०) ॥ ११ ॥ इति तैत्तिरीयसंहितायां तृतीयकाण्डे पञ्चमः प्रपाठकः ॥ प्रजापति (२२४८) यो वा (२३३५) अग्ने (१८५७) विवै (२३९२) पूर्णा (१७९०) पञ्च(१०६२२) ॥५॥ तृतीयकाण्डः समाप्तः॥

ओम् युञ्जानः प्रथमं मनस्तत्त्वाय सविता धियः । अग्निं ज्योतिर्निचाय्य पृथिव्या अध्याभरत् । युक्त्वाय मनसा देवान्त्सुवर्यतो धिया दिवम् । बृहज्ज्योतिः करिष्यतः सविता प्र सुवाति तान् । युक्तेन मनसा वयं देवस्य सवितुःसवे । सुवर्गेयाय शक्त्यै । युञ्जते मन उत युञ्जते धियो विप्रा विप्रस्य बृहतो विपश्चितः । वि होत्रा दधे वयुनाविदेक इत् (१) मही देव-

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

स्यं सवितुःपरिष्टुतिः । युजे वां ब्रह्म पूर्व्यं नमोभिर्वि श्लोका यन्ति पथ्येव सूराः । शृण्वन्ति विश्वे अमृतस्य पुत्रा आ ये धामानि दिव्यानि तस्थुः । यस्य प्रयाणमन्वन्य इद्ययुर्देवा देवस्य महिमानमर्चतः । यः पार्थिवानि विममे स एतशो रजाꣳसि देवः सविता महित्वना । देव सवितः प्रसुव यज्ञं प्रसुव (२) यज्ञपतिं भगाय दिव्यो गन्धर्वः । केतपूः केतं नः पुनातु वाचस्पतिर्वाचमद्य स्वदाति नः । इमं नो देव सवितर्यज्ञं प्रसुव देवायुवꣳ सखिविदꣳ सत्राजितं धनजितꣳ सुवर्जितम् । ऋचा स्तोमꣳ समर्धय गायत्रेण रथन्तरम् । बृहद्गायत्रवर्तनि । देवस्य त्वा सवितुः प्रसवेऽश्विनोर्बाहुभ्यां पूष्णो हस्ताभ्यां गायत्रेण छन्दसाऽऽददेऽङ्गिरस्वदभ्रिरसि नारिः (३) असि पृथिव्याः सधस्थादग्निं पुरीष्यमङ्गिरस्वदाभर त्रैष्टुभेन त्वा छन्दसाऽऽददेऽङ्गिरस्वदभ्रिरसि नारिरसि त्वया वयꣳ सधस्थ आग्निꣳ शकेम खनितुं पुरीष्यं जागतेन त्वा छन्दसाऽऽददेऽङ्गिरस्वद्धस्त आधाय सविता बिभ्रदभ्रिꣳ हिरण्ययीम् । तया ज्योतिरजस्रमिदग्निं खात्वी न आभरानुष्टुभेन त्वा छन्दसा (४) आददेऽङ्गिरस्वत्—३) [इत् सुव नारिश्छन्दसा त्रीणि च] ॥ १ ॥ इमामगृभ्णन् रशनामृतस्य पूर्व आयुषि विदथेषु कव्या । तया देवाः सुतमा बभूवुर्ऋतस्य सामन्त्सरमारपन्ती । प्रतूर्तं वाजिन्नाद्रव वरिष्ठामनु संवतम् । दिवि ते जन्म परममन्तरिक्षे नाभिः पृथिव्यामधि योनिः । युञ्जाथाꣳ रासभं युवमस्मिन् यामे वृषण्वसू । अग्निं भरन्तमस्मयुम् ।

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

योगेयोगे तवस्तरं वाजेवाजे हवामहे । सखाय इन्द्रमूतये । प्रतूर्वन् (१) एह्यवक्रामन्नशस्ती रुद्रस्य गाणपत्यान्मयोभूरेहि । उर्वन्तरिक्षमन्विहि स्वस्तिगव्यूतिरभयानि कृण्वन् । पूष्णा सयुजा सह । पृथिव्याः सधस्थादग्निं पुरीष्यमङ्गिरस्वदच्छेह्यग्निं पुरीष्यमङ्गिरस्वदच्छेमोऽग्निं पुरीष्यमङ्गिरस्वद्भरिष्यामोऽग्निं पुरीष्यमङ्गिरस्वद्भरामः । अन्वग्निरुषसामग्रमख्यदन्वहानि प्रथमो जातवेदाः । अनु सूर्यस्य (२) पुरुत्रा च रश्मीननु द्यावापृथिवी आ ततान । आगत्य वाज्यध्वनः सर्वा मृधो वि धूनुते । अग्निꣳ सधस्थे महति चक्षुषा नि चिकीषते । आक्रम्य वाजिन् पृथिवीमग्निमिच्छ रुचा त्वम् । भूम्या वृत्वाय नो ब्रूहि यतः खनाम तं वयम् । द्यौस्ते पृष्ठं पृथिवी सधस्थमात्मान्तरिक्षꣳ समुद्रस्ते योनिः । विख्याय चक्षुषा त्वमभितिष्ठ (३) पृतन्यतः । उत्क्राम महते सौभगायास्मादास्थानाद्द्रविणोदा वाजिन् । वयꣳ स्याम सुमतौ पृथिव्या अग्निं खनिष्यन्त उपस्थे अस्याः । उदक्रमीद्द्रविणोदा वाज्यर्वाकः स लोकꣳ सुकृतं पृथिव्याः । ततः खनेम सुप्रतीकमग्निꣳ सुवो रुहाणा अधि नाक उत्तमे । अपो देवी रुपसृज मधुमतीरयक्ष्माय प्रजाभ्यः । तासाꣳ स्थानादुज्जिहतामोषधयः सुपिप्पलाः । जिघर्मि (४) अग्निं मनसा घृतेन प्रतिक्ष्यन्तं भुवनानि विश्वा । पृथुं तिरश्चा वयसा बृहन्तं व्यचिष्ठमन्नꣳ रभसं विदानम् । आ त्वा जिघर्मि वचसा घृतेनारक्षसा मनसा तज्जुषस्व । मर्यश्रीः स्पृहयद्वर्णो अग्निर्नाभिमृशे तनुवा जर्हृषाणः । परि वाजपतिः कविरग्निर्हव्यान्यक्रमीत् ।

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

दधद्रत्नानि दाशुषे । परि त्वाऽग्ने पुरं वयं विप्रꣳ सहस्य धीमहि । धृषद्वर्णं दिवेदिवे भेत्तारम् (५) भङ्गुरावतः । त्वमग्ने द्युभिस्त्वमाशुशुक्षणिस्त्वमद्भ्यस्त्वमश्मनस्परि । त्वं वनेभ्यस्त्वमोषधीभ्यस्त्वं नृणां नृपते जायसे शुचिः—२०) [प्रतूर्वन्नूर्ध्वस्यतिष्ठजिघर्मिभेत्तारंविꣳशतिश्च]॥ २॥

देवस्य त्वा सवितुः प्रसवेऽश्विनोर्बाहुभ्यां पूष्णो हस्ताभ्यां पृथिव्याः सधस्थेऽग्निं पुरीष्यमङ्गिरस्वत् खनामि । ज्योतिष्मन्तं त्वाऽग्ने सुप्रतीकमजस्रेण भानुना दीद्यानम् । शिवं प्रजाभ्योऽहिꣳसन्तं पृथिव्याः सधस्थेऽग्निं पुरीष्यमङ्गिरस्वत् खनामि । अपां पृष्ठमसि सप्रथा उर्वग्निं भरिष्यदपरावपिष्ठम् । वर्धमानं मह आ च पुष्करं दिवो मात्रया वरिणा प्रथस्व । शर्म च स्थः (१) वर्म च स्थो अच्छिद्रे बहुले उभे । व्यचस्वती संवसाथां भर्तमग्निं पुरीष्यम् । संवसाथाꣳ सुवर्विदा समीची उरसा त्मना । अग्निमन्तर्भरिष्यन्ती ज्योतिष्मन्तमजस्रमित् । पुरीष्योऽसि विश्वभराः । अथर्वा त्वा प्रथमो निरमन्थदग्ने । त्वामग्ने पुष्करादध्यथर्वा निरमन्थत । मूर्ध्नो विश्वस्य वाघतः । तमु त्वा दध्यङ्ङृषिः पुत्र ईधे (२) अथर्वणः । वृत्रहणं पुरन्दरम् । तमु त्वा पाथ्यो वृषा समीधे दस्युहन्तमम् । धनञ्जयꣳ रणेरणे । सीद होतः स्व उ लोके चिकित्वान्त्सादया यज्ञꣳ सुकृतस्य योनौ । देवावीर्देवान् हविषा यजास्यग्ने बृहद्यजमाने वयो धाः । नि होता होतृषदने विदानस्त्वेषो दीदिवाꣳ असदत्सुदक्षः । अदब्धव्रतप्रमतिर्वसिष्ठः सहस्रम्भरः शुचिजिह्वो अग्निः । सꣳसीदस्व महाꣳ असि शोचस्व (३)

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

देववीतमः । वि धूममग्ने अरुषं मियेध्य सृज प्रशस्त दर्शतम् । जनिष्वा हि जेन्यो अग्रे अह्नाꣳ हितो हितेष्वरुषो वनेषु । दमेदमे सप्त रत्ना दधानोऽग्निर्होता नि षसादा यजीयान् — २७) [स्थ ईधे शोचस्व सप्तविꣳशतिश्च] ॥ ३ ॥ सन्ते वायुर्मातरिश्वा दधातूत्तानायै हृदयं यद्विलिष्टम् । देवानां यश्चरति प्राणथेन तस्मै च देवि वषडस्तु तुभ्यम् । सुजातो ज्योतिषा सह शर्म वरूथमासदः सुवः । वासो अग्ने विश्वरूपꣳ सं व्ययस्व विभावसो । उदु तिष्ठ स्वध्वरावा नो देव्या कृपा । दृशे च भासा बृहता सुशुक्वनिराऽग्ने याहि सुशस्तिभिः (१) । ऊर्ध्व ऊ षु ण ऊतये तिष्ठा देवो न सविता । ऊर्ध्वो वाजस्य सनिता यदञ्जिभिर्वाघद्भिर्विह्वयामहे । स जातो गर्भो असि रोदस्योरग्ने चारुर्विभृत ओषधीषु । चित्रः शिशुः परि तमाꣳस्यक्तः प्र मातृभ्यो अधि कनिक्रदद्गाः । स्थिरो भव वीड्वङ्ग आशुर्भव वाज्यर्वन् । पृथुर्भव सुषदस्त्वमग्नेः पुरीषवाहनः । शिवो भव (२) प्रजाभ्यो मानुषीभ्यस्त्वमङ्गिरः । मा द्यावापृथिवी अभि शूशुचो मान्तरिक्षं मा वनस्पतीन् । प्रैतु वाजी कनिक्रदन्नानदद्रासभः पत्वा । भरन्नग्निं पुरीष्यं मा पाद्यायुषः पुरा । रासभो वां कनिक्रदत्सुयुक्तो वृषणा रथे । स वामग्निं पुरीष्यमाशुर्दूतो वहादितः । वृषाग्निं वृषणं भरन्नपां गर्भꣳ समुद्रियम् । अग्न आ याहि (३) वीतय ऋतꣳ सत्यम् । ओषधयः प्रति गृह्णीताग्निमेतꣳ शिवमायन्तमभ्यत्र युष्मान् । व्यस्यन्विश्वा अमतीररातीर्निषीदन्नो अप दुर्मतिꣳ हनत् । ओषधयः प्रति मोदध्वमेनं पुष्पावतीः

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

सुपिप्पला: । अयं वो गर्भ ऋत्वियः प्रत्न॑ᳪ सधस्थमासदत्—३६) [सुशस्तिभिर्भव याहि षट्त्रिᳪशच्च] ॥ ४ ॥ वि पाजसा पृथुना शोशुचानो बाधस्व द्विषो रक्षसो अमीवाः । सुशर्मणो बृहतः शर्मणि स्यामग्नेरहᳪ सुहवस्य प्रणीतौ । आपो हि ष्ठा मयोभुवस्ता न ऊर्जे दधातन । महे रणाय चक्षसे । यो वः शिवतमो रसस्तस्य भाजयतेह नः । उशतीरिव मातरः । तस्मा अरङ्गमाम वो यस्य क्षयाय जिन्वथ । आपो जनयथा च नः । मित्रः (१) सᳪसृज्य पृथिवीं भूमिं च ज्योतिषा सह । सुजातं जातवेदसमग्निं वैश्वानरं विभुम् । अयक्ष्माय त्वा सᳪसृजामि प्रजाभ्यः । विश्वे त्वा देवा वैश्वानराः सᳪसृजन्त्वाऽऽनुष्टुभेन छन्दसाऽङ्गिरस्वत् । रुद्राः सम्भृत्य पृथिवीं बृहज्ज्योतिः समीधिरे । तेषां भानुरजस्र इच्छुक्रो देवेषु रोचते । सᳪसृष्टां वसुभी रुद्रैर्धीरैः कर्मण्यां मृदम् । हस्ताभ्यां मृद्वीं कृत्वा सिनीवाली करोतु (२) ताम् । सिनीवाली सुकपर्दा सुकुरीरा स्वौपशा । सा तुभ्यमदिते मह्योखां दधातु हस्तयोः । उखां करोतु शक्त्या बाहुभ्यामदितिर्धिया । माता पुत्रं यथोपस्थे साग्निं बिभर्तु गर्भ आ । मखस्य शिरोऽसि यज्ञस्य पदे स्थः । वसवस्त्वा कृण्वन्तु गायत्रेण छन्दसाऽङ्गिरस्वत् पृथिव्यसि रुद्रास्त्वा कृण्वन्तु त्रैष्टुभेन छन्दसाऽङ्गिरस्वदन्तरिक्षमसि(३) आदित्यास्त्वा कृण्वन्तु जागतेन छन्दसाऽङ्गिरस्वद् द्यौरसि विश्वे त्वा देवा वैश्वानराः कृण्वन्त्वानुष्टुभेन छन्दसाऽङ्गिरस्वद्दिशोऽसि ध्रुवासि धारया मयि प्रजाᳪ रायस्पोषं गौपत्यᳪ

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

सुवीर्यं सजातान् यजमानायादित्यै रास्नास्यदितिस्ते बिलं गृह्णातु पाङ्क्तेन छन्दसाऽङ्गिरस्वत् । कृत्वाय सा महीमुखां मृन्मयीं योनिमग्नये । तां पुत्रेभ्यः सम्प्र (४) अयच्छददितिः श्रपया निति—४) [मित्रः करोत्वसि प्रचत्वारि च] ॥ ५ ॥ वसवस्त्वा धूपयन्तु गायत्रेण छन्दसाऽङ्गिरस्वत् रुद्रास्त्वा धूपयन्तु त्रैष्टुभेन छन्दसाऽङ्गिरस्वदादित्यास्त्वा धूपयन्तु जागतेन छन्दसाऽङ्गिरस्वद्विश्वे त्वा देवा वैश्वानरा धूपयन्त्वानुष्टुभेन छन्दसाऽङ्गिरस्वदिन्द्रस्त्वा धूपयत्वङ्गिरस्वद्विष्णुस्त्वा धूपयत्वङ्गिरस्वद्वरुणस्त्वा धूपयत्वङ्गिरस्वददितिस्त्वा देवी विश्वदेव्यावती पृथिव्याः सधस्थेऽङ्गिरस्वत् खनत्ववटदेवानां त्वा पत्नीः(१)देवीर्विश्वदेव्यावतीः पृथिव्याः सधस्थेऽङ्गिरस्वद्दधतूखे धिषणास्त्वा देवीर्विश्व देव्यावतीः पृथिव्याः सधस्थेऽङ्गिरस्वदभीन्धतामुखेऽग्नास्त्वा देवीर्विश्वदेव्यावतीः पृथिव्याः सधस्थेऽङ्गिरस्वच्छ्रपयन्तूखे वरूत्रयो जनयस्त्वा देवीर्विश्वदेव्यावतीः पृथिव्याः सधस्थेऽङ्गिरस्वत् पचन्तूखे । मित्रैतामुखां पचैषा मा भेदि । एतां ते परि ददाम्यभित्त्यै । अभीमाम् (२) महिना दिवं मित्रो बभूव सप्रथाः । उत श्रवसा पृथिवीम् । मित्रस्य चर्षणीधृतः श्रवो देवस्य सानसिम् । द्युम्नं चित्रश्रवस्तमम् । देवस्त्वा सवितोद्वपतु सुपाणिः स्वङ्गुरिः । सुबाहुरुत शक्त्या । अपद्यमाना पृथिव्याशा दिश आ पृण । उत्तिष्ठ बृहती भवोर्ध्वातिष्ठ ध्रुवा त्वम् । वसवस्त्वाऽऽच्छृन्दन्तु गायत्रेण छन्दसाऽङ्गिरस्वत् रुद्रास्त्वाऽऽच्छृन्दन्तु त्रैष्टुभेन छन्दसाऽङ्गि

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

रस्वदादित्यास्त्वाऽऽच्छृन्दन्तु जागतेन छन्दसाऽङ्गिरस्वद्विश्वे त्वा देवा वैश्वानरा आ च्छृ-
न्दन्त्वानुष्टुभेन छन्दसाऽङ्गिरस्वत्— ११) [पत्नीरिमाꣳ रुद्रास्त्वाच्छृन्दन्त्वेकान्नविꣳशतिश्च]
॥ ६ ॥ समास्त्वाग्न ऋतवो वर्धयन्तु संवत्सरा ऋषयो यानि सत्या । सं दिव्येन दीदिहि
रोचनेन विश्वा आ भाहि प्रदिशः पृथिव्याः । सञ्चेध्यस्वाग्ने प्र च बोधयैनमुच्च तिष्ठ मह-
ते सौभगाय । मा च रिषदुपसत्ता ते अग्ने ब्रह्माणस्ते यशसः सन्तु मान्ये । त्वामग्ने वृ-
णते ब्राह्मणा इमे शिवो अग्ने (१) संवरणे भवा नः । सपत्नहा नो अभिमातिजिच्च
स्वे गये जागृह्यप्रयुच्छन् । इहैवाग्ने अधि धारया रयिं मा त्वा नि क्रन् पूर्वचितो नि का-
रिणः । क्षत्रमग्ने सुयममस्तु तुभ्यमुपसत्ता वर्धतां ते अनिष्टृतः । क्षत्रेणाग्ने स्वायुः सꣳर-
भस्व मित्रेणाग्ने मित्रधेये यतस्व । सजातानां मध्यमस्था एधि राज्ञामग्ने विहव्यो दीदि-
हीह । अति (२) निहो अतिस्रिधोत्यचित्तिमत्यरातिमग्ने । विश्वा ह्यग्ने दुरिता सहस्वा-
थास्मभ्यꣳ सहवीराꣳ रयिं दाः । अनाधृष्यो जातवेदा अनिष्टृतो विराडग्ने क्षत्रभृद्दीदिहीह ।
विश्वा आशाः प्रमुञ्चन्मानुषीर्भियः शिवाभिरद्य परि पाहि नो वृधे । बृहस्पते सवितर्बोध-
यैनꣳ सꣳशितं चित्सन्तराꣳ सꣳशिशाधि । वर्धयैनं महते सौभगाय (३) विश्व एनमनु मदन्तु
देवाः । अमुत्रभूयादध यद्यमस्य बृहस्पते अभिशस्तेरमुञ्चः । प्रत्यौहतामश्विना मृत्युमस्मा-
द्देवानामग्ने भिषजा शचीभिः । उद्वयं तमसस्परि पश्यन्तो ज्योतिरुत्तरम् । देवं देवत्रा

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

सूर्यमगन्म ज्योतिरुत्तमम्—३४) [अग्नेति सौभगाय चतुस्त्रिꣳशच्च ॥ ७ ॥]
ऊर्ध्वा अस्य समिधो भवन्त्यूर्ध्वा शुक्रा शोचीꣳष्यग्नेः । द्युमत्तमा सुप्रतीकस्य सूनोः । तनूनपादसुरो विश्ववेदा देवो देवेषु देवः । पथ आनक्ति मध्वा घृतेन । मध्वा यज्ञं नक्षसे प्रीणानो नराशꣳसो अग्ने । सुकृद्देवः सविता विश्ववारः । अच्छायमेति शवसा घृतेनेडानो वह्निर्नमसा । अग्निꣳ स्रुचो अध्वरेषु प्रयत्सु । स यक्षदस्य महिमानमग्नेः सः (१) ई मन्द्रासु प्रयसः । वसुश्चेतिष्ठो वसुधातमश्च । द्वारो देवीरन्वस्य विश्वे व्रता ददन्ते अग्नेः । उरुव्यचसो धाम्ना पत्यमानाः । ते अस्य योषणे दिव्ये न योनावुषासानक्ता । इमं यज्ञमवतामध्वरं नः । दैव्या होतारावूर्ध्वमध्वरं नोऽग्नेर्जिह्वामभि गृणीतम् । कृणुतं नः स्विष्टिम् । तिस्रो देवीर्बर्हिरेदꣳ सदन्त्विडा सरस्वती (२) भारती । मही गृणाना । तन्नस्तुरीपमद्भुतं पुरुक्षु त्वष्टा सुवीरम् । रायस्पोषं विष्यतु नाभिमस्मे । वनस्पतेऽवसृजा रराणस्त्मना देवेषु । अग्निर्हव्यꣳ शमिता सूदयाति । अग्ने स्वाहा कृणुहि जातवेद इन्द्राय हव्यम् । विश्वे देवा हविरिदं जुषन्ताम् । हिरण्यगर्भः समवर्तताग्रे भूतस्य जातः पतिरेक आसीत् । स दाधार पृथिवीं द्याम् (३) उतेमां कस्मै देवाय हविषा विधेम । यः प्राणतो निमिषतो महित्वैक इद्राजा जगतो बभूव । य ईशे अस्य द्विपदश्चतुष्पदः कस्मै देवाय हविषा विधेम । य आत्मदा बलदा यस्य विश्व उपासते प्रशिषं यस्य देवाः । यस्य छायामृतं यस्य मृत्युः कस्मै देवाय हविषा विधेम ।

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

यस्येमे हिमवन्तो महित्वा यस्य समुद्रꣳ रसया सह (४) आहुः । यस्येमाः प्रदिशो यस्य बाहू कस्मै देवाय हविषा विधेम । यं क्रन्दसी अवसा तस्तभाने अभ्यैक्षेतां मनसा रेजमाने । यत्राधि सूर उदितौ व्येति कस्मै देवाय हविषा विधेम । येन द्यौरुग्रा पृथिवी च दृढे येन सुवः स्तभितं येन नाकः । यो अन्तरिक्षे रजसो विमानः कस्मै देवाय हविषा विधेम । आपो ह यन्महतीर्विश्वम् (५) आयन् दक्षं दधाना जनयन्तीरग्निम् । ततो देवानां निरवर्त्ततासुरेकः कस्मै देवाय हविषा विधेम । यश्चिदापो महिना पर्यपश्यद्दक्षं दधाना जनयन्तीरग्निम् । यो देवेष्वधिदेव एक आसीत् कस्मै देवाय हविषा विधेम (६) —३४) [स सरस्वती द्याꣳ सह विश्वं चतुस्त्रिꣳशच्च] ॥ ८ ॥ आकूतिमग्निं प्रयुजꣳस्वाहा मनो मेधामग्निं प्रयुजꣳ स्वाहा चित्तं विज्ञातमग्निं प्रयुजꣳ स्वाहा वाचो विधृतिमग्निं प्रयुजꣳ स्वाहा प्रजापतये मनवे स्वाहाऽग्नये वैश्वानराय स्वाहा विश्वे देवस्य नेतुर्मर्तो वृणीत सख्यं विश्वे राय इषुध्यसि द्युम्नं वृणीत पुष्यसे स्वाहा मा सु भित्था मा सु रिषो दृꣳहस्व वीडयस्व सु । अम्ब धृष्णु वीरयस्व (१) अग्निश्चेदं करिष्यथः । दृꣳहस्व देवि पृथिवि स्वस्तय आसुरी माया स्वधया कृतासि । जुष्टं देवानामिदमस्तु हव्यमरिष्टा त्वमुदिहि यज्ञे अस्मिन् । मित्रैतामुखां तपैषा मा भेदि । एतां ते परिददाम्यभित्त्यै । द्र्वन्नः सर्पिरासुतिः प्रत्नो होता वरेण्यः । सहसस्पुत्रो अद्भुतः । परस्या

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

अधि संवतोऽवरा॒ꣳ अ॒भ्या (२) त॑र । यत्रा॒हमस्मि॒ ताꣳ अ॑व । प॒र॒मस्याः॑ प॒रा॒वतो॑ रो॒हिद॑श्व इ॒हाग॑हि । पु॒री॒ष्यः॑ पु॒रु॒प्रि॒योऽग्ने॒ त्वं त॑रा॒ मृधः॑ । सीद॒ त्वं मा॒तुर॒स्या उ॒पस्थे॒ विश्वा॑न्यग्ने व॒युना॑नि वि॒द्वान् । मैना॑म॒र्चिषा॒ मा तप॑सा॒भि शू॑शुचो॒ऽन्तर॑स्याꣳ शु॒क्रज्यो॑ति॒र्विभा॑हि । अ॒न्तर॑ग्ने रु॒चा त्वमु॒खायै॒ सद॑ने॒ स्वे । तस्या॒स्त्वꣳ हर॑सा॒ तप॑न् (३) जात॑वेदः शि॒वो भ॑व । शि॒वो भू॒त्वा मह्य॑म॒ग्नेऽथो॑ सीद शि॒वस्त्वम् । शि॒वाः कृ॒त्वा दिश॒ः सर्वाः॒ स्वां योनि॑मि॒हास॑दः—२०) [वी॒रय॒स्वातप॑न्वि॒श्श॒तिश्च॑] ॥ ९ ॥

यद॑ग्ने॒ यानि॒ कानि॒ चा ते॒ दारू॑णि द॒ध्मसि॑ । तद॑स्तु तु॒भ्यमि॒द्घृतं तज्जु॑षस्व यविष्ठ्य । यदत्यु॑प॒जिह्वि॑का॒ यद्व॒म्रो अ॑ति॒सर्प॑ति । सर्वं॒ तद॑स्तु ते घृ॒तं तज्जु॑षस्व यविष्ठ्य । रात्रि॑ꣳरात्रि॒मप्र॑यावं॒ भर॒न्तोऽश्वा॑येव॒ तिष्ठ॑ते घा॒सम॑स्मै । रा॒यस्पोषे॑ण॒ समि॒षा मद॒न्तोऽग्ने॒ मा ते॒ प्रति॑वेशा रिषाम । नाभा॑ (१) पृ॒थि॒व्याः स॑मिधा॒नम॒ग्निꣳ रा॒यस्पोषा॑य बृह॒ते ह॑वामहे । इ॒र॒म्म॒दं बृ॒हदु॑क्थं॒ यज॑त्रं॒ जेता॑रम॒ग्निं पृत॑नासु सास॒हिम् । याः सेना॑ अ॒भीत्व॑रीरा॒व्या॒धिनी॒रुग॑णा उ॒त । ये स्ते॒ना ये च॒ तस्क॑रा॒स्ताꣳस्ते॑ अ॒ग्नेऽपि॑दधाम्या॒स्ये॑ । दꣳष्ट्रा॑भ्यां म॒लिम्लू॒न् जम्भ्यै॒स्तस्क॑राꣳ उ॒त । हनू॑भ्याꣳ स्ते॒नान् भ॑गव॒स्ताꣳस्त्वं खा॑द॒ सुखा॑दितान् । ये जने॑षु म॒लिम्ल॑वस्ते॒नास॒स्तस्क॑रा॒ वने॑ । ये (२) कक्षे॑ष्वघा॒यव॒स्ताꣳस्ते॑ दधामि॒ जम्भ॑योः । यो अ॒स्मभ्य॑मराती॒याद्यश्च॑ नो॒ द्वेष॑ते॒ जनः॑ । निन्दा॒द्यो अ॒स्मान् दिप्सा॑च्च॒ सर्वं॒ तं म॑स्म॒सा कु॑रु । सꣳशि॑तं मे

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

ब्रह्म सꣳशितं वीर्यं॑बलम्। सꣳशितं क्षत्रं जिष्णु यस्याहमस्मि पुरोहितः। उदेषां बाहू अ॑तिरमुद्वर्च उदू बलम्। क्षिणोमि ब्रह्मणाऽमित्रानुन्नयामि (३) स्वाꣳ अहम्। दृशानो रुक्म उर्व्या व्यद्यौद्दुर्मर्षमायुः श्रिये रुचानः। अग्निरमृतो अभवद्वयोभिर्यदेनं द्यौरजनयत्सुरेताः। विश्वा रूपाणि प्रतिमुञ्चते कविः प्रासावीद्भद्रं द्विपदे चतुष्पदे। वि नाकमख्यत् सविता वरेण्योऽनु प्रयाणमुषसो विराजति। नक्तोषासा समनसा विरूपे धापयेते शिशुमेकꣳ समीची। द्यावा क्षामा रुक्मः (४) अन्तर्विभाति देवा अग्निं धारयन् द्रविणोदाः। सुपर्णोऽसि गरुत्मान् त्रिवृत्ते शिरो गायत्रं चक्षु स्तोम आत्मा साम ते तनूर्वामदेव्यं बृहद्रथन्तरे पक्षौ यज्ञायज्ञियं पुच्छं छन्दाꣳस्यङ्गानि धिष्णियाः शफा यजूꣳषि नाम। सुपर्णोऽसि गरुत्मान् दिवं गच्छ सुवः पत—३८) [नाभा ये नयामि रुक्मोऽष्टात्रिꣳशच्च]॥ १०॥

अग्ने यं यज्ञमध्वरं विश्वतः परिभूरसि। स इद्देवेषु गच्छति। सोम यास्ते मयो भुव ऊतयः सन्ति दाशुषे। ताभिर्नोऽविताभव। अग्निर्मूर्धा भुवः। त्वन्नः सोम या ते धामानि। तत्सवितुर्वरेण्यं भर्गो देवस्य धीमहि। धियो यो नः प्रचोदयात्। अचित्ती यच्चकृमा दैव्ये जने दीनैर्दक्षैः प्रभूती पूरुषत्वता (१)। देवेषु च सवितर्मानुषेषु च त्वन्नो अत्र सुवतादनागसः। चोदयित्री सूनृतानां चेतन्ती सुमतीनाम्। यज्ञं दधे सरस्वती। पावीरवी कन्या चित्रायुः सरस्वती वीरपत्नी धियं धात्। ग्नाभिरच्छिद्रꣳ शरणꣳ सजोषा दुराधर्षं गृणते शर्म यꣳसत्। पूषा गा

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

अन्वेतु नः पूषा रक्षत्ववंतः । पूषा वाजꣳ सनोतु नः । शुक्रं ते अन्यद्यजतं ते अन्यत् (२) विषुरूपे अहनी द्यौरिवासि । विश्वा हि माया अवसि स्वधावो भद्रा ते पूषन्निह रातिरस्तु । तेऽवर्धन्त स्वतवसो महित्वनाऽऽनाकं तस्थुरुरु चक्रिरे सदः । विष्णुर्यद्धावद्वृषणं मदच्युतं वयो न सीदन्नधि बर्हिषि प्रिये । प्र चित्रमर्कं गृणते तुराय मारुताय स्वतवसे भरध्वम् । ये स हाꣳसि सहसा सहन्ते (३) रेजते अग्ने पृथिवी मखेभ्यः । विश्वे देवा विश्वे देवाः । द्यावा नः पृथिवी इमꣳ सिध्रमद्य दिविस्पृशम् । यज्ञं देवेषु यच्छताम् । प्र पूर्वजे पितरा नव्यसीभिर्गीर्भिः कृणुध्वꣳ सदने ऋतस्य । आ नो द्यावापृथिवी दैव्येन जनेन यातं महि वां वरूथम् । अग्निꣳ स्तोमेन बोधय समिधानो अमर्त्यम् । हव्या देवेषु नो दधत् । स हव्यवाडमर्त्य उशिग्दूतश्चनोहितः (४) । अग्निर्धिया समृण्वति । शन्नो भवन्तु वाजे वाजे—८) [पूरुषत्वतान्यत्सहन्ते चनोहितोष्टौ च] ॥ ११ ॥ युंजान (२०३) इमां (२७०) देवस्य (१७७)सं (१८६) वि (२०४) वसवः (१६९) समा (१८४) ऊर्ध्वा (२८४) आकूतिं (१७०)य (२३८) दद्म (२०८) एकादश (२२९३) ॥ ११ ॥ इति तैत्तिरीयसंहितायांचतुर्थकाण्डे प्रथमः प्रपाठकः ॥

ॐम् विष्णोः क्रमोऽस्यभिमातिहा गायत्रं छन्द आरोह पृथिवीमनु विक्रमस्व निर्भक्तः स यं द्विष्मो विष्णोः क्रमोऽस्यभिशस्तिहा त्रैष्टुभं छन्द आरोहान्तरिक्षमनुविक्रमस्व

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

निर्भक्तः स यं द्विष्मो विष्णोः क्रमोऽस्यरातीयतो हन्ता जागतं छन्द आरोह दिवमनुविक्रमस्व निर्भक्तः स यं द्विष्मो विष्णोः (१) क्रमोऽसि शत्रूयतो हन्तानुष्टुभं छन्द आरोह दिशोऽनुविक्रमस्व निर्भक्तः स यं द्विष्मः। अक्रन्ददग्निस्तनयन्निव द्यौः क्षामा रेरिहद्वीरुधः समञ्जन्। सद्यो जज्ञानो विहीमिद्धो अख्यदा रोदसी भानुना भात्यन्तः। अग्नेऽभ्यावर्तिन्नभि न आवर्तस्वायुषा वर्चसा सन्या मेधया प्रजया धनेन। अग्ने (२) अङ्गिरः शतं ते सन्त्वावृतः सहस्रं त उपावृतः। तासां पोषस्य पोषेण पुनर्नो नष्टमाकृधि पुनर्नो रयिमाकृधि। पुनरूर्जा निवर्तस्व पुनरग्न इषाऽऽयुषा। पुनर्नः पाहि विश्वतः। सह रय्या निवर्तस्वाग्ने पिन्वस्व धारया। विश्वप्स्निया विश्वतस्परि। उदुत्तमं वरुण पाशमस्मदवाधमम् (३) वि मध्यमꣳ श्रथाय। अथा वयमादित्य व्रते तवानागसो अदितये स्याम। आ त्वा हार्षमन्तरभूर्ध्रुवस्तिष्ठाविचाचलिः। विशस्त्वा सर्वा वाञ्छन्त्वस्मिन् राष्ट्रमधिश्रय। अग्ने बृहन्नुषसामूर्ध्वो अस्थान्निर्जगन्वान् तमसो ज्योतिषाऽऽगात्। अग्निर्भानुना रुशता स्वङ्ग आ जातो विश्वा सद्मान्यप्राः। सीद त्वं मातुरस्याः (४) उपस्थे विश्वान्यग्ने वयुनानि विद्वान्। मैनामर्चिषा मा तपसाभिशूशुचोन्तरस्याꣳ शुक्रज्योतिर्विभाहि। अन्तरग्ने रुचा त्वमुखायै सदने स्वे। तस्यास्त्वꣳ हरसा तपं जातवेदः शिवो भव। शिवो भूत्वा मह्यमग्नेऽथो सीद शिवस्त्वम्। शिवाः कृत्वा दिशः सर्वाः स्वां योनिमिहाऽऽसदः। हꣳसः शुचिषत् (५) वसुरन्तरिक्षस-

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

द्धोता वेदिषदतिथिर्दुरोणसत् । नृषद्वरसदृतसद्व्योमसदब्जा गोजा ऋतजा अद्रिजा ऋतं बृहत् —१६) [विष्णोरग्नेधममस्याःशुचिषत् षोडश च] ॥ १ ॥ दिवस्परि प्रथमं जज्ञे अग्निरस्मद्द्वितीयं परि जातवेदाः । तृतीयमप्सु नृमणा अजस्रमिन्धान एनं जरते स्वाधीः । विद्मा ते अग्ने त्रेधा त्रयाणि विद्मा ते सद्म विभृतं पुरुत्रा । विद्मा ते नाम परमं गुहा यद्विद्मा तमुत्सं यत आजगन्थ । समुद्रे त्वा नृमणा अप्स्वन्तर्नृचक्षा ईधे दिवो अग्न ऊधन् । तृतीये त्वा (१) रजसि तस्थिवा̐समृतस्य योनौ महिषा अहिन्वन् । अक्रन्ददग्निस्तनयन्निव द्यौः क्षामा रेरिहद्वीरुधः समञ्जन् । सद्यो जज्ञानो वि हीमिद्धो अख्यदा रोदसी भानुना भात्यन्तः । उशिक्पावको अरतिः सुमेधा मर्तेष्वग्निरमृतो निधायि । इयर्ति धूममरुषं भरिभ्रदुच्छुक्रेण शोचिषा द्यामिनक्षत् । विश्वस्य केतुर्भुवनस्य गर्भ आ (२) रोदसी अपृणाज्जायमानः । वीडुश्चिदद्रिमभिनत्परायन् जना यदग्निमयजन्त पञ्च । श्रीणामुदारो धरुणो रयीणां मनीषाणां प्रार्पणः सोम गोपाः । वसोः सूनुः सहसो अप्सु राजा विभात्यग्र उषसामिधानः । यस्ते अद्य कृणवद्भद्रशोचेऽपूपं देव घृतवन्तमग्ने । प्र तं नय प्रतरां वस्यो अच्छाभि द्युम्नं देवभक्तं यविष्ठ । आ (३) तं भज सौश्रवसेष्वग्न उक्थ उक्थ आ भज शस्यमाने । प्रियः सूर्ये प्रियो अग्ना भवात्युज्जातेन भिनददुज्जनित्वैः । त्वामग्ने यजमाना अनु द्यून्विश्वा वसूनि दधिरे वार्याणि । त्वया सह द्रविणमिच्छ-

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

माना भुजंगोमन्तमुशिजो विवंमुः । दृशा नो रुक्म उर्व्या व्यंद्यौद्दुर्मर्षमायुः श्रिये रुचानः अग्निरमृतो अभवद्वयोभिर्यत् (४) एनं द्यौरजनयत्सुरेताः—४) [त्वा गर्भ आ यविष्ठ आ यत् चत्वारि च] ॥ २ ॥ अन्नपतेऽन्नस्य नो देह्यनमीवस्य शुष्मिणः । प्रप्रदातारं तारिष ऊर्जं नो धेहि द्विपदे चतुष्पदे । उदु त्वा विश्वे देवाअग्ने भरन्तु चित्तिभिः । स नो भव शिवतमः सुप्रतीको विभावसुः । प्रेदग्ने ज्योतिष्मान्याहि शिवेभिरर्चिभिस्त्वम् । बृहद्भिर्भानुभिर्भासन् मा हिंसीस्तनुवा प्रजाः । समिधाग्निं दुवस्यत घृतैर्बोधयतातिथिम् । आ (१) अस्मिन् हव्या जुहोतन । प्रप्रायमग्निर्भरतस्य शृण्वे वि यत् सूर्यो न रोचते बृहद्भाः । अभि यः पूरुं पृतनासु तस्थौ दीदाय दैव्यो अतिथिः शिवो नः । आपो देवीः प्रति गृह्णीत भस्मैतत् स्योने कृणुध्वꣳ सुरभावु लोके । तस्मै नमन्तां जनयः सुपत्नी मातेव पुत्रं बिभृता स्वेनम् । अप्स्वग्ने सधिष्टवा (२) सौषधीरनुरुध्यसे । गर्भे संजायसे पुनः । गर्भो अस्योषधीनां गर्भो वनस्पतीनाम् । गर्भो विश्वस्य भूतस्याग्ने गर्भो अपामसि । प्रसद्य भस्मना योनिमपश्च पृथिवीमग्ने । सꣳसृज्य मातृभिस्त्वं ज्योतिष्मान् पुनरासदः । पुनरासद्य सदनमपश्च पृथिवी मग्ने । शेषे मातुर्यथोपस्थेऽन्तरस्याꣳ शिवतमः । पुनरूर्जा (३) निवर्तस्व पुनरग्न इषाऽऽयुषा । पुनर्नः पाहि विश्वतः । सह रय्या निवर्तस्वाग्ने पिन्वस्व धारया । विश्वप्स्निया विश्वतस्परि । पुनस्त्वादित्या रुद्रा वसवः समिन्धन्तां पुनर्ब्रह्माणो वसुनीथ यज्ञैः । घृतेन त्वं तनुवो वर्धयस्व सत्याः सन्तु

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

यजमानस्य कामाः। बोधा नो अस्य वचसो यविष्ठ मꣳहिष्ठस्य प्रभृतस्य स्वधावः। पीयति त्वो अनु (४) त्वो गृणाति वन्दारुस्ते तनुवं वन्दे अग्ने। स बोधि सूरिर्मघवा वसुदावा वसुपतिः। युयोध्यस्मद्द्वेषाꣳसि—१६) [आतवोर्जाऽनु षोडश च]॥ ३॥ अपेत वीत वि च सर्पतातो येऽत्र स्थ पुराणा ये च नूतनाः। अदादिदं यमोऽवसानं पृथिव्या अक्रन्निमं पितरो लोकमस्मै। अग्नेर्भस्मास्यग्नेः पुरीषमसि संज्ञानमसि कामधरणं मयि ते कामधरणं भूयात्। सं या वः प्रियास्तनुवः सं प्रिया हृदयानि वः। आत्मा वो अस्तु (१) संप्रियः संप्रियास्तनुवो मम। अयꣳ सो अग्निर्यस्मिन्त्सोममिन्द्रः सुतं दधे जठरे वावशानः। सहस्रियं वाजमत्यं न सप्तिꣳ ससवान्त्सन्त्स्तूयसे जातवेदः। अग्ने दिवो अर्णमच्छा जिगास्यच्छा देवाꣳ ऊचिषे धिष्णिया ये। याः पुरस्ताद्रोचने सूर्यस्य याश्चावस्तादुपतिष्ठन्त आपः। अग्ने यत्ते दिवि वर्चः पृथिव्यां यदोषधीषु (२) अप्सु वा यजत्र। येनान्तरिक्षमुर्वाततन्थ त्वेषः स भानुरर्णवो नृचक्षाः। पुरीष्यासो अग्नयः प्रावणेभिः सजोषसः। जुषन्ताꣳ हव्यमाहुतमनमीवा इषो महीः। इडामग्ने पुरुदꣳसꣳ सनिं गोः शश्वत्तमꣳ हवमानाय साध। स्यान्नः सूनुस्तनयो विजावाग्ने सा ते सुमतिर्भूत्वस्मे। अयं ते योनिर्ऋत्वियो यतो जातो अरोचथाः। तं जानन् (३) अग्न आरोहाथा नो वर्धया रयिम्। चिदसि तया देवतयाऽङ्गिरस्वद्ध्रुवा सीद परिचिदसि तया देवतयाऽङ्गिरस्वद्ध्रुवा सीद लोकं पृण छिद्रं पृणाथो सीद शिवा त्वम्। इन्द्राग्नी त्वा बृहस्पतिरस्मिन् योनावसीषदन्। ता अस्य सूददोहसः सोमꣳ श्रीणन्ति पृश्नयः।

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

जन्मन् देवानां विशस्त्रिष्वा रोचने दिवः—४८) [अस्त्वोषंधीषु जानन्नष्टाचत्वारिंशच्च] ॥ ४ ॥

समितꣳ सङ्कल्पेथाꣳ सम्प्रियौ रोचिष्णू सुमनस्यमानौ । इषमूर्जमभिसंवसानौ सं वां मनाꣳसि सं व्रता समु चित्तान्याकरम् । अग्ने पुरीष्याधिपा भवा त्वन्नः । इषमूर्जं यजमानाय धेहि । पुरीष्यस्त्वमग्ने रयिमान् पुष्टिमाꣳ असि । शिवाः कृत्वा दिशःसर्वाः स्वां योनिमिहासदः । भवतं नः समनसौ समोकसौ (१) अरेपसौ । मा यज्ञꣳ हिꣳसिष्टं मा यज्ञपतिं जातवेदसौ शिवौ भवतमद्य नः । मातेव पुत्रं पृथिवी पुरीष्यमग्निꣳ स्वे योनावभारुखा । तां विश्वैर्देवैर्ऋतुभिः संविदानः प्रजापतिर्विश्वकर्मा विमुञ्चतु । यदस्य पारे रजसः शुक्रं ज्योतिरजायत । तं नः पर्षदति द्विषोऽग्ने वैश्वानर स्वाहा । नमः सु ते निर्ऋते विश्वरूपे (२) अयस्मयं विचृता बन्धमेतम् । यमेन त्वं यम्या संविदानोत्तमं नाकमधिरोहयेमम् । यत्ते देवी निर्ऋतिराबबन्ध दाम ग्रीवास्वविचर्त्यम् । इदं ते तद्विष्याम्यायुषो न मध्यादथा जीवः पितुमद्धि प्रमुक्तः । यस्यास्ते अस्याः क्रूर आसं जुहोम्येषां बन्धानामवसर्जनाय । भूमिरिति त्वाजना विदुर्निर्ऋतिः (३) इति त्वाहं परिवेद विश्वतः । असुन्वन्तमयजमानमिच्छस्तेनस्येत्यां तस्करस्यान्वेषि । अन्यमस्मदिच्छ सा त इत्या नमो देवि निर्ऋते तुभ्यमस्तु । देवीमहं निर्ऋतिं वन्दमानः पितेव पुत्रं दसये वचोभिः । विश्वस्य या जायमानस्य वेद शिरःशिरः प्रति सूरी विचष्टे । निवेशनःसङ्गमनो वसूनां विश्वा रूपाभिचष्टे (४) शचीभिः । देव इव सविता सत्यधर्मेन्द्रो न तस्थौ समरे पथीनाम् । सं

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

वरत्रा दधातन निराहावान् कृणोतन । सिञ्चामहा अवटमुद्रिणं वयं विश्वाहादस्तमक्षितम् । निष्कृताहा वमवटꣳ सुवरत्रꣳ सुषेचनम् । उद्रिणꣳ सिञ्चे अक्षितम् । सीरा युञ्जन्ति कवयो युगा वितन्वते पृथक् । धीरा देवेषु सुम्नया । युनक्तसीरा वि युगा तनोत कृते योनौ वपतेह (५) बीजम् । गिरा च श्रुष्टिः सभ-रा असन्नो नेदीय इत्सृण्या पक्कमायत् । लाङ्गलं पवीरवꣳ सुशेवꣳ सुमतित्सरु । उदित्कृषति गामविं प्रफर्व्यं च पीवरीम् । प्रस्थावद्रथवाहनम् । शुनं नः फाला वितुदन्तु भूमिꣳ शुनं कीनाशा अभियन्तु वाहान् । शुनं पर्जन्यो मधुना पयोभिः शुनासीरा शुनमस्मासु धत्तम् । कामं कामदुघे धुक्ष्व मित्राय (६) वरुणाय च । इन्द्रायाग्नये पूष्ण ओषधीभ्यः प्रजाभ्यः । घृतेन सीता मधुना समक्ता विश्वैर्देवैरनुमता मरुद्भिः । ऊर्जस्वती पयसा पीन्वमानास्मान् सीते पयसाभ्याववृत्स्व—२२)

[समोकसौ विश्वरूपेविदुर्निरृतिरभिचष्टहृहमित्राय द्वाविꣳशतिश्च] ॥ ५ ॥

या जाता ओषधयो देवेभ्यस्त्रियुगं पुरा । मन्दामि बभ्रूणामहꣳ शतं धामानि सप्त च । शतं वो अम्ब धामानि सहस्रमुत वो रुहः । अथा शतक्रत्वो यूयमिमं मे अगदं कृत । पुष्पावतीः प्रसूवतीः फलिनीरफला उत । अश्वा इव सजित्वरीर्वीरुधः पारयिष्णवः । ओषधीरिति मातरस्तद्वो देवी-रुप ब्रुवे । रपाꣳसि विघ्नतीरित रपः (१) चातयमानाः । अश्वत्थे वो निषदनं पर्णे वो वसतिः कृता । गोभाज इत् किलासथ यत् सनवथ पूरुषम् । यदहं वाजयन्निमा ओषधीर्हस्त आदधे । आत्मा यक्ष्मस्य नश्यति पुरा जीवगृभो यथा । यदोषधयः सङ्गच्छन्ते राजानः

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

समिताविव । विप्रः स उच्यते भिषग्रक्षोहामीवचातनः । निष्कृतिर्नाम वो माताथा यूयꣳ स्थ संकृतीः । सराः पतत्रिणीः (२) स्थन यदामयति निष्कृत । अन्या वो अन्यामवत्वन्यान्यस्या उपावत । ताः सर्वा ओषधयः संविदाना इदं मे प्रावता वचः । उच्छुष्मा ओषधीनां गावो गोष्ठादिवेरते । धनꣳ सनिष्यन्तीनामात्मानं तव पूरुष । अति विश्वाः परिष्ठा स्तेन इव व्रजमक्रमुः । ओषधयः प्राचुच्यवुर्यत्किंच तनुवाꣳ रपः । याः (३) न आतस्थुरात्मानं या आविविशुः परुः परुः । तास्ते यक्ष्मं विबाधन्तामुग्रो मध्यमशीरिव । साकं यक्ष्म प्रपत श्येनेन किकिदीविना । साकं वातस्य ध्राज्या साकं नश्य निहाकया । अश्वावतीꣳ सोमवतीमूर्जयन्तीमुदोजसम् । आवित्सि सर्वा ओषधीरस्मा अरिष्टतातये । याः फलिनीर्या अफला अपुष्पा याश्च पुष्पिणीः । बृहस्पतिप्रसूतास्ता नो मुञ्चन्त्वꣳहसः । याः (४) ओषधयः सोमराज्ञीः प्रविष्टाः पृथिवीमनु । तासां त्वमस्युत्तमा प्रणो जीवातवे सुव । अवपतन्तीरवदं दिव ओषधयः परि । यं जीवमश्नवामहै न स रिष्याति पूरुषः । याश्चेदमुपशृण्वन्ति याश्च दूरं परागताः । इह सङ्गत्य ताः सर्वा अस्मै सन्दत्त भेषजम् । मा वो रिषत् खनिता यस्मै चाहं खनामि वः (५) । द्विपच्चतुष्पदस्माकꣳ सर्वमस्त्वनातुरम् । ओषधयः संवदन्ते सोमेन सह राज्ञा । यस्मै करोति ब्राह्मणस्तꣳ राजन् पारयासि — १८) [रपः पतत्रिणी या या वो ऽष्टादश च]॥६॥मा नो हिꣳसीज्जनिता यः पृथिव्या यो वा दिवꣳ सत्यधर्मा जजान । यश्चापश्चन्द्रा बृहतीर्जजान कस्मै देवाय हविषा विधेम। अभ्यावर्तस्व पृथिवि यज्ञेन पयसा सह।वपां ते

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

अग्नि रिषितोऽवसर्पतु। अग्ने यत्ते शुक्रं यच्चन्द्रं यत्पूतं यद्यज्ञियम्। तद्देवेभ्यो भरामसि। इषमूर्जमहमित आ(१) ददृतस्य धाम्नो अमृतस्य योनेः। आ नो गोषु विशत्वौषधीषु जहामि सेदिमनिराममीवाम्। अग्ने तव श्रवो वयो महि भ्राजन्त्यर्चयो विभावसो। बृहद्भानो शवसा वाजमुक्थ्यं दधासि दाशुषे कवे। इरज्यन्नग्ने प्रथयस्व जन्तुभिरस्मे रायो अमर्त्य। स दर्शतस्य वपुषो विराजसि पृणक्षि सानसिꣳ रयिम्। ऊर्जोऽनपाज्जातवेदः सुशस्तिभिर्मन्दस्व (२) धीतिभिर्हितः। त्वे इषः सन्दधुर्भूरिरेतसश्चित्रोतयो वामजाताः। पावकवर्चाः शुक्रवर्चा अनूनवर्चा उदियर्षि भानुना। पुत्रः पितरा विचरन्नुपावस्युभे पृणक्षि रोदसी। ऋतावानं महिषं विश्वचर्षणिमग्निꣳ सुम्नाय दधिरे पुरो जनाः। श्रुत्कर्णꣳ सप्रथस्तमं त्वा गिरा दैव्यं मानुषा युगा। निष्कर्तारमध्वरस्य प्रचेतसं क्षयन्तꣳ राधसे महे। रातिं भृगूणामुशिजं कविक्रतुं पृणक्षि सानसिम् (३) रयिम्। चितः स्थ परिचित ऊर्ध्वचितः श्रयध्वं तया देवतयाऽऽङ्गिरस्वद्ध्रुवाः सीदत। आप्यायस्व समेतु ते विश्वतः सोम वृष्णियम्। भवा वाजस्य सङ्गथे। सन्ते पयाꣳसि समु यन्तु वाजाः सं वृष्णियान्यभिमातिषाहः। आप्यायमानो अमृताय सोम दिवि श्रवाꣳस्युत्तमानि धिष्व—३९) [आ मन्दस्व सानसिमेकान्नचत्वारिꣳशच्च]॥ ७ ॥

अभ्यस्थाद्विश्वाः पृतना अरातीस्तदग्निराह तदु सोम आह। बृहस्पतिः सविता तन्म आह पूषा माऽधात् सुकृतस्य लोके। यदक्रन्दः प्रथमं जायमान उद्यन्त्समुद्रादुत वा पुरीषात्। श्येनस्य पक्षा हरिणस्य बाहू उपस्तुतं जनिम तत्ते अर्वन्। अपां पृष्ठमसि योनिरग्नेः समुद्रमभितः पिन्वमानम्।

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

वर्धमानं महः (१) आ च पुष्करं दिवो मात्रया वरिणा प्रथस्व । ब्रह्म जज्ञानं प्रथमं पुरस्ताद्वि सीमतः सुरुचो वेन आवः । सबुध्निया उपमा अस्य विष्ठाः सतश्च योनिमसतश्च विवः । हिरण्यगर्भः समवर्तताग्रे भूतस्य जातः पतिरेक आसीत् । स दाधार पृथिवीं द्यामुतेमां कस्मै देवाय हविषा विधेम । द्रप्सश्चस्कन्द पृथिवीमनु (२) द्यामिमञ्च योनिमनु यश्च पूर्वः । तृतीयं योनिमनु सञ्चरं तं द्रप्सं जुहोम्यनु सप्त होत्राः । नमो अस्तु सर्पेभ्यो ये के च पृथिवीमनु । ये अन्तरिक्षे ये दिवि तेभ्यः सर्पेभ्यो नमः । येऽदो रोचने दिवो ये वा सूर्यस्य रश्मिषु । येषामप्सु सदः कृतं तेभ्यः सर्पेभ्यो नमः । या इषवो यातुधानानाम् (३) ये वा वनस्पतीꣳरनु । ये वाऽवटेषु शेरते तेभ्यः सर्पेभ्यो नमः—११) [महोनुयातुधानानामेएकादश च] ॥ ८ ॥

ध्रुवासि धरुणाऽस्तृता विश्वकर्मणा सुकृता । मा त्वा समुद्र उद्वधीन्मा सुपर्णो व्यथमाना पृथिवीं दृꣳह । प्रजापतिस्त्वा सादयतु पृथिव्याः पृष्ठे व्यचस्वतीं प्रथस्वतीं प्रथोऽसि पृथिव्यसि भूरसि भूमिरस्यदितिरसि विश्वधाया विश्वस्य भुवनस्य धर्त्री पृथिवीं यच्छ पृथिवीं दृꣳह पृथिवीं मा हिꣳसीर्विश्वस्मै प्राणायापानाय व्यानायोदानाय प्रतिष्ठायै (१) चरित्रायाग्निस्त्वाभिपातु मह्या स्वस्त्या छर्दिषा शन्तमेन तया देवतयाऽङ्गिरस्वद्ध्रुवा सीद । काण्डात् काण्डात् प्ररोहन्ती परुषः परुषः परि । एवा नो दूर्वे प्रतनु सहस्रेण शतेन च । या शतेन प्रतनोषि सहस्रेण विरोहसि । तस्यास्ते देवीष्टके विधेम हविषा वयम् । अषाढासि सहमाना सहस्वारातीः सहस्वारातीयतः सहस्व पृतनाः सहस्व

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

पृतन्यतः । सहस्रवीर्या (२) असि सा मा जिन्व । मधु वाता ऋतायते मधु क्षरन्ति सिन्धवः । माध्वीर्नः सन्त्वोषधीः । मधु नक्तमुतोषसि मधुमत् पार्थिवꣳ रजः । मधु द्यौरस्तु नः पिता । मधुमान्नो वनस्पतिर्मधुमाꣳ अस्तु सूर्यः । माध्वीर्गावो भवन्तु नः । मही द्यौः पृथिवी च न इमं यज्ञं मिमिक्षताम् । पिपृतां नो भरीमभिः । तद्विष्णोः परमम् (३) पदꣳ सदा पश्यन्ति सूरयः । दिवीव चक्षुराततम् । ध्रुवाऽसि पृथिवि सहस्व पृतन्यतः । स्यूता देवेभिरमृतेनाऽऽगाः । यास्ते अग्ने सूर्ये रुच उद्यतो दिवमातन्वन्ति रश्मिभिः । ताभिः सर्वाभीरुचे जनाय न स्कृधि । या वो देवाः सूर्ये रुचो गोष्वश्वेषु या रुचः । इन्द्राग्नी ताभिः सर्वाभीरुचं नो धत्त बृहस्पते । विराट् (४) ज्योतिरधारयत् सम्राट् ज्योतिरधारयत् स्वराट् ज्योतिरधारयत् । अग्ने युक्ष्वा हि ये तवाश्वासो देव साधवः । अरं वहन्त्याशवः । युक्ष्वा हि देव हूतमाꣳ अश्वाꣳ अग्ने रथीरिव । नि होता पूर्व्यः सदः । द्रप्सश्चस्कन्द पृथिवीमनु द्यामिमं च योनिमनु यश्च पूर्वः । तृतीयं योनिमनु सञ्चरन्तं द्रप्सं जुहोम्यनु सप्त (५) होत्राः । अभूदिदं विश्वस्य भुवनस्य वाजिनमग्नेर्वैश्वानरस्य च । अग्निर्ज्योतिषा ज्योतिष्मान् रुक्मो वर्चसा वर्चस्वान् । ऋचे त्वा रुचे त्वा समित्स्रवन्ति सरितो न धेनाः । अन्तर्हृदा मनसा पूयमानाः । घृतस्य धारा अभि चाकशीमि । हिरण्ययो वेतसो मध्य आसाम् । तस्मिन् सुपर्णो मधुकृत् कुलायी भजन्नास्ते मधु देवताभ्यः । तस्यासते हरयः सप्त तीरे (६) स्वधां दुहाना अमृतस्य धाराम् — ४) [प्रतिष्ठायै सहस्रवीर्या परमं विराट् सप्ततीरे चत्वारि च

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

॥ ९ ॥ आदित्यं गर्भं पयसा समञ्जन्त्सहस्रस्य प्रतिमां विश्वरूपम् । परिवृङ्धि हरसा माभिमृक्षः शतायुषं कृणुहि चीयमानः । इमं मा हिꣳसीर्द्विपादं पशूनाꣳ सहस्राक्ष मेध आचीयमानः । मयुमारण्यमनु ते दिशामि तेन चिन्वानस्तनुवो निषीद । वातस्य ध्राजिं वरुणस्य नाभिमश्वं जज्ञानꣳ सरिरस्य मध्ये । शिशुं नदीनाꣳ हरिमद्रिबुध्नमग्ने मा हिꣳसीः (१) परमे व्योमन् । इमं मा हिꣳसीरेकशफं पशूनां कनिक्रदं वाजिनं वाजिनेषु । गौरमारण्यमनु ते दिशामि तेन चिन्वानस्तनुवो निषीद । अजस्रमिन्दुमरुषं भुरण्युमग्निमीडे पूर्वचित्तौ नमोभिः । स पर्वभिर्ऋतुशः कल्पमानो गां मा हिꣳसीरदितिं विराजम् । इमꣳ समुद्रꣳ शतधारमुत्सं व्यच्यमानं भुवनस्य मध्ये । घृतं दुहानामदितिं जनायाग्ने मा (२) हिꣳसीः परमे व्योमन् । गवयमारण्यमनु ते दिशामि तेन चिन्वानस्तनुवो निषीद । वरूत्रिं त्वष्टुर्वरुणस्य नाभिमविं जज्ञानाꣳ रजसः परस्मात् । महीꣳ साहस्रीमसुरस्य मायामग्ने मा हिꣳसीः परमे व्योमन् । इमामूर्णायुं वरुणस्य मायां त्वचं पशूनां द्विपदां चतुष्पदाम् । त्वष्टुः प्रजानां प्रथमं जनित्रमग्ने मा हिꣳसीः परमे व्योमन् । उष्ट्रमारण्यमनु (३) ते दिशामि तेन चिन्वानस्तनुवो निषीद । यो अग्निरग्नेस्तपसोऽधिजातः शोचात् पृथिव्या उत वा दिवस्परि । येन प्रजा विश्वकर्मा व्यानट् तमग्ने हेडः परि ते वृणक्तु । अजा ह्यग्नेरजनिष्ट गर्भात् सा वा अपश्यज्जनितारमग्रे । तया रोहमायन्नुप मेध्यासस्तया देवा देवतामग्र आयन् । शरभम्

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

(४) आरण्यमनु ते दिशामि तेन चिन्वानस्तनुवो निषीद — ९) [हि॒ꣳसीर्मानु शर॒भं नव॑ च] ॥१०॥

इन्द्राग्नी रोचना दिवः परि वाजेषु भूषथः। तद्वां चेति प्र वीर्यम्। श्नथद्वृत्रमुत सनोति वाजमिन्द्रा यो अग्नी सहुरी सपर्यात्। इरज्यन्ता वसव्यस्य भूरेः सहस्तमा सहसा वाजयन्ता। प्र चर्षणिभ्यः पृतनाहवेषु प्र पृथिव्या रिरिचाथे दिवश्च। प्र सिन्धुभ्यः प्र गिरिभ्यो महित्वा प्रेन्द्राग्नी विश्वा भुवनात्यन्या। मरुतो यस्य हि (१) क्षये पाथा दिवो विमहसः। स सुगोपातमो जनः। यज्ञैर्वा यज्ञवाहसो विप्रस्य वा मतीनाम्। मरुतः शृणुता हवम्। श्रियसे कं भानुभिः संमिमिक्षिरे ते रश्मिभिस्त ऋक्वभिः सुखादयः। ते वाशीमन्त इष्मिणो अभीरवो विद्रे प्रियस्य मारुतस्य धाम्नः। अव ते हेड उदुत्तमम्। कया नश्चित्र आभुवदूती सदा वृधः सखा। कया शचिष्ठया वृता (२)। को अद्य युङ्क्ते धुरि गा ऋतस्य शिमीवतो भामिनो दुर्हृणायून्। आसन्निषून् हृत्स्वसो मयोभून्य एषां भृत्यामृणधत्स जीवात्। अग्ने नया देवाना॒ꣳ शन्नो भवन्तु वाजे वाजे। अप्स्वग्ने सधिष्टव सौषधीरनुरुध्यसे। गर्भे सञ्जायसे पुनः। वृषा सोम द्युमा॒ꣳ असि वृषा देव वृषव्रतः। वृषा धर्माणि दधिषे। इमं मे (३) वरुण तत्त्वा यामि त्वन्नो अग्ने स त्वन्नो अग्ने — ११) [हि वृता म एकादश च] ॥ ११ ॥

विष्णो (२६६) दिवो (२०४) ऽन्नपते (२१६) ऽपु (१९८) सं (३२२) या (२६८) मा (१८१) ऽभि (१६१) ध्रुवा (३०४) ऽऽदित्य (२०९) मिन्द्राग्नी

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

(१६१) एकादश (२४९८) ॥ ११ ॥ इति तैत्तिरीयसंहितायां चतुर्थकाण्डे द्वितीयः प्रपाठकः ॥
ॐम् अपां त्वेमन्त्सादयाम्यपां त्वोद्मन्त्सादयाम्यपां त्वा भस्मन्त्सादयाम्यपां त्वा ज्योतिषि सादयाम्यपां त्वाऽयने सादयाम्यर्णवे सदने सीद समुद्रे सदने सीद सलिले सदने सीदापां क्षये सीदापाꣳ सधिषि सीदापां त्वा सदने सादयाम्यपां त्वा सधस्थे सादयाम्यपां त्वा पुरीषे सादयाम्यपां त्वा योनौ (१) सादयाम्यपां त्वा पाथसि सादयामि गायत्रीछन्दस्त्रिष्टुप्छन्दो जगतीछन्दोऽनुष्टुप्छन्दः पङ्क्तिश्छन्दः—१५) [योनौ पञ्चदश च] ॥ १ ॥

अयं पुरो भुवस्तस्य प्राणो भौवायनो वसन्तः प्राणायनो गायत्री वासन्ती गायत्रियै गायत्रं गायत्रादुपाꣳशुरुपाꣳशोस्त्रिवृत् त्रिवृतो रथन्तरꣳ रथन्तराद्वसिष्ठ ऋषिः प्रजापतिगृहीतया त्वया प्राणं गृह्णामि प्रजाभ्योयं दक्षिणा विश्वकर्मा तस्य मनो वैश्वकर्मणं ग्रीष्मो मानसस्त्रिष्टुग्ग्रैष्मी त्रिष्टुभ ऐडमैडादन्तर्यामोऽन्तर्यामात् पञ्चदशः पञ्चदशाद्बृहद्बृहतो भरद्वाज ऋषिः प्रजापतिगृहीतया त्वया मनः (१) गृह्णामि प्रजाभ्योयं पश्चाद्विश्वव्यचास्तस्य चक्षुर्वैश्वव्यचसं वर्षाणि चाक्षुषाणि जगती वार्षी जगत्या ऋक्षममृक्षमाच्छुक्रः शुक्रात् सप्तदशः सप्तदशाद्वैरूपं वैरूपाद्विश्वामित्र ऋषिः प्रजापतिगृहीतया त्वया चक्षुर्गृह्णामि प्रजाभ्य इदमुत्तरात् सुवस्तस्य श्रोत्रꣳ सौवꣳ शरच्छ्रौत्र्यनुष्टुप्छारद्यनुष्टुभः स्वारꣳ स्वारान्मन्थी मन्थिन एकविꣳश एकविꣳशाद् वैराजं वैराजाज्जमदग्निर्ऋषिः प्रजापतिगृहीतया (२) त्वया

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation, Kolkata. Digitization: eGangotri.

श्रोत्रं गृह्णामि प्रजाभ्य॑ इ॒यमु॒परि॑ म॒तिस्तस्यै॒ वाङ्मा॒ती है॑म॒न्तो वा॑च्याय॒नः प॒ङ्क्तिर्है॑म॒न्ती प॒ङ्क्त्यै नि॒धन॑वन्नि॒धन॑वत आग्रय॒ण आ॑ग्रय॒णात्त्रि॑णवत्रयस्त्रि॒ꣳशौ त्रि॑णवत्रयस्त्रि॒ꣳशाभ्याꣳ॑ शाक्वररैव॒ते शा॑क्वररैव॒ताभ्यां॑ वि॒श्वक॑र्म॒र्षिः प्र॒जाप॑तिगृहीतया॒ त्वया॒ वाचं॑ गृह्णामि प्र॒जाभ्यः॑—३०) [मनः॑ प्र॒जाप॑तिगृहीतया त्रि॒ꣳशच्च॑ ॥ २ ॥ प्राची॑ दि॒शां व॑स॒न्त ऋ॑तू॒नाम॒ग्निर्दे॒वता॒ ब्रह्म॒ द्रवि॑णं त्रि॒वृत्स्तोमः॒ स उ॑ पञ्चद॒शव॑र्तनिस्त्र्य॒विर्वयः॑ कृ॒तमया॑नां पुरोवा॒तो वातः॒ सान॑ग॒ ऋषि॒र्दक्षि॑णा दि॒शां ग्री॒ष्म ऋ॑तू॒नामिन्द्रो॑ दे॒वता॑ क्ष॒त्रं द्रवि॑णं पञ्चद॒शः स्तोमः॒ स उ॑ सप्तद॒शव॑र्तनिर्दि॒त्य॒वाड्वय॒स्त्रेताऽया॑नां दक्षिणाद्वा॒तो वातः॑ सना॒तन॒ ऋषिः॑ प्र॒तीची॑ दि॒शां व॒र्षा ऋ॑तू॒नां विश्वे॑ दे॒वा दे॒वता॒ विट् (१) द्रवि॑णꣳ सप्तद॒शः स्तोमः॒ स उ॑ एकवि॒ꣳशव॑र्तनिस्त्रि॒वत्सो वयो॑ द्वाप॒रोऽया॑नां पश्चाद्वा॒तो वातो॑ऽह॒भून॒ ऋषि॒रुदी॑ची दि॒शाꣳ श॒रदृ॑तू॒नां मि॒त्रावरु॑णौ दे॒वता॑ पु॒ष्टं द्रवि॑णमेकवि॒ꣳशः स्तोमः॒ स उ॑ त्रिणव॒व॑र्तनिस्तुर्य॒वाड्वय॑ आस्क॒न्दोऽया॑नामुत्तराद्वा॒तो वातः॑ प्र॒त्न ऋषि॑रू॒र्ध्वा दि॒शाꣳ हे॑मन्तशिशि॒राव॑तू॒नां बृह॒स्पति॑र्दे॒वता॒ वर्चो॒ द्रवि॑णं त्रिण॒वः स्तोमः॒ स उ॑ त्रयस्त्रि॒ꣳशव॑र्तनिः पष्ठ॒वाड्वयः॑ (२) अ॒भि॒भूरया॑नां विष्वग्वा॒तो वातः॑ सुप॒र्ण ऋषिः॑ पि॒तरः॑ पिताम॒हाः परेऽव॑रे॒ ते नः॑ पान्तु॒ ते नो॑ऽवन्त्व॒स्मिन् ब्रह्म॑न्न॒स्मिन् क्ष॒त्रे॑ऽस्यामा॒शिष्य॒स्यां पु॑रो॒धाया॑म॒स्मिन् कर्म॑न्न॒स्यां दे॒वहू॑त्याम् ॥—२८) [वि॒ड्वयो॒ऽष्टावि॑ꣳशतिश्च] ॥ ३ ॥

ध्रु॒वक्षि॑तिर्ध्रु॒वयो॑निर्ध्रु॒वासि॑ ध्रु॒वां योनि॒मासी॑द सा॒ध्या । उख्य॑स्य के॒तुं प्र॑थ॒मं पु॒रस्ता॑द॒श्विना॑-

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

ध्वर्यू सादयतामिह त्वा । स्वे दक्षे दक्षपितेह सीद देवत्रा पृथिवी बृहती रराणा । स्वासस्था तनुवा सं विशस्व पितेवैधि सूनव आ सुशेवाश्विनाध्वर्यू सादयतामिह त्वा । कुलायिनी वसुमती वयोधा रयिन्नो वर्ध बहुलꣳ सुवीरम् (१)। अपामतिं दुर्मतिं बाधमाना रायस्पोषे यज्ञपतिमाभजन्ती सुवर्धेहि यजमानाय पोषमश्विनाध्वर्यू सादयतामिह त्वा । अग्नेः पुरीषमसि देवयानी तां त्वा विश्वे अभिगृणन्तु देवाः । स्तोमपृष्ठा घृतवतीह सीद प्रजावदस्मे द्रविणाऽऽयंजस्वाश्विनाध्वर्यू सादयता मिह त्वा । दिवो मूर्धासि पृथिव्या नाभिर्विष्टम्भनी दिशामधिपत्नी भुवनानाम् (२)। ऊर्मिर्द्रप्सो अपामसि विश्वकर्मा त ऋषिरश्विनाध्वर्यू सादयतामिह त्वा । सजूरृतुभिः सजूर्विधाभिः सजूर्वसुभिः सजूरुद्रैः सजूरादित्यैः सजूर्विश्वैर्देवैः सजूर्देवैः सजूर्देवैर्वयोनाधैरग्नये त्वा वैश्वानरायाश्विनाध्वर्यू सादयतामिह त्वा । प्राणं मे पाह्यपानं मे पाहि व्यानं मे पाहि चक्षुर्म उर्व्या (३) वि भाहि श्रोत्रं मे श्लोकयापस्पिन्वौषधीर्जिन्व द्विपात् पाहि चतुष्पादव दिवो वृष्टिमेरय—१७) [सुवीरं भुवनानामुर्व्या सप्तदश च]

॥ ४ ॥ त्र्यविर्वयस्त्रिष्टुप्छन्दो दित्यवाड् वयो विराट्छन्दः पञ्चाविर्वयो गायत्री छन्दस्त्रिवत्सो वय उष्णिहा छन्दस्तुर्यवाड् वयोऽनुष्टुप्छन्दः पष्ठवाद् वयो बृहती छन्द उक्षा वयः सतोबृहती छन्द ऋषभो वयः ककुच्छन्दो धेनुर्वयो जगती छन्दोऽनड्वान् वयः पङ्क्तिश्छन्दो बस्तो वयो विवलं छन्दो वृष्णिर्वयो विशालं छन्दः पुरुषो वयः (१) तन्द्रं छन्दो व्याघ्रो वयः-

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

ऽनाधृष्टं छन्दः सिꣳहो वयश्छदिश्छन्दो विष्टम्भो वयोऽधिपतिश्छन्दः क्षत्रं वयो मयन्दं छन्दो विश्वकर्मा वयः परमेष्ठी छन्दो मूर्धा वयः प्रजापतिश्छन्दः—२६) [वयः षड्विꣳशतिश्च] ॥५॥ इन्द्राग्नी अव्यथमानामिष्टकां दृꣳहतं युवम् । पृष्ठेन द्यावापृथिवी अन्तरिक्षञ्च विबाधताम् । विश्वकर्मा त्वा सादयत्वन्तरिक्षस्य पृष्ठे व्यचस्वतीं प्रथस्वतीं भास्वतीꣳ सूरिमतीमा या द्यां भास्या पृथिवीमोर्वन्तरिक्षमन्तरिक्षं यच्छान्तरिक्षं दृꣳहान्तरिक्षं मा हिꣳसीर्विश्वस्मै प्राणायापानाय व्यानायोदानाय प्रतिष्ठायै चरित्राय वायुस्त्वाऽभिपातु मह्या स्वस्त्या छर्दिषा (१) शन्तमेन तया देवतयाऽङ्गिरस्वद्ध्रुवा सीद । राज्ञ्यसि प्राची दिग् विराडसि दक्षिणा दिक् सम्राडसि प्रतीची दिक् स्वराडस्युदीची दिगधिपत्न्यसि बृहती दिगायुर्मे पाहि प्राणं मे पाह्य पानं मे पाहि व्यानं मे पाहि चक्षुर्मे पाहि श्रोत्रं मे पाहि मनो मे जिन्व वाचं मे पिन्व (२) आत्मानं मे पाहि ज्योतिर्मे यच्छ—६) [छर्दिषा पिन्व षट् च] ॥ ६ ॥

मा छन्दः प्रमा छन्दः प्रतिमा छन्दोऽस्रीविश्छन्दः पंक्तिश्छन्द उष्णिहा छन्दो बृहती छन्दोऽनुष्टुप्छन्दो विराट्छन्दो गायत्री छन्दस्त्रिष्टुप्छन्दो जगती छन्दः पृथिवी छन्दोऽन्तरिक्षं छन्दो द्यौश्छन्दः समाश्छन्दो नक्षत्राणि छन्दो मनश्छन्दो वाक् छन्दः कृषिश्छन्दो हिरण्यं छन्दो गौश्छन्दोऽजा छन्दोऽश्वश्छन्दः । अग्निर्देवता (१) वातो देवता सूर्यो देवता चन्द्रमा देवता वसवो देवता रुद्रा देवताऽऽदित्या देवता विश्वे देवा देवता मरुतो देवता बृहस्पति-

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

दैवतेन्द्रो देवता वरुणो देवता मूर्धासि राड् ध्रुवासि धरुणा यन्त्र्यसि यमित्री इषे त्वोर्जे त्वा कृष्यै त्वा क्षेमाय त्वा यन्त्री राड् ध्रुवासि धरणी धर्त्र्यसि धरित्र्याऽऽयुषे त्वा (२) वर्चसे त्वौजसे त्वा बलाय त्वा—६) [देवता त्वा षट् च] ॥ ७ ॥

आशुस्त्रिवृद्भान्तः पञ्चदशो व्योम सप्तदशः प्रतूर्तिरष्टादशस्तपोनवदशोऽभिवर्तः सविꣳशो धरुण एकविꣳशो वर्चो द्वाविꣳशः सम्भरणस्त्रयोविꣳशोयोनिश्चतुर्विꣳशो गर्भाः पञ्चविꣳश ओजस्त्रिणवः क्रतुरेकत्रिꣳशः प्रतिष्ठा त्रयस्त्रिꣳशो ब्रध्नस्य विष्टपं चतुस्त्रिꣳशो नाकः षट्त्रिꣳशोविवर्तोऽष्टाचत्वारिꣳशोधर्त्रश्चतुष्टोमः—३७) [आशुःसप्तत्रिꣳशत्] ॥ ८ ॥

अग्नेर्भागोऽसि दीक्षाया आधिपत्यं ब्रह्म स्पृतं त्रिवृत्स्तोमइन्द्रस्य भागोऽसि विष्णोराधिपत्यं क्षत्रꣳ स्पृतं पञ्चदशः स्तोमोनृचक्षसां भागोऽसि धातुराधिपत्यं जनित्रꣳ स्पृतꣳ सप्तदशः स्तोमोमित्रस्य भागोऽसिवरुणस्याधिपत्यं दिवो वृष्टिर्वातास्पृता एकविꣳशः स्तोमोदित्यै भागोऽसि पूष्ण आधिपत्यमोजः स्पृतं त्रिणवः स्तोमोवसूनां भागोऽसि (१) रुद्राणामाधिपत्यं चतुष्पात्स्पृतं चतुर्विꣳशः स्तोमआदित्यानां भागोऽसि मरुतामाधिपत्यं गर्भाः स्पृताः पञ्चविꣳशः स्तोमो देवस्य सवितुर्भागोऽसि बृहस्पतेराधिपत्यꣳ समीचीर्दिशः स्पृताश्चतुष्टोमः स्तोमो यावानां भागोऽस्य यावानामाधिपत्यं प्रजाः स्पृताश्चतुश्चत्वारिꣳशः स्तोम ऋभूणां भागोऽसि विश्वेषां देवानामाधिपत्यं भूतं निशान्तꣳ स्पृतं त्रयस्त्रिꣳशः स्तोमः—४६) [वसूनामसि षट्चत्वारिꣳशच्च] ॥ ९ ॥

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation Kolkata. Digitization: eGangotri.

एकयाऽस्तुवत प्रजा अधीयन्त प्रजापतिरधिपतिरासीत्तिसृभिरस्तुवत ब्रह्मासृज्यत ब्रह्मणस्पतिरधिपतिरासीत् पञ्चभिरस्तुवत भूतान्यसृज्यन्त भूतानां पतिरधिपतिरासीत् सप्तभिरस्तुवत सप्तर्षयोऽसृज्यन्त धाताऽधिपतिरासीन्नवभिरस्तुवत पितरोऽसृज्यन्तादितिरधिपत्न्यासीदेकादशभिरस्तुवतर्तवोऽसृज्यन्तार्तवोऽधिपतिरासीत् त्रयोदशभिरस्तुवत मासा असृज्यन्त संवत्सरोऽधिपतिः (१) आसीत् पञ्चदशभिरस्तुवत क्षत्रमसृज्यतेन्द्रोऽधिपतिरासीत् सप्तदशभिरस्तुवत पशवोऽसृज्यन्त बृहस्पतिरधिपतिरासीन्नवदशभिरस्तुवत शूद्रार्यावसृज्येतामहोरात्रे अधिपत्नी आस्तामेकविंशत्यास्तुवतैकशफाः पशवोऽसृज्यन्त वरुणोऽधिपतिरासीत्त्रयोविंशत्यास्तुवत क्षुद्राः पशवोऽसृज्यन्त पूषाधिपतिरासील्ँ पञ्चविंशत्यास्तुवतारण्याः पशवोसृज्यन्त वायुरधिपतिरासीत् सप्तविंशत्यास्तुवत द्यावापृथिवी वि (२) ऐतां वसवो रुद्रा आदित्या अनु व्यायन् तेषामाधिपत्यमासीन्नवविंशत्यास्तुवत वनस्पतयोऽसृज्यन्त सोमोऽधिपतिरासीदेकत्रिंशतास्तुवतप्रजाअसृज्यन्त यावानाश्चायावानाश्चाधिपत्यमासीत्त्रयस्त्रिंशतास्तुवत भूतान्यशाम्यन् प्रजापतिः परमेष्ठ्यधिपतिरासीत्—३५) [अधिपति वि पञ्चत्रिंशाच्च] ॥ १० ॥

इयमेव सा या प्रथमा व्यौच्छदन्तरस्यां चरति प्रविष्टा । वधूर्जजान नवगज्जनित्री त्रय एनां महिमानः सचन्ते । छन्दस्वती उषसा पेपिशाने समानं योनिमनु सञ्चरन्ती । सूर्यपत्नी विचरतः प्रजानती केतुं कृण्वाने अजरे भूरिरेतसा । ऋतस्य पन्थामनु तिस्र आगु स्त्रयो

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

घर्मासो अनु ज्योतिषागुः । प्रजामेका रक्षत्यूर्जमेका (१) व्रतमेका रक्षति देवयूनाम् । चतुष्टोमो अभवद्या तुरीया यज्ञस्य पक्षावृषयो भवन्ती । गायत्रीं त्रिष्टुभं जगतीमनुष्टुभं बृहदर्कं युञ्जानाः सुवराभरन्निदम् । पञ्चभिर्धाता विदधाविदं यत्तासाꣳ स्वसूरजनयत् पञ्च पञ्च । तासामु यन्ति प्रयवेण पञ्च नानारूपाणि क्रतवो वसानाः । त्रिꣳशत्स्वसार उपयन्ति निष्कृतꣳ समानं केतुं प्रतिमुञ्चमानाः (२) । ऋतूꣳस्तन्वते कवयः प्रजानतीर्मध्ये छन्दसः परियन्ति भास्वतीः । ज्योतिष्मती प्रतिमुञ्चते नभो रात्री देवी सूर्यस्य व्रतानि । वि पश्यन्ति पशवो जायमाना नानारूपा मातुरस्या उपस्थे । एकाष्टका तपसा तप्यमाना जजान गर्भं महिमानमिन्द्रम् । तेन दस्यून् व्यसहन्त देवा हन्ताऽसुराणामभवच्छचीभिः । अनानुजामनुजां मामकर्त सत्यं वदन्त्यन्विच्छ एतत् । भूयासम् (३) अस्य सुमतौ यथा यूयमन्या वो अन्यामति मा प्रयुक्त । अभून्मम सुमतौ विश्ववेदा आष्ट प्रतिष्ठामविदद्धि गाधम् । भूयासमस्य सुमतौ यथा यूयमन्या वो अन्यामति मा प्रयुक्त । पञ्च व्युष्टीरनु पञ्च दोहा गां पञ्चनाम्नीमृतवोऽनु पञ्च । पञ्च दिशः पञ्चदशेन क्लृप्ताः समानमूर्ध्नीरभिलोकमेकम् (४) । ऋतस्य गर्भः प्रथमा व्यूषुष्यपामेका महिमानं बिभर्ति । सूर्यस्यैका चरति निष्कृतेषु घर्मस्यैका सवितैकां नियच्छति । या प्रथमा व्यौच्छत् सा धेनुरभवद्यमे । सा नः पयस्वती धुक्ष्वोत्तरामुत्तराꣳ समाम् । शुक्रर्षभा नभसा ज्योतिषाऽऽगाद् विश्वरूपा शबलीरग्निकेतुः । समानम-

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

थं॑ स्वप॒स्यमा॑ना॒ बिभ्र॑ती ज॒राम॑जर उष॒ आगाः॑। ऋ॒तू॒नां पत्नी॑ (५) प्र॒थमेयमागा॒दह्नां॑ ने॒त्री ज॑नि॒त्रीप्र॒जाना॑म्। एका॑ स॒ती ब॑हु॒धोषो॒ व्युच्छ॒स्यजी॑र्णा॒ त्वं ज॑रयसि॒ सर्व॑म॒न्यत् — १९) [एका॑ प्रतिमु॒ञ्चमा॑नाभूयास॒मेकं॒पत्न्येका॒न्नविं॑श॒तिश्च॑] ॥ ११ ॥ अग्ने॑ जा॒तान् प्रणु॑दा नः स॒पत्ना॒न् प्रत्यजा॑तां जातवेदो नुदस्व। अ॒स्मे दी॑दिहि सु॒मना॒ अहे॑डन्तव॑ स्या॒ꣳ शर्म॑ त्रि॒वरू॑थ उ॒द्भित्। सह॑सा जा॒तान् प्रणु॑दा नः स॒पत्ना॒न् प्रत्यजा॑तान् जातवेदो नुदस्व। अधि॑ नो ब्रूहि सुमन॒स्यमा॑नो व॒यꣳ स्या॑म॒ प्रणु॑दा नः स॒पत्ना॑न्। चतु॒श्चत्वा॒रिꣳशः स्तोमो॒ वर्चो॒ द्रवि॑णꣳ षोड॒शः स्तोम॒ ओजो॒ द्रवि॑णं पृथि॒व्याः पुरी॑षमसि (१) अप्सो॒ नाम॑। एव॒श्छन्दो॒ वरि॑व॒श्छन्दः॑ श॒म्भूश्छन्दः॑ परि॒भूश्छन्द॑ आ॒च्छच्छन्दो॒ मन॒श्छन्दो॒ व्यच॒श्छन्दः॒ सिन्धु॒श्छन्दः॑ समु॒द्रं छन्दः॑ स॒लि॒लं छन्दः॑ सं॒यच्छन्दो॒ वि॒यच्छन्दो॒ बृ॒हच्छन्दो॒ रथन्त॒रं छन्दो॒ निका॒यश्छन्दो॒ विव॒धश्छन्दो॒ गिर॒श्छन्दो॒ भ्रज॒श्छन्दः॑ स॒ष्टुप्छन्दो॒ऽनुष्टु॒प्छन्दः॑ क॒कुच्छन्द॑स्त्रिक॒कुच्छन्दः॑ का॒व्यं छन्दो॑ऽङ्कु॒पं छन्दः॑ (२) प॒दप॑ङ्क्ति॒श्छदो॒ऽक्षर॑पङ्क्ति॒श्छन्दो॒ विष्टा॒रप॑ङ्क्ति॒श्छन्दः॑ क्षु॒रोभृ॒ज्वां छन्दः॑ प्र॒च्छच्छन्दः॑ प॒क्षश्छन्द॒ एव॒श्छन्दो॒ वरि॑व॒श्छन्दो॒ वय॒श्छदो॒ वय॒स्कृच्छन्दो॒ विशा॒लं छन्दो॒ विष्प॒र्धाश्छन्द॑श्छ॒दिश्छन्दो॒ दूरोह॒णं छन्द॑स्त॒न्द्रं छन्दो॑ऽङ्का॒ङ्कं छन्दः॑ — ३३) [अ॒सि॒छन्द॒स्त्रयस्त्रिꣳशच्च ॥ १२ ॥ अ॒ग्निर्वृ॒त्राणि॑ जङ्घनद्द्रविण॒स्युर्वि॑प॒न्यया॑। समि॑द्धः शु॒क्र आहु॑तः। त्वꣳ सोमा॑सि॒ सत्प॑ति॒स्त्वꣳ राजो॒त वृ॑त्र॒हा। त्वं भ॒द्रो अ॑सि॒ क्रतुः॑। भ॒द्रा ते॑ अग्ने स्वनीक स॒न्दृग्घो॒रस्य॑ स॒तो विषु॑णस्य॒ चारुः॑। न

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

यत्ते शोचिस्तमसा वरन्त न ध्वस्मानस्तनुवि रेप आधुः । भद्रं ते अग्ने सहसिन्ननीकमुपाक आ रोचते सूर्यस्य (१)। रुशद्दृशे ददृशे नक्तया चिदरूक्षितं दृश आ रूपे अन्नम् । सेनानीकेन सुविदत्रो अस्मे यष्टा देवाꣳ आयजिष्ठः स्वस्ति । अदब्धो गोपा उत नः परस्पा अग्ने द्युमदुत रेवद्दिदीहि । स्वस्ति नो दिवोअग्ने पृथिव्या विश्वायुर्धेहि यजथाय देव । यत्सीमहि दिविजात प्रशस्तं तदस्मासु द्रविणं धेहि चित्रम् । यथा होतर्मनुषः (२) देवताता यज्ञेभिः सूनो सहसो यजासि । एवा नो अद्य समना समानानुशन्नग्न उशतो यक्षि देवान् । अग्निमीडे पुरोहितं यज्ञस्य देवमृत्विजम् । होतारꣳ रत्नधातमम् । वृषा सोम द्युमाꣳ असि वृषा देव वृषव्रतः । वृषा धर्माणि दधिषे । सान्तपना इदꣳ हविर्मरुतस्तज्जुजुष्टन । युष्माकोती रिशादसः । यो नो मर्तो वसवो दुर्हृणायुस्तिरः सत्यानि मरुतः (३) जिघाꣳसात् । द्रुहः पाशं प्रति स मुचीष्ट तपिष्ठेन तपसा हन्तना तम् । संवत्सरीणा मरुतः स्वर्का उरुक्षयाः सगणा मानुषेषु । तेऽस्मत् पाशान् प्रमुञ्चन्त्वꣳहसः सान्तपना मदिरा मादयिष्णवः । पिप्रीहि देवाꣳ उशतो यविष्ठ विद्वाꣳ ऋतूꣳ ऋतुपते यजेह । ये दैव्या ऋत्विजस्तेभिरग्ने त्वꣳ होतॄणामस्यायजिष्ठः । अग्ने यदद्य विशो अध्वरस्य होतः पावक (४) शोचे वेष्ट्वꣳ हि यज्वा । ऋता यजासि महिना वि यद्भूर्हव्या वह यविष्ठ या ते अद्य । अग्निना रयिमश्नवत् पोषमेव दिवेदिवे। यशसं वीरवत्तमम् । गयस्फानो अमीवहा वसुवित् पुष्टिवर्धनः । सुमित्रः सोम नो भव । गृहमेधास आगत मरुतो माप भूतन । प्रमुञ्चन्तो नो अꣳ-

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

हंसः । पूर्वीभिर्हि ददाशिम शरद्भिर्मरुतो वयम् । महोभिः (५) चर्षणीनाम् । प्र बुध्निया ईरते वो महाꣳसि प्र णामानि प्र यज्यवस्तिरध्वम् । सहस्रियं दम्यं भागमेतं गृहमेधीयं मरुतो जुषध्वम् । उप यमेति युवतिः सुदक्षं दोषावस्तोर्हविष्मती घृताची । उप स्वैनमरमतिर्वसूयुः । इमो अग्ने वीततमानि हव्याजस्रो वक्षि देवतातिमच्छ । प्रति न ईꣳ सुरभीणि वियन्तु । क्रीडं वः शर्धो मारु-तमनर्वाणꣳ रथेशुभम् (६) । कण्वा अभि प्रगायत । अत्यासो न ये मरुतः स्वञ्चो यक्षदृशो न शुभयन्त मर्याः । ते हर्म्येष्ठाः शिशवो न शुभ्रा वत्सासो न प्रक्रीडिनः पयोधाः । प्रैषा मज्मेषु विथुरेव रेजते भूमिर्यामेषु यद्ध युञ्जते शुभे । ते क्रीडयो धुनयो भ्राज-दृष्टयः स्वयं महित्वं पनयन्त धूतयः । उपह्वरेषु यदचिध्वं ययिं वय इव मरुतः केन (७) चित् पथा । श्चोतन्ति कोशा उप वो रथेष्वा घृतमुक्षता मधुवर्णमर्चते । अग्निमग्निꣳ हवीमभिः सदा हवन्त विश्पतिम् । हव्यवाहं पुरुप्रियम् । तꣳ हि शश्वन्त ईडते स्रुचा देवं घृतश्चुता । अग्निꣳ हव्याय वोढवे । इन्द्राग्नी रोचना दिवः श्नथद्वृत्रमिन्द्रं वो विश्वतस्परीन्द्रं नरो विश्वक-र्मन् हविषा वावृधानो विश्वकर्मन् हविषा वर्धनेन — ४६) [सूर्यस्य मनुषो मरुतः पावकमहोभी रथेशुभं केन षट्चत्वारिꣳशच्च] ॥ १२ ॥

अपा (६५) मयं (१३०) प्राची (१२८) ध्रुवक्षिति (१६७) त्वयि (७६) रिंद्राग्नी (१०६) मा (११६) । ऽऽशु (३७) रग्ने (९६) रेकंये

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

(१३५) य (२६९) मन्ने (१२२) ऽग्नि (३९६) त्रयोदश (१८५४) ॥ १३ ॥ इति तैत्तिरीय संहितायां चतुर्थकाण्डे तृतीयःप्रपाठकः ॥

ओम् रश्मिरसि क्षयाय त्वा क्षयं जिन्व प्रेतिरसि धर्माय त्वा धर्मं जिन्वान्वितिरसि दिवे त्वा दिवं जिन्व सन्धिरस्यन्तरिक्षाय त्वान्तरिक्षं जिन्व प्रतिधिरसि पृथिव्यै त्वा पृथिवीं जिन्व विष्टम्भोऽसि वृष्ट्यै त्वा वृष्टिं जिन्व प्रवास्यह्ने त्वाहर्जिन्वानुवासि रात्रियै त्वा रात्रिं जिन्वोशिगसि (१) वसुभ्यस्त्वा वसूं जिन्व प्रकेतोऽसि रुद्रेभ्यस्त्वा रुद्रां जिन्व सुदीतिरस्यादित्येभ्यस्त्वाऽऽदित्यां जिन्वौजोऽसि पितृभ्यस्त्वा पितॄं जिन्व तन्तुरसि प्रजाभ्यस्त्वा प्रजाजिन्व पृतनाषाडसि पशुभ्यस्त्वा पशूं जिन्व रेवदस्योषधीभ्यस्त्वौषधीर्जिन्वाभिजिदसि युक्तग्रावेन्द्राय त्वेन्द्रं जिन्वाधिपतिरसि प्राणाय (२) त्वा प्राणं जिन्व यन्तास्यपानाय त्वापानं जिन्व सꣳसर्पोऽसि चक्षुषे त्वा चक्षुर्जिन्व वयोधा असि श्रोत्राय त्वा श्रोत्रं जिन्व त्रिवृदसि प्रवृदसि संवृदसि विवृदसि सꣳरोहोऽसि नीरोहोऽसि प्ररोहोऽस्यनुरोहोऽसि वसुकोऽसि वेषश्रिरसि वस्यष्टिरसि—४३) [असि प्राणाय त्रिचत्वारिꣳशच्च] ॥ १ ॥ राज्ञ्यसि प्राची दिग्वसवस्ते देवा अधिपतयोऽग्निर्हेतीनां प्रतिधर्ता त्रिवृत् त्वा स्तोमः पृथिव्याꣳ श्रयत्वाज्यमुक्थमव्यथयत् स्तभ्नातु रथन्तरꣳ साम प्रतिष्ठित्यै विराडसि दक्षिणा दिग्रुद्रास्ते देवा अधिपतय इन्द्रो हेतीनां प्रतिधर्ता पञ्चदशस्त्वा स्तोमः पृथिव्याꣳ श्रयतु प्रउग-

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

मुक्थमव्यंथयत् स्तभ्नातु बृहत् साम प्रतिष्ठित्यै सम्राडसि प्रतीची दिक् (१) आदित्यास्ते देवा अधिपतयः सोमो हेतीनां प्रतिधर्ता सप्तदशस्त्वा स्तोमः पृथिव्याꣳ श्रयतु मरुत्वतीयमुक्थमव्यंथयत् स्तभ्नातु वैरूपꣳ साम प्रतिष्ठित्यै स्वराडस्युदीची दिग् विश्वे ते देवा अधिपतयो वरुणो हेतीनां प्रतिधर्तैकविꣳशस्त्वा स्तोमः पृथिव्याꣳ श्रयतु निष्केवल्यमुक्थमव्यंथयत् स्तभ्नातु वैराजꣳ साम प्रतिष्ठित्या अधिपत्न्यसि बृहती दिङ् मरुतस्ते देवा अधिपतयः (२) बृहस्पतिर्हेतीनां प्रतिधर्ता त्रिणवत्रयस्त्रिꣳशौ त्वा स्तोमौ पृथिव्याꣳ श्रयतां वैश्वदेवाग्निमारुते उक्थे अव्यंथयन्ती स्तभ्नीताꣳ शाक्वररैवते सामनी प्रतिष्ठित्या अन्तरिक्षायर्षयस्त्वा प्रथमजा देवेषु दिवो मात्रया वरिणा प्रथन्तु विधर्ता चायमधिपतिश्च ते त्वा सर्वे संविदाना नाकस्य पृष्ठे सुवर्गे लोके यजमानञ्च सादयन्तु—४०) [दिगधिपतय श्चत्वारिꣳशाच्च ॥२॥

अयं पुरो हरिकेशः सूर्यरश्मिस्तस्य रथगृत्सश्च रथौजाश्च सेनानिग्रामण्यौ पुञ्जिकस्थला च कृतस्थला चाप्सरसौ यातुधाना हेती रक्षाꣳसि प्रहेतिरयं दक्षिणा विश्वकर्मा तस्य रथस्वनश्च रथेचित्रश्च सेनानिग्रामण्यौ मेनका च सहजन्या चाप्सरसौ दंक्ष्णवः पशवो हेतिः पौरुषेयो वधः प्रहेतिरयं पश्चाद्विश्वव्यचास्तस्य रथप्रोतश्चासमरथश्च सेनानिग्रामण्यौ प्रम्लोचन्ती च (१) अनुम्लोचन्ती चाप्सरसौ सर्पा हेतिर्व्याघ्राः प्रहेतिरयमुत्तरात् संयद्वसुस्तस्य सेनजिच्च सुषेणश्च सेनानिग्रामण्यौ विश्वाची च घृताची चाप्सरसावापो हेतिर्वातः

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

प्रहे॑ति र॒यमु॒पर्यं॑र्वाग्वसु॒स्तस्य॒ तार्क्ष्य॑श्चारि॒ष्टने॑मिश्च सेनानिग्राम॒ण्या॑वु॒र्वशी॑ च पूर्वचि॑त्तिश्चाप्स॒रसौ॑ वि॒द्युद्धे॒तिर॑व॒स्फूर्ज॑न् प्रहे॑ति॒स्तेभ्यो॒ नम॒स्ते नो॑ मृडयन्तु॒ ते यम्॒ (२) त्रि॒ष्मो यश्च॑ नो॒ द्वेष्टि॒ तं वो॒ जम्भे॑ दधाम्या॒योस्त्वा॒ सद॑ने सादया॒म्यव॑तश्छा॒याया॒ं नम॑ः समु॒द्राय॒ नम॑ः समु॒द्रस्य॒ चक्ष॑से परमे॒ष्ठी त्वा॑ सादयतु दि॒वः पृ॒ष्ठे व्यच॑स्वतीं॒ प्रथ॑स्वतीं वि॒भूम॑तीं प्र॒भूम॑तीं परि॒भूम॑तीं दिवं॑ यच्छ॒ दिवं॑ दृꣳह॒ दिवं॒ मा हिꣳसी॒र्विश्व॑स्मै प्रा॒णाया॑पा॒नाय॑ व्या॒नायो॑दा॒नाय॑ प्रति॒ष्ठायै॑ च॒रित्रा॑य॒ सूर्य॑स्त्वा॒भिपा॑तु म॒ह्या स्व॒स्त्या (३) छ॒र्दिषा॒ शन्त॑मेन॒ तया॑ दे॒वत॑याऽङ्गिर॒स्वद्ध्रु॒वा सी॑द । प्रोथ॒दश्वो॒ न यव॑से अवि॒ष्यन् य॒दा म॒हः संवर॑णा॒द् व्यस्था॑त् । आद॑स्य॒ वातो॒ अनु॑ वाति शो॒चिरध॑ स्म ते॒ व्रज॑नं कृ॒ष्णम॑स्ति (—२८) [च॒य॒ष स्व॒स्त्या ऽष्टावि॑ꣳशतिश्च] ॥ ३ ॥

अ॒ग्निर्मू॒र्धा दि॒वः क॒कुत्पति॑ः पृथि॒व्या अ॒यम् । अ॒पाꣳ रेता॑ꣳसि जिन्वति । त्वाम॑ग्ने॒ पुष्क॑रा॒दध्यथ॑र्वा॒ निर॑मन्थत । मू॒र्ध्नो विश्व॑स्य वा॒घत॑ः । अ॒यम॒ग्निः स॑ह॒स्रिणो॒ वाज॑स्य श॒तिन॒स्पति॑ः । मू॒र्धा क॒वी र॑यी॒णाम् । भुवो॑ य॒ज्ञस्य॒ रज॑सश्च ने॒ता यत्रा॑ नि॒युद्भि॒ः सच॑से शि॒वाभि॑ः । दि॒वि मू॒र्धानं॑ दधिषे सुव॒र्षां जि॒ह्वाम॑ग्ने चकृषे हव्य॒वाह॑म् । अबो॑ध्य॒ग्निः स॒मिधा॒ जना॑नाम् (१) प्रति॑ धे॒नुमि॑वाय॒तीमु॒षास॑म् । य॒ह्वा इ॑व॒ प्र व॒यामु॒ज्जिहा॑ना॒ः प्र भा॒नव॑ः सिस्रते॒ नाक॒मच्छ॑ । अवो॑चाम क॒वये॒ मेध्या॑य॒ वचो॑ व॒न्दारु॑ वृष॒भाय॒ वृष्णे॑ । गवि॑ष्ठिरो॒ नम॑सा॒ स्तोम॑म॒ग्नौ दि॒वीव॑ रु॒क्ममु॒र्व्यञ्च॑मश्रेत् । जन॑स्य गो॒पा अ॑जनिष्ट॒ जागृ॑विर॒ग्निः सु॒दक्ष॑ः सुवि॒ताय॒ नव्य॑से । घृ॒तप्र॑तीको बृह॒ता दि॑वि॒स्पृशा॑ द्यु॒मद्वि भा॑-

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

ति भर तेभ्यः शुचिः । त्वामग्ने अङ्गिरसः (२) गुहाहितमन्वविन्दञ्छिश्रियाणं वनेवने । स जायसे मथ्यमानः सहो महत्त्वामाहुः सहसस्पुत्रमङ्गिरः । यज्ञस्य केतुं प्रथमं पुरोहितमग्निन्नरं स्त्रिषधस्थे समिन्धते । इन्द्रेण देवैः सरथꣳ स बर्हिषि सीदन्निहोता यजथाय सुक्रतुः । त्वां चित्रश्रवस्तम हवन्ते विक्षु जन्तवः । शोचिष्केशं पुरुप्रियाग्ने हव्याय वोढवे । सखायः सं वः सम्यञ्चमिषम् (३) स्तोमञ्चाग्नये । वर्षिष्ठाय क्षितीनामूर्जो नप्त्रे सहस्वते । सꣳसमिद् युवसे वृषन्नग्ने विश्वान्यर्य आ । इडस्पदे समिध्यसे स नो वसून्याभर । एना वो अग्निं नमसोर्जो नपातमाहुवे । प्रियं चेतिष्ठमरतिꣳ स्वध्वरं विश्वस्य दूतममृतम् । स योजते अरुषो विश्वभोजसा स दुद्रवत् स्वाहुतः । सुब्रह्मा यज्ञः सुशमी (४) वसूनां देवꣳ राधो जनानाम् । उदस्य शोचिरस्थादाजुह्वानस्य मीढुषः । उद्धूमासो अरुषासो दिविस्पृशः समग्निमिन्धते नरः । अग्ने वाजस्य गोमत ईशानः सहसो यह्वो । अस्मे धेहि जातवेदो महिश्रवः । स इधानो वसुष्कविरग्निरीडेन्यो गिरा । रेवदस्मभ्यं पुर्वणीक दीदिहि । क्षपो राजन्नुत त्मनाग्ने वस्तोरुतोषसः । स तिग्मजम्भ (५) रक्षसो दह प्रति । आ ते अग्न इधीमहि द्युमन्तं देवाऽजरम् । यद्ध स्या ते पनीयसी समिद्दीदयति द्यवीषꣳ स्तोतृभ्य आभर ! आ ते अग्न ऋचा हविः शुक्रस्य ज्योतिषस्पते । सुश्चन्द्र दस्म विश्पते हव्यवाट् तुभ्यꣳ हूयत इषꣳ स्तोतृभ्य आभर । उभे सुश्चन्द्र सर्पिषो दर्वी श्रीणीष आसनि । उतो न उत्पुपूर्याः (६) उक्थेषु शवसस्पत इषꣳ स्तोतृभ्य आभर । अग्ने तमद्याश्वं न स्तोमैः क्रतुन्न भद्रꣳ

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

हृदिस्पृशं । ऋध्यामात ओहैः । अधा ह्यग्ने क्रतोर्भद्रस्य दक्षस्य साधोः । रथीर्ऋतस्य बृहतो बभूथ । आभिष्टे अद्य गीर्भिर्गृणन्तोऽग्ने दाशेम । प्र ते दिवो न स्तनयन्ति शुष्माः । एभिर्नो अर्कैर्भवा नो अर्वाङ् (७) सुवर्न ज्योतिः । अग्ने विश्वेभिः सुमना अनीकैः । अग्निꣳ होतारं मन्ये दास्वन्तं वसोः सूनुꣳ सहसो जातवेदसम् । विप्रन्न जातवेदसम् । य ऊर्ध्वया स्वध्वरो देवो देवाच्या कृपा । घृतस्य विभ्राष्टिमनु शुक्रशोचिष आजुह्वानस्य सर्पिषः । अग्ने त्वन्नो अन्तमः । उत त्राता शिवो भव वरूथ्यः । तं त्वा शोचिष्ठ दीदिवः । सुम्नाय नूनमीमहे सखिभ्यः । वसुरग्निर्वसुश्रवाः (८) । अच्छा नक्षि द्युमत्तमो रयिं दाः (—५) । [जनानामङ्गिरस इषꣳ सुशर्मी तिग्मजम्भ पुपूर्या अर्वाङ् वसुश्रवाः पञ्च च] ॥ ४ ॥ इन्द्राग्निभ्यां त्वा सयुजा युजा युनज्म्याघाराभ्यां तेजसा वर्चसोक्थेभिः स्तोमेभिश्छन्दोभी रय्यै पोषाय सजातानां मध्यमस्थेयाय मया त्वा सयुजा युजा युनज्म्यम्बा दुला नितत्निरभ्रयन्ती मेघयन्ती वर्षयन्ती चुपुणीका नामासि प्रजापतिना त्वा विश्वाभिर्धीभिरुपदधामि पृथिव्युदपुरमन्नेन विष्टा मनुष्यास्ते गोप्तारोऽग्निर्वियत्तोऽस्यां तामहं प्रपद्ये सा (१) मे शर्म च वर्म चास्त्वधि द्यौरन्तरिक्षं ब्रह्मणा विष्टा मरुतस्ते गोप्तारो वायुर्वियत्तोऽस्यां तामहं प्रपद्ये सा मे शर्म च वर्म चास्तु द्यौरपराजिताऽमृतेन विष्टादित्यास्ते गोप्तारः सूर्यो वियत्तोऽस्यां तामहं प्रपद्ये सा मे शर्म च वर्म चास्तु—४८) [साष्टाचत्वारिꣳशच] ॥ ५ ॥ बृहस्पतिस्त्वा सादयतु पृथिव्याः पृष्ठे

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

ज्योतिष्मतीं विश्वस्मै प्राणायापानाय विश्वं ज्योतिर्यच्छाग्निस्तेऽधिपतिर्विश्वकर्मा त्वा सादयत्व-न्तरिक्षस्य पृष्ठे ज्योतिष्मतीं विश्वस्मै प्राणायापानाय विश्वं ज्योतिर्यच्छ वायुस्तेऽधिपतिः प्रजाप-तिस्त्वा सादयतु दिवः पृष्ठे ज्योतिष्मतीं विश्वस्मै प्राणायापानाय विश्वं ज्योतिर्यच्छ परमेष्ठी तेऽधिपतिः पुरोवातसनिरस्यभ्रसनिरसि विद्युत्सनिः (१) असि स्तनयित्नुसनिरसि वृष्टिसनि-रस्यग्नेर्यान्यसि देवानामग्नेयान्यसि वायोर्यान्यसि देवानां वायोयान्यस्यन्तरिक्षस्य यान्यसि देवानामन्तरिक्षयान्यस्यन्तरिक्षमस्यन्तरिक्षाय त्वा सलिलाय त्वा सर्णीकाय त्वा सतीकाय त्वा केताय त्वा प्रचेतसे त्वा वि वस्वते त्वा दिवस्त्वा ज्योतिष आदित्येभ्यस्त्वर्चे त्वा रुचे त्वा द्युते त्वा (२) भासे त्वा ज्योतिषे त्वा यशोदां त्वा यशसि तेजोदां त्वा तेजसिपयोदां त्वा पयसि वर्चोदां त्वा वर्चसि द्रवीणोदां त्वा द्रविणे सादयामि तेनर्षिणा तेन ब्रह्मणा तया देवतयाङ्गिरस्वद्ध्रुवा सीद — २९) [विद्युत्सनिस्त्वैकान्नत्रिंशच्च] ॥ ६ ॥ भूय-स्कृदसि वरिवस्कृदसि प्राच्यस्यूर्ध्वास्यन्तरिक्षसदस्यन्तरिक्षे सीदाप्सुषदसि श्येनसदसि गृध्र-सदसि सुपर्णसदसि नाकसदसि पृथिव्यास्त्वा द्रविणे सादयाम्यन्तरिक्षस्य त्वा द्रविणे साद-यामि दिवस्त्वा द्रविणे सादयामि दिशां त्वा द्रविणे सादयामि द्रविणोदां त्वा द्रविणे सा-दयामि प्राणं मे पाह्यपानं मे पाहि व्यानं मे (१) पाह्यायुर्मे पाहि विश्वायुर्मे पाहि सर्वा-युर्मे पाह्यग्ने यत्ते परंꣳ हृन्नाम तावेहि सꣳरभावहै पाञ्चजन्येष्वप्येध्यग्ने यावा अयावा एवा-

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

ऊमाः सब्दः सगरः सुमेकः—३२) [मे द्वात्रिंशच्च]॥ ७॥ अग्निना विश्वाषाट् सूर्येण स्वराट् कत्वा शचीपतिः ऋषभेण त्वष्टा यज्ञेन मघवान् दक्षिणया सुवर्गो मन्युना वृत्रहा सौहार्द्येन तनूधा अन्नेन गयः पृथिव्यासनोदृग्भिरन्नादो वषट्कारेणर्धः साम्ना तनूपा विराजा ज्योतिष्मान् ब्रह्मणा सोमपा गोभिर्यज्ञं दाधार क्षत्रेण मनुष्यानश्वेन च रथेन च वज्र्यृतुभिः प्रभुः संवत्सरेण परिभूस्तपसानाधृष्टः सूर्यः संतनूभिः—४९) [अग्निनैकान्नपञ्चाशत्]॥ ८॥

प्रजापतिर्मनसान्धोऽच्छेतो धाता दीक्षायाꣳ सविता भृत्यां पूषा सोमक्रयण्यां वरुण उपनद्धोऽसुरः क्रीयमाणो मित्रः क्रीतः शिपिविष्ट आसादितो नरंधिषः प्रोह्यमाणोऽधिपतिरागतः प्रजापतिः प्रणीयमानोऽग्निराग्नीध्रे बृहस्पतिराग्नीध्रात् प्रणीयमान इन्द्रो हविर्धानेऽदितिरासादितो विष्णुरुपावह्रियमाणोऽथर्वोपोत्तोयमोऽभिषुतोऽपूतपा आधूयमानो वायुः पूयमानो मित्रः क्षीरश्रीर्मन्थी सक्तुश्रीर्वैश्वदेव उन्नीतो रुद्रः (१) आहुतो वायुरावृत्तो नृचक्षाः प्रतिख्यातो भक्ष आगतः पितृणां नाराशꣳसोऽसुरात्तः सिन्धुरवभृथमवप्रयन् समुद्रोऽवगतः सलिलः प्रप्लुतः सुवरुदृचं गतः (—२१) [रुद्रएकविꣳशतिश्च ॥ ९॥

कृत्तिका नक्षत्रमग्निर्देवताग्नेरुचः स्थ प्रजापतेर्धातुः सोमस्यर्चे त्वा रुचे त्वा द्युते त्वा भासे त्वा ज्योतिषे त्वा रोहिणी नक्षत्रं प्रजापतिर्देवता मृगशीर्षं नक्षत्रꣳ सोमो देवताऽऽर्द्रा नक्षत्रꣳ रुद्रो देवता पुनर्वसू नक्षत्रमदितिर्देवता तिष्यो नक्षत्रं बृहस्पतिर्देवताऽऽश्रेषा नक्षत्रꣳ सर्पा दे

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

वता मघा नक्षत्रं पितरो देवता फल्गुनी नक्षत्रम् (१) अर्यमा देवता फल्गुनी नक्षत्रं भगो देवता हस्तो नक्षत्रꣳ सविता देवता चित्रा नक्षत्रमिन्द्रो देवता स्वाती नक्षत्रं वायुर्देवता विशाखे नक्षत्रमिन्द्राग्नी देवतानूराधा नक्षत्रं मित्रो देवता रोहिणी नक्षत्रमिन्द्रो देवता विचृतौ नक्षत्रं पितरो देवताऽषाढा नक्षत्रमापो देवताऽषाढा नक्षत्रं विश्वेदेवा देवता श्रोणा नक्षत्रं विष्णुर्देवता श्रविष्ठा नक्षत्रं वसवः (२) देवता शतभिषङ्नक्षत्रमिन्द्रो देवता प्रोष्ठपदा नक्षत्रमज एकपाद्देवता प्रोष्ठपदा नक्षत्रमहिर्बुध्नियो देवता रेवती नक्षत्रं पूषा देवताश्वयुजौ नक्षत्रमश्विनौ देवतापभरणीर्नक्षत्रं यमो देवता पूर्णा पश्चाद्यत्ते देवा अदधुः—३३) [नक्षत्रं वसवः स्वयंत्रिꣳशच्च] ॥ १० ॥ मधुश्च माधवश्च वासन्तिकावृतू शुक्रश्च शुचिश्च ग्रैष्मावृतू नभश्च नभस्यश्च वार्षिकावृतू इषश्चोर्जश्च शारदावृतू सहश्च सहस्यश्च हैमन्तिकावृतू तपश्च तपस्यश्च शैशिरावृतू अग्नेरन्तश्श्लेषोऽसि कल्पेतां द्यावापृथिवी कल्पन्तामाप ओषधीः कल्पन्तामग्नयः पृथङ्मम ज्यैष्ठ्याय सव्रताः (१) येऽग्नयः समनसोऽन्तरा द्यावापृथिवी शैशिरावृतू अभिकल्पमाना इन्द्रमिव देवा अभिसंविशन्तु संयच्च प्रचेताश्चाग्नेः सोमस्य सूर्यस्योग्रा च भीमा च पितृणां यमस्येन्द्रस्य ध्रुवा च पृथिवी च देवस्य सवितुर्मरुतां वरुणस्य धर्त्री च धरित्री च मित्रावरुणयोर्मित्रस्य धातुः प्राची च प्रतीची च वसूनाꣳ रुद्राणाम् (२) आदित्यानां ते तेऽधिपतयस्तेभ्यो नमस्ते नो मृडयन्तु ते यं द्विष्मो यश्च नो द्वेष्टि तं वो जम्भे दधामि सहस्रस्य प्रमा असि

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

सहस्रस्य प्रतिमा असि सहस्रस्य विमा असि सहस्रस्योन्मा असिसाहस्रोऽसि सहस्राय त्वे
मा मे अग्न इष्टका धेनवः सन्त्वेका च शतं च सहस्रं चायुतं च (३) नियुतश्चप्रयुतश्चा-
र्बुदश्च न्यर्बुदश्च समुद्रश्च मध्यं चान्तश्च परार्धश्चेमा मे अग्न इष्टका धेनवः सन्तु षष्टिः सह-
स्रमयुतमक्षीयमाणा ऋतुस्था स्थर्तावृधो घृतश्चुतो मधुश्चुत ऊर्जस्वतीः स्वधाविनीस्ता मे अग्न इष्ट-
का धेनवः सन्तु विराजो नाम कामदुघा अमुत्रामुष्मिँल्लोके—४५) [सन्नता रुद्राणां च पञ्चचत्वारिं-
शच्च ॥११॥ समिद्दिशामाशया नः सुवर्विन्मधोरतो माधवः पात्वस्मान् । अग्निर्देवो दुष्टरीतुरदाभ्य
इदं क्षत्रꣳ रक्षतु पात्वस्मान् । रथन्तरꣳ सामभिः पात्वस्मान् गायत्री छन्दसां विश्वरूपा । त्रिवृन्नो
विष्ठया स्तोमो अह्नाꣳ समुद्रो वात इदमोजः पिपर्तु । उग्रा दिशामभिभूतिर्वयोधाः शुचिः
शुक्रे अहन्योजसीना । इन्द्राधिपतिः पिपृतादतो नो महि (१) क्षत्रं विश्वतो धारयेदम् । बृहत्सा-
म क्षत्रभृद्वृद्धवृष्णियं त्रिष्टुभौजः शुभितमुग्रवीरम् । इन्द्र स्तोमेनपञ्चदशेन मध्यमिदं वातेन
सगरेण रक्ष । प्राचीदिशाꣳ सहयशा यशस्वती विश्वे देवाः प्रावृषाह्नाꣳ सुवर्वती । इदं क्षत्रं
दुष्टरमस्त्वोजोऽनाधृष्टꣳ सहस्रियꣳ सहस्वत् । वैरूपे सामन्निह तच्छकेम जगत्यैनं विक्ष्वावे-
शयामः । विश्वे देवाः सप्तदशेन (२) वर्च इदं क्षत्रꣳ सलिलवातमुग्रम् । धर्त्री दिशां क्षत्रमिदं
दाधारोपस्थाशानां मित्रवदस्त्वोजः । मित्रावरुणा शरदाह्नां चिकित्नू अस्मै राष्ट्राय महि शर्म
यच्छतम् । वैराजे सामन्नधि मे मनीषानुष्टुभा सम्भृतं वीर्यꣳ सहः । इदं क्षत्रं मित्रवदार्द्रदानु

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

मित्रावरुणा रक्षंतमाधिपत्यैः। सम्राट् दिशाꣳसहस्राम्नी सहस्वत्यृतुर्हेमन्तो विष्ठयां नः पिपर्तु। अवस्युवाताः (३) बृहतीर्नु शक्करीरिमं यज्ञमवन्तु नोघृताचीः। सुवर्वती सुदुघा नः पयस्वती दिशां देव्यवतु नो घृताची। त्वं गोपाः पुर एतोत पश्चाद् बृहस्पते याम्यां युङ्धि वाचम्। ऊर्ध्वा दिशाꣳ रन्तिराशौषधीनाꣳ संवत्सरेण सविता नो अह्नाम्। रेवत् सामातिच्छन्दा उ च्छन्दोऽजातशत्रुः स्योना नो अस्तु। स्तोमत्रयस्त्रिꣳशे भुवनस्य पत्नि विवस्वद्वाते अभि नः (४) गृणाहि। घृतवती सवितराधिपत्यैः पयस्वतीरन्तिराशा नो अस्तु। ध्रुवा दिशां विष्णुपत्न्यघोरास्येशाना सहसो या मनोता। बृहस्पतिर्मातरिश्वोत वायुः सन्धुवाना वाता अभि नो गृणन्तु। विष्टम्भो दिवो धरुणः पृथिव्या अस्येशाना जगतो विष्णुपत्नी। विश्वव्यचा इषयन्ती सुभूतिः शिवा नो अस्त्वदितिरुपस्थे। वैश्वानरो न ऊत्या पृष्टो दिव्यनु नः (५) अद्यानुमतिरन्विदनुमते त्वं कया नश्चित्र आ भुवत् को अद्य युङ्क्ते—१४) [महि सप्तदशेनावस्युवातानोनचतुर्दश च]॥ १२॥ रश्मी (१४३) राड्य (१४०) य (१७८) मग्नि (४०५) रिन्द्राग्निभ्यां (९८) बृहस्पतिं (१२९) भूयस्क (७२) दग्निना (४९) प्रजापतिः (७१) कृत्तिका (१३३) मधुः (१९५) समि (३६४) द्वादश (१८७७) ॥ १२॥

इतितैत्तिरीयसंहितायां चतुर्थकाण्डे चतुर्थप्रपाठकः॥ ४॥

ॐम् नमस्ते रुद्र मन्यव उतो त इषवे नमः। नमस्ते अस्तु धन्वने बाहुभ्यामुत ते

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

नमः । या त इषुः शिवतमा शिवं बभूव ते धनुः । शिवा शरव्या या तव तया नो रुद्र मृडय । या ते रुद्र शिवा तनूरघोरापापकाशिनी । तया नस्तनुवा शंतमया गिरिशंताभि चाकशीहि । यामिषुं गिरिशंत हस्ते (१) बिभर्ष्यस्तवे । शिवां गिरित्र तां कुरु मा हिꣳसीः पुरुषं जगत् । शिवेन वचसा त्वा गिरिशाच्छा वदामसि । यथा नः सर्वमिज्जगदयक्ष्मꣳ सुमना असत् । अध्यवोचदधिवक्ता प्रथमो दैव्यो भिषक् । अहीꣳश्च सर्वान् जम्भयन्त्सर्वाश्च यातुधान्यः । असौ यस्ताम्रो अरुण उत बभ्रुः सुमङ्गलः । ये चेमाꣳ रुद्रा अभितो दिक्षु (२) श्रिताः सहस्रशोऽवैषाꣳ हेड ईमहे । असौ योऽवसर्पति नीलग्रीवो विलोहितः । उतैनं गोपा अदृशन्नदृशन्नुदहार्यः । उतैनं विश्वा भूतानि स दृष्टो मृडयाति नः । नमो अस्तु नीलग्रीवाय सहस्राक्षाय मीढुषे । अथो ये अस्य सत्वानोऽहं तेभ्योऽकरन्नमः । प्र मुञ्च धन्वनस्त्वमुभयोरार्त्नियोर्ज्याम् । याश्च ते हस्त इषवः (३) परा ता भगवो वप । अवतत्य धनुस्त्वꣳ सहस्राक्ष शतेषुधे । निशीर्य शल्यानां मुखा शिवो नः सुमना भव । विज्यं धनुः कपर्दिनो विशल्यो बाणवाꣳ उत । अनेशन्नस्येषव आभुरस्य निषङ्गथिः । या ते हेतिर्मीढुष्टम हस्ते बभूव ते धनुः । तयास्मान् विश्वतस्त्वमयक्ष्मया परिब्भुज । नमस्ते अस्त्वायुधायानातताय धृष्णवे । उभाभ्याम् (४) उत ते नमो बाहुभ्यां तव धन्वने । परि ते धन्वनो हेतिरस्मान् वृणक्तु विश्वतः । अथो य इषुधिस्तवारे अस्मन्नि धेहि तम्—२२) [हस्ते दिक्ष्विषवउभाभ्यां द्वाविꣳशति

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

श्च] ॥ १ ॥ नमो हिरण्यबाहवे सेनान्ये दिशाञ्च पतये नमो नमो वृक्षेभ्यो हरिकेशेभ्यः पशूनां पतये नमो नमः सस्पिञ्जराय त्विषीमते पथीनां पतये नमो नमो बभ्लुशाय विव्याधिनेऽन्नानां पतये नमो नमो हरिकेशायोपवीतिने पुष्टानां पतये नमो नमो भवस्य हेत्यै जगतां पतये नमो नमो रुद्रायाततायिने क्षेत्राणां पतये नमो नमः सूतायाहन्त्याय वनानां पतये नमो नमः (१) रोहिताय स्थपतये वृक्षाणां पतये नमो नमो मन्त्रिणे वाणिजाय कक्षाणां पतये नमो नमो भुवन्तये वारिवस्कृतायौषधीनां पतये नमो नम उच्चैर्घोषायाक्रन्दयते पत्तीनां पतये नमो नमः कृत्स्नवीताय धावते सत्वनांपतये नमः—२९) [नम एकान्नत्रिंशच्च] ॥ २ ॥ नमः सहमानाय निव्याधिन आव्याधिनीनां पतये नमो नमः ककुभाय निषङ्गिणे स्तेनानां पतये नमो नमो निषङ्गिण इषुधिमते तस्कराणां पतये नमो नमो वञ्चते परिवञ्चते स्तायूनां पतये नमो नमो निचेरवे परिचरायारण्यानां पतये नमो नमः सृकाविभ्यो जिघांसद्भ्यो मुष्णतां पतये नमो नमोऽसिमद्भ्यो नक्तञ्चरद्भ्यः प्रकृन्तानां पतये नमो नम उष्णीषिणे गिरिचराय कुलुञ्चानां पतये नमो नमः (१) इषुमद्भ्यो धन्वाविभ्यश्च वो नमो नम आतन्वानेभ्यः प्रतिदधानेभ्यश्च वो नमो नम आ यच्छद्भ्यो वि सृजद्भ्यश्च वो नमो नमोऽस्यद्भ्यो विध्यद्भ्यश्च वो नमो नम आसीनेभ्यः शयानेभ्यश्च वो नमो नमः स्वपद्भ्यो जाग्रद्भ्यश्च वो नमो नमस्तिष्ठद्भ्यो धावद्भ्यश्च वो नमो नमः सभाभ्यः सभापतिभ्यश्च वो नमो नमो अश्वेभ्योऽश्वपतिभ्यः (२) च

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

वो नमः—३) [नमोऽश्वपतिभ्यस्त्रीणि च] ॥ ३ ॥ नम आव्याधिनीभ्यो विविध्यन्ती
भ्यश्च वो नमो नम उगणाभ्यस्तृंहतीभ्यश्च वो नमो नमो गृत्सेभ्यो गृत्सपतिभ्यश्च वो नमो
नमो व्रातेभ्यो व्रातपतिभ्यश्च वो नमो नमो गणेभ्यो गणपतिभ्यश्च वो नमो नमो विरू
पेभ्यो विश्वरूपेभ्यश्च वो नमो नमो महद्भ्यः क्षुल्लकेभ्यश्च वो नमो नमो रथिभ्योऽरथेभ्यश्च वो
नमो नमो रथेभ्यः (१) रथपतिभ्यश्च वो नमोनमः सेनाभ्यः सेनानिभ्यश्च वो नमो
नमः क्षत्तृभ्यः संग्रहीतृभ्यश्च वो नमो नमस्तक्षभ्यो रथकारेभ्यश्च वो नमो नमः कुलालेभ्यः
कर्मारेभ्यश्च वो नमो नमः पुञ्जिष्टेभ्यो निषादेभ्यश्च वो नमो नम इषुकृद्भ्यो धन्वकृद्भ्यश्च वो
नमो नमो मृगयुभ्यः श्वनिभ्यश्च वो नमो नमः श्वभ्यः श्वपतिभ्यश्च (२) वो नमः—२)
[रथेभ्यः श्वपतिभ्यश्च द्वे च ॥ ४ ॥ नमो भवाय च रुद्राय च नमः शर्वाय च पशुपतये
च नमो नीलग्रीवाय च शितिकण्ठाय च नमः कपर्दिने च व्युप्तकेशाय च नमः सहस्राक्षाय च
शतधन्वने च नमो गिरिशाय च शिपिविष्टाय च नमो मीढुष्टमाय चेषुमते च नमो ह्रस्वाय च
वामनाय च नमो बृहते चवर्षीयसे च नमो वृद्धाय च संवृध्वने च (१) नमो अग्रियाय च
प्रथमाय च नम आशवेचाजिराय च नमः शीघ्रियाय च शीभ्याय च नम ऊर्म्याय चावस्वन्याय
च नमः स्रोतस्याय च द्वीप्याय च —२५) [संवृध्वने च पञ्चविंशतिश्च] ॥ ५ ॥ नमो
ज्येष्ठाय च कनिष्ठाय च नमः पूर्वजाय चापरजाय च नमो मध्यमाय चापगल्भाय च नमो जघ-

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

न्याय च बुध्नियाय च नमः सोभ्याय च प्रतिसर्याय च नमो याम्याय च क्षेम्याय च नम उर्वर्याय च खल्याय च नमः श्लोक्याय चावसान्याय च नमो वन्याय च कक्ष्याय च नमः श्रवाय च प्रतिश्रवाय च (१) नम आशुषेणाय चाशुरथाय च नमः शूराय चावभिन्दते च नमो वर्मिणे च वरूथिने च नमो बिल्मिने च कवचिने च नमः श्रुताय च श्रुतसेनाय च (२५) [प्रतिश्रवाय च पञ्चविꣳशतिश्च] ॥ ६ ॥ नमो दुन्दुभ्याय चाहनन्याय च नमो धृष्णवे च प्रमृशाय च नमो दूताय च प्रहिताय च नमो निषङ्गिणे चेषुधिमते च नमस्तीक्ष्णेषवे चायुधिने च नमः स्वायुधाय च सुधन्वने च नमः स्रुत्याय च पथ्याय च नमः काट्याय च नीप्याय च नमः सूद्याय च सरस्याय च नमो नाद्याय च वैशन्ताय च (१) नमः कूप्याय चावट्याय च नमो वर्ष्याय चावर्ष्याय च नमो मेघ्याय च विद्युत्याय च नम ईध्रियाय चातप्याय च नमो वात्याय च रेष्मियाय च नमो वास्तव्याय च वास्तुपाय च —३०) [वैशन्ताय च त्रिꣳशच्च] ॥ ७ ॥ नमः सोमाय च रुद्राय च नमस्ताम्राय चारुणाय च नमः शङ्गाय च पशुपतये च नम उग्राय च भीमाय च नमो अग्रेवधाय च दूरेवधाय च नमो हन्त्रे च हनीयसे च नमो वृक्षेभ्यो हरिकेशेभ्यो नमस्ताराय नमः शम्भवे च मयोभवे च नमः शङ्कराय च मयस्कराय च नमः शिवाय च शिवतराय च (१) नमस्तीर्थ्याय च कूल्याय च नमः

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

मार्याय चावार्याय च नमः प्रतरणाय चोत्तरणाय च नम आतार्याय चालाद्याय च नमः श-
ष्प्याय च फेन्याय च नमः सिकत्याय च प्रवाह्याय च — ३०) [शिवतराय च त्रिꣳशच्च] ॥ ८ ॥
नम इरिण्याय च प्रपथ्याय च नमः किꣳशिलाय च क्षयणाय च नमः कपर्दिने च पुल-
स्तये च नमो गोष्ठ्याय च गृह्याय च नमस्तल्प्याय च गेह्याय च नमः काट्याय च गह्व-
रेष्ठाय च नमो ह्रदय्याय च निवेष्प्याय च नमः पाꣳसव्याय च रजस्याय च नमः शुष्क्या-
य च हरित्याय च नमो लोप्याय चोलप्याय च (१) नम ऊर्व्याय च सूर्म्याय च नमः
पर्ण्याय च पर्णशद्याय च नमोऽपगुरमाणाय चाभिघ्नते च नम आख्खिदते च प्रख्खिदते च
नमो वः किरिकेभ्यो देवानाꣳ हृदयेभ्यो नमो विक्षीणकेभ्यो नमो विचिन्वत्केभ्यो नम आनि-
र्हतेभ्यो नम आमीवत्केभ्यः — ३३) [उलप्याय च त्रयस्त्रिꣳशच्च] ॥ ९ ॥
द्रापे अन्धसस्पते दरिद्रन्नीललोहित । एषां पुरुषाणामेषां पशूनां मा भेर्मारो मो एषां किञ्च-
नाममत् । या ते रुद्र शिवा तनूः शिवा विश्वाहभेषजी । शिवा रुद्रस्य भेषजी तया नो मृड जी-
वसे । इमाꣳ रुद्राय तवसे कपर्दिने क्षयद्वीराय प्रभरामहे मतिम् । यथा नः शमसद् द्विपदे चतु-
ष्पदे विश्वं पुष्टं ग्रामे अस्मिन् (१) अनातुरम् । मृडा नो रुद्रोत नो मयस्कृधि क्षयद्वीराय
नमसा विधेम ते । यच्छं च योश्च मनुरायजे पिता तदश्याम तव रुद्र प्रणीतौ । मा नो महान्त-
मुत मा नो अर्भकं मा न उक्षन्तमुत मा न उक्षितम् । मा नो वधीः पितरं मोत मातरं प्रिया मा

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

नस्तनुवः (२) रुद्र रीरिषः। मा नस्तोके तनये मा न आयुषि मा नो गोषु मा नो अश्वेषु रीरिषः। वीरान्मा नो रुद्र भामितो वधीर्हविष्मन्तो नमसा विधेम ते। आरात्ते गोघ्न उत पूरुषघ्ने क्षयद्वीराय सुम्नमस्मे ते अस्तु। रक्षा च नो अधि च देव ब्रूह्यधा च नः शर्म यच्छ द्विबर्हाः। स्तुहि (३) श्रुतं गर्तसदं युवानं मृगं न भीममुपहत्नुमुग्रम्। मृडा जरित्रे रुद्रस्तवानो अन्यं ते अस्मन् नि वपन्तु सेनाः। परि णो रुद्रस्य हेतिर्वृणक्तु परि त्वेषस्य दुर्मतिरघायोः। अव स्थिरा मघवद्भ्यस्तनुष्व मीढ्वस्तोकाय तनयाय मृडय। मीढुष्टम शिवतम शिवो नः सुमना भव। परमे वृक्ष आयुधं निधाय कृत्तिं वसान आ चर पिनाकम् (४) बिभ्रदागहि। विकिरिद विलोहित नमस्ते अस्तु भगवः। यास्ते सहस्रꣳ हेतयोऽन्यमस्मन्निवपन्तु ताः। सहस्राणि सहस्रधा बाहुवोस्तव हेतयः। तासामीशानो भगवः पराचीना मुखा कृधि—२९) [अस्मिन् तनुवः स्तुहि पिनाकमे कान्नत्रिꣳशच्च]॥१०॥ सहस्राणि सहस्रशो ये रुद्रा अधि भूम्याम्। तेषाꣳ सहस्रयोजनेऽव धन्वानि तन्मसि। अस्मिन् महत्यर्णवेऽन्तरिक्षे भवा अधि नीलग्रीवाः शितिकण्ठाः शर्वा अधः क्षमाचराः। नीलग्रीवाः शितिकण्ठा दिवꣳ रुद्रा उपश्रिताः। ये वृक्षेषु सस्पिञ्जरा नीलग्रीवा विलोहिताः। ये भूतानामधिपतयो विशिखासः कपर्दिनः। ये अन्नेषु विविध्यन्ति पात्रेषु पिबतो जनान्। ये पथां पथिरक्षय ऐलबृदा यव्युधः। ये तीर्थानि (१) प्रचरन्ति सृकावन्तो निषङ्गिणः। य एतावन्तश्च भूयाꣳसश्च दिशो रुद्रा वि तस्थिरे। तेषाꣳ सहस्रयोजनेऽव धन्वानि तन्मसि।

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

नमो॑ रु॒द्रेभ्यो॒ ये पृ॑थि॒व्यां येऽ॑न्तरि॑क्षे॒ ये दि॒वि येषा॒मन्नं॒ वातो॑ व॒र्षमिष॑व॒स्तेभ्यो॒ दश॒ प्राची॒र्दश॑ दक्षि॒णा दश॑ प्र॒तीची॒र्दशोदी॑ची॒र्दशो॒र्ध्वास्तेभ्यो॒ नम॒स्ते नो॑ मृडयन्तु॒ ते यं द्वि॒ष्मो यश्च॑ (२) नो॒ द्वेष्टि॒ तं वो॒ जम्भे॑ दधामि—६) [ती॒र्थानि॒ यश्च॒ षट् च॑] ॥ ११ ॥

नम॑स्ते॒ (२२२) नमो॒ हिर॑ण्यबाहवे॒ (७९) नम॒ः सह॑मानाय॒ (१०३) नम॑ आव्या॒धिनी॑भ्यो॒ (१०२) नमो॑ भ॒वाय॑ (७५) नमो॑ ज्ये॒ष्ठाय॒ (७५) नमो॑ दुन्दु॒भ्याय॒ (८०) नम॒ः सोमा॑य॒ (८०) नम॑ इरि॒ण्याय॒ (८३)। द्रापे॑ (२२९) स॒हस्रा॑णि॒ (१०६) का॑दश (१२३४) ॥ ११ ॥ इति तैत्तिरीयसंहितायां चतुर्थकाण्डे पंचमः प्रपाठकः ॥

ओम् अश्म॒न्नूर्जं॒ पर्व॑ते शिश्रिया॒णां वाते॑ प॒र्जन्ये॒ वरु॑णस्य॒ शुष्मे॑। अ॒द्भ्य ओष॑धीभ्यो॒ वन॒स्पति॒भ्योऽधि॒ सम्भृ॑तां॒ तां न॒ इष॒मूर्जं॑ धत्त मरुतः सꣳररा॒णाः। अश्म॑ꣳस्ते॒ क्षुद॒मुं ते॒ शुग्‌ऋ॑च्छतु॒ यं द्वि॒ष्मः। स॒मु॒द्रस्य॑ त्वा॒ऽवाक॒याग्ने॒ परि॑ व्ययामसि। पा॒व॒को अ॒स्मभ्य॑ꣳ शि॒वो भ॑व। हि॒मस्य॑ त्वा ज॒रायु॒णाग्ने॒ परि॑ व्ययामसि। पा॒व॒को अ॒स्मभ्य॑ꣳ शि॒वो भ॑व। उप॑ (१) ज्मन्नुप॑ वेत॒सेऽव॑त्तरन्न॒दीष्वा। अग्ने॑ पि॒त्तम॒पाम॑सि। मण्डू॑कि॒ ताभि॒रा ग॑हि॒ सेमन्नो॑ य॒ज्ञम्। पा॒व॒कव॑र्णꣳ शि॒वं कृ॑धि। पा॒व॒क आ चि॒तय॑न्त्या कृ॒पा। क्षाम॑न् रुरु॒च उ॒षसो॒ न भा॒नुना॑। तूर्व॒न्न यामन्नेत॑शस्य॒ नू रण॒ आ यो घृ॒णे। न त॑तृषा॒णो अ॒जरः॑। अग्ने॑ पावक रो॒चिषा॑ म॒न्द्रया॑ देव जि॒ह्वया॑। आ दे॒वान् (२) व॑क्षि॒ यक्षि॑ च। स नः॑ पावक दीदि॒वोऽग्ने॑ दे॒वाꣳ इ॒हा व॑ह।

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

उप॑ य॒ज्ञꣳ ह॒विश्च॑ नः । अ॒पामि॒दं न्यय॑नꣳ समु॒द्रस्य॑ नि॒वेश॑नम् । अ॒न्यं ते॑ अ॒स्मत्त॑पन्तु हे॒तय॑ः पाव॒को अ॒स्मभ्य॑ꣳ शि॒वो भ॑व । नम॑स्ते॒ हर॑से शो॒चिषे॒ नम॑स्ते अस्त्व॒र्चिषे॑ । अ॒न्यं ते॑ अ॒स्मत्त॑पन्तु हे॒तय॑ः । पाव॒को अ॒स्मभ्य॑ꣳ शि॒वो भ॑व । नृ॒षदे॒ वट् (३) अप्सु॒षदे॒ वड् व॑न॒सदे॒ वड् ब॑र्हि॒षदे॒ वट् सु॑व॒र्विदे॒ वट् । ये दे॒वा दे॒वानां॑ य॒ज्ञिया॑ य॒ज्ञिया॑नाꣳ संवत्स॒री ण॒मुप॑ भा॒गमास॑ते । अ॒हु॒तादो॑ ह॒विषो॑ य॒ज्ञे अ॒स्मिन् स्व॒यं जु॑हुध्वं॒ मधु॑नो घृ॒तस्य॑ । ये दे॒वा दे॒वेष्वधि॑ दे॒व॒त्वमाय॒न् ये ब्रह्म॑णः पु॒र ए॒तारो॑ अ॒स्य । येभ्यो॒ नर्ते॑ पव॑ते॒ धाम॒ किञ्च॒न न ते दि॒वो न पृ॑थि॒व्या अधि॒ स्नुषु॑ । प्रा॒ण॒दाः (४) अ॒पा॒न॒दा व्या॑न॒दाश्च॑क्षु॒र्दा व॑र्चो॒दा व॑रिवो॒दाः । अ॒न्यं ते॑ अ॒स्मत्त॑पन्तु हे॒तय॑ः । पाव॒को अ॒स्मभ्य॑ꣳ शि॒वो भ॑व । अ॒ग्निस्ति॒ग्मेन॑ शो॒चिषा॒ यꣳस॒द्विश्वं॒ न्य॑त्रिणम् । अ॒ग्निर्नो॑ वꣳसते र॒यिम् । सैना॑नीकेन सु॒वि॒दत्रो॑ अ॒स्मे यष्टा॑ दे॒वाꣳ आय॑जिष्ठः स्व॒स्ति । अद॑ब्धो गो॒पा उ॒त नः॑ पर॒स्पा अग्ने॑ द्यु॒मदु॒त रे॒वद्दि॑दीहि—४४)

[उप॑ दे॒वान् वट् प्रा॒ण॒दाश्च॒तु॑श्चत्वारिꣳशच्च] ॥ १ ॥

य इ॒मा विश्वा॒ भुव॑नानि॒ जुह्व॒दृषि॒र्होता॑ नि॒षसादा॑ पि॒ता नः॑ । स आ॒शिषा॒ द्रवि॑णमि॒च्छमा॑नः परम॒च्छदो॒ वर॒ आ-वि॑वेश । वि॒श्वक॑र्मा॒ मन॑सा॒ यद्विहा॑या धा॒ता वि॑धा॒ता प॑र॒मोत स॒न्दृक् । तेषा॑मि॒ष्टानि॒ समि॒षा म॑दन्ति॒ यत्र॑ सप्त॒र्षीन् प॒र एक॑मा॒हुः । यो नः॑ पि॒ता ज॑नि॒ता यो वि॑धा॒ता यो नः॑ स॒तो

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

अभ्या सज्जजाने (१)। यो देवानां नामधा एक एव तꣳ संप्रश्नं भुवना यन्त्यन्या। त आ यजन्त द्रविणꣳ समस्मा ऋषयः पूर्वे जरितारो न भूना। असूर्ता सूर्ता रजसो विमाने ये भूतानि समकृण्वन्निमानि। न तं विदाथ य इदं जजानान्यद् युष्माकमन्तरं भवाति। नीहारेण प्रावृता जल्प्या चासुतृप उक्थशासश्चरन्ति। परो दिवा पर एना (२) पृथिव्या परो देवेभिरसुरैर्गुहा यत्। कꣳस्विद्गर्भं प्रथमं दध्र आपो यत्र देवाः समगच्छन्त विश्वे। तमिद्गर्भं प्रथमं दध्र आपो यत्र देवाः समगच्छन्त विश्वे। अजस्य नाभावध्येकमर्पितं यस्मिन्निदं विश्वं भुवनमधिश्रितम्। विश्वकर्मा ह्यजनिष्ट देव आदिद्गन्धर्वो अभवद्द्वितीयः। तृतीयः पिता जनितौषधीनाम् (३) अपां गर्भं व्यदधात् पुरुत्रा। चक्षुषः पिता मनसा हि धीरो घृतमेने। अजनन्नम्नमाने। यदेदन्ता अददृꣳहन्त पूर्व आदिद्द्यावापृथिवी अप्रथेताम्। विश्वतश्चक्षुरुत विश्वतोमुखो विश्वतोहस्त उत विश्वतस्पात्। सं बाहुभ्यां नमति संपतत्रैर्द्यावापृथिवी जनयन् देव एकः। किꣳस्विदासीदधिष्ठानमारम्भणं कतमत्स्वित् किमासीत्। यदी भूमिं जनयन् (४) विश्वकर्मा वि द्यामौर्णोन्महिना विश्वचक्षाः। किꣳस्विद्वनं क उ स वृक्ष आसीद्यतो द्यावापृथिवी निष्टतक्षुः। मनीषिणो मनसा पृच्छतेदु तद् यदध्यतिष्ठद् भुवनानि धारयन्। या ते धामानि परमाणि यावमा या मध्यमा विश्वकर्मन्नुतेमा। शिक्षा सखिभ्यो हविषि स्वधावः स्वयं यजस्व तनुवं जुषाणः। वाचस्पतिं विश्वकर्माणमूतये (५) मनोयुजं वाजे अद्या हुवेम।

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

स नो नेदिष्ठा हवनानि जोषते विश्वशम्भूरवसे साधुकर्मा । विश्वकर्मन् हविषा वावृधानः स्वयं यजस्व तनुवं जुषाणः । मुह्यन्त्वन्ये अभितः सपत्ना इहास्माकं मघवा सूरिरस्तु । विश्वकर्मन् हविषा वर्धनेन त्रातारमिन्द्रमकृणोरवध्यम् । तस्मै विशः समनमन्त पूर्वीरयमुग्रो विहव्यो यथासत् । समुद्राय वयुनाय सिन्धूनां पतये नमः (६) नदीनाꣳ सर्वासां पित्रे जुहुता विश्वकर्मणे विश्वाहामर्त्यꣳ हविः—९) [जजानैनौषधीनां जनयन्नूतयेनमो-नव च] ॥ २ ॥ उदेनमुत्तरां नयाग्ने घृतेनाहुत । रायस्पोषेण सꣳसृज प्रजया च धनेन च । इन्द्रेमं प्रतरां कृधि सजातानामसद्वशी । समेनं वर्चसा सृज देवेभ्यो भागधा असत् । यस्य कुर्मो हविर्गृहे तमग्ने वर्धया त्वम् । तस्मै देवा अधिब्रवन्नयश्च ब्रह्मणस्पतिः । उदु त्वा विश्वे देवाः (१) अग्ने भरन्तु चित्तिभिः । स नो भव शिवतमः सुप्रतीको विभावसुः । पञ्च दिशो दैवीर्यज्ञमवन्तु देवीरपामतिं दुर्मतिं बाधमानाः । रायस्पोषे यज्ञपतिमाभजन्तीः । रायस्पोषे अधियज्ञो अस्थात् समिद्धे अग्नावधि मामहानः । उक्थपत्र ईड्यो गृभीतस्तप्तं घर्मं परिगृह्यायजन्त । ऊर्जा यद्यज्ञमशमन्त देवा दैव्याय धर्त्रे जोष्ट्रे । देवश्रीः श्रीमणाः शतपयाः (१) परिगृह्य देवा यज्ञमायन् । सूर्यरश्मिर्हरिकेशः पुरस्तात् सविता ज्योतिरुदयाꣳ अजस्रम् । तस्य पूषा प्रसवे याति देवः सम्पश्यन् विश्वा भुवनानि गोपाः । देवा देवेभ्यो अध्वर्यन्तो अस्थु वीतꣳ शमित्रे शमिता यजध्यै । तुरीयो यज्ञो यत्र हव्यमेति

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

ततः पावका आशिषो नो जुषन्ताम्। विमान एष दिवो मध्य आस्त आपप्रिवान् रोदसी अ-
न्तरिक्षम्। स विश्वाचीरभि (३) चष्टे घृताचीरन्तरा पूर्वमपरं च केतुम्। उक्षा समुद्रो अरुणः सु-
पर्णः पूर्वस्य योनिं पितुराविवेश। मध्ये दिवो निहितः पृश्निरश्मा विचक्रमे रजसः पात्यन्तौ।
इन्द्रं विश्वा अवीवृधन् समुद्रव्यचसं गिरः। रथीतमꣳ रथीनां वाजानाꣳ सत्पतिं पतिम्। सु-
म्नहूर्यज्ञो देवाꣳ आ च वक्षद्यक्षदग्निर्देवो देवाꣳ आ च वक्षत्। वाजस्य (४) मा प्रसवेनोद्-
ग्राभेणोदग्रभीत्। अथा सपत्नाꣳ इन्द्रो मे निग्राभेणाधराꣳ अकः। उद्ग्राभश्च निग्राभश्च ब्रह्म
देवा अवीवृधन्। अथा सपत्नानिन्द्राग्नी मे विषूचीनान् व्यस्यताम्—२६) [विश्वे
देवाःशतपयाअभिवाजस्यषड्विꣳशतिश्च] ॥ ३ ॥ आशुः शिशानो
वृषभो न युध्मो घनाघनः क्षोभणश्चर्षणीनां। संक्रन्दनोऽनिमिष एकवीरः शतꣳ
सेना अजयत् साकमिन्द्रः। संक्रन्दनेनानिमिषेण जिष्णुना युत्कारेण दुश्च्यवनेन धृ-
ष्णुना। तदिन्द्रेण जयत तत् सहध्वं युधो नर इषुहस्तेन वृष्णा। स इषुहस्तैः स निषङ्गि-
भिर्वशी सꣳस्रष्टा स युध इन्द्रो गणेन। सꣳसृष्टजित् सोमपा बाहुशर्ध्यूर्ध्वधन्वा प्रतिहिता-
भिरस्ता। बृहस्पते परिदीय (१) रथेन रक्षोहामित्राꣳ अपबाधमानः। प्रभञ्जन्त्सेनाः प्रमृणो युधा
जयन्नस्माकमेध्यविता रथानां। गोत्रभिदं गोविदं वज्रबाहुं जयन्तमज्म प्रमृणन्तमोजसा। इमꣳ
संजाता अनु वीरयध्वमिन्द्रꣳ सखायोऽनु सꣳरभध्वम्। बलविज्ञायः स्थविरः प्रवीरः सहस्वान् वा-

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

जी सह॑मान उ॒ग्रः । अ॒भि वी॒रो अ॒भि सत्त्वा सहो॒जा जैत्र॒मिन्द्र॒रथ॒मा ति॑ष्ठ गो॒वित् । अ॒भि गो॒त्राणि॒ सह॑सा॒ गाह॑मानोऽदा॒यः (२) वी॒रः श॒तम॑न्युरिन्द्रः । दु॒श्च्य॒व॒नः पृ॒त॒ना॒षाड॑यु॒ध्यो॑ऽस्मा-क॒ꣳ सेना॑ अवतु॒ प्र यु॒त्सु । इन्द्र॑ आसां॒ नेता॑ बृह॒स्पति॒र्दक्षि॑णा य॒ज्ञः पु॒र ए॑तु॒ सोमः॑ । दे॒वसे॒ना-ना॑मभिभञ्ज॒ती॒नां जय॑न्तीनां म॒रुतो॑ यन्त्वग्रे॑ । इन्द्र॑स्य॒ वृष्णो॒ वरु॑णस्य॒ राज्ञ॑ आदि॒त्यानां॑ म-रु॒ता॒ꣳ शर्ध॑ उ॒ग्रम् । म॒हाम॑नसां भुवनच्य॒वानां॒ घोषो॑ दे॒वानां॒ जय॑ता॒मुद॑स्थात् । अ॒स्माक॒मिन्द्रः॒ सम्॑तेषु ध्व॒जेष्व॒स्माकं॒ या इष॑व॒स्ता जय॑न्तु (३) अ॒स्माकं॑ वी॒रा उत्त॑रे भवन्त्व॒स्मानु॑ देवा अवता॒ हवे॑षु । उद्ध॑र्षय मघव॒न्नायु॑धा॒न्युत्सत्व॑नां माम॒कानां॒ म॒हाꣳ॑सि । उद्वृ॑त्रहन् वा॒जिनां॒ वाजि॑ना॒न्युद्रथा॑नां॒ जय॑तामेतु॒ घोषः॑ । उप॒प्रेत॒ जय॑ता नरः॒ स्थि॒रा वः॑ सन्तु बा॒हवः॑ । इन्द्रो॑ वः॒ शर्म॑ यच्छत्वनाधृ॒ष्या य॒थाऽस॑थ । अव॑सृष्टा॒ परा॑ पत॒ शर॑व्ये॒ ब्रह्म॑ सꣳशिता । गच्छा॒मित्रा॒न् प्र (४) वि॒श॒मैषां॒ कञ्च॒नोच्छि॑षः । मर्मा॑णि ते॒ वर्म॑भिश्छादयामि॒ सोम॑स्त्वा राजा॒मृते॑ना॒भिव॑स्ता-म् । उ॒रोर्वरी॑यो॒ वरि॑वस्ते अस्तु॒ जय॑न्तं॒ त्वामनु॑मदन्तु दे॒वाः । यत्र॑ बा॒णाः स॒म्पत॑न्ति कुमा॒रा वि॑शि॒खा इ॑व । इन्द्रो॑ न॒स्तत्र॑ वृत्र॒हा वि॑श्वा॒हा शर्म॑ यच्छतु—४०) [दीया॒दा॒यो जय॑न्तु॒ प्र च॑त्वारि॒ꣳश॑च्च]

॥ ४ ॥ प्राची॒मनु॑ प्र॒दिशं॒ प्रेहि॑ वि॒द्वान॒ग्नेर॑ग्ने पु॒रो अ॒ग्निर्भ॑वे॒ह । विश्वा॒ आशा॒ दीद्या॑नो॒ वि भा॒ह्यूर्जं॑ नो धेहि द्वि॒पदे॒ चतु॑ष्पदे । क्रम॑ध्वम॒ग्निना॒ नाक॒मुख्य॒ꣳ हस्ते॑षु॒ बिभ्र॑तः । दि॒वः पृ॒ष्ठꣳ सुव॒र्ग॒त्वा मि॒श्रा दे॒वेभि॑राध्वम् । पृ॒थि॒व्या अ॒हमुद॒न्तरि॑क्ष॒मारु॑ह॒मन्तरि॑क्षा॒द्दिव॒मारु॑हम् । दि॒वो नाक॑स्य पृ॒ष्ठा-

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

त्सुवर्ज्योतिरगाम् (१) अहं सुवर्यन्तो नापेक्षन्त आ द्याꣳ रोहन्ति रोदसी। यज्ञं ये विश्वतो। धारꣳ सुविद्वाꣳसो वि तेनिरे । अग्ने प्रेहि प्रथमो देवयतां चक्षुर्देवानामुत मर्त्यानाम् । इयं- क्षमाणा भृगुभिः सजोषाः सुवर्यन्तु यजमानाः स्वस्ति । नक्तोषासा समनसा विरूपे धाप- येते शिशुमेकꣳ समीची । द्यावा क्षामा रुक्मो अन्तर्वि भाति देवा अग्निं धारयन् द्रविणोदाः । अग्ने सहस्राक्ष (२) शतमूर्धञ्छतं ते प्राणाः सहस्रमपानाः । त्वꣳ साहस्रस्य राय ईशिषे तस्मै ते विधेम वाजाय स्वाहा । सुपर्णोऽसि गरुत्मान् पृथिव्याꣳ सीद पृष्ठे पृथिव्याः सीद भासान्तरिक्षमा पृण ज्योतिषा दिवमुत्तभान तेजसा दिश उदृꣳह । आजुह्वानः सुप्रतीकः पुरस्तादग्ने स्वां योनिमासीद साध्या अस्मिन्त्सधस्थे अध्युत्तरस्मिन् विश्वे देवाः (३) यजमानश्च सीदत । प्रेद्धो अग्ने दीदिहि पुरो नोऽजस्रया सूर्म्या यविष्ठ । त्वाꣳ शश्वन्त उप यन्ति वाजाः । विधेम ते परमे जन्मन्नग्ने विधेम स्तोमैरवरे सधस्थे । यस्माद्योनेरुदारिथा यजे तं प्र त्वे हवीꣳषि जुहुरे समिद्धे । ताꣳ सवितुर्वरेण्यस्य चित्रामाहं वृणे सुमतिं विश्वजन्याम् । यामस्य कण्वो अदुहत् प्रपीनाꣳ सहस्रधाराम् (४) पयसा महीं गाम् । सप्त ते अग्ने समिधः सप्त जिह्वाः सप्तर्षयः सप्त धाम प्रियाणि । सप्त होत्राः सप्तधा त्वा यजन्ति सप्त योनीरा पृणस्वा घृतेन । ईदृङ् चा- न्यादृङ् चैतादृङ् च प्रतिदृङ् च मितश्च सम्मितश्च सभराः । शुक्रज्योतिश्च चित्रज्योतिश्च सत्यज्यो- तिश्च ज्योतिष्माꣳश्च सत्यश्चर्तपाश्चात्यꣳहाः (५)। ऋतजिच्च सत्यजिच्च सेनजिच्च सुषेणश्चान्त्यमित्रश्च

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

दूरे अमित्रश्च गुणः । ऋतश्च सत्यश्च ध्रुवश्च धरुणश्च धर्ता च विधर्ता च विधारयः । ईदृक्षास एतादृक्षास ऊ षु णः सदृक्षासः प्रतिसदृक्षास एतन । मितासश्च सम्मितासश्च न ऊतये सभरसो मरुतो यज्ञे अस्मिन्निन्द्रं दैवीर्विशो मरुतोऽनुवर्त्मानः (६) यथेन्द्रं दैवीर्विशो मरुतोऽनुवर्त्मान एवमिमं यजमानं दैवीश्च विशो मानुषीश्चानुवर्त्मानो भवन्तु—१६) [अगा॒ सहस्राक्ष देवाः स-हस्रधारामत्य॒ंहा अनुवर्त्मानःषोडश च] ॥ ५ ॥ जीमूतस्येव भवति प्रतीकं य-द्वर्मी याति समदामुपस्थे । अनाविद्धया तनुवा जय त्व॒ स त्वा वर्मणो महिमा पिपर्तु । धन्वना गा धन्वना जिं जयेम धन्वना तीव्राः समदो जयेम । धनुः शत्रोरपकामं कृणोति धन्वना सर्वाः प्रदिशो जयेम । वक्ष्यन्तीवेदा गनीगन्ति कर्णं प्रिय॒ सखायं परिषस्वजाना । योषेव शिङ्क्ते वितताधिधन्वन् (१) ज्या इय॒ समने पारयन्ती । ते आचरन्ती समनेव योषा मातेव पुत्रं बिभृतामुपस्थे । अप शत्रून् विध्यता॒ संविदाने आर्त्नी इमे विष्फुरन्ती अमित्रान् । बह्वीनां पिता बहुरस्य पुत्रश्चिश्चा कृणोति समनावगत्य । इषुधिः सङ्काः पृतनाश्च सर्वाः पृष्ठे निनद्धो जयति प्रसूतः । रथे तिष्ठ-न्नयति वाजिनः पुरो यत्र यत्र कामयते सुषारथिः । अभीशूनां महिमानम् (२) पनायत मनः पश्चादनुयच्छन्ति रश्मयः । तीव्रान् घोषान् कृण्वते वृषपाणयोऽश्वा रथेभिः सह वाजय-न्तः । अवक्रामन्तः प्रपदैरमित्रान् क्षिणन्ति शत्रू॒रनपव्ययन्तः । रथवाहन॒ हविरस्य नाम यत्रायुधं निहितमस्य वर्म । तत्रा रथमुप श॒ग्म॒ सदेम विश्वाहा वय॒ सुमनस्यमानाः । स्वा-

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

दुषꣳसदः पितरो वयोधाः कृच्छ्रेश्रितः शक्तीवन्तो गभीराः । चित्रसेना इषुबला अमृध्राः सतो-
वीरा उरवो व्रातसाहाः । ब्राह्मणासः (३) पितरः सोम्यासः शिवे नो द्यावापृथिवी अनेहसा ।
पूषा नः पातु दुरितादृतावृधो रक्षा माकिर्नो अघशꣳस ईशत । सुपर्णं वस्ते मृगो अस्या
दन्तो गोभिः सन्नद्धा पतति प्रसूता । यत्रा नरः सं च वि च द्रवन्ति तत्रास्मभ्यमिषवः शर्म
यꣳसन् । ऋजीते परि वृङ्धि नोऽश्मा भवतु नस्तनूः । सोमो अधि ब्रवीतु नोऽदितिः (४)
शर्म यच्छतु । आ जङ्घन्ति सान्वेषां जघनाꣳ उप जिघ्नते । अश्वाजनि प्रचेतसोऽश्वान्त्समत्सु
चोदय । अहिरिव भोगैः पर्येति बाहुं ज्याया हेतिं परिबाधमानः । हस्तघ्नो विश्वा वयुनानि
विद्वान् पुमान् पुमाꣳसं परि पातु विश्वतः । वनस्पते वीड्वङ्गो हि भूया अस्मत्सखा प्रत-
रणः सुवीरः । गोभिः सन्नद्धो असि वीडयस्वास्थाता ते जयतु जेत्वानि । दिवः पृथिव्याः
परि (५) ओज उद्भृतं वनस्पतिभ्यः पर्याभृतꣳ सहः । अपामोज्मानं परि गो-
भिरावृतमिन्द्रस्य वज्रꣳ हविषा रथं यज । इन्द्रस्य वज्रो मरुतामनीकं मित्रस्य ग-
र्भो वरुणस्य नाभिः । सेमां नो हव्यदातिं जुषाणो देव रथ प्रति हव्या गृभाय । उप
श्वासय पृथिवीमुत द्यां पुरुत्रा ते मनुतां विष्ठितं जगत् । स दुन्दुभे सजूरिन्द्रेण देवैर्दूरात् (६)
दवीयो अप सेध शत्रून् । आ क्रन्दय बलमोजो न आ धा नि ष्टनिहि दुरिता बाधमानः ।
अप प्रोथ दुन्दुभे दुच्छुनाꣳ इत इन्द्रस्य मुष्टिरसि वीडयस्व । आमूरज प्रत्यावर्तयेमाः केतुम-

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation, Kolkata. Digitization: eGangotri.

दुन्दुभिर्वावदीति । समश्वपर्णाश्चरन्ति नो नरोऽस्माकमिन्द्र रथिनो जयन्तु—४१) [धन्वन् महिमानं ब्राह्मणासोदितिः परि दूरादेकचत्वारिंशच्च] ॥ ६ ॥ यदक्रन्दः प्रथमं जायमान उद्यन्त्समुद्रादुत वा पुरीषात् । श्येनस्य पक्षा हरिणस्य बाहू उपस्तुत्यं महि जातं ते अर्वन् । यमेन दत्तं त्रित एनमायुनगिन्द्र एणं प्रथमो अध्यतिष्ठत् । गन्धर्वो अस्य रशनामगृभ्णात् सूरादश्वं वसवो निरतष्ट । असि यमो अस्यादित्यो अर्वन्नसि त्रितो गुह्येन व्रतेन । असि सोमेन समया विपृक्तः (१) आहुस्ते त्रीणि दिवि बन्धनानि । त्रीणि त आहुर्दिवि बन्धनानि त्रीण्यप्सु त्रीण्यन्तः समुद्रे । उतेव मे वरुणश्छन्त्स्यर्वन् यत्रा त आहुः परमं जनित्रम् । इमा ते वाजिन्नवमार्जनानीमा शफानाꣳ सनितुर्निधाना । अत्रा ते भद्रा रशना अपश्यमृतस्य या अभिरक्षन्ति गोपाः । आत्मानं ते मनसारादजानामवो दिवा (२) पतयन्तं पतङ्गम् । शिरो अपश्यं पथिभिः सुगेभिररेणुभिर्जेहमानं पतत्रि । अत्रा ते रूपमुत्तममपश्यं जिगीषमाणमिष आ पदे गोः । यदा ते मर्तो अनु भोगमानडादिद्ग्रसिष्ठ ओषधीरजीगः । अनु त्वा रथो अनु मर्यो अर्वन्ननु गावोऽनु भगः कनीनाम् । अनु व्रातासस्तव सख्यमीयुरनु देवा ममिरे वीर्यम् (३) ते हिरण्यशृङ्गोऽयो अस्य पादा मनोजवा अवर इन्द्र आसीत् । देवा इदस्य हविरद्यमायन् यो अर्वन्तं प्रथमो अध्यतिष्ठत् । ईर्मान्तासः सिलिकमध्यमासः सꣳशूरणासो दिव्यासो अत्याः । हꣳसा इव श्रेणिशो यतन्ते यदाक्षिषुर्दिव्यमज्ममश्वाः । तव शरीरं पतयिष्ण्वर्वन्तव चित्तं

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

वात इव ध्रजीमान् । तव शृङ्गाणि विष्ठिता पुरुत्रारण्येषु जर्भुराणा चरन्ति । उप (४) प्रागाच्छसनं वाज्यर्वा देवद्रीचा मनसा दीध्यानः । अजः पुरो नीयते नाभिरस्यानु पश्चात् कवयो यन्ति रेभाः । उप प्रागात् परमं यत् सधस्थमर्वाꣳ अच्छा पितरं मातरं च । अद्या देवान् जुष्टतमो हि गम्या अथा शास्ते दाशुषे वार्याणि—३९) [विप्रक्तो दिवा वीर्यमुपैकान्नचत्वारिꣳशच्च] ॥ ७ ॥ मा नो मित्रो वरुणो अर्यमायुरिन्द्र ऋभुक्षा मरुतः परिख्यन् । यद्वाजिनो देवजातस्य सप्तेः प्रवक्ष्यामो विदथे वीर्याणि । यन्निर्णिजा रेक्णसा प्रावृतस्य रातिं गृभीतां मुखतो नयन्ति । सुप्राङ् अजो मेम्यद् विश्वरूप इन्द्रापूष्णोः प्रियमप्येति पाथः । एष छागः पुरो अश्वेन वाजिना पूष्णो भागो नीयते विश्वदेव्यः । अभिप्रियं यत् पुरोडाशमर्वता त्वष्टेत् (१) एनꣳ सौश्रवसाय जिन्वति । यद्धविष्यमृतुशो देवयानं त्रिर्मानुषाः पर्यश्वं नयन्ति । अत्रा पूष्णः प्रथमो भाग एति यज्ञं देवेभ्यः प्रतिवेदयन्नजः । होताध्वर्युरावया अग्निमिन्धो ग्रावग्राभ उत शꣳस्ता सुविप्रः । तेन यज्ञेन स्वरंकृतेन स्विष्टेन वक्षणा आ पृणध्वम् । यूपव्रस्का उत ये यूपवाहाश्चषालं ये अश्वयूपाय तक्षति । ये चार्वते पचनꣳ सम्भरन्त्युतो (२) तेषामभिगूर्तिर्न इन्वतु । उप प्रागात् सुमन्मेऽधायि मन्म देवानामाशा उपवीतपृष्ठः । अन्वेनं विप्रा ऋषयो मदन्ति देवानां पुष्टे चकृमा सुबन्धुम् । यद्वाजिनो दाम संदानमर्वतो या शीर्षण्या रशना रज्जुरस्य । यद्वा घास्य प्रभृतमास्ये तृणꣳ सर्वा ता ते अपि देवेष्वस्तु । यदश्व-

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

स्य क्रविषः (३) मक्षिकाश्‌ यद्वा स्वरौ स्वधितौ रिप्तमस्ति । यद्धस्तयोः शमितुर्यन्नखेषु सर्वा ता ते अपि देवेष्वस्तु । यदूवध्यमुदरस्यापवाति य आमस्य क्रविषो गन्धो अस्ति । सुकृता तच्छमितारः कृण्वन्तूत मेधꣳ शृतपाकं पचन्तु । यत्ते गात्रादग्निना पच्यमानादभि शूलं निहतस्यावधावति । मा तद्भूम्यामा श्रिषत् (४) मा तृणेषु देवेभ्यस्तदुशद्भ्यो रातमस्तु—७) [इदुतोक्रविषः श्रिषत्सप्त च] ॥ ८ ॥ ये वाजिनं परिपश्यन्ति पक्वं य ईमाहुः सुरभिर्निर्हरेति । ये चार्वतो माꣳसभिक्षामुपासत उतो तेषामभिगूर्तिर्न इन्वतु । यन्नीक्षणं माꣳस्पचन्या उखाया या पात्राणि यूष्ण आसेचनानि । ऊष्मण्यापिधाना चरूणामङ्काः सूनाः परि भूषन्त्यश्वम् । निक्रमणं निषदनं विवर्तनं यच्च पड्बीशमर्वतः । यच्च पपौ यच्च घासिम् (१) जघास सर्वा ता ते अपि देवेष्वस्तु । मा त्वाग्निर्ध्वनयिद्धूमगन्धिर्मोखा भ्राजन्त्यभि विक्त जघ्रिः । इष्टं वीतमभिगूर्तं वषट्कृतं तं देवासः प्रति गृभ्णन्त्यश्वम् । यदश्वाय वास उपस्तृणन्त्यधीवासं या हिरण्यान्यस्मै । सन्दानमर्वन्तं पड्बीशं प्रिया देवेष्वा यामयन्ति । यत्ते सादे महसा शूकृतस्य पार्ष्णिया वा कशया (२) वा तुतोद । स्रुचेव ता हविषो अध्वरेषु सर्वा ता ते ब्रह्मणा सूदयामि । चतुस्त्रिꣳशद्वाजिनो देवबन्धोर्वङ्क्रीरश्वस्य स्वधितिः समेति । अच्छिद्रा गात्रा वयुना कृणोत परुष्परुरनुघुष्या वि शस्त । एकस्त्वष्टुरश्वस्या विशस्ता द्वा यन्तारा भवतस्तथर्तुः । या ते गात्राणामृतुथा कृणोमि

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

ता ता पिण्डानां प्रजुंहोम्यग्नौ । मा त्वां तपत् (३) प्रिय आत्माऽपियन्तं मा स्वधितिस्त- नुव आ तिष्ठिपत्ते । मा ते गृध्नुरविशस्तातिहाय छिद्रा गात्राण्यसिना मिथू कः । न वा उवेतन् म्रियसे न रिष्यसि देवाꣳ इदेषि पथिभिः सुगेभिः । हरी ते युञ्जा पृषती अभूतामुपा- स्थाद्वाजी धुरि रासंभस्य । सुगव्यं नोवाजीस्वश्व्यंं पुꣳसः पुत्राꣳ उत विश्वापुषꣳ रयिम् (४) अनागास्त्वन्नो अदितिः कृणोतु क्षत्रं नो अश्वो वनताꣳ हविष्मान्—९) [घासिं कशया तपद्र यिं । नवं च] ॥ ९ ॥ अश्मन् (२४४) य (३०९) उ (२२६) दाशुः (२४०) प्राचीं (३१६) जीमूतस्य (३४१) य (२३९) न्मा (२०७) ये (२०९) नवंच (२३३१) ॥ ९ ॥

इति तैत्तिरीयसंहितायां चतुर्थकाण्डेषष्ठः प्रपाठकः ॥

ॐम् अग्नाविष्णू सजोषसेमा वर्धन्तु वां गिरः । द्युम्नैर्वाजेभिरागतम् । वाजश्च मे प्रसवश्च मे प्रयतिश्च मे प्रसितिश्च मे धीतिश्च मे क्रतुश्च मे स्वरश्च मे श्लोकश्च मे श्रावश्च मे श्रुतिश्च मे ज्योतिश्च मे सुवश्च मे प्राणश्च मेऽपानः (१) च मे व्यानश्च मेऽसुश्च मे चित्तश्च म आधीतश्च मे वाक् च मे मनश्च मे चक्षुश्च मे श्रोत्रंश्च मे दक्षश्च मे बलंश्च म ओजश्च मे सहश्च म आयुश्च मे जरा च म आत्मा च मे तनूश्च मे (२) शर्म च मे वर्म च मेऽङ्गानि च मेऽस्थानि च मे परूꣳषि च मे शरीराणि च मे—१८) [अपान स्तनूश्चमेऽष्टादश च] ॥ १ ॥ ज्यैष्ठ्यंश्च म आधिपत्यश्च मे मन्युश्च मे भामश्च मेऽमश्च

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

मेऽम्भंश्च मे जेमा चं मे महिमा चं मे वरिमा चं मे प्रथिमा चं मे वृष्मा चं मे द्राघुया चं मे वृद्धश्चं मे वृद्धिश्च मे सुत्यश्चं मे श्रुद्धा चं मे जगंच (१) मे धनंश्च मे वशंश्च मे त्विषिश्च मे क्रीडा चं मे मोदंश्च मे जातश्चं मे जनिष्यमाणश्च मे सूक्तश्चं मे सुकृतश्चं मे वित्तश्चं मे वेद्यंश्च मे भूतश्चं मे भविष्यच्चं मे सुगश्चं मे सुपथंश्च म ऋद्धश्चं म ऋद्धिः (२) च मे क्लृप्तश्चं मे क्लृप्तिश्च मे मतिश्चं मे सुमतिश्चं मे—१४) [जगच्चर्द्धिश्चतुर्दश च] ॥ २ ॥

शश्चं मे मयंश्च मे प्रियश्चं मेऽनुकामश्चं मे कामंश्च मे सौमनसश्चं मे भद्रश्चं मे श्रेयंश्च मे वस्यंश्च मे यशंश्च मे भगंश्च मे द्रविणश्च मे यन्ता चं मे धर्त्ता चं मे क्षेमंश्च मे धृतिश्च मे विश्वंश्च (१) मे महंश्च मे संविच्चं मे ज्ञात्रंश्च मे सूश्चं मे प्रसूश्चं मे सीरंश्च मे लयश्चं म ऋतश्चं मेऽमृतंश्च मेऽयक्ष्मश्च मेऽनांमयच्च मे जीवातुंश्च मे दीर्घायुत्वश्चं मेऽनमित्रश्च मेऽभंयश्च मे सुगश्चं मे शयंनं (२) च मे सूषा चं मे सुदिनंश्च मे—८) [विश्वंच शयंनमष्टौ चं] ॥ ३ ॥

ऊर्क्चं च मे सूनृतां च मे पयंश्च मे रसंश्च मे घृतश्चं मे मधुं च मे सग्धिंश्च मे सपीतिश्च मे कृषिश्चं मे वृष्टिश्च मे जैत्रंश्च म औद्भिद्यश्च मे रयिश्चं मे रायंश्च मे पुष्टश्चं मे पुष्टिश्च मे विभु चं (१) मे प्रभु चं मे बहु चं मे भूयंश्च मे पूर्णश्चं मे पूर्णतंरश्च मे क्षितिश्च मे कूयंवाश्च मेऽन्नंश्च मेऽक्षुच्च मे व्रीहयंश्च मे यवांश्च मे माषांश्च मे तिलांश्च मे मुद्गाश्चं मे खल्वांश्च मे गोधूमांश्च मे मसुरांः (२) चमे प्रियङ्गवश्च मेऽणवश्च मे श्यामाकांश्च मे नीवा-

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

रांश्च मे—१४) विभु च मसुराश्चतुर्दश च] ॥४॥ अश्मा च मे मृत्तिका च मे गिरयश्च मे पर्वताश्च मे सिकताश्च मे वनस्पतयश्च मे हिरण्यञ्च मे ऽयश्च मे सीसञ्च मे त्रपुश्च मे श्यामञ्च मे लोहञ्च मे ऽग्निश्च म आपश्च मे वीरुधश्च म ओषधयश्च मे कृष्टपच्यञ्च (१) मे ऽकृष्टपच्यञ्च मे ग्राम्याश्च मे पशव आरण्याश्च यज्ञेन कल्पन्तां वित्तञ्च मे वित्तिश्च मे भूतञ्च मे भूतिश्च मे वसु च मे वसतिश्च मे कर्म च मे शक्तिश्च मेऽर्थश्च म एमश्च म इतिश्च मे गतिश्च मे—४८) [कृष्टपच्यञ्चाष्टाचत्वारिंशच्च] ॥ ५ ॥

अग्निश्च म इन्द्रश्च मे सोमश्च म इन्द्रश्च मे सविता च म इन्द्रश्च मे सरस्वती च म इन्द्रश्च मे पूषा च म इन्द्रश्च मे बृहस्पतिश्च म इन्द्रश्च मे मित्रश्च म इन्द्रश्च मे वरुणश्च म इन्द्रश्च मे त्वष्टा च (१) म इन्द्रश्च मे धाता च म इन्द्रश्च मे विष्णुश्च म इन्द्रश्च मे ऽश्विनौ च म इन्द्रश्च मे मरुतश्च म इन्द्रश्च मे विश्वे च मे देवा इन्द्रश्च मे पृथिवी च म इन्द्रश्च मे ऽन्तरिक्षञ्च म इन्द्रश्च मे द्यौश्च मे (२) इन्द्रश्च मे दिशश्च म इन्द्रश्च मे मूर्धा च म इन्द्रश्च मे प्रजापतिश्च म इन्द्रश्च मे—२१) [त्वष्टा च द्यौश्च म एकविंशतिश्च] ॥ ६ ॥ अंशुश्च मे रश्मिश्च मेऽदाभ्यश्च मेऽधिपतिश्च म उपांशुश्च मेऽन्तर्यामश्च म ऐन्द्रवायवश्च मे मैत्रावरुणश्च म आश्विनश्च मे प्रतिप्रस्थानश्च मे शुक्रश्च मे मन्थी च म आग्रयणश्च मे वैश्वदेवश्च मे ध्रुवश्च मे वैश्वानरश्च म ऋतुग्रहाश्च (१) मे ऽतिग्राह्याश्च म ऐन्द्राग्नश्च मे वैश्वदेवश्च मे

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

मरुत्वतीयांश्च मे माहेन्द्रश्चं म आदित्यश्चं मे सावित्रश्चं मे सारस्वतश्चं मे पौष्णश्चं मे पात्नीवतश्चं मे हारियोजनश्चं मे—३४) [ऋतुग्रहाश्च चतुस्त्रिꣳशच्च] ॥ ७ ॥ इध्मश्चं मे बर्हिश्चं मे वेदिश्च मे धिष्णियाश्च मे स्रुचश्च मे चमसाश्चं मे ग्रावाणश्च मे स्वरवश्च मउपरवाश्चं मेऽधिषवणे च मे द्रोणकलशश्चं मे वायव्यानि च मे पूतभृच्चं म आधवनीयश्च म आग्नींध्रञ्च मे हविर्धानंश्च मे गृहाश्चं (१) मे सदश्च मे पुरोडाशाश्च मे पचताश्चं मेऽवभृथश्चं मे स्वगाकारश्चं मे—१६) [गृहाश्च षोडश च] ॥ ८ ॥ अग्निश्चं मे घर्मश्चं मेऽर्कश्चं मे सूर्यश्च मे प्राणश्चं मेऽश्वमेधश्चं मे पृथिवी च मे दितिश्च मेऽदितिश्च मे द्यौश्चं मे शक्करीरङ्गुलयो दिशश्च मे यज्ञेन कल्पन्तामृक् चं मे सामं च मे स्तोमश्च मे यजुश्च मे दीक्षा (१) च मे तपश्च म ऋतुश्चं मे व्रतश्चं मेऽहोरात्रयोर्वृष्ट्या बृहद्रथन्तरे चं मे यज्ञेन कल्पेताम्—१८) [दीक्षाष्टादश च] ॥ ९ ॥ गर्भाश्च मे वत्साश्चं मे त्र्यविश्च मे त्र्यवी चं मे दित्यवाट् चं मे दित्यौही चं मे पञ्चाविश्च मे पञ्चावी चं मे त्रिवत्सश्चं मे त्रिवत्सा चं मे तुर्यवाट् चं मे तुर्यौही चं मे पष्ठवाच्चं मे पष्ठौही चं म उक्षा चं मे वशा चं म ऋषभश्चं (१) मे वेहच्चं मेऽनड्वांचं मे धेनुश्चं म आयुर्यज्ञेन कल्पतां प्राणो यज्ञेन कल्पतामपानो यज्ञेन कल्पतां व्यानो यज्ञेन कल्पतां चक्षुर्यज्ञेन कल्पताꣳ श्रोत्रं यज्ञेन कल्पतां मनो यज्ञेन कल्पतां वाग्यज्ञेन कल्पतामात्मा यज्ञेन कल्पतां यज्ञो यज्ञेन कल्पताम्—४०) [ऋषभश्चं चत्वारिꣳशच्चं] ॥ १० ॥

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

एका॑ च मे ति॒स्रश्च॑ मे॒ पञ्च॑ च मे स॒प्त च॑ मे॒ नव॑ च म॒ एका॑दश च मे॒ त्रयो॑दश च॑ मे॒ पञ्च॑दश च मे स॒प्तद॑श च मे॒ नव॑दश च म॒ एक॑विꣳशतिश्च मे॒ त्रयो॑विꣳशतिश्च मे॒ पञ्च॑विꣳशतिश्च मे स॒प्तविꣳ॑शतिश्च मे॒ नव॑विꣳशतिश्च म॒ एक॑त्रिꣳशच्च मे॒ त्रय॑स्त्रिꣳशच्च (१) मे॒ चत॑स्रश्च मेऽष्टौ च॑ मे॒ द्वाद॑श च मे॒ षोड॑श च मे विꣳश॒तिश्च॑ मे॒ चतु॑र्विꣳशतिश्च मेऽष्टावि॑ꣳशतिश्च मे॒ द्वात्रिꣳ॑शच्च मे॒ षट्त्रिꣳ॑शच्च मे चत्वारि॒ꣳशच्च॑ मे॒ चतु॑श्चत्वारिꣳशच्च मेऽष्टाच॑त्वारिꣳशच्च मे॒ वाज॑श्च प्रस॒वश्चा॑पि॒जश्च॒ क्रतु॑श्च॒ सुव॑श्च मू॒र्धा च॒ व्यश्नि॑य॒श्च (२) आ॒न्त्या॒य॒नश्चान्त्य॑श्च भौव॒नश्च॒ भुव॑न॒श्चाधि॑पतिश्च (११) [त्रय॑स्त्रिꣳशच्च॒ व्यश्नि॑य॒श्चैका॑दश च] ॥ ११ ॥

वाजो॑ नः स॒प्त प्र॒दिश॒श्चत॑स्रो वा परा॒वतः॑ । वाजो॑ नो॒ विश्वै॑र्दे॒वैर्धन॑साताविहाव॑तु । विश्वे॑ अ॒द्य म॒रुतो॒ विश्व॑ ऊ॒ती विश्वे॑ भवन्त्व॒ग्नयः॑ समि॑द्धाः । विश्वे॑ नो दे॒वा अव॒सा ग॑मन्तु॒ विश्व॑मस्तु॒ द्रवि॑णं॒ वाजो॑ अ॒स्मे । वाज॑स्य प्रस॒वं दे॒वा रथै॑र्या॒ता हि॑र॒ण्ययैः॑ । अ॒ग्निरिन्द्रो॒ बृह॒स्पति॑र्म॒रुतः॒ सोम॑पीतये । वाजे॑ वाजेऽवत वाजिनो नो॒ धने॑षु (१) विप्रा॒ अमृ॑ता॒ ऋत॒ज्ञाः । अ॒स्य मध्वः॑ पिबत मा॒दय॑ध्वं तृ॒प्ता या॑त प॒थिभि॑र्देव॒यानैः॑ । वाजः॑ पु॒रस्ता॑दु॒त म॑ध्य॒तो नो॒ वाजो॑ दे॒वाꣳ ऋ॒तुभिः॑ कल्पया॑ति । वाज॑स्य॒ हि प्र॑स॒वोऽनन्न॑मीति॒ विश्वा॒ आशा॒ वाज॑पतिर्भवेयम् । पयः॑ पृथि॒व्यां पय॒ ओष॑धीषु॒ पयो॑ दि॒व्य॑न्तरि॑क्षे॒ पयो॑ धाः । पय॑स्वतीः प्र॒दिशः॑ सन्तु॒ मह्य॑म् । सम्मा॑ सृजा॒मि पय॑सा घृ॒तेन॒ सम्मा॑ सृजाम्य॒पः (२) ओष॑धीभिः । सो॑ऽहं वाज॑ꣳ सनेयमग्ने । नक्तो॒षासा॒ सम॑न॒सा विरू॑पे

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation, Kolkata. Digitization: eGangotri.

धापयेते शिशुमेकꣳ समीची । द्यावा क्षामा रुक्मो अन्तर्विभाति देवा अग्निं धारयन् द्रविणोदाः । समुद्रोऽसि नभस्वानार्द्रदानुः शंभूर्मयोभूरभिमा वाहि स्वाहा मारुतोऽसि मरुतां गणः शंभूर्मयोभूरभि मा वाहिस्वाहाऽवस्युरसिदुवस्वाञ्छंभूर्मयोभूरभि मा (३) वाहि स्वाहा—२) [धनेष्वपोमा द्वेच] ॥ १२ ॥ अग्निं युनज्मि शवसा घृतेन दिव्यꣳ सुपर्णं वयसा बृहन्तम् । तेन वयं पतेम ब्रध्नस्य विष्टपꣳ सुवो रुहाणा अधि नाक उत्तमे । इमौ ते पक्षावजरौ पतत्रिणो याभ्याꣳ रक्षाꣳस्यप हꣳस्यग्ने । ताभ्यां पतेम सुकृतामु लोकं यत्रर्षयः प्रथमजा ये पुराणाः । चिदसि समुद्रयोनिरिन्दुर्दक्षः श्येन ऋतावा । हिरण्यपक्षः शकुनो भुरण्युर्महान्त्सधस्थे ध्रुवः (१) आ निषत्तः । नमस्ते अस्तु मा मा हिꣳसीर्विश्वस्य मूर्द्धन्नधि तिष्ठसि श्रितः । समुद्रे ते हृदयमन्तरायुर्द्यावापृथिवी भुवनेष्वर्पिते । उद्नो दत्तोदधिं भिन्त दिवः पर्जन्यादन्तरिक्षात् पृथिव्यास्ततो नो वृष्ट्यावत । दिवो मूर्धासि पृथिव्या नाभिरुर्गपामोषधीनाम् । विश्वायुः शर्म सप्रथा नमस्पथे । येनर्षयस्तपसा सत्रम् (२) आसतेन्धाना अग्निꣳ सुवरा भरन्तः । तस्मिन्नहं नि दधे नाके अग्निमेतं यमाहुर्मनवस्तीर्णबर्हिषम् । तं पत्नीभिरनु गच्छेम देवाः पुत्रैर्भ्रातृभिरुत वा हिरण्यैः । नाकं गृह्णानाः सुकृतस्य लोके तृतीये पृष्ठे अधि रोचने दिवः । आ वाचो मध्यमरुहद्भुरण्युरयमग्निः सत्पतिश्चेकितानः । पृष्ठे पृथिव्या निहितो दविद्युतदधस्पदं कृणुते (३) ये पृतन्यवः । अयमग्निर्वीरतमो वयोधाः सहस्रियो दीप्यतामप्रयुच्छन् ।

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

विभ्राजमानः सरिरस्य मध्य उप प्र यात दिव्यानि धाम । सम्प्र च्यवध्वमनु सम्प्र यातान्ने पथो देवयानान् कृणुध्वम् । अस्मिन्त्सधस्थे अध्युत्तरस्मिन् विश्वे देवा यजमानश्च सीदत । येना सहस्रं वहसि येनाग्ने सर्ववेदसम् । तेनेमं यज्ञं नो वह देवयानो यः (४) उत्तमः । उद्बुध्यस्वाग्ने प्रति जागृह्येनमिष्टापूर्ते सꣳसृजेथामयञ्च । पुनः कृण्वꣳस्त्वा पितरं युवानमन्वा-ताꣳसीत्त्वयि तन्तुमेतम् । अयं ते योनिर्ऋत्वियो यतो जातो अरोचथाः । तं जानन्नग्न आ रोहाथा नो वर्धया रयिम् — ३७) [ध्रुवः सत्रं कृणुते यः सप्तत्रिꣳशच्च] ॥ १३ ॥

ममाग्ने वर्चो विहवेष्वस्तु वयं त्वेन्धानास्तनुवं पुषेम । मह्यं नमन्तां प्रदिशश्चतस्रस्त्वयाध्यक्षेण पृतना जयेम । मम देवा विहवे सन्तु सर्व इन्द्रावन्तो मरुतो विष्णुरग्निः । ममान्तरिक्षमुरु गोपमस्तु मह्यं वातः पवतां कामे अस्मिन् । मयि देवा द्रविणमा यजन्तां मय्याशीरस्तु मयि देवहूतिः । दैव्या होतारा वनिषन्त (१) पूर्वेऽरिष्टाः स्याम तनुवा सुवीराः । मह्यं य-जन्तु मम यानि हव्याकूतिः सत्या मनसो मे अस्तु । एनो मा नि गां कतमच्चनाहं विश्वे देवासो अधि वोचता मे । देवीः षडुर्वीरुरुणः कृणोत विश्वे देवास इह वीरयध्वम् । मा हास्महि प्रजया मा तनूभिर्मा रधाम द्विषते सोमराजन् । अग्निर्मन्युं प्रतिनुदन् पुरस्तात् (२) अदब्धो गोपाः परि पाहि नस्त्वम् । प्रत्यञ्चो यन्तु निगुतः पुनस्तेऽमैषां चित्तं प्रबुधा वि नेशत् । धाता धातॄणां भुवनस्य यस्पतिर्देवꣳ सवितारमभिमातिषाहम् । इमं यज्ञमश्विनोभा

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation, Kolkata. Digitization: eGangotri.

बृहस्पतिर्देवाः पान्तु यजमानं न्यर्थात् । उरुव्यचा नो महिषः शर्म यꣳसदस्मिन् हवे पुरुहूतः पुरुक्षु । स नः प्रजायै हर्यश्व मृडयेन्द्र मा (३) नो रीरिषो मा परा दाः । ये नः सपत्ना अप ते भवन्त्विन्द्राग्निभ्यामव बाधामहे तान् । वसवो रुद्रा आदित्या उपरिस्पृशं मोग्रं चेत्तारमधिराजमक्रन् । अर्वाञ्चमिन्द्रममुतो हवामहे यो गोजिद्धनजिदश्वजिद् यः । इमन्नो यज्ञं विहवे जुषस्वास्य कुर्मो हरिवो मेदिनं त्वा—४३) [वनिषन्त पुरस्ता न्मा त्रिचत्वारिꣳशच्च] ॥१४॥

अग्नेर्मन्वे प्रथमस्य प्रचेतसो यं पाञ्चजन्यं बहवः समिन्धते । विश्वस्यां विशि प्र वि विशिवाꣳसमीमहे स नो मुञ्चत्वꣳहसः । यस्येदं प्राणन्निमिषद्यदेजति यस्य जातं जनमानञ्च केवलम् । स्तौम्यग्निं नाथितो जोहवीमि स नो मुञ्चत्वꣳहसः । इन्द्रस्य मन्ये प्रथमस्य प्रचेतसो वृत्रघ्नस्तोमा उप मामुपागुः । यो दाशुषः सुकृतो हवमुप गन्ता (१) स नो मुञ्चत्वꣳहसः । यः संग्रामं नयति सं वशी युधे यः पुष्टानि सꣳसृजति त्रयाणि । स्तौमीन्द्रं नाथितो जोहवीमि स नो मुञ्चत्वꣳहसः । मन्वे वां मित्रावरुणा तस्य वित्तꣳ सत्यौजसा दृꣳहणा यन्नुदेथे । या राजानꣳ सरथं याथ उग्रा ता नो मुञ्चतमागसः । यो वाꣳरथ ऋजुरश्मिः सत्यधर्मा मिथुश्चरन्तमुपयाति दूषयन् । स्तौमि (२) मित्रावरुणा नाथितो जोहवीमि तौ नो मुञ्चतमागसः । वायोः सवितुर्विदथानि मन्महे यावात्मन्वद्बिभृतो यौ च रक्षतः । यौ विश्वस्य परिभूबभूवतुस्तौ नो मुञ्चतमागसः । उप श्रेष्ठा न आशिषो देवयोर्धर्मे अस्थिरन् । स्तौमि वायुꣳसवितारं नाथितो

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

जोहवीमि तौ नो मुञ्चतमागसः । रथीतमौ रथीनामह्व ऊतये शुभं गमिष्ठौ सुयमेभिरश्वैः । ययोः (३) वां देवौ देवेष्वनिशितमोजस्तौ नो मुञ्चतमागसः । यदयातं वहतुꣳसूर्यायास्त्रिचक्रेण सꣳसदमिच्छमानौ । स्तौमि देवावश्विनौ नाथितो जोहवीमि तौ नो मुञ्चतमागसः । मरुतां मन्वे अधि नो ब्रुवन्तु प्रेमां वाचं विश्वामवन्तु विश्वे । आशून् हुवे सुयामानूतये ते नो मुञ्चन्त्वेनसः । तिग्ममायुधं वीडितꣳ सहस्वद्दिव्यꣳ शर्धः (४) पृतनासु जिष्णु । स्तौमि देवान्मरुतो नाथितो जोहवीमि ते नो मुञ्चन्त्वेनसः । देवानां मन्वे अधि नो ब्रुवन्तु प्रेमांवाचं विश्वामवन्तु विश्वे । आशून् हुवे सुयमानूतये ते नो मुञ्चन्त्वेनसः । यदिदं माऽभिशोचति पौरुषेयेण दैव्येन । स्तौमि विश्वान्देवान्नाथितो जोहवीमि ते नो मुञ्चन्त्वेनसः । अनु नोऽद्यानुमति रनु (५) इदनुमते त्वं वैश्वानरो न ऊत्या पृष्टो दिवि । ये अप्रथेताममितेभिरोजोभिर्ये प्रतिष्ठे अभवतां वसूनाम् । स्तौमि द्यावापृथिवी नाथितो जोहवीमि ते नो मुञ्चतमꣳहसः । उर्वी रोदसी वरिवः कृणोतं क्षेत्रस्य पत्नी अधि नो ब्रूयातम् । स्तौमि द्यावापृथिवी नाथितो जोहवीमि ते नो मुञ्चतमꣳहसः । यत्ते वयं पुरुषत्रा यविष्ठा विद्वाꣳसश्चकृमा कच्चन (६) आगः । कृधी स्वस्माꣳ अदितेरनागा व्येनाꣳसि शिश्रथो विष्वगग्ने । यथा ह तद्वसवो गौर्यं चित् पदि षिता ममुञ्चता यजत्राः । एवा त्वमस्मत् प्र मुञ्चा व्यꣳहः प्रातार्यग्ने प्रतरां न आयुः—३४) [गन्ता स्तौमियोः शर्धोनु चन चतुस्त्रिꣳशाच्च] ॥ १५ ॥

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

अग्नाविष्णू (११८) ज्यैष्ठ्यञ्च (११४) श (१०८) मू (११४) गर्श्मा (९८) ऽग्नि (१२१) ऋशु (८४) ऋिध्मो (६६) ग्नि (६८) गर्भा (९०) एका (१११) वाजो (१५२) ऽग्निं (२३७) ममा(१९३) ऽग्नेः (३३४) पंचदश (२०१८) ॥ १५ ॥ इति तैत्तिरीय संहितायां चतुर्थकाण्डे सप्तमः प्रपाठकः युंजानो (२२९३) विष्णो (२४९८) ऋपाञ्च (१८५४) रश्मि (१८७७) नमो (१२३४) ऽश्मन्न (२३३१) ग्नाविष्णू (२०१८) सप्त (१४१०५) ॥ ७ ॥ ॥ चतुर्थःकाण्डश्चसमाप्तः ॥

ॐम् सावित्राणि जुहोति प्रसूत्यै चतुर्गृहीतेन जुहोति चतुष्पादः पशवः पशूनेवावरुन्धे चत स्रो दिशो दिक्ष्वेव प्रति तिष्ठति छन्दाꣳसि देवेभ्योऽपाक्रामन् न वो भागानि हव्यं वक्ष्याम इति तेभ्य एतच्चतुर्गृहीतमधारयन् पुरोऽनुवाक्यायै याज्यायै देवतायै वषट्काराय यच्चतुर्गृहीतं जुहोति छन्दाꣳस्येव तत् प्रीणाति तान्यस्य प्रीतानि देवेभ्यो हव्यं वहन्ति यं कामयेत (१) पापी यान्त्स्यादित्येकैकं तस्य जुहुयादाहुतीभिरेवैनमप गृह्णाति पापीयान् भवति यं कामयेत वसीया- न्त्स्यादिति सर्वाणि तस्यानुद्रुत्य जुहुयादाहुत्यैवैनमभि क्रमयति वसीयान् भवत्यथो यज्ञस्यै- वैषाभिक्रान्तिरेति वा एष यज्ञमुखादृध्या योऽग्नेर्देवतायाएत्यष्टावेतानि सावित्राणि भवन्त्य ष्टाक्षरा गायत्री गायत्रः (२) अग्निस्तेनैव यज्ञमुखादृध्या अग्नेर्देवतायै नैत्यष्टौ सावित्राणि भवन्त्याहुतिर्नवमी त्रिवृतमेव यज्ञमुखे वि यातयति यदि कामयेत छन्दाꣳसि यज्ञयश- सेनार्पयेयमित्यृचमन्तमां कुर्याच्छन्दाꣳस्येव यज्ञयशसेनार्पयति यदि कामयेत यजमानं यज्ञय-

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

शसेनार्पयेयमिति यजुरन्तमं कुर्याद्यजमानमेव यज्ञयशसेनार्पयत्यृचा स्तोमꣳ समर्द्धयेति (३)
आह समृद्ध्यै चतुर्भिरभ्रिमा दत्ते चत्वारि छन्दाꣳसि छन्दोभिरेव देवस्य त्वा सवितुः प्रसव इत्याह
प्रसूत्या अग्निर्देवेभ्यो निलायत स वेणुं प्राविशत् स एतामूतिमनु समचरद्यद्वेणोः सुषिरꣳ सुषिराऽ
भ्रिर्भवति सयोनित्वाय स यत्रयत्रावसत् तत्कृष्णमभवत् कल्माषी भवति रूपसमृद्ध्या उभयतः
क्ष्णूर्भवतीतश्च (४) अमुतश्चार्कस्यावरुध्यै व्याममात्री भवत्येतावद्वै पुरुषे वीर्यं वीर्यसम्मिताऽप-
रिमिता भवत्यपरिमितस्यावरुध्यै यो वनस्पतीनां फलग्रहिः स एषां वीर्यावान् फलग्रहिर्वेणुर्वैणवी
भवति वीर्यस्यावरुध्यै—२७) [कामयेत गायत्र इति च सप्तविꣳशतिश्च] ॥ १ ॥

व्यृद्धं वा एतद्यज्ञस्य यदयजुष्केण क्रियत इमामगृभ्णन् रशनामृतस्येत्यश्वाभिधानीमादत्ते य-
जुष्कृत्यै यज्ञस्य समृद्ध्यै प्रतूर्तं वाजिन्ना द्रवेत्यश्वमभि दधाति रूपमेवास्यैतन्महिमानं
व्याचष्टे युञ्जाथाꣳ रासभं युवमिति गर्दभमसत्येव गर्दभं प्रति ष्ठापयति तस्मादश्वाद्गर्दभो
सत्तरो योगेयोगे तवस्तरमित्याह (१) योगेयोग एवैनं युङ्क्ते वाजेवाजे हवामह इत्याहान्नं
वै वाजोऽन्नमेवाव रुन्धे सखाय इन्द्रमूतय इत्याहेन्द्रियमेवाव रुन्धेऽग्निर्देवेभ्यो निलायत तं
प्रजापतिरन्वविन्दत् प्राजापत्योऽश्वोऽश्वेन सम्भरत्यनुवित्त्यै पापवस्यसं वा एतत् क्रियते यच्छ्रे-
यसा च पापीयसा च समानं कर्म कुर्वन्ति पापीयान् (२) ह्यश्वाद्गर्दभोऽश्वं पूर्वं
नयन्ति पापवस्यसस्य व्यावृत्त्यै तस्माच्छ्रेयाꣳसं पापीयान् पश्चादन्वेति बहुर्वै भवतो

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

भ्रातृव्यो भवतीव खलु वा एष योऽग्निं चिनुते वज्र्यश्वः प्रतूर्वन्नेह्यवक्रामन्नशस्तीरित्याह वज्रेणैव पाप्मानं भ्रातृव्यमव क्रामति रुद्रस्य गाणपत्यादित्याह रौद्रा वै पशवो रुद्रादेव (३) पशून्निर्याच्यात्मने कर्म कुरुते पूष्णा सयुजा सहेत्याह पूषा वा अध्वनाꣳसन्नेता समष्ट्यै पुरीषायतनो वा एष यदग्निरङ्गिरसो वा एतमग्रे देवतानाꣳ समभरन् पृथिव्याः सधस्थादग्निं पुरीष्यमङ्गिरस्वदच्छेहीत्याह सायतनमेवैनं देवताभिः सम्भरत्यग्निं पुरीष्यमङ्गिरस्वदच्छेम इत्याह येन (४) सङ्गच्छते वाजमेवास्य वृङ्क्ते प्रजापतये प्रतिप्रोच्याग्निः सम्भृत्य इत्याहुरियं वै प्रजापतिस्तस्या एतच्छ्रोत्रं यद्वल्मीकोऽग्निं पुरीष्यमङ्गिरस्वद्भरिष्याम इति वल्मीकवपामुप तिष्ठते साक्षादेव प्रजापतये प्रतिप्रोच्याग्निꣳ सम्भरत्यग्निं पुरीष्यमङ्गिरस्वद्भराम इत्याह येन सङ्गच्छते वाजमेवास्य वृङ्क्तेऽन्वग्निरुषसामग्रं (५) अख्यदित्याहानुख्यात्या आगत्य वाज्यध्वन आक्रम्य वाजिन् पृथिवीमित्याहेच्छत्येवैनं पूर्वया विन्दत्युत्तरया द्वाभ्यामा क्रमयति प्रतिष्ठित्या अनुरूपाभ्यां तस्मादनुरूपाः पशवः प्रजायन्ते द्यौस्ते पृष्ठं पृथिवी सधस्थमित्याहैभ्यो वा एतं लोकेभ्यः प्रजापतिः समैरयत् रूपमेवास्यैतन्महिमानं व्याचष्टे वज्री वै (६) एष यदश्वो दद्भिरन्यतोदद्भ्यो भूयाल्लोमभिरुभयादद्भ्यो यं द्विष्यात्तमधस्पदं ध्यायेद्वज्रेणैवैनꣳ स्तृणुते—१७) [आह पापीयानेव येनाग्रं वै सप्तदश च] ॥ २ ॥ उत्क्रामोदक्रमीदिति द्वाभ्यामुत्क्रमयति प्रतिष्ठित्या अनुरूपाभ्यां तस्मादनुरूपाः पशवः प्रजायन्तेऽप उप

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

सृजति यत्र वा आप उपगच्छन्ति तदोषधयः प्रति तिष्ठन्त्योषधीः प्रतितिष्ठन्तीः पशवोऽनु
प्रति तिष्ठन्ति पशून् यज्ञो यज्ञं यजमानो यजमानं प्रजास्तस्मादप उप सृजति प्रतिष्ठित्यै यदध्वर्यु
रनग्नावाहुतिं जुहुयादन्धोऽध्वर्युः (१) स्याद्रक्षाꣳसि यज्ञꣳ हन्युर्हिरण्यमुपास्य जुहोत्यग्निवत्येव
जुहोति नान्धोऽध्वर्युर्भवति न यज्ञꣳ रक्षाꣳसि घ्नन्ति जिघर्म्यग्निं मनसा घृतेनेत्याह मनसा हि
पुरुषो यज्ञमभिगच्छति प्रतिक्ष्यन्तं भुवनानि विश्वेत्याह सर्वꣳ ह्येष प्रत्यङ्क्षेति पृथुं तिरश्चा वयसा
बृहन्तमित्याहाल्पो ह्येष जातो महान् (२) भवति व्यचिष्ठमन्नꣳ रभसं विदानमित्याहान्नमेवास्मै
स्वदयति सर्वमस्मै स्वदते य एवं वेदा त्वा जिघर्मि वचसा घृतेनेत्याह तस्माद्यत् पुरुषो मनसाभि
गच्छति तद्वाचा वदत्यरक्षसेत्याह रक्षसामपहत्यै मर्यश्रीः स्पृहयद्वर्णो अग्निरित्याहापचितिमे-
वास्मिन् दधात्यपचितिमान् भवति य एवम् (३) वेद मनसा त्वै तामाप्तुमर्हति यामध्व
र्युरनग्नावाहुतिं जुहोति मनस्वतीभ्यां जुहोत्याहुत्योराप्त्यै द्वाभ्यां प्रतिष्ठित्यै यज्ञमुखेयज्ञमुखे
वै क्रियमाणे यज्ञꣳ रक्षाꣳसि जिघाꣳसन्त्येतर्हि खलु वा एतद्यज्ञमुखं यर्ह्येनदाहुतिरश्नुते परि
लिखति रक्षसामपहत्यै तिसृभिः परि लिखति त्रिवृद्वा अग्निर्यावानेवाग्निस्तस्माद्रक्षाꣳस्यप
हन्ति (४) गायत्रिया परि लिखति तेजो वै गायत्री तेजसैवैनं परि गृह्णाति त्रिष्टुभा परि लिखती
न्द्रियं वै त्रिष्टुगिन्द्रियेणैवैनं परि गृह्णात्यनुष्टुभा परि लिखत्यनुष्टुप् सर्वाणि छन्दाꣳसि परिभूः पर्याप्त्यै
मध्यतोऽनुष्टुभा वाग्वा अनुष्टुब् तस्मान्मध्यतो वाचा वदामो गायत्रिया प्रथमया परि लि-

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

खत्यथानुष्टुभाथ त्रिष्टुभा तेजो वै गायत्री (५) यज्ञोऽनुष्टुगिन्द्रियं त्रिष्टुप् तेजसा चैवेन्द्रियेण चोभयतो यज्ञं परि गृह्णाति—१३) [अध्वर्युर्महानेवꣳहन्ति गायत्री त्रयोदश च]॥ ३ ॥

देवस्य त्वा सवितुः प्रसव इति खनति प्रसूत्या अथो धूममेवैतेन जनयति ज्योतिष्मन्तं त्वाग्ने सुप्रतीकमित्याह ज्योतिरेवैतेन जनयति सोऽग्निर्जातः प्रजाः शुचार्पयत् तं देवा अर्धर्चेनाशमय ञ्छिवं प्रजाभ्योऽहिꣳसन्तमित्याह प्रजाभ्य एवैनꣳशमयति द्वाभ्यां खनति प्रतिष्ठित्या अपां पृष्ठमसीति पुष्करपर्णमा (१) हरत्यपां वा एतत् पृष्ठं यत् पुष्करपर्णꣳ रूपेणैवैनदा हरति पुष्करपर्णेन सम्भरति योनिर्वा अग्नेः पुष्करपर्णꣳ सयोनिमेवाग्निꣳ सम्भरति कृष्णाजिनेन सम्भरति यज्ञो वै कृष्णाजिनं यज्ञेनैव यज्ञꣳ सम्भरति यद् ग्राम्याणां पशूनां चर्मणा सम्भरेद् ग्राम्यान् पशूञ्छुचार्पयेत् कृष्णाजिनेन सम्भरत्यारण्यानेव पशून् (२) शुचार्पयति तस्मात् समावत् पशूनां प्रजायमानानामारण्याः पशवः कनीयाꣳसः शुचा ह्यृता लोमतः सम्भरत्यतो ह्यस्य मेध्यं कृष्णाजिनश्च पुष्करपर्णश्च सꣳस्तृणातीयं वै कृष्णाजिनमसौ पुष्करपर्णमाभ्यामेवैनमुभयतः परि गृह्णात्यग्निर्देवेभ्यो निलायत तमथर्वान्वपश्यदथर्वा त्वा प्रथमो निरमन्थदग्न इति (३) आह य एवैनमन्वपश्यत् तेनैवैनꣳ सम्भरति त्वामग्ने पुष्करादधीत्याह पुष्करपर्णे ह्येनमुपश्रितमविन्दत्तमु त्वा दध्यङ्ङृषिरित्याह दध्यङ् वा आथर्वणस्तेजस्व्यासीत् तेज एवास्मिन् दधाति तमु त्वा पाथ्यो वृषेत्याह पूर्वमेवोदितमुत्तरेणाभि गृणाति (४) चतसृभिः सम्भरति चत्वारि

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

छन्दाꣳसि छन्दोभिरेव गायत्रीभिर्ब्राह्मणस्य गायत्रो हि ब्राह्मणस्त्रिष्टुग्भी राजन्यस्य त्रैष्टुभो हि राजन्यो यं कामयेत वसीयान्त्स्यादित्युभयीभिस्तस्य सम्भरेत् तेजश्चैवास्मा इन्द्रियं च समीची दधात्यष्टाभिः सम्भरत्यष्टाक्षरा गायत्री गायत्रोऽग्निर्यावानेवाग्निस्तꣳ सम्भरति सीद होतरिति (५) आह देवता एवास्मैसꣳ सादयति नि होतेति मनुष्यान्त्सꣳ सीदस्वेति वयाꣳसि जनिष्वा हि जेन्यो अग्रे अह्नामित्याह देवमनुष्यानेवास्मै सꣳसन्नान् प्र जनयति—२७)
[आ पशूनिति गृणातीति सप्तविꣳशतिश्च] ॥ ४ ॥ क्रूरमिव वा अस्या एतत् करोति यत् खनत्यप उपसृजत्यापो वै शान्ताः शान्ताभिरेवास्यै शुचꣳ शमयति सन्ते वायुर्मातरिश्वा दधात्वित्याह प्राणो वै वायुः प्राणेनैवास्यै प्राणꣳ सन्दधाति सन्ते वायुरित्याह तस्माद्वायुप्रच्युता दिवो वृष्टिरीर्त्ते तस्मै च देवि वषडस्तु (१) तुभ्यमित्याह षड्वा ऋतव ऋतुष्वेव वृष्टिं दधाति तस्मात् सर्वानृतून् वर्षति यद्वषट्कुर्याद्यातयामास्य वषट्कारः स्याद्यन्न वषट्कुर्याद् रक्षाꣳसि यज्ञꣳ हन्युर्वडित्याह परोक्षमेव वषट्करोति नास्य यातयामा वषट्कारो भवति न यज्ञꣳ रक्षाꣳसि घ्नन्ति सुजातो ज्योतिषा सहेत्यनुष्टुभो प नह्यत्यनुष्टुप् (२) सर्वाणि छन्दाꣳसि छन्दाꣳसि खलु वा अग्नेः प्रिया तनूः प्रिययैवैनं तनुवा परि दधाति वेदुको वासो भवति य एवं वेद वारुणो वा अग्निरुपनद्ध उदु तिष्ठ स्वध्वरोर्ध्वऊ षु ण ऊतय इति सावित्रीभ्यामुत्तिष्ठति सवितृप्रसूत एवास्योर्ध्वां वरुणमेनिमुत्सृजति द्वाभ्यां प्रतिष्ठित्यै स जातो गर्भो असि (३) रोदस्यो-

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

रित्याह मे वै रोदसी तयोरेष गर्भो यदग्निस्तस्मादेवमाहाग्ने चारुर्विभृत ओषधीष्वि-
त्याह यदा ह्येतं वि भरन्त्यथ चारुतरो भवति प्र मातृभ्यो अधि कनिक्रदद्गा इत्याहौ
षधयो वा अस्य मातरस्ताभ्य एवैनं प्र च्यावयति स्थिरो भव वीड्वङ्ग इति गर्दभ
आ सादयति (४) सन्नह्यत्येवैनमेतया स्थेम्ने गर्दभेन सं भरति तस्मात् गर्दभः पशूनां भार-
भारितमो गर्दभेन सं भरति तस्माद्गर्दभोऽप्यनालेशेऽत्यन्यान् पशून् मेद्यत्यन्नꣳ ह्येनेनार्कꣳ
सं भरन्ति गर्दभेन सं भरति तस्माद् गर्दभो द्विरेताः सन् कनिष्ठं पशूनां प्रजायतेऽग्निर्ह्यस्य
योनिं निर्दहति प्रजासु वा एष एतर्ह्यारूढः (५) स ईश्वरः प्रजाः शुचा प्रदहः शिवो भव
प्रजाभ्य इत्याह प्रजाभ्य एवैनꣳ शमयति मानुषीभ्यस्त्वमङ्गिर इत्याह मानव्यो हि प्रजा
मा द्यावापृथिवी अभि शूशुचो मा न्तरिक्षं मा वनस्पतीनित्याहै भ्य एवैनं लोकेभ्यः
शमयति प्रैतु वाजी कनिक्रददित्याह वाजी ह्येष नानदद्रासभः पत्वेति (६) आह रासभ इति
ह्येतमृषयोऽवदन् भरन्नग्निं पुरीष्यमित्याहाग्निꣳ ह्येष भरति मा पाद्यायुषः पुरेत्याहा
युरेवास्मिन् दधाति तस्माद्गर्दभः सर्वमायुरेति तस्माद्गर्दभे पुरा युषः प्रमीते बिभ्यति
वृषाग्निं वृषणं भरन्नित्याह वृषा ह्येष वृषाग्निरपां गर्भम् (७) समुद्रियमित्याहापाꣳ
ह्येष गर्भो यदग्निरग्न आ याहि वीतय इति वा इमौ लोकौ व्यैतामग्न आ याहि वि-
तय इति यदाहानयोर्लोकयोर्वीत्यै प्रच्युतो वा एष आयतनादगतः प्रतिष्ठाꣳ स एतर्ह्य

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

ध्वर्युश्च यजमानश्चध्यायत्यृतꣳसत्यमित्याहेयंवाऋतमसौ (८) सत्यमनयोरेवैनं प्रतिष्ठापयति नार्तिमार्च्छत्यध्वर्युर्न यजमानोवरुणोवा एष यजमानमभ्यैति यदग्निरुपनद्ध ओषधयः प्रति गृह्णीताग्निमेतमित्याह शान्त्यै व्यस्यन् विश्वा अमतीरराती्रित्याह रक्षसामपहत्यै निषीदन् नो अप दुर्मतिꣳ हनदित्याह प्रतिष्ठित्या ओषधयः प्रति मोदध्वम् (९) एनमित्याहौषधयो वा अग्नेर्भागधेयं ताभिरेवैनꣳ समर्धयति पुष्पावतीः सुपिप्पला इत्याह तस्मादोषधयः फलं गृह्णन्त्ययं वो गर्भ ऋत्वियः प्रत्नꣳ सधस्थमासददित्याह याभ्यएवैनं प्र च्यावयति तास्वेवैनं प्रतिष्ठापयति द्वाभ्यामुपावहरति प्रतिष्ठित्यै—१२) [अस्त्वनुष्टुबसि सादयत्यारूढइतिगर्भ मसौ मोदध्वंद्विचत्वारिꣳशच्च] ॥ ५ ॥ वारुणोवा अग्निरुपनद्धोवि पाजसेति वि स्रꣳसयति सवितृप्रसूत एवास्य विषूचीं वरुणमेनिं विसृजत्यप उपसृजत्यापोवै शान्ताः शान्ताभिरेवास्य शुचꣳशमयति तिसृभिरुपसृजति त्रिवृद्वा अग्निर्यावानेवाग्निस्तस्य शुचꣳशमयति मित्रः सꣳसृज्य पृथिवीमित्याह मित्रो वै शिवो देवानां तेनैव (१) एनꣳसꣳ सृजति शान्त्यै यद्ग्राम्याणां पात्राणां कपालैः सꣳसृजेद्ग्राम्याणि पात्राणि शुचार्पयेदर्मकपालैः सꣳसृजत्येतानि वा अनुपजीवनीयानि तान्येव शुचार्पयति शर्कराभिः सꣳसृजति धृत्या अथो शन्त्वायाजलोमैः सꣳसृजत्येषा वा अग्नेः प्रिया तनूर्यदजा प्रिययैवैनं तनुवा सꣳसृजत्यथो तेजसा कृष्णाजिनस्य लोमभिः सम्

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

(२) सृजति यज्ञो वै कृष्णाजिनं यज्ञेनैव यज्ञꣳ सꣳसृजति रुद्राः सम्भृत्य पृथिवीमित्याहैता वा एतं देवता अग्रे समभरन् ताभिरेवैनꣳ सम्भरति मखस्य शिरोऽसीत्याह यज्ञो वै मखस्तस्यैतच्छिरो यदुखा तस्मादेवमाह यज्ञस्य पदे स्थ इत्याह यज्ञस्य ह्येते (३) पदे अथो प्रतिष्ठित्यै प्रान्यामियच्छत्यन्वन्यैमन्त्रयते मिथुनत्वाय त्र्युद्धिं करोति त्रय इमे लोका एषां लोकानामाप्त्यै छन्दोभिः करोति वीर्यं वै छन्दाꣳसि वीर्येणैवैनां करोति यजुषा बिलं करोति व्यावृत्त्या इयतीं करोति प्रजापतिना यज्ञमुखेन सम्मितां द्विस्तनां करोति द्यावापृथिव्योर्दोहाय चतुस्तनां करोति पशूनां दोहायाऽष्टास्तनां करोति छन्दसां दोहाय नवाश्रिमभिचरतः (४) कुर्यात्त्रिवृतमेव वज्रꣳ सम्भृत्य भ्रातृव्याय प्र हरति स्तृत्यै कृत्वाय सा महीमुखामिति नि दधाति देवतास्वेवैनां प्रतिष्ठापयति—२१) [एवसमेतेअभिचरत एकविꣳशतिश्च ॥ ६ ॥ सप्तभिर्धूपयति सप्त वै शीर्षण्याः प्राणाः शिर एतद्यज्ञस्य यदुखा शीर्षन्नेव यज्ञस्य प्राणान् दधाति तस्मात् सप्त शीर्षन् प्राणा अश्वशकेन धूपयति प्राजापत्यो वा अश्वः सयोनित्वायादितिस्त्वेत्याहेयं वा अदितिरदित्यैवादित्यां खनत्यस्या अक्रूरङ्काराय न हि स्वः स्वꣳ हिनस्ति देवानां त्वा पत्नीरित्याह देवानाम् (१) वा एतां पत्नयोऽग्रेऽकुर्वन्ताभिरेवैनां दधाति धिषणास्त्वेत्याह विद्या वै धिषणा विद्याभिरेवैनामभीन्धे ग्नास्त्वेत्याह छन्दाꣳसि वै ग्नाश्छन्दोभिरेवैनाꣳ श्रपयति वरूत्रयस्त्वेत्याह होत्रा वै वरूत्रयो होत्राभिरेवैनां पचति जनयस्त्वेत्याह देवानां वै पत्नीः (२)

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

जनयन्त्वाभिरेवैनां पचति षड्भिः पचति षड्वा ऋतव ऋतुभिरेवैनां पचति द्विः पचन्त्वित्याह तस्मा द्विः संवत्सरस्य सस्यं पच्यते वारुण्युखाभीद्धा मैत्रियोपैति शान्त्यै, देवस्त्वा सवितोद्वपत्वित्याह सवितृप्रसूत एवैनां ब्रह्मणा देवताभिरुद्वपत्यपद्यमाना पृथिव्याशा दिश आ पृण (३) इत्याह तस्मादग्निः सर्वा दिशोऽनु वि भात्युत्तिष्ठ बृहती भवोर्ध्वा तिष्ठ ध्रुवा त्वमित्याह प्रतिष्ठित्या असुर्यं पात्रमनाच्छृण्णमाच्छृणत्ति देवत्राकरजक्षीरेणाच्छृणत्ति परमं वा एतत्पयो यदजक्षीरं परमे- णैवैनां पयसाऽऽच्छृणत्ति यजुषा व्यावृत्त्यै छन्दोभिरा च्छृणत्ति छन्दोभिर्वा एषा (४) क्रियते छन्दोभिरेव छन्दांस्यस्या च्छृणत्ति—६) [देवानां पत्नीः पृणैषा षट्च] ॥ ७ ॥

एकविंशत्या माषैः पुरुषशीर्षमच्छैत्यमेध्या वै माषा अमेध्यं पुरुषशीर्षममेध्यैरेवास्या मेध्यं निरव- दाय मेध्यं कृत्वाऽऽहरत्येकविंशतिर्भवन्त्येकविंशो वै पुरुषः पुरुषस्याप्त्यै व्यृद्धं वा एतत् प्राणैरमेध्यं यत् पुरुषशीर्षं सप्तधा वितृण्णां वल्मीकवपां प्रति नि दधाति सप्त वै शीर्षण्याः प्राणाः प्राणैरेवैनत् समर्धयति मेध्यत्वाय यावन्तः (१) वै मृत्युबन्धवस्तेषां यम आधिपत्यं परीयाय यमगाथाभिः परि गायति यमादेवैनद्वृङ्क्ते तिसृभिः परि गायति त्रय इमे लोका एभ्य एवैनल्लोकेभ्यो वृङ्क्ते तस्माद्गायते न देयं गाथा हि तद्वृङ्क्तेऽग्निभ्यः पशूनालभते कामा वा अग्नयः कामानेवाव रुन्धे यत् पशून्नालभेतानवरुद्धा अस्य (२) पशवः स्युर्यत् पर्य- ग्निकृतानुत्सृजेद्यज्ञवेशसं कुर्याद्यत् संस्थापयेद्यातयामानि शीर्षाणि स्युर्यत् पशूनालभते नैव

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

पशूनवं रुन्धे यत् पर्यंग्निकृतानुत्सृजति शीर्ष्णोमयातयामत्वाय प्राजापत्येन सꣳ स्थापयति यज्ञो वै प्रजापतिर्यज्ञ एव यज्ञं प्रतिष्ठापयति प्रजापतिः प्रजा असृजत स रिरिचानोऽमन्यत स एता आप्रीरपश्यत्ताभिर्वै स मुखतः (३) आत्मानमा प्रीणीत यदेता आप्रियो भवन्तियज्ञो वै प्रजापतिर्यज्ञमेवैताभिर्मुखत आप्रीणात्यपरिमितछन्दसोभवन्त्यपरिमितः प्रजापतिः प्रजापतेराप्त्यां ऊनातिरिक्ता मिथुनाः प्रजात्यै लोमशं वै नामैतच्छन्दः प्रजापतेः पशवो लोमशाः पशूनेवावं रुन्धे सर्वाणि वा एता रूपाणि सर्वाणि रूपाण्यग्नौ चित्यें क्रियन्ते तस्मादेता अग्नेश्चित्यस्य (४) भवन्त्येकंविꣳशतिꣳ सामिधेनीरन्वाह रुग्वा एकविꣳशो रुचमेव गच्छत्यथो प्रतिष्ठामेव प्रतिष्ठाह्येकविꣳशश्चतुर्विꣳशतिमन्वाह चतुर्विꣳशतिरर्धमासाः संवत्सरः संवत्सरोऽग्निर्वैश्वानरः साक्षादेव वैश्वानरमवं रुन्धे पराचीरन्वाह पराङिव हि सुवर्गो लोकः समास्त्वाग्न ऋतवो वर्धयन्त्वित्याह समाभिरेवाग्निं वर्धयति (५) ऋतुभिः संवत्सरं विश्वा आ भाहि प्रदिशः पृथिव्या इत्याह तस्मादग्निः सर्वा दिशोऽनु वि भाति प्रत्यौहतामश्विना मृत्युमस्मादित्याह मृत्युमेवास्मादपं नुदत्युद्वयं तमसस्परीत्याह पाप्मा वै तमः पाप्मानमेवास्मादपं हन्त्यगन्म ज्योतिरुत्तममित्याहासौ वा आदित्यः (६) ज्योतिरुत्तममादित्यस्यैव सायुज्यं गच्छति न संवत्सरस्तिष्ठति नास्य श्रीस्तिष्ठति यस्यैताः क्रियन्ते ज्योतिष्मतीमुत्तमामन्वाह ज्योतिरेवास्मा उपरिष्टाद्दधाति सुवर्गस्य लोकस्यानुख्यात्यै — २८) [यावन्तोस्यमुखतश्चित्यस्य वर्धयत्यादित्यो

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

ष्टाविंशतिश्च] ॥ ८ ॥ षड्भिर्दीक्षयति षड्वा ऋतव ऋतुभिरेवैनं दीक्षयति सप्त-
भिर्दीक्षयति सप्त छन्दांꣳसि छन्दोभिरेवैनं दीक्षयति विश्वे देवस्य नेतुरित्यनुष्टुभोत्तमया
जुहोति वाग्वा अनुष्टुप् तस्मात् प्राणानां वागुत्तमैकस्मादक्षरादनाप्तं प्रथमं पदं तस्माद्य
द्वाचोऽनाप्तं तन्मनुष्या उप जीवन्ति पूर्णया जुहोति पूर्ण इव हि प्रजापतिः (१) प्रजा-
पतेराप्त्यै न्यूनया जुहोति न्यूनाद्धि प्रजापतिः प्रजा असृजत प्रजानाꣳ सृष्ट्यै यदर्चिषि
प्रवृञ्ज्याद्भूतमव रुन्धीत यदङ्गारेषु भविष्यदङ्गारेषु प्र वृणक्ति भविष्यदेवाव रुन्धे भविष्यद्धि
भूयो भूताद्द्वाभ्यां प्र वृणक्ति द्विपाद्यजमानः प्रतिष्ठित्यै ब्रह्मणा वा एषा यजुषा सम्भृता
यदुखा सा यद्भिद्येतार्तिमार्च्छेत् (२) यजमानो हन्येतास्य यज्ञो मित्रैतामुखान्तपेत्याह
ब्रह्म वै मित्रो ब्रह्मन्नेवैनां प्रतिष्ठापयति नार्तिमार्च्छति यजमानो नास्य यज्ञो हन्यते
यदि भिद्येत तैरेव कपालैः सꣳसृजेत् सैव ततः प्रायश्चित्तिर्यो गतश्रीः स्यान्मथित्वा तस्या
व दध्याद्भूतो वा एष स स्वाम् (३) देवतामुपैति यो भूतिकामः स्याद्य उखायै स-
म्भवेत् स एव तस्य स्यादतो ह्येष सम्भवत्येष वै स्वयम्भूर्नाम भवत्येव यं कामयेत भ्रा-
तृव्यमस्मै जनयेयमित्यन्यतस्तस्याहृत्याव दध्यात् साक्षादेवास्मै भ्रातृव्यं जनयत्यम्बरी-
षादन्नकामस्याव दध्यादम्बरीषे वा अन्नं भ्रियते सयोन्येवान्नम् (४) अव रुन्धे
मुञ्जानव दधात्यूर्ग्वै मुञ्जा ऊर्जमेवास्मा अपि दधात्यग्निर्देवेभ्यो निलायत स क्रुमुकं प्रावि-

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

शत् कुमुकमवं दधाति यदेवास्य तत्र न्यक्तं तदेवावं रुन्धं आज्येन सं यौत्येतद्वा अग्नेः प्रियं धाम यदाज्यं प्रियेणैवैनं धाम्ना समर्धयत्यथो तेजसा (५) वैकङ्कतीमा दधाति भा एवावं रुन्धे शमीमयीमा दधाति शान्त्यै सीद त्वं मातुरस्या उपस्थ इति तिसृभिर्जातमुपं तिष्ठते त्रयं इमे लोका एष्वेव लोकेष्वाविदं गच्छत्यथो प्राणानेवात्मन् धंत्ते—३४) प्रजापंतिर्कच्छेतुस्वामेवान्नंतेजंसाचतुंस्त्रिःशच्च] ॥ ९ ॥ न ह स्म वै पुराग्निरपं रशुवृक्णं दहति तदंस्मै प्रयोग एवर्षिरस्वदयद्यदग्ने यानि कानि चेति समिधमा दधात्य- परशुवृक्णमेवास्मैं स्वदयति सर्वंमस्मै स्वदते य एवं वेदौदुंम्बरीमा दधात्यूर्ग्वा उदु- म्बर ऊर्जमेवास्मा अपिदधाति प्रजापंतिरग्निमसृजत तः सृष्टः रक्षांःसि (१) अजि- घाः सन्तस एतद्रांक्षोघ्नमंपश्यत्तेन वै स रक्षाःस्यपाहत यद्रांक्षोघ्नं भवंत्यग्नेरेव तेनं जा- ताद्रक्षाःस्यपंहन्त्याश्वत्थीमादधात्यश्वत्थो वै वनस्पतीनाःसपत्नसाहो विजित्यै वैकङ्कतीमा दधाति भा एवावं रुन्धे शमीमयीमा दधाति शान्त्यै सःशितं मे ब्रह्मोदेषां बाहू अतिरमित्युत्तमे औदुंम्बरी (२) वाचयति ब्रह्मणैव क्षत्रः सःश्यति क्षत्रेण ब्रह्म तस्मा- द्ब्राह्मणो राजन्यवानत्यन्यं ब्राह्मणं तस्माद्राजन्यो ब्राह्मणवानत्यन्यः राजन्यं मृत्युर्वा एष यद- ग्निरमृतः हिरंण्यः रुक्ममन्तरं प्रति मुञ्चतेऽमृतमेव मृत्योरन्तर्धत्त एकविःशतिनिर्बाधो भवत्ये- कविःशतिर्वै देवलोका द्वादश मासाः पञ्चर्तवस्त्रयं इमे लोका असावादित्यः (३) एकविःश

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

एतावन्तो वै देवलोकास्तेभ्य एव भ्रातृव्यमन्तरेति निर्बाधैर्वै देवा असुरान्निर्बाधेऽकुर्वत तन्निर्बाधानां निर्बाधत्वं निर्बाधी भवति भ्रातृव्यानेव निर्बाधे कुरुते सावित्रिया प्रति मुञ्चते प्रसूत्यै नक्तोषासेत्युत्तरयाहोरात्राभ्यामेवैनमुद्यच्छते देवा अग्निं धारयन् द्रविणोदा इत्याह प्राणा वै देवा द्रविणोदा अहोरात्राभ्यामेवैनमुद्यत्य (४) प्राणैर्दाधारासीनः प्रति मुञ्चते तस्मादासीनाः प्रजाः प्र जायन्ते कृष्णाजिनमुत्तरं तेजो वै हिरण्यं ब्रह्म कृष्णाजिनं तेजसा चैवैनं ब्रह्मणा चोभयतः परि गृह्णाति षडुद्यामꣳ शिक्यं भवति षड्वा ऋतव ऋतुभिरेवैनमुद्यच्छते यद्द्वादशोद्यामꣳ संवत्सरेणैव मौञ्जं भवत्यूर्ग्वै मुञ्जा ऊर्जैवैनꣳ सम् (५) अर्धयति सुपर्णोऽसि गरुत्मानित्यवेक्षते रूपमेवास्यै तन्महिमानं व्याचष्टे दिवं गच्छ सुवः पतेत्याह सुवर्गमेवैनं लोकं गमयति—२४)

[रक्षाꣳस्यौदुम्बरीआदित्यउद्यत्यसंचतुर्विꣳशतिश्च] ॥ ३० ॥ समिद्धो अञ्जन्कृदरं मतीनां घृतमग्ने मधुमत् पिन्वमानः । वाजी वहन् वाजिनं जातवेदो देवानां वक्षि प्रियमा सधस्थम् । घृतेनाञ्जन्त्सं पथो देवयानान् प्रजानन्वाज्यप्येतु देवान् । अनु त्वा सप्ते प्रदिशः सचन्ताꣳ स्वधामस्मै यजमानाय धेहि । ईड्यश्चासि वन्द्यश्च वाजिन्नाशुश्चासि मेध्यश्च सप्ते । अग्निष्ट्वा (१) देवैर्वसुभिः सजोषाः प्रीतं वह्निं वहतु जातवेदाः । स्तीर्णं बर्हिः सुष्टरीमा जुषाणोरु पृथु प्रथमानं पृथिव्याम् । देवेभिर्युक्तमदितिः सजोषाः स्योनं कृण्वाना सुविते दधातु । एता उ वः सुभगा विश्वरूपा विपक्षोभिः श्रयमाणा उदातैः । ऋष्वाः सतीः कवषः शुम्भमाना द्वारो देवीः

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

सुमायुणा भवन्तु । अन्तरा मित्रावरुणा चरन्ती मुखं युज्ञानांमभि संविदाने । उपासा वाम् (२) सुहिरण्ये सुशिल्पे ऋतस्य योनाविह सादयामि । प्रथमा वाꣳ सरथिना सुवर्णा देवौ पश्यन्तौ भुवनानि विश्वा । अपिप्रयं चोदना वां मिमाना होताराज्योतिः प्रदिशा दिशन्ता । आदित्यैर्नोभारतीवष्टुयज्ञꣳसरस्वतीसहरुद्रैर्नआवीत् । इडोपहूता वसुभिः सजोषा यज्ञं नो देवीरमृतेषु धत्त । त्वष्टा वीरं देवकामं जजान त्वष्टुरर्वा जायत आशुरश्वः (३) । त्वष्टेदं विश्वं भुवनं जजान बहोः कर्तारमिह यक्षि होतः । अश्वो घृतेन त्मन्या समक्त उप देवाꣳ ऋतुशः पाथ एतु । वनस्पतिर्देवलोकं प्रजानन्नग्निना हव्या स्वदितानिवक्षत् । प्रजापतेस्तपसा वावृधानः सद्यो जातो दधिषे यज्ञमग्ने । स्वाहाकृतेन हविषा पुरोगा याहि साध्या हविरदन्तु देवाः—४२) [त्वा वामश्वो द्विचत्वारिꣳशच्च] ॥ ११ ॥

सावित्राणि (२२७) व्यृद्ध (३१७) मु (२६३) देवस्य (२७७) कूरं (४१२) वारुणः (२२१) सप्तभि (२०६) रेकविꣳशत्या (३२८) षड्भि (२८४) नै (२७४) समिद्ध (१९२) एकादश (३०८१) ॥ ११ ॥ इति तैत्तिरीयसंहितायां पंचमे काण्डे प्रथमः प्रपाठकः ॥

ॐम् विष्णुमुखा वै देवाश्छन्दोभिरिमाँल्लोकाननपजय्यमभ्यजयन् यद्विष्णुक्रमान् क्रमते विष्णुरेव भूत्वा यजमानश्छन्दोभिरिमाँल्लोकाननपजय्यमभि जयति विष्णोः क्रमोऽस्यभिमाति

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

इत्याह गायत्री वै पृथिवी त्रैष्टुभमन्तरिक्षं जागती द्यौरानुष्टुभीर्दिशश्छन्दोभिरेवेमाँल्लोकान् यथापूर्वमभि जयति प्रजापतिरग्निमसृजत सोऽस्मात् सृष्टः (१) पराङैत्तमेतयाऽन्वैदक्रन्ददिति तया वै सोऽग्नेः प्रियं धामावारुन्ध यदेतामन्वाहाग्नेरेवैतया प्रियं धामाव रुन्ध ईश्वरो वा एष पराङ् प्रदघो यो विष्णुक्रमान्क्रमते चतसृभिरावर्त्तते चत्वारि छन्दाꣳसि छन्दाꣳसि खलु वा अग्नेः प्रिया तनूः प्रियामेवास्य तनुवमभि (२) पर्यावर्त्तते दक्षिणा पर्यावर्त्तते स्वमेव वीर्यमनु पर्यावर्त्तते तस्माद्दक्षिणोऽर्ध आत्मनो वीर्यावत्तरोऽथो आदित्यस्यैवावृतमनु पर्यावर्त्तते शुनःशेपमाजीगर्त्ति वरुणोऽगृह्णात् स एतां वारुणीमपश्यत्तया वै स आत्मानं वरुणपाशादमुञ्चद्वरुणो वा एतं गृह्णाति य उखां प्रतिमुञ्चत उदुत्तमं वरुणपाशमस्मदित्याहात्मानमेवैतया (३) वरुणपाशान्मुञ्चत्या त्वाऽहार्षमित्याहा ह्येनꣳ हरति ध्रुवस्तिष्ठाविचाचलिरित्याह प्रतिष्ठित्यै विशस्त्वा सर्वा वाञ्छन्त्वित्याह विशैवैनꣳ समर्धयत्यस्मिन् राष्ट्रमधि श्रयेत्याह राष्ट्रमेवास्मिन् ध्रुवमकर्यं कामयेत राष्ट्रꣳ स्यादिति तं मनसा ध्यायेद्राष्ट्रमेव भवति (४) अग्ने बृहन्नुषसा मूर्ध्वो अस्थादित्याहाग्रमेवैनꣳ समानानां करोति निर्जग्मिवान्तमस इत्याह तम एवास्मादपहन्ति ज्योतिषाऽऽ गादित्याह ज्योतिरेवास्मिन्दधाति चतसृभिः सादयति चत्वारि छन्दाꣳसि छन्दोभिरेवातिच्छन्दसोत्तमया वर्ष्म वा एषा छन्दसां यदतिच्छन्दा वर्ष्मैवैनꣳ समानानां करोति सद्वती (५) भवति सत्त्वमेवैनं गमयति वात्सप्रेणोप तिष्ठत एतेन वै वत्सप्रीर्भालन्दनोऽग्नेः प्रियं

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

धामावारुन्धाग्नेरेवैतेन प्रियं धामाव रुन्ध एकादशं भवत्येकधैव यजमाने वीर्यं दधाति स्तोमेन वै देवा अस्मिँल्लोक आर्ध्नुवन् छन्दोभिरमुष्मिन्त्स्तोमस्येव खलु वा एतद्रूपं यद्वात्सप्रं यद्वात्सप्रेणोपतिष्ठते (६) इममेव तेन लोकमभि जयति यद्विष्णुक्रमान् क्रमतेऽमुमेव तैर्लोकमभि जयति पूर्वेद्युः प्र क्रामत्युत्तरेद्युरुप तिष्ठते तस्माद्योगेऽन्यासां प्रजानां मनः क्षेमेऽन्यासां तस्माद्यायावरः क्षेम्यस्येशे तस्माद्यायायावरः क्षेम्यमध्यवस्यति मुष्टीकरोति वाचं यच्छति यज्ञस्य धृत्यै—४२) [सृष्टो१भ्यैतयाभवति सद्वत्युपतिष्ठते द्विचत्वारिंशच्च] ॥ १ ॥

अन्नपतेऽन्नस्य नो देहीत्याहाग्निर्वा अन्नपतिः स एवास्मा अन्नं प्र यच्छत्यनमीवस्य शुष्मिण इत्याहायक्ष्मस्येति वावैतदाह प्र प्रं दातारं तारिष ऊर्जं नो धेहि द्विपदे चतुष्पद इत्याहाशिषमेवैतामाशास्त उदु त्वा विश्वे देवा इत्याह प्राणा वै विश्वे देवाः (१) प्राणैरेवैनमुद्यच्छतेऽग्ने भरन्तु चित्तिभिरित्याह यस्मा एवैनं चित्तायोद्यच्छते तेनैवैनꣳ समर्द्धयति चतसृभिरा सादयति चत्वारि छन्दाꣳसि छन्दोभिरेवातिच्छन्दसोत्तमया वर्ष्म वा एषा च्छन्दसां यदतिच्छन्दा वर्ष्मैवैनꣳ समानानां करोति सद्वती भवति सत्त्वमेवैनं गमयति प्रेदग्ने ज्योतिष्मान् (२) याहीत्याह ज्योतिरेवास्मिन् दधाति तनुवा वा एष हिनस्ति यꣳ हिनस्ति मा हिꣳसीस्तनुवा प्रजा इत्याह प्रजाभ्य एवैनꣳ शमयति रक्षाꣳसि वा एतद्यज्ञꣳ सचन्ते यदन

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

उत्सर्जत्यर्कन्दुदित्यन्वाह रक्षसामपहत्या अनसा वहन्त्यपचितिमेवास्मिन्दधाति तस्मादनस्वी च रथी चातिथीनामपचिततमौ (३) अपचितिमान् भवति य एवं वेद समिधाऽग्निं दुवस्यतेति घृतानुषिक्तामवसिते समिधमा दधाति यथाऽतिथय आगताय सर्पिष्वदातिथ्यं क्रियते तादृगेव तद्गायत्रिया ब्राह्मणस्य गायत्रो हि ब्राह्मणस्त्रिष्टुभा राजन्यस्य त्रैष्टुभो हि राजन्योऽप्सु भस्म प्र वेशयत्यप्सुयोनिर्वा अग्निः स्वामेवैनं योनिं गमयति तिसृभिः प्र वेशयति त्रिवृद्वै (४) अग्निर्यावानेवाग्निस्तं प्रतिष्ठां गमयति परा वा एषोऽग्निं वपति योऽप्सु भस्म प्रवेशयति ज्योतिष्मतीभ्यामव दधाति ज्योतिरेवास्मिन् दधाति द्वाभ्यां प्रतिष्ठित्यै परा वा एष प्रजां पशून् वपति योऽप्सु भस्म प्रवेशयति पुनरूर्जा सह रय्येति पुनरुदैति प्रजामेव पशूनात्मन् धत्ते पुनस्त्वादित्याः (५) रुद्रा वसवः समिन्धतामित्याहैता वा एतं देवता अग्रे समैन्धत ताभिरेवैनꣳ समिन्धे बोधा स बोधीत्युप तिष्ठते बोधयत्येवैनं तस्मात् सुप्त्वा प्रजाः प्रबुध्यन्ते यथास्थानमुप तिष्ठते तस्माद्यथास्थानं पशवः पुनरेत्योपतिष्ठन्ते—४२) [देवा ज्योतिष्मानपचिततमौ वा आदित्याद्विचत्वारिꣳशच्च] ॥ २ ॥ यावती वै पृथिवी तस्यै यम आधिपत्यं परीयाय यो वै यमं देवयजनमस्या अनिर्याच्याग्निं चिनुते यमायनꣳ स चिनुत एतेत्यध्यवसाययति यममेव देवयजनमस्यै निर्याच्यात्मनेऽग्निं चिनुत इष्वग्रेण वा अस्या अनामृतमिच्छन्तो नाविन्दन्ते देवा एतद्यजुरपश्यन्नपे ते ति यदेतेनाध्यवसाययति (१) अनामृत एवाग्निं

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

चिनुत उद्धन्ति यदेवास्या अमेध्यं तदप हन्त्यपोऽवोक्षति शान्त्यै सिकता नि वपत्येतद्वा अग्नेर्वैश्वानरस्य रूपꣳ रूपेणैव वैश्वानरमव रुन्ध ऊषान् नि वपति पुष्टिर्वा एषा प्रजननं यदूषाः पुष्ट्यामेव प्रजननेऽग्निं चिनुतेऽथो संज्ञान एव संज्ञानꣳ ह्येतत् (२) पशूनां यदूषा द्यावापृथिवी सहास्तां ते वि यती अब्रूतामस्त्वेव नौ सह यज्ञियमिति यदमुष्या यज्ञियमासीत्तदस्यामदधात्त ऊषा अभवन्यदस्या यज्ञियमासीत्तदमुष्यामदधात्तददश्चन्द्रमसि कृष्णमूषान्निवपन्नदो ध्यायेद्यावापृथिव्योरेव यज्ञियेऽग्निं चिनुतेऽयꣳ सो अग्निरिति विश्वामित्रस्य (३) सूक्तं भवत्येतेन वै विश्वामित्रोऽग्नेः प्रियं धामावारुन्धाग्नेरेवैतेन प्रियं धामाव रुन्धे छन्दोभिर्वै देवाः सुवर्गं लोकमायन् चतस्रः प्राचीरुप दधाति चत्वारि छन्दाꣳसि छन्दोभिरेव तद्यजमानः सुवर्गं लोकमेति तेषाꣳ सुवर्गं लोकं यतां दिशः समव्लीयन्त ते द्वे पुरस्तात् समीची उपादधत द्वे (४) पश्चात् समीची ताभिर्वै ते दिशोऽदृꣳहन्यद्द्वे पुरस्तात् समीची उपदधाति द्वे पश्चात् समीची दिशां विधृत्या अथो पशवो वै छन्दाꣳसि पशूनेवास्मै समीचो दधात्यष्टावुप दधात्यष्टाक्षरा गायत्री गायत्रोऽग्निर्यावानेवाग्निस्तं चिनुतेऽष्टावुप दधात्यष्टाक्षरा गायत्री गायत्री सुवर्गं लोकमञ्जसा वेद सुवर्गस्य लोकस्य (५) प्रज्ञात्यै त्रयोदश लोकंपृणा उप दधात्येकविꣳशतिः सम्पद्यन्ते प्रतिष्ठा वा एकविꣳशः प्रतिष्ठा गार्हपत्य एकविꣳशस्यैव प्रतिष्ठां गार्हपत्यमनु प्रति तिष्ठति प्रत्यग्निं चिक्यानस्तिष्ठति य एवं वेद पञ्च चितीकं चिन्वीत प्रथमं

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

चिन्वानः पांक्तो यज्ञः पांक्ताः पशवो यज्ञमेव पशूनव रुन्धे त्रिचितीकं चिन्वीत द्वितीयं चिन्वानस्त्रय इमे लोका एष्वेव लोकेषु (६) प्रति तिष्ठत्येकचितीकं चिन्वीत तृतीयं चिन्वान एकधा वै सुवर्गो लोक एकवृतैव सुवर्गं लोकमेति पुरीषेणाभ्यूहति तस्मान्माꣳसेनास्थि छन्नं न दुश्चर्मा भवति य एवं वेद पञ्च चितयो भवन्ति पञ्चभिः पुरीषैरभ्यूहति दश सम्पद्यन्ते दशाक्षरा विराडन्नं विराड्विराज्येवान्नाद्ये प्रति तिष्ठति — ४७) [अध्यवसाययत्येतद्विश्वामित्रस्य द्वे लोकस्य लोकेषु सप्तचत्वारिꣳशच्च] ॥ ३ ॥ वि वा एतौ द्विषाते यश्च पुराग्निर्यश्चोखायाꣳ समितमिति चतसृभिः सन्नि वपति चत्वारि छन्दाꣳसि छन्दाꣳसि खलु वा अग्नेः प्रिया तनूः प्रिययैवैनौ तनुवा सꣳशास्ति समितमित्याह तस्मात् ब्रह्मणा क्षत्रꣳ समेति यत्सन्युप्य विहरति तस्माद्ब्रह्मणा क्षत्रं व्येत्यृतुभिः (१) वा एतं दीक्षयन्ति स ऋतुभिरेव विमुच्यो मातेव पुत्रंपृथिवी पुरीष्यमित्याहर्तुभिरेवैनं दीक्षयित्वर्तुभिर्वि मुञ्चति वैश्वानर्या शिक्यमा दत्ते स्वदयत्येवैनन्नैर्ऋतीः कृष्णास्तिस्रस्तुषपक्का भवन्ति निर्ऋत्यै वा एतद्भागधेयं यत्तुषा निर्ऋत्यै रूपं कृष्णꣳ रूपेणैव निर्ऋतिं निरवदयत इमां दिशं यन्त्येषा (२) वै निर्ऋत्यै दिक् स्वायामेव दिशि निर्ऋतिं निरवदयते स्वकृत इरिण उप दधाति प्रदरे वैतद्वै निर्ऋत्या आयतनꣳ स्व एवायतने निर्ऋतिं निरवदयते शिक्यमभ्युपदधाति नैर्ऋतो वै पाशः साक्षादेवैनं निर्ऋतिपाशान्मुञ्चति तिस्र उप दधाति त्रेधाविहितो वै पुरुषो यावानेव पुरुषस्तस्मान्निर्ऋतिमव यजते पराचीरुप (३) दधाति पराचीमेवास्मा-

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation, Kolkata. Digitization: eGangotri.

न्निर्ऋतिं प्रणुदते ऽप्रतीक्षमायन्ति निर्ऋत्या अन्तर्हित्यै मार्जयित्वोप तिष्ठन्ते मेध्यत्वाय गार्हप त्यमुप तिष्ठन्ते निर्ऋतिलोक एव चरित्वा पूता देवलोकमुपावर्तन्त एकयोप तिष्ठन्त एकधैव यजमाने वीर्यं दधति निवेशनः सङ्गमनो वसूनामित्याह प्रजा वै पशवो वसु प्रजयैवैनं पशुभिः समर्धयन्ति—४८) [क्रतुभिरेषोपाष्टाचत्वारिंशच्च] ॥ ४ ॥ पुरुषमात्रेण वि मिमीते यज्ञेन वै पुरुषः सम्मितो यज्ञपरुषैवैनं वि मिमीते यावान् पुरुष ऊर्ध्वबाहुस्तावान् भवत्येतावद्वै पुरुषे वीर्यं वीर्येणैवैनं वि मिमीते पक्षी भवति न ह्यपक्षः पतितुमर्हत्यरत्निना पक्षौ द्राघीयाꣳसौ भवतस्तस्मात् पक्षप्रवयाꣳसि वयाꣳसि व्याममात्रौ पक्षौ च पुच्छं च भवत्येतावद्वै पुरुषे वीर्यम् (१) वीर्यसम्मितो वेणुना वि मिमीत आग्नेयो वै वेणुः सयोनित्वाय यजुषा युनक्ति यजुषा कृषति व्यावृत्त्यै षड्गवेन कृषति षड्वा ऋतव ऋतुभिरेवैनं कृषति यद्द्वादशगवेन संवत्सरेणैवे यं वा अग्नेरतिदाहादबिभेत्सैतद्द्विगुणमपश्यत् कृष्टञ्चाकृष्टञ्च ततो वा इमां नात्यदहद्यत्कृष्टञ्चाकृष्टञ्च (२) भवत्यस्या अनतिदाहाय द्विगुणं त्वा अग्निमुद्यन्तुमर्हतीत्याहुर्यत् कृष्टञ्चाकृष्टञ्च भवत्यग्ने रुद्यत्या एतावन्तो वै पशवो द्विपादश्च चतुष्पादश्च तान् यत् प्राच उत्सृजेद्रुद्रायापिदध्याद्य द्दक्षिणा पितृभ्यो नि धुवेद्यत्प्रतीचो रक्षाꣳसि हन्युरुदीच उत्सृजत्येषा वै देवमनुष्याणाꣳ शान्ता दिक् (३) तामेवैनाननूत्सृजत्यथो खल्विमां दिशमुत्सृजत्यसौ वा आदित्यः प्राणः प्राणमेवैनाननूत्सृजति दक्षिणा पर्यावर्तन्ते स्वमेव वीर्यमनु पर्यावर्तन्ते तस्माद्दक्षिणोऽर्ध आ-

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

त्मनो वीर्यावत्तरोऽथो आदित्यस्यैवावृतमनु पर्यावर्त्तन्ते तस्मात् पराञ्चः पशवो वि तिष्ठन्ते प्रत्यञ्च आ वर्त्तन्ते तिस्रस्तिस्रः सीताः (४) कृषति त्रिवृतमेव यज्ञमुखे वि यातयत्योषधीर्वपति ब्रह्मणान्नमव रुन्धेऽर्केऽर्कश्चीयते चतुर्दशभिर्वपति सप्त ग्राम्या ओषधयः सप्तारण्या उभयीषामवरुध्या अन्नस्यान्नस्य वपत्यन्नस्यान्नस्यावरुध्यै कृष्टे वपति कृष्टे ह्योषधयः प्रतितिष्ठन्त्यनुसीतं वपति प्रजात्यै द्वादशसु सीतासु वपति द्वादश मासाः संवत्सरः संवत्सरेणैवास्मा अन्नं पचति यदग्निचित् (५) अनवरुद्धस्याश्नीयादवरुद्धेन व्यृध्येत ये वनस्पतीनां फलग्रहयस्तानिध्मेऽपि प्रोक्षेदनवरुद्धस्या वरुध्यै दिग्भ्यो लोष्टानुत्समस्यति दिशामेव वीर्यमवरुध्य दिशां वीर्येऽग्निं चिनुते यं द्विष्याद्यत्र स स्यात् तस्यै दिशो लोष्टमाहरेदिषमूर्जमहमित आ दद इतीषमेवोर्जं तस्यै दिशोऽव (६) रुन्धे क्षोधुको भवति यस्तस्यां दिशि भवत्युत्तरवेदिमुप वपत्युत्तरवेद्याꣳ ह्यग्निश्चीयते थो पशवो वा उत्तरवेदिः पशूनेवाव रुन्धे थो यज्ञपरुषोऽनन्तरित्यै—२५) [वीर्यं चदिक् सीता अग्निचिदव पञ्चविꣳशतिश्च ॥ ५ ॥

अग्नेतव श्रवो वय इति सिकता नि वपत्येतद्वा अग्नेर्वैश्वानरस्य सूक्तꣳ सूक्तेनैव वैश्वानरमव रुन्धे षड्भिर्नि वपति षड्वा ऋतवः संवत्सरः संवत्सरोऽग्निर्वैश्वानरः साक्षादेव वैश्वानरमव रुन्धे समुद्रं वै नामैतच्छन्दः समुद्रमनु प्रजाः प्रजायन्ते यदेतेन सिकता निवपति प्रजानां

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

प्रजननायेन्द्रः (१) वृत्राय वज्रं प्राहरत् स त्रेधा व्यभवत् स्फ्यस्तृतीयꣳ रथस्तृतीयं यूपस्तृतीयं येऽन्तः शरा अशीर्यन्त ताः शर्करा अभवन् तच्छर्कराणाꣳ शर्करत्वं वज्रो वै शर्कराः पशुरग्निर्यच्छर्कराभिरग्निं परिमिनोति वज्रेणैवास्मै पशून् परि गृह्णाति तस्माद्वज्रेण पशवः परिगृहीतास्तस्मात् स्थेयानस्थेयसो नोप हरते त्रिसप्ताभिः पशुकामस्य (२) परि मिनुयात् सप्त वै शीर्षण्याः प्राणाः प्राणाः पशवः प्राणैरेवास्मै पशूनव रुन्धे त्रिणवाभिर्भ्रातृव्यवतस्त्रिवृतमेव वज्रꣳ सम्भृत्य भ्रातृव्याय प्र हरति स्तृत्या अपरिमिताभिः परि मिनुयादपरिमितस्यावरुध्यै यं कामयेतापशुः स्यादित्यपरिमित्य तस्य शर्कराः सिकता व्यूहेदपरिगृहीत एवास्य विषूचीनꣳ रेतः परा सिञ्चत्यपशुरेव भवति (३) यं कामयेत पशुमान्त्स्यादिति परिमित्य तस्य शर्कराः सिकता व्यूहेत्परिगृहीत एवास्मै समीचीनꣳ रेतः सिञ्चति पशुमानेव भवति सौम्या व्यूहति सोमो वै रेतोधा रेत एव तद्दधाति गायत्रिया ब्राह्मणस्य गायत्रो हि ब्राह्मणस्त्रिष्टुभा राजन्यस्य त्रैष्टुभो हि राजन्यः शंयुं बार्हस्पत्यं मेधो नोपानमत् सोऽग्निं प्राविशत् (४) सोऽग्नेः कृष्णो रूपं कृत्वोदायत सोऽश्वं प्राविशत्सोऽश्वस्यावान्तरशफोऽभवद्यदश्वमाक्रमयति य एव मेधोऽश्वं प्राविशत्तमेवाव रुन्धे प्रजापतिनाग्निश्चेतव्य इत्याहुः प्राजापत्योऽश्वो यदश्वमाक्रमयति प्रजापतिनैवाग्निं चिनुते पुष्करपर्णमुप दधाति योनिर्वा अग्नेः पुष्करपर्णꣳ सयोनिम् (५) एवाग्निं चिनुतेऽपां पृष्ठमसीत्युप दधात्यपां वा एतत् पृष्ठं यत् पुष्करपर्णꣳ रूपेणैवैनदुप दधाति—२०) [इन्द्रः पशुकामस्य भवत्यविशत् सयोनिं विꣳशतिश्च ॥ ६ ॥

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

ब्रह्म जज्ञानमिति रुक्ममुप दधाति ब्रह्ममुखा वै प्रजापतिः प्रजा असृजत ब्रह्ममुखा एव तत् प्रजा यजमानः सृजते ब्रह्म जज्ञानमित्याह तस्माद्ब्राह्मणो मुख्यो मुख्यो भवति य एवं वेद ब्रह्मवादिनो वदन्ति न पृथिव्यां नान्तरिक्षे न दिव्यग्निश्चेतव्य इति यत्पृथिव्यां चिन्वीतपृथिवीꣳ शुचाऽर्पयेन्नौषधयो न वनस्पतयः (१) प्र जायेरन् यदन्तरिक्षे चिन्वीतान्तरिक्षꣳ शुचार्पयेन्न वयाꣳसि प्र जायेरन् यद्दिवि चिन्वीत दिवꣳ शुचार्पयेत्न पर्जन्यो वर्षेद्रुक्ममुप दधात्यमृतं वै हिरण्यममृत एवाग्निं चिनुते प्रजात्यै हिरण्मयं पुरुषमुप दधाति यजमानलोकस्य विधृत्यै यदिष्टकाया आतृण्णमनूपदध्यात् पशूनाश्च यजमानस्य च प्राणमपि दध्याद्दक्षिणतः (२) प्राञ्चमुप दधाति दाधार यजमानलोकं न पशूनाश्च यजमानस्य च प्राणमपि दधात्यथो खल्विष्टकाया आतृण्णमनूप दधाति प्राणानामुत्सृष्टयै द्रप्सश्चस्कन्देत्यभि मृशति होत्रास्वेवैनं प्रति ष्ठापयति स्रुचावुप दधात्याज्यस्य पूर्णां कार्ष्मर्यमयीं दध्नः पूर्णामौदुम्बरीमियं वै कार्ष्मर्यमय्यसावौदुम्बरी मे एवोप धत्ते (३) तूष्णीमुप दधाति न हीमे यजुषाप्तुमर्हति दक्षिणां कार्ष्मर्यमयीमुत्तरामौदुम्बरीं तस्मादस्या असावुत्तराज्यस्य पूर्णां कार्ष्मर्यमयीं वज्रो वा आज्यं वज्रः कार्ष्मर्यो वज्रेणैव यज्ञस्य दक्षिणतो रक्षाꣳस्यप हन्ति दध्नः पूर्णामौदुम्बरीं पशवो वै दध्यूर्गुदुम्बरः पशुष्वेवोर्जं दधाति पूर्णे उपदधाति पूर्ण एवैनम् (४) अमुष्मिँल्लोक उप तिष्ठते विराज्यग्निश्चेतव्य इत्याहुः स्रुग्वै विराड्यत्स्रुचावुपदधाति विराज्येवाग्निं चिनुते यज्ञमुखे यज्ञमुखे वै क्रियमाणे यज्ञꣳ रक्षाꣳसि

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

जिघाꣳसन्ति यज्ञमुखꣳ रुक्मो यद्रुक्मं व्याघारयति यज्ञमुखादेव रक्षाꣳस्यपं हन्ति पञ्चभिर्व्याघारयति पांक्तो यज्ञो यावानेव यज्ञस्तस्माद्रक्षाꣳस्यपं हन्त्यक्ष्णया व्याघारयति तस्मादक्ष्णया (५) पशवोऽङ्गानि प्र हरन्ति प्रतिष्ठित्यै—५) [वनस्पतयोदक्षिणतो धत्त एनमक्ष्णया पञ्चचं] ॥ ७ ॥ स्वयमातृण्णामुपं दधातीयं वै स्वयं मातृण्णेमामेवोपं धत्तेऽश्वमुपं घ्रापयति प्राणमेवास्यां दधात्यथो प्राजापत्यो वा अश्वः प्रजापतिनैवाग्निं चिनुते प्रथमेष्टकोपधीयमाना पशूनाश्च यजमानस्य च प्राणमपिं दधातिस्वयमातृण्णा भवति प्राणानामुत्सृष्ट्या अथो सुवर्गस्य लोकस्यानुख्यात्या अग्नावग्निश्चेतव्य इत्याहुरेषवै (१) अग्निर्वैश्वानरो यद्ब्राह्मणस्तस्मै प्रथमामिष्टकां यजुष्कृतां प्रयच्छेत्तां ब्राह्मणश्चोपदध्याताम्ग्नावेव तदग्निं चिनुत ईश्वरो वा एष आर्तिमार्तोर्योऽविद्वानिष्टकामुप दधाति त्रीन् वरान् दद्यात् त्रयो वै प्राणाः प्राणानाꣳ स्पृत्यै द्वावेव देयौ द्वौ हि प्राणावेकं एव देय एको हि प्राणः पशुः (२) वा एष यदग्निर्न खलु वै पशव आयवसे रमन्ते दूर्वेष्टकामुपं दधाति पशूनां धृत्यै द्वाभ्यां प्रतिष्ठित्यै काण्डात्काण्डात्प्ररोहन्तीत्याह काण्डेन काण्डेन ह्येषा प्रतितिष्ठत्येवा नो दूर्वे प्र तनु सहस्रेण शतेन चेत्याह साहस्रः प्रजापतिः प्रजापतेराप्त्यै देवलक्ष्मं वै त्र्यालिखिता तामुत्तरलक्ष्माणं देवा उपा दधताधरलक्ष्माणमसुरा यम् (३) कामयेत

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

वसीयान्त्स्यादित्युत्तरंलक्ष्माणं तस्योप दध्याद्वसीयानेव भवति यं कामयेत पापीयान्त्स्यादि-
त्यधरंलक्ष्माणं तस्योप दध्यादसुरयोनिमेवैनमनु परा भावयति पापीयान् भवति त्र्यालिखिता
भवतीमे वै लोकास्त्र्यालिखितेभ्य एव लोकेभ्यो भ्रातृव्यमन्तरेत्यङ्गिरसः सुवर्गं लोकं
यतः पुरोडाशः कूर्मो भूत्वाऽनु प्रासर्पत् (४) यत्कूर्ममुप दधाति यथा क्षेत्रविदञ्जसा नय
त्येवमेवैनं कूर्मः सुवर्गं लोकमञ्जसा नयति मेधो वा एष पशूनां यत्कूर्मो यत्कूर्ममुपदधाति
स्वमेव मेधं पश्यन्तः पशव उप तिष्ठन्ते श्मशानं वा एतत् क्रियते यन्मृतानां पशूनाꣳ शी-
र्षाण्युपधीयन्ते यज्जीवन्तं कूर्ममुपदधाति तेनाश्मशानचिद्वास्तव्यो वा एष यत् (५) कूर्मो
मधु वाता ऋतायत इति दध्ना मधुमिश्रेणाभ्यनक्ति स्वदयत्येवैनं ग्राम्यं वा एतदन्नं यद्द-
ध्यारण्यं मधु यद्दध्ना मधुमिश्रेणाभ्यनक्त्युभयस्यावरुध्यै मही द्यौः पृथिवी च न इत्याहा
भ्यामेवैनमुभयतः परि गृह्णाति प्राञ्चमुप दधाति सुवर्गस्य लोकस्य समष्ट्यै पुरस्तात् प्रत्य-
ञ्चमुप दधाति तस्मात् (६) पुरस्तात् प्रत्यञ्चः पशवो मेधमुप तिष्ठन्ते यो वा अपनाभिमग्निं
चिनुते यजमानस्य नाभिमनु प्र विशति स एनमीश्वरो हिꣳसितोरुलूखलमुप दधात्येषा वा
अग्नेर्नाभिः सनाभिमेवाग्निं चिनुतेऽहिꣳसाया औदुम्बरं भवत्यूर्ग्वा उदुम्बर ऊर्जमेवाव रुन्धे मध्यत
उप दधाति मध्यत एवास्मा ऊर्जं दधाति तस्मात् (७) मध्यत ऊर्जा भुञ्जत इयद्भवति
प्रजापतिना यज्ञमुखेन सम्मितमव हन्त्यन्नमेवाकर्वैष्णव्यर्चोप दधाति विष्णुर्वै यज्ञो वैष्णवा

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

वनस्पतयो यज्ञ एव यज्ञं प्रति ष्ठापयति—२७) [वैपशुर्यमसर्पद्यत्तस्मात्तस्मात्सप्त विंशतिश्च] ॥ ८ ॥ एषां वा एतल्लोकानां ज्योतिः सम्भृतं यदुखा यदुखामुपदधात्येभ्य एव लोकेभ्यो ज्योतिरव रुन्धे मध्यत उप दधाति मध्यत एवास्मै ज्योतिर्दधाति तस्मान्मध्यतो ज्योतिरुपास्महे सिकताभिः पूरयत्येतद्वा अग्नेर्वैश्वानरस्य रूपꣳ रूपेणैव वैश्वानरमव रुन्धे यं कामयेत क्षोधुकः स्यादित्यूनां तस्योप (१) दध्यात् क्षोधुक एव भवति यं कामयेतानुपदस्यदन्नमद्यादिति पूर्णां तस्योप दध्यादनुपदस्यदेवान्नमत्तिसहस्रं वै प्रति पुरुषः पशूनां यच्छति सहस्रमन्ये पशवो मध्ये पुरुषशीर्षमुप दधाति सवीर्यत्वायोखायामपि दधाति प्रतिष्ठामेवैनद्गमयति व्यृद्धं वा एतत्प्राणैरमेध्यं यत्पुरुषशीर्षममृतं खलु वै प्राणाः (२) अमृतꣳ हिरण्यं प्राणेषु हिरण्यशल्कान् प्रत्यस्यति प्रतिष्ठामेवैनद्गमयित्वा प्राणैः समर्धयति दध्ना मधुमिश्रेण पूरयति मधव्योऽसानीति शृतातंक्येन मेध्यत्वाय ग्राम्यं वा एतदन्नं यद्दध्यारण्यं मधु यद्दध्ना मधुमिश्रेण पूरयत्युभयस्यावरुध्यै पशुशीर्षाण्युप दधाति पशवो वै पशुशीर्षाणि पशूनेवाव रुन्धे यं कामयेतापशुः स्यादिति (३) विषूचीनानि तस्योप दध्याद्विषूच एवास्मात् पशून् दधात्यपशुरेव भवति यं कामयेत पशुमान्त्स्यादिति समीचीनानि तस्योप दध्यात् समीच एवास्मै पशून् दधाति पशुमानेव भवति पुरस्तात् प्रतीचीनमश्वस्योप दधाति पश्चात्प्राचीनमृषभस्यापशवो वा अन्ये गोअ-

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

श्वेभ्यः पशवो गोअश्वानेवास्मै समीचो दधात्येतावन्तो वै पशवः (४) द्विपादश्च चतुष्पादश्च तान् वा एतदग्नौ प्र दधाति यत्पशुशीर्षाण्युपदधात्यमुमारण्यमनु ते दिशामीत्याह ग्राम्येभ्य एव पशुभ्य आरण्यान्पशूञ्छुचमनूत्सृजति तस्मात्समावत्पशूनां प्रजायमानानामारण्याः पशवः कनीयाꣳसः शुचा ह्यृताः सर्पशीर्षमुपदधाति यैव सर्पे त्विषिस्तामेवाव रुन्धे (५) यत्समीचीनंपशुशीर्षैरु-पदध्याद्ग्राम्यान् पशून् दꣳशुकाः स्युर्यद्विषूचीनमारण्यान् यजुरेव वदेदव तां त्विषिꣳ रुन्धे या सर्पे न ग्राम्यान् पशून् हिनस्ति नारण्यानथो खलूपधेयमेव यदुपदधाति तेन तां त्विषिमव रुन्धे या सर्पे यद्यजुर्वदति तेन शान्तम्—४४) [उप प्राणा इति पशवो रुन्धे चतुश्चत्वारि-ꣳशच्च] ॥ ९ ॥

पशुर्वा एष यदग्निर्योनिः खलु वा एषा पशोर्वि क्रियते यत्प्राचीन-मैष्टकाद्यजुः क्रियते रेतोऽपस्या अपस्या उप दधाति योनावेव रेतो दधाति पञ्चोप दधाति पाङ्क्ताः पशवः पशूनेवास्मै प्र जनयति पञ्च दक्षिणतो वज्रो वा अपस्या वज्रेणैव यज्ञस्य दक्षिणतो रक्षाꣳस्यप हन्ति पञ्च पश्चात् (१) प्राचीरुप दधाति पश्चाद्वै प्राचीनꣳ रेतो धीयते पश्चादेवास्मै प्राचीनꣳ रेतो दधाति पञ्च पुरस्तात् प्रतीचीरुप दधाति पञ्च पश्चात् प्रा-चीस्तस्मात् प्राचीनꣳ रेतो धीयते प्रतीचीः प्रजा जायन्ते पञ्चोत्तरतश्छन्दस्याः पशवो वै छ-न्दस्याः पशूनेव प्रजातान्त्स्वमायतनमभि पर्यूहत इयं वा अग्नेरतिदाहादबिभेत्सैताः (२) अपस्या अपश्यत् ता उपाधत्त ततो वा इमान्नात्यदहद्यदपस्या उपदधात्यस्या अनतिदा-

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

ह्रायोवाच ह्येयमदुदित्स ब्रह्मणाऽन्नं यस्यैता उपधीयान्तै य उ चैना वेददिति प्राणभृत उप दधाति रेतस्येव प्राणान् दधाति तस्माद्वदन्प्राणन्पश्यञ्छृण्वन् पशुर्जायतेऽयं पुरः (३) भुव इति पुरस्तादुप दधाति प्राणमेवैताभिर्दाधारायं दक्षिणा विश्वकर्मेति दक्षिणतो मन एवैताभिर्दाधारायं पश्चाद्विश्वव्यचा इति पश्चाचक्षुरेवैताभिर्दाधारेदमुत्तरात्सुवरित्युत्तरतः श्रोत्रमेवैताभिर्दाधारेयमुपरिमतिरित्युपरिष्टाद्वाचमेवैताभिर्दाधार दश दशोप दधाति स वीर्यत्वायाक्ष्णया (४) उप दधाति तस्मादक्ष्णया पशवोऽङ्गानि प्र हरन्ति प्रतिष्ठित्यै याः प्राचीस्ताभिर्वसिष्ठ आर्ध्नोद्या दक्षिणा ताभिर्भरद्वाजो याः प्रतीचीस्ताभिर्विश्वामित्रो या उदीचीस्ताभिर्जमदग्निर्या ऊर्ध्वास्ताभिर्विश्वकर्मा य एवमेतासामृद्धिं वेदर्ध्नोत्येव य आसामेवं बन्धुतां वेद बन्धुमान् भवति य आसामेवं क्लृप्तिं वेद कल्पते (५) अस्मै य आसामेवमायतनं वेदायतनवान् भवति य आसामेवं प्रतिष्ठां वेद प्रत्येव तिष्ठति प्राणभृत उपधाय संयत उप दधाति प्राणानेवास्मिन्धित्वा संयद्भिः सं यच्छति तत्संयताꣳ संयत्त्वमथो प्राण एवापानं दधाति तस्मा त्प्राणापानौ सं चरतो विषूचीरुप दधाति तस्माद्विष्वञ्चौ प्राणापानौ यद्वा अग्नेरसंयतम् (६) असुवर्ग्यमस्य तत्सुवर्ग्योऽग्निर्य त्संयत उप दधाति समेवैनं यच्छति सुवर्ग्यमेवाकस्त्र्यविर्वयः कृतमयानामित्याह वयोभिरेवायानव रुन्धे यैर्वयाꣳसि सर्वतो वायुमतीर्भवन्ति तस्मादयꣳ सर्वतः पवते — ३५) [पश्चादेताःपुरोक्ष्णयाकल्पतेऽसंयतं पञ्चत्रिंशच्च] ॥ १० ॥ गायत्री त्रिष्टुप् जगत्यनुष्टुक्

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

पंक्त्या सह। बृहत्युष्णिहा ककुत्सूचीभिःशिम्यन्तु त्वा। द्विपदा या चतुष्पदा त्रिपदा या च षट्पदा। सछन्दा या च विच्छन्दाः सूचीभिःशिम्यन्तु त्वा। महानाम्नी रेवतयो विश्वा आशाः प्रसूवरीः। मेघ्या विद्युतो वाचः सूचीभिः शिम्यन्तु त्वा। रजता हरिणीः सीसा युजो युज्यन्ते कर्मभिः। अश्वस्य वाजिनस्त्वचि सूचीभिः शिम्यन्तु त्वा। नारीः (१) ते पत्नयो लोम वि चिन्वन्तु मनीषया। देवानां पत्नीर्दिशःसूचिभिः शिम्यन्तु त्वा। कुविदङ्ग यवमन्तो यवंचिद्यथा दान्त्यनुपूर्वं वियूय। इहेहैषां कृणुत भोजनानि ये बर्हिषो नमो वृक्तिं न जग्मुः—३०) [नारीस्त्रिंशच्च]॥ ११ ॥

कस्त्वा छ्यति कस्त्वा वि शास्ति कस्ते गात्राणि शिम्यति। क उं ते शमिता कविः। ऋतवस्त ऋतुधा परुः शमितारो वि शासतु। संवत्सरस्य धायसा शिमीभिः शिम्यन्तु त्वा। दैव्या अध्वर्यवस्त्वा छ्यन्तु वि च शासतु। गात्राणि पर्वशस्ते शिमाः कृण्वन्तु शिम्यन्तः। अर्धमासाः परूंषि ते मासाश्छ्यन्तु शिम्यन्तः। अहोरात्राणि मरुतो विलिष्टम् (१) सूदयन्तु ते। पृथिवी तेऽन्तरिक्षेण वायुश्छिद्रं भिषज्यतु। द्यौस्ते नक्षत्रैः सह रूपं कृणोतु साधुया। शं ते परेभ्यो गात्रेभ्यः शमस्त्ववरेभ्यः। शमस्थभ्यो मज्जभ्यः शमु ते तनुवे भुवत्—३० [विलिष्टं त्रिंशच्च]॥ १२ ॥

विष्णुमुखा (३४२) अन्नपते (२९२) यावती (३४७) वि (१९८) पुरुषमात्रेणा (३२५) ग्ने (२७०) ब्रह्म (२५५) स्वय (३७७) मेषां (२९४) पशु (३३५) गायत्री (८०) को (८०) द्वादश (३१९५)॥ १२ ॥ इति तैत्तिरीयसंहितायां पंचमकाण्डे द्वितीयः प्रपाठकः॥

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

ओम् उत्सन्नयज्ञो वा एष यदग्निः किं वा ह्येतस्यं क्रियते किं वा न यद्वै यज्ञस्यं क्रियमाणस्यान्तर्यन्ति पूर्यति वा अस्य तदांश्विनीरुपं दधात्यश्विनौ वै देवानां भिषजौ ताभ्यामेवास्मैं भेषजं करोति पञ्चोपं दधाति पाङ्क्तो यज्ञो यावांनेव यज्ञस्तस्मैं भेषजं करोत्यृतव्या उपं दधात्यृतूनां क्लृप्त्यै (१) पञ्चोपं दधाति पञ्च वा ऋतवो यावंन्त एवर्तवस्तानूकंल्पयति समानप्रभृतयो भवन्ति समानोदंर्कास्तस्मात् समाना ऋतव एकेन पदेन व्यावर्तन्ते तस्मांदृतवो व्यावर्तन्ते प्राणभृत उपंदधात्यृतुष्वेव प्राणान् दंधाति तस्मात् समानाः सन्तं ऋतवो न जीर्यन्त्यथो प्र जंनयत्येवैनानेष वै वायुर्यत् प्राणो यदृतव्यां उपधायं प्राणभृतः (२) उपदधांति तस्मात्सर्वांनृतूननुं वायुरा वंरीवर्ति वृष्टिसनीरुपं दधाति वृष्टिमेवावं रुन्धे यदेंकधोपंदध्यादेकंमृतुं वर्षेदनुपरिहारंऽ सादयति तस्मात्सर्वांनृतून्वर्षति यत्प्राणभृतं उपधायं वृष्टिसनीरुपदधांति तस्मांद्वायुप्रच्युता दिवो वृष्टिरीर्तें पशवो वै वयस्यां नानांमनसः खलु वै पशवो नानांव्रतास्तेऽप एवाभि समनसः (३) यद्कामयेतापशुः स्यादिति वयस्यांस्तस्योपधायांपस्यां उपं दध्यादसंज्ञानमेवास्मैं पशुभिः करोत्यपशुरेव भवति, यद्कामयेत पशुमानृत्स्यादित्यपस्यांस्तस्योपधायं वयस्यां उपं दध्यात्संज्ञानमेवास्मैं पशुभिः करोति पशुमानेव भवति चतस्रः पुरस्तादुपं दधाति तस्माच्चत्वारि चक्षुषो रूपाणि द्वे शुक्ले द्वे कृष्णे (४) मूर्धन्वतीर्भवन्ति तस्मात्

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

पुरस्तान्मूर्धा पञ्च दक्षिणायाᳬंश्रोण्यामुप दधाति पञ्चोत्तरस्यां तस्मात्पश्चाद्वर्षीयान् पुरस्तात् प्रवणः पशुर्बस्तो वयइति दक्षिणेᳬंस उप दधाति वृष्णिर्वय इत्युत्तरेᳬंसावेव प्रति दधाति व्याघ्रोवय इति दक्षिणे पक्ष उप दधाति सिᳬंहोवय इत्युत्तरे पक्षयोरेव वीर्यं दधाति पुरुषोवयइति (५) मध्ये तस्मात् पुरुषः पशूनामधिपतिः—५) [क्लृप्त्यै प्राणभृतः समनसःकृष्णेइतिपञ्चच]॥१॥

इन्द्राग्नी अव्यथमानामिति स्वयमातृण्णामुप दधातीन्द्राग्निभ्यां वा इमौलोकौ विधृतावनयोर्लोकयोर्विधृत्या अधृतेव वा एषा यन्मध्यमा चितिरन्तरिक्षमिव वा एषेन्द्राग्नी इत्याहेन्द्राग्नी वै देवानांमोजोभृतावोजसैवैनामन्तरिक्षे चिनुते धृत्यै स्वयमातृण्णामुप दधात्यन्तरिक्षं वै स्वयमातृण्णाऽन्तरिक्षमेवोप धत्तेऽश्वमुप (१) घ्रापयति प्राणमेवास्यां दधात्यथो प्राजापत्योवा अश्वः प्रजापतिनैवाग्निं चिनुते स्वयमातृण्णा भवति प्राणानामुत्सृष्ट्याअथो सुवर्गस्य लोकस्यानुख्यात्यै देवानांवै सुवर्गं लोकं यतां दिशः समव्लीयन्त तएता दिश्या अपश्यन्ता उपादधत ताभिर्वैते दिशोऽदृᳬंहन् यद्दिश्या उपदधाति दिशां विधृत्यै दश प्राणभृतः पुरस्तादुप (२) दधाति नव वै पुरुषे प्राणा नाभिर्दशमी प्राणानेव पुरस्ताद्धत्ते तस्मात् पुरस्तात् प्राणा ज्योतिष्मतीमुत्तमामुप दधाति तस्मात् प्राणानां वाग्ज्योतिरुत्तमा दशोप दधाति दशाक्षरा विराड्विराट् छन्दसां ज्योतिर्ज्योतिरेव पुरस्ताद्धत्ते तस्मात् पुरस्ताज्ज्योतिरुपास्महे छन्दाᳬंसि पशुष्वाजिमयुस्तान् बृहत्युदजयत्तस्माद्वार्हताः (३) पशव उच्यन्ते मा छन्द इति दक्षिणत उप दधाति तस्माद्दक्षिणावृ-

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

तोमासाः पृथिवी छन्द इति पश्चात् प्रतिष्ठित्या अग्निर्देवतेत्युत्तरत ओजोवा अग्निरोज एवो-
त्तरतोधत्ते तस्मादुत्तरतोऽभिप्रयायी जयति षट्त्रिꣳशत् सम्पद्यन्ते षट्त्रिꣳशदक्षरा बृहतीबा-
र्हताः पशवोबृहत्यैवास्मै पशूनवरुन्धे बृहती छन्दसाꣳ स्वाराज्यं परीयाय यस्यैताः (४)
उपधीयन्ते गच्छति स्वाराज्यꣳ सप्त वालखिल्याः पुरस्तादुप दधाति सप्त पश्चात् सप्त वै शीर्षण्याः
प्राणा द्वाववाञ्चौ प्राणानाꣳ सवीर्यत्वाय मूर्धासि राडिति पुरस्तादुप दधाति यन्त्री राडिति पश्चात्
प्राणानेवास्मै समीचोदधाति — ३४) [उपोपबार्हताएताश्चतुस्त्रिꣳशच्च] ॥ २ ॥ देवा वै
यज्ञेऽकुर्वत तदसुरा अकुर्वत ते देवा एता अक्ष्णयास्तोमीया अपश्यन् ता अन्यथाऽनूच्या-
न्यथोपादधत तदसुरा नान्ववायन् ततोदेवा अभवन् पराऽसुरा यदक्ष्णयास्तोमीया अन्यथाऽनू-
च्यान्यथोपदधाति भ्रातृव्याभिभूत्यै भवत्यात्मना पराऽस्य भ्रातृव्योभवत्याशुस्त्रिवृदिति पुर-
स्तादुपदधाति यज्ञमुखंवै त्रिवृत् (१) यज्ञमुखमेव पुरस्ताद्वियातयति व्योमसप्तदशइति दक्षिणतोऽ
न्नं वै व्योमान्नꣳसप्तदशोऽन्नमेव दक्षिणतो धत्ते तस्माद्दक्षिणेनान्नमद्यते धरुणएकविꣳशइति पश्चात्
प्रतिष्ठा वा एकविꣳशः प्रतिष्ठित्यै भान्तः पञ्चदश इत्युत्तरत ओजो वै भान्तओजः पञ्चदश ओज
एवोत्तरतोधत्ते तस्मादुत्तरतोऽभिप्रयायी जयति प्रतूर्तिरष्टादश इति पुरस्तात् (२) उप दधाति द्वौ
त्रिवृतावभिपूर्वं यज्ञमुखे वि यातयत्यभिवर्तः सविꣳश इति दक्षिणतोऽन्नं वा अभिवर्तोऽन्नꣳ स-
विꣳशोऽन्नमेव दक्षिणतो धत्ते तस्माद्दक्षिणेनान्नमद्यते वर्चो द्वाविꣳश इति पश्चाद्यद्विꣳशतिर्द्वे तेन वि

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

राजौ यद्वै प्रतिष्ठा तेन विराजोरेवाभिपूर्वमन्नाद्ये प्रति तिष्ठति तपोनवदश इत्युत्तरतस्तस्मात् सव्यः (३) हस्तयोस्तपस्वितरोयोनिश्चतुर्विंशइति पुरस्तादुप दधाति चतुर्विंशत्यक्षरा गायत्री गायत्री यज्ञमुखं यज्ञमुखमेव पुरस्ताद्वि यातयति गर्भाः पञ्चविंश इति दक्षिणतोऽन्नं वै गर्भा अन्नं पञ्चविंशोऽन्नमेव दक्षिणतो धत्ते तस्माद्दक्षिणेनान्नमद्यत ओजस्त्रिणवइति पश्चादिमे वै लोकास्त्रिणवएष्वेव लोकेषु प्रति तिष्ठति सम्भरणस्त्रयोविंशइति (४) उत्तरतस्तस्मात् सव्योहस्तयोः सम्भार्यतरः क्रतुरेकत्रिंशइति पुरस्तादुप दधाति वाग्वै क्रतुर्यज्ञमुखं वाग्यज्ञमुखमेव पुरस्ताद्वि यातयति ब्रध्नस्य विष्टपं चतुस्त्रिंश इति दक्षिणतोऽसौ वा आदित्यो ब्रध्नस्य विष्टपं ब्रह्मवर्चसमेव दक्षिणतोधत्ते तस्माद्दक्षिणोऽर्धो ब्रह्मवर्चसितरः प्रतिष्ठा त्रयस्त्रिंशइति पश्चात् प्रतिष्ठित्यै नाकः षट्त्रिंशइत्युत्तरतः सुवर्गो वै (५) लोकोनाकः सुवर्गस्य लोकस्य समष्ट्यै (५) [त्रिवृत्पुरस्तात्सव्य-इतिवैपञ्चच] ॥ ३ ॥ अग्नेर्भागोऽसीति पुरस्तादुप दधाति यज्ञमुखं वा अग्निर्यज्ञमुखं दीक्षा यज्ञमुखं ब्रह्म यज्ञमुखं त्रिवृद्यज्ञमुखमेव पुरस्ताद्वि यातयति नृचक्षसां भागोऽसीति दक्षिणतः शुश्रुवांसो वै नृचक्षसोऽन्नं धाता जातायैवास्मा अन्नमपि दधाति तस्माज्जातोऽन्नमत्ति जनित्रंस्पृतं संसदशस्तोमइत्याहान्नं वै जनित्रम् (१) अन्नंसप्तदशोऽन्नमेव दक्षिणतोधत्ते तस्माद्दक्षिणेनान्नमद्यते मित्रस्य भागोऽसीति पश्चात् प्राणोवै मित्रोऽपानोवरुणः प्राणापानावेवास्मिन् दधाति दिवो वृष्टिर्वाताः स्पृताएकविंशस्तोमइत्याह प्रतिष्ठा वा एकविंशः प्रतिष्ठित्या-

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

इन्द्रस्य भागोऽसीत्युत्तरत ओजो वा इन्द्रओजोविष्णुरोजः क्षत्रमोजः पञ्चदशः (२) ओजएवो-त्तरतोधत्ते तस्मादुत्तरतोऽभिप्रयायी जयति वसूनां भागोऽसीति पुरस्तादुप दधाति यज्ञमुखं वै वसवो यज्ञमुखꣳ रुद्रा यज्ञमुखं चतुर्विꣳशोयज्ञमुखमेव पुरस्ताद्वि यातयत्यादित्यानां भागोऽसीति दक्षिणतोऽन्नं वा आदित्या अन्नं मरुतोऽन्नं गर्भा अन्नं पञ्चविꣳशोऽन्नमेव दक्षिणतोधत्ते तस्मा-द्दक्षिणेनाऽन्नमद्यतेऽदित्यै भागः (३) असीति पश्चात् प्रतिष्ठा वा अदितिः प्रतिष्ठा पूषा प्रतिष्ठा त्रिणवः प्रतिष्ठित्यै देवस्य सवितुर्भागोऽसीत्युत्तरतोब्रह्म वै देवः सविता ब्रह्म बृहस्पतिर्ब्रह्म चतुष्टोमो ब्रह्मवर्चसमेवोत्तरतो धत्ते तस्मादुत्तरोर्धी ब्रह्मवर्चसितरः सावित्रवती भवति प्रसू-त्यै तस्माद्ब्राह्मणानामुदीची सनिः प्रसूता धर्त्रश्चतुष्टोम इति पुरस्तादुप दधाति यज्ञमुखं वै धर्त्रः (४) यज्ञमुखं चतुष्टोमोयज्ञमुखमेव पुरस्ताद्वि यातयति यावानां भागोऽसीति दक्षिण-तोमासा वै यावा अर्धमासा अयावास्तस्माद्दक्षिणावृत्तोमासा अन्नं वै यावा अन्नं प्रजा अन्न-मेव दक्षिणतोधत्ते तस्माद्दक्षिणेनान्नमद्यत ऋभूणां भागोऽसीति पश्चात् प्रतिष्ठित्यै विवर्तो ऽष्टाचत्वारिꣳशइत्युत्तरतोऽनयोर्लोकयोः सवीर्यत्वाय तस्मादिमौ लोकौ समावद्वीर्यौ (५) यस्य मुख्यवतीः पुरस्तादुपधीयन्ते मुख्य एव भवत्यास्य मुख्योजायते यस्याऽन्नवतीर्दक्षिणतोऽत्त्यन्नमा स्यान्नादोजायते यस्य प्रतिष्ठावतीः पश्चात् प्रत्येव तिष्ठति यस्यौजस्वतीरुत्तरतओजस्व्येवभवत्या स्यौजस्वी जायतेऽर्को वा एष यदग्निस्तस्यैतदेव स्तोत्रमेतच्छस्त्रं यदेषा विधा (६) विधीयतेऽ-

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

कंएव तदक्ष्यंमनु वि धीयतेऽत्त्यन्नं मा स्याञ्चादोजायते यस्यैषा विधा विधीयते यउ चैनामेवं वेद सृष्टीरुपं दधाति यथासृष्टमेवाव रुन्धे न वा इदं दिवा न नक्तमासीदव्यांवृत्तं ते देवा एता व्युष्टीरप-श्यन् ता उपादधत ततोवा इदम्(७) व्यौच्छद्यस्यैताउपधीयन्ते व्येवास्मा उच्छत्यथो तमएवाप हते १४) [जनित्रंपञ्चदशोभागो धर्त्रःसमावद्वीयौं विधेदंचतुर्दशच] ॥४॥ अग्ने जातान् प्र णुदा नः सपत्नानितिं पुरस्तादुप दधाति जातानेव भ्रातृव्यान् प्र णुदते सहसा जातानिति पश्चाज्जनि-ष्यमाणानेव प्रति नुदते चतुश्चत्वारिंशस्तोमइति दक्षिणतोब्रह्मवर्चसं वै चतुश्चत्वारिंशोब्रह्मव-र्चसमेव दक्षिणतोधत्ते तस्माद्दक्षिणोऽर्धो ब्रह्मवर्चसितरः षोडशस्तोम इत्युत्तरत ओजोवैषोडश ओजएवोत्तरतो धत्ते तस्मात् (१) उत्तरतोऽभिप्रयायी जयति वज्रो वै चतुश्चत्वारिंशो वज्रः षोडशोयदेते इष्टके उपदधाति जाताश्चैव जनिष्यमाणाश्च भ्रातृव्यान् प्र णुद्य वज्रमनु प्र हरति स्तृत्यै पुरीषवतीं मध्य उप दधाति पुरीषं वै मध्यमात्मनः सात्मानमेवाग्निं चिनुते सा त्मामुष्मिन् लोके भवति यएवं वेदैता वा असपत्नानामेष्टकायस्यैता उपधीयन्ते (२) ना-स्य सपत्नो भवति पशुर्वा एष यदग्निर्विराजं उत्तमायां चित्यामुप दधाति विराजमेवोत्तमां प-शुषु दधाति तस्मात् पशुमानुत्तमां वाचं वदति दशदशोप दधाति सवीर्यत्वायाक्ष्णयोप दधाति तस्मादक्ष्णया पशवोऽङ्गानि प्र हरन्ति प्रतिष्ठित्यै यानि वै छन्दांसि सुवर्ग्याण्यासन् तैर्देवाः सुवर्गं लोकमायन् तेनर्षयः (३) अश्राम्यन् ते तपोऽतप्यन्त तानि तपसाऽपश्यन् तेभ्य

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

एता इष्टका निरमिमतेवश्छन्दो वरिवश्छन्द इति ता उपा दधत ताभिर्वै ते सुवर्गं लोकमाय-
न् यदेता इष्टका उपदधाति यान्येव छन्दांꣳसि सुवर्ग्याणि तैरेव यजमानः सुवर्गं लोकमेति
यज्ञेन वै प्रजापतिः प्रजाअसृजत ताः स्तोमभागैरेवासृजत यत् (४) स्तोमभागाउपदधाति प्रजा
एव तद्यजमानः सृजते बृहस्पतिर्वा एतद्यज्ञस्य तेजः समभरद्यत् स्तोमभागा यत् स्तोमभागा
उपदधाति सतेजसमेवाग्निं चिनुते बृहस्पतिर्वा एतां यज्ञस्य प्रतिष्ठामपश्यद्यत् स्तोमभागायत्-
स्तोमभागाउपदधाति यज्ञस्य प्रतिष्ठित्यै सप्त सप्तोप दधाति सवीर्यत्वाय तिस्रोमध्ये प्रतिष्ठित्यै—
४३) [तस्मादुपधीयन्तऋषयोयत्रिचत्वारिꣳशच्च] ॥ ५ ॥ रश्मिरित्येवादित्यमसृजत
प्रेतिरिति धर्ममन्वितिरिति दिवꣳ सन्धिरित्यन्तरिक्षं प्रतिधिरिति पृथिवीं विष्टम्भइति वृष्टिं प्रवेत्यह
रनुवेति रात्रिमुशिगिति वसून् प्रकेत इति रुद्रान् सुदीतिरित्यादित्यानोजइति पितॄꣳस्तन्तुरिति
प्रजाः पृतनाषाडिति पशून् रेवदित्योषधीरभिजिदसि युक्तग्रावा (१) इन्द्राय त्वेन्द्रं जिन्वे
त्येव दक्षिणतोवज्रं पर्यौहदभिजित्यैताः प्रजा अपप्राणा असृजत तास्वधिपतिरसीत्येव प्रा-
णमदधाद्यन्तेत्यपानꣳसꣳसर्पइति चक्षुर्वयोधा इति श्रोत्रं ताः प्रजाः प्राणतीरपानतीः पश्य-
न्तीः शृण्वतीर्न मिथुनी अभवन् तासु त्रिवृदसीत्येव मिथुनमदधात्ताः प्रजा मिथुनी (२)
भवन्तीर्न प्राजायन्त ताः सꣳरोहोऽसि नीरोहोऽसीत्येव प्राजनयत्ताः प्रजाः प्रजाता नप्रत्यति-
ष्ठन् ता वसुकोऽसि वेषश्रिरसि वस्यष्टिरसीत्येवैषु लोकेषु प्रत्यस्थापयद्यदाह वसुकोऽसि वे-

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

षंश्चिरसि वस्यंष्टिरसीति प्रजाएव प्रजाता एषु लोकेषु प्रतिष्ठापयति सात्माऽन्तरिक्षम् (३) रोहति सप्राणोऽमुष्मिँल्लोके प्रति तिष्ठत्यव्यर्धुकः प्राणापानाभ्यां भवति यएवं वेद—१२) [युक्तग्रावामिथुनीअन्तरिक्षंद्वादशच] ॥ ६ ॥ नाकसद्भिर्वै देवाः सुवर्गं लोकमायन् तन्नाकसदांनाकसत्त्वं यन्नाकसद उपदधाति नाकसद्भिरेव तद्यजमानः सुवर्गं लोकमेति सुवर्गोवै लोको नाको यस्यैता उपधीयन्ते नास्मा अकं भवति यजमानायतनं वै नाकसदोयन्नाकसद उपदधात्यायतनमेव तद्यजमानः कुरुते पृष्ठानां वा एतत्तेजः संभृतं यन्नाकसदोयन्नाकसदः (१) उपदधाति पृष्ठानामेव तेजोऽव रुन्धे पञ्चचोडा उप दधात्यप्सरस एवैनमेता भूता अमुष्मिँल्लोकउप शेरेऽथोतनूपानीरेवैता यजमानस्य यं द्विष्यात्तमुपदधद्ध्यायेदेताभ्य एवैनं देवताभ्यआवृश्चति ताजगार्तिमाच्छंत्युत्तरा नाकसद्भ्यउप दधाति यथा जायामानीय गृहेषु निषादयति तादृगेव तत् (२) पश्चात् प्राचीमुत्तमामुप दधाति तस्मात् पश्चात् प्राची पत्न्यन्वास्ते स्वयमातृण्णाञ्च विकर्णीञ्चोत्तमे उप दधाति प्राणोवै स्वयमातृण्णायुर्विकर्णी प्राणञ्चैवायुश्च प्राणानामुत्तमौ धत्ते तस्मात् प्राणश्चायुश्च प्राणानामुत्तमौ नान्यामुत्तरामिष्टकामुप दध्याद्यदन्यामुत्तरामिष्टकामुपदध्यात् पशूनाम् (३) चयजमानस्य च प्राणं चायुश्चापि दध्यात्तस्मान्नान्योत्तरेष्टकोपधेया स्वयमातृण्णामुप दधात्यसौ वै स्वयमातृण्णामूमेवोप धत्तेऽश्वमुपघ्रापयति प्राणमेवास्यां दधात्यथो प्राजापत्योवा अश्वः प्रजापतिनैवाग्निं चिनुते

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

स्वयमातृण्णा भवति प्राणानामुत्सृष्ट्या अथो सुवर्गस्य लोकस्यानुख्यात्या एषा वै (४) देवानां विक्रान्तिर्यद्विकर्णी यद्विकर्णीमुपदधाति देवानामेव विक्रान्ति मनु वि क्रमत उत्तरतउप दधाति तस्मादुत्तरत उपचारोऽग्निर्वायुमती भवति समिध्यै—२२) [नाकसदस्तत्पशूनांवेद्वाविंशतिश्च]॥ ७॥ छन्दाꣳस्युप दधाति पशवोवै छन्दाꣳसि पशूनेवाव रुन्धे छन्दाꣳसि वै देवानां वामं पशवो वाममेव पशूनव रुन्ध एताꣳ ह वै यज्ञसेनश्चैत्रियायणश्चितिं विदांचकार तया वै स पशूनवारुन्ध यदेतामुपदधाति पशूनेवाव रुन्धे गायत्रीः पुरस्तादुप दधाति तेजो वै गायत्री तेज एव (१) मुखतो धत्ते मूर्धन्वतीर्भवन्ति मूर्धानमेवैनꣳसमानानांकरोति त्रिष्टुभउप दधातीन्द्रियं वै त्रिष्टुगिन्द्रियमेव मध्यतोधत्ते जगतीरुप दधाति जागता वै पशवः पशूनेवाव रुन्धेऽनुष्टुभउप दधाति प्राणा वा अनुष्टुप् प्राणनामुत्सृष्टयै बृहतीरुष्णिहाः पङ्क्तीरक्षरपङ्क्तीरिति विषुरूपाणि छन्दाꣳस्युप दधाति विषुरूपा वै पशवः पशवः (२) छन्दाꣳसि विषुरूपानेव पशूनव रुन्धे विषुरूपमस्य गृहे दृश्यते यस्यैता उपधीयन्ते य उ चैनामेवं वेदातिछन्दसमुप दधात्यतिछन्दा वै सर्वाणि छन्दाꣳसि सर्वेभिरेवैनं छन्दोभिश्चिनुते वर्ष्मवा एषा छन्दसां यदतिछन्दा यदतिछन्दसमुपदधाति वर्ष्मैवैनꣳ समानानां करोति द्विपदा उप दधाति द्विपाद्यजमानः (३) प्रतिष्ठित्यै—१) [एवपशवोयजमानएकंच]॥ ८॥ सर्वाभ्योवै देवताभ्योऽग्निश्चीयते यत् सयुजो नोपदध्याद्देवता अस्याग्निं वृञ्जीरन् यत् सयुजं

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

उपदधात्यात्मन्नेवैनꣳ सयुजं चिनुते नाग्निना व्यृध्यतेऽथो यथा पुरुषः स्नावभिः सन्तत एवमेवैताभिरग्निः सन्ततोऽग्निना वै देवाः सुवर्गं लोकमायन् ता अमूः कृत्तिका अभवन् यस्यैता उपधीयन्ते सुवर्गमेव (१) लोकमेति गच्छति प्रकाशं चित्रमेव भवति मण्डलेष्टका उप दधातीमे वै लोका मण्डलेष्टका इमे खलु वै लोका देवपुरा देवपुरा एव प्र विशति नार्तिमार्च्छत्यग्निं चिक्यानो विश्वज्योतिष उप दधातीमानेवैताभिर्लोकान् ज्योतिष्मतः कुरुतेऽथो प्राणानेवैता यजमानस्य दाधत्येता वै देवताः सुवर्ग्यास्ता एव (२) अन्वारभ्य सुवर्गं लोकमेति—४) [एवैवचत्वारिंच] ॥ ९ ॥ वृष्टिसनीरुपदधाति वृष्टिमेवावरुन्धे यदेकधोप दध्यादेकमृतुं वर्षेदनुपरिहारꣳ सादयति तस्मात् सर्वानृतून् वर्षति पुरोवातसनिरसीत्याहैतद्वै वृष्ट्यै रूपꣳ रूपेणैव वृष्टिमव रुन्धे संयानीभिर्वै देवा इमाँल्लोकान् समयुस्तत् संयानीनाꣳ संयानित्वं यत् संयानीरुपदधाति यथाप्सु नावा संयात्येवम् (१) एवैताभिर्यजमान इमाँल्लोकान्त्सं याति प्लवो वा एषोऽग्नेर्यत् संयानीर्यत् संयानीरुपदधाति प्लवमेवैतमग्नय उप दधात्युत यस्यैतासूपहितास्वापोऽग्निꣳ हरन्त्यह्वैत एवास्याग्निरादित्येष्टका उप दधात्यादित्या वा एतं भूत्यै प्रति नुदन्ते योऽलम्भूत्यै सन् भूतिं न प्राप्नोत्यादित्याः (२) एवैनं भूतिं गमयन्त्यसौ वा एतस्यादित्यो रुचमा दत्ते योऽग्निं चित्वा न रोचते यदादित्येष्टका उप दधात्यसावेवास्मिन्नादित्यो रुचं दधाति यथासौ देवानाꣳ रोचत एवमेवैष मनुष्याणाꣳ रोचते घृतेष्टका उप दधात्येतद्वा अग्नेः प्रियं धाम यद्घृतं प्रियेणैवैनं धाम्ना समर्धयति (३)

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

अथो तेजसानुपरिहारꣳ सादयत्यपरिवर्गमेवास्मिन् तेजो दधाति प्रजापतिरग्निमचिनुत स यशसा व्यार्ध्यत स एता यशोदा अपश्यत्ता उपाधत्त ताभिर्वै स यश आत्मन्नधत्त यद्यशोदा उपदधाति यश एव ताभिर्यजमान आत्मन् धत्ते पञ्चोप दधाति पाङ्क्तः पुरुषो यावानेव पुरुषस्तस्मिन् यशो दधाति (४९) [एवमादित्याअर्धयत्येकान्नपञ्चाशच्च] ॥ १० ॥ देवासुराः संयत्ता आसन् कनीयाꣳसो देवा आसन् भूयाꣳसोऽसुरास्ते देवा एता इष्टका अपश्यन् ता उपादधत भूयस्कृदसीत्येव भूयाꣳसोऽभवन् वनस्पतिभिरोषधीभिर्वरिवस्कृदसीतीमामजयन् प्राच्यसीति प्राचीं दिशमजयन्नूर्ध्वासीत्यमूमजयन्नन्तरिक्षसदस्यन्तरिक्षे सीदेत्यन्तरिक्षमजयन्ततो देवा अभवन् (१) पराऽसुरा यस्यैता उपधीयन्ते भूयानेव भवत्यभीमाँल्लोकान् जयति भवत्यात्मना पराऽस्य भ्रातृव्यो भवत्यप्सुषदसि श्येनसदसीत्याहैतद्वा अग्नेरूपꣳ रूपेणैवाग्निमव रुन्धे पृथिव्यास्त्वा द्रविणे सादयामीत्याहेमानेवैताभिर्लोकान् द्रविणावतः कुरुत आयुष्या उप दधात्यायुरेव (२) अस्मिन् दधात्यग्ने यत्ते परꣳ हृन्नामेत्याहैतद्वा अग्नेः प्रियं धाम प्रियमेवास्य धामोपाप्नोति तावेहि सꣳरभावहा इत्याह व्येवैनेन परि धत्ते पाञ्चजन्येष्वप्येध्यग्न इत्याहैष वा अग्निः पाञ्चजन्यो यः पञ्चचितीकस्तस्मादेवमाहर्तव्या उप (३) दधात्येतद्वा ऋतूनां प्रियं धाम यदृतव्या ऋतूनामेव प्रियं धामाव रुन्धे सुमेक इत्याह संवत्सरो वै सुमेकः संवत्सरस्यैव प्रियं धामोपाप्नोति—२६) [अभवन्नेवोप षड्विꣳशतिश्च] ॥ ११ ॥ प्रजापतेरक्ष्यश्वयत्तत्परापत

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

तदश्वोऽभवद्यदश्वयत्तदश्वस्याश्वत्वं तद्देवा अश्वमेधेनैव प्रत्यदधुरेष वै प्रजापतिꣳ सर्वं करोति योऽश्वमेधेन यजते सर्व एव भवति सर्वस्य वा एषा प्रायश्चित्तिः सर्वस्य भेषजꣳ सर्वं वा एतेन पाप्मानं देवा अतरन्नपि वा एतेन ब्रह्महत्यामतरन् सर्वं पाप्मानम् (१) तरति तरति ब्रह्महत्यां योऽश्वमेधेन यजतेय उ चैनमेवं वेदोत्तरं वै तत् प्रजापतेरक्ष्यश्वयत्तस्मादश्वस्योत्तरतोऽव द्यन्ति दक्षिणतोऽन्येषां पशूनां वैतसः कटोभवत्यप्सुयोनिर्वा अश्वोऽप्सुजो वेतसः स्व एवैनं योनौ प्रति ष्ठापयति चतुष्टोमः स्तोमोभवति सरड्ढ वा अश्वस्य सक्थ्यावृहत् (२) तद्देवाश्चतुष्टोमेनैव प्रत्यदधुर्यच्चतुष्टोमः स्तोमोभवत्यश्वस्य सर्वत्वाय—१२) [पाप्मानमवृहद्द्वादशच] ॥ १२ ॥ उत्सन्नयज्ञ (२५५) इन्द्राग्नी (२३४) देवा (२५५) अग्ने (३६४) रत्ने (२४३) रश्मि (१६२) नाकसद्भि (२२२) श्छन्दाꣳसि (३५१) सर्वाभ्यो (१०४) वृष्टिसनी (१९९) देवासुराः (१७६) प्रजापते (११२) द्वादश (२४७७) ॥ १२ ॥ इति तैत्तिरीयसंहितायां पंचमकाण्डे तृतीयः प्रपाठकः ॥

ॐम् देवासुराः संयत्ताआसन् ते न व्यजयन्त स एता इन्द्रस्तनूरपश्यत्ता उपाधत्त ताभिर्वै स तनुवमिन्द्रियं वीर्यमात्मन्नधत्त ततोदेवा अभवन् परासुरा यदिन्द्रतनूरुपदधाति तनुवमेव ताभिरिन्द्रियं वीर्यं यजमान आत्मन्धत्तेऽथो सेन्द्रमेवाग्निꣳ सतनुं चिनुते भवत्यात्मना परास्य भ्रातृव्यः (१) भवति यज्ञो देवेभ्योऽपाक्रामत्तमवरुधन्नाशक्नुवन् त एता यज्ञतनू-

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

रेपश्यन् ता उपादधत् ताभिर्वै ते यज्ञमवारुन्धत् यद्यज्ञतनूरुपदधाति यज्ञमेव ताभिर्यजमानोऽव रुन्धे त्रयस्त्रिꣳशतमुप दधाति त्रयस्त्रिꣳशद्वै देवता देवता एवाव रुन्धेऽथो सात्मानमेवाग्निꣳसतनुं चिनुते सात्माऽमुष्मिंल्लोके (२) भवति यएवं वेद ज्योतिष्मतीरुप दधाति ज्योतिरेवास्मिन् दधात्येताभिर्वा अग्निश्चितोज्वलति ताभिरेवैनꣳसमिन्ध उभयोरस्मै लोकयोर्ज्योतिर्भवति नक्षत्रेष्टका उप दधात्येतानि वै दिवो ज्योतीꣳषि तान्येवाव रुन्धे सुकृतां वा एतानि ज्योतीꣳषि यन्नक्षत्राणि तान्येवाप्नोत्यथो अनुकाशमेवैतानि (३) ज्योतीꣳषि कुरुते सुवर्गस्य लोकस्यानुख्यात्यै यत्सꣳस्पृष्टा उपदध्याद्वृष्ट्यै लोकमपि दध्यादवर्षुकः पर्जन्यः स्यादसꣳस्पृष्टा उप दधाति वृष्ट्या एव लोकं करोति वर्षुकः पर्जन्यो भवति पुरस्तादन्याः प्रतीचीरुप दधाति पश्चादन्याः प्राचीस्तस्मात् प्राचीनानि च प्रतीचीनानि च नक्षत्राण्या वर्तन्ते — ४१) [भातृव्यो-लोकएतान्येकचत्वारिꣳशच्च] ॥ १ ॥ ऋतव्या उप दधात्यृतूनां क्लृप्त्यै द्वन्द्वमुप दधाति तस्माद्द्वन्द्वमृतवोऽधृतेव वा एषा यन्मध्यमा चितिरन्तरिक्षमिववाएषा द्वन्द्वमन्यासु चितीषूप दधाति चतस्रो मध्ये धृत्या अन्तः श्लेषणं वा एताश्चितीनां यदृतव्या यदृतव्या उपदधाति चितीनां विधृत्या अवकामनूप दधात्येषा वाअग्नेर्योनिः सयोनिम् (१) एवाग्निं चिनुतउवाच ह विश्वामित्रोऽददित्स ब्रह्मणाऽन्नं यस्यैता उपधीयान्तै य उ चैना एवं वेददिति संवत्सरोवाएतं प्रतिष्ठायै नुदते योऽग्निं चित्वा न प्रतितिष्ठति पञ्च पूर्वाश्चितयोभवन्त्यथषष्ठीं

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

चितिं चिनुते षड्वा ऋतवः संवत्सर ऋतुष्वेव संवत्सरे प्रति तिष्ठत्येता वै (२) अधिपत्नीर्नामेष्टका यस्यै-
ता उपधीयन्तेऽधिपतिरेव समानानां भवति यं द्विष्यात्तमुपदधद्ध्यायेदेताभ्य एवैनं देवताभ्य आ
वृश्चति ताजगार्तिमार्च्छेत्यङ्गिरसः सुवर्गं लोकं यन्तो या यज्ञस्य निष्कृतिरासीत्तामृषिभ्यः प्रत्यौहन्
तद्धिरण्यमभवद्यद्धिरण्यशल्कैः प्रोक्षति यज्ञस्य निष्कृत्या अथो भेषजमेवास्मै करोति (३) अथो
रूपेणैवैनꣳ समर्धयत्यथो हिरण्यज्योतिषैव सुवर्गं लोकमेति साहस्रवता प्रोक्षति साहस्रः प्रजापतिः
प्रजापतेराप्त्या इमा मे अग्न इष्टका धेनवः सन्त्वित्याह धेनूरेवैनाः कुरुते ता एनं कामदुघा अमुत्रा-
मुष्मिँल्लोक उप तिष्ठन्ते — ३९) [सयोनिं वै करोत्येकान्नचत्वारिꣳशच्च] ॥ २ ॥ रुद्रो वा
एष यदग्निः स एतर्हि जातो यर्हि सर्वश्चितः स यथा वत्सो जातः स्तनं प्रेप्सत्येवं वा एष एतर्हि भाग-
धेयं प्रेप्सति तस्मै यदाहुतिं न जुहुयादध्वर्युं च यजमानं च ध्यायेच्छतरुद्रीयं जुहोति भागधेयेनै-
वैनꣳ शमयति नार्तिमार्च्छत्यध्वर्युर्न यजमानो यद्ग्राम्याणां पशूनाम् (१) पयसा जुहुयाद्ग्राम्यान्
पशूञ्छुचार्पयेद्यदारण्यानामारण्यान् जर्तिलयवाग्वा वा जुहुयाद्गवीधुकयवाग्वा वा न ग्राम्यान्
पशून् हिनस्ति नारण्यानथो खल्वाहुरनाहुतिर्वै जर्तिलाश्च गवीधुकाश्चेत्यजक्षीरेण जुहोत्याग्नेयी
वा एषा यदजाहुत्यैव जुहोति न ग्राम्यान् पशून् हिनस्ति नारण्यानङ्गिरसः सुवर्गं लोकं यन्तः (२)
अजायां घर्मं प्रासिञ्चन्त्सा शोचन्ती पर्णं परा जिहीत सोऽर्कोऽभवत्तदर्कस्यार्कत्वमर्कपर्णेन जुहोति
सयोनित्वायोदङ् तिष्ठन् जुहोत्येषा वै रुद्रस्य दिक् स्वायामेव दिशि रुद्रं निरवदयते चरमायामि-

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

ष्टकायां जुहोत्यन्तत एव रुद्रं निरवदयते त्रेधाविभक्तं जुहोति त्रयं इमे लोका इमानेव लोका न्त्समावद्वीर्यान् करोतीयत्यग्रे जुहोति (३) अथेयत्यथेयति त्रयं इमे लोका एभ्य एवैनं लोकेभ्यः शमयति तिस्र उत्तरा आहुतीर्जुहोति षट् सम्पद्यन्ते षड्वा ऋतवऋतुभिरेवैनं शमयति यद्नुपरिक्रामं जुहुयादन्तरवचारिणं रुद्रं कुर्यादथो खल्वाहुः कस्यां वाह दिशि रुद्रः कस्यां वेत्यनुपरिक्राममेव होतव्यमपरिवर्गमेवैनं शमयति (४) एतावै देवताः सुवर्ग्या या उत्तमास्ता यजमानं वाचयति ताभिरेवैनं सुवर्गं लोकं गमयति यं द्विष्यात्तस्य सञ्चरे पशूनां न्यस्येद्यः प्रथमः पशुरभितिष्ठति सआर्तिमार्च्छति— ३०) [पशूनांयन्तो जुहोतिशमयतित्रिं शच्च]

॥ ३ ॥ अश्मन्नूर्जमिति परिषिञ्चति मार्जयत्येवैनमथो तर्पयत्येव स एनं तृप्तोऽक्षुध्यन्न शोचन्नमुष्मिँल्लोक उपतिष्ठते तृप्यति प्रजया पशुभिर्य एवं वेद तां न इषमूर्जं धत्त मरुतः संरराणा इत्याहान्नं वा ऊर्गन्नं मरुतोऽन्नमेवाव रुन्धेऽश्मंस्ते क्षुदमुन्ते शुक् (१) ऋच्छतु यं द्विष्म इत्याह यमेव द्वेष्टि तमस्य क्षुधा च शुचा चार्पयति त्रिः परिषिञ्चन् पर्येति त्रिवृद्वाअग्नि र्यावानेवाग्निस्तस्य शुचं शमयति त्रिः पुनः पर्येति षट् सम्पद्यन्ते षड्वाऋतव ऋतुभिरेवास्य शुचं शमयत्यपां वा एतत्पुष्पं यद्वेतसोऽपाम् (२) शरोऽवका वेतसशाखया चावकाभिश्च विकर्षत्यापो वै शान्ताः शान्ताभिरेवास्य शुचं शमयति योवाअग्निं चितं प्रथमः पशुरधिक्रामतीश्वरो वै तं शुचा प्रदहो मण्डूकेन वि कर्षत्येष वै पशूनामनुपजीवनीयो न वा एष ग्राम्येषु पशुषु हितो

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

नारण्येषु तमेव शुचार्पयत्यष्टाभिर्वि कर्षति (३) अष्टाक्षरा गायत्री गायत्रोऽग्निर्यावानेवाग्निस्तस्य शुचंꣳशमयति पावकवतीभिरन्नं वै पावकोऽन्नेनैवास्य शुचꣳशमयति मृत्युर्वा एष यदग्नि र्ब्रह्मण एतद्रूपं यत् कृष्णाजिनं कार्ष्णी उपानहावुप मुञ्चते ब्रह्मणैव मृत्योरन्तर्धत्तेऽन्तर्मृत्यो-र्धत्तेऽन्तरन्नाद्यादित्याहुरन्यामुपमुञ्चतेऽन्यां नान्तः (४) एव मृत्योर्धत्तेऽवान्नाद्यꣳ रुन्धे न-मस्ते हरसे शोचिष इत्याहनमस्कृत्य हिवसीयाꣳसमुपचरन्त्यन्यं तं अस्मत्तपन्तु हेतय इत्याह यमेव द्वेष्टि तमस्य शुचाऽर्पयति पावको अस्मभ्यꣳ शिवोभवेत्याहान्नं वै पावकोऽन्नमेवाव रुन्धे द्वाभ्यामधि क्रामति प्रतिष्ठित्या अपस्यवतीभ्याꣳ शान्त्यै—४९) [शुगर्पयति कर्षति नान्तरे कान्नपञ्चाशच्च] ॥ ४ ॥ नृषदे वडिति व्याघारयति पङ्क्त्याहुत्या यज्ञमुखमा रभतेऽक्ष्णया व्याघारयति तस्मादक्ष्णया पशवोऽङ्गानि प्र हरन्ति प्रतिष्ठित्यै यद्वषट् कुर्याद्यातयामाऽस्य वषट्-कारः स्याद्यन्न वषट्कुर्याद्रक्षाꣳसि यज्ञꣳ हन्युर्वडित्याह परोक्षमेव वषट् करोति नास्य यातयामा वषट्कारो भवति न यज्ञꣳ रक्षाꣳसि घ्नन्ति हुतादोवा अन्ये देवाः (१) अहु-तादोऽन्ये तानग्निचिदेवोभयान्प्रीणाति ये देवा देवानामिति दध्ना मधुमिश्रेणावोक्षति हुतादश्चैव देवा नहुतादश्च यजमानः प्रीणाति ते यजमानं प्रीणन्ति दध्नैव हुतादः प्रीणाति मधुषाऽहु-तादो ग्राम्यं वा एतदन्नं यद्दध्यारण्यं मधु यद्दध्ना मधुमिश्रेणावोक्षत्युभयस्यावरुध्यै ग्रमुष्टि-नाऽवोक्षति प्राजापत्यः (२) वै ग्रमुष्टिः सयोनित्वाय द्वाभ्यां प्रतिष्ठित्या अनुपरिचारमवो-

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

क्षत्यपरिवर्गमेवैनान् प्रीणाति वि वा एष प्राणैः प्रजया पशुभिर्ऋध्यते योऽग्निं चिन्वन्न धिक्रामति प्राणदा अपानदा इत्याह प्राणानेवात्मन्धत्ते वर्चोदा वरिवोदा इत्याह प्रजा वै वर्चः पशवो वरिवः प्रजामेव पशूनात्मन्धत्त इन्द्रो वृत्रमहन् तं वृत्रः (३) हतः षोडशभिर्भोगैरसिनात् स एतामग्नयेऽनीकवत आहुतिमपश्यत्तामजुहोत्तस्याग्निरनीकवान् स्वेन भागधेयेन प्रीतः षोडशधा वृत्रस्य भोगानप्यदहद्वैश्वकर्मणेन पाप्मनो निरमुच्यत यदग्नयेऽनीकवत आहुतिं जुहोत्यग्निरेवास्यानीकवान्त्स्वेन भागधेयेन प्रीतः पाप्मानमपिदहति वैश्वकर्मणेन पाप्मनोनिर्मुच्यते यं कामयेत चिरं पाप्मनः (४) निर्मुच्येतेत्येकैकंतस्य जुहुयाच्चिरमेव पाप्मनोनिर्मुच्यते यं कामयेत ताजकपाप्मनोनिर्मुच्येतेति सर्वाणि तस्यानुद्रुत्यजुहुयात्ताजगेव पाप्मनोनिर्मुच्यतेथो खलुनानैव सूक्ताभ्यां जुहोति नानैव सूक्तयोर्वीर्यं दधात्यथो प्रतिष्ठित्यै—४०) [देवाः प्राजापत्योवृत्रः पाप्मनश्चत्वारिंशच्च] ॥ ५ ॥ उदेनमुत्तरान्नयेति समिधआदधाति यथाजनंयतेवसंकरोति तादृगे व तत्तिस्रआदधाति त्रिवृद्धाअग्निर्यावानेवाग्निस्तस्मै भागधेयं करोत्यौदुंबरीर्भवंत्यूर्ग्वाउदुंबरऊर्जमेवास्माअपिदधात्युदुत्वा विश्वेदेवाइत्याह प्राणावै विश्वेदेवाः प्राणैः (१) एवैनमुद्यच्छतेग्ने भरन्तु चित्तिभिरित्याह यस्माएवैनं चित्तायोद्यच्छते तेनैवैनꣳसमर्धयति पंच दिशोदैवीर्यज्ञमवंतु देवीरित्याह दिशोह्येषोनुप्रच्यवते पामतिं दुर्मतिं बाधमानाइत्याहरक्षसामपहत्यै रायस्पोषेयज्ञपतिमाभजन्तीरित्याह पशवोवै रायस्पोषः (२) पशूनेवावरु-

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

धे षड्भिर्हरतिषड्वा ऋतवऋतुभिरेवैनꣳहरति द्वे परिगृह्यवतीभवतोरक्षसामपहत्यै सूर्यरश्मिर्हरिकेशः पुरस्तादित्याह प्रसूत्यै ततः पावकाआशिषोनो जुषंतामित्याहान्नं वै पावकोन्नमेवावरुंधे देवासुराः संयत्ताआसन्ते देवाएतदप्रतिरथमपश्यंतेन वै ते प्रति (३) असुरानजयन्तदप्रतिरथस्याप्रतिरथत्वं यदप्रतिरथं द्वितीयोहोतान्वाहा प्रत्येव तेन यजमानोभ्रातृव्यान्जयत्यथो अनभिजितमेवाभिजयति दशर्चंभवति दशाक्षरा विराड्विराजेमौ लोकौ विधृतावनयोर्लोकयोर्विधृत्या अथो दशाक्षराविराडन्नंविराड्विराज्येवान्नाद्ये प्रतितिष्ठत्यसदिव वा अन्तरिक्षमंतरिक्षमिवाग्नीध्रमाग्नीध्रे (४) अश्मानं निदधाति सत्वायद्वाभ्यां प्रतिष्ठित्यै विमानएषदिवोमध्यआस्तइत्याहव्येवैतया मिमीतेमध्ये दिवोनिहितः पृश्निरश्मेत्याहान्नं वै पृश्न्यन्नमेवावरुंधेचतसृभिरापुच्छादेति चत्वारि छंदाꣳसि छंदोभिरेवेंद्रं विश्वाअवीवृधन्नित्याह वृद्धिमेवोपावर्तते वाजानाꣳसत्पतिं पतिम् (५) इत्याहान्नं वै वाजोन्नमेवावरुंधे सुम्नहूर्यज्ञोदेवाꣳआचवक्षदित्याह प्रजा वै पशवः सुम्नं प्रजामेव पशूनात्मन् धत्ते यक्षदग्निर्देवोदेवाꣳ आचवक्षदित्याह स्वगाकृत्यै वाजस्य माप्रसवेनोद्ग्राभेणोदग्रभीदित्याहासौवा आदित्यउद्यन्नुद्ग्राभएषः (६) निम्रोचन्निग्राभोब्रह्मणैवात्मानमुद्गृह्णाति ब्रह्मणाभ्रातृव्यं निगृह्णाति १०—) [प्राणैःपोषोप्रत्याग्नीध्रेपतिमेषदशच]

॥ ६ ॥ प्राचीमनु प्रदिशं प्रेहि विद्वानित्याह देवलोकमेवैतयोपावर्ततेक्रमध्वमाग्निना नाक-

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

मित्याहेमानेवैतया लोकानूक्रमते पृथिव्या अहमुदंतरिक्षमारुहमित्याहेमानेवैतया लोकान्त्समारोहति सुवर्यन्तोनापेक्षन्तइत्याह सुवर्गमेवैनया लोकमेत्यग्नेप्रेहि (१) प्रथमोदेवयतामित्याहोभयेष्वेवैतया देवमनुष्येषुचक्षुर्दधाति पंचभिरधिक्रामतिपांक्तो यज्ञोयावानेव यज्ञस्तेन सह सुवर्गं लोकमेति नक्तोषासेति पुरोनुवाक्यामन्वाह प्रत्या अग्ने सहस्राक्षेत्याह साहस्रः प्रजापतिः प्रजापतेराप्त्यै तस्मैते विधेम वाजाय स्वाहेत्याहान्नं वै वाजोन्नमेवाव (२) रुन्धे दध्नःपूर्णामौदुंबरीं स्वयमातृण्णायां जुहोत्यूर्ग्वै दध्यूर्गुदुंबरोसौ स्वयमातृण्णामुष्यामेवोर्जंदधाति तस्मादमुतोर्वाचीमूर्जमुप जीवामस्तिसृभिःसादयति त्रिवृद्वा अग्निर्यावानेवाग्निस्तं प्रतिष्ठां गमयति प्रेद्धोअग्ने दीदिहि पुरोनइत्यौदुंबरीमादधात्येषा वै सूर्मीकर्णकावत्येतया हस्म (३) वै देवा असुराणा शततर्हा स्तृंहंति यदेतया समिधमादधाति वज्रमेवैतच्छतघ्नीं यजमानोभ्रातृव्याय प्रहरति स्तृत्या अछंबट्कारं विधेम ते परमे जन्मन्नग्नइति वैकंकतीमादधाति भाएवावरुंधे ताᳬं सवितुर्वरेण्यस्य चित्रामिति शमीमयीᳬं शांत्या अग्निर्वाहवा अग्निचितं दुहेग्निचिद्वाग्निं दुहेताम् (४) सवितुर्वरेण्यस्य चित्रामित्याहेषवा अग्नेर्दोहस्तमस्य कण्वएव श्रायसोवेत्तेन हस्मैनᳬं सदुहे यदेतया समिधमादधात्यग्निचिदेवतदग्निं दुहे सप्त ते अग्ने समिधः सप्त जिह्वाइत्याह सप्तैवास्य साप्तानि प्रीणाति पूर्णया जुहोति पूर्णइवहि प्रजापतिः प्रजापतेः (५) आप्त्यै न्यूनया जुहोतिन्यूनाद्धि प्रजापतिःप्रजाअसृजतप्रजानाᳬं सृष्ट्या अग्निर्देवेभ्योनिलायतसदिशोनुप्राविशज्जुहन्मनसा दिशोध्यायेद्दिग्भ्यएवैनमवरुंधे दध्नापुरस्ताज्जुहोत्याज्येनोपरिष्टात्तेजश्चै

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

वास्मा इंद्रियं च समीची दधाति द्वादशकपालो वैश्वानरो भवति द्वादश मासाः संवत्सरस्संवत्सरोऽग्निर्वै-
श्वानरः साक्षात् (६) एव वैश्वानरमवरुंधे यत्प्रयाजानूयाजान्कुर्याद्विकस्तिः सा यज्ञस्य दर्विहोमं
करोति यज्ञस्य प्रतिष्ठित्यै राष्ट्रं वै वैश्वानरो विण्मरुतो वैश्वानरꣳहुत्वा मारुतान् जुहोति राष्ट्र एव वि-
शमनु बध्नात्युच्चैर्वैश्वानरस्याश्रावयत्युपाꣳशु मारुतान्जुहोति तस्माद्राष्ट्रं विशमतिवदति मारुता भवं-
ति मरुतो वै देवानां विशो देवविशेनैवास्मै मनुष्यविशम् (७) अवरुंधे सप्त भवंति सप्तगणा वै म-
रुतो गणश एव विशमवरुन्धे गणेनं गणमनुद्रुत्य जुहोति विशमेवास्मा अनुवर्त्मानं करोति — २१)
[इध्मवंस्मतां प्रजापतेः साक्षान्मनुष्यविशमेकविꣳशतिश्च] ॥ ७ ॥ वसोर्धारां जुहोति
वसोर्मे धारासदिति वा एषा हूयते घृतस्य वा एनमेषा धारामुष्मिंल्लोके पिन्वमानोपतिष्ठत आज्येन
जुहोति तेजो वा आज्यं तेजो वसोर्धारा तेजसैवास्मै तेजोऽवरुंधेथो कामा वै वसोर्धारा कामानेवावरुंधे
यं कामयेत प्राणानस्यान्नाद्यं वि (१) छिंद्यामिति विग्राहं तस्य जुहुयात्प्राणानेवास्यान्नाद्यं वि-
च्छिनत्ति यं कामयेत प्राणानस्यान्नाद्यꣳ संतनुयामिति संततां तस्य जुहुयात्प्राणानेवास्यान्नाद्यꣳ
संतनोति द्वादश द्वादशानि जुहोति द्वादश मासाः संवत्सरः संवत्सरेणैवास्मा अन्नमवरुंधेऽन्नं च मेऽक्षुच्च-
म इत्याहैतद्वै (२) अन्नस्य रूपꣳ रूपेणैवान्नमवरुंधेऽग्निश्च म आपश्च म इत्याहैषा वा अन्नस्य योनिः
सयोन्येवान्नमवरुंधेऽर्धेंद्राणि जुहोति देवता एवावरुंधे यत्सर्वेषामर्धमिंद्रः प्रति तस्मादिंद्रो देवतानां
भूयिष्ठभाक्तम इंद्रमुत्तरमाहेंद्रियमेवास्मिन्नुपरिष्टाद्दधाति यज्ञायुधानि जुहोति यज्ञः (३) वै यज्ञा-

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

युधानि यज्ञमेवावरुंधेथो एतद्वै यज्ञस्य रूपꣳरूपेणैव यज्ञमवरुंधेवभृथश्चमे स्वगाकारश्चमइत्याह स्वगाकृत्याअग्निश्चमे घर्मश्चमइत्याहैतद्वै ब्रह्मवर्चसस्य रूपꣳरूपेणैव ब्रह्मवर्चसमवरुंधऋक् च मे साम च मइत्याह (४) एतद्वै छंदसाꣳरूपꣳरूपेणैव छंदाꣳस्यवरुंधे गर्भाश्च मे वत्साश्चमइत्याहैतद्वै पशूनाꣳरूपꣳरूपेणैव पशूनवरुंधे कल्पान् जुहोत्यकॢप्तस्य कॢप्त्यै युग्मदयुजे जुहोति मिथुनत्वायोत्तरावती भवतोभिक्रांत्याएका च मे तिस्रश्च मइत्याह देवछंदसं वा एका चतिस्रश्च (५) मनुष्यछंदसं चतस्रश्चाष्टौ च देवछंदसं चैव मनुष्यछंदसं चावरुंधआत्रयस्त्रिꣳशतोजुहोति त्रयस्त्रिꣳशद्वै देवतादेवताएवावरुंधआष्टाचत्वारिꣳशतोजुहोत्यष्टाचत्वारिꣳशदक्षरा जगती जागताः पशवो जगत्यैवास्मै पशूनवरुंधे वाजश्च प्रसवश्चेति द्वादशं जुहोति द्वादशमासाःसंवत्सरः संवत्सरएव प्रतितिष्ठति (४१) [विवैयज्ञआहचैकान्नपंचाशच्च] ॥ ८ ॥ अग्निर्देवेभ्योपाक्रामद्भागधेयमिच्छमानस्तं देवाअब्रुवन्नुपनआवर्तस्व हव्यं नोवहेति सोब्रवीद्वरं वृणै मह्यमेव वाजप्रसवीयंजुहवन्निति तस्मादग्नये वाजप्रसवीयं जुहतियद्वाजप्रसवीयं जुहोत्यग्निमेव तद्भागधेयेन समर्धयत्यथोअभिषेकएवास्य सचतुर्दशाभिर्जुहोतिसप्तग्राम्याओषधयः सप्त (१) आरण्याउभयीषामवरुध्याअन्नस्यान्नस्य जुहोत्यन्नस्यान्नस्यावरुध्याऔदुंबरेण स्रुवेण जुहोत्यूर्ग्वा उदुंवरऊर्गन्नमूर्जैवास्माऊर्जमन्नमवरुंधेग्निर्वै देवानामभिषिक्तोग्निचिन्मनुष्याणां तस्मादग्निचिद्वर्षति न धावेदवरुद्धꣳह्यस्यान्नमन्नमिवखलु वै वर्षंयद्धावेदन्नाद्याद्धावेदुपावर्तेतान्नाद्यमेवाभि (२) उपावर्तते नक्तोषासेति कृष्णायैश्वेतव-

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

त्सायैपयसा जुहोत्यह्नैवास्मै रात्रिं प्रदापयति रात्रियाहरहोरात्रे एवास्मै प्रत्ते काममन्नाद्यं दुहाते राष्ट्रभृतोजुहोति राष्ट्रमेवावरुंधे षड्भिर्जुहोति षड्वाऋतवऋतुष्वेव प्रतितिष्ठति भुवनस्य पतइति रथमुखे पंचाहुतीर्जुहोति वज्रोवै रथोवज्रेणैवदिशः (३) अभिजयत्यग्निचितꣳ हवाअमुष्मिन्लोके वातोभिपवतेवातनामानि जुहोत्यभ्येवैनममुष्मिन्लोके वातः पवते त्रीणि जुहोति त्रयइमे लोकाएभ्यएव लोकेभ्योवातमवरुंधे समुद्रोसि नभस्वानित्याहैतद्वै वातस्य रूपꣳरूपेणैव वातमवरुंधेंजलिना जुहोति नह्येतेषामन्यथा (४) आहुतिरवकल्पते—२) [सप्ताभिदिशोन्यथाद्वेच] ॥९॥ सुवर्गाय वै लोकाय देवरथोयुज्यते यत्राकूताय मनुष्यरथएषखलु वै देव रथोयदग्निरग्निं युनज्मिशवसा घृतेनेत्याह युनक्त्येवैनꣳसएनं युक्तः सुवर्गं लोकमभिवहति यत्सर्वाभिः पंचभिर्युज्याद्युक्तोस्याग्निः प्रच्युतस्यादप्रतिष्ठिताआहुतयः स्युरप्रतिष्ठिताः स्तोमाअप्रतिष्ठितान्युक्थानि तिसृभिः प्रातःसवनेभिमृशति त्रिवृत् (१) वा अग्निर्यावानेवाग्निस्तं युनक्ति यथानसियुक्तआधीयतएवमेव तत्प्रत्याहुतयस्तिष्ठंति प्रतिस्तोमाः प्रत्युक्थानि यज्ञायज्ञियस्य स्तोत्रे द्वाभ्यामभिमृशत्येतावान्वै यज्ञोयावानग्निष्टोमोभूमात्वाअस्यातऊर्ध्वः क्रियते यावानेव यज्ञस्तमंततोन्वारोहति द्वाभ्यां प्रतिष्ठित्याएकया प्रस्तुतं भवत्यथ (२) अभिमृशत्युपनमुत्तरोयज्ञोनमत्यथो संतत्यै प्रवाएषोस्माल्लोकाच्च्यवते योग्निं चिनुते नवा एतस्यानिष्टकआहुतिरवकल्पते यां वा एषोनिष्टकआहुतिं जुहोतिस्रवंतिवैसाताꣳस्रवन्तीं यज्ञोनुपराभवति यज्ञं यजमानोयत्पुनश्चितिं चिनुतआहुती-

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

नां प्रतिष्ठित्यै प्रत्याहुतयस्तिष्ठंति (३) न यज्ञः पराभवति नयजमानोऽष्टावुपदधात्यष्टाक्षरा गायत्री-
गायत्रेणैवैनं छंदसा चिनुते यदेकादशत्रैष्टुभेन यद्द्वादशजागतेन छंदोभिरेवैनं चिनुते नपात्को-
वैनामैषोऽग्निर्यत्पुनश्चितिर्यएवं विद्वान्पुनश्चितिंचिनुतआतृतीयात्पुरुषादन्नमत्ति यथा वै पुनराधे-
यएवं पुनश्चितिर्योऽग्न्याधेयेनन (४) ऋध्नोति सपुनराधेयमाधत्ते योऽग्निं चित्वानर्ध्नोतिसपुनश्चितिं
चिनुते यत्पुनश्चितिंचिनुतऋध्या अथो खल्वाहुर्नचेतव्येति रुद्रोवा एषयदग्निर्यथा व्याघ्रꣳसुप्तं
बोधयति तादृगेव तदथो खल्वाहुश्चेतव्येति यथावसीयाꣳसंभागधेयेन बोधयति तादृगेव तन्मनु-
रग्निमचिनुत (५) तेन नार्ध्नोत्सएतां पुनश्चितिमपश्यत्तामचिनुत तयावैसआर्ध्नोद्यत्पुनश्चितिं
चिनुतऋध्यै १७) [त्रिवृदथतिष्ठंतिनाचिनुतसप्तदशच] १० ॥ छंदश्चितं चिन्वीत पशु-
कामः पशवोवै छंदाꣳसि पशुमानेवभवतिश्येनचितं चिन्वीत सुवर्गकामः श्येनोवै वयसां पतिष्ठः
श्येनएव भूत्वा सुवर्गं लोकं पतति कंकचितं चिन्वीत यः कामयेत शीर्षण्वानमुष्मिंल्लोके स्या-
मितिशीर्षण्वानेवामुष्मिंल्लोके भवत्यलजचितं चिन्वीत चतुःसीतं प्रतिष्ठाकामश्चतस्रोदिशोदि-
क्ष्वेवप्रतितिष्ठति प्रउगचितं चिन्वीत भ्रातृव्यवान्प्र (१) एव भ्रातृव्यान्नुदतउभयतः प्रउगं चिन्वीत
यः कामयेत प्रजातान्भ्रातृव्यान्नुदेयप्रतिजनिष्यमाणानितिप्रैवजातान्भ्रातृव्यान्नुदते प्रतिजनि-
ष्यमाणान् रथचक्रचितं चिन्वीत भ्रातृव्यवान्वज्रोवै रथोवज्रमेव भ्रातृव्येभ्यः प्रहरति द्रोण-
चितं चिन्वीतान्नकामोद्रोणेवा अन्नं भ्रियते सयोन्येवान्नमवरुन्धे समूह्यं चिन्वीत पशुकामः

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

पशुमानेव भवति (२) परिचाय्यं चिन्वीत ग्रामकामोग्राम्येव भवति श्मशानचितं चिन्वी-
तयः कामयेत पितृलोकंऋध्नुयामिति पितृलोकएवर्ध्नोति विश्वामित्रजमदग्नी वसिष्ठेनास्पर्धे-
तांसएताजमदग्निर्विहव्याअपश्यत्ताउपाधत्त ताभिर्वै सवसिष्ठस्येंद्रियं वीर्यमवृंक्तयद्विहव्याउप-
दधातींद्रियमेव ताभिर्वीर्यं यजमानोभ्रातृव्यस्य वृंक्ते होतुर्धिष्णियउपदधाति यजमानायतनं वै
(३) होतास्वएवास्माआयतनइंद्रियं वीर्यमवरुंधे द्वादशोपदधाति द्वादशाक्षरा जगती जागताः पश-
वोजगत्यैवास्मै पशूनवरुंधेष्टावष्टावन्येषु धिष्णियेषूपदधात्यष्टाशफाः पशवः पशूनेवावरुंधे षण्मा-
र्जालीये षड्वा ऋतवऋतवः खलु वै देवाः पितरऋतूनेव देवान्पितॄन्प्रीणाति—४८)
[प्रभवतिवाअष्टाचत्वारिंशच्च] ॥ ११ ॥ पवस्व वाजसातयइत्यनुष्टुक्प्रतिपद्भवति तिस्रो-
नुष्टुभश्चतस्रोगायत्रियोयत्तिस्रोनुष्टुभस्तस्मादश्वस्त्रिभिस्तिष्ठंस्तिष्ठति यच्चतस्रोगायत्रियस्तस्मा-
त्सर्वांश्चतुरः पदः प्रतिदधत्पलायते परमावाएषाछंदसांयदनुष्टुक्परमश्चतुष्टोमस्तोमानां परमस्त्रि-
रात्रोयज्ञानां परमोश्वः पशूनां परमेणैवैनं परमतां गमयत्येकविंशमहर्भवति (१) यस्मि-
न्नश्वआलभ्यते द्वादशमासाः पञ्चर्तवस्त्रयइमे लोकाअसावादित्यएकविंशएष प्रजापतिः प्राजा-
पत्योश्वः तमेव साक्षादृध्नोति शक्वरयः पृष्ठं भवंत्यन्यदन्यच्छंदोन्येन्येवाएते पशवआलभ्यंत-
उतेवग्राम्याउतेवारण्यायच्छक्वरयः पृष्ठं भवंत्यश्वस्यसर्वत्वायपार्थुरश्मंब्रह्मसामं भवति रश्मिना
वा अश्वः (२) यतईश्वरोवा अश्वोयतोप्रतिष्ठितः परां परावतं गंतोर्यत्पार्थुरश्मंब्रह्मसामं भव-

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

त्यश्वस्य यत्यै धृत्यै संकृत्यच्छावाकसामं भवत्युत्सन्नयज्ञोवा एषयदश्वमेधः कस्तद्वेदेत्याहुर्यदि सर्वोवाक्रियते नवा सर्वइति यत्संकृत्यच्छावाकसामं भवत्यश्वस्य सर्वत्वायपर्याप्त्याअनंतरायाय- सर्वस्तोमोतिरात्रउत्तममहर्भवति (३) सर्वस्याप्त्यै सर्वस्य जित्यै सर्वमेव तेनाप्नोति सर्वं जयति —१०) [भवत्यश्वोभवतिदशच]॥ १२॥ देवासुरा (१११) ऋतव्या (१८९) रुद्रो (२३०) श्म (२४९) नृषद् (२४०) उत् (३१०) प्राचीं (३७१) वसो (२९९) र॒ग्निः (२०२) सुवर्गाय (२६७) छंदश्चितं (१९८) पर्वस्व (१६०) द्वादश (२९०६)॥१२॥

इति तैत्तिरीयसंहितायां पञ्चमकाण्डे चतुर्थःप्रपाठकः ॥

ॐम् यदेकेन सꣳस्थापयति यज्ञस्य संतत्याअविच्छेदायैंद्राः पशवोयेमुष्करायदैंद्राः संतोग्निभ्यआलभ्यंते देवताभ्यः समदं दधात्याग्नेयीस्त्रिष्टुभोयाज्यानुवाक्याः कुर्याद्यदाग्नेयी- स्तेनाग्नेयायत्रिष्टुभस्तेनैंद्राः समृध्यै न देवताभ्यः समदं दधाति वायवे नियुत्वतेतूपरमालभते ते- जोग्नेर्वायुस्तेजसएषआलभ्यते तस्माद्यद्वियङ्वायुः (१) वाति तद्वियङ्ङग्निर्दहतिस्वमेव तत्तेजोन्वे- ति यन्न नियुत्वतेस्यादुन्माद्येद्यजमानोनियुत्वते भवति यजमानस्यानुन्मादायवायुमतीश्वेतवती याज्यानुवाक्येभवतः सतेजस्त्वाय हिरण्यगर्भः समवर्तताग्रइत्याघारमाघारयति प्रजापतिर्वै हिरण्यगर्भः प्रजापतेरनुरूपत्वाय सर्वाणि वा एषरूपाणि पशूनां प्रत्यालभ्यते यच्छ्मश्रुणस्त- त् (२) पुरुषाणाꣳरूपंयत्तूपरस्तदश्वानां यदन्यतोदन्तद्गवां यदव्याइव शफास्तदवीनां यदजस्तद-

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

जानां वायुर्वै पंशूनां प्रियं धाम यद्वायव्योभवत्येतमेवैनमभिसंजानानाः पशवउपंतिष्ठंते वाय-
व्यः कार्या३ः प्राजापत्या ३ इत्याहुर्यद्वायव्यं कुर्यात्प्रजापतेरियाद्यत्प्राजापत्यं कुर्याद्वायोः (३)
इयाद्यद्वायव्यः पशुर्भवति तेनं वायोर्नैति यत्प्राजापत्यः पुरोडाशोभवति तेनं प्रजापतेर्नैति
यद्वादशकपालस्तेनं वैश्वानरान्नैत्याग्नावैष्णवमेकादशकपालं निर्वंपति दीक्षिष्यमाणोग्निः सर्वा-
देवता विष्णुर्यज्ञोदेवताश्चैव यज्ञंचारंभतेग्निरवमोदेवतानां विष्णुः परमोयदाग्नावैष्णवमेकादशक-
पालं निर्वपति देवताः (४) एवोभयतः परिगृह्य यजमानोवरुंधे पुरोडाशेनवै देवा अमुष्मिँ-
ल्लोक आर्ध्नुवञ्चरुणास्मिन्यःकामयेतामुष्मिँल्लोकमृध्नुयामिति सपुरोडाशं कुर्वीतामुष्मिन्नेवलोक
मृध्नोति यदष्टाकपालस्तेनाग्नेयोयत्रिकपालस्तेनं वैष्णवः समृध्यै यः कामयेतास्मिँल्लोकमृध्नु
यामिति सचरुंकुर्वीताग्नेर्घृतं विष्णोस्तंडुलास्तस्मात् (५) चरुःकार्योस्मिन्नेवलोकमृध्नो
त्यादित्यो भवतीयंवा अदितिरस्यामेव प्रतितिष्ठत्यथो अस्यामेवाधियज्ञं तनुते योवैसंवत्सर-
मुख्यमभृत्वाग्निं चिनुते यथा सामि गर्भोविपद्यते तादृगेव तदार्तिमार्छेद्वैश्वानरं द्वादशकपालं पु-
रस्तान्निर्वपेत्संवत्सरोवाअग्निर्वैश्वानरो यथा संवत्सरमाप्त्वा (६) कालआगते विजायत एवमेव
संवत्सरमाप्त्वाकालआगते ऽग्निंचिनुते नार्तिमार्च्छत्येषावा अग्नेः प्रिया तनूर्यद्वैश्वानरः प्रियामेवास्य
तनुवमवरुंधे त्रीण्येतानि हवींषि भवन्ति त्रयइमे लोकाएषां लोकानाꣳरोहाय—३८ [वायुर्य-
द्वायोर्देवतास्तस्मादाप्त्वाष्टात्रिꣳशच्च] ॥ १ ॥ प्रजापतिः प्रजाः सृष्ट्वा प्रेणानु प्राविशत्ताभ्यः

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

पुनः संभवितुं नाशक्नोत्सोऽब्रवीद्भववदित्सयोमेतः पुनः संचिनवदिति तं देवाः समचिन्वन्ततोवै तआर्ध्नुवन्यत्समचिन्वन्तच्चित्यस्य चित्यत्वं यएवं विद्वानग्निं चिनुतऋध्नोत्येव कस्मै कमग्निश्चीयत इत्याहुरग्निवान् (१) असानीति वा अग्निश्चीयतेग्निवानेव भवति कस्मै कमग्निश्चीयत इत्याहुर्देवामावेदन्निति वा अग्निश्चीयते विदुरेनं देवाः कस्मै कमग्निश्चीयत इत्याहुर्गृह्यसानीति वा अग्निश्चीयते गृह्येव भवति कस्मै कमग्निश्चीयत इत्याहुः पशुमानसानीति वा अग्निः (२) चीयतेपशुमानेव भवति कस्मै कमग्निश्चीयत इत्याहुः सप्तमापुरुषाउपजीवानिति वा अग्निश्चीयते त्रयः प्राञ्चस्त्रयः प्रत्यंचआत्मा सप्तमएतावंत एवैनममुष्मिँल्लोकउपजीवंति प्रजापतिरग्निमचिकीषत तं पृथिव्यब्रवीन्नमय्यग्निं चेष्यसेति माधक्ष्यति सात्वातिदह्यमाना विधविष्ये (३) सपापीयान्भविष्यसीति सोऽब्रवीत्तथा वा अहं करिष्यामि यथा त्वा नाति धक्ष्यतीति सइमामभ्यमृशत्प्रजापतिस्त्वासादयतु तया देवतयांगिरस्वद्ध्रुवासीदेतीमामेवेष्टकां कृत्वोपाधत्तानतिदाहाय यत्प्रत्यग्निं चिन्वीत तदभिमृशेत्प्रजापतिस्त्वासादयतु तया देवतयांगिरस्वद्ध्रुवासीद (४) इतीमामेवेष्टकां कृत्वोपधत्तेनतिदाहाय प्रजापतिरकामयत प्रजायेयेति सएतमुख्यमपश्यत्तꣳ संवत्सरमबिभस्ततोवै सप्राजायत तस्मात्संवत्सरं भार्यः प्रैवजायते तं वसवोब्रुवन्प्रत्वमजनिष्ठावयं प्रजायामहाइति तं वसुभ्यः प्रायच्छत्तं त्रीण्यहान्यबिभरुस्तेन (५) त्रीणि च शतान्यसृजंतत्रयस्त्रिꣳशतं च तस्मात्र्यहं भार्यः प्रैवजायते तान् रुद्राअब्रुवन्प्रयूयमजनिढ्ढं

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

वयं प्रजायामहाइति तꣳरुद्रेभ्यः प्रायच्छन्तꣳषडहान्यबिभरुस्तेन त्रीणि च शतान्यसृजंत त्रयं-स्त्रिꣳशतं च तस्मात्षडहं भार्यः प्रैवजायते तानादित्याअब्रुवन्प्रयूयमजनिढ्वं वयम् (६) प्रजा-यामहाइति तमादित्येभ्यः प्रायच्छन्तं द्वादशाहान्यबिभरुस्तेन त्रीणि च शतान्यसृजंत त्रयस्त्रिꣳ-शतं च तस्माद्द्वादशाहं भार्यः प्रैव जायते तेन वैतेसहस्रमसृजंतोखाꣳसहस्रतमीं यएव मुख्यꣳ साह-स्रं वेद प्रसहस्रं पशूनाप्नोति—४०) अग्निवानग्निर्धविष्ण्येसीदतेनवयंचत्वारिꣳशच्च ॥२॥ यजुषा वा एषाक्रियते यजुषा पच्यते यजुषा विमुच्यते यदुखासावा एषैतर्हि यातयाम्नीसा न पुनः प्रयुज्ये-त्याहुरग्नेयुक्ष्वाहिये तवयुक्ष्वाहि देवहूतमाꣳ इत्युखायां जुहोति तेनैवैनां पुनः प्रयुंक्ते तेनायात-याम्नीयोवा अग्नि योगआगते युनक्ति युंक्तेयुंजानेष्वग्ने (१) युक्ष्वाहि येतव युक्ष्वाहि देवहूत-माꣳ इत्याहैषवा अग्नेर्योगस्तेनैवैनं युनक्ति युंक्ते युंजानेषु ब्रह्मवादिनोवदंति न्यंङ्ङग्निश्चेतव्या ३ उत्ताना ३ इति वयसां वा एषप्रतिमया चीयते यदग्निर्यन्यंचं चिनुयात्पृष्टित एनमाहुतयऋ-च्छेयुर्यदुत्तानं नपतितुꣳ शक्नुयादसुवर्ग्योस्य स्यात्प्राचीनमुत्तानम् (२) पुरुषशीर्षमुपदधाति मुखत एवैनमाहुतयऋच्छंति नोत्तानं चिनुते सुवर्ग्योस्य भवति सौर्याजुहोति चक्षुरेवास्मिन्प्र-तिदधाति द्विर्जुहोति द्वेहि चक्षुषी समान्याजुहोति समानꣳहि चक्षुः समृध्यै देवासुराः संय-त्ताआसन्ते वामं वसु संन्यदधत तद्देवावामभृतावृंजत तद्वामभृतोवामभृत्त्वं यद्वामभृतम् (३) उपदधाति वाममेव तया वसु यजमानोभ्रातृव्यस्य वृंक्ते हिरण्यमूर्ध्नीभवति ज्योतिर्वै हिरण्यं

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

ज्योतिर्वाृमं ज्योतिषैवास्य ज्योतिर्वाृमं वृंक्ते द्वियजुर्भवति प्रतिष्ठित्यै—२४) [अग्नउत्तानं-वांमुभूतंचतुर्विꣳशतिश्च] ॥ ३ ॥ आपोवरुणस्य पत्नंयआसन्ताअग्निरभ्यंध्यायत्ताः समंभ-वृत्तस्य रेतः परापतत्तदियमंभवद्यद्द्वितीयं परापंतत्तदसावंभवदियं वै विराडसौ स्वराड्यद्विराजा-वुपदधातीमे एवोपंधत्ते यद्वा असौ रेतःसिंचति तदस्यां प्रतितिष्ठति तत्प्रजायते ताओषंधयः (१) वीरुधोभवंति ताअग्निरत्ति यएवं वेद् प्रैव जायतेन्नादोभवति योरेतस्वीस्यात्प्रथमायां त-स्य चित्यामुभे उपंदध्यादिमे एवास्मै समीचीरेतः सिंचतोयः सिक्तरेताः स्यात्प्रथमायां तस्यचि-त्यामन्यामुपंदध्यादुत्तमायामन्याꣳ रेतएवास्य सिक्तमाभ्यामुभयतः परिगृह्णाति संवत्सरं नकम् (२) चन प्रत्यवरोहेन्नहीमेकं चन प्रत्यवरोहतस्तदेनयोर्व्रतं योवा अपंशीर्षाणमग्निं चिनुतेऽपशीर्षा मुष्मिँल्लोके भंवति यः सशीर्षाणं चिनुते सशीर्षामुष्मिंल्लोके भंवति चित्तिं जुहोमि मनसा घृतेन यथा देवाइहागमन्वीतिहोत्राऋतावृधः समुद्रस्य वयुनस्य पत्मंजुहोमि विश्वकर्मणे विश्वाहामर्त्यꣳ हविरिति स्वयमातृण्णामुपधायंजुहोति (३) एतद्वा अग्नेः शिरः सशीर्षाणमेवाग्निं चिनुते सशीर्षामु-ष्मिँल्लोके भवति यएवं वेदसुवर्गाय वा एषलोकाय चीयते यदग्निस्तस्य यदयंथापूर्वं क्रियते सुव-र्ग्यमस्य तत्सुवर्ग्योग्निश्चितिमुपधायाभिमृशेच्चित्तिमचित्तिं चिनवद्विविद्वान्पृष्ठेववीतावृजिनाच-मर्ताश्राये चंनः स्वपत्याय (४) देवदितिं च रास्वादितिमुरुष्येति यथापूर्वमेवैनामुपंधत्ते प्रांचमेनं चिनुते सुवर्ग्योस्य भवति—१८) [ओषंधयः कंजुहोतिस्वपत्यायाष्टादशच] ॥ ४ ॥

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

विश्वकर्मा दिशां पतिः सनः पशून्पातु सोऽस्मान्पातु तस्मै नमः प्रजापतीरुद्रोवरुणोऽग्निर्दिशां पतिः सनः पशून्पातु सोऽस्मान्पातु तस्मै नम एतावै देवताएतेषां पशूनामधिपतयस्ताभ्योवा एषआवृश्च्यते यः पशुशीर्षाण्युपदधातिहिरण्येष्टकाउपदधात्येताभ्यएव देवताभ्योनमस्करोति ब्रह्मवादिनः (१) वदंत्यग्नौ ग्राम्यान्पशून्प्रदधाति शुचारण्यानर्पयति किंततउच्छिꣳषतीति यद्धिरण्येष्टकाउपदधात्यमृतं वै हिरण्यममृतेनैव ग्राम्येभ्यः पशुभ्योभेषजं करोति नैनान्हिनस्ति प्राणोवै प्रथमास्वयमातृण्णा व्यानोद्वितीयापानस्तृतीयानुप्राण्यात्प्रथमाꣳ स्वयमातृण्णामुपधाय प्राणेनैव प्राणꣳ समर्धयति व्यन्यात् (२) द्वितीयामुपधाय व्यानेनैव व्यानꣳ समर्धयत्यपान्यात्तृतीयामुपधायापानेनैवापानꣳ समर्धयत्यथो प्राणैरेवैनꣳ समिन्धे भूर्भुवः सुवरिति स्वयमातृण्णा उपदधातीमे वै लोकाः स्वयमातृण्णाएताभिः खलु वै व्याहृतीभिः प्रजापतिः प्राजायतयदेताभिर्व्याहृतीभिः स्वयमातृण्णाउपदधाती मानेव लोकानुपधायैषु (३) लोकेष्वधिप्रजायते प्राणाय व्यानायापानाय वाचे त्वा चक्षुषे त्वा तया देवतयाꣳगिरस्वद्ध्रुवासीदाग्निना वै देवाः सुवर्गं लोकमजिगाꣳसन्तेनपतितुं नाशक्नुवन्त एताश्चतस्रः स्वयमातृण्णाअपश्यं तादिक्षूपादधत तेन सर्वतश्चक्षुषा सुवर्गं लोकमायन्यच्चतस्रः स्वयमातृण्णादिक्षूपदधाति सर्वतश्चक्षुषैव तदग्निना यजमानः (४) सुवर्गं लोकमेति — ३) [ब्रह्मवादिनोन्यादेषुयजमानस्त्रीणिच] ॥ ५ ॥ अग्नआयाहि वीतय इत्याहहूत्वैवैनमग्निं दूतं वृणीमहइत्याह हूत्वैवैनं वृणीतेग्निनाग्निः समिध्यत इत्याह समिधएवैनम-

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

ग्निर्वृत्राणि जंघनदित्याह समिंद्धएवास्मिन्निन्द्रियं दधात्यग्नेः स्तोमं मनामहइत्याह मनुतएवैनमेतानि
वा अह्नां रूपाणि (१) अन्वहमेवैनं चिनुते वाह्नां रूपाणि रुंधे ब्रह्मवादिनोवदंति कस्मात्सत्या-
द्यातयाम्नीरन्याइष्टका अयातयाम्नी लोकंपृणेत्यैंद्राग्नी हि बार्हस्पत्येति ब्रूयादिंद्राग्नी च हि देवानां
बृहस्पतिश्चायातयामानोनुचरवंती भवत्यजामित्वायानुष्टुभानुचरत्यात्मा वै लोकंपृणाप्राणोनुष्टुप्त-
स्मात्प्राणः सर्वाण्यंगान्यनुचरतिताअंस्य सूदंदोहसः (२) इत्याह तस्मात्परुंषिपरुषि रसः सोमंश्री
णंति पृश्नयइत्याहान्नं वैपृश्न्यन्नमेवावरुंधेर्कोवा अग्निरर्कोन्नमन्नमेवावरुंधे जन्मन्देवानां विशंस्त्रि-
ष्वारोचने दिवइत्याहिमानेवास्मैं लोकान् ज्योतिष्मतःकरोति योवा इष्टकानां प्रतिष्ठां वेद प्रत्येवतिष्ठ
तितया (३) देवतयांगिरस्वद्ध्रुवासीदेत्याहैषा वा इष्टकानां प्रतिष्ठा यएवं वेद प्रत्येवतिष्ठति — १६)
· रूपाणिसूदंदोहसस्तयाषोडशच] ॥ ६ ॥ सुवर्गाय वा एषलोकाय चीयते यदग्निर्वज्रएकादशिनी
यदग्नावेकादशिनीं मिनुयाद्वज्रेणैनं सुवर्गाल्लोकादंतर्दध्याद्यन्नमिनुयात्स्वरुभिः पशून्व्यर्धयेदेकयूपं
मिनोति नैनं वज्रेण सुवर्गाल्लोकादंतर्दधाति न स्वरुभिः पशून्व्यर्धयति विवा एषइंद्रियेण वीर्ये
णर्ध्यते योग्निं चिन्वन्नधिक्रामत्यैंद्रिया (१) ऋचाक्रमणं प्रतीष्टकामुपदध्यान्नेंद्रियेण वीर्येण
व्यृध्यते रुद्रोवा एषयदग्निस्तस्य तिस्रः शरव्याः प्रतीची तिरश्च्यनूची ताभ्योवा एषआवृश्च्यते योग्निं
चिनुतेग्निं चित्वा तिसृधन्वमयाचितं ब्राह्मणाय दद्यात्ताभ्यएवनमस्करोत्यथो ताभ्यएवात्मानं नि-
ष्क्रीणीते यत्ते रुद्रपुरः (२) धनुस्तद्वातोअनुवातु ते तस्मै ते रुद्रसंवत्सरेण नमस्करोमि यत्ते

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

रुद्र दक्षिणाधनुस्तद्वातोअनुवातुते तस्मै ते रुद्र परिवत्सरेण नमस्करोमि यत्ते रुद्र पश्चाद्धनुस्तद्वातोअनुवातुते तस्मै ते रुद्रेदावत्सरेण नमस्करोमिरुद्रोत्तराद्धनुस्तत्. (३) वातोअनुवातुते तस्मै ते रुद्रेदुवत्सेरण नमस्करोमि यत्ते रुद्रोपरिधनुस्तद्वातोअनुवातुते तस्मै ते रुद्र वत्सरेण नमस्करोमि रुद्रोवा एषयदग्निः सयथा व्याघ्रः क्रुद्धस्तिष्ठंत्येवं वा एषएतर्हि संचितमेतैरुपतिष्ठते नमस्कारैरेवैनं शमयति येग्नयः (४) पुरीष्याः प्रविष्टाः पृथिवीमनुतेषां त्वमस्युत्तमः प्रणोजीवातवे सुव । आपं त्वाग्ने मनसापं त्वाग्ने तपसापंत्वाग्ने दीक्षयापंत्वाग्नउपसद्भिरापं त्वाग्ने सुत्ययापंत्वाग्ने दक्षिणाभिरापं त्वाग्नेवभृथेनापं त्वाग्ने वशयापं त्वाग्ने स्वगाकारेणेत्याह (५) एषा वा अग्नेरासिस्तयैवैनमाप्नोति —८) [ऐन्द्रियापुरस्तदग्नयंआहाष्टौच] ॥ ७ ॥

गायत्रेण पुरस्तादुपतिष्ठते प्राणमेवास्मिन्दधाति बृहद्रथंतराभ्यां पक्षावोजएवास्मिन्दधात्यृतुस्थायज्ञायज्ञियेन पुच्छमृतुष्वेव प्रतितिष्ठति पृष्ठैरुपतिष्ठते तेजोवै पृष्ठानि तेजएवास्मिन्दधाति प्रजापतिरग्निमसृजत सोस्मात्सृष्टः पराङैत्तं वारवंतीयेनावारयत तद्वारवंतीयस्य वारवंतीयत्वꣳ श्यैतेन श्येतीअंकुरुत तच्छ्येतस्य श्यैतत्वम् (१) यद्वारवंतीयेनोपतिष्ठते वारयतएवैनꣳ श्यैतेन श्येतीकुरुते प्रजापतेर्हृदयेनापिपक्षं प्रत्युपतिष्ठते प्रेमाणमेवास्य गच्छति प्राच्या त्वा दिशा सादयामि गायत्रेणछंदसाग्निना देवतयाग्नेः शीर्ष्णाग्नेः शिरउपदधामि दक्षिणया त्वा दिशा सादयामि त्रैष्टुभेन छंदसेंद्रेण देवतयाग्नेः पक्षेणाग्नेः पक्षमुपदधाति प्र-

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

तीच्यां त्वा दिशा सादयामि (२) जागतेन छंदसा सवित्रा देवतयाग्नेः पुच्छेनाग्नेः पुच्छमुपदधाम्युदीच्या त्वा दिशा सादयाम्यानुष्टुभेन छंदसा मित्रावरुणाभ्यां देवतयाग्नेः पक्षेणाग्नेः पक्षमुपदधाम्यूर्ध्वया त्वा दिशा सादयामि पांक्तेन छंदसा बृहस्पतिना देवतयाग्नेः पृष्ठेनाग्नेः पृष्ठमुपदधामि योवा अपात्मानमग्निं चिनुतेपात्मामुष्मिँल्लोके भवति यः सात्मानं चिनुते (३) सात्मामुष्मिँल्लोके भवत्यात्मेष्टकाउपदधात्येषवा अग्नेरात्मा सात्मानमेवाग्निं चिनुते सात्मामुष्मिंल्लोके भवति यएवं वेद — २२) [श्यैतत्वꣳ सादयामि चिनुते द्वाविꣳशतिश्च] ॥ ८ ॥ अग्नउदधे यातइषुर्युवानाम तया नोमृड तस्यास्ते नमस्तस्यास्त उपजीवंतोभूयास्माग्ने दुध्रगह्यकिꣳशिलवन्यूयातइषुर्युवानाम तया नोमृड तस्यास्ते नमस्तस्यास्तउपजीवंतोभूयास्म पंच वा एते ग्नयोयच्चितयउदधिरेव नाम प्रथमोदुध्रः (१) द्वितीयोगह्यस्तृतीयः किꣳशिलश्चतुर्थोवन्यः पंचमस्तेभ्योयदाहुतीर्न जुहुयादध्वर्युं च यजमानं च प्रदहेयुर्यदेताआहुतीर्जुहोति भागधेयेनैवैनाञ्छमयति नार्तिमार्छत्यध्वर्युर्न यजमानोवाङ्मआसन्नसोः प्राणोक्ष्योश्चक्षुः कर्णयोः श्रोत्रं बाहुवोर्बलमुरुवोरोजोरिष्टाविश्वान्यंगानि तनूः (२) तनुवा मे सह नमस्ते अस्तु मा माहिꣳसीरप वा एतस्मात्प्राणाः क्रामंति योग्निं चिन्वन्नधिक्रामति वाङ्मआसन्नसोः प्राणइत्याह प्राणानेवात्मंधत्ते योरुद्रोअग्नौ योअप्सु यओषधीषु योरुद्रोविश्वा भुवना विवेश तस्मै रुद्राय नमोअस्त्वाहुतिभागावा अन्ये रुद्राहविर्भागाः (३) अन्ये शतरुद्रीयꣳ हुत्वा गावीधुकं चरुमेतेन यजु

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

षा चरमायामिष्टकायां निदंध्याद्भागधेयेनैवैनं शमयति तस्यत्वैशतरुद्रीयं हुतमित्याहुर्यस्यै-तदग्नौ क्रियतइति वसवस्त्वा रुद्रैः पुरस्तात्पांतु पितरस्त्वायमराजानः पितृभिर्दक्षिणतः पांत्वा-दित्यास्त्वा विश्वैर्देवैः पश्चात्पांतु द्युतानस्त्वामारुतोमरुद्भिरुत्तरतः पातु (४) देवास्त्वेंद्रज्येष्ठा-वरुणराजानोऽधस्ताच्चोपरिष्टाच्च पांतु नवा एतेन पूतोन मेध्योन प्रोक्षितोयदेनमतः प्राचीनं प्रो-क्षति यत्संचितमाज्येन प्रोक्षति तेन पूतस्तेन मेध्यस्तेन प्रोक्षितः—३२) [बुध्रस्तनूर्हविर्भागाः पातुद्वात्रिंशच्च] ॥ ९ ॥ समीचीनामासि प्राची दिक्तस्यांस्तेग्निरधिपतिरसितोरक्षिता यश्चाधि-पतिर्यश्चगोप्ता ताभ्यां नमस्तौ नोमृडयतां तेयं द्विष्मोयश्चनोद्वेष्टि तं वां जंभे दधाम्योजस्विनी-नामासि दक्षिणादिक्तस्यांस्तइंद्रोधिपतिः पृदाकुः प्राचीनामासि प्रतीचीदिक् तस्यांस्ते (१) सोमोधिपतिः स्वजोवस्छावानामास्युदीचीदिक्तस्यांस्ते वरुणोधिपतिस्तिरश्चराजिरधिपत्नीनामा-सि बृहतीदिक्तस्यांस्ते बृहस्पतिरधिपतिः श्वित्रोवशिनीनामासीयं दिक्तस्यांस्ते यमोधिपतिः क-ल्माषग्रीवोरक्षिता यश्चाधिपतिर्यश्चगोप्ता ताभ्यां नमस्तौ नोमृडयतां तेयं द्विष्मोयश्च (२) नो द्वेष्टितं वां जंभे दधाम्येतावै देवताअग्निं चितंरक्षंति ताभ्योयदाहुतीर्न जुहुयादध्वर्युं च यज-मानं च ध्यायेयुर्यदेताआहुतीर्जुहोति भागधेयेनैवैनाञ्छमयति नार्तिमार्छत्यध्वर्युर्न यजमानोहेत-योनामस्छ तेषां वः पुरोगृहाअग्निर्वइषवः सलिलोनिलिंपानाम (३) स्थ तेषां वोदक्षिणागृहाः पितरोवइषवः सगरोवज्रिणोनामस्थ तेषां वः पश्चाद्गृहाः स्वमोवइषवोगह्वरोवस्थावानोनामस्थ

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

तेषां वउत्तराद्गृहाआपोवइषवः समुद्रोधिपतयोनामस्थ तेषां वउपरिगृहावर्षं वइषवोवस्वान्कव्या-
नामस्थ पार्थिवास्तेषां वइह गृहाः (४) अन्नं वइषवोनिमिषोवातनामं तेभ्योवोनमस्तेनो-
मृडयंत तेयं द्विष्मोयश्चनोद्वेष्टि तं वोजंभे दधामिहुतादोवा अन्ये देवाअहुतादोन्येतानग्निचिद्देवो-
भयान्प्रीणाति दध्ना मधुमिश्रेणैताआहुतीर्जुहोति भागधेयेनैवैनान्प्रीणात्यथो खल्वाहुरिष्टकावैदेवा-
अहुतादइति (५) अनुपरिक्रामं जुहोत्यपरिवर्गमेवैनान्प्रीणातीमꣳ स्तनमूर्जस्वंतंधयापां प्रप्यातमग्ने
सरिरस्य मध्ये। उत्संजुषस्व मधुमंतमूर्वसमुद्रियꣳ सदनमाविशस्व। योवा अग्निं प्रयुज्यन विमुंचति
यथाश्वोयुक्तोविमुच्यमानः क्षुध्यन्पराभवत्येवमस्याग्निः पराभवति तं पराभवंतं यजमानोनुपरा-
भवति सोग्निं चित्वालूक्षः (६) भवतीमꣳ स्तनमूर्जस्वंतं धयापामित्याज्यस्य पूर्णाꣳस्रुचं जुहोत्येष
वाअग्नेर्विमोकोविमुच्यैवास्माअन्नमपिदधाति तस्मादाहुर्यश्चैवं वेद यश्चन सुधायꣳ हवै वाजी
सुहितोदधातीत्यग्निर्वाव वाजी तमेव तत्प्रीणाति सएनं प्रीतः प्रीणाति वसीयान्भवति (७)
(तेचनामगृहाइतिलूक्षोभवति) ॥ १० ॥ इंद्राय राज्ञे सूकरोवरुणाय राज्ञे कृष्णोयमाय राज्ञऋश्य
ऋषभाय राज्ञे गवयः शार्दूलाय राज्ञे गौरः पुरुषराजाय मर्कटः क्षिप्रश्येनस्यवर्तिका नीलंगोः क्रि-
मिः सोमस्य राज्ञः कुलुंगः सिंधोः शिꣳशुमारोहिमवतोहस्ती — २८) (इंद्रायाष्टाविꣳशतिः)
॥ ११ ॥ मयुः प्राजापत्यऊलोहलीक्ष्णोवृषदꣳशस्ते धातुः सरस्वत्यै शारिः श्येतापुरुषवाक्स-
रस्वतेशुकः श्येतः पुरुषवागारण्योजोनकुलः शका ते पौष्णावाचेक्रौंचः — २३) (मयुस्त्रयोविꣳ

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

शतिः) ॥ १२ ॥ अपांनप्त्रैजषोनाक्रोमकंरः कुलीकयस्तेकूंपारस्य वाचे पैंगराजोभगाय कुषी-
तंकआतीवाहसोदर्विदातेवायव्यादिग्भ्यश्चक्रवाकः— १९) [अपामेकान्नविंशतिः] ॥ १३ ॥
बलांयाजगरआखुः सृंजयाशयंडकस्ते मैत्रा मृत्यवे सितोमन्यवे स्वजः कुंभीनसः पुष्करसादो-
लौहिताहिस्ते त्वाष्ट्राः प्रतिश्रुत्कांयै वाहसः— १८ [बलांयाष्टादश] ॥ १४ ॥ पुरुषमृगश्चंद्र-
मसे गोधा कालंका दार्वाघाटस्ते वनस्पतींनामेण्यहे कृष्णोरात्रियै पिकः क्ष्विंका नीलंशीर्ष्णी तैर्य-
म्णे धातुः कत्कटः— ३८) [पुरुषमृगोष्टादश]॥१५॥ सौरी बलाकश्यैंमयूरंश्येनस्ते गंधर्वाणां वसू
नां कपिंजलोरुद्राणां तित्तिरी रोहित्कुंण्डणाचीं गोलत्तिकाताअंप्सरसामरंण्याय सृमरः — १८)
[सौर्यष्टादश] ॥ १६ ॥ पृषतोवैश्वदेवः पित्वोन्यंकुः कशस्तेनुमत्या अन्यवापोर्धमासानां मासां
कश्यपः कयिः कुटरुंर्दात्यौहस्तेसिनीवाल्यै बृहस्पतंये शित्पुटः— १८) [पृषतोष्टादश] ॥ १७ ॥
शकां भौमी पांत्रः कशोमांथीलवस्तेपितृणामृतूनां जहंका संवत्सराय लोपां कपोतउलूकः
शशस्ते नैर्ऋताः कंकवाकुः सावित्रः— १८) [शकाष्टादश] ॥ १८ ॥ रुरूरौद्रः कंकलासः
शकुनिः पिप्यंका ते शरव्यांयै हरिणोमारुतोब्रह्मणे शार्गस्तरक्षुः कृष्णः श्वाचंतुरक्षोगर्दभस्तइ-
तरजनानांमग्नये धूंक्ष्णा — २०) [रुरुर्विंशतिः] ॥ १९ ॥ अलजआंतरिक्षउद्रोमद्गुः
प्लवस्ते पामदित्यै हंससाचिरिंद्राण्यै कीशागृध्रः शितिकक्षी वार्ध्राणसस्ते दिव्याद्यांवापृथिव्याः
श्वावित्— १८) [अलजोष्टादश] ॥ २० ॥ सुपर्णः पार्जन्योहंसोवृकोवृषदंशस्तऐंद्रा-

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

अपामुद्रोर्यम्णे लोपाशः सिꣳहोनकुलोव्याघ्रस्ते महेंद्राय कामाय परस्वान्—१८) [सुपर्णोष्टादश]· ॥ २१ ॥ आग्नेयः कृष्णग्रीवःसारस्वतीमेषी बभ्रुः सौम्यः पौष्णः श्यामः शितिपृष्ठोबार्हस्पत्यः शिल्पोवैश्वदेवऐंद्रोरुणोमारुतः कल्माषऐंद्राग्नः सꣳहितोधोरामः सावित्रोवारुणः पेत्वः—२२) [आग्नेयोद्वाविꣳशतिः] ॥२२॥ अश्वस्तूपरोगोमृगस्ते प्राजापत्याआग्नेयौ कृष्णग्रीवौ त्वाष्ट्रौ लोम शसक्थौ शितिपृष्ठौ बार्हस्पत्यौ धात्रे पृषोदरः सौर्योबलक्षः पेत्वः—१६)[अश्वःषोडश] ॥ २३ ॥ अग्नयेनीकवते रोहितांजिरनड्वानधोरामौ सावित्रौ पौष्णौ रजतनाभी वैश्वदेवौ पिशंगौ तूपरौ मारुतः कल्माषआग्नेयः कृष्णोजः सारस्वती मेषी वारुणः कृष्ण एकशितिपात्पेत्वः—२२)[अग्नयेद्वाविꣳशतिः] ॥ २४ ॥ यत् (३३८) प्रजापति (३४०) यजुषा (१७४) पो (२६८) विश्वकर्मा (२०३) ग्ने (१६६) सुवर्गाय (२५८) गायत्रेणा (१७२) ग्ने (२३२) समीचीं (३५०) द्राय (२८) मयु (२३) रुपां (१९) वलाय (१८) पुरुषमृगः (१८) सौरी (१८) पृषतः (१८) शका (१८) रुरु (२०) रलजः (१८) सुपर्ण (१८) आग्नेयो (२२) श्वो (१६) ग्नये (२२) चतुर्विꣳशतिः (२७२७) इतितैत्तिरीयसंहितायां पंचमकांडे पंचमःप्रपाठकः

ॐम् हिरण्यवर्णाः शुचयः पावकायासु जातः कश्यपोयास्विंद्रः । अग्निं यागर्भं दधिरे विरूपास्तानआपः शꣳ स्योनाभवंतु । यासाꣳ राजा वरुणोयाति मध्ये सत्यानृते अवपश्यञ्जना-

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

नाम्॥मधुश्चुतः शुचयोयाः पावकास्तानआपः शꣳस्योनाभवन्तु। यासां देवादिवि कृण्वंति भक्षं याअंतरिक्षे बहुधा भवंति।याः पृथिवीं पयसोन्दन्ति (१) शुक्रास्तानआपः शꣳस्योनाभवंतु। शिवेन मा चक्षुषा पश्यतापः शिवया तनुवोपस्पृशत त्वचं मे। सर्वाꣳ अग्नीꣳ रप्सुषदोहुवे वोमयि वर्चोबलमोजोनिधत्त। यददः संप्रयतीरहावनदताहते। तस्मादानद्योनाम स्थ तावोनामानि सिंधवः। यत्प्रेषितावरुणेन ताः शीभꣳ समवल्गत (२)। तदाप्नोदिन्द्रोवोयतीस्तस्मादापोअनुस्थन। अपकामꣳ स्यंदमानाअवीवरत वोहिकम्। इन्द्रोवः शक्तिभिर्देवीस्तस्माद्वार्णामवोहितम्। एको-देवोअप्यतिष्ठत्स्यंदमानायथा वशम्। उदानिषुर्महीरिति तस्मादुदकमुच्यते। आपोभद्राघृतमिदा-पआसु रग्नीषोमौ बिभ्रत्यापइत्ताः। तीव्रोरसोमधुपृचाम्(३) अरंगमआमाप्राणेन सह वर्च-सागन्। आदित्पश्याम्युत वा शृणोम्यामाघोषोगच्छति वाङ्न आसाम्। मन्ये भेजानोअमृतस्य तर्हि हिरण्यवर्णाअतृपं यदावः। आपोहिष्ठामयोभुवस्तानऊर्जे दधातन। महे रणाय चक्षसे। योवः शिवतमोरसस्तस्य भाजयतेह नः। उशतीरिव मातरः। तस्माअरंगमाम वोयस्य क्षयायजिन्वथाआपोजनयथाचनः। दिविश्रयस्वान्तरिक्षे यतस्व पृथिव्यासंभव ब्रह्मवर्चसमसि ब्रह्मवर्चसायत्वा—२२) [उदंति समवल्गतमधुपृचां मातरोद्वाविꣳशतिश्च] ॥ १ ॥

अपां ग्रहान् गृह्णात्येतद्वा व राजसूयं यदेते ग्रहाः सर्वोग्निर्वै रुणसवोराजसूयम् अग्निसवश्चित्यस्ता-भ्यामेव सूयते थो उभावेव लोकावभिजयति यश्च राजसूयेन जानस्य यश्चाग्निचितआपो

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

भवन्त्यापोवा अग्नेर्भ्रातृव्यायदपोग्नेरधस्तादुप दधाति भ्रातृव्याभिभूत्यै भवंत्यात्मना परास्य भ्रातृव्योभवत्यमृतम् (१) वा आपस्तस्मादद्भिरवतां तमभिषिंचंति नार्तिमार्छति सर्वमायुरेति यस्यैताउपधीयंते यउचैनाएवं वेदान्नं वा आपः पशवआपोन्नं पशवोन्नादः पशुमान् भवति यस्यैताउपधीयंते यउचैनाएवं वेद द्वादशभवन्ति द्वादश मासाः संवत्सरः संवत्सरेणैवास्मै (२) अन्नमवरुन्धे पात्राणि भवन्ति पात्रे वा अन्नमद्यते सयोन्येवान्नमवरुन्धआद्वादशात्पुरुषादन्नमत्यथो पात्रान्नछिद्यते यस्यैताउपधीयंतेयउचैनाएवं वेद कुंभाश्च कुंभीश्च मिथुनानि भवंति मिथुनस्य प्रजात्यै प्रप्रजया पशुभिर्मिथुनैर्जायते यस्यैताउपधीयन्ते यउ (३) चैनाएवं वेद शुग्वा अग्निः सोध्वर्युं यजमानं प्रजाः शुचार्पयति यदपउपदधाति शुचमेवास्य शमयति नार्तिमार्छत्यध्वर्युर्न यजमानः शाम्यंन्ति प्रजायत्रैताउपधीयन्तेपां वा एतानि हृदयानि यदेताआपोयदेताअपउपदधाति दिव्याभिरेवैनाः सꣳसृजति वर्षुकः पर्जन्यः (४) भवति योवा एतासामायतनं कृप्तिं वेदायतनवान् भवति कल्पते स्माअनुसीतमुपदधात्येतद्वा आसामायतनमेषा कृप्तिर्यएवं वेदायतनवान् भवति कल्पतेस्मैद्वन्द्वमन्याउपदधाति चतस्रोमध्ये धृत्याअन्नं वा इष्टकाएतत्खलु वै साक्षादन्नं यदेषचरुर्यदेतं चरुमुपदधाति साक्षात् (५) एवास्माअन्न मवरुन्धे मध्यतउपदधाति मध्यतएवास्माअन्नं दधाति तस्मान्मध्यतोन्नमद्यते बार्हस्पत्योभवति ब्रह्म वै देवानां बृहस्पतिर्ब्रह्मणैवास्माअन्नमवरुन्धे ब्रह्मवर्चसमसि ब्रह्मवर्चसाय त्वे-

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

त्याह तेजस्वी ब्रह्मवर्चसी भवतियस्यैषउपधीयते यउचैनमेवं वेद—४७) (अमृतमस्माउप-
र्जन्यः साक्षात्सप्तचत्वारिꣳशच्च) ॥ २ ॥ भूतेष्टकाउपदधात्यत्रात्रवै मृत्युर्जायते यत्रयत्रैव
मृत्युर्जायते ततएवैनमव यजते तस्मादग्निचित्सर्वमायुरेति सर्वेह्यस्य मृत्यवोवेष्टास्तस्मादग्निचिन्ना
भिचरितवै प्रत्यगेनमभिचारः स्तृणुते सूयते वा एषयोऽग्निं चिनुते देवसुवामेतानि हवीꣳषिभवन्त्ये-
तावन्तोवै देवानाꣳ सवास्तएव (१) अस्मै सवान् प्रयच्छान्ति तएनꣳ सुवन्ते सवोऽग्निर्वरुणसवोरा
जसूयं ब्रह्मसवश्चित्योदेवस्य त्वा सवितुः प्रसवइत्याह सवितृप्रसूतएवैनं ब्रह्मणादेवताभिरभिषिंचत्य-
न्नस्यान्नस्याभिषिंचत्यन्नस्यान्नस्यावरुध्यै पुरस्तात्प्रत्यंचमभिषिंचति पुरस्ताद्धिप्रतीचीन्नमद्यते
शीर्षतोभिषिंचति शीर्षतोह्यन्नमद्यतआमुखादन्ववस्रावयति (२) मुखतएवास्माअन्नाद्यं दधात्यग्ने
स्त्वासाम्राज्येनाभिषिंचामीत्याहैषवा अग्नेः सवस्तेनैवैनमभिषिंचति बृहस्पतेस्त्वासाम्राज्येना
भिषिंचामीत्याह ब्रह्मवैदेवानांबृहस्पतिर्ब्रह्मणैवैनमभिषिंचतीन्द्रस्यत्वा साम्राज्येनाभिषिंचामीत्या
हेंद्रियमेवास्मिन्नुपरिष्टाद्दधात्येतत् (३) वै राजसूयस्य रूपं यएवं विद्वानग्निं चिनुतउभावेव लोकाव-
भिजयतियश्च राजसूयेनेजानस्य यश्चाग्निचितऽइंद्रस्य सुषुवाणस्य दशधेंद्रियं वीर्यं परापतत्तदे-
वाः सौत्रामण्यासमभरन्त्सूयते वा एषऽयोऽग्निं चिनुतेऽग्निंचित्वासौत्रामण्यायजतेंद्रियमेववीर्यꣳसं-
भृत्यात्मन्धत्ते—४८) [एवान्ववस्रावयत्येतदष्टाचत्वारिꣳशच्च] ॥ ३ ॥ सजूरब्दो
यावभिः सजूरुषाअरुणीभिः सजूः सूर्यएतशेन सजोषावश्विना दꣳसोभिः सजूरग्निर्वै-

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

श्वानरइडाभिर्घृतेन स्वाहा संवत्सरोवा अब्दोमासाअर्यावा उषाअरुणीसूर्यएतंशइमे अश्विना संवत्सरोऽग्निर्वैश्वानरः पशवइडापशवोघृत९ संवत्सरं पशवोनुप्रजायन्ते संवत्सरेणैवास्मै पशून्प्रजनयतिदर्भस्तंबे जुहोति यत् (१)वा अस्याअमृतं यद्वीर्यं तद्दर्भास्तस्मिन्जुहोति प्रैव जायते न्नादोभवति यस्यैवं जुहत्येतावैदेवता अग्नेः पुरस्ताद्भागास्ताएव प्रीणात्यथो चक्षुरेवाग्नेः पुरस्तात्प्रतिदधात्यनंधोभवतिय एवं वेदापोवाइदमग्रे सलिलमासीत्सप्रजापतिः पुष्करपर्णे वातोभूतोलेलायत्सः (२) प्रतिष्ठान्नाविंदत सएतदपां कुलायमपश्यत्तस्मिन्नग्निमचिनुत तदियमभवत्ततोवै सप्रत्यतिष्ठद्यां पुरस्तादुपादधात्तच्छिरोभवत्साप्राची दिग्यांदक्षिणत उपादधात्सदक्षिणः पक्षोभवत्सादक्षिणादिग्यां पश्चादुपादधात्तत्पुच्छमभवत्साप्रतीचीदिग्यामुत्तरतउपादधात् (३) सउत्तरःपक्षोभवत् सोदीचीदिग्यामुपरिष्टादुपादधात्तत्पृष्ठमभवत्सोर्ध्वादिगियंवा अग्निः पंचेष्टकस्तस्माद्यदस्यांखनंत्यभीष्टकां तृंदन्त्यभिशर्करा९ सर्वा वा इयं वयोभ्योनक्तं दृशेदीप्यते तस्मादिमां वया९सि नक्तं नाध्यासते यएवं विद्वानग्निं चिनुते प्रत्येव (४) तिष्ठत्यभि दिशोजयत्याग्नेयोवै ब्राह्मणस्तस्माद्ब्राह्मणाय सर्वासु दिक्ष्वर्धुक९ स्वामेव तद्दिशमन्वेत्यपांवा अग्निः कुलायंतस्मादापोग्नि९ हारुकाः स्वामेवत द्योनिंप्रविशन्ति (३२) [यत्सउपादधादेवद्वात्रिं९ शच्च]॥४॥ संवत्सरमुख्यं भृत्वाद्वितीये संवत्सरआग्नेय मष्टाकपालं निर्वपेदैंद्रमेकादशकपालं वैश्वदेवं द्वादशकपालं बार्हस्पत्यं चरुं वैष्णवं त्रिकपालं तृतीये संवत्सरेभिजिता यजेत यदष्टाकपालोभवत्यष्टाक्षरा-

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

गायत्र्याग्नेयं गायत्रं प्रातःसवनं प्रातःसवनमेव तेन दाधार गायत्रींछन्दोयदेकादशकपालोभवत्येका-
दशाक्षरात्रिष्टुगैंद्रं त्रैष्टुभं माध्यं दिनꣳ सवनं माध्यंदिनमेव सवनं तेन दाधार त्रिष्टुभं १ छन्दोय-
द्वादशकपालोभवंतिद्वादशाक्षरा जगती वैश्वदेवं जागतं तृतीयसवनं तृतीयसवनमेव तेन दाधा-
रजगतींछंदोयद्वार्हस्पत्यश्चरुर्भवंतिब्रह्म वैदेवानांबृहस्पतिर्ब्रह्मैव तेन दाधार यद्वैष्णवस्त्रिकपालो-
भवति यज्ञोवै विष्णुर्यज्ञमेव तेन दाधार यत्तृतीयेंसंवत्सरेंभिजितायजंते भिजित्यै यत्संवत्सरमुख्यं बि-
भर्तीमेव (२) तेन लोकꣳ स्पृणोति यद्वितीये संवत्सरेग्निं चिनुतेन्तरिक्षमेव तेन स्पृणोति यत्तृती
ये संवत्सरे यजंतेमुमेव तेन लोकꣳ स्पृणोत्येतं वै परआट्णारः कक्षीवाꣳ औशिजोवीतहव्यःश्रा-
य स्त्रसदस्युः पौरुकुत्स्यः प्रजाकामाअचिन्वतततोवै ते सहस्रꣳ सहस्रं पुत्रानविन्दन्त प्रथते
प्रजया पशुभिस्तां मात्रामाप्नोति यान्ते गच्छन्यएवं (३) विद्वानेतमग्निं चिनुते (४) त्रि-
ष्टुभंमेवैवंचत्वारिच] ॥ ५ ॥ प्रजापतिरग्निमचिनुत सक्षुरपविर्भूत्वातिष्ठत्तं देवाबिभ्यतोनोपायन्ते
छन्दोभिरात्मानं छादयित्वोपायन्तच्छंदसां छन्दस्त्वं ब्रह्मवैछन्दाꣳसि ब्रह्मणएतद्रूपं यत्कृष्णा-
जिनं कार्ष्णीउपानहावुपमुंचते छन्दोभिरेवात्मानं छादयित्वाग्निमुपचरत्यात्मनोहिꣳसायै देवनि-
धिर्वा एषनिधीयते यदग्निः (१) अन्ये वा वै निधिमगुप्तं विन्दन्ति नवा प्रति प्रजानात्युखा-
माक्रामत्यात्मानमेवाधिपांकुरुते गुप्त्या अथो खल्वाहुर्नाक्रम्येति नैर्ऋत्युखायदाक्रामेन्निर्ऋत्या
आत्मानमपिदध्यात्तस्मान्नाक्रम्यां पुरुषशीर्षमुपदधाति गुप्त्या अथो यथा ब्रूयादेतन्मे गोपायेति

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

ताद्दृगेव तत् (२) प्रजापतिर्वा अथर्वाग्निरेव दध्यङ्ङाथर्वणस्तस्येष्टकाअस्थान्येतꣳ हवाव तदृषिरभ्य-नूवाचेन्द्रोदधीचोअस्थभिरिति यदिष्टकाभिरग्निं चिनोति सात्मानमेवाग्निं चिनुते सात्मामुष्मिन्लो-के भवति यएवं वेद शरीरं वा एतदग्नेर्यच्चित्य आत्मा वैश्वानरोयच्चितेवैश्वानरं जुहोति शरीरमेव स-ꣳस्कृत्य (३) अभ्यारोहति शरीरं वा एतद्यजमानः सꣳस्कुरुते यदग्निंचिनुते यच्चिते वैश्वानरं जुहो-ति शरीरमेवसꣳस्कृत्यात्मनाभ्यारोहति तस्मात्तस्य नावद्यन्ति जीवन्नेव देवानप्यैति वैश्वानर्यर्चा-पुरीषमुपदधातीयं वा अग्निर्वैश्वानरः स्तस्यैषा चितिर्यत्पुरीषमग्निमेव वैश्वानरं चिनुतएषावाअग्नेः (४) प्रिया तनूर्यद्वैश्वानरः प्रियामेवास्य तनुवमवरुन्धे—१०) [अग्निस्तत्सꣳस्कृत्याग्नेर्दशच]

॥ ६ ॥ अग्नेर्वै दीक्षया देवाविराजमाप्नुवन्तिस्रोरात्रीर्दीक्षितः स्यात्त्रिपदाविराड्विराजमाप्नोति षड्रात्रीर्दीक्षितः स्यात्षड्वा ऋतवः संवत्सरः सँवत्सरोविराड्विराजमाप्नोति दशरात्रीर्दीक्षितः स्याद्दशा क्षरा विराड्विराजमाप्नोति द्वादशरात्रीर्दीक्षितःस्याद्द्वादशमासाः संवत्सरः सँवत्सरोविराड्विराजमाप्नोति त्रयोदशरात्रीर्दीक्षितःस्यात्त्रयोदश (१) मासाः संवत्सरः सँवत्सरोविराड्विराजमाप्नोति पंचदशरात्री दीक्षितः स्यात्पंचदश वा अर्धमासस्य रात्रयोर्धमासशः संवत्सरआप्यते संवत्सरोविराड्विराजमाप्नोति सप्तदश रात्रीर्दीक्षितः स्याद्द्वादशमासाः पंचर्तवः ससंवत्सरः सँवत्सरोविराड्विराजमाप्नोति चतुर्वि-ꣳशतिꣳ रात्रीर्दीक्षितः स्याच्चतुर्विꣳशतिरर्धमासाः संवत्सरः सँवत्सरोविराड्विराजमाप्नोतित्रिꣳशतꣳ रात्रीर्दीक्षितः स्यात् (२)त्रिꣳ शदक्षरा विराड्विराजमाप्नोतिमासं दीक्षितः स्याद्योमासःससंवत्सरः सं-

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

वत्सरोविराड्वि राजंमाप्नोति चतुरोमासोदीक्षितः स्याच्चतुरोवा एतं मासोवसंवोबिभरुस्ते पृथिवी-
माजयन्गायत्रीं छन्दोष्टौ रुद्रास्तैन्तरिक्षमाजयन्त्रिष्टुभं छन्दोद्वादशादित्यास्ते दिवमाजयन्ज-
गतींछन्दस्ततोवै ते (३) व्यावृतमगच्छन्छ्रैष्ठ्यं देवानां तस्माद्वादश मासोभूत्वाग्निं चिन्वीत द्वादश
मासाः संवत्सरः संवत्सरोग्निश्चित्य स्तस्याहोरात्राणीष्टकाआप्तेष्टकमेनंचिनुते थोव्यावृतमेव गच्छ-
ति श्रैष्ठ्यं समानानां (२८) [त्रयोदशस्यात्तेष्टाविंशतिश्च] ॥ ७ ॥ सुवर्गाय वा
एषलोकाय चीयते यदग्निस्तं यन्नान्वारोहेत्सुवर्गाल्लोकाद्यजमानोहीयेत पृथिवीमा क्रमिषं प्राणो-
मा माहासीदन्तरिक्षमाक्रमिषं प्रजामा माहासीद्दिवमाक्रमिषं सुवरगन्मेत्याहैषवा अग्नेर-
न्वारोहस्तेनैवैनमन्वारोहति सुवर्गस्य लोकस्य समष्ट्यै यत्पक्षसंमितां मिनुयात् (१) कनीया
ंसं यज्ञक्रतुमुपेयात्पापीयस्यस्यात्मनः प्रजास्याद्वेदिसंमितांमिनोति ज्यायांसमेव यज्ञक्रतुमुपैति
नास्यात्मनः पापीयसी प्रजा भवति साहस्रं चिन्वीत प्रथमं चिन्वानः सहस्रसंमितोवा अयंलोक-
इममेव लोकमभिजयति द्विषाहस्रं चिन्वीत द्वितीयं चिन्वानोद्विषाहस्रं वा अन्तरिक्षमंतरिक्ष
मेवाभिजयति त्रिषाहस्रंचिन्वीत तृतीयंचिन्वानः (२) त्रिषाहस्रोवा असौलोको-
मुमेव लोकमभिजयति जानुदघ्नं चिन्वीत प्रथमं चिन्वानोगायत्रियै वेमंलोकमभ्यारोहति
नाभिदघ्नं चिन्वीत द्वितीयं चिन्वानस्त्रिष्टुभैवांतरिक्षमभ्यारोहति ग्रीवदघ्नंचिन्वीत तृतीयं
चिन्वानोजगत्यैवामुं लोकमभ्यारोहति नाग्निंचित्वारामामुपेयादयोनौ रेतोधास्यामीति न द्वितीयं

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation, Kolkata. Digitization: eGangotri.

चित्वान्यस्य स्त्रियम् (३) उपेयान्न तृतीयां चित्वा कां च नो पेयाद्रेतो वा एतन्निधत्ते यदग्निं चिनुते यदुपेयाद्रेतसा व्यृध्येताथो खल्वाहुरप्रजस्यं तद्यन्नोपेयादिति यद्रेतःसिचावुप दधाति ते एव यजमानस्य रेतो बिभृतस्तस्मादुपेयाद्रेतसोऽस्कन्दाय त्रीणि वाव रेतांसि पिता पुत्रः पौत्रः (४) यद्द्वे रेतःसिचावुपदध्याद्रेतोऽस्य विच्छिन्द्यात्तिस्र उप दधाति रेतसः संतत्या इयं वाव प्रथमा रेतःसिग्वाग्वा इयं तस्मात्पश्यन्तीमां पश्यन्ति वाचं वदन्तीमन्तरिक्षं द्वितीया प्राणो वा अन्तरिक्षं तस्मान्नान्तरिक्षं पश्यन्ति न प्राणमसौ तृतीया चक्षुर्वा असौ तस्मात्पश्यन्त्यमूं पश्यन्ति चक्षुर्यजुषेमां च (५) अमूं चोप दधाति मनसा मध्यमामेषां लोकानां क्लृप्त्या अथो प्राणानामिष्टो यज्ञो भृगुभिराशीर्दा वसुभिस्तस्य त इष्टस्य वीतस्य द्रविणेह भक्षीयेत्याह स्तुतशस्त्रे एवैतेन दुहे पिता मातरिश्वाच्छिद्रा पदा धा अच्छिद्रा उशिजः पदानु तक्षुः सोमो विश्वविन्नेता नेषद्बृहस्पतिरुक्थामदानि शंसिषदित्याहैतद्वै (६) अग्नेरुक्थं तेनैवैनमनु शंसति — ७॥

[मिनुयाच्चिन्वानः स्त्रियं पौत्रश्च वै सप्त च ॥ ८ ॥ सूयते वा एषोऽग्नीनां य उखायां भ्रियते यदधः सादयेद्गर्भाः प्रपादुकाः स्युरथो यथा सवात्प्रत्यवरोहति तादृगेव तदासन्दी सादयति गर्भाणां धृत्या अप्रपादायाथो सवमेवैनं करोति गर्भो वा एष यदुख्यो योनिः शिक्यं यच्छिक्यादुखां निरूहेद्योनेर्गर्भं निर्हण्यात्षडुद्यामं शिक्यं भवति षोढा विहितो वै (१) पुरुष आत्मा च शिरश्च चत्वार्यङ्गान्यात्मन्नेवैनं बिभर्ति प्रजापतिर्वा एष यदग्निस्तस्योखा चोलूखलं च स्तनौ तावस्य प्रजा उपजीवन्ति

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

यदुखां चोलुखलं चोप दधाति ताभ्यामेवयजमानो मुष्मिँल्लोकेग्निन्दुहे संवत्सरोवा एषय-
दग्निस्तस्य त्रेधा विहिता इष्टकाः प्राजापत्यावैष्णवीः (२) वैश्वकर्मणीरहोरात्राण्येवास्य
प्राजापत्या यदुख्यं बिभर्ति प्राजापत्याएव तदुपधत्ते यत्समिध आदधातिवैष्णवावै वन-
स्पतयोवैष्णवीरेव तदुपधत्ते यदिष्टकाभिरग्निं चिनोतीयं वै विश्वकर्मा वैश्वकर्मणीरेव त-
दुपधत्ते तस्मादाहुस्त्रिवृदग्निरिति तं वा एतं यजमानएव चिन्वीत यदस्या न्यः (३)
चिनुयाद्यत्तं दक्षिणाभिर्नराधयेदग्निमस्य वृंजीत योस्याग्निं चिनुयात्तं दक्षिणाभीराधयेदग्नि-
मेव तत्स्पृणोति—(२०) [वैवैष्णवीरन्योविꣳशतिश्च] ॥ १ ॥ प्रजापतिरग्निमचिनुतर्तुभिः सं-
वत्सरं वसन्तेनैवास्य पूर्वार्धमचिनुत ग्रीष्मेण दक्षिणं पक्षं वर्षाभिः पुच्छꣳ शरदोत्तरं पक्षꣳ
हेमन्तेन मध्यं ब्रह्मणावा अस्य तत्पूर्वार्धमचिनुत क्षत्रेण दक्षिणं पक्षं पशुभिः पुच्छं विशोत्तरं
पक्षमाशया मध्यं यएवं विद्वानग्निं चिनुतऋतुभिरेवैनं चिनुतेथो एतदेव सर्वमव (१) रुन्धे शृण्वन्त्यै
नमग्निं चिक्यानमत्यन्नꣳ रोचत इयं वाव प्रथमा चितिरोषधयोवनस्पतयः पुरीषमन्तरिक्षं
द्वितीयावयाꣳसि पुरीषमसौ तृतीया नक्षत्राणि पुरीषं यज्ञश्चतुर्थी दक्षिणा पुरीषं यजमानः
पंचमी प्रजापुरीषं यत्त्रिचितीकं चिन्वीत यज्ञं दक्षिणामात्मानं प्रजामन्तरियात्तस्मात्पंचचिती-
कश्चेतव्य एतदेव सर्वꣳ स्पृणोति यत्तिस्रश्चितयः (२) त्रिवृध्यग्निर्यद्वेद्विपाद्यजमानः प्रतिष्ठित्यै
पंचचितयोभवन्ति पाङ्क्तः पुरुषआत्मानमेव स्पृणोति पंचचितयोभवन्ति पंचभिः पुरीषैरभ्यूहति

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

दश संपद्यन्ते दशाक्षरोवै पुरुषोयावानेव पुरुषस्तः स्पृणोत्यथो दशाक्षरा विराडन्नं विराड्विरा-ज्येवान्नाद्ये प्रतिष्ठति संवत्सरोवै षष्ठीचितिर्ऋतवः पुरीषं (३) षड्चितयोभवन्ति षट् पुरीषाणि द्वादश संपद्यन्ते द्वादश मासाः संवत्सरः संवत्सरएव प्रतितिष्ठति—१५) [अवचितयःपुरीषंपंचद-शच]॥ १० ॥ रोहितोधूम्ररोहितः कर्कन्धुरोहितस्ते प्राजापत्या बभ्रुररुणबभ्रुः शुकबभ्रुस्ते रौ-द्राः श्येतः श्येताक्षः श्येतग्रीवस्ते पितृदेवत्यास्तिस्रः कृष्णा वशा वारुण्यस्तिस्रः श्वेतावशाः सौ-र्यौमैत्रावार्हस्पत्या धूम्रललामास्तूपराः —२६) [रोहितःषड्विंशतिः] ॥ ११ ॥ पृश्निस्तिरश्ची नपृश्निरूर्ध्वपृश्निस्ते मारुताः फल्गूर्लोहितोर्णीबलक्षीताः सारस्वत्यः पृषती स्थूलपृषतीक्षुद्रपृषतीना वैश्वदेव्यस्तिस्रः श्यामा वशाः पौष्णियस्तिस्रोरोहिणीवशा मैत्रियऐन्द्रावार्हस्पत्या अरुणललामा स्तूपराः—२६) [पृश्निःषड्विंशतिः] ॥ १२ ॥ शितिबाहुरन्यतः शितिबाहुः समन्तशितिबाहुस्तऐन्द्रवायवाः शितिरंध्रोन्यतः शितिरंध्रः समन्तशितिरंध्रस्ते मैत्रावरुणाः शुद्ध-वालः सर्वशुद्धवालोमणिवालस्त आश्विनास्तिस्रः शिल्पा वशा वैश्वदेव्यस्तिस्रः श्येनीः परमेष्ठिने सोमापौष्णाः श्यामललामास्तूपराः —२५) [शितिबाहुःपंचविंशतिः) ॥ १३ ॥ उन्नतऋषभोवामनस्तऐन्द्रावरुणाः शितिककुच्छितिपृष्ठः शितिभसत्तऐन्द्राबार्हस्पत्याः शिति पाच्छित्योष्ठः शितिभ्रुस्तऐन्द्रावैष्णवा स्तिस्रः सिध्मावशावैश्वकर्मण्य स्तिस्रोधात्रेपृषोदराऐन्द्रा-पौष्णाः श्येतललामास्तूपराः —२५) [उन्नतःपंचविंशतिः) ॥ १४ ॥ कर्णास्त्रयोयामाः सौ-

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

म्यास्त्रयंश्वितिंगाअग्नये यविष्ठायत्र यौनकुलास्तिस्रोरोहिणीस्त्र्यव्यस्तावसूनां तिस्रोरुणादित्यौ-ह्यंस्तारुद्राणा ँ सोमैंद्राबभ्रुलंलामास्तूपराः —२३) [कर्णास्त्रयोविंशतिः) ॥ १५ ॥ शुंठास्त्र-योवैष्णवाअंधीलोधकर्णास्त्रयोविष्णवउरुक्रमाय लप्सुदिनस्त्रयोविष्णवउरुगायाय पंचावीस्ति-स्रआदित्यानां त्रिवत्सास्तिस्रोंगिरसामैंद्रावैष्णवा गौरलंलामास्तूपराः —२०) (शुंठाविंश-तिः) ॥ १६ ॥ इंद्राय राज्ञे त्रयः शितिपृष्ठाइंद्रायाधिराजाय त्रयः शितिककुद इंद्रायस्वराज्ञे त्रयः शितिभसदस्तिस्रस्तुर्यौह्यः साध्यानां तिस्रः पष्ठौह्योविश्वेषां देवानामाग्नेन्द्राः कृष्णलंलामा-स्तूपराः —२२) [इंद्रायद्वाविंशतिः] ॥ १७ ॥ अदित्यै त्रयोरोहितैताइंद्राण्यै त्रयः कृष्णै-ताः कुह्वै त्रयोरुणैतास्तिस्रो धेनवोराकायै त्रयोनड्वाहः सिनीवाल्याआग्नावैष्णवारोहितललामास्तू-पराः— १८) [अदित्याअष्टादश] ॥ १८ ॥ सौम्यास्त्रयः पिशंगाः सोमाय राज्ञे त्रयः सारंगाः पा-र्जन्यानभोरूपास्तिस्रोजामल्हाइंद्राण्यै तिस्रोमेष्यआदित्याद्यावापृथिव्यामालंगास्तूपराः— १९] सौम्याएकान्नविंशतिः॥१९॥ वारुणास्त्रयः कृष्णलंलामावरुणायराज्ञे त्रयोरोहितललामावरुणाय रिशादसेत्रयोरुणलंलामाः शिल्पास्त्रयोवैश्वदेवास्त्रयः पृश्नयःसर्वदेवत्याऐंद्रासूराःश्येतललामास्तूपराः —२० [वारुणाविंशतिः] ॥२०॥ सोमाय स्वराज्ञे नोवाहावनड्वाहाविंद्राग्निभ्यामोजोदाभ्यामुष्टा-राविंद्राग्निभ्यांवलदाभ्या ँ सीरवाहावर्वीद्वेधेनू भौमीदिग्भ्योवडबेद्वेधेनूभौमीवैराजीपुरुषीद्वेधेनू-भौमी वायवआरो हणवा हावनड्वाहौ वारुणी कृष्णेवशे अराड्यौदिव्यावृषभौ परिमरौ २४ सोमायच

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

तुस्त्रिꣳशत्] ॥२१॥ एकादश प्रातर्गव्याः पशवआलभ्यन्ते छगलःकल्माषः किकिदीविर्विदीगय-स्ते त्वाष्ट्राः सौरीर्नवश्वेतावशा अनुबन्ध्याभवन्त्याग्नेयऐन्द्राग्नआश्विनस्ते विशालयूपआलभ्य-न्ते २३) [एकादशपंचविꣳशतिः] २२ पिशंगास्त्रयोवासन्ताः सारङ्गास्त्रयोग्रैष्माः पृषन्तस्त्रयोवार्षिकाः पृश्नयस्त्रयः शारदाः पृश्निसक्थास्त्रयोहैमन्तिकाअवलिप्तास्त्रयः शैशिराः संवत्सरायनिवक्षसः २० [पिशङ्गाविꣳशतिः] (२३) हिरण्यवर्णा (२२२) अपां (२१७) भूतेष्टका (११८) सजूः (२३२) संवत्सरं (१५४) प्रजापतिं (२१०) रश्मिः (१७८) सुवर्गाय (३०७) सूयते (१७०) प्रजापती (१) रोहितः (२६) पृश्निः (२६) शितिबाहु (२५) रुन्नतः (२५) कर्णाः (२३) शुंठाः (२०) इंद्राया (२२) दित्यै (१८) सौम्या (११) वारुणाः (२०) सौमायै (३४) कादश (२५) पिशंगा (२०) स्त्रयोविꣳशतिः (२४३६) इतितैत्तिरीयसंहितायांपंचमकाण्डेषष्ठःप्रपाठकः ॥

ॐम् योवा अयथादेवतमग्निं चिनुतआदेवताभ्योवृश्च्यते पापीयान् भवति योयथादेवतं न देवताभ्यआवृश्च्यते वसीयान् भवत्याग्नेय्या गायत्रिया प्रथमां चितिमभिमृशेत्त्रिष्टुभा द्वितीयां जगत्या तृतीयामनुष्टुभा चतुर्थी पंक्त्या पंचमीं यथादेवतमेवाग्निं चिनुते न देवताभ्यआवृश्च्यते वसीयान् भवतीडायै वा एषा विभक्तिः पशवइडा पशुभिरेनम् (१) चिनुते योवै प्रजापतये प्रति प्रोच्याग्निं चिनोति नार्तिमार्छत्यश्वावभितस्तिष्ठेतां कृष्णउत्तरतः श्वेतोदक्षिणस्तावालभ्येष्टकाउप

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

दध्यादेतद्वै प्रजापतेरूपं प्राजापत्योश्वः साक्षादेव प्रजापतये प्रतिप्रोच्याग्निं चिनोति नार्तिमार्छत्येतद्वा अह्नोरूपं यच्छ्वेतोश्वोरात्रियै कृष्णएतदह्नः (२) रूपं यदिष्टकारात्रियै पुरीषमिष्टकाउपधास्यन्छ्वेतमश्वमभिमृशेत्पुरीषमुपधास्यन्कृष्णमहोरात्राभ्यामेवैनं चिनुते हिरण्यपात्रं मधोःपूर्णं ददाति मधव्योसानीति सौर्याचित्रवत्यावेक्षते चित्रमेव भवति मध्यन्दिनेश्वमवघ्रापयत्यसौ वा आदित्यइंद्रएषप्रजापतिः प्राजापत्योश्वस्तमेव साक्षादृध्नोति —४८) [एनमेतदह्नोष्टाचत्वारिंशच्च]

॥ १ ॥ त्वामग्ने वृषभं चेकितानं पुनर्युवानं जनयन्नुपागाम् । अस्थूरिणोगार्हपत्यानिसन्तु तिग्मेन नोब्रह्मणा सꣳशिशाधि । पशवोवा एते यदिष्टकाश्चित्यां चित्यामृषभमुपदधाति मिथुनमेवास्य तद्यज्ञे करोति प्रजननाय तस्माद्यूथेयूथऋषभः । संवत्सरस्य प्रतिमांयां त्वारात्र्युपासते । प्रजाꣳसुवीरां कृत्वा विश्वमायुर्व्यश्नवत् । प्राजापत्याम् (१) एतामुपदधातीयं वा वैषैकाष्टका यदेवैकाष्टकायामन्नं क्रियते तदेवैतया वरुन्धएषा वै प्रजापतेः कामदुघा तयैव यजमानोमुष्मिन्लोकेग्निं दुहे येन देवाज्योतिषोर्ध्वाउदायन्येनादित्यावसवोयेन रुद्राः । येनांगिरसोमहिमानमानशुस्तेनैतु यजमानः स्वस्ति । सुवर्गाय वा एषलोकाय (२) चीयते यदग्निर्येन देवाज्योतिषोर्ध्वाउदायन्नित्युख्यꣳ समिन्धइष्टकाएवैताउपधत्ते वानस्पत्याः सुवर्गस्य लोकस्य समष्ट्यै शतायुधाय शतवीर्याय शतोतयेभिमातिषाहे । शतं योनः शरदोअजीतानिंद्रोनेषदति दुरितानिविश्वा । ये चत्वारः पथयोदेवयानाअन्तराद्यावापृथिवी वियन्ति । तेषां योअज्यानि मजीतिमावहात्तस्मै नोदेवाः (३)

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

परिदत्ते हसवै। ग्रीष्मोहेमन्तउतनोवसंतः शरद्वर्षाः सुवितं नोअस्तु। तेषामृतूनाᳪ शतशारदानां निवातएषामभये स्याम। इदुवत्सराय परिवत्सराय संवत्सराय कृणुताबृहन्नमः। तेषां वयᳪ सुमतौ यज्ञियानां ज्योगजीताअहताःस्याम। भद्रान्नः श्रेयः समनैष्टदेवास्त्वया वसेन समशीमहित्वा। सनोमयोभूः पितो (४) आविशस्व शंतोकाय तनुवे स्योनः। अज्यानीरेता उपदधात्येताबै देवताअपराजितास्ताएव प्रविशति नैव जीयते ब्रह्मवादिनोवदन्ति यदर्धमासामासाऋतवः संवत्सरओषधीः पचंत्यथ कस्मादन्याभ्योदेवताभ्यआग्रयणं निरुप्यतइत्येताहि तद्देवता उदजयन्यदृतुभ्योनिर्वपेद्देवताभ्यः समदंदध्यादाग्रयणं (५) निरुप्यैताआहुतीर्जुहोत्यर्धमासानेव मासानृतून्संवत्सरं प्रीणाति नदेवताभ्यः समदं दधाति भद्रान्नः श्रेयः समनैष्टदेवाइत्याह हुताद्याययजमानस्यापराभावाय— २५) [प्राजापत्यांल्लोकायदेवाः पितोआग्रयणंपंचविᳪशतिश्च] ॥ २ ॥ इंद्रस्य वज्रोसि वार्त्रघ्नस्तनूपानः प्रतिस्पशः। योनः पुरस्ताद्दक्षिणतः पश्चादुत्तरतोघायुरभिदासत्येतᳪ सोश्मानमृच्छतु। देवासुराः संयत्ताआसन्तेसुरादिग्भ्यआबाधन्त तान्देवाइष्वा च वज्रेण चापानुदन्त यद्वज्रिणीरुप दधातीष्वा चैव तद्वज्रेण च यजमानोभ्रातृव्यानपनुदते दिक्षूप (१) दधाति देवपुराएवैतास्तनूपानीः पर्यूहते अग्राविष्णूसजोषसे मावर्धन्तु वां गिरः। द्युम्नैर्वाजेभिरागतम्। ब्रह्मवादिनोवदंति यन्न देवतायै जुह्वत्यथ किंदेवत्या वसोर्धारेत्यग्निर्वसुस्तस्यैषा धारा विष्णुर्वसुस्तस्यैषा धाराग्रावैष्णव्यर्चा वसो-

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

धारां जुहोति भागधेयेनैवैनौ समर्धयत्यथो एताम् (२) एवाहुतिमायतनवतीं करोति यत्काम एनां जुहोति तदेवावरुंधे रुद्रो वा एष यदग्निस्तस्यैते तनुवौ घोरान्या शिवान्या यच्छतरुद्रीयं जुहोति यैवास्य घोरा तनूस्तां तेन शमयति यद्वसोर्धारां जुहोति यैवास्य शिवा तनूस्तां तेन प्रीणाति यो वै वसोर्धारायै (३) प्रतिष्ठां वेद प्रत्येव तिष्ठति यदाज्यमुच्छिष्येत तस्मिन्ब्रह्मौदनं पचेत्तं ब्राह्मणाश्चत्वारः प्राश्नीयुरेष वा अग्निर्वैश्वानरो यद्ब्राह्मण एषा खलु वा अग्नेः प्रिया तनूर्यद्वैश्वानरः प्रियायामेवैनां तनुवां प्रतिष्ठापयति चतस्रो धेनूर्दद्यात्ताभिरेव यजमानोमुष्मिँल्लोकेग्निं दुहे—४६) [उपैतां धारायै षट्चत्वारिँशच्च] ॥ ३ ॥ चित्तिं जुहोमि मनसा घृतेनेत्याहादाभ्या वैनामैषाहुतिर्वैश्वकर्मणी नैनं चिक्यानं भ्रातृव्यो दभ्नोत्यथो देवता एवावरुंधेग्ने तमद्येति पंक्त्या जुहोति पंक्त्याहुत्या यज्ञमुखमारभते सप्त ते अग्ने समिधः सप्त जिह्वा इत्याह होत्रा एवावरुंधेग्निर्देवेभ्योपाक्रामद्भागधेयम् (१) इच्छमानस्तस्मा एतद्भागधेयं प्रायच्छन्नेतद्वा अग्नेरग्निहोत्रमेतर्हि खलु वा एष जातो यर्हि सर्वश्चितो जातायैवास्मा अन्नमपि दधाति स एनं प्रीतः प्रीणाति वसीयान्भवति ब्रह्मवादिनो वदंति यदेष गार्हपत्यश्चीयतेथ क्वास्याहवनीय इत्यसावादित्य इति ब्रूयादेतस्मिन्हि सर्वाभ्यो देवताभ्यो जुह्वति (२) य एवं विद्वानग्निं चिनुते साक्षादेव देवता ऋध्नोत्यग्ने यशस्विन्यशसे ममर्पयेन्द्रावतीमपचितीमिहावह । अयं मूर्धा परमेष्ठी सुवर्चाः समानानामुत्तमः श्लोको अस्तु । भद्रं पश्यंत उपसेदुरग्रे तपो दीक्षामृषयः सुवर्विदः । ततः क्षत्रं बलमोजश्च-

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

जातं तदस्मै देवाअभिसंनमंतु। धाता विधाता परमा (३) उतसंदृक् प्रजापतिः परमेष्ठी वि-
राजा। स्तोमाश्छंदाꣳसि निविदोमआहुरेतस्मै राष्ट्रमभि संनमाम। अभ्यावर्तध्वमुपमेतसाकमयꣳ
शास्ताधिपतिर्वोअस्तु। अस्य विज्ञानमनुसꣳरभध्वमिमं पश्चादनुजीवाथ सर्वे। राष्ट्रभृतएताउ-
पदधात्येषा. वा अग्नेश्चितीराष्ट्रभृत्तयैवास्मिन्राष्ट्रं दधाति (४) राष्ट्रमेव भवति नास्माद्राष्ट्रं भ्र-
ꣳशते— ७) [भागधेयंजुहोतिपरमादधातिसप्तच] ॥ ४ ॥ यथा वै पुत्रोजातोम्रियतएवं वा
एषम्रियते यस्याग्निरुख्यउद्वायति यं निर्मंथ्यं कुर्याद्विच्छिंद्याद्भ्रातृव्यमस्मै जनयेत्सएव पुनः प-
रीध्यस्स्वादेवैनं योनेर्जनयति नास्मै भ्रातृव्यं जनयति तमोवाएतं गृह्णाति यस्याग्निरुख्यउद्वायति
मृत्युस्तमः कृष्णं वासः कृष्णा धेनुर्दक्षिणा तमसा (१) एवतमोमृत्युमपहते हिरण्यं ददा-
ति ज्योतिर्वैहिरण्यं ज्योतिषैव तमोपहतेथो तेजोवै हिरण्यं तेजएवात्मं धत्ते सुवर्न घर्म-
स्वाहा सुवर्नार्कस्वाहा सुवर्न शुक्रः स्वाहा सुवर्न ज्योतिः स्वाहा सुवर्न सूर्यः स्वाहार्कोवा
एषयदग्निरसावादित्यः (२) अश्वमेधोयदेताआहुतीर्जुहोत्यर्काश्वमेधयोरेव ज्योतीꣳषि संदधा-
त्येषह त्वा अर्काश्वमेधीयस्यैतदग्नौ क्रियतआपोवा इदमग्रेसलिलमासीत्सएतां प्रजापतिः
प्रथमां चितिमपश्यत्तामुपाधत्त तदियमभवत्तं विश्वकर्माब्रवीदुपत्वायानीति नेहलोकोस्तीति
(३) अब्रवीत्सएतां द्वितीयां चितिमपश्यत्तामुपाधत्त तदंतरिक्षमभवत्सयज्ञः प्रजापतिमब्रवी
दुपत्वायानीति नेह लोकोस्तीत्यब्रवीत्सविश्वकर्माणमब्रवीदुपत्वायानीति केन मोपैष्यसीति

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

दिश्याभिरित्यब्रवीत्तं दिश्याभिरुपैत्ताउपाधत्त तादिशः (४) अभवन्त्सपरमेष्ठी प्रजापतिमब्रवीदुपत्वायानीति नेह लोकोस्तीत्यब्रवीत्सविश्वकर्माणं च यज्ञं चाब्रवीदुप वामायानीति नेह लोकोस्तीत्यब्रूता१ं सएतांतृतीयां चितिमपश्यत्तामुपाधत्त तदसावभवत्सआदित्यः प्रजापतिमब्रवीदुपत्वा (५) आयानीति नेह लोकोस्तीत्यब्रवीत्सविश्वकर्माणं च यज्ञं चाब्रवीदुपवामायानीति नेह लोकोस्तीस्त्यब्रूता१ंसपरमेष्ठिनमब्रवीदुपत्वायानीति केन मोपैष्यसीति लोकं पृणयेत्यब्रवीत्तं लोकं पृणयोपैत्तस्मादयातयाम्नी लोकं पृणायातयामाह्यसौ (६) आदित्यस्तानृषयोब्रुवन्नुपवआयामेति केन नउपैष्यथेति भूम्नेत्यब्रुवन्तान्द्वाभ्यां चितीभ्यामुपायन्त्सपंचचितीकः समपद्यत यएवं विद्वानग्निं चिनुते भूयानेव भवत्यभीमान्लोकाञ्जयति विदुरेनं देवाअथो एतासामेव देवताना१ं सायुज्यं गच्छति—४५) [तमसादित्यैति दिशस्त्वासोपंचचत्वारि१ंशच्च] ॥ ५ ॥ वयोवा अग्निर्यदग्निचित्पक्षिणोश्नीयात्तमेवाग्निमद्यादार्तिमार्छेत्संवत्सरं व्रतं चरेत्संवत्सर१ं हि व्रतं नातिपशुर्वा एषयदग्निर्हिनस्ति खलु वै तं पशुर्यएनं पुरस्तात्प्रत्यंचमुपचरति तस्मात्पश्चात्प्राङुपचर्यआत्मनोहि१ंसायै तेजोसि तेजोमे यच्छपृथिवीं यच्छ (१) पृथिव्यैमापाहिज्योतिरसि ज्योतिर्मे यच्छांतरिक्षं यच्छांतरिक्षान्मापाहि सुवरसि सुवर्मे यच्छ दिवं यच्छ दिवोमा पाहीत्याहैताभिर्वा इमे लोकाविधृतायदेताउपदधात्येषां लोकानां विधृत्यै स्वयमातृण्णाउपधाय हिरण्येष्टकाउपदधातीमे वै लोकाः स्वयमातृण्णाज्योतिर्हिरण्यं यत्स्वयमातृ-

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

णाउंपधाय (२) हिरण्येष्टकाउंपदधाति मानेवैताभिर्लोकाज्योतिष्मतः कुरुतेथो एताभिरे-वास्माइमे लोकाः प्रभांति यास्ते अग्ने सूर्ये रुचउद्यतोदिवमातन्वंति रश्मिभिः । ताभिः सर्वाभी रुचे जनाय नस्कृधि । यावोदेवाः सूर्ये रुचोगोष्वश्वेषु यारुचः । इंद्राग्नीताभिः सर्वाभीरुचं नोधत्त बृहस्पते । रुचं नोधेहि (३) ब्राह्मणेषु रुच॑राजसु नस्कृधि । रुचं विश्येषु शूद्रेषु मयि धेहि रुचारुचं । द्वेधा वा अग्निं चिक्या नस्य यशइंद्रियं गच्छत्यग्निं वाचितमीजानं वा यदेता-आहुतीर्जुहोत्यात्मन्नेव यशइंद्रियं धत्तईश्वरोवा एषआर्तिमार्तोर्योग्निं चिन्वन्नधिक्रामति तत्त्वायामि ब्रह्मणा वंदमानइति वारुण्यर्चा (४) जुहुयाच्छांतिरेवैषाग्नेर्गुप्तिरात्मनोहविष्कृतोवा एषयोग्निं चिनुते यथा वैहविः स्कंदत्येवं वा एषस्कंदति योग्निं चित्वास्त्रियमुपैति मैत्रावरुण्यामिक्षया यजेत मैत्रावरुणतामेवोपैत्यात्मनोस्कंदाय योवाअग्निमृतुस्थां वेदर्तुर्कतुरस्मै कल्पमानएति प्रत्येव तिष्ठति संवत्सरोवा अग्निः (५) ऋतुस्थास्तस्य वसंतः शिरोग्रीष्मादक्षिणः पक्षोवर्षाः पुच्छं॑ शरदुत्तरः पक्षोहेमंतोमध्यंपूर्वपक्षाश्चितयोपरपक्षाः पुरीषमहोरात्राणीष्टकाएषवा अग्निरृतुस्था-यएवं वेदर्तुर्कतुरस्मै कल्पमानएति प्रत्येव तिष्ठति प्रजापतिर्वा एतं ज्यैष्ठ्यकामोन्यधत्त ततोवै स-ज्यैष्ठ्यमगच्छद्यएवं विद्वानग्निं चिनुते (६) ज्यैष्ठ्यमेवगच्छति (३) [यच्छोपधायधेह्यृचाग्निश्चिं नुतेत्रीणिच] ॥ ६ ॥ यदाकूतात्समसुस्रोध्दृदोवा मनसोवा संभृतं चक्षुषोवा । तमनुप्रेहि सुकृतस्य लोकं यत्रर्षयः प्रथमजाये पुराणाः । एतं॑ सधस्थपरिते ददामि यमावहाच्छेवधिं जातवेदाः ।

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

अन्वागंता यज्ञपतिर्वोअत्र तꣳस्मजानीत परमेव्योमन् । जानीतादेनं परमेव्योमन्देवाः सधस्था-
विदरूपमस्य । यदागच्छात् (१) पथिभिर्देवयानैरिष्टापूर्ते कृणुतादाविरस्मै । संप्रच्यवध्वमनु सं-
प्रयाताग्नेपथोदेवयानान्कृणुध्वं । अस्मिन्त्सधःस्थे अध्युत्तरस्मिन्विश्वे देवायजमानश्च सीदत ।
प्रस्तरेण परिधिना स्रुचा वेद्या च बर्हिषा । ऋचेमं यज्ञं नोवह सुवर्देवेषु गंतवे । यदिष्टं यत्परादा-
नं यद्दत्तं या च दक्षिणा । तत् (२) अग्निर्वैश्वकर्मणः सुवर्देवेषु नोदधत् । येना सहस्रं वहसि ये-
नाग्ने सर्ववेदसम् । तेनेमं यज्ञं नोवह सुवर्देवेषु गंतवे । येनाग्ने दक्षिणायुक्ता यज्ञं वहन्त्यृत्विजः ।
तेनेमं यज्ञं नोवह सुवर्देवेषु गंतवे । येनाग्ने सुकृतः पथामधोधारा व्यानशुः । तेनेमंयज्ञं नोवह सुव-
र्देवेषु गंतवे (३) यत्र धारा अनपेता मधोर्घृतस्य च याः । तदग्निर्वैश्वकर्मणः सुवर्देवेषु नोदध
त् —१४) [आगछात्तद्गंतवेचतुर्दशच] ॥ ७ ॥ यास्ते अग्ने समिधोयानि धाम याजिह्वा
जातवेदोयोअर्चिः । येते अग्ने मेडयायइंदवस्तेभिरात्मानं चिनुहि प्रजानन् । उत्संनयज्ञोवा एष-
यदग्निः किंवाहैतस्य क्रियते किंवानयद्वा अध्वर्युरग्नेश्चिन्वन्नंतरेत्यात्मनोवै तदंतरेति यास्ते अ-
ग्ने समिधोयानि (१) धामेत्याहैषा वा अग्नेः स्वयंचिति रग्निरेव तदाग्निं चिनोति नाध्वर्युरात्म
नोंतरेति चतस्रआशाः प्रचरन्त्वग्नयइमं नोयज्ञं नयतु प्रजानन् । घृतं पिन्वन्नजरꣳ सुवीरं ब्रह्म
समिद्भवत्याहुतीनाम् । सुवर्गाय वा एषलोकायोपधीयते यत्कूर्मश्चतस्रआशाः प्रचरन्त्वग्नयइ-
त्याह (२) दिशएवैतेन प्रजानातीमं नोयज्ञं नयतु प्रजानन्नित्याह सुवर्गस्य लोकस्याभिनीत्यै

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

ब्रह्मसमिद्धवत्याहुतीनामित्याह ब्रह्मणा वै देवाः सुवर्गं लोकमायन्यद्ब्रह्मण्वत्योप दधाति ब्रह्मणैव तद्यजमानः सुवर्गं लोकमेति प्रजापतिर्वा एषयदग्निस्तस्य प्रजाः पशवश्छंदांꣳसि रूपꣳस र्वान्वर्णानिष्टकानां कुर्याद्रूपेणैव प्रजां पशून् छंदाꣳस्यव रुंधेथो प्रजाभ्यएवैनं पशुभ्यश्छंदोभ्योवरुध्यंचिनुते—१६) [यान्याहेष्टकानाꣳषोडशच) ॥ ८ ॥ मयिगृह्णाम्यग्रे अग्निꣳ रायस्पोषाय सुप्रजास्त्वाय सुवीर्याय। मयि प्रजां मयि वर्चोदधाम्यरिष्टाः स्याम तनुवा सुवीराः। योनोअग्निः पितरोहृत्स्वंतरमर्त्योमर्त्याꣳ आविवेश) तमात्मन्परिगृह्णीमहे वयं मासोअस्माꣳ अवहाय परागात् । यदध्वर्युरात्मन्नग्निमगृहीत्वाग्निं चिनुयाद्योस्य स्वोग्निस्तमपि (१) यजमानाय चिनुयादग्निं खलु वै पशवोनूपतिष्ठंते पक्रामुकाअस्मात्पशवः स्युर्मयि गृह्णाम्यग्रे अग्निमित्याहात्मन्नेव स्वमग्निं दाधार नास्मात्पशवोपक्रामंति ब्रह्मवादिनोवदंति यन्मृचापश्चाग्नेरन्नाद्यमथ कस्मान्मृदा चाद्भिश्चाग्निश्चीयतइति यदद्भिः संयौति (२) आपोवै सर्वा देवतादेवताभिरेवैनꣳ सꣳसृजति यन्मृदा चिनोतीयं वा अग्निर्वैश्वानरोग्निनैव तदग्निं चिनोति ब्रह्मवादिनोवदंति यन्मृदा चाद्भिश्चाग्निश्चीयतेथ कस्मादग्निरुच्यतइति यच्छंदोभिश्चिनोत्यग्नयोवै छंदाꣳसि तस्मादग्निरुच्यतेथो इयं वा अग्निर्वैश्वानरोयत् (३) मृदा चिनोति तस्मादग्निरुच्यते हिरण्येष्टकाउपदधाति ज्योतिर्वै हिरण्यं ज्योतिरेवास्मिन्दधात्यथो तेजोवै हिरण्यं तेजएवात्मन्धत्ते योवा अग्निꣳसर्वतोमुखं चिनुते सर्वासुप्रजास्वन्नमत्ति सर्वादिशोभि-

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

जयति गायत्रीं पुरस्तादुपदधाति त्रिष्टुभं दक्षिणतोजगतीं पश्चादनुष्टुभमुत्तरतः पंक्तिं मध्यएषवै (४) अग्निः सर्वतोमुखस्तं यएवं विद्वाꣳश्चिनुते सर्वासुप्रजास्वन्नमत्ति सर्वादिशोभिजयत्यथो दिश्येव दिशं प्रवयति तस्माद्दिशि दिक् प्रोता —२५) [अपिसंयौतियद्वैपंचविꣳशतिश्च] ॥ ९ ॥ प्रजापतिरग्निमसृजत सोस्मात्सृष्टः प्राङ्प्राद्रवत्तस्माअश्वं प्रत्यास्यत्सदक्षिणावर्तत तस्मै वृष्णिं प्रत्यास्यत्सप्रत्यङ्ङावर्तत तस्मादृषभं प्रत्यास्यत्सउदङ्ङावर्तत तस्मै बस्तं प्रत्यास्यत्स ऊर्ध्वोद्रवत्तस्मै पुरुषं प्रत्यास्यद्यत्पशुशीर्षाण्युपदधाति सर्वतएवैनं (१) अवरुध्य चिनुतएतावै प्राणभृतश्चक्षुष्मतीरिष्टकायत्पशुशीर्षाणि यत्पशुशीर्षाण्युप दधाति ताभिरेव यजमानोमुष्मिं-ल्लोके प्राणित्यथो ताभिरेवास्माइमे लोकाः प्रभान्ति मृदाभिलिप्योपदधाति मेध्यत्वाय पशुर्वा एषयदग्निरन्नं पशवएषखलु वा अग्निर्यत्पशुशीर्षाणि यं कामयेत कनीयोस्यान्नं (२) स्यादिति संतरां तस्य पशुशीर्षाण्युपदध्यात्कनीयएवास्यान्नं भवति यं कामयेत समावदस्यान्नꣳ स्यादिति मध्यतस्तस्योपदध्यात्समावदेवास्यान्नं भवति यं कामयेत भूयोस्यान्नꣳ स्यादित्यंतेषु तस्य व्युदूह्योपदध्यादंततएवास्माअन्नमवरुंधे भूयोस्यान्नं भवति (३) [एनमन्नंभवति] ॥ १० ॥ स्तेगां दꣳष्ट्राभ्यां मंडूकान्जंभ्येभिरादकांखादेनोर्जꣳसꣳसूदेनारण्यं जाम्बीलेन मृदं बर्स्वेभिः शर्कराभिरवकामवकाभिःशर्करामुत्सादेन जिह्वामवक्रंदेन तालुꣳ सरस्वतीं जिह्वाग्रेण—२२) [स्तेगांद्वाविꣳशतिः]॥ ११ ॥ वाजꣳ हनूभ्यामपआस्येनादित्यान्छ्मश्रुभिरुपयाममधरेणोष्ठेन सदुत्तरेणांत

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

रेणानूकाशं प्रकाशेनबाह्यꣳ स्तनयित्नुं निर्बाधेन सूर्याग्नी चक्षुर्भ्यां विद्युतौ कुनानकाभ्यामशनिं मस्तिष्केण बलं मज्जभिः—२५) [वाजंपंचविꣳशतिः]॥ १२॥ कूर्मान्छफैरच्छलाभिः कपिंजलान्सामकुष्ठिकाभिर्जवं जंघाभिरगदं जानुभ्यां वीर्यं कुहाभ्यां भयं प्रचालाभ्यां गुहोपपक्षाभ्यामश्विनावꣳसाभ्याम दितिꣳ शीर्ष्णा निर्ऋतिं निर्जाल्मकेनशीर्ष्णा—२२) [कूर्मांत्रयोविꣳशतिः] ॥ १३ ॥ योक्त्रं गृध्राभिर्युगमानतेन चित्तं मन्याभिः संक्रोशान्प्राणैः प्रकाशेन त्वचं पराकाशेनांतरां मशकान्केशैरिंद्रꣳ स्वपसा वहेन बृहस्पतिꣳ शकुनिसादेन रथमुष्णिहाभिः— २१) [योक्त्रमेकविꣳशतिः]॥१४ ॥ मित्रावरुणौ श्रोणीभ्यामिंद्राग्नी शिखंडाभ्यामिंद्राबृहस्पती ऊरुभ्यामिंद्राविष्णू अष्ठीवद्भ्याꣳ सवितारं पुच्छेन गंधर्वाञ्छेपेनाप्सरसोमुष्काभ्यां पवमानं पायुना पवित्रं पोत्राभ्यामाक्रमणꣳ स्थूराभ्यां प्रतिक्रमणं कुष्ठाभ्यां—२२) [मित्रावरुणौद्वाविꣳशतिः] ॥१५॥ इंद्रस्य क्रोडोदित्यै पाजस्यंदिशांजत्रवोजीमूतान्हृदयौपशाभ्यामंतरिक्षं पुरितता नभउदर्येणेंद्राणीं प्लीह्ना वल्मीकान्क्लोम्ना गिरीन्प्लाशिभिः समुद्रमुदरेण वैश्वानरं भस्मना—२२) [इंद्रस्यद्वाविꣳशतिः] ॥१६॥ पूष्णोवनिष्ठुरंधाहेस्थूरगुदा सर्पान् गुदाभिरृतून्पृष्टीभिर्दिवं पृष्ठेन वसूनांप्रथमा कीकसा रुद्राणां द्वितीयादित्यानांतृतीयां गिरसां श्चतुर्थीसाध्यानां पंचमी विश्वेषां देवानाꣳ षष्ठी [पूष्णाश्चतुर्विꣳशतिः]॥ १७॥ ओजोग्रीवाभिर्निर्ऋतिमस्थभिरिंद्रꣳ स्वपसा वहेन रुद्रस्य विचलस्कंधोहोरात्रयोर्द्वितीयोर्धमासानां तृतीयोमासां श्चतुर्थऋतूनां पंचमः संवत्सरस्य षष्ठः

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

—२०) [ओजोविꣳशतिः ॥ १८ ॥ आनंदं नंदथुना कामं प्रत्यासाभ्यां भयꣳ शितीमभ्यां प्रशिषं प्रशासाभ्याꣳ सूर्याचंद्रमसौ वृक्याभ्याꣳश्यामशबलौ मतस्नाभ्यां व्युष्टिꣳ रूपेण निम्रुक्तिमरूपेण—१६) [आनंदꣳषोडश]॥ १९ ॥ अहर्मांꣳसेन रात्रिं पीवसा पोयूषेणं घृतꣳ रसेन श्यांवसया दूषीकाभिर्ह्रादुनिमश्रुभिः पृष्वान्दिवꣳ रूपेण नक्षत्राणि प्रतिरूपेण पृथिवीं चर्मणा छवीं छव्योपाकृताय स्वाहा लब्धाय स्वाहा हुताय स्वाहा —२८) [अहरष्टाविꣳशतिः] ॥ २० ॥ अग्नेः पक्षतिः सरस्वत्यै निपक्षतिः सोमस्य तृतीयापां चतुर्थ्योषधीनां पंचमी संवत्सरस्य षष्ठी मरुताꣳ सप्तमी बृहस्पतेरष्टमी मित्रस्य नवमी वरुणस्य दशमींद्रस्यैकादशी विश्वेषां देवानां द्वादशी द्यावापृथिव्योः पार्श्वं यमस्यपाटूरः —२९) [अग्नेरेकान्नत्रिꣳशत्] ॥ २१ ॥ वायोः पक्षतिः सरस्वतोनिपक्षति श्चंद्रमसस्तृतीया नक्षत्राणां चतुर्थी सवितुःपंचमी रुद्रस्य षष्ठी सर्पाणाꣳ सप्तम्यर्यम्णोष्टमी त्वष्टुर्नवमी धातुर्दशमींद्राण्या एकादश्यदित्यै द्वादशी द्यावापृथिव्योः पार्श्वं यम्यै पाटूरः —२८) [वायोरष्टाविꣳशतिः]॥ २२ ॥ पंथामनूवृग्भ्याꣳ संततिꣳ स्नावन्याभ्याꣳ शुकान्पित्तेन हरिमाणं यक्ना हलीक्ष्णान्पापवातेन कूश्मान्छकभिः शवर्तानूवध्येन शुनोविशसनेन सर्पान्लोहितगंधेन वयाꣳसि पक्वगंधेन पिपीलिकाः प्रशादेन—२२) [पंथांद्वाविꣳशतिः] ॥ २३ ॥ क्रमैरत्यक्रमीद्वाजी विश्वैर्देवैर्यज्ञियैः संविदानः । सनोनय सुकृतस्य लोकं तस्य ते वयꣳ स्वधया मदेम—१८)

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

[कूर्मैरष्टादश] ॥ २४ ॥ द्यौस्ते पृष्ठं पृथिवी सधस्थमात्मांतरिक्षꣳ समुद्रोयोनिः सूर्यस्ते चक्षुर्वातः प्राणश्चंद्रमाः श्रोत्रं मासाश्चार्धमासाश्च पर्वाण्यृतवोंगानि संवत्सरोमहिमा— २५) [द्यौः पंचविꣳशतिः) ॥ २५ ॥ अग्निः पशुरासीत्तेनायजंत सएतंलोकमजयद्यस्मिन्नग्निः सतें लोकस्तंजेष्यस्यथावजिघ्र वायुः पशुरासीत्तेनायजंत सएतंलोकमंजयद्यस्मिन्वायुः सतें लोकस्तस्मात्त्वांतरेष्यामि यदि नावजिघ्रस्यादित्यः पशुरासीत्तेनायजंत सएतंलोकमंजयद्यस्मिन् (१) आदित्यः सतेंलोकस्तंजेष्यसि यद्यवजिघ्रसि—८) [यस्मिन्नष्टौच] ॥ २६ ॥ य (१४८) स्त्वा (२७५) मिंद्रस्य (१९६) चित्तिं (२०७) यथा (३४५) वयो (३०३) य (१६४) द्या (१६६ (मयि (२२५) प्रजापति (१५०) स्तेगान् (२२) वाजं (२५) कूर्मान् (२३) योक्त्रं (२१) मित्रावरुणा (२२) विंद्रस्य (२२) पूष्ण (२४) ओजं (२०) आनंद (१६) मह्नं (२८) स्त्रग्ने (२९) वायोः (२८) पंथां (२२) कूर्मै (१८) द्यौः (२५) रग्निः (५८) षड्विꣳशतिः (२५९२) इतितैत्तिरीयसंहितायांपंचमकाण्डेसप्तमः प्रपाठकः ॥ सावित्राणि (३०८१) विष्णुमुखा (३१९५) उत्सन्नयज्ञो (२४७७) देवासुरा (२९०६) यदेकेन (२७२७) हिरण्यवर्णा (२४३६) योवा (२५८२) सप्त ॥ ७ ॥ (१९४०४) इतितैत्तिरीयसंहितायांपंचमकाण्डःसमाप्तः ॥

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

श्रीगणेशायनमः ॥ हरिः ओं ॥ प्राचीनवꣳशं करोति देवमनुष्यादिशोव्यंभजंत प्राचीन्देवाद-
क्षिणा पितरः प्रतीचीम्मनुष्याउदीचीꣳ रुद्रायत्प्राचीनवꣳशङ्करोति देवलोकमेव तद्यजमानउ-
पावर्तते परिश्रयत्यंतर्हितोहि देवलोकोमनुष्यलोकान्नास्माल्लोकात्स्वेतव्यमिवेत्याहुः कोहितद्वेद
यद्यमुष्मिन्लोकेस्तिवानवेति दिक्ष्वतीकाशान्करोति (१) उभयोर्लोकयोरभिजित्यै केशश्मश्रुवपते
नखानि निकृन्तते मृतावा एषा त्वगमेध्या यत्केशश्मश्रुमृतामेव त्वचममेध्यामपहत्य यज्ञियो-
भूत्वा मेधमुपैत्यंगिरसः सुवर्गं लोकं यन्तोप्सुदीक्षातपसीप्रावेशयन्नप्सु स्नाति साक्षादेव दीक्षा-
तपसी अवरुन्धे तीर्थे स्नाति तीर्थे हि तेतां प्रावेशयन्तीर्थे स्नाति (२) तीर्थमेव समानानां
भवत्यपोश्नात्यंतरतएव मेध्योभवति वाससा दीक्षयति सौम्यं वै क्षौमं देवतया सोममेषदेवतामु-
पैति योदीक्षते सोमस्य तनूरसि तनुवं मे पाहीत्याह स्वामेव देवतामुपैत्यथो आशिषमेवैता-
माशास्तेग्नेस्तूषाधानं वायोर्वातपानं पितृणां नीविरोषधीनां प्रघातः (३) आदित्यानां प्राची-
नतानोविश्वेषान्देवानामोतुर्नक्षत्राणामतीकाशास्तद्वा एतत्सर्वदेवत्यं यद्वासोयद्वाससा दीक्षयति
सर्वाभिरेवैनन्देवताभिर्दीक्षयति बहिः प्राणोवै मनुष्यस्तस्याशनं प्राणोश्नाति सप्राणएव दीक्षत-
आशितोभवति यावानेवास्य प्राणस्तेन सह मेधमुपैति घृतन्देवानांमस्तु पितृणां निष्पक्वम्म-
नुष्याणां तद्वै (४) एतत्सर्वदेवत्यं यन्नवनीतं यन्नवनीतेनाभ्यङ्क्ते सर्वाएव देवताः प्रीणाति
प्रच्युतोवा एषोस्माल्लोकादगतोदेवलोकं योदीक्षितोन्तरेव नवनीतं तस्मान्नवनीतेनाभ्यंक्तेनुलोमं

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

यजुषा व्यावृत्त्या इन्द्रो वृत्रमहन्तस्य कनीनिका परापतत्तदाञ्जनमभवद्यदाङ्क्ते चक्षुरेव भ्रातृव्यस्य वृङ्क्ते दक्षिणम्पूर्वमाङ्क्ते (५) सव्यꣳ हि पूर्वं मनुष्या आञ्जते नानिधावतेनीवहि मनुष्या धावन्ते पञ्चकृत्व आङ्क्ते पञ्चाक्षरा पङ्क्तिः पाङ्क्तो यज्ञो यज्ञमेवावरुन्धे परिमितमाङ्क्ते परिमितꣳ हि मनुष्या आञ्जते सतूलयाङ्क्ते पतूलया हि मनुष्या आञ्जते व्यावृत्त्यै यदपतूलयाञ्जीत वज्र इव स्यात्सतूलयाङ्क्ते मित्रत्वाय (६) इन्द्रो वृत्रमहन्त्सो १ पो १ भ्यं म्रियत तासां यन्मेध्यं यज्ञियꣳ सदेवमासीत्तदपोदक्रामत्ते दर्भा अभवन्यद्दर्भपुञ्जीलैः पवयति या एव मेध्या यज्ञियाः सदेवा आपस्ताभिरेवैनं पवयति द्वाभ्यां पवयत्यहोरात्राभ्यामेवैनं पवयति त्रिभिः पवयति त्रय इमे लोका एभिरेवैनं लोकैः पवयाति पञ्चभिः (७) पवयति पञ्चाक्षरा पङ्क्तिः पाङ्क्तो यज्ञो यज्ञायैवैनं पवयति षड्भिः पवयति षड्वा ऋतव ऋतुभिरेवैनं पवयति सप्तभिः पवयति सप्त छन्दाꣳसि छन्दोभिरेवैनं पवयति नवभिः पवयति नव वै पुरुषे प्राणाः सप्राणमेवैनं पवयत्येकविꣳशत्या पवयति दश हस्त्या अङ्गुलयो दश पद्या आत्मैकविꣳशो यावानेव पुरुषस्तमपरिवर्गम् (८) पवयति चित्पतिस्त्वा पुनात्वित्याह मनो वै चित्पतिर्मनसैवैनं पवयति वाक्पतिस्त्वा पुनात्वित्याह वाचैवैनं पवयति देवस्त्वा सविता पुनात्वित्याह सवितृप्रसूत एवैनं पवयति तस्य ते पवित्रपते पवित्रेण यस्मै कं पुनेतच्छकेयमित्याहा शिषमेवैतामाशास्ते—४८) [करोति स्नाति प्रघातो वा आङ्क्ते मित्रत्वाय पंचभिरपरिवर्गमष्टाचत्वारिꣳशच्च] ॥१॥ यावन्तो वै देवा यज्ञायापुनत त एवाभवन् य एवं विद्वान् यज्ञाय

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

पुनीते भवत्येव बहिः पवयित्वांतः प्रपादयति मनुष्यलोकएवैनं पवयित्वा पूतं देवलोकं प्रण-
यत्यदीक्षितएकयाहुत्येत्याहुः स्रुवेण चतस्रोजुहोति दीक्षितत्वाय स्रुचापञ्चमीं पंचाक्षरापंक्तिः
पांक्तोयज्ञोयज्ञमेवावरुन्ध आकूत्यै प्रयुजेग्नये (१) स्वाहेत्याहाकूत्या हि पुरुषोयज्ञमभिप्रयुंक्ते
यजेयेति मेधायै मनसेग्नये स्वाहेत्याह मेधयाहि मनसा पुरुषोयज्ञमभिगच्छति सरस्वत्यै
पूष्णेग्नये स्वाहेत्याह वाग्वै सरस्वती पृथिवी पूषा वाचैव पृथिव्यायज्ञं प्रयुंक्त आपोदेवीर्बृहती
र्विश्वशम्भुवइत्याह यावैवर्ष्यास्ताः (२) आपोदेवीर्बृहतीर्विश्वशम्भुवोयदेतद्यजुर्न ब्रूयाद्दि-
व्याआपोशान्ताइमं लोकमागच्छेयु रापोदेवीर्बृहतीर्विश्वशम्भुवइत्याहास्मा एवैनांलोकायशमय
ति तस्माच्छान्ताइमं लोकमागच्छन्ति द्यावापृथिवी इत्याह द्यावापृथिव्योर्हि यज्ञउर्वन्तरिक्षमि
त्याहान्तरिक्षेहि यज्ञोबृहस्पतिर्नोहविषावृधातु (३) इत्याह ब्रह्मवै देवानां बृहस्पतिर्ब्रह्मणैवा-
स्मै यज्ञमवरुन्धे यद्ब्रूयाद्विधेरिति यज्ञस्थाणुमृच्छेद्वृधात्वित्याह यज्ञस्थाणुमेव परिवृणक्ति प्रजाप-
तिर्यज्ञमसृजत सोस्मात्सृष्टः पराङैत्सप्रयजुरव्लीनात्प्रसामतमृगुदयच्छद्यदृगुदयच्छत्तदौद्ग्रहण
स्यौद्ग्रहणत्वमृचा (४) जुहोति यज्ञस्योद्यत्याअनुष्टुप्छंदसामुदयच्छदित्याहुस्तस्मादनुष्टुभा
जुहोति यज्ञस्योद्यत्यै द्वादश वात्सबन्धान्युदयच्छन्नित्याहुस्तस्माद्द्वादशभिर्वात्सबंधविदोदीक्षय
न्ति सा वा एषर्गनुष्टुग्वागनुष्टुग्यदेतयर्चा दीक्षयति वाचैवैनꣳ सर्वया दीक्षयति विश्वेदेवस्य
नेतुरित्याह सावित्र्येतेन मर्तोवृणीत सख्यं (५) इत्याह पितृदेवत्यैतेन विश्वे रायइषुध्यसीत्याह

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

वैश्वदेव्यैतेन॑ द्युम्नं॑ वृणीत पुष्यस॒ इत्या॑ह पौष्ण्यैतेन॒ सा वा ए॒षर्क्स॑र्वदेव॒त्या॑ यदे॒तयर्चा॑ दी॒क्षय॑ति॒ सर्वा॑भिरे॒वैनं॑ दे॒वता॑भिर्दीक्षयति स॒प्ताक्ष॑रं प्रथ॒मं प॒दम॒ष्टाक्ष॑राणि॒ त्रीणि॒ यानि॒ त्रीणि॒ तान्यु॒ष्टावु॒प॑यन्ति॒ यानि॒ च॒त्वारि॒ तान्य॒ष्टौ यद॒ष्टाक्ष॑रा॒ तेन॑ (६) गा॒य॒त्री यदेका॑दशाक्षरा॒ तेन॑ त्रि॒ष्टुग्यद्द्वाद॑शाक्षरा॒ तेन॒ जग॑ती॒ सा वा ए॒षर्क्सर्वा॑णि॒ छन्दा॑ꣳसि यदे॒तयर्चा॑ दी॒क्षय॑ति॒ सर्वा॑भिरे॒वैनं॒ छन्दो॑भिर्दीक्षयति स॒प्ताक्ष॑रं प्रथ॒मं प॒दꣳ स॒प्तप॑दा॒ शक्व॑री प॒शवः॒ शक्व॑री प॒शूने॒-वाव॑रुन्ध॒ एक॑स्मादक्षरा॒दना॑प्तं प्रथ॒मं प॒दं तस्मा॒द्यद्वा॒चोना॑प्तं तन्म॑नु॒ष्या॑उप॑जीवन्ति पू॒र्णया॑ जुहोति (७) पू॒र्णइ॑व॒ हि प्र॒जाप॑तिः प्र॒जाप॑ते॒ राप्त्यै॒ न्यू॑नया जुहोति॒ न्यू॑ना॒द्धि प्र॒जाप॑तिः प्र॒जा अ॑सृजत प्र॒जाना॒ꣳ सृष्ट्यै॑— १५) [अ॒ग्नये॒ताष्टधात्व॒चास॒रव्यं॑तेन॑जुहोति॒पंच॑दशच] ॥ २ ॥

ऋ॒क्सा॒मे वै दे॒वेभ्यो॑य॒ज्ञाया॒ति॑ष्ठमा॒ने कृ॒ष्णो॑रू॒पं कृ॒त्वा प॒क्रम्या॑तिष्ठतां॒ तेऽ॑मन्यंत॒ यंवा इ॒मे उ॑पा-व॒र्त्स्यत॑ः स इ॒दं भ॑विष्य॒तीति॒ ते उ॒पाम॑न्त्रयन्त॒ ते अ॑होरा॒त्रयो॑र्महि॒मान॑मप॒नि॒धाय॑ दे॒वानु॒पाव॑र्त्ते-ता॒मेषवा ऋ॒चोव॒र्णो॒ यच्छु॒क्लं कृ॑ष्णाजि॒नस्यै॒ष साम्नो॒यत्कृ॒ष्णमृ॑क्सा॒मयो॑ः शि॒ल्पे॑स्थ॒इत्या॑हर्क्सा॒मे ए॒वाव॑रुन्ध॒ए॒षः (१) वा अन्हो॒वर्णो॒॑यच्छु॒क्लं कृ॑ष्णाजि॒नस्यै॒षरा॒त्रिया॒ यत्कृ॒ष्णं यदे॒वैन॑यो॒स्तत्र॒ न्य॑क्तं त॒दे॒वाव॑रुन्धे कृष्णाजि॒नेन॑ दीक्षयति॒ ब्रह्म॑णोवा ए॒तद्रू॒पं यत्कृ॑ष्णाजि॒नं ब्रह्म॑णै॒वैनं॑ दीक्षयती॒मां धिय॒ꣳ शिक्ष॑माणस्य दे॒वेत्या॑ह॒ यथा य॒जु॒रे॒वैतद्गर्भो॒वा ए॒षयद्दी॑क्षि॒तउल्बं॒वास॒ः प्रोर्णु॑ते॒ तस्मा॑त् (२) गर्भा॒ः प्रावृ॑ताजायन्ते॒ न पु॒रा सोम॑स्य क्र॒याद॒पोर्ण्वी॑त॒ यत्पु॒रा सोम॑स्य क्र॒याद॒पोर्ण्वी॑त॒ गर्भा॑ः

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

प्रजानां परापातुकाः स्युः क्रीते सोमेपोर्णुते जायतएव तदथो यथा वसीयाꣳसं प्रत्यपोर्णुते तादृगेव तदंगिरसः सुवर्गं लोकं यन्तऊर्जं व्यभजन्त ततोयदत्यशिष्यत ते शराअभवन्नूर्ग्वै शरायच्छरमयी (३) मेखलाभवत्यूर्जमेवावरुन्धे मध्यतः सन्नह्यति मध्यतएवास्माऊर्जं दधाति तस्मान्मध्यतऊर्जा भुंजतऊर्ध्वं वै पुरुषस्य नाभ्यै मेध्यमवाचीनममेध्यं यन्मध्यतः सन्नह्यति मेध्यं चैवास्यामेध्यं चव्यावर्तयतीन्द्रोवृत्राय वज्रं प्राहरत्सत्रेधा व्यभवत्स्फ्यस्तृतीयꣳ रथस्तृतीयं यूपस्तृतीयं (४) येन्तःशराअशीर्यन्तते शराअभवन्तच्छराणाꣳ शरत्वं वज्रोवै शराः क्षुत्खलु वैमनुष्यस्य भ्रातृव्योयच्छरमयी मेखला भवति वज्रेणैव साक्षात्क्षुधं भ्रातृव्यं मध्यतोपहते त्रिवृद्भवति त्रिवृद्वैप्राणस्त्रिवृतमेव प्राणं मध्यतोयजमाने दधाति पृथ्वीभवति रज्जूनां व्यावृत्त्यै मेखलयायजमानं दीक्षयति योक्त्रेण पत्नीं मिथुनत्वाय (५) यज्ञोदक्षिणामभ्यध्यायत्ताꣳ समभवत्तदिन्द्रोचायत्सोमन्यत योवा इतोजनिष्यते सइदं भविष्यतीति तां प्राविशत्तस्या इन्द्रएवाजायत सोमन्यत योवै मदितोपरोजनिष्यते सइदं भविष्यतीति तस्या अनुमृश्य योनिमाच्छिनत्सासूतवशाभवतत्सूतवशायै जन्म (६) ताꣳ हस्ते न्यवेष्टयत तां मृगेषु न्यदधात्सा कृष्णविषाणाभवदिन्द्रस्य योनिरसि मा मा हिꣳसीरिति कृष्णविषाणांप्रयच्छति सयोनिमेव यज्ञंकरोति सयोनिन्दक्षिणाꣳ सयोनिमिन्द्रꣳ सयोनित्वाय कृष्यै त्वा सुसस्याया इत्याह तस्मादकृष्टपच्याओषधयः पच्यन्ते सुपिप्पलाभ्यस्त्वौषधीभ्यइत्याह तस्मादोषधयः फलं गृह्णन्ति

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

यद्धस्तेन (७) कंडूयेतपामनंभावुकाः प्रजास्युर्यत्स्मयेत नग्नम्भावुकाः कृष्णविषाणया कण्डूयतेपिगृह्य स्मयते प्रजानाङ्गोपीथाय न पुरादक्षिणाभ्योनेतोः कृष्णविषाणामवचृतेद्यत्पुरा दक्षिणाभ्योनेतोः कृष्णविषाणामवचृतेद्योनिः प्रजानाम्परापातुका स्यान्नीतासु दक्षिणासु चात्वाले कृष्णविषाणाम्प्रास्यति योनिर्वै यज्ञस्य चात्वालं योनिः कृष्णविषाणा योनावेव योनिं दधाति यज्ञस्य सयोनित्वाय —४८) [एषतस्माच्छरमयीतृतीयंमिथुनत्वायजन्मुहस्तेनाष्टाचत्वारिंशच्च] ॥ ३ ॥ वाग्वै देवेभ्योपाक्रामद्यज्ञायातिष्ठमाना सा वनस्पतीन्प्राविशत्सैषा वाग्वनस्पतिषु वदति या दुन्दुभौ यातूणवे या वीणायां यद्दीक्षितदण्डंप्रयच्छति वाचमेवावरुन्धऔदुम्बरोभवत्यूर्ग्वा उदुम्बरऊर्जमेवावरुन्धे मुखेन सम्मितोभवति मुखतएवास्माऊर्जन्दधाति तस्मान्मुखतऊर्जाभुञ्जते (१) क्रीते सोमे मैत्रावरुणाय दण्डंप्रयच्छति मैत्रावरुणोहि पुरस्तादृत्विग्भ्योवाचं विभजति तामृत्विजोयजमाने प्रतिष्ठापयन्ति स्वाहा यज्ञं मनसेत्याह मनसा हि पुरुषोयज्ञमभिगच्छति स्वाहा द्यावापृथिवीभ्यामित्याह द्यावापृथिव्योर्हि यज्ञः स्वाहोरोरन्तरिक्षादित्याहान्तरिक्षे हि यज्ञः स्वाहा यज्ञं वातादारभ इत्याहायं (२) वाव यः पवते सयज्ञस्तमेव साक्षादारभते मुष्टीकरोति वाचं यच्छति यज्ञस्य धृत्या अदीक्षिष्टायं ब्राह्मणइति त्रिरुपांश्वाह देवेभ्यएवैनं प्राह त्रिरुच्चैरुभयेभ्यएवैनं देवमनुष्येभ्यः प्राहन पुरानक्षत्रेभ्योवाचं विसृजेद्यत्पुरा नक्षत्रेभ्योवाचं विसृजेद्यज्ञं विच्छिंद्यात् (३) उदितेषु नक्षत्रेषु व्रतं-

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

कृणुते तिवाचं विसृजति यज्ञव्रतोवै दीक्षितोयज्ञमेवाभिवाचं विसृजति यदिविसृजेद्वैष्णवी
मृचमनुब्रूयाद्यज्ञोवै विष्णुर्यज्ञेनैव यज्ञꣳ सन्तनोति दैवीन्धियं मनामहइत्याह यज्ञमेव तन्म्रदयति
सुपारानोअसद्वशइत्याह व्युष्टिमेवावरुन्धे (४) ब्रह्मवादिनोवदन्ति होतव्यन्दीक्षितस्य गृहा ३
इनहोतव्या ३ मिति हविर्वै दीक्षितोयज्जुहुयाद्यजमानस्यावदाय जुहुयाद्यन्नजुहुयाद्यज्ञपरुरन्त-
रियाद्ये देवामनोजातामनोयुजइत्याह प्राणावै देवामनोजाता मनोयुजस्तेष्वेव परोक्षं जुहोति
तन्नेव हुतं नेवाहुतꣳ स्वपन्तं वै दीक्षितꣳ रक्षाꣳसि जिघाꣳसन्त्यग्निः (५) खलु वै रक्षोहाग्ने
त्वꣳ सुजागृहि वयꣳ सुमन्दिषीमहीत्याहाग्निमेवाधिपाङ्कृत्वा स्वपिति रक्षसामपहत्या अव्रत्य-
मिव वा एषकरोति योदीक्षितःस्वपिति त्वमग्ने व्रतपाअसीत्याहाग्निर्वै देवानां व्रतपतिः सएवैनं
व्रतमालम्भयति देवआमर्त्येष्वेत्याह देवः (६) ह्येषसन्मर्त्येषु त्वं यज्ञेष्वीड्यइत्याहुतꣳ हि यज्ञे-
ष्वीडते पवै दीक्षितात्सुषुपुषइन्द्रियं देवताः कामन्ति विश्वेदेवाअभिमामाव वृत्रन्नित्याहेन्द्रियेणै-
वैनन्देवताभिः सन्नयति यदेतद्यजुर्न ब्रूयाद्यावतएव पशूनभिदीक्षेत तावन्तोस्य पशवः स्युरा-
स्वेयत् (७) सोमाभूयोभरेत्याहापरिमितानेव पशूनवरुन्धे चन्द्रमसि मम भोगाय भवेत्याह
यथा देवतमेवैनाः प्रतिगृह्णाति वायवे त्वा वरुणाय त्वेति यदेवमेतानानुदिशेदयथादेवतन्दक्षि-
णागमयेदादेवताभ्योवृश्च्येत यदेवमेताअनुदिशति यथादेवतमेव दक्षिणागमयति न देवताभ्य-
आ (८) वृश्च्यते देवीरापोअपान्नपादित्याह यद्वोमेध्यं यज्ञियꣳ सदेवन्तद्वोमावक्रमिषमिति वा-

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

वैतदाहाच्छिन्नन्तन्तुं म्पृथिव्याअनुगेषमित्याह सेतुमेव कृत्वात्येति (३३) [भुंजतेयांछिंद्याद्रुंधेऽग्निर्देवइयदात्रयंस्त्रिंशच्च] ॥ ४ ॥ देवावै देवयजनमध्यवसाय दिशोन प्राजानन्तेन्यो१न्यमुपाधावन्त्वया प्रजानाम त्वयेति ते दित्याᳪं सममध्रियन्त त्वया प्रजानामेति साब्रवीद्वरं वृणै मत्प्रायणाएव वोयज्ञामदुदयनाअसन्निति तस्मादादित्यः प्रायणीयोयज्ञानामादित्यउदयनीयः पञ्च देवतायजति पञ्च दिशोदिशाम्प्रज्ञात्यै (१) अथो पञ्चाक्षरापङ्क्तिः पाङ्क्तोयज्ञोयज्ञमेवाव रुन्धे पथ्याᳪं स्वस्तिमयजन्प्राचीमेव तया दिशम्प्राजानन्नग्निना दक्षिणा सोमेन प्रतीचीᳪं सवित्रोदीचीमदित्योर्ध्वाम्पथ्याᳪं स्वस्तिं यजति प्राचीमेव तया दिशम्प्रजानाति पथ्याᳪं स्वस्तिमिष्ट्वाग्नीषोमौ यजति चक्षुषी वा एते यज्ञस्य यदग्नीषोमौ ताभ्यामेवानुपश्यति (२) अग्नीषोमाविष्ट्वा सवितारं यजति सवितृप्रसूतएवानुपश्याति सवितारमिष्ट्वादितिं यजतीयं वा अदिति रस्यामेव प्रतिष्ठायानुपश्यत्यदितिमिष्ट्वामारुतीमृचमन्वाह मरुतोवै देवानां विशोदेवविशं खलु वै कल्पमानं मनुष्यविशमनुकल्पते यन्मारुतीमृचमन्वाह विशां कॢप्त्यै ब्रह्मवादिनोवदन्ति प्रयाजवदननूयाजं प्रायणीयङ्कार्यमनूयाजवत् (३) अप्रयाजमुदयनीयमितीमेवै प्रयाजाअमी अनूयाजाः सैवसायज्ञस्य सन्ततिस्तत्तथा न कार्यमात्मावै प्रयाजाः प्रजानूयाजा यत्प्रयाजानन्तरियादात्मानमन्तरियाद्यदनूयाजानन्तरियात्प्रजामन्तरियाद्यतः खलु वै यज्ञस्य विततस्य न क्रियते तदनु यज्ञः पराभवति यज्ञम्पराभवन्तं यजमानोनु (४) पराभवति प्रयाजवदेवानूयाजवत्प्रायणीयं कार्यं

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

प्रयाजवं दनूयाजवदुदयनीयन्नात्मानमन्तरेति न प्रजां न यज्ञः पराभवति न यजमानः प्रायणीय-स्य निष्कासउदयनीयमभिनिर्वपति सैवसा यज्ञस्य सन्ततिर्याः प्रायणीयस्य याज्यायत्ताउदयनी-यस्य याज्याः कुर्यात्पराङ्मुं लोकमारोहेत्प्रमायुकः स्याद्याः प्रायणीयस्य पुरोनुवाक्यास्ताः (५) उदयनीयस्य याज्याः करोत्यस्मिन्नेव लोके प्रतितिष्ठति— (८) [यज्ञात्यैपश्यत्यनूयाजव दनुताअष्टौच] ॥ ५ ॥ कद्रूश्चवै सुपर्णीचात्मरूपयोरस्पर्धेतां सा कद्रूः सुपर्णीमजयत्सा ब्रवीत्तृतीयस्यामितोदिवि सोमस्तमाहरतेनात्मानं निष्क्रीणीष्वेतीयं वै कद्रूरसौ सुपर्णी छन्दांसि सौपर्णेयाः साब्रवीदस्मै वै पितरौ पुत्रान्बिभृतस्तृतीयस्यामितोदिवि सोमस्तमाहरते नात्मान न्निष्क्रीणीष्व (१) इति माकद्रूरवोचदिति जगत्युदपतच्चतुर्दशाक्षरासती सा प्राप्य न्यवर्तत तस्यै द्वे अक्षरे अमी ये तां सापशुभिश्चदीक्षया चागच्छत्तस्माज्जगती छन्दसां पशव्यतमा तस्मात्पशुमन्तं दीक्षोपनमति त्रिष्टुगुदपतत्त्रयोदशाक्षरा सती सा प्राप्य न्यवर्तत तस्यै द्वे अक्षरे अमी ये तां सा दक्षिणाभिश्च (२) तपसा चागच्छत्तस्मात्त्रिष्टुभोलोके माध्यन्दिने सवने दक्षिणानीयन्तएतत्खलु वाव तपइत्याहुर्यः स्वन्ददातीति गायत्र्युदपतच्चतुरक्षरा सत्यजयाज्यो-तिषा तमस्याअजाभ्यरुन्धतदजायाअजत्वं सा सोमं चाहरच्चत्वारि चाक्षराणि साष्टाक्षरा समपद्यत ब्रह्मवादिनोवदन्ति (३) कस्मात्सत्याद्गायत्री कनिष्ठा छन्दसां सती यज्ञमुखं परीयायेति यदेवादः सोममाहरत्तस्माद्यज्ञमुखं पर्यैत्तस्मात्तेजस्विनीतमापद्भ्यां द्वे सवने समगृह्णा-

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

न्मुखेनैकं यन्मुखेन समगृह्णात्तदधयत्तस्माद्द्वे सवने शुक्रवती प्रातःसवनं च माध्यंदिनं च तस्मात्तृतीयसवनऋजीषमभिषुण्वंति धीतमिव हि मन्यन्ते (४) आशिरमवनयतिसशुक्रत्वायाथो सम्भरत्येवैनत्तꣳ सोममाह्रियमाणं गन्धर्वोविश्वावसुः पर्यमुष्णात्सतिस्रोरात्रीः परिमुषितोवसत्तस्मात्तिस्रोरात्रीः क्रीतः सोमोवसति ते देवाअब्रुव न्त्स्त्रीकामावै गन्धर्वाःस्त्रियानिष्क्रीणामेति ते वाचꣳ स्त्रियमेकहायनींकृत्वा तया निरक्रीणन्त्सारोहिद्रूपंकृत्वा गन्धर्वेभ्यः (५) अपक्रम्यातिष्ठत्तद्रोहितोजन्म ते देवाअब्रुवन्नपयुष्मदक्रमीन्नास्मानुपावर्तते विह्वयामहाइति ब्रह्मगन्धर्वाअवदन्नगायन्देवास्सादेवान्गायत उपावर्तत तस्माद्गायन्तꣳ स्त्रियः कामयन्ते कामुका एनꣳ स्त्रियोभवन्तियएवं वेदाथो यएवं विद्वानपि जन्येषु भवति तेभ्यएव ददत्युत यद्बहु तयाः (६) भवन्त्येकहायन्याक्रीणाति वाचैवैनꣳ सर्वया क्रीणाति तस्मादेकहायनामनुष्यावाचं वदन्त्यकूटया कर्ण्या काणया श्लोणया संप्तशफया क्रीणाति सर्वयैवैनं क्रीणाति यच्छ्वेतया क्रीणीयाद्दुश्चर्मा यजमानस्स्याद्यत्कृष्णयानुस्तरणीस्यात्प्रमायुकोयजमानः स्याद्यद्विरूपया वार्त्रघ्नी स्यात्सवान्य जिनीयात्तं वान्योजिनीयादरुणया पिंगाक्ष्या क्रीणात्येतद्वै सोमस्य रूपꣳ स्वयैवैनन्देवतया क्रीणाति (१०) [क्रीणीष्वचवदंतिमन्यंतेगंधर्वेभ्योबहुतयाःपिंगाक्ष्यादशच] ॥ ६ ॥ तद्धिरण्यमभवत्तस्मादद्भ्योहिरण्यं पुनन्ति ब्रह्मवादिनोवदन्ति कस्मात्सत्यादनस्थिकेन प्रजाः प्रवीयन्ते ऽस्थन्वतीर्जायन्तइति यद्धिरण्यं

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

घृतंवधायंजुहोति तस्मादनस्थिकेन प्रजाः प्रवीयन्ते ऽस्थन्वतीर्जायन्तएतद्वा अग्नेः प्रियं धाम
यद्घृतं तेजोहिरण्यमियन्ते शुक्रतनूरिदं वर्चइत्याह सतेजसमेवैनꣳ सतनुं (१) करोत्यथोसंभ-
रत्येवैनं यदबद्धमव दध्याद्गर्भाः प्रजानाम्परापातुकास्युर्बद्धमव दधाति गर्भाणान्धृत्यै निष्टर्क्यं
बध्नाति प्रजानां प्रजननाय वाग्वा एषा यत्सोमक्रयणी जूरसीत्याह यद्धिमनसा जवते त-
द्वाचा वदति धृतामनसेत्याह मनसा हि वाग्धृता जुष्टा विष्णवइत्याह (२) यज्ञोवै विष्णुर्य-
ज्ञायैवैनां जुष्टां करोति तस्यास्ते सत्यसवसः प्रसवइत्याह सवितृप्रसूतामेव वाचमवरुन्धे का-
ण्डेकाण्डे वै क्रियमाणे यज्ञꣳ रक्षाꣳसि जिघाꣳसन्त्येषखलुवा अरक्षोहतः पन्थायोऽग्नेश्चसूर्यस्य
च सूर्यस्य चक्षुरारुहमग्नेरक्ष्णः कनीनिकामित्याह यएवारक्षोहतः पन्थास्तꣳ समारोहति (३)
वाग्वा एषा यत्सोमक्रयणी चिदसि मनासीत्याह शास्त्येवैनामेतत्तस्माच्छिष्टाः प्रजाजायन्ते
चिदसीत्याह यद्धिमनसा चेतयते तद्वाचा वदति मनासीत्याह यद्धिमनसाभिगच्छति तत्करोति
धीरसीत्याह यद्धिमनसा ध्यायति तद्वाचा (४) वदति दक्षिणासीत्याह दक्षिणाह्येषा यज्ञिया
सीत्याह यज्ञियामेवैनां करोति क्षत्रियासीत्याह क्षत्रियाह्येषा दितिरस्युभयतः शीर्ष्णीत्याह
यदेवादित्यः प्रायणीयोयज्ञानामादित्यउदयनीयस्तस्मादेवमाह यदबद्धा स्यादयतास्याद्यत्पदि-
बद्धानुस्तरणीस्यात्प्रमायुकोयजमानः स्यात् (५) यत्कर्णगृहीतावार्त्रघ्नीस्यात्सवान्यं जिनीया-
त्तं वान्योजिनीयान्मित्रस्त्वा पदि बध्नात्वित्याह मित्रोवै शिवोदेवानां तेनैवैनां पदि बध्नाति

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

पूषाध्वनः पात्वित्याहेयं वै पूषेमामेवास्याअधिपामकः समष्ट्याइन्द्रायाध्यक्षायेत्याहेन्द्रमेवास्याअध्यक्षङ्करोति (६) अनु त्वा माता मन्यतामनु पितेत्याहानुमतयैवैनया क्रीणाति सादेवि देवमच्छेहीत्याह देवीह्येषा देवः सोमइन्द्राय सोममित्याहेन्द्राय हि सोमआह्रियते यदेतद्यजुर्न ब्रूयात्पराच्येव सोमक्रयणीयाद्रुद्रस्त्वावर्तयत्वित्याह रुद्रोवै क्रूरः (७) देवानां तमेवास्यै परस्ताद्दधात्यावृत्त्यै क्रूरमिव वा एतत्करोति यद्रुद्रस्य कीर्तयति मित्रस्य पथेत्याह शान्त्यै वाचा वा एषविक्रीणीते यः सोमक्रयण्यास्वस्ति सोमसखापुनरेहि सहरय्येत्याह वाचैव विक्रीय पुनरात्मन्वाचं धत्तेनुपदासुकास्य वाग्भवति यएवं वेद (८) [सतनुमाहसमारोहतिवाचास्यात्करोति क्रूरो वेद] ॥ ७ ॥ षट्पदान्यनुनिक्रामति षड्हं वाङ्नातिवदत्युत संवत्सरस्यायने यावत्येव वाक्तामवरुन्धे सप्तमे पदे जुहोति सप्तपदा शक्करी पशवः शक्करी पशूनेवावरुन्धे सप्तग्राम्याः पशवः सप्तारण्याः सप्तछन्दांस्युभयस्यावरुध्यै वस्व्यसि रुद्रासीत्याह रूपमेवास्याएतन्महिमानं (१) व्याचष्टे बृहस्पतिस्त्वासुम्नेरण्वत्वित्याह ब्रह्मवै देवानां बृहस्पति ब्रह्मणैवास्मै पशूनवरुन्धे रुद्रोवसुभिराचिकेत्वित्याहावृत्त्यै पृथिव्यास्त्वा मूर्धन्नाजिघर्मि देवयजनइत्याह पृथिव्याह्येषमूर्धा यद्देवयजनमिडायाः पदइत्याहेडायै ह्येतत्पदं यत्सोमक्रयण्यै घृतवति स्वाहा (२) इत्याह यदेवास्यै पदाद्घृतमपीड्यत तस्मादेवमाह यदध्वर्युरनग्नावाहुतिं जुहुयादन्धोध्वर्युः स्याद्रक्षांसि यज्ञंहन्युर्हिरण्यमुपास्य जुहोत्यग्निवत्येव जुहोति नान्धोध्वर्युर्भवति न यज्ञंरक्षांसि घ्नन्तिकाण्डेकाण्डे वै क्रि

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

यमाणे यज्ञꣳ रक्षाꣳसि जिघाꣳसन्ति परिलिखितꣳ रक्षः परिलिखिता अरातय इत्याह रक्षसामपहत्यै (३) इदमहꣳ रक्षसो ग्रीवा अपि कृन्तामि योऽस्मान्द्वेष्टि यं च वयं द्विष्म इत्याह द्वौ वाव पुरुषौ यं चैव द्वेष्टि यश्चैनं द्वेष्टि तयोरेवानन्तरायं ग्रीवाः कृन्तति पशवो वै सोमक्रयण्यै पदं यावत्मूतꣳ संवपति पशूनेवावरुन्धे स्मे राय इति संवपत्यात्मानमेवाध्वर्युः (४) पशुभ्यो नान्तरेति त्वे राय इति यजमानाय प्रयच्छति यजमान एव रयिं दधाति तोते राय इति पत्निया अर्धो वा एष आत्मनो यत्पत्नी यथा गृहेषु निधत्ते तादृगेव तत्त्वष्टीमतीते सपेयेत्याह त्वष्टा वै पशूनां मिथुनानाꣳ रूपकृद्रूपमेव पशुषु दधात्यस्मै वै लोकाय गार्हपत्य आधीयते मुष्मा आहवनीयो यद्गार्हपत्य उपवपेदस्मिन्लोके पशुमान्त्स्याद्यदाहवनीयेमुष्मिन्लोके पशुमान्त्स्यादुभयोरुपवपत्युभयोरेवैनं लोकयोः पशुमन्तं करोति २४) महिमानꣳस्वाहापहत्या अध्वर्युर्धीयते चतुर्विꣳशतिश्च] ॥ ८ ॥ ब्रह्मवादिनो वदन्ति विचित्यः सोमा३ न विचित्या३ इति सोमो वा ओषधीनाꣳ राजा तस्मिन्यदापन्नं ग्रसितमेवास्य तद्यद्विचिनुयाद्यथा स्याद्ग्रसितं निष्खिदति तादृगेव तद्यन्न विचिनुयाद्यथाक्षन्नापन्नं विधावति तादृगेव तत्क्षोधुकोऽध्वर्युः स्यात्क्षोधुको यजमानः सोमविक्रयिन्त्सोमꣳशोधयेत्येव ब्रूयाद्यदीतरम् (१) यदीतरमुभयेनैव सोमविक्रयिणमर्पयति तस्मात्सोमविक्रयी क्षोधुकोऽरुणो ह स्माहौपवेशिः सोमक्रयण एवाहं तृतीयसवनमवरुन्ध इति पशूनां चर्मन्मिमीते पशूनेवावरुन्धे पशवो हि तृतीयꣳ सवनं यं कामये

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

तापशुःस्यादित्यृक्षतस्तस्य मिमीतर्क्षं वा अपशव्यमपशुरेव भवति यं कामयेत पशुमान्त्स्यात् (२) इति लोमतस्तस्य मिमीतैतद्वै पशूनाꣳ रूपꣳ रूपेणैवास्मै पशूनवरुन्धे पशुमानेव भवत्यपामन्ते क्रीणाति सरसमेवैनं क्रीणात्यमात्योसीत्याहामैवैनं कुरुते शुक्रस्ते ग्रहइत्याह शुक्रोह्यस्य ग्रहोन साच्छयाति महिमानमेवास्याच्छयात्यनसा (३) अच्छयाति तस्मादनो-वाह्यꣳसमेजीवनं यत्र खलु वा एतꣳ शीर्ष्णा हरन्ति तस्माच्छीर्षहार्यं गिरौ जीवनमभित्यं देवꣳ सवितारमित्यतिच्छन्दसर्चा मिमीतेतिच्छन्दावै सर्वाणि छन्दाꣳसि सर्वेभिरेवैनं छन्दोभिर्मिमीते वर्ष्म वा एषाछन्दसां यदतिच्छन्दा यदतिच्छन्दसर्चा मिमीते वर्ष्मैवैनꣳ समानानां करोत्येकयैक-योत्सर्गम् (४) मिमीते यातयाम्नियायातयाम्नियैवैनं मिमीते तस्मान्नानावीर्याअङ्गुलयः सर्वास्व-ङ्गुष्ठमुप निगृह्णाति तस्मात्समावद्वीर्योन्याभिरङ्गुलिभिस्तस्मात्सर्वाअनु सञ्चरति यत्सह सर्वाभि-र्मिमीतसꣳश्लिष्टाअङ्गुलयोजायेरन्नेकयैकयोत्सर्गं मिमीते तस्माद्विभक्ताजायन्ते पञ्चकृत्वोयजु-षामिमीते पञ्चाक्षरा पङ्क्तिः पाङ्क्तोयज्ञोयज्ञमेवावरुन्धे पञ्चकृत्वस्तूष्णीम् (५) दश सम्पद्यन्ते दशा-क्षरा विराडन्नंविराड्विराजैवान्नाद्यमवरुन्धे यद्यजुषा मिमीते भूतमेवावरुन्धे यत्तूष्णीम्भविष्यद्यद्वै-तावानेव सोमः स्याद्यावन्तं मिमीते यजमानस्यैव स्यान्नापि सदस्यानां प्रजाभ्यस्त्वेत्युप समूह-ति सदस्यानेवान्वाभजति वाससोपनह्यति सर्वदेवत्यंवै (६) वासः सर्वाभिरेवैनन्देवताभिः समर्धय-ति पशवोवै सोमः प्राणायत्वेत्युपनह्यति प्राणमेव पशुषु दधाति व्यानायत्वेत्यनुशृन्थति व्या-

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

नमेव पशुषु दधाति तस्मात्स्वपन्तम्प्राणाना जहति—३३) [इतरꣳस्यादेनꣳसोत्सर्गन्तूष्णीं-त्रयस्त्रिꣳशच्च] ॥ ९ ॥ यत्कलयाते शफेनते क्रीणानीति पणेतागोअर्घꣳसोमं कुर्यादगो-अर्घं यजमानमगोअर्घमध्वर्युं गोस्तुमहिमानं नावतिरेद्गवाते क्रीणानीत्येव ब्रूयाद्गोअर्घमेव सो-मङ्करोति गोअर्घं यजमानं गोअर्घमध्वर्युं न गोर्महिमानमवतिरत्यजया क्रीणाति सतपसमेवैनं क्रीणाति हिरण्येन क्रीणाति सशुक्रमेव (१) एनं क्रीणाति धेन्वा क्रीणाति साशिरमेवैनं क्रीणात्यृषभेण क्रीणाति सेन्द्रमेवैनं क्रीणात्यनडुहा क्रीणाति वह्निर्वा अनड्वान् वह्निनैव वह्नि यज्ञस्य क्रीणाति मिथुनाभ्यां क्रीणाति मिथुनस्यावरुध्यै वाससा क्रीणाति सर्वदेवत्यं वै वासः सर्वाभ्यएवैनं देवताभ्यः क्रीणाति दशसम्पद्यन्ते दशाक्षरा विराडन्नं विराड्विराजैवान्नाद्य-मवरुन्धे (२) तपसस्तनूरसि प्रजापतेर्वर्णइत्याह पशुभ्यएव तदध्वर्युर्निह्नुतआत्मनोनाव्रस्काय गच्छति श्रियम्प्रपशूनाप्नोति यएवं वेद शुक्रन्ते शुक्रेण क्रीणामीत्याह यथा यजुरेवैतद्देवावै येन हिरण्येन सोममक्रीणन्तदभीषहापुनरादददत कोहि तेजसा विक्रेष्यतइति येन हिरण्येन (३) सोमं क्रीणीयात्तदभीषहा पुनराददीत तेजएवात्मन्धत्ते स्मेज्योतिः सोमविक्रयिणितम-इत्याह ज्योतिरिव यजमाने दधाति तमसा सोमविक्रयिणमर्पयति यदनुपग्रथ्यहन्याद्दन्दशूका-स्ताꣳ समाꣳसर्पाः स्युरिदमहꣳ सर्पाणां दन्दशूकानां ग्रीवाउपग्रथ्नामीत्याहादन्दशूकास्ताꣳ समाꣳ सर्पाभवन्ति तमसा सोमविक्रयिणं विध्यति स्वानं (४) भ्राजेत्याहैते वा अमुष्मि-

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

न्लोके सोममरक्षन्तेभ्योधिसोममाहरन् यदेतेभ्यः सोमक्रयणान्नानुदिशेदक्रीतोस्य सोमः स्यान्नास्यैते मुष्मिंल्लोके सोमꣳ रक्षेयुर्यदेतेभ्यः सोमक्रयणाननुदिशति क्रीतोस्य सोमोभवत्येतैस्यामुष्मिंल्लोके सोमꣳ रक्षन्ति— ४४) [एवरुन्धेहिरण्येनस्वानचतुश्चत्वारिꣳशच्च] ॥ १० ॥ वारुणोवै क्रीतः सोमउपनद्धोमित्रोनएहि सुमित्रधाइत्याह शान्त्याइन्द्रस्योरुमाविशदक्षिणमित्याह देवावै यꣳ सोममक्रीणन्तमिन्द्रस्योरौ दक्षिणआसादयन्नेषखलु वा एतर्हीन्द्रो योयजते तस्मादेव माहोदायुषा स्वायुषेत्याह देवताएवान्वारभ्योत् (१) तिष्ठत्युर्वन्तारिक्षमन्विहीत्याहान्तरिक्षदेवत्यो१ह्येतर्हि सोमोदित्याः सदोस्यदित्याः सदआसीदेत्याह यथा यजुरेवैतद्दिवा एनमेतदर्धयति यद्वारुणꣳ सन्तम्मैत्रं करोति वारुण्यर्चासादयति स्वयैवैनन्देवतया समर्धयति वाससा पर्यानह्यति सर्वदेवत्यं वै वासस्सर्वाभिरेव (२) एनन्देवताभिस्समर्धयत्यथो रक्षसामपहत्यै वनेषु व्यन्तरिक्षन्ततानेत्याह वनेषु हि व्यन्तरिक्षं ततान वाजमर्वत्स्वित्याह वाजꣳ ह्यर्वत्सु पयोअघ्नियास्वित्याह पयोह्यघ्नियासु हृत्सु क्रतुमित्याह हृत्सु हि क्रतुं वरुणोविक्ष्वग्निमित्याह वरुणोहि विक्ष्वग्निं दिविसूर्यम (३) इत्याह दिविहि सूर्यꣳ सोममद्रावित्याह ग्रावाणोवा अद्रयस्तेषु वा एषसोमन्दधाति योयजते तस्मादेवमाहोदुत्यं जातवेदसमिति सौर्यर्चा कृष्णाजिनं प्रत्यानह्यति रक्षसामपहत्याउस्रावेतं धूर्षाहावित्याह यथा यजुरेवैतत्प्रच्यवस्व भुवस्पतइत्याह भूतानाꣳ हि (४) एषपतिर्विश्वान्यभिधामानीत्याह विश्वानि ह्ये१षोभिधामानि

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

प्रच्यवंते मात्वा परिपरीविंदृदित्याह यदेवादः सोममाह्रियमाणं गंधर्वोविश्वावसुः पर्यमुष्णात्त-स्मादेवमाहापरिमोषायृयजमानस्यस्वस्त्ययन्यसीत्याहयजमानस्यैवैषयज्ञस्यान्वारम्भोनवच्छित्त्यैव रुणोवा एषयजमानमभ्यैति यत् (५) क्रीतस्सोमउपनद्धोनमोमित्रस्य वरुणस्य चक्षसइत्याह शान्त्याआसोमं वहन्त्यग्निना प्रतितिष्ठते तौ सम्भवन्तौ यजमानमभिसम्भवतः पुरा खलु वा वैषमेधायात्मानमारभ्य चरति योदीक्षितोयदग्नीषोमीयम्पशुमालभतआत्मनिष्क्रयणएवास्य सतस्मात्तस्य नाश्यं पुरुषनिष्क्रयणइवह्यथो खल्वाहुरग्नीषोमाभ्यां वा इन्द्रोवृत्रमहन्निति य-दग्नीषोमीयं पशुमालभते वार्त्रघ्नएवास्य सतस्माद्वाश्यं वारुण्यर्चा परिचरति स्वयैवैनं देव-तया परिचरति—२७) [उदेवसूर्यंश्हियदाहुःसप्तविंश्शतिश्च] ॥ ११ ॥ प्राचीनवंशं (४४८) यावंत (३६५) ऋक्सामे (३९८) वा (४३३) ग्देवाः (२५८) कद्रू (३६०) स्तत् (४००) षड् (२७४) ब्रह्मवादिनो (३३३) य (२४४) द्वारुण (३२७) एका-दश (३८४०) ॥ इतितैत्तिरीयसंहितायांषष्ठकाण्डेप्रथमःप्रपाठकः ॥ १ ॥

हरिःओम् ॥ ॥ यदुभौ विमुच्यातिथ्यं गृह्णीयाद्यज्ञं विच्छिन्द्याद्यदुभावविमुच्य यथानागतायातिथ्यं क्रियते तादृगेव तद्विमुक्तोन्योनड्वान् भवत्यविमुक्तोन्योथातिथ्यं गृह्णाति यज्ञस्य सन्तत्यै पत्न्यन्वारभते पत्नी हिपारीणह्यस्येशे पत्नियैव वानुमतं निर्वपति यद्वै पत्नी यज्ञस्य करोति मिथुनं तदथो पत्नियाएव (१) एषयज्ञस्यान्वारम्भोनवच्छित्त्यै यावद्भिर्वै

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

राजानुचरैरागच्छंति सर्वेभ्योवै तेभ्यआतिथ्यं क्रियते छन्दांसि खलु वै सोमस्य राज्ञोनुचरा-ण्यग्नेरातिथ्यमसि विष्णवे त्वेत्याह गायत्रियाएवैतेन करोति सोमस्यातिथ्यमसि विष्णवे त्वेत्याह त्रिष्टुभएवैतेन करोत्यतिथेरातिथ्यमसि विष्णवे त्वेत्याह जगत्यै (२) एवैतेन करोत्यग्नये त्वा रायस्पोषदाव्ने विष्णवे त्वेत्याहानुष्टुभएवैतेन करोति श्येनाय त्वा सोमभृते विष्णवे त्वेत्याह गायत्रियाएवैतेन करोति पञ्चकृत्वोगृह्णाति पञ्चाक्षरा पङ्क्तिः पाङ्क्तोयज्ञोयज्ञमेवावरुन्धे ब्रह्मवा-दिनोवदन्ति कस्मात्सत्याद्गायत्रियाउभयतआतिथ्यस्य क्रियतइति यदेवादः सोममा (३) अहरत्तस्माद्गायत्रियाउभयतआतिथ्यस्य क्रियते पुरस्ताच्चोपरिष्टाच्च शिरोवा एतद्यज्ञस्य यदातिथ्यं नवकपालः पुरोडाशोभवति तस्मान्नवधा शिरोविष्यूतं नवकपालः पुरोडाशोभवति ते त्रयस्त्रिकपालास्त्रिवृता स्तोमेन सम्मितास्तेजस्त्रिवृत्तेजएव यज्ञस्य शीर्षन्दधाति नवकपालः पुरोडाशोभवति ते त्रयस्त्रिकपालास्त्रिवृताप्राणेन सम्मितास्त्रिवृद्वै (४) प्राणस्त्रिवृतमेव प्राणम-भिपूर्वं यज्ञस्य शीर्षन्दधाति प्रजापतेर्वा एतानि पक्ष्माणि यदश्ववालाऐक्षवी तिरश्ची यदाश्व-वालः प्रस्तरोभवत्यैक्षवी तिरश्ची प्रजापतेरेव तच्चक्षुः सम्भरति देवावैया आहुतीरजुहवुस्ताअसु-रानिष्कावमादन्ते देवाः कार्ष्मर्यमपश्यन्कर्मण्योवैकर्मैनेन कुर्वीतेति ते कार्ष्मर्यमयान्परिधीन् (५) अकुर्वत तैर्वै ते रक्षांस्यपाघ्नत यत्कार्ष्मर्यमयाः परिधयोभवन्ति रक्षसामपहत्यै सꣳस्प-र्शयति रक्षसामनन्ववचाराय न पुरस्तात्परिदधात्यादित्योह्येवोद्यन्पुरस्ताद्रक्षांस्यपहन्त्यूर्ध्वे

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

समिधावादधात्युपरिष्टादेव रक्षाꣳस्यपहन्ति यजुषान्यां तूष्णीमन्यां मिथुनत्वाय द्वे आदधाति द्विपाद्यजमानः प्रतिष्ठित्यै ब्रह्मवादिनोवदन्ति (६) अग्निश्च वा एतौ सोमश्च कथा सोमायातिथ्यं क्रियते नाग्नयइति यदग्नावग्निं मथित्वा प्रहरति तेनैवाग्नयआतिथ्यं क्रियतेथो खल्वाहुरग्निः सर्वादेवताइति यद्धविरासाद्याग्निम्मन्थति हव्यायैवासन्नाय सर्वादेवताजनयति—४१)
[एवजगत्त्याआवैपरिधीन्वदत्येकचत्वारिꣳशच्च] ॥ १ ॥ देवासुराः संयत्ताआसन्ते देवामिथोविप्रियाआसन्तेऽ१न्योन्यस्मै ज्यैष्ठ्यायातिष्ठमानाः पंचधा व्यक्रामन्नग्निर्वसुभिः सोमोरुद्रैरिन्द्रोमरुद्भिर्वरुणआदित्यैर्बृहस्पतिर्विश्वैर्देवैस्तेमन्यन्तासुरेभ्योवा इदं भ्रातृव्येभ्योरध्यामोयन्मिथोविप्रियाः स्मोयानइमाः प्रियास्तनुवस्ताः समवद्यामहै ताभ्यः सनिर्ऋच्छाद्यः (१) नः प्रथमोऽ१न्योन्यस्मै द्रुह्यादिति तस्माद्यः सतानूनप्त्रिणां प्रथमोद्रुह्यति सआर्तिमार्च्छति यत्तानूनप्त्रꣳ समवद्यति भ्रातृव्याभिभूत्यै भवत्यात्मना परास्य भ्रातृव्योभवति पञ्चकृत्वोवद्यति पंचधा हि ते तत्समवाद्यंताथो पञ्चाक्षरापङ्क्तिः पाङ्क्तोयज्ञोयज्ञमेवावरुन्धआपतये त्वा गृह्णामीत्याह प्राणोवै- (२) आपतिः प्राणमेव प्रीणाति परिपतयइत्याह मनोवै परिपतिर्मनएव प्रीणाति तनूनप्त्रइत्याह तनुवोहि ते ताः समवाद्यंतशाक्वरायेत्याह शक्त्यै हिते ताः समवाद्यन्त शक्मन्नोजिष्ठायेत्याहौजिष्ठꣳ हि ते तदात्मनः समवाद्यन्तानाधृष्टमस्यनाधृष्यमित्याहानाधृष्टꣳ ह्येतदनाधृष्यं देवानामोजः (३) इत्याह देवानाꣳ ह्येतदोजोभिशस्तिपाअनभिशस्तेन्यमित्याहाभिशस्तिपाह्येतद-

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

नभिशस्तेन्यमनुमे दीक्षां दीक्षापतिर्मन्यतामित्याह यथा यजुरेवैतद्धतंवै देवावज्रं कृत्वा सोमम-घ्नन्नंतिकमिव खलु वाअंस्यैतच्चरन्ति यत्तानूनप्त्रेण प्रचरंत्यंश्शुरंश्शुस्ते देवसोमाप्यायतामि-त्याह यत् (४) एवास्यापुवायते यन्मीयते तदेवास्यैतेनाप्यायय॒त्यातुभ्यमिन्द्रः प्यायतामा-त्वमिन्द्रायप्यायस्वेत्याहोभवेवेन्द्रञ्चसोमं चाप्याययत्याप्यायय सर्वान्त्सन्यामेधयेत्याहर्त्विजो-वा अंस्य सर्वायस्तानेवाप्याययति स्वस्ति ते देवसोम सुत्यामशीय (५) इत्याहाशिषमे-वैतामाशास्ते प्रवा एतेस्माल्लोकाच्च्यवन्ते ये सोममाप्याययंत्यन्तरिक्षदेवत्योहि सोमआप्यायि-तएष्टारायः प्रेषेभगायेत्याह द्यावापृथिवीभ्यामेव नमस्कृत्यास्मिन्लोके प्रतितिष्ठन्ति देवासुराः संयत्ताआसन्ते देवाबिभ्यतोग्निं प्राविशन्तस्मादाहुरग्निः सर्वादेवताइति ते (६) अग्निमेव-वरूथं कृत्वासुरानभ्यभवन्नग्निमिव खलु वाएषप्रविशति योवान्तरदीक्षामुपैति भ्रातृव्याभिभू-त्यै भवत्यात्मना परास्य भ्रातृव्योभवत्यात्मानमेव दीक्षयापाति प्रजामवान्तरदीक्षया सन्तरा-म्मेखलाꣳ समायच्छते प्रजाह्यात्मनोन्तरतरातप्तव्रतोभवति मदन्तीभिर्मार्जयते निह्यग्निः शी-तेन वायति समिंध्यै याते अग्ने (७) रुद्रियातनूरित्याह स्वयैवैनंदेवतया व्रतयति सयोनि-त्वाय शान्त्यै—११) [योवाओजोयदशीयतेग्नएकादशच] ॥ २ ॥ तेषामसुराणां तिस्रः पुरआसन्नयस्मय्यवमाथरजताथहरिणी तादेवाजेतुन्नाशक्नुवन्ताउपसदैवाजिगीषन्तस्मा-दाहुर्यश्चैवं वेद यश्च नोपसदावै महापुरञ्जयन्तीति तइषुꣳ समस्कुर्वताग्निमनीकꣳ सोमꣳ

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

शल्यं विष्णुं तेजनं तेब्रुवन्कइमामसिष्यतीति (१) रुद्रइत्यब्रुवन्रुद्रोवै क्रूरः सोस्यत्विति
सोब्रवीद्वरं वृणाअहमेव पशूनामधिपतिरसानीति तस्माद्रुद्रः पशूनामधिपतिस्ताꣳ रुद्रोवा-
सृजत्सतिस्रः पुरोभित्वैभ्योलोकेभ्योसुरान्प्राणुदत यदुपसदउपसद्यन्ते भ्रातृव्यपराणुत्यै नान्या-
माहुतिं पुरस्ताज्जुहुयाद्यदन्यामाहुतिं पुरस्ताज्जुहुयात् (२) अन्यन्मुखं कुर्यात्स्रुवेणाघारमाघा-
रयति यज्ञस्य प्रज्ञात्यै पराङतिक्रम्यजुहोति पराचएवैभ्योलोकेभ्योयजमानोभ्रातृव्यान्प्रणुदते
पुनरत्याक्रम्योपसदं जुहोति प्रणुद्यैवैभ्योलोकेभ्योभ्रातृव्यान्जित्वा भ्रातृव्यलोकमभ्यारोहति
देवावै याः प्रातरुपसदउपासीदन्नहस्ताभिरसुरान्प्राणुदन्त याः सायꣳ रात्रियैताभिर्यत्सायम्प्रा-
तरुपसदः (३) उपसद्यन्ते होरात्राभ्यामेव तद्यजमानोभ्रातृव्यान्प्रणुदते याः प्रातर्याज्याः स्युस्ताः
सायं पुरोनुवाक्याः कुर्यादयातयामत्वाय तिस्रउपसदउपैति त्रयइमे लोकाइमानेव लोकान्प्रीणाति
षड्सम्पद्यन्ते षड्वा ऋतवऋतूनेव प्रीणाति द्वादशाहीनेसोमउपैति द्वादशमासाः संवत्सरः संवत्सरमेव
प्रीणाति चतुर्विꣳशतिः सम् (४) पद्यन्ते चतुर्विꣳशतिरर्धमासाअर्धमासानेव प्रीणात्याराग्रामवा
न्तरदीक्षामुपेयाद्यः कामयेतास्मिन्मेलोकेर्धुकꣳ स्यादित्येकमग्रेथ द्वावथ त्रीनथ चतुरएषावाआरा
ग्रावान्तरदीक्षास्मिन्नेवास्मै लोकेर्धुकं भवति परोवरीयसीमवान्तरदीक्षा मुपेयाद्यः कामयेतामुष्मिं-
न्मेलोकेर्धुकꣳ स्यादिति चतुरोग्रे (५) अथ त्रीनथ द्वावथैकमेषा वै परोवरीयस्यवान्तरदीक्षामुष्मिंन्ने
वास्मै लोकेर्धुकं भवति—(१६) [इतिंजुहुयादुपसदः समग्रेषोडशच] ॥ ३ ॥ सुवर्गं वा एते लोकं

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

यन्ति यउपसदउपयन्ति तेषां यउन्नयते हीयतएवसनोदनेषीति सून्नीयमिव योवै स्वार्थेतां यताꣳश्रान्तोहीयतेउतसनिष्ट्यायसह वसति तस्मात्सकृदुन्नीय नापरमुन्नयेतदभोन्नयेतैतद्वै पशूनाꣳरूपꣳरूपेणैवपशूनव रुन्धे (१) यज्ञोदेवेभ्योनिलायत विष्णूरूपं कृत्वा सपृथिवीं प्राविशत्तं देवाहस्तान्त्सꣳरभ्यैच्छन्तमिन्द्रउपर्युपर्यत्यक्रामत्सोब्रवीत्कोमायमुपर्युपर्यत्यक्रमीदित्यहं दुर्गेहन्तेत्यथ कस्त्वमित्यहं दुर्गादाहर्तेति सोब्रवीद्दुर्गेवै हन्तावोचथावराहोयं वा ममोषः (२) सप्तानां गिरीणां परस्ताद्वित्तं वेद्यमसुराणां बिभर्ति तं जहि यदि दुर्गेहन्तासीति सदर्भपुंजीलमुद्वृह्य सप्तगिरीन्भित्वा तमहन्त्सोब्रवीद्दुर्गाद्वा आहर्तावोचथाएतमाहरेति तमेभ्योयज्ञएव यज्ञमाहरद्यत्तद्वित्तंवेद्यमसुराणामविन्दन्त तदेकं वेद्यै वेदित्वमसुराणाम् (३) वा इयमग्रआसीद्यावदासीनः परापश्यति तावद्देवानां ते देवाअब्रुवन्नस्त्वेव नोस्यामपीति कियद्दोदास्यामइति यावदियꣳसलावृकी त्रिः परिक्रामति तावन्नोदत्तेति सइन्द्रः सलावृकीरूपं कृत्वेमां त्रिः सर्वतः पर्यक्रामत्तदिमामविन्दन्त यदिमामविन्दन्त तद्वेद्यै वेदित्वम् (४) सावा इयꣳसर्वैववेदिरियति शक्ष्यामीति त्वाअवमाय यजन्ते त्रिꣳशत्पदानि पश्चात्तिरश्ची भवति षट्त्रिꣳशत्प्राची चतुर्विꣳशतिः पुरस्तात्तिरश्ची दश दश सम्पद्यन्ते दशाक्षरा विराडन्नं विराड्विराजैवान्नाद्यमव रुन्धउद्धन्ति यदेवास्याअमेध्यं तदपहत्युद्धन्ति तस्मादोषधयः पराभवन्ति (५) बर्हिः स्तृणाति तस्मादोषधयः पुनराभवन्त्युत्तरं बर्हिषउत्तरबर्हिः स्तृणाति प्रजावै बर्हिर्यजमानउत्तरबर्हिर्यजमानमेवायजमानादुत्तरं

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

करोति तस्माद्यजमानोयजमानादुत्तरः —२५) [रुन्धेवामसोपोऽसुराणांवेदित्वंभवन्तिपंचविꣳश-तिश्च) ॥ ४ ॥ यद्वा अनीशानोभारमादत्ते विवै सलिशते यद्द्वादशसाह्नस्योपसदः स्यु-स्तिस्रोहीनस्य यज्ञस्य विलोमंक्रियेत तिस्रएव साह्नस्योपसदोद्वादशाहीनस्य यज्ञस्य सवी-र्यत्वायाथो सलोम क्रियते वत्सस्यैकः स्तनोभागीहि सोथैकꣳ स्तनं व्रतमुपैत्यथ द्वावथ त्रीनथ चतुरएतद्वै (१) क्षुरपविनामव्रतं येन प्रजातान्भ्रातृव्यान्नुदते प्रतिजनिष्यमाणानथो कनीयसैव भूयउपैति चतुरोग्रेस्तनान्व्रतमुपैत्यथ त्रीनथ द्वावथैकमेतद्वै सुजघनं नामव्रतं तपस्यꣳसुवर्ग्यमथो प्रैव जायते प्रजया पशुभिर्यवागूराजन्यस्य व्रतं क्रूरेववै यवागूः क्रूरइव (२) राजन्योवज्रस्य रूपꣳसमृध्याआमिक्षा वैश्यस्य पाकयज्ञस्य रूपं पुष्ट्यै पयोब्रा-ह्मणस्य तेजोवै ब्राह्मणस्तेजः पयस्तेजसैव तेजः पयआत्मन्धत्तेथो पयसा वै गर्भावर्धन्ते गर्भ-इव खलु वा एषयद्दीक्षितोयदस्य पयोव्रतम्भवत्यात्मानमेव तद्वर्धयति त्रिव्रतोवै मनुरासीद्द्विव्र-ताअसुराएकव्रताः (३) देवाः प्रातर्मध्यन्दिने सायत्तन्मनोर्व्रतमासीत्पाकयज्ञस्य रूपं पुष्ट्यै प्रातश्च सायं चासुराणां निर्मध्यं क्षुधोरूपं ततस्ते पराभवन्मध्यन्दिनेमध्यरात्रे देवानां ततस्ते भवन्त्सुवर्गं लोकमायन् यदस्य मध्यन्दिनेमध्यरात्रे व्रतं भवति मध्यतोवा अन्नेन भुंजते मध्यतएव तदूर्जं धत्ते भ्रातृव्याभिभूत्यै भवत्यात्मना (४) परास्य भ्रातृव्योभवति गर्भोवा एषयद्दीक्षितोयोनिर्दीक्षितविमितं यद्दीक्षितोदीक्षितविमितात्प्रसवेद्यथा योनेर्गर्भः स्कंदति

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

तादृगेव तन्न प्रवस्तव्यमात्मनोगोपीथायैषवै व्याघ्रः कुलगोपोयदग्निस्तस्माद्यद्दीक्षितः प्रवसेत्सएनमीश्वरोनूत्थाय हन्तोर्न प्रवस्तव्यमात्मनोगुप्त्यै दक्षिणतः शयएतद्वै यजमानस्य (५) आयतन५ स्वएवायतने शयेऽग्निमभ्यावृत्य शयेदेवताएव यज्ञमभ्यावृत्य शये— १२) [वाइवैकंव्रताआत्मनायजमानस्यत्रयोदशच] ॥ ५ ॥ पुरोहविषि देवयजने याजयेद्यं कामयेतोपैनमुत्तरोयज्ञोनमेदभिसुवर्गं लोकञ्जयेदित्येतद्वै पुरोहविर्देवयजनं यस्य होताप्रातरनुवाकमनुब्रुवन्नग्निमपआदित्यमभि विपश्यत्युपैनमुत्तरोयज्ञोनमत्यभि सुवर्गं लोकञ्जयत्याप्तेदेवयजने याजयेद्भ्रातृव्यवन्तं पन्थां वाधिस्पर्शयेत्कर्तं वा यावन्नानसेयातवै (१) न रथायैतद्वा आप्तं देवयजनमाप्नोत्येव भ्रातृव्यन्नैनं भ्रातृव्यआप्नोत्येकोन्नतेदेवयजने याजयेत्पशुकाममेकोन्नताद्वैदेवयजनादंगिरसः पशूनसृजन्तांतरासदोहविर्धाने उन्नत५ स्यादेतद्वा एकोन्नतन्देवयजनम्पशुमानेव भवति त्र्युन्नते देवयजने याजयेत्सुवर्गकामं त्र्युन्नताद्वै देवयजनादंगिरसः सुवर्गं लोकमायन्नंतराहवनीयं च हविर्धानं च (२) उन्नत५ स्यादन्तरा हविर्धानं च सदश्चान्तरासदश्च गार्हपत्यं चैतद्वै त्र्युन्नतं देवयजन५ सुवर्गमेव लोकमेति प्रतिष्ठिते देवयजने याजयेत्प्रतिष्ठाकाममेतद्वै प्रतिष्ठितं देवयजनं यत्सर्वतः समं प्रत्येवतिष्ठति यत्रान्याअन्याओषधयोव्यतिषक्ताः स्युस्तद्याजयेत्पशुकाममेतद्वै पशूना५ रूप५ रूपेणैवास्मै पशून् (३) अवरुन्धे पशुमानेव भवति निर्ऋतिगृहीते देवयजने याजयेद्यं कामयेत निर्ऋत्यास्य यज्ञं ग्राहयेयमित्येतद्वै निर्ऋ-

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

तिगृहीतं देवयजनं यत्संदृश्यैसत्याकृक्षं निर्कृत्यैवास्य यज्ञं ग्राहयति व्यावृत्ते देवयजने या-
जयेद्भ्रातृव्यकामं यं पात्रे वा तल्पेवामीमांसेरन् प्राचीनमाहवनीयात्प्रवणं स्यात्प्रतीचीनं
गार्हपत्यादेतद्वै व्यावृत्तं देवयजनं विपाप्मना (४) भ्रातृव्येणावर्तते नैनं पात्रे न तल्पे
मीमांसन्ते कार्ये देवयजने याजयेद्भूतिकामं कार्येवै पुरुषोभवत्येव (१९) यातवैचपशून्पा-
प्मनाद्वादशच] ॥ ६ ॥ तेभ्यउत्तरवेदिः सिंहीरूपं कृत्वोभयानन्तरापक्रम्यातिष्ठत्ते देवाअ-
मन्यंत यतरान्वा इयमुपावर्त्स्यति तइदं भविष्यन्तीति तामुपामन्त्रयन्त साब्रवीद्वरं वृणै स-
र्वान्मया कामान् व्यश्नवथ पूर्वान्तुमाग्नेराहुतिरश्नवताइति तस्मादुत्तरवेदिम्पूर्वामग्नेर्व्याघारयन्ति
वारेवृतं ह्यस्यै शम्यथापरिमिमीते (१) मात्रैवास्यै साथोयुक्तेनैव युक्तमव रुन्धे वित्ताय-
नीमेसीत्याह वित्ताह्येनानावत्तिक्तायनी मेसीत्याह तिक्तान् ह्येनानावदवतान्मानाथितमि-
त्याह नाथितान् ह्येनानावदवतान्माव्यथितमित्याह व्यथितान् ह्येनानावद्विदेरग्निर्नभोनाम-
(२) अग्नेअंगिरइति त्रिर्हरति यएवैषु लोकेष्वग्नयस्तानेवाव रुन्धे तूष्णीं चतुर्थं हरत्य-
निरुक्तमेवाव रुन्धे सिंहीरसि महिषीरसीत्याह सिंहीर्ह्येषा रूपं कृत्वोभयानंतरापक्रम्या-
तिष्ठदुरुप्रथस्वोरुते यज्ञपतिः प्रथतामित्याह यजमानमेव प्रजया पशुभिः प्रथयति ध्रुवा (३)
असीति संहन्ति धृत्यै देवेभ्यः शुन्धस्व देवेभ्यः शुंभस्वेत्यवचोक्षति प्रचकिरति शुध्या-
इन्द्रघोषस्त्वा वसुभिः पुरस्तात्पात्वित्याह दिग्भ्यएवैनां प्रोक्षति देवाश्चेदुत्तरवेदिरुपावर्वर्तीहैव वि

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

जंयामहाइत्यसुरावज्रमुद्यत्य देवानभ्यायन्त तानिन्द्रघोषोवसुभिः पुरस्तादप (४) अनुदतम-नोजवाः पितृभिर्दक्षिणतः प्रचेता रुद्रैः पश्चाद्विश्वकर्मादित्यैरुत्तरतोयदेवमुत्तरवेदिं प्रोक्षति दि-ग्भ्यएव तद्यजमानोभ्रातृव्यान्प्रणुदतइन्द्रोयतीन्सालावृकेभ्यः प्रायच्छत्तान्दक्षिणतउत्तरवेद्याआ-दन् यत्प्रोक्षणीनामुच्छिष्येत तद्दक्षिणतउत्तरवेद्यै निनयेद्यदेवतत्र क्रूरं तत्तेन शमयति यं द्वि-ष्यात्तं ध्यायेच्छुचा (५) एवैनमर्पयति—२) [मिमीतेनामध्रुवाऽपशुचात्रीणिच] ॥ ७॥ सोत्तरवेदिरब्रवीत्सर्वान्मयाकामान् व्यश्नवथेति तेदेवाअकामयन्तासुरान्भ्रातृव्यानभि भवेमेति ते जुहवुः सिंहीरसि सपत्नसाहीस्वाहेति तेसुरान्भ्रातृव्यानभ्यभवन्तेसुरान्भ्रातृव्यानभिभूयाकाम-यन्त प्रजांविन्देमहीति तेजुहवुः सिंहीरसि सुप्रजावनिः स्वाहेति ते प्रजामविन्दन्त ते प्रजां वित्वा (१) अकामयन्त पशून् विन्देमहीति तेजुहवुः सिंहीरसि रायस्पोषवनिः स्वाहेति ते पशूनविन्दन्त ते पशून् वित्वा कामयन्त प्रतिष्ठां विन्देमहीति तेजुहवुः सिंहीरस्यादित्यवनिः स्वाहेति तइमां प्रतिष्ठामविन्दन्त तइमांप्रतिष्ठां वित्वा कामयन्त देवताआशिषउपेयामेति तेजु-हवुः सिंहीरस्यावह देवान्देवयते (२) यजमानाय स्वाहेति ते, देवताआशिषउपायन्पश्चक्र-त्वोव्याघारयति पञ्चाक्षरा पङ्क्तिः पाङ्क्तोयज्ञोयज्ञमेवावरुन्धेक्ष्णया व्याघारयति तस्मादक्ष्णया पशवोङ्गानि प्रहरन्ति प्रतिष्ठित्यै भूतेभ्यस्त्वेति स्रुचमुद्गृह्णाति यएव देवाभूतास्तेषां तद्भा-गधेयं तानेव तेन प्रीणाति पौतुद्रवान्परिधीन्परिदधात्येषाम् (३) लोकानां विधृत्याअग्ने-

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

त्रयोज्यायांँसोभ्रातरआसन्ते देवेभ्योहव्यं वहन्तः प्रामीयन्तसोग्निरबिभेदित्थं वावस्य आ-र्तिमारिष्यतीति सनिलायत सयांवनस्पति ष्ववसत्तां पूतुद्र्यामोषधीषु ताँसुगन्धितेजने यां पशुषु तां पेत्वस्यान्तरा शृंगे तं देवताः प्रैषमैच्छन्तमन्वविन्दन्तमब्रुवन् (४) उपनआव-र्तस्व हव्यं नोवहेति सोब्रवीद्वरं वृणै यदेव गृहीतस्याहुतस्य बहिः परिधिस्कंदात्तन्मे भ्रातृणाम्भागधेयमसदिति तस्माद्यद्गृहीतस्याहुतस्य बहिः परिधिस्कन्दति तेषां तद्भागधेयं तानेव तेन प्रीणाति सोमन्यतास्थंन्वंतोमे पूर्वे भ्रातरः प्रामेषतास्थानिशातयाइति सयानि (५) अस्थान्यशातयत तत्पूतुद्रभवद्यन्माँसमुपमृतं तद्गुल्गुलु यदेतान्त्संभारान्त्सम्भरत्यग्निमेव तत्संभरत्यग्नेः पुरीषमसीत्याहाग्नेर्ह्येतत्पुरीषं यत्संभाराअथो खल्वाहुरेते वावैनं ते भ्रातरः परि-शेरे यत्पौतुद्रवाः परिधयइति — ४४) [वित्वादेवयतएषामब्रुवन्यानिचतुश्चत्वारिँशच्च] ॥ ८ ॥

बद्धमवस्यति वरुणपाशादेवैनंमुञ्चति प्रणेनेक्तिमेध्यं एवैनंकरोति सावित्रियर्चा हुत्वा हविर्धाने प्रवर्तयति सवितृप्रसूतएवैने प्रवर्तयति वरुणोवा एषदुर्वागुभयतोबद्धोयदक्षः सयदुत्सर्जेद्यजमा-नस्य गृहानभ्युत्सर्जेत्सुवाग्देवदुर्याँ आवदेत्याह गृहावैदुर्याः शान्त्यै पत्नी (१) उपानक्ति पत्नी हि सर्वस्य मित्रं मित्रत्वाय यद्वै पत्नी यज्ञस्य करोति मिथुनं तदथो पत्नियाएवैष-यज्ञस्यान्वारम्भोनवच्छित्त्यै वर्त्मना वा अन्वित्यंयज्ञँरक्षाँसि जिघाँसन्ति वैष्णवीभ्यामृ-ग्भ्यां वर्त्मनोर्जुहोति यज्ञोवै विष्णुर्यज्ञादेव रक्षाँस्यपहन्ति यदध्वर्युरनग्नावाहुतिं जुहुयादन्धो-

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

ध्वर्युः स्याद्रक्षांꣳसि यज्ञꣳ हन्युः (२) हिरण्यमुपास्य जुहोत्यग्निवत्येव जुहोति नान्धोध्वर्युर्भवति न यज्ञꣳ रक्षांꣳसि घ्नन्ति प्राचीप्रेतमध्वरं कल्पयन्ती इत्याह सुवर्गमेवैनें लोकंगमयत्यत्र रमेथां वर्ष्मन्पृथिव्याइत्याह वर्ष्म ह्येतत्पृथिव्यायद्देवयजनꣳ शिरोवा एतद्यज्ञस्य यद्धविर्धानं दिवोवा विष्णवुत वा पृथिव्याः (३) इत्याशीर्वदयर्चा दक्षिणस्य हविर्धानस्य मेथीन्निहन्ति शीर्षतएव यज्ञस्य यजमानआशिषोवरुन्धे दण्डोवा औपरस्तृतीयस्य हविर्धानस्य वषट्कारेणाक्षमच्छिनद्यत्तृतीयं छदिर्हविर्धानयोरुदाह्रियते तृतीयस्य हविर्धानस्यावरुध्यै शिरोवा एतद्यज्ञस्य यद्धविर्धानं विष्णोररराटमसि विष्णोः पृष्ठमसीत्याह तस्मादेतावद्धाशिरोविष्यूतं विष्णोः (४) स्यूरसि विष्णोर्ध्रुवमसीत्याह वैष्णवꣳ हि देवतया हविर्धानं यं प्रथमं ग्रन्थिं ग्रथ्नीयाद्यत्तं न विस्रꣳसयेदमेहेनाध्वर्युः प्रमीयेत तस्मात्सविस्रस्यः— २६) [पत्नीहन्युः पृथिव्या विष्णोःषड्विꣳशतिश्च] ॥ ९ ॥ देवस्य त्वासवितुः प्रसवइत्यभ्रिमादत्ते प्रसूत्याअश्विनोर्बाहुभ्यामित्याहाश्विनौ हि देवानामध्वर्यू आस्तां पूष्णोहस्ताभ्यामित्याह यत्यैवज्रइव वा एषा यदभ्रिरभ्रिरसि नारिरसीत्याह शान्त्यै काण्डेकाण्डे वै क्रियमाणे यज्ञꣳ रक्षांꣳसि जिघांꣳसन्ति परिलिखितꣳरक्षः परिलिखिताअरातयइत्याह रक्षसामपहत्यै (१) इदमहꣳ रक्षसोग्रीवाअपि कृन्तामि योस्मान्द्वेष्टि यञ्च वयं द्विष्मइत्याह द्वौ वाव पुरुषौ यं चैव द्वेष्टि यश्चैनं द्वेष्टि तयोरेवानन्तरायं ग्रीवाः कृन्तति दिवे त्वान्तरिक्षाय त्वा पृथिव्यै त्वेत्याहैभ्यएवैनां लोकेभ्यः प्रोक्षति परस्तादर्वाचीं

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

प्रोक्षति तस्मात् (२) परस्तादर्वाचीं मनुष्याऊर्जमुप जीवन्ति क्रूरमिव वा एतत्करोति यत्खन-
त्यपोवनयति शान्त्यै यवमतीरव नयत्यूर्ग्वै यवऊर्गुदुम्बरऊर्जैवोर्जꣳ समर्धयति यजमानेन
सम्मितौदुम्बरी भवति यावानेव यजमानस्तावतीमेवास्मिन्नूर्जन्दधाति पितृणाꣳ सदनमसीति
बर्हिरवस्तृणाति पितृदेवत्यम् (३) ह्येतद्यन्निखातं यद्बर्हिरनवस्तीर्य मिनुयात्पितृदेवत्यानि
खातास्याद्बर्हिरवस्तीर्य मिनोत्यस्यामेवैनां मिनोत्यथो स्वारुढमेवैनां करोत्युद्दिवꣳ स्तभा
नान्तरिक्षं पृणेत्याहैषां लोकानां विधृत्यै द्युतानस्त्वा मारुतोमिनोत्वित्याह द्युतानोह
स्म वै मारुतोदेवानामौदुंबरीं मिनोति तेनैव (४) एनां मिनोति ब्रह्मवनिं त्वा क्षत्रव
निमित्याह यथायजुरेवैतद्घृतेन द्यावापृथिवी आपृणेथामित्यौदुंबर्यां जुहोति द्यावापृथिवी
एव रसेनानक्त्यान्तमन्ववस्रावयत्यांतमेव यजमानं तेजसानक्त्यैन्द्रमसीति छदिरधिनिदधात्यैं-
द्रꣳ हि देवतया सदोविश्वजनस्य छायेत्याह विश्वजनस्य ह्येषा छाया यत्सदोनवछदि (५)
तेजस्कामस्य मिनुयात्रिवृतास्तोमेन संमितं तेजस्त्रिवृत्तेजस्व्येव भवत्येकादशछदीन्द्रियकाम-
स्यैकादशाक्षरात्रिष्टुगिंद्रियं त्रिष्टुगिंद्रियाव्येव भवति पंचदशछदि भ्रातृव्यवतःपंचदशोवज्रो भ्रा-
तृव्याभिभूत्यै सप्तदश छदिप्रजाकामस्य सप्तदशः प्रजापतिः प्रजापतेराप्त्याएकविꣳशतिछदिप्र-
तिष्ठाकामस्यैकविꣳशः स्तोमानां प्रतिष्ठा प्रतिष्ठित्याउदरं वै सदऊर्गुदुंबरोमध्यतऔदुम्बरीं मि-
नोति मध्यतएव प्रजानामूर्जन्दधाति तस्मात् (६) मध्यतऊर्जाभुंजते यजमानलोकेवै दक्षिणा

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

नि छदीꣳषि भ्रातृव्यलोकउत्तराणि दक्षिणान्युत्तराणि करोति यजमानमेवायजमानादुत्तरं क- रोति तस्माद्यजमानोयजमानादुत्तरोन्तर्वर्तान्करोति व्यावृत्त्यैतस्मादरण्यं प्रजाउपजीवन्ति परित्वा गिर्वणोगिरइत्याह यथायजुरेवैतदिन्द्रस्य स्यूरसीन्द्रस्य ध्रुवमसीत्याहैन्द्रꣳहि देवतया सदः (७) यं- प्रथमं ग्रन्थिं ग्रथ्नीयाद्यत्तं न विस्रꣳसयेदमेहेनाध्वर्युः प्रमीयेत तस्मात्सविस्रस्यः—१५) [अपहत्यै तस्मात्पितृदेवत्यमेवनवछादितस्मात्सदःपंचदशच] ॥ १० ॥ शिरोवा एतद्यज्ञस्य यद्धविर्धाने प्राणा- उपरवाहविर्धाने खायंते तस्माच्छीर्षन्प्राणाअधस्तात्खायन्ते तस्मादधस्ताच्छीर्ष्णः प्राणारक्षो हणोवलगहनोवैष्णवान्खनामीत्याह वैष्णवाहि देवतयोपरवाअसुरावै निर्यन्तोदेवानां प्राणेषु वलगान्न्यखनन्तान्बाहुमात्रेन्वविन्दन्तस्माद्बाहुमात्राः खायन्तइदमहन्तं वलगमुद्वपामि (१) यन्नः समानोयमसमानोनिचखानेत्याह द्वौ वावपुरुषौ यश्चैव समानोयश्चासमानोयमेवास्मै तौ वलगं निखनतस्तमेवोद्वपति सन्तृणत्ति तस्मात्सन्तृणाअन्तरतः प्राणानसम्भिनत्ति तस्मादसम्भिन्नाः प्राणाअपोवनयति तस्मादार्द्राअन्तरतः प्राणायवमतीरवनयति (२) ऊर्ग्वैयवः प्राणाउपरवाः प्राणेष्वेवोर्जं दधाति बर्हिरवस्तृणाति तस्माल्लोमशाअन्तरतः प्राणाआज्येनव्याघारयति तेजोवा आज्यं प्राणाउपरवाः प्राणेष्वेव तेजोदधाति हनू वा एते यज्ञस्य यदधिषवणे नसन्तृणत्यस- न्तृण्णे हिहनू अथो खलु दीर्घसोमेसंतृद्येधृत्यै शिरोवा एतद्यज्ञस्य यद्धविर्धानम् (३) प्राणाउ- परवा हनू अधिषवणे जिह्वा चर्म ग्रावाणोदन्तामुखमाहवनीयोनासिकोत्तरवेदिरुदरꣳ सदोयदा

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

खलु वै जिह्वया दत्स्वधि स्वादत्यथ मुखं गच्छति यदा मुखं गच्छत्यथोदरं गच्छति तस्माद्धविर्धाने चर्मन्नधिग्रावभिरभिषुत्याहवनीये हुत्वा प्रत्यञ्चः परेत्य सदसि भक्षयन्ति योवै विराजोयज्ञमुखे दोहं वेद दुहएव (४) एनामियं वै विराट्तस्यैत्वक् चर्माधोधिषवणे स्तनाउपरवाग्रावाणोवत्साऋत्विजोदुहन्ति सोमः पयोयएवं वेद दुह एवैनाम्—२३) [वपामिनयलिहविर्धानमेवत्रयोविꣳशतिश्च] ॥ ११ ॥ य (३४१) देवासुरा (३६१) स्तेषाꣳ (२६६) सुवर्गं (२७५) य (२६३) त्पुरोहविषि (२१८) तेभ्यः (२५३) सा (२९४) बुद्धं (२२६) देवस्य (३६५) शिर (२२३) एकादश (३०८५) ॥ इतितैत्तिरीयसंहितायांषष्ठकाण्डेद्वितीयःप्रपाठकः ॥ २ ॥

हरिः ओम् ॥ ॥ चात्वालाद्धिष्णियानुपवपति योनिर्वै यज्ञस्य चात्वालं यज्ञस्य सयोनित्वाय देवावै यज्ञं पराजयन्त तमाग्नीध्रात्पुनरपाजयन्नेतद्वै यज्ञस्यापराजितं यदाग्नीध्रं यदाग्नीध्राद्धिष्णियान् विहरति यदेव यज्ञस्यापराजितं ततएवैनं पुनस्तनुते पराजित्येव खलु वा एते यन्ति ये बहिष्पवमानꣳ सर्पन्ति बहिष्पवमाने स्तुते (१) आ ग्नीदग्नीन् विहर बर्हिः स्तृणाहि पुरोडाशाꣳ अलंकुर्विति यज्ञमेवापजित्य पुनस्तन्वानायन्त्यंगारैर्द्वे सवने विहरति शलाकाभिस्तृतीयꣳ सशुक्रत्वायाथो संभरत्येवैनद्धिष्णिया वा अमुष्मिन्लोके सोममरक्षन्तेभ्योधिसोममाहरन्तमन्ववायन्तं पर्यविशन् यएवं वेदविन्दते (२) परिविष्टारं ते सोमपीथेन व्यार्ध्यन्त ते देवे-

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

षु सोमपीथमैच्छन्त तान्देवा अब्रुवन्द्वे द्वे नामनी कुरुध्वमथ प्रवाप्स्यथ नवेत्यग्नयो वा अथ धि-
ष्णियास्तस्माद्द्विनामा ब्राह्मणोर्धुकस्तेषां येनेदिष्टं पर्यविशन्ते सोमपीथं प्राप्नुवन्नाहवनीय आग्नी-
ध्रीयो होत्रीयो मार्जालीयस्तस्मात्तेषु जुह्वत्यतिहाय वषट्करोति वि हि (३) एते सोमपीथेना-
र्ध्यन्त देवा वै याः प्राचीराहुतीरजुहवुर्ये पुरस्तादसुरा आसन्ताः स्ताभिः प्राणुदन्त याः प्रतीचीर्ये प-
श्चादसुरा आसन्ताः स्ताभिरपानुदन्त प्राचीरन्या आहुतयो हूयन्ते प्रत्यङ्ङासीनो धिष्णियान् व्या-
घारयति पश्चाच्चैव पुरस्ताच्च यजमानो भ्रातृव्यान्प्रणुदते तस्मात्पराचीः प्रजाः प्रवीयन्ते प्रतीचीः
(४) जायन्ते प्राणा वा एते यद्धिष्णिया यदध्वर्युः प्रत्यङ् धिष्णियानतिसर्पेत्प्राणान्त्संकर्षेत्प्र-
मायुकः स्यान्नाभिर्वा एषा यज्ञस्य यद्धोतोर्ध्वः खलु वै नाभ्यै प्राणोवाङपानो यदध्वर्युः प्रत्यङ्
होतारमतिसर्पेदपाने प्राणं दध्यात् प्रमायुकः स्यान्नाध्वर्युरुपगायेद्वाग्वीर्यो वा अध्वर्युर्यदध्वर्युरुप-
गायेदुद्गात्रे (५) वाचꣳ संप्रयच्छेदुपदासुकास्य वाक्स्याद्ब्रह्मवादिनो वदन्ति नासꣳस्थिते सोमे-
ऽध्वर्युः प्रत्यङ्सदोऽतीयादथ कथा दाक्षिणानि होतुमेति यामो हि स तेषां कस्मा अह देवा यामं वा
यामं वानुज्ञास्यन्तीत्युत्तरेणाग्नीध्रं परीत्य जुहोति दाक्षिणानि न प्राणान्त्संकर्षति न्यन्ये धि-
ष्णिया उप्यन्ते (६) नान्ये यान्निवपति तेन तान्प्रीणाति यान्न निवपति यदनुदिशति तेन
तान् — १४) [स्तुते विंदते हि प्रतीचीरुद्गात्र उप्यन्ते चतुर्दश च] ॥ १ ॥ सुवर्गाय
वा एतानि लोकाय हूयन्ते यद्वैसर्जनानि द्वाभ्यां गार्हपत्ये जुहोति द्विपाद्यजमानः प्रतिष्ठित्या

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

आग्नीध्रे जुहोत्यन्तरिक्षएवाक्रमत आहवनीये जुहोति सुवर्गमेवैनं लोकं गमयति देवान् वै सुवर्गं लोकं यतोरक्षाꣳस्यजिघाꣳसन्ते सोमेन राज्ञा रक्षाꣳस्यपहत्याप्पुमात्मानं कृत्वा सुवर्गं लोकमायन्नक्षसामनुपलाभायात्तः सोमोभवत्यथ (१) वैसर्जनानि जुहोति रक्षसामपहत्यै त्वꣳसोम तनूकृद्भ्यइत्याहतनूकृद्ध्येषद्वेषोभ्योन्यकृतेभ्यइत्याहान्यकृतानि हि रक्षाꣳस्युरुयन्तासि वरूथमित्याहोरुणस्कृधीति वा वैतदाह जुषाणोअप्तुराज्यस्य वेत्वित्याहाप्पुमेव यजमानं कृत्वा सुवर्गं लोकं गमयति रक्षसामनुपलाभायासोमं ददते (२) आग्राव्णआवायव्यान्याद्रोणकलशमुत्पत्नीमानयन्त्यन्वनाꣳसि प्रवर्तयन्ति यावदेवास्यास्ति तेन सह सुवर्गं लोकमेति नयवत्यर्चाग्नीध्रे जुहोति सुवर्गस्य लोकस्याभिनीत्यै ग्राव्णोवायव्यानि द्रोणकलशमाग्नीध्रउपवासयति विह्येनं तैर्गृह्णते यत्सहोपवासयेदपुवायेत सौम्यर्चा प्रपादयति स्वया (३) एवैनं देवतया प्रपादयत्यदित्याः सदोस्यदित्याः सदआसीदेत्याहयथायजुरेवैतद्यजमानोवा एतस्य पुरागोप्ता भवत्येषवोदेवसवितः सोमइत्याह सवितृप्रसूत एवैनं देवताभ्यः संप्रयच्छत्येतत्त्वꣳसोम देवोदेवानुपागाइत्याह देवोह्येषसन् (४) देवानुपैतीदमहं मनुष्योमनुष्यानित्याह मनुष्यो१ह्येषसन्मनुष्यानुपैति यदेतद्यजुर्न ब्रूयादप्रजाअपशुर्यजमानः स्यात्सह प्रजया सह रायस्पोषेणेत्याह प्रजयैव पशुभिः सहेमं लोकमुपावर्तते नमोदेवेभ्यइत्याह नमस्कारोहि देवानाꣳ स्वधा पितृभ्यइत्याह स्वधाकारोहि (५) पितृणामिदमहं निर्वरुणस्य पाशादित्याह वरुणपाशादेवनिर्मुच्यतेग्नेव्रतपतआत्मनः पू-

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

वीतनूगदेयेत्याहुः कोहि तद्वेद यद्वसीयान्त्स्वेवशे भूते पुनर्वादद्राति नवेति ग्रावाणोवै सोमस्य राज्ञोमलिम्लुसेनायएवं विद्वान्ग्राव्णआग्नीध्रउपवासयति नैनं मलिम्लुसेनाविंदति (६) [अथददतेस्वयासन्हिविंदाति] ॥ २ ॥ वैष्णव्यर्चा हुत्वा यूपमच्छैति वैष्णवोवै देवतया यूपः स्वयैवैनं देवतयाच्छैत्यत्यन्यानगांनान्यानुपागामित्याहातिह्यन्यानेति नान्यानुपैत्यर्वाक्त्वा परैरविंदपरोवरै-रित्याहार्वाग्घ्येनं परैर्विंदति परोवरैस्त्वं त्वाजुषे (१) वैष्णवं देवयज्यायाइत्याह देवयज्यायै ह्येनं जुषते देवस्त्वासविताम०्वानुक्त्वित्याह तेजसैवैनमनक्त्योषधे त्रायस्वैनं स्वधिते मैनं हिंसीरि त्याह वज्रोवै स्वधितिः शान्त्यै स्वाधितेर्वृक्षस्य बिभ्यतः प्रथमेन शकलेन सह तेजः परापतति यःप्र थमः शकलः परापतेत्तमप्याहरेत्सतेजसम् (२) एवैनमाहरतीमे वै लोकायूपात्प्रयतोबिभ्यतिदि-वमग्रेण मालेखीरन्तरिक्षं मध्येन माहिंसीरित्याहैभ्यएवैनं लोकेभ्यः शमयति वनस्पते शत-वल्शोविरोहेत्याव्रश्चने जुहोति तस्मादाव्रश्चनाद्वृक्षाणां भूयांसउत्तिष्ठन्ति सहस्रवल्शाविवयं रुहेमेत्याहाशिषमेवैतामाशास्ते नक्षसंगम् (३) वृश्चेद्यदक्षसंगं वृश्चेदधर्षं यजमानस्य प्रमायु-कं स्याद्यं कामयेताप्रतिष्ठितः स्यादित्यारोहं तस्मै वृश्चेदेषवै वनस्पतीनामप्रतिष्ठितोप्रति-ष्ठितएव भवति यं कामयेतापशुःस्यादित्यपर्णं तस्मै शुष्काग्रं वृश्चेदेषवै वनस्पतीनामपशव्यो-पशुरेव भवति यं कामयेत पशुमान्त्स्यादिति बहुपर्णं तस्मैबहुशाखं वृश्चेदेषवै (४) वन-स्पतीनां पशव्यः पशुमानेव भवति प्रतिष्ठितं वृश्चेत्प्रतिष्ठाकामस्यैषवै वनस्पतीनां प्रतिष्ठि-

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

लोयः समे भूम्यै स्वाद्योनैरूढः प्रत्येवतिष्ठति यः प्रत्यङ्ङुपनतस्तं वृश्चेत्साहि मेधमभ्युपनतः पंचारत्निं तस्मै वृश्चेयं कामयेतोपैनमुत्तरोयज्ञोनमेदिति पञ्चाक्षरा पङ्क्तिः पाङ्क्तोयज्ञउपैनमुत्तरोयज्ञः (५) नमति षडरत्निं प्रतिष्ठाकामस्य षड्वा ऋतवऋतुष्वेव प्रतितिष्ठति सप्तारत्निं पशुकामस्यसप्तपदा शक्करी पशवः शक्करी पशूनेवावरुन्धे नवारत्निं तेजस्कामस्य त्रिवृतास्तोमेन संमितं तेजस्त्रिवृत्तेजस्व्येव भवत्येकादशारत्निमिन्द्रियकामस्यैकादशाक्षरा त्रिष्टुगिन्द्रियं त्रिष्टुगिंद्रियाव्येव भवति पंचदशारत्निं भ्रातृव्यवतः पंचदशोवज्रो भ्रातृव्याभिभूत्यै सप्तदशारत्निं प्रजाकामस्य सप्तदशः प्रजापतिःप्रजापतेराप्त्यै (६) एकविंशत्यरत्निं प्रतिष्ठाकामस्यैकविंशः स्तोमानां प्रतिष्ठाप्रतिष्ठित्याअष्टाश्रिर्भवत्यष्टाक्षरा गायत्री तेजोगायत्री गायत्री यज्ञमुखं तेजसैव गायत्रियायज्ञमुखेन संमितः— १९) [जुषेस्तेजसमनक्षसंगैवैयज्ञआप्त्याएकान्नविंशतिश्च]

॥ ३ ॥ पृथिव्यै त्वान्तरिक्षाय त्वा दिवे त्वेत्याहैभ्यएवैनं लोकेभ्यः प्रोक्षति पराँचं प्रोक्षति पराङिव हि सुवर्गोलोकः क्रूरमिव वा एतत्करोति यत्खनत्यपोवनयति शान्त्यै यवमतीरवनयत्यूर्ग्वै यवोयजमानेन यूपः संमितोयावानेव यजमानस्तावतीमेवास्मिन्नूर्जं दधाति (१) पितृणाꣳ सदनमसीति बर्हिरवस्तृणाति पितृदेवत्यꣳ ह्येतद्यन्निखातं यद्बर्हिरनवस्तीर्यमिनुयात्पितृदेवत्योनिखातः स्याद्बर्हिरवस्तीर्यमिनोत्यस्यामेवैनं मिनोति यूपशकलमवास्यति सतेजसमेवैनं मिनोति देवस्त्वासविताम‍ध्वानक्त्वित्याह तेजसैवैनमनक्ति सुपिप्पलाभ्यस्त्वौषधीभ्यइति चषालं

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

प्रति (२) मुंचति तस्माच्छीर्षत ओषधयः फलं गृह्णन्त्यनक्ति तेजोवा आज्यं यजमानेनाग्निष्ठाश्रिः संमितायदग्निष्ठामश्रिमनक्ति यजमानमेव तेजसानक्त्यान्तमनक्त्यान्तमेव यजमानं तेजसानक्ति सर्वतः परिमृशत्यपरिवर्गमेवास्मिन् तेजोदधात्युद्दिवꣳ स्तभानान्तरिक्षं पृणेत्याहैषां लोकानां विधृत्यै वैष्णव्यर्चा (३) कल्पयति वैष्णवोवै देवतया यूपः स्वयैवैनं देवतया कल्पयति द्वाभ्यां कल्पयति द्विपाद्यजमानः प्रतिष्ठित्यै यं कामयेत तेजसैनं देवताभिरिंद्रियेण व्यर्धयेयमित्यग्निष्ठां तस्याश्रिमाहवनीयादित्थं वेत्थं वातिनावयेत्तेजसैवैनं देवताभिरिंद्रियेण व्यर्धयति यं कामयेत तेजसैनं देवताभिरिंद्रियेण समर्धयेयमिति (४) अग्निष्ठान्तस्याश्रिमाहवनीयेन संमिनुयात्तेजसैवैनं देवताभिरिंद्रियेण समर्धयति ब्रह्मवनिं त्वा क्षत्रवनिमित्याह यथा यजुरेवैतत्परिव्ययत्यूर्ग्वै रशना यजमानेन यूपः संमितोयजमानमेवोर्जासमर्धयति नाभिदघ्ने परिव्ययति नाभिदघ्नएवास्माऊर्जं दधाति तस्मान्नाभिदघ्नऊर्जा भुंजते यं कामयेतोर्जैनम् (५) व्यर्धयेयमित्यूर्ध्वां वातस्यावाचीं वावोहेदूर्जैवैनं व्यर्धयति यदि कामयेत वर्षुकः पर्जन्यस्स्यादित्यवाचीमवोहेद्वृष्टिमेव नियच्छति यदिकामयेतावर्षुकः स्यादित्यूर्ध्वामुदूहेद्वृष्टिमेवोद्यच्छति पितृणां निखातं मनुष्याणामूर्ध्वं निखातादारशनाया ओषधीनाꣳ रशना विश्वेषाम् (६) देवानामूर्ध्वꣳ रशनाया आचषालादिंद्रस्य चषालꣳ साध्यानामतिरिक्तꣳ सवा एषसर्वदेवत्योयद्यूपोयद्यूपं मिनोति सर्वाएवदेवताः प्रीणाति यज्ञेन वै देवाः सुवर्गं लोकमायन्तेमन्यंत मनुष्यानोन्वाभविष्यं

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

तीति ते यूपेनयोपयित्वा सुवर्गं लोकमायन्तमृषयोयूपेनैवानुप्राजानन्तद्यूपस्य यूपत्वम् (७) यद्यूपं मिनोति सुवर्गस्य लोकस्य प्रज्ञात्यै पुरस्तान्मिनोति पुरस्ताद्धि यज्ञस्य प्रज्ञायते प्रज्ञात९ हि तद्यदतिपन्नआहुरिदं कार्यमासीदिति साध्यावै देवायज्ञमत्यमन्यंत तान् यज्ञोनास्पृशत्तान् यद्यज्ञस्यातिरिक्तमासीत्तदस्पृशदतिरिक्तं वा एतद्यज्ञस्य यदग्नावग्निं मंथित्वा प्रहरत्यतिरिक्तमेतत् (८) यूपस्य यदूर्ध्वं चषालात्तेषां तद्भागधेयं तानेव तेन प्रीणाति देवावै स९स्थिते सोमे प्रस्रुचोहरन्प्रयूपन्तैमन्यंत यज्ञवेशसं वा इदं कुर्मइति ते प्रस्तर९ स्रुचां निष्क्रयणमपश्यन्त्स्वरुं यूपस्य स९स्थिते सोमे प्रप्रस्तर९ हरंति जुहोति स्वरुमयज्ञवेशसाय— (४२) [दधातिप्रत्यृचेत्येनंविश्वेषांयूपत्वमेतद्विचत्वारि९शच] ॥ ४ ॥ साध्यावै देवाअस्मिन्लोकआसन्नान्यात्किंचन मिषत्तेग्निमेवाग्नये मेधायालभंत नह्यन्यदालंभ्यमविन्दन्ततोवा इमाः प्रजाः प्राजायन्त यदग्नावग्निं मंथित्वा प्रहरंति प्रजानां प्रजननाय रुद्रोवा एष यदग्निर्यजमानः पशुर्यत्पशुमालभ्याग्निं मंथेद्रुद्राय यजमानम् (१) अपिदध्यात्प्रमायुकः स्यादथो खल्वाहुरग्निः सर्वादेवताहविरेतद्यत्पशुरिति यत्पशुमालभ्याग्निं मंथति हव्यायैवासन्नाय सर्वादेवताजनयत्युपाकृत्यैव मंथ्यस्तन्नेवालब्धं नेवानालब्धमग्नेर्जनित्रमसीत्याहाग्नेर्ह्येतज्जनित्रं वृषणौ स्थइत्याह वृषणौ (२) ह्येतावुर्वश्यस्यायुरसीत्याह मिथुनत्वाय घृतेनाक्ते वृषणं दधाथामित्याह वृषण९ ह्येते दधाते ये अग्निं गायत्रं छंदोनुप्रजायस्वेत्याह छंदोभिरेवैनं प्रजनय-

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

त्यग्नये मथ्यमानायानु ब्रूहीत्याह सावित्रीमृचमन्वाह सवितृप्रसूतएवैनं मंथति जातायानुब्रूहि (३) प्रह्रियमाणायानुब्रूहीत्याह कांडेकाण्डएवैनं क्रियमाणे समर्धयति गायत्रीः सर्वाअन्वाह गायत्रछन्दावा अग्निः स्वेनैवैनं छन्दसा समर्धयत्यग्निः पुराभवत्यग्निं मंथित्वा प्रहरति तौ संभवन्तौ यजमानमभिसंभवतोभवतं नः समनसावित्याह शान्त्यै प्रहृत्य जुहोति जातायैवास्माअन्नमपि (४) दधात्याज्येन जुहोत्येतद्वा अग्नेः प्रियं धाम यदाज्यं प्रियेणैवैनंधाम्ना समर्धयत्यथो तेजसा १८) [यजमानंप्रहरणौब्रूह्यप्यष्टादशच] ॥५॥ इषे त्वेति बर्हिरादत्तइच्छतइव ह्येषयोयजतउपवीरसीत्याहोपह्येनानाकरोत्युपोदेवान्दैवीर्विशः प्रागुरित्याह दैवीर्ह्येताविशः सतीर्देवानुपयन्ति वह्नीरुशिजइत्याहर्त्विजोवै वह्नयउशिजस्तस्मादेवमाह बृहस्पते-धारयावसूनीति (१) आह ब्रह्मवै देवानां बृहस्पतिर्ब्रह्मणैवास्मै पशूनवरुन्धे हव्याते स्वदन्तामित्याह स्वदयत्येवैनान् देव त्वष्टर्वसुरण्वेत्याह त्वष्टा वै पशूनां मिथुनानां रूपकृद्रूपमेव पशुषु दधाति रेवतीरमध्वमित्याह पशवोवै रेवतीः पशूनेवास्मै रमयति देवस्य त्वा सवितुः प्रसवइति (२) रशनामादत्ते प्रसूत्याअश्विनोर्बाहुभ्यामित्याहाश्विनौ हि देवानामध्वर्यू आस्तां पूष्णोहस्ताभ्यामित्याह यत्याऋतस्य त्वा देवहविः पाशेनारभइत्याह सत्यं वा ऋतं सत्येनैवैनमृतेनारभतेक्ष्णया परिहरति वध्यंहि प्रत्यंचं प्रतिमुंचन्ति व्यावृत्त्यै धर्षामानुषानिति नियुनक्ति धृत्याअद्भ्यः (३) त्वौषधीभ्यः प्रोक्षामीत्याहाद्भ्योह्येषओषधीभ्यः संभवति यत्पशुरपां पेरुरसी-

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

त्याहैषह्यपां पातायोमेधायारभ्यतै स्वात्तंचित्सदेवꣳ हव्यमापोदेवीः स्वदतैनमित्याह स्वदयत्येवैनं-
मुपरिष्टात्प्रोक्षत्युपरिष्टादेवैनं मेध्यं करोति पाययत्यंतरतएवैनम् (४) मेध्यं करोत्यधस्तादुपोक्ष-
ति सर्वतएवैनं मेध्यं करोति —१०) [इतीत्यभ्यएनंदशच] ॥ ६ ॥ अग्निना वै होत्रा दे-
वाअसुरानभ्यभवन्नग्नये समिध्यमानायानुब्रूहीत्याह भ्रातृव्याभिभूत्यै सप्तदशसामिधेनीरन्वाह
सप्तदशः प्रजापतिः प्रजापतेराप्त्यै सप्तदशान्वाह द्वादशमासाः पंचर्तवः ससंवत्सरः संवत्सरं प्रजा
अनुप्रजायन्ते प्रजानां प्रजननाय देवावै सामिधेनीरनूच्य यज्ञं नान्वपश्यन्त्सप्रजापतिस्तूष्णीमा-
घारम् (१) आघारयत्ततोवै देवायज्ञमन्वपश्यन् यत्तूष्णीमाघारमाघारयति यज्ञस्यानुख्यात्याअ-
सुरेषु वै यज्ञआसीत्तं देवास्तूष्णीꣳहोमेनावृंजत यत्तूष्णीमाघारमाघारयति भ्रातृव्यस्यैव तद्य-
ज्ञं वृङ्क्तेपरिधीन्त्संमार्ष्टि पुनात्येवैनान्त्रिस्त्रिः संमार्ष्टि त्र्यावृद्धियज्ञोथो रक्षसामपहत्यै द्वादश संप-
द्यन्ते द्वादश (२) मासाः संवत्सरः संवत्सरमेव प्रीणात्यथो संवत्सरमेवास्माउपदधाति सुवर्गस्य
लोकस्य समष्ट्यै शिरोवा एतद्यज्ञस्य यदाघारोग्निः सर्वादेवतायदाघारमाघारयति शीर्षतएव य-
ज्ञस्य यजमानः सर्वादेवताअवरुन्धे शिरोवा एतद्यज्ञस्य यदाघारआत्मा पशुराघारमाघार्यपशु-
ꣳ समनक्त्यात्मन्नेव यज्ञस्य (३) शिरः प्रतिदधाति सन्तै प्राणोवायुना गच्छतामित्याह वायुदे-
वत्योवै प्राणोवायावेवास्य प्राणं जुहोति संयजत्रैरंगानि संयज्ञपति राशिषेत्याह यज्ञपतिमेवास्या
शिषं गमयति विश्वरूपोवै त्वाष्ट्रउपरिष्टात्पशुमभ्यवमीत्तस्मादुपरिष्टात्पशोनावद्यन्ति यदुपरिष्टा-

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

त्पशुꣳ समनक्ति मेध्यमेव (४) एनं करोत्यृत्विजो वृणीते छंदाꣳस्येव वृणीते सप्तवृणीते सप्त ग्राम्याः पशवः सप्तारण्याः सप्त छंदाꣳस्युभयस्यावरुध्याएकादश प्रयाजान् यजति दश वै पशोः प्राणाआत्मैकादशोयावानेव पशुस्तं प्रयजति वपामेकः परिशयआत्मैवात्मानं परिशये वज्रोवै स्वधितिर्वज्रोयूपशकलोघृतं खलु वै (५) देवावज्रं कृत्वा सोममघ्नन्घृतेनाक्तौ पशुं त्रायेथामित्याह वज्रेणैवैनं वशे कृत्वालभते—१८) [आघारद्वादशयज्ञस्यैववाअष्टादशच]

॥ ७ ॥ पर्यग्निकरोति सर्वहुतमेवैनं करोत्यस्कंदायास्कंनꣳ हि तद्यद्धुतस्य स्कंदति त्रिः पर्यग्निकरोति त्र्यावृद्धियज्ञोथो रक्षसामपहत्यै ब्रह्मवादिनोवदंत्यन्वारभ्यः पशू३ नान्वारभ्या३ इति मृत्यवे वा एषनीयते यत्पशुस्तं यदन्वारभेत प्रमायुकोयजमानःस्यादथो खल्वाहुः सुवर्गाय वा एषलोकाय नीयते यत् (१) पशुरिति यन्नान्वारभेत सुवर्गाल्लोकाद्यजमानोहीयेत वपाश्रपणीभ्यामन्वारभते तन्नेवान्वारब्धं नेवानन्वारब्धमुप प्रेष्यहोतर्हव्यादेवेभ्यइत्याहेषितꣳ हि कर्म क्रियते रेवतीर्यज्ञपतिं प्रियधाविशतेत्याह यथा यजुरेवैतदग्निना पुरस्तादेति रक्षसामपहत्यै पृथिव्याः संपृचः पाहीति बर्हिः (२) उपास्यत्यस्कंदायास्कंनꣳ हि तद्यद्बर्हिषि स्कंदत्यथो बर्हिषदमेवैनं करोति पराङावर्तते ध्वर्युः पशोःसंज्ञप्यमानात्पशुभ्यएव तन्निन्हुतआत्मनोनाव्रस्काय गच्छति श्रियं प्रपशूनाप्नोति यएवं वेद पश्चाल्लोकावा एषा प्राच्युदानीयते यत्पत्नी नमस्तआतानेत्याहादित्यस्य वै रश्मयः (३) आतानास्तेभ्यएव नमस्करोत्यनर्वाप्रेहीत्याह भ्रातृव्योवा अर्वा

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

भ्रातृंव्यापनुत्त्यै घृतस्य कुल्यामनुं सह प्रजया सह रायस्पोषेणेत्याहाशिषमेवैतामाशास्त आपो देवीः शुद्धायुव इत्याह यथा यजुरेवैतत् — ३७) [यद्बर्हीरश्मयः सप्तत्रिꣳशच्च] ॥ ८ ॥ पशोर्वा आलब्धस्य प्राणाञ्छुगृच्छति वाक्त आप्यायतां प्राणस्त आप्यायतामित्याह प्राणेभ्य एवास्य शुचꣳ शमयति सा प्राणेभ्योधि पृथिवीꣳ शुक्प्रविशति शमहोभ्यामिति निनयत्यहोरात्राभ्यामेव पृथिव्यै शुचꣳ शमयत्योषधे त्रायस्वैनꣳ स्वधिते मैनꣳ हिꣳसीरित्याह वज्रो वै स्वधितिः (१) शान्त्यै पार्श्वत आच्छ्यति मध्यतो हि मनुष्या आच्छ्यन्ति तिरश्चीनमाच्छ्यत्यनूचीनꣳ हि मनुष्या आच्छ्यन्ति व्यावृत्त्यै रक्षसां भागोसीति स्थविमतो बर्हिरक्त्वापास्यत्यस्नैव रक्षाꣳसि निरवदयत इदमहꣳ रक्षोधमं तमो नयामि योस्मान्द्वेष्टि यं च वयं द्विष्म इत्याह द्वौ वाव पुरुषौ यं चैव (२) द्वेष्टि यश्चैनं द्वेष्टि तावुभावधमं तमो नयतीषे त्वेति वपामुत्खिदतीच्छत इव ह्येष यो यजते यदुपतृन्द्याद्रुद्रोस्य पशून्घातुकः स्याद्यन्नोपतृन्द्याद्यता स्यादन्ययोपतृणत्त्यन्यया न धृत्यै घृतेन द्यावापृथिवी प्रोर्ण्वाथामित्याह द्यावापृथिवी एव रसेनानक्त्यच्छिन्नः (३) रायः सुवीर इत्याह यथा यजुरेवैतत्क्रूरमिव वा एतत्करोति यद्वपामुत्खिदत्युर्वन्तरिक्षमन्विहीत्याह शान्त्यै प्र वा एषोस्माल्लोकाच्च्यवते यः पशुं मृत्यवे नीयमानमन्वारभते वपाश्रपणी पुनरन्वारभतेस्मिन्नेव लोके प्रतितिष्ठत्यग्निना पुरस्तादेति रक्षसामपहत्या अथो देवता एव हव्येन (४) अन्वेति नान्तममङ्गारमतिहरेद्यदन्तममङ्गारमतिहरेद्देवता अतिमन्येत वायो वीहि स्तोकानामित्याह तस्माद्विभक्ताः स्तोका अव पद्यन्ते ग्रं वा एतत्पशूनां

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

यद्वपाग्रमोषधीनां बर्हिरग्रेणैवाग्रꣳ समर्धयत्यथो ओषधीष्वेव पशून्प्रतिष्ठापयति स्वाहाकृतीभ्यः प्रेष्येत्याह (५) यज्ञस्य समिष्ट्यै प्राणापानौ वा एतौ पशूनां यत्पृषदाज्यमात्मा वपा पृषदाज्यमभि-घार्य वपामभिघारयत्यात्मन्नेव पशूनां प्राणापानौ दधाति स्वाहोर्ध्वनभसं मारुतं गच्छतमित्या-होर्ध्वनभा ह स्म वै मारुतो देवानां वपाश्रपणी प्रहरति तेनैवैने प्रहरति विषूची प्रहरति तस्माद्विष्वञ्चौ प्राणापानौ (६) [स्वधितिश्चैवाच्छिन्नोहꣳऽयेनाहुषट्चत्वारिꣳशच्च] ॥ ९ ॥ पशुमालभ्य पुरोडाशं निर्वपति समेधमेवैनमालभते वपया प्रचर्य पुरोडाशेन प्रचरत्यूर्ग्वै पुरोडाश ऊर्जमेव पशूनां मध्यतो-दधात्यथो पशोरेव छिद्रमपि दधाति पृषदाज्यस्योपहत्य त्रिः पृच्छति शृतꣳ हवी३ः शमितरिति त्रिषत्या हि देवा योऽशृतꣳ शृतमाह स एनसा प्राणापानौ वा एतौ पशूनाम् (१) यत्पृषदाज्यं पशोः खलु वा आलब्धस्य हृदयमात्माभिसमेति यत्पृषदाज्येन हृदयमभिघारयत्यात्मन्नेव पशूनां प्राणापानौ दधाति पशुना वै देवाः सुवर्गं लोकमायन्ते मन्यन्त मनुष्या नोऽन्वाभविष्यन्तीति तस्य शिरश्छित्त्वा मेधं प्राक्षारयन्त्स प्रक्षोऽभवत्तत्प्रक्षस्य प्रक्षत्वं यत्प्लक्षशाखोत्तरबर्हिर्भवति समेधस्यैव (२) पशोरवद्यति पशुं वै ह्रियमाणꣳ रक्षाꣳस्यनुसचन्तेऽन्तरा यूपं चाहवनीयं च हरति रक्षसा-मपहत्यै पशोर्वा आलब्धस्य मनोऽपक्रामति मनोतायै हविषोऽवदीयमानस्यानुब्रूहीत्याह मन एवा-स्यावरुन्ध एकादशावदानान्यवद्यति दश वै पशोः प्राणा आत्मैकादशो यावानेव पशुस्तस्याव (३) द्यति हृदयस्याग्रेऽवद्यत्यथ जिह्वाया अथ वक्षसो यद्वै हृदयेनाभिगच्छति तज्जिह्वया वदति य-

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

जिह्वया वदति तदुरसोधिनिर्वदत्येतद्वै पशोर्यथा पूर्वं यस्यै वमवदाय यथा काममुत्तरेषामवद्यति यथापूर्वमेवास्य पशोरवत्तं भवति मध्यतोगुदस्यावद्यति मध्यतोहि प्राणउत्तमस्यावद्यति (४) उत्तमोहि प्राणोयदीतरं यदीतरमुभयमेवाजामिजायमानोवै ब्राह्मणस्त्रिभिर्ऋणवा जायते ब्रह्मचर्येणर्षिभ्योयज्ञेन देवेभ्यः प्रजया पितृभ्यएषवा अनृणोयः पुत्री यज्वा ब्रह्मचारिवासी तदव-दानैरेवावदयते तदवदानानामवदानत्वं देवासुराः संयत्ताआसन्ते देवाअग्निमब्रुवन्त्वया वीरेणा-सुरानभिभवामेति (५) सोब्रवीद्वरं वृणै पशोरुद्धारमुद्धराइति सएतमुद्धारमुदहरतदोःपूर्वार्धस्य गुदं मध्यतः श्रोणिं जघनार्धस्य ततोदेवाअभवन्परासुरायत्त्र्यङ्गाणा२ समवद्यति भ्रातृव्याभिभूत्यै भवत्यात्मना परास्य भ्रातृव्योभवत्यक्ष्णयावद्यति तस्मादक्ष्णया पशवोङ्गानि प्रहरन्ति प्रतिष्ठित्यै —४५) [पशूनामेवावद्यतीतिपंचचत्वारिꣳशच्च] ॥१०॥ मेदसा स्रुचौ प्रोर्णोति मेदोरूपावै पश-वोरूपमेव पशुषु दधाति यूषन्नवधाय प्रोर्णोति रसोवा एषपशूनां यद्यूरसमेव पशुषु दधाति पार्श्वेन वसाहोमं प्रयौति मध्यं वाएतत्पशूनां यत्पार्श्वꣳ रसएषपशूनां यद्वसा यत्पार्श्वेन वसाहोमं प्रयौति मध्यतएव पशूनाꣳ रसं दधाति घ्नंति (१) वाएतत्पशुं यत्संज्ञपयन्त्यैन्द्रः खलु वै देवतया प्राण-ऐन्द्रोपानऐन्द्रः प्राणोअंगेअंगे निदेध्यदित्याह प्राणापानावेव पशुषु दधाति देवत्वष्टर्भूरि तेसꣳस-मेत्वित्याह त्वाष्ट्राहि देवतया पशवोविषुरूपायत्सलक्ष्माणोभवथेत्याह विषुरूपाह्येते संतः सलक्ष्मा-णएतर्हि भवंति देवत्रायंतं (२) अवसेसखायोनुत्वा मातापितरोमदंत्वित्याहानुमतमेवैनं मात्रा-

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

पित्रा सुवर्गं लोकं गमयत्यर्धंचैवंसाहोमं जुहोत्यसौ वा अर्धश्चेंइयमर्धश्चेंइमे एव रसेनानाक्ति दिशो जुहोति दिशएव रसेनानक्त्यथो दिग्भ्यएवोर्ज॑ꣳरसमवरुन्धे प्राणापानौ वा एतौ पशूनां यत्पृषदाज्यं वानस्पत्याः खलु (३) वै देवतया पशवोयत्पृषदाज्यस्योपहत्याहवनस्पतयेनुब्रूहि वनस्पतये प्रेष्येति प्राणापानावेव पशुषु दधात्यन्यस्यान्यस्य समवत्तꣳसमवद्यति तस्मान्नानारूपाः पशवोयूष्णोपसिंचति रसोवा एषपशूनां यद्यूस्तमेव पशुषु दधातीडामुपह्वयते पशवोवा इडा पशूनेवोपह्वयते चतुरुपह्वयते (४) चतुष्पादोहि पशवोयं कामयेतापशुः स्यादित्यमेदस्कं तस्माआदध्यान्मेदोरूपावै पशवोरूपेणैवैनं पशुभ्योनिर्भजत्यपशुरेव भवति यं कामयेत पशुमान्त्स्यादिति मेदस्वत्तस्माआदध्यान्मेदोरूपावै पशवोरूपेणैवास्मै पशूनवरुन्धे पशुमानेव भवति प्रजापतिर्यज्ञमसृजत सआज्यम् (५) पुरस्तादसृजत पशुं मध्यतःपृषदाज्यं पश्चात्तस्मादाज्येन प्रयाजाइज्यन्तेपशुनामध्यतः पृषदाज्येनानूयाजास्तस्मादेतन्मि श्रमिव पश्चात्सृष्टꣳ ह्येकादशानूयाजान् यजति दश वै पशोःप्राणाआत्मैकादशोयावानेव पशुस्तमनुयजति घ्नंति वा एतत्पशुं यत्संज्ञपयन्ति प्राणापानौ खलुवा एतौ पशूनां यत्पृषदाज्यं यत्पृषदाज्येन (६) अनूयाजान् यजति प्राणापानावेव पशुषु दधाति — ६) [घ्नंतियन्तंखलुह्वयतआज्यंयत्पृषदाज्येनषट्च [॥ ११ ॥ चात्वालात् (३१४) त्सुवर्गाय (३००) वैष्णव्या (३११) पृथिव्यै (४४२) साध्या (२१८) इषे (२१०) ऽग्निना (२६८) पर्यग्नि (१८७) पशोः (२९६) पशुं

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

(२९५) मेदसे (३०६) कांदश (३१५५) ॥ इतितैत्ति० षष्ठकाण्डेतृतीयप्रपाठकः ॥३ ॥
हरिः ओम् ॥ यज्ञेन वै प्रजापतिः प्रजाअसृजत ताउपयद्भिरेवासृजत यदुपयजंउप यजंति प्रजाएव तद्यजमानः सृजते जघनार्धादवद्यति जघनार्धाद्धि प्रजाः प्रजायन्ते स्थविमतोवद्यति स्थविमतोहि प्रजाः प्रजायन्ते सँभिंदन्नवद्यति प्राणानामसंभेदाय न पर्यावर्तयति यत्पर्यावर्तयेदुदावर्तः प्रजाग्राहुकः स्यात्समुद्रं गच्छ स्वाहेत्याह रेतः (१) एव तद्दधात्यंतरिक्षंगच्छस्वाहेत्याहांतरिक्षेणैवास्मैप्रजाः प्रजनयत्यंतरिक्ष ह्यनुप्रजाः प्रजायन्ते देव ँ सवितारंगच्छस्वाहेत्याह सवितृप्रसूतएवास्मै प्रजाः प्रजनयत्यहोरात्रे गच्छस्वाहेत्याहाहोरात्राभ्यामिवास्मै प्रजाः प्रजनयत्यहोरात्रे ह्यनु प्रजाः प्रजायन्ते मित्रा वरुणौ गच्छ स्वाहा (२) इत्याह प्रजास्वेव प्रजातासु प्राणापानौदधाति सोमं गच्छस्वाहेत्याह सौम्याहि देवतया प्रजायज्ञं गच्छस्वाहेत्याह प्रजाएव यज्ञियाः करोति छंदाँ ँसि गच्छ स्वाहेत्याह पशवोवै छन्दाँ ँसि पशूनेवावरुंधे द्यावापृथिवी गंच्छ स्वाहेत्याह प्रजाएव प्रजाता द्यावापृथिवीभ्यामुभयतः परिगृह्णाति नभः (३) दिव्यं गच्छ स्वाहेत्याह प्रजाभ्यएव प्रजाताभ्योवृष्टिं नियच्छत्यग्निं वैश्वानरं गच्छ स्वाहेत्याह प्रजाएव प्रजाताअस्यां प्रतिष्ठापयति प्राणानां वा एषोवद्यति योवद्यति गुदस्य मनोमेहार्दियच्छेत्याह प्राणानेव यथास्थानमुपह्वयते पशोर्वा आलब्धस्य हृदय ँ शुगृच्छति साहृदयशूलम् (४) अभिसमेति यत्पृथिव्या ँ हृदयशूलमुद्वासयेत्पृथिवी ँ शुचार्पयेद्यदप्स्वपः शुचार्पयेच्छुष्कस्य चार्द्रस्य च संधावुद्वासयत्युभय-

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

स्य शांत्यै यं द्विष्यात्तं ध्ययिच्छुचैवैनमर्पयति — ३२) [रेतःस्वाहानभोहृदयशूलंद्वात्रिꣳशच] ॥ १ ॥ देवावै यज्ञमाग्नीध्रे व्यभजंत ततोयदत्यशिष्यत तदब्रुवन्वसंतुनुनइदमिति तद्वसतीवरीणां वसतीवरित्वं तस्मिन्प्रातर्नसमशक्नुवन्तदप्सु प्रावेशयन्तावसतीवरीरभवन्वसतीवरीर्गृह्णाति यज्ञोवै वसतीवरीर्यज्ञमेवारभ्य गृहीत्वोपवसति यस्यागृहीताअभिनिम्रोचेदनारब्धोस्य यज्ञः स्यात् (१) यज्ञंविच्छिंद्याज्ज्योतिष्यावा गृह्णीयाद्धिरण्यं वावधायसशुक्राणामेव गृह्णाति योवा ब्राह्मणोबहुयाजी तस्य कुंभ्यानां गृह्णीयात्सहि गृहीतवसतीवरीकोवसतीवरीर्गृह्णाति पशवोवै वसतीवरीः पशूनेवारभ्य गृहीत्वोपवसतियदन्वीपंतिष्ठन्गृह्णीयान्निर्मार्गुकाअस्मात्पशवस्युः प्रतीपं तिष्ठन्गृह्णाति प्रतिरुध्यैवास्मै पशून्गृह्णातींद्रः (२) वृत्रमहन्त्सो१पो१भ्यम्रियत तासां यन्मेध्यं यज्ञियꣳ सदेवमासीत्तदत्यमुच्यत तावहंतीरभवन्वहंतीनां गृह्णाति याएव मेध्यायज्ञियाः सदेवाआपस्तासामेव गृह्णाति नांतमावहन्तीरतीयाद्यदंतमावहंतीरतीयाद्यज्ञमतिमन्येत नस्थावराणां गृह्णीयाद्वरुणगृहीतावै स्थावरायत्स्थावराणां गृह्णीयात् (३) वरुणेनास्य यज्ञं ग्राहयेद्यद्वै दिवा भवत्यपोरात्रिः प्रविशति तस्मात्ताम्राआपोदिवादद्दश्रे यन्नक्तं भवत्यपोहः प्रविशति तस्माचन्द्राआपोनक्तं दद्दश्रेछायायैचातपंतश्च संधौ गृह्णात्यहोरात्रयोरेवास्मै वर्णं गृह्णाति हविष्मतीरिमाआपइत्याह हविष्कृतानामेव गृह्णाति हविष्माꣳअस्तु (४) सूर्यइत्याह सशुक्राणामेव गृह्णात्यनुष्टुभागृण्हाति वाग्वा अनुष्टुग्वाचैवैनाः सर्वयागृण्हाति चतुष्पदयर्चागृह्णाति त्रिः

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

सादयति सप्तसंपद्यन्ते सप्तपदा शक्वरी पशवः शक्वरी पशूनेवावरुन्धेऽस्मै वै लोकाय गार्हपत्यआ-धीयतेऽमुष्माआहवनीयोयद्गार्हपत्यउपसादयेदस्मिन्लोके पशुमान्त्स्याद्यदाहवनीयेऽमुष्मिन् (५) लोके पशुमान्त्स्यादुभयोरुपसादयत्युभयोरेवैनं लोकयोः पशुमंतं करोति सर्वतः परिहरति रक्षसा-मपहत्याइंद्राग्नियोर्भागधेयीः स्थेत्याह यथायजुरेवैतदाग्नीध्रउपवासयत्येतद्वै यज्ञस्यापराजितं य-दाग्नीध्रं यदेव यज्ञस्यापराजितं तदेवैनाउपवासयति यतः खलु वै यज्ञस्य विततस्य न क्रियते (६) तदनुयज्ञꣳ रक्षाꣳस्यवचरंति यद्वहंतीनां गृह्णाति क्रियमाणमेव तद्यज्ञस्य शये रक्षसामन-न्ववचाराय नह्येताईलयंत्यातृतीयसवनात्परिशेरे यज्ञस्य संतत्यै —२६) [स्यादिंद्राग्नियोर्गृह्णीयाद-स्त्वमुष्मिन्क्रियतेषड्विꣳशतिश्च] ॥ २ ॥ ब्रह्मवादिनोवदंति सत्वाअध्वर्युः स्याद्यः सोममुपाव-हरन्त्सर्वाभ्योदेवताभ्यउपावहरेदिति हृदे त्वेत्याह मनुष्येभ्यएवैतेन करोति मनसे त्वेत्याह पितृ-भ्यएवैतेन करोति दिवेत्वासूर्यायत्वेत्याहदेवेभ्यएवैतेनकरोत्येतावतीर्वै देवतास्ताभ्यएवैनꣳ सर्वा-भ्यउपावहरति पुरावाचः (१) प्रवदितोः प्रातरनुवाकमुपाकरोति यावत्येव वाक्तामवरुन्धे पो-ग्रेभिव्याहरति यज्ञोवा आपोयज्ञमेवाभिवाचं विसृजति सर्वाणि छन्दाꣳस्यन्वाह पशवोवै छ-न्दाꣳसि पशूनेवावरुन्धे गायत्रिया तेजस्कामस्य परिदध्यात्त्रिष्टुभेन्द्रियकामस्य जगत्या पशुका-मस्यानुष्टुभा प्रतिष्ठाकामस्य पङ्क्त्या यज्ञकामस्य विराजान्नकामस्य शृणोत्वग्निः समिधाहवम् (२) मइत्याह सवितृप्रसूतएव देवताभ्योनिवेद्यापोच्छैत्यपइष्यहोतरित्याहेषितꣳ हि कर्म क्रियते मै-

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

त्रावरुणस्य चमसाध्वर्यवाद्रवेत्याह मित्रावरुणौवा अपां नेतारौ ताभ्यामेवैनाअच्छैति देवीरापो-अपांनपादित्याहाहुत्यैवैनानिष्क्रीय गृह्णात्यथो हविष्कृतानामेवाभिघृतानां गृह्णाति (३) कार्षिरसी त्याह शमलमेवासामपप्लावयति समुद्रस्यवोक्षित्या उन्नयइत्याह तस्मादद्यमानाःपीयमानाआपोन क्षीयंते योनिर्वै यज्ञस्य चात्वालं यज्ञोवसतीवरीर्होतृचमसं च मैत्रावरुणचमसंच सꣳस्पर्श्यवसतीवरी र्व्यानयति यज्ञस्य सयोनित्वायाथो स्वादेवैनायोनेः प्रजनयत्यध्वर्योवैरपा ३ इत्याहोत (४) ईमन-न्नमुरुतेमाःपश्येति वा वै तदाह यद्यग्निष्टोमोजुहोति यद्युक्थ्यः परिधौ निमार्ष्टि यद्यतिरात्रोयजुर्व दन्प्रपद्यते यज्ञक्रतूनां व्यावृत्त्यै—२५) [वाचोहवंगृह्णात्युतपञ्चविꣳशतिश्च]॥ ३॥ देवस्य त्वा सवितुः प्रसवइति ग्रावाणमादत्ते प्रसूत्याअश्विनोर्बाहुभ्यामित्याहाश्विनौ हि देवानामध्वर्यू आस्तां पूष्णोहस्ताभ्यामित्याह यत्यैपशवोवै सोमोव्यानउपाꣳशुसवनोयदुपाꣳशुसवनमभिमिमीते व्यानमेव पशुषु दधातीन्द्रायत्वेन्द्रायत्वेति मिमीतइंद्राय हि सोमआह्रियते पञ्चकृत्वोयजुषाभिमीते (१) पञ्चा क्षरापङ्क्तिः पाङ्क्तोयज्ञोयज्ञमेवावरुन्धे पंचकृत्वस्तूष्णीं दश संपद्यन्ते दशाक्षरा विराडन्नं विराड्विराजैवा न्नाद्य मवरुन्धेश्वात्रास्थ वृत्रतुरइत्याहैषवा अपाꣳसोमपीथोयएवं वेद नाप्स्वार्तिमार्छति यत्ते सोम दिविज्योतिरित्याहैभ्यएवैनम् (२) लोकेभ्यः संभरति सोमोवै राजा दिशोभ्यध्यायत्सदिशोनुप्रावि-शत्प्रागपागुदगधरागित्याह दिग्भ्यएवैनꣳसंभरत्यथो दिशएवास्माअवरुन्धेंबनिष्वरेत्याह कामु-काएनꣳस्त्रियोभवंति यएवं वेद यत्ते सोमादाभ्यं नाम जागृवीति (३) आहैषवै सोमस्य सो-

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

मपीथोयएवं वेद न सौम्यामार्तिमार्च्छति घ्नंति वा एतत्सोमं यदभिषुण्वंत्यꣳशूनपगृह्णाति त्रा-
यतएवैनं प्राणावा अꣳशवः पशवः सोमोꣳशून्पुनरपि सृजति प्राणानेव पशुषु दधाति द्वौ द्वा-
वपि सृजति तस्माद्द्वौद्वौ प्राणाः—४४) [मिमीतएनमितिचतुश्चत्वारिꣳशञ्च] ॥ ४ ॥ प्राणोवा
एषयदुपाꣳशुर्यदुपाꣳश्वंग्राग्रहागृह्यंते प्राणमेवानुप्रयंन्त्यरुणोहस्माहौपवेशिः प्रातःसवनएवाहं य-
ज्ञꣳसꣳस्थापयामि तेन ततः सꣳस्थितेन चरामीत्यष्टौ कृत्वोग्रेभिषुणोत्यष्टाक्षरा गायत्री गायत्रं
प्रातःसवनं प्रातःसवनमेव तेनाप्नोत्येकादशकृत्वोद्वितीयमेकादशाक्षरा त्रिष्टुप्त्रैष्टुभं माध्यंदिनं (१)
सवनं माध्यंदिनमेव सवनं तेनाप्नोति द्वादशकृत्वस्तृतीयं द्वादशाक्षरा जगतीजागतं तृतीयसवनं
तृतीयसवनमेव तेनाप्नोत्येताꣳ हवाव सयज्ञस्य सꣳस्थितिमुवाचास्कंदायास्कन्नꣳ हितद्यद्यज्ञस्य
सꣳस्थितस्य स्कंदत्यथो खल्वाहुर्गायत्री वाव प्रातःसवनेनाति वादइत्यनतिवादुकएनं भ्रातृव्यो
भवति यएवं वेद तस्मादष्टावष्टौ (२) कृत्वोभिषुत्यं ब्रह्मवादिनोवदंति पवित्रवंतोन्ये ग्रहा-
गृह्यन्ते किंपवित्रउपाꣳशुरिति वाक्पवित्रइति ब्रूयाद्वाचस्पतये पवस्ववाजिन्नित्याह वाचैवैनं
पवयति वृष्णोअꣳशुभ्यामित्याह वृष्णोह्येतावꣳशू यौ सोमस्य गभस्तिपूतइत्याह गभस्तिनाह्येनं
पवयंति देवोदेवानां पवित्रमसीत्याह देवोह्येषः (३) सन्देवानां पवित्रं येषां भागोसि तेभ्य-
स्त्वेत्याह येषाꣳ ह्येषभागस्तेभ्यएनं गृह्णाति स्वांकृतोसीत्याह प्राणमेव स्वमकृतमधुमतीर्न-
इषस्कृधीत्याह सर्वमेवास्माइदꣳ स्वदयति विश्वेभ्यस्त्वेंद्रियेभ्योदिव्येभ्यः पार्थिवेभ्यइत्याहोभये

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

ष्वेव देवमनुष्येषु प्राणान्दधाति मनस्त्वा (४) अष्टित्याह मनएवाश्नुतउर्वन्तरिक्षमन्विहीत्याहान्त-
रिक्षदेवत्योह्हि प्राणः स्वाहा त्वासुभवः सूर्यायेत्याह प्राणावै स्वभवसोदेवास्ते ष्वेव परोक्षं जुहोति
देवेभ्यस्त्वामरीचिपेभ्यइत्याहादित्यस्य वै रश्मयोदेवामरीचिपास्तेषां तद्भागधेयं तानेव तेन प्रीणा
ति यदिकामयेत वर्षुकः पर्जन्यः (५) स्यादिति नीचाहस्तेन निमृज्याद्वृष्टिमेव नियच्छति यदि
काममेतावर्षुकः स्यादित्युत्तानेन निमृज्याद्वृष्टिमेवोद्यच्छति यद्यभिचरेदमुंजह्यथ त्वाहोष्यामी-
ति ब्रूयादाहुतिमेवैनं प्रेप्सन्हंति यदिदूरेस्यादातमितोस्तिष्ठेत्प्राणमेवास्यानुगत्य हंति यद्यभिचरे-
दमुष्य (६) त्वा प्राणेसादयामीति सादयेदसन्नोवै प्राणः प्राणमेवास्य सादयति षड्भिरश्शुभिः
पवयति षड्वाऋतवऋतुभिरेवैनं पवयति त्रिः पवयति त्रयइमे लोकाएभिरेवैनं लोकैः पवयति ब्रह्म
वादिनोवदंति कस्मात्सत्यात्त्रयः पशूनाꣳ हस्तादानाइति यत्त्रिरंपाꣳशुꣳ हस्तेन विगृह्णाति तस्मात्त्र-
यः पशूनाꣳ हस्तादानाः पुरुषः (७) हस्तीमर्कटः — २) [माध्यंदिनमष्टावष्टावेषत्वापर्ज-
न्योऽमुष्यपुरुषोद्वेच] ॥ ५ ॥ देवावै यद्यज्ञेकुर्वत तदसुराअकुर्वत ते देवाउपाꣳशौ यज्ञꣳ सꣳ-
स्थाप्यमपश्यन्तमुपाꣳशौ समस्थापयन्ते सुरावज्रमुद्यत्य देवानभ्यायंत ते देवाबिभ्यतइन्द्रमुपा-
धावन्तानिन्द्रोन्तर्यामेणान्तरधत्त तदन्तर्यामस्यान्तर्यामत्वं यदन्तर्यामोगृह्यते भ्रातृव्यानेव तद्यजमा-
नोन्तर्धत्तेन्तस्ते (१) दधामि द्यावापृथिवी अन्तरुर्वन्तरिक्षमित्याहैभिरेव लोकैर्यजमानोभ्रातृव्या-
नन्तर्धत्ते ते देवाअमन्यतेन्द्रोवाइदमभूद्यद्वयꣳ स्मइति ते ब्रुवन्मघवन्ननुनआभजेति सजोषादेवै-

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

रवरैः परैश्चेत्यब्रवीद्ये चैव देवाः परे येचावरे तानुभयान् (२) अन्वाभजत्सजोषादेवैरवरैः परैश्चेत्याह ये चैव देवाः परे येचावरे तानुभयानन्वाभजत्यंतर्यामेमघवन्मादयस्वेत्याह यज्ञादेव यजमानंनांतरेत्युपयामगृहीतोसीत्याहापानस्य धृत्यै यदुभावपवित्रौ गृह्येयातां प्राणमपानोनुन्यृच्छेत्प्रमायुकः स्यात्पवित्रवानंतर्यामोगृह्यते (३) प्राणापानयोर्विधृत्यै प्राणापानौ वा एतौ यदुपाꣳश्वंतर्यामौ व्यानउपाꣳशुसवनोयं कामयेतप्रमायुकः स्यादित्यसꣳस्पृष्टौ तस्यसादयेद्व्यानेनैवास्य प्राणापानौ विच्छिनत्ति ताजक्प्रमीयते यं कामयेत सर्वमायुरियादिति सꣳस्पृष्टौ तस्य सादयेद्व्यानेनैवास्य प्राणापानौ संतनोति सर्वमायुरेति — ४४) [तउभयान्गृह्यतेचतुश्चत्वारिꣳशच्च] ॥ ६ ॥ वाग्वा एषा यदैन्द्रवायवोयदैन्द्रवायवाग्राग्रहागृह्यन्ते वाचमेवानु प्रयंति वायुं देवाअब्रुवन्त्सोमꣳ राजानꣳ हनामेति सोब्रवीद्वरं वृणै मदग्राएव वोग्रहागृह्यांताइतितस्मादैंद्रवायवाग्राग्रहागृह्यन्ते तमघ्नन्त्सोपूयत्तं देवानोपाधृष्णुवन्ते वायुमब्रुवन्निमं नः स्वदय (१) इति सोब्रवीद्वरं वृणै मद्देवत्यान्येव वः पात्राण्युच्यान्ताइति तस्मान्नानादेवत्यानि संति वायव्यान्युच्यन्ते तमेभ्योवायुरेवास्वदयन्तस्मात्पूयति तत्प्रवाते विषजंति वायुर्हितस्य पवयिता स्वदयिता तस्य विग्रहणं नाविन्दन्त्सादितिरब्रवीद्वरं वृणाअथमयाविगृह्णीध्वं मद्देवत्याएव वः सोमाः (२) सन्नाअसन्नित्युपयामगृहीतोसीत्याहादितिदेवत्यास्तेन. यानिहि दारुमयाणि पात्राण्यस्यैतानि योनेः संभूतानि यानि मृन्मयानि साक्षात्तान्यस्यै तस्मादेवमाह वाग्वै पराच्य-

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

व्याकृतावदत्ते देवाइन्द्रमब्रुवन्निमां नोवाचं व्याकुर्विति सोऽब्रवीद्वरं वृणै मह्यं चैवैषवायवे च सह (३), गृह्यातांइति तस्मादैंद्रवायवः सहगृह्यते तामिंद्रोमध्यतोऽवक्रम्य व्याकरोत्तस्मादियं व्याकृतावागुद्यते तस्मात्सकृदिंद्राय मध्यतोगृह्यते द्विर्वायवे द्वौहिसवरांवृणीत— २८) [स्वद्यसोमाःसहाष्टाविंशतिश्च] ॥ ७ ॥ मित्रं देवाअब्रुवन्त्सोमं राजानं हनामेति सोऽब्रवीन्नाहं सर्वस्य वा अहं मित्रमस्मीति तमब्रुवन् हनामैवेति सोऽब्रवीद्वरं वृणै पयसैव मेसोमं श्रीणन्निति तस्मान्मैत्रावरुणं पयसा श्रीणंति तस्मात्पशवोपाक्रामन्मित्रः सन्क्रूरमकरिति क्रूरमिव खलु वा एषः (१) करोति यः सोमेन यजते तस्मात्पशवोपक्रामन्ति यन्मैत्रावरुणं पयसा श्रीणाति पशुभिरेव तन्मित्रं समर्धयति पशुभिर्यजमानं पुरा खलु वा वैवं मित्रोवेदपमत्क्रूरं चक्रुषः पशवः क्रमिष्यंतीति तस्मादेवमवृणीत वरुणं देवाअब्रुवन्त्वयांशभुवा सोमं राजानं हनामेति सोऽब्रवीद्वरं वृणै मह्यं च (२) एवैषमित्राय च सह गृह्यातांइति तस्मान्मैत्रावरुणः सह गृह्यते तस्माद्राज्ञा राजानमंशभुवा घ्नंति वैश्येनवैश्यंशूद्रेण शूद्रं नवा इदं दिवा न नक्तमासीदव्यावृत्तं तेदेवामित्रावरुणावब्रुवन्निदं नोविवासयतमिति तावब्रूतां वरं वृणावहाएकएवावत्पूर्वोग्रहोगृह्यातांइति तस्मादैंद्रवायवः (३) पूर्वोमैत्रावरुणाद्गृह्यते प्राणापानौ ह्येतौ यदुपांशंतर्यामौ मित्रोहरजनयद्वरुणोरात्रिं ततोवा इदं व्यौच्छद्यन्मैत्रावरुणोगृह्यते व्युष्टयै— २२) [एषचैंद्रवायुवोद्वाविंशतिश्च] ॥ ८ ॥ यज्ञस्य शिरोऽच्छिद्यत ते देवाअश्विनावब्रु-

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

वन्भिषजौ वै स्थइदं यज्ञस्य शिरः प्रतिधत्तमिति तावब्रूतां वरं वृणावहै ग्रहएवनावत्रापिगृह्य-
तामिति ताभ्यामेतमाश्विनमगृह्णन्ततोवै तौ यज्ञस्य शिरः प्रत्यधत्तां यदाश्विनोगृह्यते यज्ञस्य
निष्कृत्यै तौ देवाअब्रुवन्नपूतौ वा इमौ मनुष्यचरौ (१) भिषजाविति तस्माद्ब्राह्मणेन भेषजं
न कार्यमपूतोह्ये१षोमेध्योयोभिषक्तौ बहिष्पवमानेन पवयित्वा ताभ्यामेतमाश्विनमगृह्णन्तस्मा-
द्बहिष्पवमाने स्तुतआश्विनोगृह्यते तस्मादेवं विदुषाबहिष्पवमानउपसद्यः पवित्रं वै बहिष्पवमा-
नआत्मानमेव पवयते तयोस्त्रेधा भैषज्यं विन्यदधुरग्नौ तृतीयमप्सु तृतीयं ब्राह्मणे तृतीयं तस्मादुदपा-
त्रम् (२) उपनिधाय ब्राह्मणं दक्षिणतोनिषाद्य भेषजं कुर्याद्यावदेव भेषजं तेन करोति समर्धुकमस्य
कृतं भवति ब्रह्मवादिनोवदंति कस्मात्सत्यादेकपात्राद्द्विदेवत्या गृह्यंते द्विपात्राहूयंतइति यदेकं-
पात्रागृह्यंते तस्मादेकोंतरतः प्राणोद्विपात्राहूयंते तस्माद्द्वौद्वौ बहिष्टात्प्राणाः प्राणावा एते यद्द्विदेवत्याः
पात्राणि सादयति तस्मादरिक्ताअंतरतः प्राणायतः खलु वै यज्ञस्य विततस्य न क्रियते तदनुय-
पशवइडा यदिडां पूर्वां द्विदेवत्येभ्यउपह्वयेत (३) पशुभिः प्राणानंतर्दधीत प्रमायुकःस्याद्द्विदेवत्या-
न्भक्षयित्वेडामुपह्वयते प्राणानेवात्मन् धित्वा पशूनुपह्वयते वाग्वाऐंद्रवायवश्चक्षुर्मैत्रावरुणः श्रोत्रमाश्विनः
पुरस्तादैंद्रवायवं भक्षयति तस्मात्पुरस्ताद्वाचा वदति पुरस्तान्मैत्रावरुणं तस्मात्पुरस्ताच्चक्षुषापश्यति
सर्वतः परिहारमाश्विनं तस्मात्सर्वतः श्रोत्रेण शृणोति प्राणावा एते यद्द्विदेवत्याः (४) अरिक्तानि
ज्ञ१रक्षा१स्यवचरंति यदरिक्तानि पात्राणि सादयति क्रियमाणमेव तद्यज्ञस्य शयेरक्षसामनन्ववचाराय

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

चाराय दक्षिणस्य हविर्धानस्योत्तरस्यां वर्तन्याꣳ सादयति वाच्येव वाचं दधात्यातृतीयसवनात्परि- शेरे यज्ञस्य संतत्यै —४६) [मनुष्यचरावुदपात्रमुपह्वयेतद्विदेवत्याःषट्चत्वारिꣳशच्च] ॥ ९ ॥

बृहस्पतिर्देवानां पुरोहितआसीच्छंडामर्कावसुराणां ब्रह्मण्वंतोदेवाआसन्ब्रह्मण्वंतोसुरास्तेऽन्योन्यं नाशक्नुवन्नभिभवितुं ते देवाः शंडामर्कावुपामंत्रयंत तावब्रूतां वरं वृणावहै ग्रहावेव नावत्रापि गृ- ह्येतामिति ताभ्यामेतौ शुक्रामंथिनावगृह्णन्ततोदेवाअभवन्परासुरायस्यैवं विदुषः शुक्रामंथिनौ गृ- ह्येते भवत्यात्मना परा (१) अस्य भ्रातृव्योभवति तौ देवाअपनुद्यात्मनइंद्रायाजुहवुरपनुत्तौ शं डामर्कौसहामुनेति ब्रूयाद्यंद्विष्याद्यमेव द्वेष्टि तेनैनौ सहापनुदते सप्रथमः संकृतिर्विश्वकर्मेत्येवैनावा त्मनइंद्रायाजुहवुरिंद्रोह्येतानि रूपाणि करिक्रदचरदसौ वा आदित्यः शुक्रश्चंद्रमामंथ्यपिगृह्य प्रां- चौ निः (२) क्रामतस्तस्मात्प्रांचौ यंतौ न पश्यंति प्रत्यंचावावृत्य जुहुतस्तस्मात्प्रत्यंचौ यंतौ प- श्यंति चक्षुषी वा एते यज्ञस्य यच्छुक्रामंथिनौ नासिकोत्तरवेदिरभितः परिक्रम्य जुहुतस्तस्मा- दभितोनासिकां चक्षुषी तस्मान्नासिकया चक्षुषी विधृते सर्वतः परिक्रामतोरक्षसामपहत्यै दे- वावै याः प्राचीराहुतीरजुहवुर्ये पुरस्तादसुराआसन्ताꣳस्ताभिः प्र (३) अनुदंत याः प्रतीचीर्ये- पश्चादसुराआसन्ताꣳस्ताभिरपानुदंत प्राचीरन्याआहुतयोहूयंते प्रत्यंचौ शुक्रामंथिनौ पश्चाच्चैव पुरस्ताच्च यजमानोभ्रातृव्यान्प्रणुदते तस्मात्पराचीः प्रजाः प्रवीयंते प्रतीचीर्जायंते शुक्रामंथिनौ वा अनुप्रजाः प्रजायंते त्रीश्चाद्याश्च सुवीराः प्रजाः प्रजनयन्परीहि शुक्रः शुक्रशोचिषा (४)

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

सुप्रजाः प्रजाः प्रजनयन्परीहि मंथी मंथिशोचिषेत्याहैतावै सुवीराया अत्रीरेताः सुप्रजाया आ-
द्याय एवं वेदात्र्यस्य प्रजा जायते नाद्यां प्रजापतेरक्ष्यश्वयत्तत्पराऽपतत्तद्विकंकतं प्राविशत्तद्वि-
कंकतेनारमत तद्यवं प्राविशत्तद्यवेरमत तद्यवस्य (५) यवत्वं यद्वैकंकतं मंथिपात्रं भवति स-
क्तुभिः श्रीणाति प्रजापतेरेव तच्चक्षुः संभरति ब्रह्मवादिनोवदंति कस्मात्सत्यान्मंथिपात्रꣳ स-
दोनाश्नुतइत्यार्तिपात्रꣳहीति ब्रूयाद्यदश्नुवीतांधोध्वर्युः स्यादार्तिमार्छेत्तस्मान्नाश्नुते — ३७) [परा-
निष्प्रशुक्रशोचिषाययवस्यसप्तत्रिꣳशाच्च] ॥ १० ॥ देवावै यद्यज्ञेकुर्वत तदसुराअकुर्वत ते
देवाआग्रयणाग्रान्ग्रहानपश्यन्तानगृह्णत ततोवै तेग्रं पर्यायन् यस्यैवं विदुषआग्रयणाग्राग्रहागृ-
ह्यंतेग्रमेव समानानां पर्येति रुग्णवत्यर्चा भ्रातृव्यवतोगृह्णीयाद्भ्रातृव्यस्यैव रुक्त्वाग्रꣳसमानानां
पर्येति येदेवादिव्येकादशस्थेत्याह (१) एतावतीर्वै देवतास्ताभ्यएवैनꣳ सर्वाभ्योगृह्णात्येषते यो-
निर्विश्वेभ्यस्त्वादेवेभ्यइत्याह वैश्वदेवोह्येषदेवतया वाग्वै देवेभ्योपाक्रामद्यज्ञायातिष्ठमाना ते देवा
वाच्यपक्रांतायां तूष्णीं ग्रहानगृह्णत सामन्यतवागंतर्यंति वैमेति साग्रयणं प्रत्यागच्छत्तदाग्रयण-
स्याग्रयणत्वम् (२) तस्मादाग्रयणे वाग्विसृज्यते यत्तूष्णीं पूर्वे ग्रहागृह्यंते यथात्सारियति म-
आखइयंति नापरात्स्यामीत्युपावसृजत्येवमेव तदध्वर्युराग्रयणं गृहीत्वा यज्ञमारभ्य वाचं वि-
सृजते त्रिर्हिंकरोत्युद्गातॄनेव तद्वृणीतेप्रजापतिर्वा एषयदाग्रयणोयदाग्रयणं गृहीत्वा हिंकरोति
प्रजापतिरेव (३) तत्प्रजाअभिजिघ्रति तस्माद्वत्सं जातं गौरभिजिघ्रत्यात्मावा एषयज्ञस्य य-

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

दाग्रयणः सवनेसवनेभिगृह्णात्यात्मन्नेव यज्ञ॰ संतनोत्युपरिष्टादानयतिरेतएवतद्दधात्यधस्तादुपगृह्णाति प्रजनयत्येव तद्ब्रह्मवादिनोवदंति कस्मात्सत्याद्गायत्रीकनिष्ठाछंदसा॰सती सर्वाणि सवनानि वहतीति (४) एषवै गायत्रियै वत्सोयदाग्रयणस्तमेव तदभिनिवर्त॰ सर्वाणि सवनानि वहति तस्माद्वत्समुपाकृतं गौरभिनिवर्तते— २०) [आह्वाग्रयणत्वमेवेतिविंश्शतिश्च] ॥ ११ ॥ यज्ञेन (२३२) देवा (३२६) ब्रह्मवादिनो (२२५) देवस्य (११४) प्राणो (३५२) देवा (११४) वा (१७८) ग्मित्रं (१८२) यज्ञस्य (२४६) बृहस्पतिं (२८७) देवा- (२२०) एकादश (२६३) ॥ ११ ॥ इतितैत्तिरीयसंहितायांषष्ठकाण्डेचतुर्थःप्रपाठकः ॥

हरिःओम् इंद्रोवृत्राय वज्रमुदयच्छत्सवृत्रोवज्रादुद्यतादबिभेत्सोब्रवीन्मामे प्रहारस्ति वा इदं मयि वीर्यं तत्ते प्रदास्यामीति तस्माउक्थ्यं प्रायच्छत्तस्मैद्वितीयमुदयच्छत्सोब्रवीन्मामे प्रहारस्ति वा इदं मयि वीर्यं तत्ते प्रदास्यामीति (१) तस्माउक्थ्यमेव प्रायच्छत्तस्मै तृतीयमुदयच्छत्तं विष्णुरन्वतिष्ठत जहीति सोब्रवीन्मामे प्रहारस्तिवा इदं मयिवीर्यं तत्ते प्रदास्यामीति तस्माउक्थ्यमेव प्रायच्छत्तं निर्मायं. भूतमहन् यज्ञोहि तस्य मायासीद्यदुक्थ्योगृह्यत इंद्रियमेव (२) तद्वीर्यं यजमानोभ्रातृव्यस्य वृंक्तइंद्राय त्वा बृहद्वते वयस्वतइत्याहेंद्राय हि सतं प्रायच्छत्तस्मै त्वा· विष्णवे त्वेत्याह यदेव विष्णुरन्वतिष्ठत जहीति तस्माद्विष्णुमन्वाभजति त्रिर्निर्गृह्णाति त्रिर्हि सतं तस्मै प्रायच्छदेषते योनिः पुनर्हविरसीत्याह पुनःपुनः (३) ह्यस्मा-

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

न्निगृह्णाति चक्षुर्वा एतद्यज्ञस्य यदुक्थ्यस्तस्मादुक्थ्यꣳ हुतꣳ सोमा अन्वायन्ति तस्मादात्मा चक्षु-
रन्वेति तस्मादेकं यन्तं बहवोऽनुयन्ति तस्मादेको बहूनां भद्रो भवति तस्मादेको बह्वीर्जाया विन्दते
यदि कामयेताध्वर्युरात्मानं यज्ञयशसेनार्पयेयमित्यन्तराहवनीयं च हविर्धानं च तिष्ठन्नवनयेत् (४)
आत्मानमेव यज्ञयशसेनार्पयति यदि कामयेत यजमानं यज्ञयशसेनार्पयेयमित्यन्तरा सदोहविर्धाने
तिष्ठन्नवनयेद्यजमानमेव यज्ञयशसेनार्पयति यदि कामयेत सदस्यान्यज्ञयशसे नार्पयेयमिति सद-
आलभ्यावनयेत्सदस्यानेव यज्ञयशसेनार्पयति—३३) [इत्येवपुनः पुनर्नयेत्त्रयस्त्रिꣳशच्च] ॥१॥
आयुर्वा एतद्यज्ञस्य यद्ध्रुव उत्तमो ग्रहाणां गृह्यते तस्मादायुः प्राणानामुत्तमं मूर्धानं दिवो अरतिं
पृथिव्या इत्याह मूर्धानमेवैनꣳ समानानां करोति वैश्वानरमृताय जातमग्निमित्याह वैश्वानरꣳ हि
देवतयायुरुभयतो वैश्वानरो गृह्यते तस्मादुभयतः प्राणा अधस्ताच्चोपरिष्टाच्चार्धिनोऽन्ये ग्रहा गृह्यन्तेऽर्धी-
ध्रुवस्तस्मात् (१) अर्ध्यवाङ्प्राणोऽन्येषां प्राणानामुपोप्तेऽन्ये ग्रहाः साद्यन्तेऽनुपोप्ते ध्रुवस्तस्मादस्थ्नान्याः
प्रजाः प्रतितिष्ठन्ति माꣳसेनान्या असुरा वा उत्तरतः पृथिवीं पर्याचिकीर्षन्तां देवा ध्रुवेणादृꣳह-
न्तद्ध्रुवस्य ध्रुवत्वं यद्ध्रुव उत्तरतः साद्यते धृत्या आयुर्वा एतद्यज्ञस्य यद्ध्रुव आत्मा होता
यद्धोतृचमसे ध्रुवमवनयत्यात्मन्नेव यज्ञस्य (२) आयुर्दधाति पुरस्तादुक्थस्यावनीय इत्याहुः
पुरस्ताद्ध्यायुषो भुङ्क्ते मध्यतोऽवनीय इत्याहुर्मध्यमेन ह्यायुषो भुङ्क्त उत्तरार्धेऽवनीय इत्याहुरुत्तमेन-
ह्यायुषो भुङ्क्ते वैश्वदेव्यामृचि शस्यमानायामवनयति वैश्वदेव्यो वै प्रजाः प्रजास्वेवायुर्दधाति—३९)

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

[तस्माद्यज्ञस्यैकान्नचत्वारिꣳशच्च] ॥ २ ॥ यज्ञेनैव देवाः सुवर्गंलोकमायन्तेमन्यंत मनु
ष्यानोन्वाभविष्यंतीति तेसंवत्सरेण योपयित्वासुवर्गंलोकमायन्तमृषयऋतुग्रहैरेवानुप्राजानन् य-
दृतुग्रहागृह्यंते सुवर्गस्यलोकस्यप्रज्ञात्यै द्वादशगृह्यंते द्वादशमासाः संवत्सरः संवत्सरस्यप्रज्ञात्यै
सहप्रथमौगृह्येते सहोत्तमौ तस्माद्द्वौद्वावृतूउभयतो मुखमृतुपात्रंभवतिकः (१) हितद्वेदयतंऋ-
तूनां मुखमृतुनाप्रेष्येति षट्कृत्वआहषड्वाऋतवऋतूनेव प्रीणात्यृतुभिरितिंचतुश्चतुष्पदएव पशून्प्री
णाति द्विःपुनर्ऋतुनाह द्विपदएवप्रीणात्यृतुनाप्रेष्येति षट्कृत्वआहर्तुभिरितिंचतुस्तस्माच्चतुष्पादः
पशव ऋतूनुपजीवंतिद्विः (२) पुनर्ऋतुनाहतस्माद्द्विपादश्चतुष्पदः पशूनुपजीवंत्यृतुनाप्रेष्येति षट्कृत्व
आहर्तुभिरिति चतुर्द्विःपुनर्ऋतुनाहाक्रमणमेव तत्सेतुंयजमानः कुरुतेसुवर्गस्यलोकस्य समष्ट्यैनान्यो-
न्यमनुप्रपद्येत यदन्योन्यमनुप्रपद्येतर्तुर्ऋतुमनुप्रपद्येतर्तवोमोहुकास्युः (३) प्रसिद्धमेवाध्वर्युर्दक्षिणेन
प्रपद्यतेप्रसिद्धं प्रतिप्रस्थातोत्तरेण तस्मादादित्यः षण्मासोदक्षिणेनैति षडुत्तरेणोपयामगृहीतोसि
सꣳसर्पोस्यꣳहस्पत्यायत्वेत्याहास्ति त्रयोदशोमासइत्याहुस्तमेव तत्प्रीणाति —३४) [कोद्विः
स्युश्चतुस्त्रिꣳशच्च) ॥ ३ ॥ ॰ सुवर्गायवाएतेलोकायगृह्यंते यदृतुग्रहाज्योतिरिंद्राग्नीयदैंद्राग्नमृतु-
पात्रेण गृह्णातिज्योतिरेवास्माउपरिष्टाद्दधाति सुवर्गस्यलोकस्यानुख्यात्या ओजोभृतौवाएतौ-
देवानां यदिंद्राग्नी यदैंद्राग्नोगृह्यतओजएवावरुंधे वैश्वदेवꣳशुक्रपात्रेणगृह्णाति वैश्वदेव्योवै-
प्रजाअसावादित्यः शुक्रोयद्वैश्वदेवꣳशुक्रपात्रेण गृह्णाति तस्मादसावादित्यः (१) सर्वाः

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation;Kolkata. Digitization: eGangotri.

प्रजाः प्रत्यङ्ङुदैति तस्मात्सर्वं एवमन्यते मां प्रत्युदगादिति वैश्वदेवꣳशुक्रपात्रेण गृह्णाति वैश्वदेव्यो वै प्रजास्तेजः शुक्रो यद्वैश्वदेवꣳशुक्रपात्रेण गृह्णाति प्रजास्वेव तेजो दधाति — ३०) [आदित्य त्रिꣳशच्च] ॥ ४ ॥ इन्द्रो मरुद्भिः सांविद्येन माध्यंदिने सवने वृत्रमहन्यन्माध्यंदिने सवने मरुत्वतीया गृह्यन्ते वार्त्रघ्ना एव ते यजमानस्य गृह्यन्ते तस्य वृत्रं जघ्नुष ऋतवो मुह्यन्त्स ऋतुपात्रेण मरुत्वतीयानगृह्णात्ततो वै स ऋतून्प्राजानाद्यदृतुपात्रेण मरुत्वतीया गृह्यन्त ऋतूनां प्रज्ञात्यै वज्रं वा एतं यजमानो भ्रातृव्याय प्रहरति यन्मरुत्वतीया उदेव प्रथमेन (१) यच्छति प्रहरति द्वितीयेन स्तृणुते तृतीयेनायुधं वा एतद्यजमानः सꣳस्कुरुते यन्मरुत्वतीया धनुरेव प्रथमो ज्या द्वितीय इषुस्तृतीयः प्रत्येव प्रथमेन धत्ते विसृजति द्वितीयेन विध्यति तृतीयेनेन्द्रो वृत्रꣳहत्वा परां परावतमगच्छदपाराधमिति मन्यमानः स हरितोऽभवत्स एतान्मरुत्वतीयानात्मस्परणानपश्यत्तानगृह्णीत (२) प्राणमेव प्रथमेनास्पृणुतापानं द्वितीयेनात्मानं तृतीयेनात्मस्परणा वा एते यजमानस्य गृह्यन्ते यन्मरुत्वतीयाः प्राणमेव प्रथमेन स्पृणुतेऽपानं द्वितीयेनात्मानं तृतीयेनेन्द्रो वृत्रमहन्तं देवा अब्रुवन्महान्वा अयमभूद्यो वृत्रमवधीदिति तन्महेन्द्रस्य महेन्द्रत्वꣳस एतं माहेन्द्रमुद्धारमुदहरत वृत्रꣳहत्वान्यासु देवतासु (३) अधि यन्माहेन्द्रो गृह्यत उद्धारमेव तं यजमान उद्धरतेऽन्यासु प्रजास्वधि शुक्रपात्रेण गृह्णाति यजमानदेवत्यो वै माहेन्द्रस्तेजः शुक्रो यन्माहेन्द्रꣳ शुक्रपात्रेण गृह्णाति यजमान एव तेजो दधाति — २८) [प्रथमेनागृह्णीत देवतासु त्वष्टाविꣳशतिश्च] ॥ ५ ॥ अदितिः पुत्रकामा साध्ये-

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

भ्यो देवेभ्यो ब्रह्मौदनमपचत्तस्या उच्छेषणमददुस्तत्प्राश्नात्सा रेतोधत्त तस्यै चत्वार आदित्या अजायन्त सा द्वितीयमपचत्सामन्यतोच्छेषणान्म इमेज्ञत यदग्रे प्राशिष्यामीतो मे वसीयाꣳसो जनिष्यन्त इति साग्रे प्राश्नात्सा रेतोधत्त तस्यै व्यृद्धमाण्डमजायत सादित्येभ्य एव (१) तृतीयमपचद्भोगाय म इदꣳ श्रान्तमस्त्विति ते ब्रुवन्वरं वृणामहै योतो जायाता अस्माकꣳ स एकोसद्योस्य प्रजायामृध्याता अस्माकं भोगाय भवादिति ततो विवस्वानादित्योजायत तस्य वा इयं प्रजा यन्मनुष्यास्तास्वेक एवर्धो यो यजते स देवानां भोगाय भवति देवा वै यज्ञात् (२) रुद्रमन्तरायन्त्स आदित्याननन्वाक्रमत ते द्विदेवत्यान्प्रापद्यन्त तान्न प्रति प्रायच्छन्तस्मादपि वध्यं प्रपन्नं न प्रति प्रयच्छन्ति तस्माद्द्विदेवत्येभ्य आदित्यो निर्गृह्यते यदुच्छेषणादजायन्त तस्मादुच्छेषणाद्गृह्यते तिसृभिर्ऋग्भिर्गृह्णाति माता पिता पुत्रस्तदेव तन्मिथुनमुल्बं गर्भो जरायु तदेव तत् (३) मिथुनं पशवो वा एते यदादित्य ऊर्ग्दधि दध्ना मध्यतः श्रीणात्यूर्जमेव पशूनां मध्यतो दधाति शृतातङ्क्येन मेध्यत्वाय तस्मादामा पक्वं दुहे पशवो वा एते यदादित्यः परिश्रित्य गृह्णाति प्रतिरुध्यैवास्मै पशून्गृह्णाति पशवो वा एते यदादित्य एष रुद्रो यदग्निः परिश्रित्य गृह्णाति रुद्रादेव पशूनन्तर्दधाति (४) एष वै विवस्वानादित्यो यदुपाꣳशुसवनः स एतमेव सोमपीथं परिशय आ तृतीयसवनाद्विवस्व आदित्यैष ते सोमपीथ इत्याह विवस्वन्तमेवादित्यꣳ सोमपीथेन समर्धयति या दिव्या वृष्टिस्तया त्वा श्रीणामीति वृष्टिकामस्य श्रीणीयाद्वृष्टिमेवाव रुन्धे यदि ताजक्प्रस्कन्देद्वर्षुकः पर्जन्यः स्याद्यदि चिरमवर्षुको न (५) सादयत्यसन्नाद्धि प्रजाः

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

प्रजायंते नानुवषट्करोति यदनुवषट्कुर्याद्रुद्रं प्रजा अन्ववसृजेन्नहुत्वान्वीक्षेत यदन्वीक्षेत चक्षुरस्य प्रमायुकꣳ स्यात्तस्मान्नान्वीक्ष्यः — २७) [एवयज्ञात्तद्दधातिनसप्तविꣳशतिश्च] ॥ ६ ॥ अंतर्यामपात्रेण सावित्रमाग्रयणाद्गृह्णाति प्रजापतिर्वा एषयदाग्रयणः प्रजानां प्रजननाय न सादयत्यसन्नाद्धिप्रजाः प्रजायंते नानुवषट्करोति यदनुवषट्कुर्याद्रुद्रं प्रजा अन्ववसृजेदेषवै गायत्रोदेवानां यत्सवितैषगायत्रियै लोके गृह्यते यदाग्रयणोयदंतर्यामपात्रेण सावित्रमाग्रयणाद्गृह्णाति स्वादेवैनं योनेर्निर्गृह्णाति विश्वे (१) देवास्तृतीयꣳ सवनं नोदयच्छन्ते सावितारं प्रातःसवनभागꣳ संतं तृतीयसवनमभिपर्यणयन्ततोवै ते तृतीयꣳ सवनमुदयच्छन् यत्तृतीयसवने सावित्रोगृह्यते तृतीयस्य सवनस्योद्यत्यै सवितृपात्रेण वैश्वदेवं कलशाद्गृह्णाति वैश्वदेव्योवै प्रजावैश्वदेवः कलशः सविताप्रसवानामीशे यत्सवितृपात्रेण वैश्वदेवं कलशाद्गृह्णाति सवितृप्रसूतएवास्मै प्रजाः प्र (२) जनयति सोमे सोममभिगृह्णाति रेतएव तद्दधाति सुशर्मासिसुप्रतिष्ठानइत्याह सोमे हि सोममभिगृह्णाति प्रतिष्ठित्या एतस्मिन्वा अपि ग्रहे मनुष्येभ्योदेवेभ्यः पितृभ्यः क्रियते सुशर्मासि सुप्रतिष्ठानइत्याह मनुष्येभ्य एवैतेन करोति बृहदित्याहदेवेभ्यएवैतेन करोति नमइत्याह पितृभ्यएवैतेन करोति (३) एतावतीर्वै देवतास्ताभ्यएवैनꣳ सर्वाभ्योगृह्णात्येषते योनिर्विश्वेभ्यस्त्वादेवेभ्यइत्याह वैश्वदेवोह्येषः — ३९) [विश्वेप्रकरोत्येकान्नविꣳशतिश्च] ॥ ७ ॥ प्राणोवा एषयदुपाꣳशुर्यदुपाꣳशुपात्रेण प्रथमश्चोत्तमश्च ग्रहौ गृह्येते प्राणमेवानुप्रयंति प्राणमनूद्यंति प्रजापतिर्वा एष्यदाग्रयणः प्राणउपाꣳशुः प-

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

त्नीः प्रजाः प्रजनयंति यदुपाꣳशुपात्रेण पात्नीवतमाग्रयणाद्गृह्णाति प्रजानां प्रजननाय तस्मात्प्राणं
प्रजा अनुप्रजायंते देवा वा इतइतः पत्नीः सुवर्गम् (१) लोकमजिगाꣳसन्ते सुवर्गं लोकन्न प्राजान
न्त एतं पात्नीवतमपश्यन्तमगृह्णत ततो वै ते सुवर्गं लोकं प्राजानन् यत्पात्नीवतो गृह्यते सुवर्गस्य लो-
कस्य प्रज्ञात्यै स सोमो नातिष्ठत स्त्रीभ्यो गृह्यमाणस्तं घृतं वज्रं कृत्वा घ्नंतं निरिंद्रियं भूतमगृह्णन्तस्मा-
त्स्त्रियो निरिंद्रिया अदायादीरपि पापात्पुꣳस उपस्तितरम् (२) वदंति यद्घृतेन पात्नीवतꣳ श्रीणाति वज्रे
णैवैनं वशे कृत्वा गृह्णात्युपयामगृहीतोसीत्याहेयं वा उपयामस्तस्मादिमां प्रजा अनुप्रजायंते बृहस्पति
सुतस्य त इत्याह ब्रह्म वै देवानां बृहस्पतिर्ब्रह्मणैवास्मै प्रजाः प्रजनयतींदो इत्याह रेतो वा इंदू रेत एव
तद्दधातींद्रियाव इति (३) आह प्रजा वा इंद्रियं प्रजा एवास्मै प्रजनयत्यग्ना ३ इत्याहाग्निर्वै रेतोधाः प-
त्नीव इत्याह मिथुनत्वाय सजूर्देवेन त्वष्ट्रा सोमं पिबेत्याह त्वष्टा वै पशूनां मिथुनानाꣳ रूपकृद्रूपमेव
पशुषुं दधाति देवा वै त्वष्टारमजिघाꣳसन्त्स पत्नीः प्रापद्यत तन्न प्रतिप्रायच्छन्तस्मादपि (४) वध्यं प्रपन्नं
न प्रतिप्रयच्छंति तस्मात्पात्नीवते त्वष्ट्रेपि गृह्यते न सादयत्यसन्नाद्धि प्रजाः प्रजायंते नानुवषट्क-
रोति यदनुवषट्कुर्याद्रुद्रं प्रजा अन्ववसृजेद्यन्नानुवषट्कुर्यादशांतमग्नीत्सोमं भक्षयेदुपाꣳश्वनुव-
षट्करोति न रुद्रं प्रजा अन्ववसृजति शांतमग्नीत्सोमं भक्षयत्यग्नीन्नेष्टुरुपस्थमासीद (५) नेष्टः
पत्नीमुदानयेत्याहाग्नीदेव नेष्टरि रेतो दधाति नेष्टा पत्नियामुद्गात्रा संख्यापयति प्रजापतिर्वा एष-
यदुद्गाता प्रजानां प्रजननायाप उप प्रवर्तयति रेत एव तत्सिंचत्यूरुणोप प्रवर्तयत्यूरुणा हि रेतं-

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

सिच्यतेनग्नं कृत्योरुमुपप्रवर्तयति यदा हि नग्नऊरुर्भवत्यथं मिथुनी (६) भवतोथ रेतः सिच्यतेथ प्रजाः प्रजायंते—८) [सुवर्गमुपस्तितरमित्यपिसोमिथुन्यंष्टौचं] ॥ ८ ॥ इंद्रोवृत्रमंहन्तस्यं शीर्षकपालमुदौब्जत्सद्रोणकलशोभवत्तस्मात्सोमः समस्रवत्सहारियोजनोभवत्तं व्यचिकित्सज्जुहवानी३ माहौषा३मिति सोमन्यत यद्धोष्याम्यामꣳहोष्यामि यन्न होष्यामि यज्ञवेशसं करिष्यामीति तमधियतहोतुꣳसोग्निरब्रवीन्नमय्यामꣳ होष्यसीति तं धानाभिरश्रीणात् (१) तꣳशृतं भूतमंजुहोद्यद्धानाभिर्हारियोजनꣳ श्रीणाति शृतत्वाय शृतमेवैनं भूतं जुहोति बह्वीभिः श्रीणात्येतावतीरेवास्यामुष्मिंल्लोके कामदुघाभवंत्यथो खल्वाहुरेतावा इंद्रस्य पृश्नयः कामदुघा यद्धारियोजनीरिति तस्माद्बह्वीभिः श्रीणीयादृक्सामे वा इंद्रस्य हरीसोमपानौ तयोः परिधयआधानं यदप्रहृत्यपरिधीञ्जुहुयादंतराधानाभ्याम् (२) घासं प्रयच्छेत्प्रहृत्य परिधीञ्जुहोति निराधानाभ्यामेव घासं प्रयच्छत्युन्नेताजुहोति यातयामेवह्येतर्ह्यध्वर्युः स्वगाकृतोयदध्वर्युर्जुहुयाद्यथा विमुक्तंपुनर्युनक्ति तादृगेवतच्छीर्षन्नधिनिधाय जुहोति शीर्षतोहि ससमभवद्विक्रम्य जुहोति विक्रम्यहीन्द्रोवृत्रमहन्त्समृध्यै पशवोवै हारियोजनीर्यत्संभिंद्यादल्पाः (३) एनं पशवोभुंजंतउपतिष्ठेरन्यन्नसंभिंद्याद्बहवएनं पशवोभुंजंतउपतिष्ठेरन्मनसा संबाधतउभयं करोति बहवएवैनं पशवोभुंजंतउपतिष्ठंतउन्नेतर्युपहवमिच्छंते यएव तत्र सोमपीथस्तमेवावरुंधतउत्तरवेद्यां निवपति पशवोवा उत्तरवेदिः पशवोहारियोजनीः पशुष्वेव पशून्प्रतिष्ठापयंति —४) [श्रीणादन्तराधानाभ्यामल्पाः

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

स्थापयन्ति] ॥ ९ ॥ ग्रहान्वा अनुप्रजाः पशवः प्रजायंतउपाꣳश्वंतर्यामावंजावयः शुक्रामंथिनौ पुरुषाऋतुग्रहानेकशफाआदित्यग्रहं गावंआदित्यग्रहोभूयिष्ठाभिर्ऋग्भिर्गृह्यते तस्माद्गावः पशूनां भूयिष्ठायत्रिरुपाꣳशुꣳ हस्तेन विगृह्णाति तस्माद्द्वौत्रीनजाजनयत्यथावंयोभूयसीः पिता वा एषयदाग्रयणः पुत्रः कलशोयदाग्रयणउपदस्येत्कलशाद्गृह्णीयाद्यथा पिता (१) पुत्रं क्षितउपधावंति तादृगेव तद्यत्कलशंउपदस्येदाग्रयणाद्गृह्णीयाद्यथा पुत्रः पितरं क्षितउपधावति तादृगेव तदात्मा वा एषयज्ञस्य यदाग्रयणोयद्ग्रहोवा कलशोवोपदस्येदाग्रयणाद्गृह्णीयादात्मनंएवाधियज्ञं निष्करोत्यविज्ञातोवा एषगृह्यते यदाग्रयणस्थाल्या गृह्णाति वायव्येन जुहोति तस्मात् (२) गर्भेणाविज्ञातेन, ब्रह्महावभृथमवयंति परास्थालीरस्यंत्युद्वायव्यानि हरंति तस्मात्स्त्रियं जातां परास्यंत्युत्पुमाꣳसꣳ हरंति यत्पुरोरुचमाह यथावस्यंसआहरति तादृगेव तद्यद्ग्रहं गृह्णाति यथावस्यंसआहृत्य प्राह तादृगेव तद्यत्सादयति यथावस्यंसउपनिधायापक्रामति तादृगेव तद्यत् (३)वैयज्ञस्य साम्ना यजुषा क्रियते शिथिलं तद्यदृचा तद्दृढं पुरस्तादुपयामायजुषा गृह्यंतउपरिष्टादुपयामाऋचा यज्ञस्य धृत्यै —१८) [पितातस्माद्यदष्टादशच]; ॥ १० ॥ प्रान्यानि पात्राणि युज्यंते नान्यानि यानि पराचीनानि प्रयुज्यंतेमुमेव तैर्लोकमभिजयति पराङिवह्यसौ लोकोयानि पुनः प्रयुज्यंतइममेव तैर्लोकमभिजयति पुनः पुनरिव ह्ययं लोकः प्रान्यानि पात्राणि युज्यंतेनान्यानि यानि पराचीनानि प्रयुज्यंते तान्यन्वोषधयः पराभवंति यानि पुनः (१) प्रयुज्यंते तान्यन्वोषधयः पुन-

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

र्गकामस्याथह्लसीयाँस्समाक्रमणमेवतत्सेतुं यजमानः कुरुते सुवर्गस्य लोकस्य समष्ट्यै (२)
यदेकस्मिन्यूपे द्वे रशने परिव्ययति तस्मादेकोद्वेजायेविंदते यन्नैकाँरशनां द्वयोर्यूपयोः परि-
व्ययति तस्मान्नैकाद्वौपती विंदते यं कामयेतस्त्र्यस्यजायेतेत्युपांते तस्य व्यतिषजेत्स्त्र्येवास्य
जायते यं कामयेत पुमानस्य जायेतेत्यांतं तस्य प्रवेष्टयेत्पुमानेवास्य (३) जायते सुरावै
देवान् दक्षिणतउपानयंतां देवाउपशयेनैवापानुदंत तदुपशयस्योपशयत्वं यद्दक्षिणतउपशयउपशये
भ्रातृव्यापनुत्यै सर्वे वाअन्येयूपाः पशुमंतोथोपशयएवापशुस्तस्य यजमानः पशुर्यन्नानिर्दिशे-
दार्तिमार्छेद्यजमानोसौ ते पशुरितिनिर्दिशेद्यं द्विष्याद्यमेव (४) द्वेष्टि तमस्मै पशुंनिर्दिशति
यदिनद्विष्यादाखुस्तेपशुरितिब्रूयान्न ग्राम्यान्पशून्हिनस्ति नारण्यान्प्रजापतिः प्रजाअसृजत सो-
न्नाद्येन व्यार्ध्यत सएतामेकादशिनीमपश्यत्तया वै सोन्नाद्यमवारुंधयद्दशयूपाभवंति दशाक्षरा-
विराडन्नंविराड्विराजैवान्नाद्यमवरुंधे (५) यएकादशःस्तनएवास्यैसदुहएवैनांतेनवज्रोवाएषासंमी-
यते यदेकादशिनीसेश्वरापुरस्तात्प्रत्यंचं यज्ञश्संमर्दितोर्यत्पात्नीवतं मिनोति यज्ञस्य प्रत्युत्तब्ध्यै-
सयत्वाय— ३०) [वैसमष्ट्याअस्यैवरुंधेत्रिंशच्च] ॥ ४ ॥ प्रजापतिः प्रजाअसृजत सरिरि-
चानोमन्यत सएतामेकादशिनीमपश्यत्तया वै सआयुरिंद्रियं वीर्यमात्मन्नधत्त प्रजाइव खलु वा ए-
षसृजते योयजते सएतर्हिरिरिचानइव यदेषैकादशिनी भवत्यायुरेवतयेंद्रियं वीर्यं यजमानआ-
त्मन्धत्ते प्रैवाग्नेयेन वापयतिमिथुनश्सारस्वत्याकरोति रेतः (१) सौम्येन दधाति प्रजनयति पौष्णेन

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

बार्हस्पत्योभवति ब्रह्म वै देवानां बृहस्पतिर्ब्रह्मणैवास्मै प्रजाः प्रजनयति वैश्वदेवोभवति वैश्वदेव्योवै
प्रजाः प्रजाएवास्मै प्रजनयतींद्रियमेवैंद्रेणावरुंधे विशं मारुतेनौजोबलमैंद्राग्नेन प्रसवायसावित्रोनि
र्वरुणत्वाय वारुणोमध्यतऐंद्रमालभते मध्यतएवेंद्रियं यजमाने दधाति (२) पुरस्तादैंद्रस्य वैश्वदेवमा
लभतेवैश्वदेवं वाअन्नमन्नमेवपुरस्ताद्धत्ते तस्मात्पुरस्तादन्नमद्यतऐंद्रमालभ्य मारुतमालभते विड्वै-
मरुतोविशमेवास्माअनुबध्नाति यदि कामयेत योवगतः सोपरुध्यतां योपरुद्धः सोवगच्छत्वित्यैंद्रस्य
लोके वारुणमालभेत वारुणस्य लोकऐंद्रम् (३) यएवावगतः सोपरुध्यते योपरुद्धः सोव-
गच्छति यदि कामयेत प्रजामुह्येयुरिति पशून्व्यतिषजेत्प्रजाएवमोहयति यदभिवाहतोपां वा-
रुणमालभेत प्रजावरुणोगृह्णीयाद्दक्षिणतउदंचमालभतेपवाहतोपां प्रजानामवरुणग्राहाय— ३७)
[रेतोदधात्यैंद्रꣳसप्तत्रिꣳशच्च] ॥ ५ ॥ इंद्रः पत्नियामनुमयाजयत्तां पर्यग्निकृतामुदसृजत्तया-
मनुराध्नोद्यत्पर्यग्निकृतं पात्नीवतमुत्सृजति यामेव मनुर्ऋद्धिमार्ध्नोत्तामेव यजमानऋध्नोति यज्ञस्य
वाअप्रतिष्ठिताद्यज्ञः पराभवति यज्ञं पराभवंतं यजमानोनुपराभवति यदाज्येन पात्नीवतꣳसꣳ
स्थापयति यज्ञस्य प्रतिष्ठित्यै. यज्ञं प्रतितिष्ठंतं यजमानोनुप्रतितिष्ठतीष्टंवपया (१) भवत्य-
निष्टं वशयाथपात्नीवतेन प्रचरति तीर्थएवप्रचरत्यथो एतद्वैवास्ययामस्त्वाष्ट्रोभवति त्वष्टावैरेतसः
सिक्तस्य रूपाणि विकरोति तमेव वृषाणं पत्नीष्वपिसृजति सोस्मै रूपाणि विकरोति— ३६)
[वपयाषट्त्रिꣳशच्च] ॥ ६ ॥ घ्नंति वाएतत्सोमंयदभिषुण्वंति यत्सौम्योभवति यथामृताया-

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.
CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

नुस्तरणींघ्नंति तादृगेव तद्यदुत्तरार्धेवामध्ये वाजुहुयाद्देवताभ्यः समदंदध्याद्दक्षिणार्धेजुहोत्येषा-
वैपितृणां दिक्स्वायामेव दिशि पितृन्निरवदयतउद्गातृभ्योहरंति सामदेवत्योवैसौम्योयद्देवसाम्न-
श्छंबट्कुर्वंति तस्यैवसशांतिरवं (१) ईक्षंते पवित्रं वै सौम्यआत्मानमेव पवयंते यआत्मानं
नपरिपश्येदितासुःस्यादभिदर्दिकृत्वावेक्षेततस्मिन्ह्यात्मानंपरिपश्यत्यथो आत्मानमेव पवयतेयोगत-
मनाःस्यात्सोवेक्षेत यन्मेमनःपरागतं यद्वामेअपरागतम् । राज्ञासोमेनतद्वयमस्मासुधारयामसीति
मनएवात्मन्दाधार (२) नगतमनाभवत्यपवैतृतीयसवनेयज्ञःक्रामतीजानादनीजानमभ्याग्नावैष्ण
व्यर्चाघृतस्ययजत्यग्निः सर्वादेवताविष्णुर्यज्ञोदेवताश्चैवयज्ञं चंदाधारोपांशुयजति मिथुनत्वाय
ब्रह्मवादिनोवदंतिमित्रोयज्ञस्यस्विष्टं युवते वरुणोदुरिष्टं क्वतर्हि यज्ञः क्व यजमानोभवतीति य-
न्मैत्रावरुणीं वशामालभंते मित्रेणैव (३) यज्ञस्य स्विष्टंशमयति वरुणेनदुरिष्टंनार्तिमार्छति
यजमानोयथा वैलांगलेनोर्वरां प्रभिंदंत्येवमृक्सामेयज्ञंप्रभिंतोयन्मैत्रावरुणीं वशामालभंते य-
ज्ञायैव प्रभिन्नाय मत्यमन्ववास्यति शांत्यैयातयामानि वाएतस्य छंदांसि यईजानश्छंदसा-
मेषरसोयद्वशायन्मैत्रावरुणींवशामालभंते छंदांस्येवपुनराप्रीणाति (४) अयातयामत्वाया-
थोछंदःस्वेव रसंदधाति— ६) [एवंदाधारैवप्रीणातिषट्च] ॥ ७ ॥ देवावाइंद्रियंवीर्यंव्य-
भजंत ततोयदत्यशिष्यत तदतिग्राह्याअभवन्तदतिग्राह्याणामतिग्राह्यत्वं यदतिग्राह्यागृह्यंतइंद्रिय-
मेव तद्वीर्यं यजमानआत्मन्धत्ते तेजआग्नेयेनेंद्रियमैंद्रेण ब्रह्मवर्चसं सौर्येणोपस्तंभनं वाएत-

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

यज्ञस्य यदंतिग्राह्यांश्चक्रे पृष्ठानियत्पृष्ठ्येन गृह्णीयात्प्रांचं यज्ञं पृष्ठानि सꣳशृणीयुर्यदुक्थ्ये (१) गृह्णीयात्प्रत्यंचं यज्ञमति ग्राह्याः सꣳशृणीयुर्विश्वजिति सर्वपृष्ठे ग्रहीतव्यायज्ञस्य सवीर्यत्वाय प्रजापतिर्देवेभ्योयज्ञान्व्यादिशत्सप्रियास्तनूरपन्यधत्त तदंतिग्राह्याअभवन्वितनुस्तस्य यज्ञइत्याहुर्यस्यांतिग्राह्यानगृह्यंतइत्यप्यग्निष्टोमे ग्रहीतव्यायज्ञस्य सतनुत्वाय देवता वै सर्वाः सदृशीरासन्तानꣳव्यावृतमगच्छन्ते देवाः (२) एतएतान् ग्रहानपश्यन् तानगृह्णताग्नेयमग्निरैंद्रमिंद्रः सौर्यꣳ सूर्यस्ततोवै तेन्याभिर्देवताभिर्व्यावृतमगच्छन्यस्यैवं विदुषएतेग्रहागृह्यंतेव्यावृतमेव पाप्मना भ्रातृव्येण गच्छतीमे लोकाज्योतिष्मंतः समावद्वीर्याः कार्याइत्याहुराग्नेयेनास्मिन्लोके ज्योतिर्धत्तऐंद्रेणांतरिक्षइंद्रवायू हिसयुजौ सौर्येणामुष्मिंन्लोके (३) ज्योतिर्धत्ते ज्योतिष्मंतोस्माइमेलोकाभवंति समावद्वीर्यानेनान्कुरुत एतान्वैग्रहान्बंबाविश्ववयसाववित्तां ताभ्यामिमेलोकाः परांचश्चार्वांचश्च प्राभुर्यस्यैवं विदुषएतेग्रहागृह्यंते प्रास्माइमेलोकाः परांचश्चार्वांचश्चभांति— ३९) [उक्थ्ये- देवालोकएकान्नचत्वारिꣳशच्च] ॥ ८ ॥ देवावै यद्यज्ञेकुर्वत तदसुराअकुर्वत ते देवाअदाभ्येछंदाꣳसि सवनानि समस्थापयन्ततोदेवाअभवन्परासुरायस्यैवं विदुषोदाभ्योगृह्यते भवत्यात्मना परास्य भ्रातृव्योभवति यद्वै देवाअसुरानदाभ्येनादभ्नुवन्तददाभ्यस्यादाभ्यत्वं यएवंवेद दभ्नोत्येव भ्रातृव्यं नैनं भ्रातृव्योदभ्नोति (१) एषावैप्रजापतेरतिमोक्षिणीनामतनूर्यददाभ्यउपनद्धस्य गृह्णात्यतिमुक्त्याअतिपाप्मानं भ्रातृव्यं मुच्यते यएवंवेदघ्नंति वाएतत्सोमंयदभिषुण्वंति

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

सोमेहन्यमाने यज्ञोहन्यते यज्ञेयजमानोब्रह्मवादिनोवदन्ति किं तद्यज्ञेयजमानः कुरुते येन जीवं-
न्त्सुवर्गं लोकमेतीति जीवग्रहोवाएषयददाभ्योनभिषुतस्य गृह्णाति (२) जीवंतमेवैनꣳसुवर्गं
लोकं गमयति विवाएतद्यज्ञं छिंदंति यददाभ्ये सꣳस्थापयंत्यꣳशूनपि सृजतियज्ञस्य संतत्यै—
११) [दुभ्नोतिगृह्णात्येकान्नविꣳशतिश्च] ॥९॥ देवावै प्रबाहुग्ग्रहानगृह्णतस एतं प्रजापति-
रꣳशुमपश्यत्तमगृह्णीत तेन वै स आर्ध्नोद्यस्यैवं विदुषोꣳशुर्गृह्यतऋध्नोत्येवसकृदभिषुतस्य गृह्णाति
सकृद्धिसतेनार्ध्नोन्मनसागृह्णाति मनइववहि प्रजापतिः प्रजापतेराप्त्याऔदुंबरेण गृह्णात्यूर्ग्वाउदुंबर-
ऊर्जमेवावरुंधे चतुःस्रक्तिर्भवति दिक्षु (१) एवप्रति तिष्ठति योवाअꣳशोरायतनं वेदायतनवान्भवति
वामदेव्यमिति सामतद्वा अस्यायतनंमनसा गायमानोगृह्णात्यायतनवानेव भवति यदध्वर्युरꣳशुंगृ-
ह्णन्नार्धयेदुभाभ्यां नर्ध्येताध्वर्यवेचयजमानायचयदर्धयेदुभाभ्यामृध्येतानवानं गृह्णाति सैवास्यर्द्धि
र्हिरण्यमभिव्यनिति (२) अमृतं वै हिरण्यमायुः प्राणआयुषैवामृतमभिधिनोतिशतमानं भवति
शतायुःपुरुषः शतेंद्रियआयुष्येवेंद्रिये प्रतितिष्ठति— २०) [दिक्ष्वनितिविꣳशतिश्च] ॥१०॥ प्र
जापतिर्देवेभ्योयज्ञान्व्यादिशत्सरिरिचानोमन्यतसयज्ञानाꣳषोडशधेंद्रियं वीर्यमात्मानमभिसमक्खिव-
दृत्तत्षोडश्यभवन्नवैषोडशीनामयज्ञोस्तियद्वाव षोडशꣳस्तोत्रꣳषोडशꣳशस्त्रं तेन षोडशीतत्षोड-
शिनः षोडशित्वं यत्षोडशीगृह्यतइंद्रियमेव तद्वीर्यं यजमानआत्मन्धत्ते देवेभ्योवै सुवर्गोलोकः
(१) नप्राभवत्तएतꣳषोडशिनमपश्यन्तमगृह्णत ततोवै तेभ्यः सुवर्गोलोकः प्राभवद्यत्षोडशीगृह्य

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

ते सुवर्गस्य लोकस्याभिजित्या इंद्रोवैदेवानामानुजावर आसीत्स प्रजापतिमुपाधावत्तस्मा एतꣳषोडशिनं प्रायच्छत्तमगृह्णीत ततोवैसोग्रं देवतानां पर्यैद्यस्यैवं विदुषः षोडशी गृह्यते (२) अग्रमेव समानानां पर्येति प्रातःसवने गृह्णाति वज्रोवै षोडशी वज्रः प्रातःसवनꣳस्वादेवैनं योनेर्निर्गृह्णाति सवनेसवनेभिगृह्णाति सवनात्सवनादेवैनं प्रजनयति तृतीयसवने पशुकामस्य गृह्णीयाद्वज्रोवै षोडशी पशवस्तृतीयसवनं वज्रेणैवास्मैतृतीयसवनात्पशूनवरुंधे नोक्थ्येगृह्णीयात्प्रजावै पशवउक्थानि यदुक्थ्ये (३) गृह्णीयात्प्रजांपशूनस्यनिर्दहेदतिरात्रे पशुकामस्य गृह्णीयाद्वज्रोवै षोडशी वज्रेणैवास्मै पशूनवरुध्य रात्रियोपरिष्टाच्छमयत्यप्यग्निष्टोमे राजन्यस्य गृह्णीयाद्व्यावृत्कामोहि राजन्योयजते साह्नएवास्मै वज्रं गृह्णाति सएनं वज्रोभूत्याइंधेनिर्वादहत्येकविꣳशꣳस्तोत्रं भवति प्रतिष्ठित्यै हरिवच्छस्यतइंद्रस्य प्रियं धाम (४) उपाप्नोति कनीयाꣳसिवै देवेषु छंदाꣳस्यासन्ज्यायाꣳस्यसुरेषुतेदेवाः कनीयसा छंदसाज्यायच्छंदोभिव्यैशꣳसन्ततोवै ते सुराणांलोकमवृंजत यत्कनीयसा छंदसा ज्यायश्छंदोभि विशꣳसंतिभ्रातृव्यस्यैव तल्लोकंवृंक्ते षडक्षराण्यतिरेचयंति षड्वाऋतव ऋतूनेवप्रीणाति चत्वारिपूर्वाण्यवकल्पयंति. (५) चतुष्पदएव पशूनवरुंधे द्वेउत्तरे द्विपदएवावरुंधे नुष्टुभमभिसंपादयंति वाग्वाअनुष्टुप्तस्मात्प्राणानां वागुत्तमासमयाविषिते सूर्यै षोडशिनः स्तोत्रमुपाकरोत्येतस्मिन्वैलोकइंद्रोवृत्रमहन्त्साक्षादेव वज्रंभ्रातृव्याय प्रहरत्यरुणपिशंगोश्वोदक्षिणैतद्वैवज्रस्य रूपꣳसमृध्यै —४७) [लोकोगृह्यतउक्थ्येधामकल्पयंतिसप्तचत्वारिꣳशच्च] ॥११॥

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

सुवर्गाय (२३८) स (१४१) मवभृथयजूꣳषि (२६२) स्फ्येन (२८०) प्रजापति (१८७) रिन्द्रो (८६) घ्नंति (२०७) देवा (१८९) देवा (११९) देवाः (१२०) प्रजापति (२९७) रेकादश (२१२६) ॥ ११ ॥ इतितैत्तिरीयसंहितायांषष्ठकाण्डेषष्ठःप्रपाठकः ॥

प्राचीनवꣳशं (३८४०) य (३०८५) चात्वालं (३१५५) यज्ञेन (२६३६) न्द्रः (२१५०) सुवर्गाय (२१२६) षट् (१६९९२ ॥ ६ ॥ इतितैत्तिरीयसंहितायांषष्ठःकाण्डःसमाप्तः ॥

॥ हरिः ओम् ॥ प्रजननं ज्योतिरग्निर्देवतानां ज्योतिर्विराट्छंदसां ज्योतिर्विराड्वाचोग्नौ संतिष्ठते विराजमभिसंपद्यते तस्मात्तज्ज्योतिरुच्यते द्वौस्तोमौ प्रातःसवनं वहतोयथा प्राणश्चापानश्चद्वौ माध्यंदिनꣳसवनं यथा चक्षुश्चश्रोत्रं च द्वौ तृतीयसवनं यथा वाक्च प्रतिष्ठा च पुरुषसंमितोवाएषय ज्ञोस्थूरिः (१) यं कामं कामयते तमेतेनाभ्यश्नुते सर्वꣳह्यस्थूरिणाभ्यश्नुतेग्निष्टोमेन वै प्रजापतिः प्रजा असृजत ताअग्निष्टोमेनैव पर्यगृह्णात्तासां परिगृहीतानामश्वतरोत्यप्रवत तस्यानुहायरेतआदत्त तद्गर्दभेन्यमार्ट्तस्माद्गर्दभोद्विरेताअथो आहुर्वडवायां न्यमार्डिति तस्माद्वडवा द्विरेताअथो आहुरोषधीषु (२) न्यमार्डिति तस्मादोषधयोनभ्यक्तारेभंत्यथोआहुः प्रजासुन्यमार्डिति तस्माद्यमौ जायेते तस्मादश्वतरोन प्रजायत आत्तरेताहितस्माद्बर्हिष्यनवक्लृप्तः सर्ववेदसेवासहस्रे वावक्लृप्तोतिह्यप्रवत यएवंविद्वानग्निष्टोमेन यजते प्राजाताः प्रजाजनयति परिप्रजातागृह्णाति तस्मादाहुर्ज्येष्ठयज्ञइति (३) प्रजापतिर्वावज्येष्ठः सह्येतेनाग्रेयजत प्रजापतिरकामयत प्रजा-

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

येयेति समुंखतस्त्रिवृतं निरमिमीत तमग्निर्देवतान्वसृजत गायत्रीछंदोरथंतरश्सामं ब्राह्मणोमनुष्याणामजः पशूनां तस्मात्तेमुख्यामुखतोह्यसृज्यंतोरसोबाहुभ्यां पंचदशं निरमिमीत तमिंद्रोदेवतान्वसृज्यत त्रिष्टुप्छंदोबृहत् (४) साम राजन्योमनुष्याणामविः पशूनां तस्मात्ते वीर्यावंतोवीर्याध्यसृज्यंत मध्यतः सप्तदशंनिरमिमीत तं विश्वेदेवादेवताअन्वसृज्यंत जगतीछंदोवैरूपश्सामवैश्योमनुष्याणां गावः पशूनां तस्मात्तआद्याअन्नधानाध्यसृज्यंत तस्माद्भूयाश्सोन्येभ्योभूयिष्ठाहि देवताअन्नसृज्यंत पत्तएकविश्शंनिरमिमीततमनुष्टुप्छंदः (५) अन्वसृज्यत वै राजश्साम शूद्रोमनुष्याणामश्वः पशूनां तस्मात्तौभूतसंक्रामिणावश्वश्च शूद्रश्च तस्माच्छूद्रोयज्ञेनवक्लृप्तोनहिदेवताअन्वसृज्यत तस्मात्पादावुपजीवतः पत्तोह्यसृज्येतां प्राणावै त्रिवृदर्धमासाः पंचदशः प्रजापतिः सप्तदशस्त्रयइमेलोकाअसावादित्यएकविश्शएतस्मिन्वाएते श्रिताएतस्मिन्प्रतिष्ठिता यएवंवेदैतस्मिन्नेवश्रयतएतस्मिन्प्रतितिष्ठति—९) [अस्थूरिरोषधीष्विति बृहच्छंदःप्रतिष्ठितानवच] ॥१॥ प्रातःसवने वै गायत्रेणछंदसा त्रिवृतेस्तोमायज्योतिर्दधदेतित्रिवृता ब्रह्मवर्चसेन पंचदशाय ज्योतिर्दधदेति पंचदशेनौजसावीर्येण सप्तदशाय ज्योतिर्दधदेति सप्तदशेन प्राजापत्येनप्रजननेनैकविश्शाय ज्योतिर्दधदेतिस्तोमएवतस्तोमाय ज्योतिर्दधदेत्यथोस्तोमएवस्तोममभिप्रणयति यावंतो वै स्तोमास्तावंतःकामास्तावंतोलोकाः (१) तावंति ज्योतीश्ष्येतावतएवस्तोमानेतावतः कामानेतावंतो लोकानेतावंति ज्योतीश्ष्यवरुंधे—१३) [लोकास्त्रयोदशच] ॥२॥ ब्रह्मवादिनोवदंति सत्वैयजेत योग्निष्टोमेन यज

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

मानोथसर्वस्तोमेन यजेतेतियस्यत्रिवृतमंतर्यंति प्राणाꣳस्तस्यांतर्यंति प्राणेषु मेप्यंसदितिखलु वै यज्ञेन यजमानो यजते यस्य पंचदशमंतर्यंति वीर्यं तस्यांतर्यंति वीर्यमेप्यंसदिति खलु वै यज्ञेन यजमानोयजते यस्य सप्तदशमंतर्यंति (१) प्रजां तस्यांतर्यंति प्रजायां मेप्यंसदितिखलु वै यज्ञेन यजमानोयजते यस्यैकविꣳशमंतर्यंति प्रतिष्ठांतस्यांतर्यंति प्रतिष्ठायां मेप्यंसदिति खलु वै यज्ञेन यजमानोयजते यस्य त्रिणवमंतर्यंत्यृतूꣳश्च तस्य नक्षत्रियांच विराजमंतर्यंत्यृतुषु मेप्यंसंनक्षत्रियायांचविराजीति (२) खलु वै यज्ञेन यजमानोयजते यस्य त्रयस्त्रिꣳशमंतर्यंति देवतास्तस्यांतर्यंतिदेवतासुमेप्यंसदिति खलु वै यज्ञेन यजमानोयजते योवै स्तोमानामवमं परमतां गच्छंतंवेद परमतामेवगच्छति त्रिवृद्वैस्तोमानामवमस्त्रिवृत्परमोयएवं वेद परमतामेवगच्छति—४४) [अंतर्यंतीतिचतुश्चत्वारिꣳशच्च] ॥ ३ ॥ अंगिरसोवै सत्रमासत ते सुवर्गं लोकमायन् तेषाꣳहविष्माꣳश्चहविष्कृच्चाहीयेतां ताव कामयेताꣳसुवर्गं लोकमियावेतितावेतंद्विरात्रमपश्यतां तमाहरतां तेनायजेतां ततोवैतौसुवर्गंलोकमैतांयएवंविद्वान्द्विरात्रेणयजते सुवर्गमेव लोकमेति तावैतांपूर्वेणाह्ना गच्छतामुत्तरेण (१) अभिप्लवः पूर्वमहर्भवति गतिरुत्तरं ज्योतिष्टोमोग्निष्टोमः पूर्वमहर्भवाति तेजस्तेनावरुंधे सर्वस्तोमोतिरात्रउत्तरꣳ सर्वस्याप्त्यै सर्वस्यावरुध्यैगायत्रंपूर्वेहन्त्साम भवाति तेजोवै गायत्री गायत्री ब्रह्मवर्चसंतेजएवब्रह्मवर्चसमात्मन्धत्ते त्रैष्टुभमुत्तरओजोवै वीर्यं त्रिष्टुगोजएव वीर्यमात्मंधत्ते रथंतरं पूर्वे (२) अहन्त्सामभवतीयं वैरथंतरमस्यामेव प्रतितिष्ठति बृहदुत्तरेसौ

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

वै बृहदमुष्यामिव प्रतितिष्ठति तदाहुः कजगतीचानुष्टुप्चेति वैखानसं पूर्वेहन्त्सामभवति तेन जगत्यै नैतिषोडश्युत्तरेतेनानुष्टुभोथाहुर्यत्समानैर्धमासे स्यातामन्यतरस्याह्नोवीर्यमनु (३) पद्येते त्यमावास्यायांपूर्वमहर्भवत्युत्तरस्मिन्नुत्तरंनानैवार्धमासयोर्भवतोनानावीर्यैभवतोहविष्मन्निधनंपूर्वमहर्भवति हविष्कन्निधनमुत्तरंप्रतिष्ठित्यै —२१) [उत्तरेणपूर्वेन्वेकविꣳशतिश्च]॥ ४ ॥ आपोवा इदमग्रे सलिलमासीत्तस्मिन्प्रजापतिर्वायुर्भूत्वा चरत्सइमामपश्यत्तां वराहोभूत्वा हरत्तांविश्वकर्मा भूत्वाव्यमार्ट्सा प्रथत सापृथिव्यभवत्तत्पृथिव्यै पृथिवित्वंतस्यामश्राम्यत्प्रजापतिः सदेवानसृजत वसून्रुद्रानादित्यान्तेदेवाः प्रजापतिमब्रुवन्प्रजायामहाइति सोब्रवीत् (१) यथाहं युष्माꣳस्तपसा सृक्ष्येवंतपसि प्रजननमिच्छध्वमिति तेभ्योग्निमायतनं प्रायच्छदेतेनायतनेन श्राम्यतेतितेग्निनायतनेनाश्राम्यन्तेसंवत्सरएकां गामसृजंत तां वसुभ्योरुद्रेभ्यआदित्येभ्यः प्रायच्छन्नेताꣳरक्षध्वमिति तां वसवोरुद्राआदित्याअरक्षंत सावसुभ्योरुद्रेभ्यआदितेभ्यः प्राजायत त्रीणिच (२)शतानि त्रयस्त्रिꣳशतं चाथ सैव सहस्रतम्यभवत्ते देवाः प्रजापतिमब्रुवन्त्सहस्रेण नोयाजयेति सोग्निष्टोमेन वसूनयाजयत्तइमंलोकमजयन्तच्चाददुः सउक्थेन रुद्रानयाजयन्तेंतरिक्षमजयन्तच्चाददुः सोतिरात्रेणादित्यानयाजयत्तेमुं लोकमजयन्तच्चाददुस्तदंतरिक्षम् (३) व्यवैर्यत तस्माद्रुद्राघातुकाअनायतनाहि तस्मादाहुः शिथिलं वैमध्यममहस्त्रिरात्रस्यविहितꣳवैर्यतेतित्रैष्टुभं मध्यमस्याह्नआज्यं भवति संयानानि सूक्तानि शꣳसतिषोडशिनꣳशꣳसत्यह्नोधृत्याअशिथिलं भावाय तस्मात्त्रि-

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

रात्रस्याग्निष्टोमएव प्रथममहः स्यादथोक्थ्योथातिरात्रएषां लोकानां विधृत्यैत्रीणि त्रीणि शतान्यनूचीनाहमव्यवच्छिन्नानिददाति (४) एषां लोकानामनुसंतत्यै दशतं नविच्छिंद्याद्विराजं नेद्विच्छिनदानीत्यथयासहस्रतम्यासीत्तस्यामिंद्रश्च विष्णुश्च व्यायच्छेताᳪसइंद्रोमन्यतानयावाइदं विष्णुः सहस्रं वक्ष्यतइति तस्यामकल्पेतां द्विभागइंद्रस्तृतीये विष्णुस्तद्वाएषाभ्यनूच्यतउभाजिग्यथुरितितां वा एतामच्छावाकः (५) एवशᳪसत्यथ या सहस्रतमी साहोत्रेदेयेतिहोतारं वाअभ्यतिरिच्यते यदतिरिच्यते होता नाम्रस्थापयितार्थाहुरुन्नेत्रेदेयेत्यतिरिक्तावाएषा सहस्रस्यातिरिक्तउन्नेतर्त्विजामथाहुः सर्वेभ्यः सदस्येभ्योदेयेत्यथाहुरुदाकृत्यासावशंचरेदित्यथाहुर्ब्रह्मणे चाग्नीधे चदेयेति (६) द्विभागं ब्रह्मणे तृतीयमग्नीधऐंद्रोवै ब्रह्मावैष्णवोग्नीद्यथैवतावकल्पेतामित्यथाहुर्याकल्याणीबहुरूपा सादेयेत्यथाहुर्याद्विरूपोभयतएनीसादेयेति सहस्रस्य परिगृहीत्यैतद्वाएतत्सहस्रस्यायनᳪसहस्रᳪस्तोत्रीयाःसहस्रंदक्षिणाःसहस्रसंमितः सुवर्गोलोकः सुवर्गस्य लोकस्याभिजित्यै— ४७) [अब्रवीच्चांतरिक्षंददात्यच्छावाकइतिसप्तचत्वारिᳪशच्च] ॥ ५ ॥ सोमोवै सहस्रमविंदत्तमिंद्रोन्वविंदत्तौयमोन्यागच्छत्तावब्रवीदस्तु मेत्रापीत्यस्तुही ३ इत्यब्रूताᳪसयमएकस्यां वीर्यं पर्यपश्यदियं वाअस्य सहस्रस्य वीर्यं बिभर्तीति तावब्रवीदियं ममास्त्वेतद्युवयोरिति तावब्रूताᳪसर्वैवाएतदेतस्यां वीर्यम् (१) परिपश्यामोᳪशमाहरामहाइतितस्यामᳪशमाहरंततामप्सुप्रावेशयन्त्सोमायोदेहीति सा रोहिणी पिंगलैकहायनी रूपंकृत्वात्रयस्त्रिᳪशता च त्रिभिश्चशतैः सहोदैत्तस्माद्रोहिण्यापिंगलयैक-

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

हायन्या सोमं क्रीणीयाद्य एवं विद्वान्रोहिण्या पिंगलयैकहायन्या सोमं क्रीणाति त्रयस्त्रिꣳशता चै-
वास्यै त्रिभिश्च (२) शतैः सोमः क्रीतो भवति सुक्रीतेन यजते तामप्सु प्रावेशयन्निन्द्रायोदेहीति
सा रोहिणी लक्ष्मणा पष्ठौही वार्त्रघ्नी रूपं कृत्वा त्रयस्त्रिꣳशता च त्रिभिश्च शतैः सहोदैत्तस्माद्रोहि-
णीं लक्ष्मणां पष्ठौहीं वार्त्रघ्नीं दद्याद्य एवं विद्वान्रोहिणीं लक्ष्मणां पष्ठौहीं वार्त्रघ्नीं ददाति त्रयस्त्रिꣳ
शच्चैवास्य त्रीणि च शतानि सा दत्ता (३) भवति तामप्सु प्रावेशयन्यमायोदेहीति सा जरती मूर्खा
तज्जघन्या रूपं कृत्वा त्रयस्त्रिꣳशता च त्रिभिश्च शतैः सहोदैत्तस्माज्जरतीं मूर्खां तज्जघन्या
मनुस्तरणीं कुर्वीत य एवं विद्वाञ्जरतीं मूर्खां तज्जघन्यामनुस्तरणीं कुरुते त्रयस्त्रिꣳशच्चैवास्य
त्रीणि च शतानि सामुष्मिंल्लोके भवति वागेव सहस्रतमी तस्मात् (४) वरो देयः सा हि वरः
सहस्रमस्य सा दत्ता भवति तस्माद्वरो न प्रतिगृह्यः सा हि वरः सहस्रमस्य प्रतिगृहीतं भवतीयं वर इति
ब्रूयादथान्यां ब्रूयादियं ममेति तथास्य तत्सहस्रमप्रतिगृहीतं भवत्युभयत एनी स्यात्तदाहुरन्यत एनी
स्यात्सहस्रं परस्तादेतमिति यैव वरः (५) कल्याणी रूपसमृद्धा सा स्यात्सा हि वरः समृध्यै-
तामुत्तरेणाग्नीध्रं पर्याणीयाहवनीयस्यान्ते द्रोणकलशमवघ्रापयेदाजिघ्र कलशं मह्युरुधारा पयस्वत्या-
त्वा विशन्त्विन्दवः समुद्रमिव सिन्धवः सा मा सहस्र आभज प्रजया पशुभिः सह पुनर्मा विशताद्रयिरिति
प्रजयैवैनं पशुभी रय्या सम् (६) अर्धयति प्रजावान्पशुमान्रयिमान्भवति य एवं वेद तया सहाग्नी-
ध्रं परेत्य पुरस्तात्प्रतीच्यां तिष्ठन्त्यां जुहुयादुभा जिग्यथुर्न पराजयेथे न पराजिग्ये कतरश्चनैनोः ।

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

इंद्रश्च विष्णोयदपंस्पृधेथां त्रेधा सहस्रं वितदैरयेथामिति त्रेधा विभक्तं वै त्रिरात्रे सहस्रꣳ साहस्रीमेवैनां करोति सहस्रस्यैवैनां मात्रां (७) करोति रूपाणि जुहोति रूपैरेवैनाꣳ समर्धयति तस्या उपोत्थाय कर्णमाजपेदिडेरंतेदिते सरस्वति प्रिये प्रेयसि महि विश्रुत्येतानि ते अघ्न्ये नामानि सुकृतं मादेवेषु ब्रूतादिति देवेभ्य एवैनमावेदयत्यन्वेनं देवाबुध्यंते — ३९) [वीर्यं च दत्तात स्माद्दरः संमात्रामेकान्नचत्वारिꣳशच्च] ॥ ६ ॥ सहस्रतम्या वै यजमानः सुवर्गं लोकमेति सैनꣳ सुवर्गं लोकं गमयति सामा सुवर्गं लोकं गमयेत्याह सुवर्गमेवैनं लोकं गमयति सामा ज्योतिष्मंतं लोकं गमयेत्याह ज्योतिष्मंतमेवैनं लोकं गमयति सामा सर्वान्पुण्यांल्लोकान्गमयेत्याह सर्वानेवैनं पुण्यांल्लोकान्गमयति सा (१) मा प्रतिष्ठां गमय प्रजया पशुभिः सह पुनर्मा विशताद्रयिरिति प्रजयैवैनं पशुभीरय्यां प्रतिष्ठापयति प्रजावान्पशुमान्रयिमान्भवति यएवं वेदतामग्नीधे वा ब्रह्मणे वा होत्रे वोद्गात्रे वाध्वर्यवे वादद्यात्सहस्रमस्य सादत्ता भवति सहस्यमस्य प्रतिगृहीतं भवति यस्तामविद्वान् (३) प्रतिगृह्णाति तां प्रतिगृह्णीयादेकासिनसहस्रमेका त्वाभूतां प्रतिगृह्णामि न सहस्रमेकामाभूताविशमा सहस्रमित्येकामेवैनां भूतां प्रतिगृह्णाति न सहस्रं यएवं वेद स्योनासि सुषदासुशेवा स्योनामाविशसुषदामाविश सुशेवामाविश (३) इत्याह स्योनैवैनꣳ सुषदा सुशेवा भूताविशतिनैनꣳ हिनस्ति ब्रह्मवादिनोवदंति सहस्रꣳ सहस्रतम्यन्वेती३संहस्रतमीꣳ सहस्रा३मिति यत्प्राचीमुत्सृजेत्सहस्रꣳ सहस्रतम्यन्वियात्तत्सहस्रमप्रज्ञात्रꣳ सुवर्गं लोकं न प्रजानीयात्प्रतीचीमु-

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

त्सृंजति॒ता२ऀ स॒हस्र॒मनु॒प्र॒यीवर्त॑ते साभ॑जान॒ती सु॑व॒र्गंलो॒कमे॑ति॒ यज॑मानम् (४) अ॒भ्यु॒त्सृंजति॒ क्षि॒प्रे-
स॒हस्रं॑ प्रजा॑यत॒उत्त॒मा॒नीयते॑ प्रथ॒मा दे॒वान्ग॑च्छति — १२) [सा॒ऽवि॒द्वान्वि॒श॒यज॑मा॒न॑द्वाद॑शच] ॥७॥
अत्रि॒रद॑दा॒दौर्वा॑य प्र॒जां पु॒त्रका॑माय॒ सरि॑रिचा॒नो॑मन्यत॒निर्वी॒र्यः॑ शि॒थि॒लो॒या॒तया॑मा॒स ए॒तं च॑तूरा॒त्र
म॑पश्य॒त्तमाह॑र॒त्तेना॑यजत॒ ततो॒वै तस्य॑ च॒त्वारो॑वी॒राआजा॑यंत॒ सु॒हो॑ता॒ सू॒द्गा॑ता॒ स्व॑ध्वर्यु॒ः सु॒स॑भेयो॒
यए॒वं वि॒द्वा२ऀश्च॑तूरा॒त्रेण॒ यज॑त॒आस्य॑ च॒त्वारो॑वी॒राजा॑यंते सु॒हो॑ता॒ सू॒द्गा॑ता॒ स्व॑ध्वर्यु॒ः सु॒स॑भेयो॒येच-
तु॒र्वि॒२ऀशाः॑ पव॑माना॒ब्रह्म॑वर्च॒सं तत् (१) य॒उद्यंत॒स्तोमा॒श्रीः सात्रि॒२ऀ श्र॒द्धादे॑वं॒ यज॑मानं॒ च॒त्वारि॑
वी॒र्या॑णि॒ नोपा॑नम॒न्तेज॑इंद्रि॒यं ब्र॑ह्मवर्च॒सम॒न्नाद्य॒२ऀ सए॒ता२ऀश्च॒तुर॒श्च॒तु॒ष्टोमा॒न्त्सोमा॑नपश्य॒त्ताना॑हर॒त्तै
र॑यजत॒ तेज॑ए॒व प्र॑थ॒मेना॑वारुं॒धेंद्रि॒यं द्वि॒ती॒येन ब्रह्मवर्च॒सं तृ॒तीये॑ना॒न्नाद्यं॒ च॒तु॒र्थे॑न॒ यए॒वं वि॒द्वा२ऀश्च-
तु॒र॒श्च॒तु॒ष्टोमा॒न्त्सोमा॑न्ना॒हर॑ति॒ तैर्यज॑ते॒ तेज॑ए॒व (२) प्र॑थ॒मेना॑वरुं॒धइंद्रि॒यं द्वि॒तीये॑न ब्रह्मवर्च॒सं तृ॒तीये॑-
ना॒न्नाद्यं॑ च॒तु॒र्थे॑न॒ यामे॒वात्रि॒र्ऋ॒द्धिमार्ध्नो॒त्तामे॒व यज॑मानऋध्नोति — १८) [तदे॒वाष्टाद॑शच] ॥ ८॥
ज॒मद॑ग्निः पु॒ष्टिका॑मश्चतूरा॒त्रेणा॑यजत॒ सए॒तान्पोषा॒२ऀ अपु॒ष्य॒त्तस्मा॒त्पलि॒तौ॒ जाम॑दग्नियौ॒ न संजा
नाते॒ ए॒ताने॒व पोषा॒न्पुष्यति॒ यए॒वं वि॒द्वा२ऀश्च॑तूरा॒त्रेण॒ यज॑ते पुरोडा॒शिन्य॑उप॒सदो॑भवंति प॒शवो॒वै पु॒-
रो॒डाशः॑ प॒शूने॒वाव॑रुं॒धेन्नं॑ वै पु॑रो॒डाशो॒न्नमे॒वाव॑रुंधे॒न्नादः॑ प॒शु॒मान्भ॑वति॒ यए॒वं वि॒द्वा२ऀश्च॑तूरा॒त्रेण॒ य-
ज॑ते — ४८) [ज॒मद॑ग्नि॒रष्टाच॑त्वारि॒२ऀशत्] ॥ ९ ॥ सं॒व॒त्स॒रो॑वा इ॒दमेक॑आसी॒त्सो॑कामयत॒र्तू॒-
न्त्सृंजे॒येति॒ सए॒तं पँचरा॒त्रम॑पश्य॒त्तमाह॑र॒त्तेना॑यजत॒ ततो॒वै सऋ॒तूनसृजत॒ यए॒वं वि॒द्वान्पँचरा॒त्रेण॒

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

यजते प्रैव जायते तऋतवः सृष्टानव्यावर्तन्त तएतं पंचरात्रमपश्यन्तमाहरन्तेनायजन्त ततोवै ते-
न्यावर्तन्त (१) यएवं विद्वान्पंचरात्रेण यजते विपाप्मना भ्रातृव्येणावर्तते सार्वसेनिः शौचेयो-
कामयत पशुमान्त्स्यामिति सएतं पंचरात्रमाहरत्तेनायजत ततोवै ससहस्रं पशून्प्राप्नोद्यएवं वि-
द्वान् पंचरात्रेण यजते प्रसहस्रं पशूनाप्नोति बबरः प्रावाहणिरकामयत वाचः प्रवदितास्यामिति
सएतं पंचरात्रमा (२) अहरत्तेनायजत ततोवै सवाचः प्रवदिताभवद्यएवं विद्वान्पंचरात्रेण य-
जते प्रवदितैव वाचोभवत्यथो एनं वाचस्पतिरित्याहुरनाप्तश्चतूरात्रोतिरिक्तः षड्रात्रोथवा एषसंप्रति-
यज्ञोयत्पंचरात्रोयएवं विद्वान्पंचरात्रेण यजते संप्रत्येव यज्ञेन यजते पंचरात्रोभवति पंचवा ऋत-
वः संवत्सरः (३) ऋतुष्वेव संवत्सरे प्रतितिष्ठत्यथो पंचाक्षरा पङ्क्तिः पाङ्क्तोयज्ञोयज्ञमेवावरुंधे
त्रिवृदग्निष्टोमोभवति तेजएवावरुंधे पंचदशोभवतींद्रियमेवावरुंधे सप्तदशोभवत्यन्नाद्यस्यावरु-
ध्याअथो प्रैव तेन जायते पंचविंशोग्निष्टोमोभवति प्रजापतेराप्त्यै महाव्रतवानन्नाद्यस्याव-
रुध्यै विश्वजित्सर्वपृष्ठोतिरात्रोभवति सर्वस्याभिजित्यै —४) [न्यावर्तन्तासंवत्सरोऽभि-
जित्यै]. ॥ १० ॥ देवस्य त्वा सवितुः प्रसवेश्विनोर्बाहुभ्यां पूष्णोहस्ताभ्यामाददं-
इमामगृभ्णन्रशनामृतस्य पूर्वआयुषिविदथेषुकव्यातया देवाः सुतमाबभूवुर्ऋतस्य सामन्त्सर-
मारपंती । अभिधाअसि भुवनमसि यंतासि धर्तासि सोग्निं वैश्वानरꣳ सप्रथसंगच्छ स्वाहा-
कृतः पृथिव्यां यंताराड्यंतासियमनोधर्तासि धरुणः (१) कृष्यै त्वा क्षेमाय त्वा रय्यै त्वा पोषाय

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

त्वा पृथिव्यै त्वांतरिक्षाय त्वा दिवेत्वा सते त्वा संते त्वाद्भ्यस्त्वौषधीभ्यस्त्वा विश्वेभ्यस्त्वा भूतेभ्यः — २५) [धरुणःपंचविꣳशतिश्च] ॥ ११ ॥ विभूर्मात्रा प्रभूः पित्राश्वोसि हयोस्यत्योसि-नरोस्यर्वासि सप्तिरसि वाज्यसि वृषासि नृमणाअसि ययुर्नामास्यादित्यानां पत्वान्विह्यग्नये स्वाहा स्वाहेंद्राग्निभ्याꣳ स्वाहा प्रजापतये स्वाहा विश्वेभ्योदेवेभ्यः स्वाहा सर्वाभ्योदेवताभ्यइह धृतिः स्वाहेहविधृतिः स्वाहेहरंतिः स्वाहा (१) इहरमतिः स्वाहा भूरसि भुवे त्वा भव्याय त्वा भविष्यते त्वा विश्वेभ्यस्त्वा भूतेभ्योदेवाआशापालाएतं देवेभ्योश्वं मेधायप्रोक्षितं गोपायत — २२) [रंतिःस्वाहाद्वाविꣳशतिश्च] ॥ १२) आयनाय स्वाहा प्रायणाय स्वाहोद्द्रावाय स्वाहोद्द्रुताय स्वा-हाशूकाराय स्वाहाशूकृताय स्वाहापलायिताय स्वाहापलायिताय स्वाहाऽऽवल्गते स्वाहापरावल्गते स्वाहा यते स्वाहा प्रयते स्वाहा सर्वस्मै स्वाहा — २६) [आयनायषड्विꣳशतिः] ॥१३॥ अग्नये स्वाहा सोमाय स्वाहा वायवे स्वाहापांमोदाय स्वाहा सवित्रे स्वाहा सरस्वत्यै स्वाहेंद्राय स्वाहा बृहस्पतये स्वाहामित्राय स्वाहा वरुणाय स्वाहा सर्वस्मै स्वाहा — २३) [अग्नयेत्रयोविꣳशतिः] ॥१४॥ पृथिव्यै स्वाहांतरिक्षाय स्वाहा दिवे स्वाहा सूर्याय स्वाहा चंद्रमसे स्वाहा नक्षत्रेभ्यः स्वाहा प्राच्यै दिशे स्वाहा दक्षिणायै दिशे स्वाहा प्रतीच्यै दिशे स्वाहोदीच्यै दिशे स्वाहोर्ध्वायै दिशे स्वाहा दिग्भ्यः स्वाहावांतरदिशाभ्यः स्वाहा समाभ्यः स्वाहा शरद्भ्यः स्वाहाहोरात्रेभ्यः स्वाहा-र्धमासेभ्यः स्वाहा मासेभ्यः स्वाहर्तुभ्यः स्वाहासंवत्सराय स्वाहा सर्वस्मै स्वाहा — ४७) [पृथि-

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

न्यैसप्तचत्वारिꣳशत्] ॥ १५ ॥ अग्नये स्वाहा सोमाय स्वाहा सवित्रे स्वाहा सरस्वत्यै स्वाहा पूष्णे स्वाहा बृहस्पतये स्वाहापांमोदाय स्वाहा वायवे स्वाहा मित्राय स्वाहा वरुणाय स्वाहा सर्वस्मै स्वाहा—२३) [अग्नयेत्रयोविꣳशतिः] ॥ १६ ॥ पृथिव्यै स्वाहांतरिक्षाय स्वाहा दिवे स्वाहाग्नये स्वाहा सोमाय स्वाहा सूर्याय स्वाहा चंद्रमसे स्वाहाह्नेस्वाहा रात्रियै स्वाहर्जवे स्वाहा साधवे स्वाहा सुक्षित्यै स्वाहा क्षुधे स्वाहा शितिम्ने स्वाहा रोगाय स्वाहा हिमाय स्वाहा शीताय स्वाहातपाय स्वाहारण्याय स्वाहा सुवर्गाय स्वाहा लोकाय स्वाहा सर्वस्मै स्वाहा—४४) [पृथिव्यैचतुश्चत्वारिꣳशत्) ॥ १७ ॥ भुवोदेवानां कर्मणापसर्तस्य पथ्यासि वसुभिर्देवेभिर्देवत-या गायत्रेण त्वाछंदसा युनज्मि वसंतेनत्वतुना हविषादीक्षयामि रुद्रेभिर्देवेभिर्देवतया त्रैष्टुभेन त्वा छंदसा युनज्मि ग्रीष्मेणत्वतुना हविषा दीक्षयाम्यादित्येभिर्देवेभिर्देवतया जागतेन त्वा छंदसा युनज्मि वर्षाभिस्त्वतुना हविषादीक्षयामि विश्वेभिर्देवेभिर्देवतयानुष्टुभेन त्वा छंदसा युनज्मि (१) शरदात्वतुना हविषा दीक्षयाम्यंगिरोभिर्देवेभिर्देवतया पाङ्क्तेन त्वा छंदसा युनज्मि हेमंताशिशिरा-भ्यां त्वतुना हविषा दीक्षयाम्याहं दीक्षामरुहमृतस्य पत्नीं गायत्रेण छंदसा ब्रह्मणा चर्तꣳसत्ये-धाꣳ सत्यमृते धाम् । महीमूषु सुत्रामाणमिह धृतिः स्वाहेहविधृतिः स्वाहेहरंतिः स्वाहेहरमतिः स्वा-हा— ४९) [युनज्म्येकान्नपंचाशच्च] ॥ १८ ॥ ईंकाराय स्वाहेंकृताय स्वाहाक्रंदते स्वा-हावक्रंदते स्वाहा प्रोथते स्वाहा प्रप्रोथते स्वाहा गंधाय स्वाहा घ्राताय स्वाहा प्राणाय स्वाहा

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

व्या॒नाय॒ स्वाहा॑पा॒नाय॒ स्वाहा॑ संदी॒यमा॑नाय॒ स्वाहा॑ संदि॑ताय॒ स्वाहा॑ विचृ॒त्यमा॑नाय॒ स्वाहा॑ विचृ॑ताय॒ स्वाहा॑ पलायि॒ष्यमा॑णाय॒ स्वाहा॑ पला॑यिताय॒ स्वाहो॑परꣳस्य॒ते स्वाहोप॑रताय॒ स्वाहा॑ निवे॒क्ष्य॒ते स्वाहा॑निवि॒शमा॑नाय॒ स्वाहा॑निवि॑ष्टाय॒स्वाहा॑निषत्स्य॒ते स्वाहा॑ नि॒षीद॑ते॒ स्वाहा॑ निष॑ण्णाय॒ स्वाहा॑ (१०) आ॒सि॒ष्य॒ते स्वाहासी॑नाय॒ स्वाहा॑ सि॒ताय॒ स्वाहा॑ निपत्स्य॒ते स्वाहा॑ नि॒पद्य॑मानाय॒ स्वाहा॑निप॑न्नाय॒ स्वाहा॑ शयिष्य॒ते स्वाहा॑ शया॑नाय॒ स्वाहा॑ श॒यि॒ताय॒ स्वाहा॑ संमीलिष्य॒ते स्वाहा॑ सं॒मील॑ते॒ स्वाहा॑ संमी॑लिताय॒ स्वाहा॑ स्वप्स्य॒ते स्वाहा॑ स्वप॒ते स्वाहा॑ सु॒प्ताय॒ स्वाहा॑ प्रभोत्स्य॒ते स्वाहा॑ प्र॒बुध्य॑मानाय॒ स्वाहा॑ प्रबु॑द्धाय॒ स्वाहा॑ जागरिष्य॒ते स्वाहा॑ जाग्र॑ते॒ स्वाहा॑ जाग॑रि॒ताय॒ स्वाहा॑ शुश्रू॒षमा॑णाय॒ स्वाहा॑ शृ॒ण्व॒ते स्वाहा॑ श्रु॒ताय॒ स्वाहा॑ वीक्षिष्य॒ते स्वाहा॑ (२) वी॒क्षमा॑णाय॒ स्वाहा॑ वी॒क्षि॒ताय॒ स्वाहा॑ सꣳहास्य॒ते स्वाहा॑ सं॒जिहा॑नाय॒ स्वाहो॒ज्जिहा॑नाय॒ स्वाहा॑ वि॒वर्त्स्य॒ते स्वाहा॑वि॒वर्त॑मानाय॒ स्वाहा॑ विवृ॑त्ताय॒ स्वाहो॑त्थास्य॒ते स्वाहो॒त्तिष्ठ॑ते॒ स्वाहो॑त्थि॒ताय॒ स्वाहा॑ विधविष्य॒ते स्वाहा॑ विधू॒न्वा॒नाय॒ स्वाहा॑ विधू॑ताय॒ स्वाहो॑त्क्रꣳस्य॒ते स्वाहो॒त्क्राम॑ते॒ स्वाहो॒त्क्रा॑न्ताय॒ स्वाहा॑चंक्रमिष्य॒ते स्वाहा॑ च॒ङ्क्रम्य॑माणाय॒ स्वाहा॑चंक्र॒मि॒ताय॒ स्वाहा॑ कंडूयिष्य॒ते स्वाहा॑ कंडूय॑मानाय॒ स्वाहा॑ कंडूयि॒ताय॒ स्वाहा॑निक्रषिष्य॒ते स्वाहा॑ नि॒कष॑माणाय॒ स्वाहा॑ निक॑षिताय॒ स्वाहा॑ यद॒त्ति॒ तस्मै॒ स्वाहा॑ यत्पिब॑ति॒ तस्मै॒ स्वाहा॑ यन्मेह॑ति॒ तस्मै॒ स्वाहा॑ यच्छ॒कृत्क॒रोति॒ तस्मै॒ स्वाहा॑ रेत॑से॒ स्वाहा॑ प्र॒जाभ्यः॒ स्वाहा॑ प्र॒जन॑नाय॒ स्वाहा॑ स॒र्वस्मै॒ स्वाहा॑ —२७) [निष॑ण्णाय॒स्वाहा॑वीक्षिष्यते

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

स्वाहानिकर्षमाणायस्वाहासप्तविꣳशतिश्च]॥ १९ ॥ अग्नये स्वाहा वायवे स्वाहा सूर्याय स्वाहर्तमस्यृतस्यर्तमसिसत्यमसिसत्यस्य सत्यमस्यृतस्य पंथाअसि देवानां छायामृतस्य नाम तत्सत्यं यत्त्वं प्रजापतिरस्यधियदस्मिन्वाजिनीव शुभस्पर्धंते दिवः सूर्येण विशोपोवृणानः पवते कव्यन्पशुंन गोपाइर्यः परिज्मा —४८) [अग्नयेष्टाचत्वारिꣳशत्] ॥ २० ॥ प्रजननं (३०९) प्रात.सवने (६३) ब्रह्मवादिनो (१३४) गिरस (१७१) आपः (३४७) सोमः (३८९) सहस्रतम्या (२१२) त्रि (११८) जमदग्निः (४८) संवत्सरो (२००) देवस्य (७५) विभू (७२) रायनाया (२६) ग्नये (२३) पृथिव्या (४७) अग्नये (२३) पृथिव्यै (४४) भुवं (६९) ईङ्काराया (१७७) ग्नये (४८) विꣳशतिः (२६२५) ॥ २० ॥ इतितैत्तिरीय संहितायां सप्तमकाण्डेप्रथमःप्रपाठकः ॥ १ ॥

॥ हरिःओम् ॥ साध्यावै देवाः सुवर्गकामाएतꣳ षड्रात्रमपश्यन्तमाहरन्तेनायजंत ततोवैते सुवर्गं लोकमायन् यएवं विद्वाꣳसः षड्रात्रमासते सुवर्गमेव लोकं यंति देवसत्रं वै षड्रात्रः प्रत्यक्षꣳह्येतानि पृष्ठानि यएवं विद्वाꣳसः षड्रात्रमासते साक्षादेवदेवताअभ्यारोहंति षड्रात्रो भवति षड्वा ऋतवः षट्पृष्ठानि (१) पृष्ठैरेवर्तूनन्वारोहंत्यृतुभिः संवत्सरं ते संवत्सरएव प्रतितिष्ठंति बृहद्रथंतराभ्यां यंतीयं वावरथंतरमसौ बृहदाभ्यामेव यंत्यथो अनयोरेव प्रतितिष्ठंत्येते वै यज्ञस्यांजसायनीस्रुतीताभ्यामेव सुवर्गं लोकं यंति त्रिवृदग्निष्टोमोभवति तेजएवावरुंधते पंचदशोभ

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

वर्तींद्रियमेवावरुंधते सप्तदशः (२) भवत्यन्नाद्यस्यावरुध्या अथो प्रैव तेन जायंतएकविंशो-भवति प्रतिष्ठित्या अथो रुचमेवात्मन्दधते त्रिणवोभवति विजित्यै त्रयस्त्रिंशोभवति प्रतिष्ठित्यै सदोहविर्धानिन एतेन षडात्रेण यजेरन्नाश्वत्थीहविर्धानं चाग्नीध्रं च भवतस्तद्धि सुवर्ग्यं चक्रीवंती भवतः सुवर्गस्य लोकस्य समष्ट्याउलूखलबुध्नोयूपोभवति प्रतिष्ठित्यै प्रांचोयांति प्राङि-वहि सुवर्गः (३) लोकः सरस्वत्यायांत्येषवै देवयानः पंथास्तमेवान्वारोहंत्याक्रोशंतोयांत्यवर्ति-मेवान्यस्मिन्प्रतिषज्य प्रतिष्ठां गच्छंति यदादशशतं कुर्वंत्यथैकमुत्थानंशतायुः पुरुषः शतेंद्रिय आयुष्येवेंद्रिये प्रतितिष्ठंति यदा शतंसहस्रं कुर्वंत्यथैकमुत्थानंसहस्रसंमितोवा असौ लो-कोमुमेव लोकमभिजयंतियदा (४) एषां प्रमीयेत यदा वा जीयेरन्नथैकमुत्थानं तद्धितीर्थम्— ११) (पृष्ठानिसप्तदशःसुवर्गोयदैकादशच) ॥ १ ॥ कुसुरुबिंदुऔद्दालकिरकामयत पशुमा-न्स्यामिति सएतंसप्तरात्रमाहरत्तेनायजत तेन वै सयावंतोग्राम्याः पशवस्तानवारुंध यएवं विद्वान्त्सप्तरात्रेण यजते यावंतएव ग्राम्याः पशवस्तानेवावरुंधे सप्तरात्रोभवति सप्तग्राम्याः प-शवः सप्तारण्याः सप्त छंदांस्युभयस्यावरुध्यै त्रिवृदग्निष्टोमोभवति तेजः (१) एवावरुंधे पं-चदशोभवतींद्रियमेवावरुंधे सप्तदशोभवत्यन्नाद्यस्यावरुध्या अथो प्रैव तेन जायतएकविंशोभवति प्रतिष्ठित्याअथो रुचमेवात्मन्धत्ते त्रिणवोभवति विजित्यै पंचविंशोग्निष्टोमोभवति प्रजापतेराप्त्यै महाव्रतवानन्नाद्यस्यावरुध्यै विश्वजित्सर्वपृष्ठोतिरात्रोभवति सर्वस्याभिजित्यै यत्प्रत्यक्षं पूर्वेष्वहः

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

सु पृष्ठान्युपेयुः प्रत्यक्षम् (२) विश्वजिति यथा दुग्धामुपसीदत्येवमुत्तममहः स्यान्नैकरात्रश्च न स्याद्बृहद्रथंतरे पूर्वेष्वहःसूपयंतीयं वाव रथंतरमसौ बृहदाभ्यामेव नयंत्यथो अनयोरेव प्रतितिष्ठंति यत्प्रत्यक्षं विश्वजिति पृष्ठान्युपयंति यथा प्रत्तां दुहेतादृगेवतत्—१२) [तेजःप्रत्यक्षंद्विचत्वारिꣳशच्च] ॥ २ ॥ बृहस्पतिरकामयत ब्रह्मवर्चसी स्यामिति सएतमष्टरात्रमपश्यत्तमाहरत्तेनायजत ततोवै सब्रह्मवर्चस्यभवद्यएवं विद्वानष्टरात्रेण यजते ब्रह्मवर्चस्येव भवत्यष्टरात्रोभवत्यष्टाक्षरा गायत्री गायत्री ब्रह्मवर्चसं गायत्रियैव ब्रह्मवर्चसमवरुंधेष्टरात्रोभवति चतस्रोवै दिशश्चतस्रोवांतरदिशादिग्भ्यएव ब्रह्मवर्चसमवरुंधे (१) त्रिवृदग्निष्टोमोभवति तेज एवावरुंधे पंचदशोभवतींद्रियमेवावरुंधे सप्तदशोभवत्यन्नाद्यस्यावरुध्याअथो प्रैव तेन जायतएकविꣳशोभवति प्रतिष्ठित्याअथो रुचमेवात्मन्धत्ते त्रिणवोभवति विजित्यै त्रयस्त्रिꣳशोभवति प्रतिष्ठित्यै पंचविꣳशोग्निष्टोमोभवति प्रजापतेराप्त्यै महाव्रतवानन्नाद्यस्यावरुध्यै विश्वजित्सर्वपृष्ठोतिरात्रोभवति सर्वस्याभिजित्यै —२) [रुंधेऽभिजित्यै] ॥ ३ ॥ प्रजापतिः प्रजाअसृजत ताः सृष्टाः क्षुधन्यायन्त्सएतं नवरात्रमपश्यत्तमाहरत्तेनायजत ततोवै प्रजाभ्योकल्पत यर्हि प्रजाः क्षुधं निगच्छेयुस्तर्हि नवरात्रेण यजेतेमेह्रिवा एतासां लोकाअक्लृप्ता अथैताः क्षुधं निगच्छंतीमानेवाभ्योलोकान्कल्पयति तान्कल्पमानान्प्रजाभ्योनुकल्पते कल्पते (१) अस्माइमे लोकाऊर्जं प्रजासु दधाति त्रिरात्रेणैवेमं लोकं कल्पयति त्रिरात्रेणांतरिक्षं त्रि-

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

रात्रेणामुं लोकं यथां गुणेगुणमन्वस्यंत्येवमेव तल्लोके लोकमन्वंस्यति धृत्या अशिथिलं भावाय ज्योतिर्गौरायुरितिं ज्ञाताः स्तोमांभवंतीयं वाव ज्योतिरंतरिक्षं गौरसावायुरेष्वेव लोकेषु प्रतितिष्ठंति ज्ञात्रं प्रजानांम् (२) गच्छति नवरात्रोभंवत्यभिपूर्वमेवास्मिन्तेजोंदधाति योज्योगांमयावी स्यात्स-नंवरात्रेणं यजेत प्राणाहि वाएतस्यार्धृंताअथैतस्य ज्योगांमयति प्राणानेवास्मिंन्दाधारोतयदी-तासुभंवंति जीवंत्येव— ३३) [कल्पंतेप्रजानांत्रयंस्त्रिꣳशाच्च] ॥ ४ ॥ प्रजापंतिरकामयत प्रजांयेयेति सएतं दशंहोतारमपश्यत्तमंजुहोत्तेनं दशरात्रमंसृजत तेनं दशरात्रेण प्राजांयत दशरा-त्राय दीक्षिष्यमाणोदशंहोतारं जुहुयाद्दशंहोत्रैव दंशरात्रꣳ सृंजते तेनं दशरात्रेण प्रजांयते वैरा-जोवा एषयज्ञोयद्दंशरात्रोयएवं विद्वान्दंशरात्रेण यजंते विराजंमेव गच्छति प्राजापत्योवा एषय-ज्ञोयद्दंशरात्रः (१) यएवं विद्वान्दंशरात्रेण यजंते प्रैवजांयतइंद्रोवै सदृङ् देवतांभिरासीत्सन-व्यावृतंमगच्छत्सप्रजापंतिमुपांधावत्तस्मांएतं दंशरात्रं प्रायंच्छत्तमाहंरत्तेनांयजततोवै सोंन्याभिं-र्देवतांभिर्व्यावृतंमगच्छद्यएवं विद्वान्दंशरात्रेण यजंते व्यावृतंमेव पाप्मना भ्रातृंव्येण गच्छति त्रि ककुद्वै (२) एषयज्ञोयद्दंशरात्रः ककुत्पंचदशःककुदेंकविꣳशः ककुत्त्रयस्त्रिꣳशोयएवं विद्वान्दंश-रात्रेण यजंते त्रिककुदेव संमानानां भवति यजंमानः पंचदशोयजंमानएकविꣳशोयजंमानस्त्रय-स्त्रिꣳशः पुरइतंराअभिचर्यमाणोदशरात्रेणं यजेत देवपुराएव पर्यूहते तस्य नकुतंश्चनो पांव्या-धोभंवति नैनंमाभिचरंन्स्तृणुते देवासुराः संयंत्ताआसन्ते देवाएंताः (३) देवपुराअंपश्यन्यद्द-

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

शरात्रस्ताःपर्यौहंत तेषां न कुतश्चनोपाव्याधोभवत्ततोदेवा अभवन्परासुरायोभ्रातृव्यवान्स्या-
त्सदशरात्रेण यजेत देवपुरीएव पर्यूहते तस्य न कुतश्चनोपाव्याधोभवति भवत्यात्मना
परास्य भ्रातृव्योभवति स्तोमस्तोमस्योपस्तिर्भवति भ्रातृव्यमेवोपस्तिं कुरुते जामिवै
(४) एतत्कुर्वंति यज्यायाꣳसꣳ स्तोममुपेत्यकनीयाꣳसमुपयंति यदग्निष्टोमसामान्यव-
स्तांच परास्तांच भवंत्यजामित्वाय त्रिवृदग्निष्टोमोग्निष्टुदाग्नेयीषु भवति तेजएवावरुंधे पं-
चदशउक्थ्यऐंद्रीष्विंद्रियमेवावरुंधे त्रिवृदग्निष्टोमोवैश्वदेवीषु पुष्टिमेवावरुंधे सप्तदशोग्निष्टो-
मः प्राजापत्यासु तीव्रसोमोन्नाद्यस्यावरुध्याअथो प्रैव तेन जायते (५) एकविꣳशउ-
क्थ्यः सौरीषु प्रतिष्ठित्याअथो रुचमेवात्मन्धत्ते सप्तदशोग्निष्टोमः प्राजापत्यासूपहव्यउपहवमेव ग-
च्छति त्रिणवावग्निष्टोमावभितऐंद्रीषु विजित्यै त्रयस्त्रिꣳशउक्थ्योवैश्वदेवीषु प्रतिष्ठित्यै विश्वजि-
त्सर्वपृष्ठोतिरात्रोभवति सर्वस्याभिजित्यै — ३१) [दशरात्रोवाएतावैजायतएकंत्रिꣳशच्च]
॥ ५ ॥ ऋतवोवै प्रजाकामाः प्रजां नाविंदंत तेकामयंत प्रजाꣳ सृजेमहि प्रजामवरुंधीमहि प्रजां
विंदेमहि प्रजावंतः स्यामेति तएतमेकादशरात्रमपश्यन्तमाहरं तेनायजंत ततोवै ते प्रजामसृजंत
प्रजामवारुंधत प्रजामविंदंत प्रजावंतोभवन्त ऋतवोभवन्तदार्तवानामार्तवत्वमृतूनां वा एते पुत्रा-
स्तस्मात् (१) आर्तवाउच्यंते यएवं विद्वाꣳसएकादशरात्रमासते प्रजामेव सृजंते प्रजामवरुंधते
प्रजां विंदते प्रजावंतोभवंति ज्योतिरतिरात्रोभवति ज्योतिरेव पुरस्ताद्दधते सुवर्गस्य लोकस्यानु-

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

ख्यात्यै पृष्ठ्यः षडहोभवति षड्वा ऋतवः षट्पृष्ठानि पृष्ठैरेवर्तूनन्वारोहंत्यृतुभिः संवत्सरंते संवत्सरएव प्रतितिष्ठंति चतुर्विंशोभवति चतुर्विंशत्यक्षरा गायत्री (२) गायत्रं ब्रह्मवर्चसं गायत्रियामेव ब्रह्मवर्चसे प्रतितिष्ठंति चतुश्चत्वारिंशोभवति चतुश्चत्वारिंशदक्षरा त्रिष्टुगिंद्रियं त्रिष्टुत्रिष्टुभ्येवेंद्रिये प्रतितिष्ठंत्यष्टाचत्वारिंशोभवत्यष्टाचत्वारिंशदक्षरा जगती जागताः पशवोजगत्यामेव पशुषुप्रतितिष्ठंत्येकादशरात्रोभवति पंच वा ऋतवआर्तवाः पंचर्तुष्वेवार्तवेषु संवत्सरे प्रतिष्ठाय प्रजामवरुंधतेतिरात्रावभितोभवतः प्रजायै परिगृहीत्यै — ४९) [तस्माद्गायत्र्येकान्नपंचाशच्च]

॥ ६ ॥ ऐंद्रवायवाग्रान्गृह्णीयाद्यः कामयेत यथापूर्वं प्रजाः कल्पेरन्निति यज्ञस्य वैक्लृप्तिमनुप्रजाः कल्पंते यज्ञस्याक्लृप्तिमनु न कल्पंते यथापूर्वमेव प्रजाः कल्पयति न ज्यायांसं कनीयानतिक्रामत्यैंद्रवायवाग्रान्गृह्णीयादामयाविनः प्राणेन वा एषव्यृध्यते यस्यामयति प्राणऐंद्रवायवः प्राणेनैवैनं समर्धयति मैत्रावरुणाग्रान्गृह्णीरन् येषां दीक्षितानां प्रमीयेत (१) प्राणापानाभ्यां वा एते व्यृध्यंते येषां दीक्षितानां प्रमीयते प्राणापानौ मित्रावरुणौ प्राणापानावेव मुखतः परिहरंतआश्विनाग्रान्गृह्णीतानुजावरोश्विनौ वै देवानामानुजावरौ पश्चेवाग्रं पर्यैतामश्विनावेतस्यदेवतायआनुजावरस्तावेवैनमग्रंपरिणयतः शुक्राग्रान्गृह्णीत गतश्रीः प्रतिष्ठाकामोसौ वा आदित्यः शुक्रएषोंतोंतं मनुष्यः (२) श्रियै गत्वा निवर्ततेंतादेवांतमारभते न ततः पापीयान्भवति मंथ्यग्रान्गृह्णीताभिचरन्नार्तपात्रं वा एतद्यन्मंथिपात्रं मृत्युनैवैनं ग्राहयति ताजगार्तिमार्च्छंत्याग्रयणा-

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

ग्रान्गृह्णीत यस्य पिता पितामहः पुण्यः स्यादथ तन्न प्राप्नुयाद्वाग्वा वा एषइंद्रियेण व्यृध्यते यस्य पिता पितामहः पुण्यः (३) भवत्यथ । तन्न प्राप्नोत्युरइंवैतद्यज्ञस्य वागिव यदाग्रयणोवाचैवैनमिंद्रियेण समर्धयति न ततः पापीयान्भवत्युक्थ्यांग्रान्गृह्णीताभिचर्यमाणःसर्वेषां वा एतत्पात्राणामिंद्रियं यदुक्थ्यपात्रꣳ सर्वेणैवैनमिंद्रियेणाति प्रयुंक्तेसरस्वत्यभिनोनेषिवस्यइति पुरोरुचं कुर्याद्वाग्वै (४) सरस्वती वाचैवैनमति प्रयुंक्ते मात्वत्क्षेत्राण्यरणानि गन्मेत्याह मृत्योर्वै क्षेत्राण्यरणानि तेनैव मृत्योः क्षेत्राणि न गच्छति पूर्णान्ग्रहान्गृह्णीयादामयाविनः प्राणान्वा एतस्यशुगृच्छति यस्यामयति प्राणाग्रहाः प्राणानेवास्यशुचोमुंचत्युतयदीतासुर्भवति जीवत्येव पूर्णान्ग्रहान् (५) गृह्णीयाद्यर्हि पर्जन्योन वर्षेत्प्राणान्वा एतर्हि प्रजानाꣳ शुगृच्छति यर्हि पर्जन्योन वर्षति प्राणाग्रहाः प्राणानेव प्रजानाꣳशुचोमुंचति ताजक्प्रवर्षति— २५) [प्रमीयेतमनुष्यःपुण्योवैग्रहान्पचविꣳशतिश्च] ॥ ७ ॥ गायत्रोवा ऐंद्रवायवोगायत्रं प्रायणीयमहस्तस्मात्प्रायणीयेहन्नैंद्रवायवोगृह्यते स्वएवैनमायतने गृह्णाति त्रैष्टुभोवै शुक्रस्त्रैष्टुभं द्वितीयमहस्तस्माद्द्वितीयेहञ्छुक्रोगृह्यते स्वएवैनमायतने गृह्णाति जागतोवा आग्रयणोजागतं तृतीयमहस्तस्मात्तृतीयेहन्नाग्रयणोगृह्यते स्वएवैनमायतने गृह्णात्येतद्वै (१) यज्ञमाप्यच्छंदाꣳस्याप्नोति यदाग्रयणश्वोगृह्यते यत्रैव यज्ञमदृशंततएवैनं पुनः प्रयुंक्ते जगन्मुखोवै द्वितीयस्त्रिरात्रोजागतआग्रयणोयच्चतुर्थेहन्नाग्रयणोगृह्यतेस्वएवैनमायतने गृह्णात्यथो । स्वमेव छंदोनुपर्यावर्तंते राथंतरोवा ऐंद्रवा-

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

यवोराथंतरं पंचममहस्तस्मात्पंचमेहन् (२) ऐंद्रवायवोगृह्यते स्वएवैनमायतने गृह्णाति बार्हतोवै शुक्रोबार्हत१ँ षष्ठमहस्तस्मात्षष्ठेहन्छुक्रोगृह्यते स्वएवैनमायतने गृह्णात्येतद्वै द्वितीयं यज्ञमापद्यच्छंदा१ँस्याप्नोति यच्छुक्रः श्वोगृह्यते यत्रैव यज्ञमदृशन्ततएवैनं पुनः प्रयुंक्ते त्रिष्टुङ्मुखोवै तृतीयस्त्रिरात्रस्त्रैष्टुभः .(३) शुक्रोयत्सप्तमेहन्छुक्रोगृह्यते स्वएवैनमायतने गृह्णात्यथो स्वमेव छंदोनुपर्यावर्तंते वाग्वा आग्रयणोवागष्टममहस्तस्मादष्टमेहन्नाग्रयणोगृह्यते स्वएवैनमायतने गृह्णाति प्राणोवा ऐंद्रवायवः प्राणोनवममहस्तस्मान्नवमेहन्नैंद्रवायवोगृह्यते स्वएवैनमायतने गृह्णात्येतत् (४) वै तृतीयं यज्ञमापद्यच्छंदा१ँस्याप्नोति यदैंद्रवायवः श्वोगृह्यते यत्रैव यज्ञमदृशन्ततएवैनं पुनः प्रयुङ्क्थो स्वमेव छंदोनुपर्यावर्तंते पथोवा एतेध्यपथे नयंति येन्येनैंद्रवायवात्प्रतिपद्यंतेंतः खलु वाएष यज्ञस्य यद्दशममहर्दशमेहन्नैंद्रवायवोगृह्यते यज्ञस्य (५) एवांतं गत्वा पंथात्पंथामपियंत्यथो यथावहीयसाप्रतिसारं वहंति तादृगेव तच्छंदा१ँस्यन्योन्यस्य लोकमभ्यध्यायन्तान्येतेनैव देवाव्यवाहयन्नैंद्रवायवस्य वाएतदायतनं यच्चतुर्थमहस्तस्मिन्नाग्रयणोगृह्यते तस्मादाग्रयणस्यायतनेनवमेहन्नैंद्रवायवोगृह्यते शुक्रस्य वा एतदायतनं यत्पंचमम् (६) अहस्तस्मिन्नैंद्रवायवोगृह्यते तस्मादैंद्रवायवस्यायतने सप्तमेहन्छुक्रोगृह्यतआग्रयणस्य वा एतदायतनं यत्षष्ठमहस्तस्मिन्छुक्रोगृह्यते तस्माच्छुक्रस्यायतनेष्टमेहन्नाग्रयणोगृह्यते छंदा१ँस्येव तद्विवाहयति प्रवस्यसोविवाहमाप्नोति यएवं वेदाथो देवताभ्यएव यज्ञे संविदं दधाति तस्मादिदमन्योन्यस्मै (७) ददाति — १)

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

[वाअह॒स्त्रैष्टुभएतद्यज्ञस्यपंच॒मम॒न्यस्माए॑कंच] ॥ ८ ॥ प्र॒जाप॑तिरकामयत॒ प्रजाये॑येति॒ स ए॒तं द्वा॑दशरा॒त्रम॑पश्य॒त्तमाह॑र॒त्तेना॑यजत॒ ततो॒ वै सप्राजा॑यत॒यः का॒मये॑त॒ प्रजाये॒येति॒ सद्वा॑दशरा॒त्रेण यजेत॒ प्रैवजा॑यते ब्रह्मवा॒दिनो॑वदंत्यग्निष्टो॒मप्रा॑यणायज्ञाअथ॒ कस्मा॑दतिरा॒त्रः पूर्वः॑प्रयु॒ज्यत॒इति॒ चक्षु॑षी॒ वा ए॒ते य॒ज्ञस्य॒ यद॑तिरा॒त्रौ क॒नीनि॑के अग्निष्टो॒मौ यत् (१) अ॒ग्नि॒ष्टो॒मं पूर्वं॑ प्रयुं॒जी॒रन्ब॑हि॒र्धा क॒नीनि॑के दध्यु॒स्तस्मा॑दतिरा॒त्रः पूर्वः॑ प्रयु॑ज्यते॒ चक्षु॑षी ए॒व य॒ज्ञेधि॒त्वाम॑ध्य॒तः क॒नीनि॑के प्रति॑दधति॒ यो॒वै गाय॒त्रीं ज्योति॑ःपक्षां॒ वेद॒ ज्योति॑षाभा॒सासु॒व॒र्गं लो॒कमे॑ति॒ याव॑ग्निष्टो॒मौ तौ प॒क्षौ ये॑ऽन्तरे॒ऽष्टावु॒क्थ्याः॑ सआ॒त्मैषा वै गाय॒त्री ज्योति॑ःपक्षा॒य ए॒वं वेद॒ज्योति॑षा भा॒सा सु॒व॒र्गं लो॒कम् (२) ए॒ति॒ प्र॒जाप॑ति॒र्वा ए॒षद्वा॑दश॒धा विहि॑तो॒यद्द्वा॑दशरा॒त्रोयाव॑तिरा॒त्रौ तौ प॒क्षौ ये॑ऽन्तरे॒ऽष्टावु॒क्थ्याः॑ सआ॒त्मा प्र॒जाप॑ति॒र्वा वैष सन्त्सद्ध॒वैस॒त्रेण॑ स्पृणोति प्रा॒णावैसत्प्रा॒णाने॒व स्पृ॑णोति॒ सर्वा॑सां॒ वाए॒ते प्र॒जानां॑ प्रा॒णैरा॑सते॒ ये स॒त्रमास॑ते॒ तस्मा॑त्पृच्छंति॒ किमे॑ते स॒त्रिणइति॑ प्रि॒यः प्र॒जाना॑म् (३) उत्थि॑तो भवति॒ यए॒वं वेद —५) [यल्लो॒कंप्र॒जानां॒पंचंच] ॥ ९ ॥ नवाए॒षोन्यतो॒वैश्वान॒रः सु॒व॒र्ग्यं लो॒काय॒ प्राभ॑वदू॒र्ध्वोह॒वाए॒षआत॑तआसी॒त्ते दे॒वाए॒तं वैश्वा॒नरं॑ पर्यौ॑ह॒न्त्सुव॒र्गस्य॑ लो॒कस्य॒ प्रभू॑त्याऋ॒तवो॒वा ए॒तेन॒ प्र॒जाप॑तिमयाजय॒न्तेष्वा॑र्ध्नो॒दधि॒तदृ॑ध्नोति॒ ह॒वाऋ॒त्विक्षु॒यए॒वं वि॒द्वान्द्वा॑दशा॒हेन॒ यज॑ते॒ तेस्मि॑न्नैच्छं॒त॒ सरस॒मह॒वसं॒ताय॒ प्राय॑च्छत् (१) यवं॑ ग्री॒ष्माय॒ौष॑धीर्व॒र्षाभ्यो॒व्रीही॒न्छ॒रदे॑मा॒षति॒लौ हे॑मंतशिशि॒राभ्यां॒ तेनेंद्रं॑ प्र॒जाप॑तिरयाजय॒त्ततो॒वाइंद्र॒इंद्रो॑ऽभव॒त्तस्मा॑दाहु॒रानु॑जाव॒रस्य॑ य॒ज्ञइ-

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

ति सत्त्रेतेनाग्नेयंजत्तैषह्वैवकुणपमत्ति यः सत्त्रे प्रतिगृह्णाति पुरुषकुणपमश्वकुणपं गौर्वाअन्नं येन पात्रेणान्नं बिभ्रति यत्तं न निर्णेनिजति ततोधि (२) मलं जायत एकएव यजेतैकोहि प्रजापतिराध्नोद्द्वादशरात्रीर्दीक्षितः स्याद्द्वादशमासाः संवत्सरः संवत्सरः प्रजापतिः प्रजापतिर्वा वै षएषहृत्वैजायते यस्तपसोधिजायते चतुर्धा वाएतास्तिस्रस्तिस्रोरात्रयोयद्द्वादशोपसदोयाः प्रथमायज्ञं ताभिः संभरति या द्वितीया यज्ञं ताभिरारंभते (३) यास्तृतीयाः पात्राणि ताभिर्निर्णेनिक्ते याश्चतुर्थीरपि ताभिरात्मानमंतरतः शुंधते योवाअस्य पशुमत्ति माꣳसꣳ सोत्ति यः पुरोडाशं मस्तिष्कꣳ सयः परिवापं पुरीषꣳ सयआज्यं मज्जानꣳ सयः सोमꣳ स्वेदꣳ सोपि हवाअस्य शीर्षण्यानिष्पदः प्रतिगृह्णाति योद्वादशाहेप्रतिगृह्णाति तस्माद्द्वादशाहेन (४) न याज्यं पाप्मनोव्यावृत्त्यै— ४) [अयंच्छदधिरभतेद्वादशाहेनंचत्वारिंच] ॥ १० ॥

एकस्मै स्वाहा द्वाभ्याꣳ स्वाहा त्रिभ्यः स्वाहा चतुर्भ्यः स्वाहा पंचभ्यः स्वाहा षड्भ्यः स्वाहा सप्तभ्यः स्वाहाष्टाभ्यः स्वाहा नवभ्यः स्वाहा दशभ्यः स्वाहैकादशभ्यः स्वाहा द्वादशभ्यः स्वाहा त्रयोदशभ्यः स्वाहा चतुर्दशभ्यः स्वाहा पंचदशभ्यः स्वाहा षोडशभ्यः स्वाहा सप्तदशभ्यः स्वाहाष्टादशभ्यः स्वाहैकान्नविꣳशत्यै स्वाहा नवविꣳशत्यै स्वाहैकान्नचत्वारिꣳशते स्वाहा नवचत्वारिꣳशते स्वाहैकान्न (१) षष्ट्यै स्वाहा नवषष्ट्यै स्वाहैकान्नाशीत्यै स्वाहा नवाशीत्यै स्वाहैकान्नशताय स्वाहा शताय स्वाहा द्वाभ्याꣳ शताभ्याꣳ स्वाहा सर्वस्मैस्वाहा— २१)

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

[नैकंविंशतिश्च] ॥ ११ ॥ एकस्मै स्वाहा त्रिभ्यः स्वाहा पंचभ्यः स्वाहा सप्तभ्यः स्वाहा नवभ्यः स्वाहैकादशभ्यः स्वाहा त्रयोदशभ्यः स्वाहा पंचदशभ्यः स्वाहा सप्तदशभ्यः स्वाहैकान्नविंशत्यै स्वाहा नवविंशत्यै स्वाहैकान्नचत्वारिंशते स्वाहा नवचत्वारिंशते स्वाहैकान्नषष्ट्यै स्वाहा नवषष्ट्यै स्वाहैकान्नाशीत्यै स्वाहा नवाशीत्यै स्वाहैकान्नशताय स्वाहा शताय स्वाहा सर्वस्मै स्वाहा— १) [एकस्मैपंचाशत्] ॥ १२ ॥ द्वाभ्यां स्वाहा चतुर्भ्यः स्वाहा षड्भ्यः स्वाहाष्टाभ्यः स्वाहा दशभ्यः स्वाहा द्वादशभ्यः स्वाहा चतुर्दशभ्यः स्वाहा षोडशभ्यः स्वाहाष्टादशभ्यः स्वाहा विंशत्यै स्वाहाष्टानवत्यै स्वाहा शताय स्वाहा सर्वस्मै स्वाहा— २६) [द्वाभ्यां षड्विंशतिः] ॥ १३ ॥ त्रिभ्यः स्वाहा पंचभ्यः स्वाहा सप्तभ्यः स्वाहा नवभ्यः स्वाहैकादशभ्यः स्वाहा त्रयोदशभ्यः स्वाहा पंचदशभ्यः स्वाहा सप्तदशभ्यः स्वाहैकान्नविंशत्यै स्वाहा नवविंशत्यै स्वाहैकान्नचत्वारिंशते स्वाहा नवचत्वारिंशते स्वाहैकान्नषष्ट्यै स्वाहा नवषष्ट्यै स्वाहैकान्नाशीत्यै स्वाहानवाशीत्यै स्वाहैकान्नशताय स्वाहा शताय स्वाहा सर्वस्मै स्वाहा— ४८) [त्रिभ्योऽष्टाचत्वारिंशत्] ॥ १४ ॥ चतुर्भ्यः स्वाहाष्टाभ्यः स्वाहा द्वादशभ्यः स्वाहा षोडशभ्यः स्वाहा विंशत्यै स्वाहा षण्णवत्यै स्वाहा शताय स्वाहा सर्वस्मै स्वाहा— १६ [चतुर्भ्यः षोडश] ॥ १५ ॥ पंचभ्यः स्वाहा दशभ्यः स्वाहा पंचदशभ्यः स्वाहा विंशत्यै स्वाहा पंचनवत्यै स्वाहा शताय स्वाहा सर्वस्मै स्वाहा— १४) [पंचभ्यश्चतुर्दश] ॥ १६ ॥ दशभ्यः स्वाहा

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

विꣳशत्यैस्वाहा त्रिꣳशते स्वाहा चत्वारिꣳशते स्वाहा पंचाशते स्वाहा षष्ट्यै स्वाहा सप्तत्यै स्वाहा शीत्यै स्वाहा नवत्यै स्वाहा शताय स्वाहा सर्वस्मै स्वाहा—२२) (दशभ्योद्वाविꣳशतिः) ॥ १७ ॥ विꣳशत्यै स्वाहा चत्वारिꣳशते स्वाहा षष्ट्यै स्वाहाशीत्यै स्वाहा शताय स्वाहा सर्वस्मै स्वाहा—१२) (विꣳशत्यैद्वादश) ॥ १८ ॥ पंचाशते स्वाहा शताय स्वाहा द्वाभ्याꣳ शताभ्याꣳ स्वाहा त्रिभ्यः शतेभ्यः स्वाहा चतुर्भ्यः शतेभ्यः स्वाहा पंचभ्यः शतेभ्यः स्वाहा षड्भ्यः शतेभ्यः स्वाहा सप्तभ्यः शतेभ्यः स्वाहाष्टाभ्यः शतेभ्यः स्वाहा नवभ्यः शतेभ्यः स्वाहा सहस्राय स्वाहा सर्वस्मै स्वाहा—३२) [पंचाशतेद्वात्रिꣳशत्] ॥ १९ ॥ शताय स्वाहा सहस्राय स्वाहा-युताय स्वाहा नियुताय स्वाहा प्रयुताय स्वाहार्बुदाय स्वाहा न्यर्बुदाय स्वाहा समुद्राय स्वाहा मध्याय स्वाहान्ताय स्वाहा परार्धाय स्वाहोषसे स्वाहा व्युष्ट्यै स्वाहोदेष्यते स्वाहोद्यते स्वाहोदिताय स्वाहा सुवर्गाय स्वाहा लोकाय स्वाहा सर्वस्मै स्वाहा—३८) (शतायाष्टात्रिꣳशत्) ॥ २० ॥

साध्याः (२११) कुसुरुबिन्दो (१४२) बृहस्पतिः (१००) प्रजापतिः (१३३) प्रजापति (२८१) ऋतवं (१४९) ऐन्द्रवायववाग्रान् (२७५) गायत्रः (३५१) प्रजापति (१५५) नैं (२०४) कस्मा (७१) एकस्मै (५०) द्वाभ्यां (२६) त्रिभ्य (४८) श्चतुर्भ्यः (१६) पञ्चभ्यों (१४) दशभ्यो (२२) विꣳशत्यै (१२) पञ्चाशते (३२) शताय (३८) विꣳशतिः (२२३०) ॥ २० ॥ इतितैत्तिरीयसंहितायांसप्तमकाण्डेद्वितीयःप्रपाठकः ॥

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

॥ हरिः ओम् ॥ प्रजवं वा एतेन यंति यद्दशममहः पापावहीयं वा एतेन भवंति यद्दशम-महर्यौवै प्रजवं यतामपथेन प्रतिपद्यते यः स्थाणु१हंति यो भ्रेषन्येति सहीयते सयोवै दशमेहन्न-विवाक्यउपहन्यते सहीयते तस्मै यउपहताय व्याहृतमेवान्वारभ्य समश्नुतेथ योव्याहृसः (१) हीयते तस्माद्दशमेहन्नविवाक्यउपहतायनव्युच्यमथो खल्वाहुर्यज्ञस्य वै समृद्धेन देवाः सुवर्गं लो-कमायन्व्यृज्ञस्य व्यृद्धेनासुरान्पराभावयन्निति यत्खलु वै यज्ञस्य समृद्धं तद्यजमानस्य यद्व्यृद्धं त-द्भ्रातृव्यस्य सयोवै दशमेहन्नविवाक्यउपहन्यते सएवातिरेचयति ते ये बाह्यादृशीकवः (२) स्यु स्तेविब्रूयुर्यदि तत्र न विंदेयुरंतः सदसाद्व्युच्यंयदि तत्र न विंदेयुर्गृहपतिना व्युच्यंतव्युच्यमिवाथवा एतत्सर्पराज्ञिया ऋग्भिः स्तुवंतीयं वै सर्पतोराज्ञीयद्वा अस्यांकिंचार्चेति यदानृचुस्तेनेय१ सर्परा-ज्ञी तेयदेव किंच वाचानृचुर्यदितोध्यर्चितारः (३) तदुभयमाप्त्वावरुध्योत्तिष्ठामेति ताभिर्मनसा स्तुवते नवाइमामश्वरथोनाश्वतरीरथः सद्यः पर्याप्तुमर्हति मनोवाइमा१ सद्यः पर्याप्तुमर्हति मनः परिभवितुमथ ब्रह्मवदंति परिमितावाऋचः परिमितानि सामानि परिमितानि यजू१ष्यथैतस्यैवां-तोनास्ति यद्ब्रह्म तत्प्रतिगृणतआचक्षीत सः (४) प्रतिगरः —१) [सद्दशीकवोऽर्चितारः सए-कंच] ॥ १ ॥ ब्रह्मवादिनोवदंति किं द्वादशाहस्य प्रथमेनाह्नर्त्विजां यजमानोवृङ्क्त इति तेजइंद्रि-यमिति किंद्वितीयेनेति प्राणानन्नाद्यमिति किंतृतीयेनेति त्रीनिमान्लोकानिति किंचतुर्थेनेति चतु-ष्पदः पशूनिति किंपंचमेनेति पंचाक्षरांपङ्क्तिमितिकि१ षष्ठेनेति षडृतूनिति किं१ सप्तमेनेति सप्तप-

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

दाꣳशक्करीमिति (१) किमष्टमेनेत्यष्टाक्षरां गायत्रीमिति किन्नवमेनेति त्रिवृतꣳस्तोममिति-
किं दशमेनेति दशाक्षरां विराजमिति किमेकादशेनेत्येकादशाक्षरां त्रिष्टुभमिति किंद्वादशेनेति द्वाद
शाक्षरां जगतीमित्येतावद्वाअस्ति यावदेतद्यावदेवास्ति तदेषां वृङ्क्ते —४१) [शक्करीमित्येक-
चत्वारिꣳशच्च] ॥ २ ॥ एषवाआप्तोद्वादशाहोयत्त्रयोदशरात्रः समानꣳ ह्येतदहर्यत्प्रायणीयश्चो-
दयनीयश्च त्र्यतिरात्रोभवति त्रयइमे लोकाएषां लोकानामाप्त्यै प्राणोवै प्रथमोतिरात्रोऽपानोद्विती
योपानस्तृतीयः प्राणापानोदानेष्वेवान्नाद्ये प्रतितिष्ठंति सर्वमायुर्यंति यएवं विद्वाꣳसस्त्रयोदशरात्र-
मासतेतदाहुर्वाग्वाएषावितता (१) यद्द्वादशाहस्तां विच्छिंद्युर्यन्मध्येतिरात्रं कुर्युरुपदासुकागृहप
तेर्वाक्स्यादुपरिष्टाच्छंदोमानां महाव्रतं कुर्वंति संततामेव वाचमवरुंधतेनुपदासुकागृहपतेर्वाग्भवति-
पशवोवै छंदोमाअन्नं महाव्रतं यदुपरिष्टाच्छंदोमानां महाव्रतं कुर्वंति पशुषु चैवान्नाद्ये च प्र-
तितिष्ठंति —४३) [विततात्रिचत्वारिꣳशच्च] ॥ ३ ॥ आदित्याअकामयंतोभयोर्लोकयोर्ऋ-
ध्नुयामेति तएतं चतुर्दशरात्रमपश्यन्तमाहरंतेनायजंत ततोवै तउभयोर्लोकयोरार्ध्नुवन्नस्मिꣳश्चा-
मुष्मिꣳश्च यएवं विद्वाꣳसश्चतुर्दशरात्रमासतउभयोरेव लोकयोर्ऋध्नुवंत्यस्मिꣳश्चामुष्मिꣳश्च चतुर्द
शरात्रोभवति सप्तग्राम्याओषधयः सप्तारण्याउभयीषामवरुद्ध्यै यत्पराचीनानिपृष्ठानि (१)
भवंत्यमुमेवतैर्लोकमभिजयंति यत्प्रतीचीनानि पृष्ठानि भवंतीममेव तैर्लोकमभिजयंति त्रयस्त्रिꣳ
शौ मध्यतः स्तोमौ भवतः साम्राज्यमेव गच्छंत्यधिराजौ भवंतोधिराजाएव समानानां भवंत्य-

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

तिरात्रावभितोंभवतः परिंगृहीत्यै— ३४) [पृष्ठानिचतुंस्त्रिꣳशच्च] ॥ ४ ॥ प्रजापतिः सुवर्गं लोकमैत्तं देवाअन्वांयन्तानांदित्याश्चं पशवश्चान्वांयन्ते देवाअंब्रुवन्यान्पशूनुपाजींविष्मतइमें न्वाग्मन्निति तेभ्यंएतं चंतुर्दशरात्रं प्रत्यौहन्तआंदित्याः पृष्ठैः सुवर्गं लोकमारोंहन्त्र्यहाभ्यांमस्मिन्लोके पशून्प्रत्यौंहन्पृष्ठैरादित्याअमुष्मिंन्लोकआर्ध्नुवन्त्र्यहाभ्यांमस्मिन् (१) लोके पशवोयएवं विद्वाꣳसश्चतुर्दशरात्रमासंतउभयोरेव लोकयोर्ऋध्नुवंत्यस्मिꣳश्चामुष्मिꣳश्च पृष्ठैरेवामुष्मिंन्लोकऋध्नुवंति त्र्यहाभ्यांमस्मिन्लोके ज्योतिर्गौरायुरितिं त्र्यहोभंवतीयं वावज्योतिंरंतरिंक्षं गौरसावायुंरिमानेव लोकानभ्यारोंहंति यदन्यतः पृष्ठानिस्युर्विविवधꣳ स्यान्मध्यें पृष्ठानिं भवंति सविवधत्वायं (२) ओजोवै वीर्यं पृष्ठांन्योजंएव वीर्यं मध्यतोदंधतेबृहद्रथंतराभ्यां यंतीयं वाव रंथंतरमसौ बृहदाभ्यामेव यंत्यथो अनयोरेवप्रतितिष्ठंत्येते वै यज्ञस्यांजसायंनीस्रुतीताभ्यामिव सुवर्गं लोकं यंति परांचोवा एते सुवर्गं लोकमभ्यारोंहंति ये पराचीनानि पृष्ठान्युंपयंतिं प्रत्यङ्त्र्यहोभंवति प्रत्यवरूढ्याअथो प्रतिंष्ठित्यै (३) उभयौर्लोकयोर्ऋध्वोत्तिष्ठंति चतुंर्दशैतास्तासां यादश दशांक्षरा विराडन्नं विराड्विराजैवान्नाद्यमवंरुंधते याश्चतंस्रश्चतंस्रोदिशोदिक्ष्वैव प्रतिंतिष्ठंत्यतिरात्रावभितोंभवतः परिंगृहीत्यै—३१) [अस्मिन्त्संविवधत्वायप्रतिंष्ठित्याएकंत्रिꣳशच्च] ॥ ५ ॥ इंद्रोवै. सदृङ्देवताभिरासीत्सनव्यावृतंमगच्छत्सप्रजापतिमुपाधावत्तस्माएतंपंचदशरात्रं प्रायंच्छत्तमाहंरत्तेनांयजत ततोवै सोन्याभिर्देवताभिर्व्यावृतमगच्छद्यएवं विद्वाꣳसः पंचदशरात्रमासंते व्यावृतमेव पाप्मना भ्रातृंव्ये-

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

ण गच्छंति ज्योतिर्गौरायुरिति त्र्यहो भवतीयं वाव ज्योतिरंतरिक्षम् (१) गौरसावायुरेष्वेव लोकेषु प्रतितिष्ठंत्यसत्रं वाएतद्यदछंदोमं यच्छंदोमाभवंति तेनसत्रं देवताएव पृष्ठैरवरुंधते पशून्छंदोमैरोजोवै वीर्यं पृष्ठानि पशवश्छंदोमा ओजस्येव वीर्ये पशुषु प्रतितिष्ठंति पंचदशरात्रो भवति पंचदशोवज्रोवज्रमेव भ्रातृव्येभ्यः प्रहरंत्यतिरात्रावभितोभवतइंद्रियस्य (१) परिगृहीत्यै — १) (अंतरिक्षमिंद्रियस्यैकंच) ॥६॥ इंद्रोवै शिथिलइवाप्रतिष्ठित आसीत्सोसुरेभ्योविभेत्सप्रजापतिमुपाधावत्तस्माएतं पंचदशरात्रं वज्रं प्रायच्छत्तेनासुरान्पराभाव्य विजित्य श्रियमगच्छदग्निष्टुतापाप्मानं निरदहत पंचदशरात्रेणौजोबलमिंद्रियं वीर्यमात्मन्नधत्त यएवं विद्वांस्सः पंचदशरात्रमासते भ्रातृव्यानेव पराभाव्य विजित्य श्रियं गच्छंत्यग्निष्टुता पाप्मानंनिः (१) दहंते पंचदशरात्रेणौजोबलमिंद्रियं वीर्यमात्मन्दधतएताएव पशव्याः पंचदशवा अर्धमासस्य रात्रयोर्धमासशः संवत्सरआप्यते संवत्सरं पशवोनुप्रजायंते तस्मात्पशव्याएताएव सुवर्ग्याः पंचदशवा अर्धमासस्य रात्रयोर्धमासशः संवत्सरआप्यते संवत्सरः सुवर्गोलोकस्तस्मात्सुवर्ग्याज्योतिर्गौरायुरिति त्र्यहो भवतीयं वावज्योतिरंतरिक्षम् (२) गौरसावायुरिमानेव लोकानभ्यारोहंति यदन्यतः पृष्ठानि स्युर्विविवधस्स्यान्मध्ये पृष्ठानि भवंति सविवधत्वायौजोवै वीर्यं पृष्ठान्योजएव वीर्यं मध्यतोदधते बृहद्रथंतराभ्यां यंतीयं वाव रथंतरमसौ बृहदाभ्यामेव यंत्यथो अनयोरेव प्रतितिष्ठंत्येते वै यज्ञस्यांजसायनी स्रुती ताभ्यामेवसुवर्गं लोकम् (२) यंतिपरांचोवाएते सुवर्गं लोकमभ्यारोहंति येपराचीनानि पृष्ठान्युपयंति प्रत्य-

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

त्र्यहोभवति प्रत्यवरूढ्याअथो प्रतिष्ठित्याउभयोर्लोकयोर्ऋध्वोत्तिष्ठंति पंचदशैतास्तासां या-
दश दशाक्षरा विराडन्नं विराड्विराजैवान्नाद्यमवरुंधते याः पंच पंचदिशोदिक्ष्वेव प्रतितिष्ठंत्यति-
रात्रावभितोभवतइंद्रियस्य वीर्यस्य प्रजायै (४) पशूनां परिगृहीत्यै—२) [निरंतरिक्षंलोकं-
प्रजायैद्वेच] ॥ ७ ॥ प्रजापतिरकामयतान्नादः स्यामिति सएत८ सप्तदशरात्रमपश्यत्तमाहरत्ते-
नायजत, ततोवै सोन्नादोभवद्यएवं विद्वा८ंसः सप्तदशरात्रमासतेन्नादाएव भवंति पंचाहोभवति
पंच वा ऋतवः संवत्सरऋतुष्वेव संवत्सरेप्रतितिष्ठंत्यथो पंचाक्षरा पङ्क्तिः पाङ्क्तोयज्ञोयज्ञमेवावरुंधते
सत्रंवाएतंत् (१) यदछंदोमं यच्छंदोमाभवंति तेन सत्रं देवताएव पृष्ठैरवरुंधते पशूञ्छंदोमैरो-
जोवै वीर्यं पृष्ठानि पशवश्छंदोमाओजस्येव वीर्येपशुषु प्रतितिष्ठंति सप्तदशरात्रोभवति सप्तदशः
प्रजापतिः प्रजापतेराप्त्याअतिरात्रावभितोभवतोन्नाद्यस्य परिगृहीत्यै— ३७) [एतत्सप्तत्रि८-
शच्च] ॥ ८ ॥ साविराड्विक्रम्यातिष्ठद्ब्रह्मणादेवेष्वन्नेनासुरेषु ते देवाअकामयंतोभय८ संवृंजीमहि
ब्रह्मचान्नं चेति तएताविं८शति८ रात्रीरपश्यन्ततोवै तउभय८ समवृंजत ब्रह्मचान्नं च ब्रह्मव-
र्चसिनोन्नादाअभवन्यएवं विद्वा८ंसएताआसतउभयमेव संवृंजते ब्रह्म चान्नं च (१) ब्रह्मवर्च-
सिनोन्नादाभवंति द्वेवाएते विराजौ तयोरेव नाना प्रतितिष्ठंति वि८ंशोवै पुरुषोदशहस्त्याअंगुल-
योदशपद्या यावानेव पुरुषस्तमाप्त्वोत्तिष्ठंति, ज्योतिर्गौरायुरिति त्र्यहाभवंतीयंवावज्योतिरंतरिक्षंगौ-
रसावायुरिमानेवलोकानभ्यारोहंत्यभिपूर्वं त्र्यहाभवंत्यभिपूर्वमेव सुवर्गं (२) लोकमभ्यारोहंति

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

यदन्यतः पृष्ठानि स्युर्विविवधꣳ स्यान्मध्ये पृष्ठानि भवंति सविवधत्वायौजो वै वीर्यं पृष्ठान्योज-
एव वीर्यं मध्यतो दधते बृहद्रथंतराभ्यां यंतीयं वाव रथंतरमसौ बृहदाभ्यामेव यंत्यथो अनयोरेव
प्रतितिष्ठंत्येते वै यज्ञस्याञ्जसायनी स्रुती ताभ्यामेव सुवर्गं लोकं यंति परांचो वा एते सुवर्गं लोकम्
(२) अभ्यारोहंति ये पराचीनानि पृष्ठान्युपयंति प्रत्यङ् त्र्यहो भवति प्रत्यवरूढ्या अथो
प्रतिष्ठित्या उभयोर्लोकयोर्ऋध्वोत्तिष्ठंत्यतिरात्रावभितो भवतो ब्रह्मवर्चसस्यान्नाद्यस्य परिगृहीत्यै
—२३) [चसुवर्गंलोकंत्रयोविꣳशतिश्च] ॥ ९ ॥ असावादित्योस्मिन्लोक आसीत्तं
देवाः पृष्ठैः परिगृह्य सुवर्गं लोकमगमयन्परैरवस्तात्पर्यगृह्णन्दिवाकीर्त्येन सुवर्गे लोके प्रत्य
स्थापयन्परैः परस्तात्पर्यगृह्णन्पृष्ठैरुपावारोहन्त्स वा असावादित्योमुष्मिन्लोके परैरुभयतः परिगृहीतो
यत्पृष्ठानि भवंति सुवर्गमेव तैर्लोकं यजमाना यंति परैरवस्तात्परिगृह्णंति दिवाकीर्त्येन (१)
सुवर्गे लोके प्रतितिष्ठंति परैः परस्तात्परिगृह्णंति पृष्ठैरुपावरोहंति यत्परैः परस्तान्न स्युः
परांचः सुवर्गाल्लोकान्निष्पद्येरन्यदवस्तान्न स्युः प्रजा निर्दहेयुरभितो दिवाकीर्त्यं परः सामानो भवं
ति सुवर्ग एवैनान्लोक उभयतः परिगृह्णंति यजमाना वै दिवाकीर्त्यꣳ संवत्सरः परः सामानोभि
तो दिवाकीर्त्यं परः सामानो भवंति संवत्सर एवोभयतः (२) प्रतितिष्ठंति पृष्ठं वै दिवाकीर्त्यं पार्श्वे-
परः सामानोभितो दिवाकीर्त्यं परः सामानो भवंति तस्मादभितः पृष्ठं पार्श्वे भूयिष्ठा ग्रहा गृह्यंते भूयि
ष्ठꣳ शस्यते यज्ञस्यैव तन्मध्यतो ग्रंथिं ग्रथ्नंत्यविस्रꣳसाय सप्त गृह्यंते सप्त वै शीर्षण्याः प्राणाः प्रा

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

णानेव यजमानेषु दधति यत्पराचीनानि पृष्ठानि भवंत्यमुमेव तैर्लोकमभ्यारोहंति यदिमं लोकं न (३) प्रत्यवरोहेयुरुद्वामाद्येयुर्यजमानाः प्रवामीयेरन्यत्प्रतीचीनानि पृष्ठानि भवंतीममेव तैर्लोकं प्रत्यवरोहंत्यथो अस्मिन्नेव लोके प्रतितिष्ठंत्यनुन्मादायेंद्रोवा अप्रतिष्ठितआसीत्सप्रजापतिमुपाधावत्तस्मा एतमेकविंशतिरात्रं प्रायच्छत्तमाहरत्तेनायजत ततोवै सप्रत्यतिष्ठद्ये बहुयाजिनोप्रतिष्ठिताः (४) स्युस्तएकविंशतिरात्रमासीरन्द्वादश मासाः पंचर्तवस्त्रयइमे लोकाअसावादित्यएकविंशएतावंतोवै देवलोकास्तेष्वेवयथापूर्वं प्रतितिष्ठंत्यसावादित्योनव्यरोचत सप्रजापतिमुपाधावत्तस्मा एतमेकविंशतिरात्रं प्रायच्छत्तमाहरत्तेनायजत ततोवै सोरोचत यएवं विद्वांसएकविंशतिरात्रमासते (५) रोचंतएवैकविंशतिरात्रोभवति रुग्वाएकविंशोरुचमेव गच्छंत्यथो प्रतिष्ठामेव प्रतिष्ठाह्येकविंशोतिरात्रावभितोभवतोब्रह्मवर्चसस्य परिगृहीत्यै —२१) [दीवाकीर्त्यैनैवोभयंतोनाप्रतिष्ठिताआसंतएकविंशतिश्च] ।॥१०॥ अर्वाङ्यज्ञः संक्रामत्वमुष्मादधिमामभि । ऋषीणां यः पुरोहितः । निर्देवं निर्वीरं कृत्वा विष्कंधं तस्मिन्हीयतां योस्मान्द्वेष्टि । शरीरं यज्ञशमलं कुसीदंतस्मिन्त्सीदतु योस्मान्द्वेष्टि । यज्ञयज्ञस्य यत्तेजस्तेन संक्राम मामभि । ब्राह्मणानृत्विजोदेवान्यज्ञस्य तपसा ते सवाहमाहुवे । इष्टेन पक्वमुप (१) ते हुवे सवाहम् । संते वृंजे सुकृतं संप्रजां पशून् । प्रैषान्त्सामिधेनीराघारावाज्यभागावाश्रुतं प्रत्याश्रुतमाशृणामि ते । प्रयाजानूयाजान्त्स्विष्टकृतमिडामाशिषआवृंजे सुवः । अग्निनेंद्रेण सोमेन सरस्वत्या विष्णुना देवताभिः । या-

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

ज्यानुवाक्याभ्यामुपते ह्वे सवाहं यज्ञमाददेतेवषट्कृतम् । स्तुत५शस्त्रं प्रतिगरं ग्रहमिडामाशिषः (२) आवृंजे सुवः । पत्नीसंयाजानुपते ह्वे सवाह५ समिष्टयजुराददेतव । पशून्त्सुतं पुरोडाशान्त्सवनान्योतयज्ञम् । देवान्त्सेंद्रानुपते ह्वेसवाहमग्निमुखान्त्सोमवतोयेचविश्वे — ३२) [उपाशिषेद्वात्रिंशच्च] ॥ ११ ॥ भूतं भव्यं भविष्यद्वषट्त्स्वाहा नमऋक्साम यजुर्वषट्त्स्वाहा नमोगायत्री त्रिष्टुब्जगती वषट्त्स्वाहा नमः पृथिव्यंतरिक्षं द्यौर्वषट्त्स्वाहा नमोग्निर्वायुः सूर्योवषट्त्स्वाहा नमः प्राणोव्यानोपानोवषट्त्स्वाहा नमोन्नं कृषिर्वृष्टिर्वषट्त्स्वाहा नमः पिता पुत्रः पौत्रोवषट्त्स्वाहा नमोभूर्भुवः (१) सुवर्वषट्त्स्वाहा नमः — ४) [भुवश्चत्वारिच] ॥ १२ ॥ आमेगृहाभवंत्वाप्रजामआमायज्ञोविशतु वीर्यावान् । आपोदेवीर्यज्ञियामाविशंतु सहस्रस्य माभूमामा प्रहासीत् । आमे ग्रहोभवत्वापुरोरुक्स्तुतशस्त्रे माविशताः५ समीची । आदित्यारुद्रावसवोमे सदस्याः सहस्रस्य माभूमामा प्रहासीत् । आमाग्निष्टोमोविशतु (१) उक्थ्यश्चातिरात्रोमाविशत्वापि शर्वरः । तिरोअह्निया मासुहुताआविशंतु सहस्रस्य माभूमामा प्रहासीत्—१८) [विशत्वष्टादशच) ॥ १३ ॥ अग्निना तपोन्वभवद्वाचा ब्रह्म मणिना रूपाणींद्रेण देवान्वातेन प्राणान्त्सूर्येण द्यां चंद्रमसा नक्षत्राणि यमेन पितॄन्राज्ञा मनुष्यान्फलेन देयानजगरेण सर्पान्व्याघ्रेणारण्यान् पशूञ्छ्येनेनपतत्रिणोवृष्णाश्वानृषभेण गावस्तेनाजाद्वृष्णिनावीर्व्रीहिणान्नानि यवेनौषधीन्यग्रोधेन वनस्पतीनुदुंबरेणोर्जं गायत्रियां छंदा५सि त्रिवृता स्तोमान्ब्राह्मणे

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

नं (१) वाचम्—१) [ब्राह्मणे नैकंच) ॥१४॥ स्वाहाधिमाधीताय स्वाहा स्वाहाधीतं मनसे स्वाहा स्वाहा मनः प्रजापतये स्वाहा काय स्वाहा कस्मै स्वाहा कतमस्मै स्वाहादित्यै स्वाहादित्यै मह्यै स्वाहा दित्यै सुमृडीकायै स्वाहा सरस्वत्यै स्वाहा सरस्वत्यै बृहत्यै स्वाहा सरस्वत्यै पावकायै स्वाहा पूष्णे स्वाहापूष्णे प्रपथ्याय स्वाहा पूष्णे नरंधिषाय स्वाहा त्वष्ट्रे स्वाहा त्वष्ट्रे तुरीपाय स्वाहा त्वष्ट्रेपुरुरूपाय स्वाहा (१) विष्णवे स्वाहा विष्णवे निखुर्यपाय स्वाहा विष्णवे निभूयपाय स्वाहा सर्वस्मै स्वाहा—१०) (स्वाहादशच) ॥ १५ ॥ दद्भ्यः स्वाहा हनूभ्याᳪं स्वाहोष्ठाभ्याᳪं स्वाहा मुखाय स्वाहा नासिकाभ्याᳪं स्वाहाक्षीभ्याᳪं स्वाहा कर्णाभ्याᳪं स्वाहा पारइक्षवोवार्येभ्यः स्वपक्ष्मभ्यः स्वाहा वारइक्षवः पार्येभ्यः पक्ष्मभ्यः स्वाहा शीर्ष्णे स्वाहा भ्रूभ्याᳪं स्वाहा ललाटाय स्वाहा मूर्ध्ने स्वाहा मस्तिष्काय स्वाहा केशेभ्यः स्वाहा वहाय स्वाहा ग्रीवाभ्यः स्वाहा स्कंधेभ्यः स्वाहा कीकसाभ्यः स्वाहा पृष्टीभ्यः स्वाहा पाजस्याय स्वाहा पार्श्वाभ्याᳪं स्वाहा (१) अᳪंसाभ्याᳪं स्वाहा दोषभ्याᳪं स्वाहा बाहुभ्याᳪं स्वाहा जंघाभ्याᳪं स्वाहा श्रोणीभ्याᳪं स्वाहोरुभ्याᳪं स्वाहा ष्ठीवद्भ्याᳪं स्वाहा जंघाभ्याᳪं स्वाहा भसदे स्वाहा शिखंडेभ्यः स्वाहा वालधानाय स्वाहांडाभ्याᳪं स्वाहा शेपाय स्वाहा रेतसे स्वाहा प्रजाभ्यः स्वाहा प्रजननाय स्वाहा पद्भ्यः स्वाहा शफेभ्यः स्वाहा लोमभ्यः स्वाहा त्वचे स्वाहा लोहिताय स्वाहा माᳪंसाय स्वाहा स्नावभ्यः स्वाहास्थभ्यः स्वाहा मज्जभ्यः स्वाहा (२) अंगेभ्यः स्वाहात्मने स्वाहा सर्वस्मै स्वा-

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

हा —६) [स्वाहास्वाहाषट्च] ॥ १६ ॥ अंज्येताय स्वाहाँजिसक्थाय स्वाहा शितिपदे स्वाहा शितिककुदे स्वाहा शितिरंध्राय स्वाहा शितिपृष्ठाय स्वाहा शित्यꣳसाय स्वाहा पुष्पकर्णाय स्वाहा शित्योष्ठाय स्वाहा शितिभ्रवे स्वाहा शितिभसदे स्वाहा श्वेतानूकाशाय स्वाहांजये स्वाहा ललामाय स्वाहा सितज्ञवे स्वाहा कृष्णैताय स्वाहा रोहितैताय स्वाहारुणैताय स्वाहेदृशाय स्वाहा कीदृशाय स्वाहा तादृशाय स्वाहा सदृशाय स्वाहा विसदृशाय स्वाहा सुसदृशाय स्वाहा रूपाय स्वाहा (१) सर्वस्मै स्वाहा —२) [स्वाहाद्वेच] ॥ १७ ॥ कृष्णाय स्वाहा श्वेताय स्वाहा पिशंगाय स्वाहा सारंगाय स्वाहारुणाय स्वाहा गौराय स्वाहा बभ्रवे स्वाहा नकुलाय स्वाहा रोहिताय स्वाहा शोणाय स्वाहा श्यावाय स्वाहा श्यामाय स्वाहा पाकलाय स्वाहा सुरूपाय स्वाहानुरूपाय स्वाहा विरूपाय स्वाहा सरूपाय स्वाहा प्रतिरूपाय स्वाहा शबलाय स्वाहा कमलाय स्वाहा पृश्नये स्वाहा पृश्निसक्थाय स्वाहा सर्वस्मै स्वाहा —४६) [कृष्णायषट्चत्वारिꣳशत्] ॥ १८ ॥ ओषधीभ्यः स्वाहा मूलेभ्यः स्वाहा तूलेभ्यः स्वाहा कांडेभ्यः स्वाहा वल्शेभ्यः स्वाहा पुष्पेभ्यः स्वाहा फलेभ्यः स्वाहा गृहीतेभ्यः स्वाहागृहीतेभ्यः स्वाहावपन्नेभ्यः स्वाहा शयानेभ्यः स्वाहा सर्वस्मै स्वाहा —२४) [ओषधीभ्यश्चतुर्विꣳशतिः] ॥ १९ ॥ वनस्पतिभ्यः स्वाहा मूलेभ्यः स्वाहा तूलेभ्यः स्वाहा स्कंधेभ्यः स्वाहा शाखाभ्यः स्वाहा पर्णेभ्यः स्वाहा पुष्पेभ्यः स्वाहा फलेभ्यः स्वाहा गृहीतेभ्यः स्वाहा गृहीतेभ्यः स्वाहावपन्नेभ्यः स्वाहा

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

शयानेभ्यः स्वाहा शिष्टाय स्वाहातिशिष्टाय स्वाहा परिशिष्टाय स्वाहा सꣳशिष्टाय स्वाहोच्छिष्टाय स्वाहा रिक्ताय स्वाहारिक्ताय स्वाहा प्ररिक्ताय स्वाहा सꣳरिक्ताय स्वाहोद्रिक्ताय स्वाहा सर्वस्मै स्वाहा— ४६) [वनस्पतिभ्यःषट्चत्वारिꣳशत्] ॥ २० ॥ प्रजवं (२०१) ब्रह्मवादिनं (११) एष (८३) आदित्याः (८४) प्रजापति (१८१) रिन्द्र (१०१) इन्द्रः (२०२) प्रजापतिः (८७) सा (१७३) सा (२७१) वर्वाङ् (१३२) भूत (५४) मा (६८) ग्निना (५१) स्वाहा (६५) दद्भ्यो (१०६) श्येताय (५२) कृष्णायौ (४६) षधीभ्यो (२४) वनस्पतिभ्यो (४६) विꣳशतिः (२११८) ॥ २० ॥ इतितैत्तिरीयसंहितायांसप्तमकाण्डेतृतीयप्रपाठकः ॥

॥ हरिः ओम् ॥ बृहस्पतिरकामयत श्रन्मे देवादधीरन्गच्छेयं पुरोधामिति सएतं चतुर्विꣳशतिरात्रमपश्यत्तमाहरत्तेनायजत ततोवै तस्मै श्रद्देवाअदधतागच्छत्पुरोधां यएवं विद्वाꣳसश्चतुर्विꣳशतिरात्रमासते श्रदेभ्योमनुष्यादधते गच्छंति पुरोधां ज्योतिर्गौरायुरिति त्र्यहाभवंतीयं वाव ज्योतिरंतरिक्षंगौरसावायुः (१) इमानेव लोकानभ्यारोहंत्यभिपूर्वं त्र्यहाभवंत्यभिपूर्वमेव सुवर्गं लोकमभ्यारोहंत्यसत्रं वा एतद्यदछंदोमंयच्छंदोमाभवंति तेन सत्रं देवताएव पृष्ठैरवरुंधते पशूञ्छंदोमैरोजोवै वीर्यं पृष्ठानि पशवश्छंदोमाओजस्येव वीर्यं पशुषु प्रतितिष्ठंति बृहद्रथंतराभ्यायंतीयं वाव रथंतरमसौ बृहदाभ्यामेव (२) यंत्यथो अनयोरेव प्रतितिष्ठंत्येते वै यज्ञस्यांजसायनी स्रुती ताभ्यामेव सुवर्गं लोकं यंति चतुर्विꣳशतिरात्रोभवति चतुर्विꣳशतिरर्धमासाः संवत्सरः संवत्सरः सुव-

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

गौर्लोकः संवत्सरएव सुवर्गे लोके प्रतितिष्ठंत्यथो चतुर्विꣳशत्यक्षरा गायत्री गायत्री ब्रह्मवर्चसं गायत्रियैव ब्रह्मवर्चसमवरुंधतेतिरात्रावभितोभवतोब्रह्मवर्चसस्य परिगृहीत्यै — ४५) [आयुरेवपंचचत्वारिꣳशच्च] ॥१॥ यथावै मनुष्याएवं देवाअग्रआसन्तेकामयंतावर्तिंपाप्मानं मृत्युमपहत्य दैवीꣳसꣳसदं गच्छेमेति तएतं चतुर्विꣳशतिरात्रमपश्यन्तमाहरन्तेनायजंत ततोवै तेवर्तिंपाप्मानं मृत्युमपहत्य दैवीꣳ सꣳसदमगच्छन्यएवं विद्वाꣳसश्चतुर्विꣳशतिरात्रमासतेवर्तिमेवपाप्मानमपहत्यश्रियं गच्छंति श्रीर्हि मनुष्यस्य (१) दैवीसꣳसज्ज्योतिरतिरात्रोभवति सुवर्गस्य लोकस्यानुख्यात्यै पृष्ठ्यः षडहोभवति षड्वाऋतवः संवत्सरस्तं मासाअर्धमासाऋतवः प्रविश्य दैवीꣳ सꣳसदमगच्छन्यएवं विद्वाꣳसश्चतुर्विꣳशतिरात्रमासते संवत्सरमेव प्रविश्य वस्यसीꣳ सꣳसदं गच्छंति त्रयस्त्रयस्त्रिꣳशाअवस्ताद्भवंति त्रयस्त्रयस्त्रिꣳशाःपरस्तात्त्रयस्त्रिꣳशैरेवोभयतोवर्तिं पाप्मानमपहत्य दैवीꣳ सꣳसदं मध्यतः (२) गच्छंति पृष्ठानि हि दैवीसꣳसज्जामिवाएतत्कुर्वंति यत्त्रयस्त्रयस्त्रिꣳशाअन्वंचोमध्ये निरुक्तोभवति तेनाजाम्यूर्ध्वानि पृष्ठानि भवंत्यूर्ध्वाश्छंदोमाउभाभ्याꣳ रूपाभ्याꣳ सुवर्गं लोकं यंत्यसत्त्रं वाएतद्यदछंदोमं यच्छंदोमाभवंति तेन सत्त्रं देवताएव पृष्ठैरवरुंधते पशून्छंदोमैरोजोवै वीर्यं पृष्ठानि पशवः (३) छंदोमाओजस्येव वीर्ये पशुषु प्रतितिष्ठंति त्रयस्त्रयस्त्रिꣳशाअवस्ताद्भवंति त्रयस्त्रयस्त्रिꣳशाः परस्तान्मध्ये पृष्ठान्युरोवै त्रयस्त्रिꣳशाआत्मा पृष्ठान्यात्मनएव तद्यजमानाः शर्मनह्यंतेनार्त्यैबृहद्रथंतराभ्यां यंतीयं वाव रथंतरमसौ बृहदाभ्यामेव यंत्यथो अनयोरेव

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

प्रतितिष्ठंत्येते वै यज्ञस्यांजसायनीसुती ताभ्यामेव (४) सुवर्गं लोकं यंति परांचोवाएते- सुवर्गं लोकमभ्यारोहंति येपराचीनानि पृष्ठान्युपयंति प्रत्यङ्षडहोभवति प्रत्यवरुढ्याअथो- प्रतिष्ठित्याउभयोर्लोकयोर्ऋद्ध्वोत्तिष्ठंति त्रिवृतोधित्रिवृतमुप यंति स्तोमाना॑ संपत्यै प्रभवाय ज्योतिरग्निष्टोमोभवत्ययं वाव सक्षयोस्मादेव तेन क्षयान्नयंति चतुर्विंशतिरात्रोभवति चतुर्विंशतिरर्धमासाः संवत्सरः (५) संवत्सरः सुवर्गोलोकः संवत्सरएव सुवर्गे लोके प्रतितिष्ठंत्यथो चतुर्विंशत्यक्षरा गायत्री गायत्री ब्रह्मवर्चसं गायत्रियैव ब्रह्मवर्चसमवरुंधते तिरात्रावभितोभवतोब्रह्मवर्चसस्यपरिगृहीत्यै — २४) [मनुष्यंस्यमध्यतःपशवएवसंवत्स- रश्चतुर्विंशतिश्च] ॥ २ ॥ ऋक्षावाइयमलोमकासीत्साकामयतौषधीभिर्वनस्पतिभिः प्रजा- येयेति सैतास्त्रिंशत॑ रात्रीरपश्यत्ततोवाइयमोषधीभिर्वनस्पतिभिः प्राजायत ये प्रजाकामाः प- शुकामास्युस्तएताआसीरन्प्रैवजायंते प्रजया पशुभिरियं वा अक्षुध्यत्सैतां विराजमपश्यत्तामात्म- न्धित्वान्नाद्यमवारुंधौषधीः (१) वनस्पतीन्प्रजां पशूंस्तेनावर्धत साजेमानं महिमानमगच्छद्य- एवं विद्वा॑सएताआसते विराजमेवात्मंधित्वान्नाद्यमवरुंधे ते वर्धंते प्रजया पशुभिर्जेमानं महि- मानं गच्छंति ज्योतिरतिरात्रोभवति सुवर्गस्य लोकस्यानुख्यात्यै पृष्ठ्यः षडहोभवति षड्वाऋतवः षड्पृष्ठानि पृष्ठैरेवर्तूनन्वारोहंत्यृतुभिः संवत्सरं ते संवत्सरएव (२) प्रतितिष्ठंति त्रयस्त्रिं॑शात्त्रय- स्त्रिं॑शमुपयंति यज्ञस्य संतत्याअथो प्रजापतिर्वै त्रयस्त्रिं॑शः प्रजापतिमेवारभंते प्रतिष्ठित्यै

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

त्रिणवोभवति विजित्याएकवि्ँशोभवति प्रतिष्ठित्याअथो रुचमेवात्मन्दधते त्रिवृदग्निष्टुद्भवति पाप्मानमेव तेननिर्दहंतेथो तेजोवैत्रिवृत्तेजएवात्मंदधते पंचदशइंद्रस्तोमोभवतींद्रियमेवाव (३) रुंधते सप्तदशोभवत्यन्नाद्यस्यावरुध्याअथो प्रैव तेन जायंतएकवि्ँशोभवति प्रतिष्ठित्याअथो रुचमेवात्मन्दधते चतुर्वि्ँशोभवति चतुर्वि्ँशतिरर्धमासाः संवत्सरः संवत्सरः सुवर्गोलोकः संवत्सरएव सुवर्गे लोके प्रतितिष्ठंत्यथो एषवै विषूवान् विषूवंतोभवंति यएवं विद्वा्ँसएताआसते चतुर्वि्ँशात्पृष्ठान्युपयंति संवत्सरएव प्रतिष्ठाय (४) देवताअभ्यारोहंति त्रयस्त्रि्ँशात्त्रयस्त्रि्ँशमुपयंति त्रयस्त्रि्ँशद्वै देवतादेवतास्वेव प्रतितिष्ठंति त्रिणवोभवतीमे वै लोकास्त्रिणवएष्वेव लोकेषु प्रतितिष्ठंति द्वावेकवि्ँशोभवतः प्रतिष्ठित्याअथो रुचमेवात्मन्दधते बह्वः षोडशिनोभवंति तस्माद्बह्वः प्रजासु वृषाणोयदेते स्तोमाव्यतिषक्ताभवंति तस्मादियमोषधीभिर्वनस्पतिभिर्व्यतिषक्ता (५) व्यतिषज्यंते प्रजया पशुभिर्यएवं विद्वा्ँसएताआसते कॢप्तावाएते सुवर्गं लोकं यंत्युच्चावचान् हि स्तोमानुपयंति यदेतऊर्ध्वाः कॢप्ताः स्तोमाभवंति कॢप्ताएव सुवर्गं लोकं यंत्युभयोरेभ्योलोकयोः कल्पते। त्रि्ँशदेतास्त्रि्ँशदक्षरा विराडन्नं विराड्विराजैवान्नाद्यमवरुंधतेतिरात्रावभितोभवतोन्नाद्यस्य परिगृहीत्यै (४१) [ओषधीरेवावप्रतिष्ठायव्यतिषक्तैकान्नपंचाशच्च] ॥ ३॥

प्रजापतिः सुवर्गं लोकमैत्तं देवायेनयेन छंदसानुप्रायुंजत तेन नाप्नुवन्तएताद्वात्रि्ँशतं रात्रीरपश्यन्द्वात्रि्ँशदक्षरानुष्टुग्गानुष्टुभः प्रजापतिः स्वेनैव छंदसा प्रजापतिमाप्त्वाभ्यारुह्य सुवर्गं

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

लोकमायन् यएवं विद्वाꣳसएता आसते, द्वात्रिꣳशदेताद्वात्रिꣳशदक्षरानुष्टुगानुष्टुभः प्रजापतिः स्वेनैव छंदसा प्रजापतिमाप्त्वाश्रियं गच्छंति (१) श्रीर्हिमनुष्यस्य सुवर्गोलोकोद्वात्रिꣳशदेताद्वात्रिꣳशदक्षरानुष्टुग्वागनुष्टुप्सर्वामेव वाचमाप्नुवंति सर्वे वाचोवदितारोभवंति सर्वे हि श्रियं गच्छंतिज्योतिर्गौरायुरिति त्र्यहाभवंतीयं वाव ज्योतिरंतरिक्षं गौरसावायुरिमानेव लोकानभ्यारोहंत्यभि पूर्वंत्र्यहा भवंत्यभि पूर्वमेव सुवर्गं लोकमभ्यारोहंति बृहद्रथंतराभ्यां यंति (२) इयं वाव रथंतरमसौ बृहदाभ्या मेव यंत्यथो अनयोरेव प्रतितिष्ठंत्येते वै यज्ञस्यांजसायनी स्रुती ताभ्यामेव सुवर्गं लोकं यंति परांचोवा एते सुवर्गं लोकमभ्यारोहंति ये परांचस्त्र्यहानुपयंति प्रत्यङ्त्र्यहोभवति प्रत्यवरूढ्या अथो प्रतिष्ठित्याउभयोर्लोकयोर्ऋध्वोत्तिष्ठंतिद्वात्रिꣳशदेतास्तासां यास्त्रिꣳशस्त्रिꣳशदक्षरा (३) विराडन्नं विराड्विराजैवान्नाद्यमवरुंधते ये द्वे अहोरात्रे एव ते उभाभ्याꣳ रूपाभ्याꣳ सुवर्गं लोकं यंत्यतिरात्रावभितोभवतः परिगृहीत्यै — २२) [गच्छंतियंतित्रिꣳशदक्षराद्वाविꣳशतिश्च] ॥ ४ ॥

देवाव देवसत्रे द्वादशाहश्चैव त्रयस्त्रिꣳशदहश्च यएवं विद्वाꣳसस्त्रयस्त्रिꣳशदहमासते साक्षादेवदेवता अभ्यारोहंति यथा खलु वै श्रेयानभ्यारूढःकामयते तथा करोति यद्यवविध्यतिपापीयान्भवति यदिनावविध्यति सदृङ्यएवं विद्वाꣳसस्त्रयस्त्रिꣳशदहमासते विपाप्मना भ्रातृव्येणावर्ततेहर्भाजो वाएतादेवाअग्र आहरन् (१) अहरेकोभजताहरेकस्ताभिर्वैते प्रबाहुगार्ध्नुवन्यएवं विद्वाꣳसस्त्रयस्त्रिꣳशदहमासते सर्वएव प्रबाहुगृध्नुवंति सर्वेग्रामणीयं प्राप्नुवंति पंचाहाभवंति पंच वा ऋतवः

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

संवत्सरऋतुष्वेव संवत्सरे प्रतितिष्ठंत्यथो पंचाक्षरा पङ्क्तिः पाङ्क्तो यज्ञो यज्ञमेवावरुंधते त्रीण्याश्वि-
नानि भवंति त्रय इमे लोका एषु (२) एव लोकेषु प्रतितिष्ठंत्यथो त्रीणि वै यज्ञस्येंद्रियाणि
तान्येवावरुंधते विश्वजिद्भवत्यन्नाद्यस्यावरुध्यै सर्वपृष्ठो भवति सर्वस्याभिजित्यै वाग्वै द्वादशाहो
यत्पुरस्ताद्द्वादशाहमुपेयुरनाप्तां वाचमुपेयुरुपदासुकैषां वाक्स्यादुपरिष्टाद्द्वादशाहमुपयंत्याप्तामेव वा-
चमुपयंति तस्मादुपरिष्टाद्वाचा वदामोऽवांतरं (३) वै दशरात्रेण प्रजापतिः प्रजा असृजत यद्द-
शरात्रो भवति प्रजा एव तद्यजमानाः सृजंत एताꣳ ह वा उदंकः शौल्बायनः सत्रस्यर्धिमुवाच यद्द-
शरात्रो यद्दशरात्रो भवति सत्रस्यर्ध्या अथो यदेव पूर्वेष्वहःसु विलोम क्रियते तस्यैवैषा शांतिः
द्व्यनीका वा एता रात्रयो यजमाना विश्वजिता सहातिरात्रेण पूर्वाः षोडश सह (४) अतिरात्रेणोत्तराः
षोडश य एवं विद्वाꣳसस्त्रयस्त्रिꣳशदहमासत एषां द्व्यनीका प्रजा जायते अतिरात्रावभितो
भवतः परिगृहीत्यै. — १७) [अहरन्नेष्ववांतरꣳ सह सप्तदश च] ५॥ आदित्या अकामा
यंत सुवर्गं लोकमियामेति ते सुवर्गं लोकं न प्राजानन्न सुवर्गं लोकमायन्त एतꣳ षट्त्रिꣳशद्रात्र-
मपश्यन्तमाहरन्तेनायजंत ततो वै ते सुवर्गं लोकं प्राजानन्त्सुवर्गं लोकमायन्य एवं विद्वाꣳसः षट्त्रिꣳ-
शद्रात्रमासते सुवर्गमेव लोकं प्रजानंति सुवर्गं लोकं यंति ज्योतिरतिरात्रः (१) भवति ज्योति-
रेव पुरस्ताद्दधते सुवर्गस्य लोकस्यानुख्यात्यै षडहा भवंति षड्वा ऋतव ऋतुष्वेव प्रतितिष्ठंति चत्वारो
भवंति चतस्रो दिशो दिक्ष्वेव प्रतितिष्ठंत्यसत्त्रं वा एतद्यदछंदोमं यच्छंदोमा भवंति तेन सत्त्रं देवता एव

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

पृष्ठैरवरुंधते पशून्छंदोभिरोजोवै वीर्यं पृष्ठानि पशवश्छंदांस्योजस्येव (२) वीर्यं पशुषु प्रतितिष्ठंति षड्त्रिंशद्रात्रोभवति षड्त्रिंशदक्षरा बृहती बार्हताः पशवोबृहत्यैव पशूनवरुंधते बृहतीछंदसा स्वाराज्यमाश्नुताश्नुवते स्वाराज्यं यएवं विद्वांसः षड्त्रिंशद्रात्रमासते सुवर्गमेव लोकं यंत्यतिरात्रावभितोभवतः सुवर्गस्य लोकस्य परिगृहीत्यै — ३६) [अतिरात्रएवषड्त्रिंशच्च] ॥ ६ ॥ वसिष्ठोहतपुत्रोकामयत विंदेय प्रजामभिसौदासान्भवेयमिति सएतमेकस्मान्नपंचाशमपश्यत्तमाहरत्तेनायजत ततोवै सोविंदत प्रजामभिसौदासानभवद्यएवं विद्वांसएकस्मान्न पंचाशमासते विंदंते प्रजामभिभ्रातृव्यान्भवंति त्रयंस्त्रिवृतोग्निष्टोमाभवंति वज्रस्यैव मुखंसंश्यंति दश पंचदशाभवंति पंचदशोवज्रः (१) वज्रमेव भ्रातृव्येभ्यः प्रहरंति षोडशिमद्दशममहर्भवति वज्रएव वीर्यं दधति द्वादश सप्तदशाभवंत्यन्नाद्यस्यावरुध्याअथो प्रैव तैर्जायंते पृष्ठ्यः षडहोभवति षड्वाऋतवः षट्पृष्ठानि पृष्ठैरेवर्तूनन्वारोहंत्यृतुभिः संवत्सरं ते संवत्सरएव प्रतितिष्ठंति द्वादशैकविंशाभवंति प्रतिष्ठित्याअथो रुचमेवात्मन् (२) दधते बह्वः षोडशिनोभवंति विजित्यै षडाश्विनानि भवंति षड्वाऋतवऋतुष्वेव प्रतितिष्ठंत्यूनातिरिक्तावा एतारात्रयऊनास्तद्यदेकस्यै न पंचाशदतिरिक्तास्तद्यद्भूयसीरष्टाचत्वारिंशतऊनाच्च खलु वा अतिरिक्ताच्च प्रजापतिः प्राजायत ये प्रजाकामाः पशुकामाः स्युस्तएताआसीरन्प्रैव जायंते प्रजया (३) पशुभिर्वैराजोवाएषयज्ञोयदेकस्मान्नपंचाशोयएवं विद्वांसएकस्मान्नपंचाशमासंते वि-

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation, Kolkata. Digitization: eGangotri.

राजमेव गच्छंत्यन्नादामंवंत्यतिरात्रावभितोभवतोन्नाद्यस्य परिगृहीत्यै— २२) [वज्रंआत्मन्प्र-
जयाद्वाविंशतिश्च] ॥ ७ ॥ संवत्सरायं दीक्षिष्यमाणाएकाष्टकायां दीक्षेरन्नेषा वै संवत्सरस्य पत्नी
यदेकाष्टकैतस्यां वाएषएतांꣳ रात्रिं वसति साक्षादेव संवत्सरमारभ्यं दीक्षंतआर्तं वाएते संवत्सरस्या
भिदीक्षंते यएकाष्टकायां दीक्षंतेंतंनामानावृतूभंवतोव्यस्तं वाएते संवत्सरस्याभिदीक्षंते यएकाष्टकायां
दीक्षंतेंतंनामानावृतूभंवतः फल्गुनी पूर्णमासे दीक्षेरन्मुखं वाएतत् (१) संवत्सरस्य यत्फल्गुनी
पूर्णमासोमुखतएव संवत्सरमारभ्यं दीक्षंते तस्यैकैवनिर्यायत्साम्मेघ्ये विषूवान्त्संपद्यते चित्रापूर्ण
मासेदीक्षेरन्मुखंवाएतत्संवत्सरस्य यच्चित्रापूर्णमासोमुखतएव संवत्सरमारभ्यं दीक्षंते तस्यन
काचन निर्याभंवति चतुरहेपुरस्तात्पौर्णमास्यै दीक्षेरन्तेषामेकाष्टकायां क्रयः संपद्यते तेनैकाष्टकां
न छंबट्कुर्वंति तेषां (२) पूर्वपक्षे सुत्या संपद्यते पूर्वपक्षं मासाअभिसंपद्यंते ते पूर्वपक्षउत्तिष्ठंति
तानुत्तिष्ठंतआषंधयोवनस्पतयोनूत्तिष्ठंति तान्कल्याणी कीर्तिरनूत्तिष्ठत्यरात्सुरिमेयजमानाइति
तदनुसर्वे राध्नुवंति—३४) [एततेषांचतुस्त्रिꣳशच्च] ॥ ८ ॥ सुवर्गं वाएते लोकं यंति ये सत्रमुप
यंत्यभींधतएव दीक्षाभिरात्मानꣳ श्रपयंतउपसद्भिर्द्वाभ्यां लोमावंद्यंति द्वाभ्यां त्वचं द्वाभ्यामसृद्वा-
भ्यां मांꣳसं द्वाभ्यामस्थि द्वाभ्यां मज्जानमात्मदक्षिणं वै सत्रमात्मानमेव दक्षिणां नीत्वा सु-
वर्गं लोकं यंति शिखामनुप्रवपंतऋध्याअथो रघीयाꣳसः सुवर्गं लोकमयामेति (१) [सुवर्गं
पंचाशत्] ॥ ९ ॥ ब्रह्मवादिनोवदंत्यतिरात्रः परमोयज्ञक्रतूनां कस्मात्तं प्रथममुपयंती

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

त्येतद्वा अग्निष्टोमं प्रथममुपयंत्यथोक्थ्यमथ षोडशिनमथातिरात्रमनुपूर्वमेवैतद्यज्ञक्रतूनुपेत्य तानाल भ्यपरिगृह्य सोममेवैतत्पिबंत आसते ज्योतिष्टोमं प्रथममुपयंति ज्योतिष्टोमो वै स्तोमानां मुखं मुखत एव स्तोमान्प्रयुंजते ते (१) सꣳस्तुता विराजमभिसंपद्यंते द्वे चर्चावतिरिच्येते एकया गौरतिरिक्त एकयायुरूनः सुवर्गो वै लोको ज्योतिरूर्ग्विराट्सुवर्गमेव तेन लोकं यंति रथंतरं दिवा भवति रथंतरं नक्तमित्याहुर्ब्रह्मवादिनः केन तदजामीति सौभरं तृतीयसवने ब्रह्मसाम बृहत्तन्मध्यतो दधति विधृत्यै तेनाजामि—४९) [तएकान्नपंचाशच्च) ॥ १० ॥ ज्योतिष्टोमं प्रथममुपयंत्यस्मिन्नेव तेन लोके प्रतितिष्ठंति गोष्टोमं द्वितीयमुपयंत्यंतरिक्ष एव तेन प्रति तिष्ठंत्यायुष्टोमं तृतीयमुपयंत्यमुष्मिन्नेव तेन लोके प्रतितिष्ठंतीयं वाव ज्योतिरंतरिक्षं गौरसावायुर्यदेतान्स्तोमानुपयंत्येष्वेव तल्लोकेषु सत्रिणः प्रतितिष्ठंतो यंति ते सꣳस्तुता विराजं (१) अभिसंपद्यंते द्वे चर्चावतिरिच्येते एकया गौरतिरिक्त एकयायुरूनः सुवर्गो वै लोको ज्योतिरूर्ग्विराडूर्जमेवावरुंधते तेन क्षुधार्तिमार्छंत्यक्षोधुका भवंति क्षुत्संबाधा इव हि सत्रिणोऽग्निष्टोमावभितः प्रधी तावुक्थ्यो मध्येन भ्यंतत्तदेतत्परियद्देवचक्रं यदेतेन (२) षडहेन यंति देवचक्रमेव समारोहंत्यरिष्ट्यै ते स्वस्ति समश्नुवते षडहेन यंति षड्वा ऋतव ऋतुष्वेव प्रतितिष्ठंत्युभयतो ज्योतिषा यंत्युभयत एव सुवर्गे लोके प्रतितिष्ठंतो यंति द्वौ षडहौ भवतस्तानि द्वादशाहानि संपद्यंते द्वादशो वै पुरुषो द्वे सक्थ्यौ द्वौ बाहू आत्मा च शिरश्च चत्वार्यंगानि स्तनौ द्वादशौ (३) तत्पुरुष

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

मनुपर्यावर्तंते त्रयः षडहाभवंति तान्यष्टादशाहानि संपद्यंते नवान्यानि नवान्यानि नव वै पुरुषे प्राणास्तत्प्राणाननुपर्यावर्तंते चत्वारः षडहाभवंति तानि चतुर्विंशतिरहानि संपद्यंते चतुर्विंशतिरर्धमासाः संवत्सरस्तत्संवत्सरमनुपर्यावर्तंते प्रतिष्ठितः संवत्सरइति खलु वा आहुर्वर्षीयान्प्रतिष्ठायाइत्येतावद्वै (४) संवत्सरस्य ब्राह्मणं यावन्मासोमासिमास्येव प्रतितिष्ठंतोयंति—८) [विराजमेतेनद्वादशौवाअष्टौच) ॥ ११ ॥ मेषस्त्वा पचतैरवतु लोहितग्रीवश्छागैः शल्मलिर्वृध्यापर्णोब्रह्मणा प्लक्षोमेधेन न्यग्रोधश्चमसैरुदुंबरऊर्जा गायत्रीछंदोभिस्त्रिवृत्स्तोमैरवंतीः स्थावंतीस्त्वावंतु प्रियं त्वा प्रियाणां वर्षिष्ठमाप्यानां निधीनां त्वा निधिपतिꣳ हवामहे वसोमम—२६) [मेषःषट्त्रिꣳशत्) ॥ १२ ॥ कूप्याभ्यः स्वाहाकुल्याभ्यः स्वाहा विकर्याभ्यः स्वाहावट्याभ्यः स्वाहा खन्याभ्यः स्वाहा ह्रद्याभ्यः स्वाहा सूद्याभ्यः स्वाहा सरस्याभ्यः स्वाहा वैशंतीभ्यः स्वाहा पल्वल्याभ्यः स्वाहा वर्ष्याभ्यः स्वाहावर्ष्याभ्यः स्वाहा ह्रादुनीभ्यः स्वाहापृष्वाभ्यः स्वाहा स्यंदमानाभ्यः स्वाहा स्थावराभ्यः स्वाहा नादेयीभ्यः स्वाहा सैंधवीभ्यः स्वाहा समुद्रियाभ्यः स्वाहा सर्वाभ्यः स्वाहा—४०) (कूप्याभ्यश्चत्वारिꣳशत्) ॥ १३ ॥ अद्भ्यः स्वाहा वहंतीभ्यः स्वाहा परिवहंतीभ्यः स्वाहा समंतंवहंतीभ्यः स्वाहा शीघ्रं वहंतीभ्यः स्वाहा शीभं वहंतीभ्यः स्वाहोग्रं वहंतीभ्यः स्वाहा भीमं वहंतीभ्यः स्वाहांभोभ्यः स्वाहा नभोभ्यः स्वाहा महोभ्यः स्वाहा सर्वस्मै स्वाहा—२१) (अद्भ्यएकान्नत्रिꣳशत्) ॥ १४ ॥ योअर्वंतं जिघाꣳसति त-

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

मभ्यमीति वरुणः । परोमर्तः परश्वा । अहं च त्वं चंवृत्रहन्त्संबभूव सनिभ्यआ । अरातीवाचिदद्रिवो-नुनौ शूरमꣳसतैभद्राइंद्रस्य रातयः । अभिक्रत्वेंद्र भूरधज्मन्नतेविव्यङ्महिमानꣳरजाꣳसि । स्वेना-हिवृत्रꣳशवसा जघंथन शत्रुरंतं विविदत् (१) युधाते—२) [विविदद्द्वे च] ॥१५॥ नमोराज्ञे नमोव रुणाय नमोश्वाय नमः प्रजापतये नमोधिपतयेधिपतिरस्यधिपतिं माकुर्वधिपतिरहं प्रजानां भूयासं मां धेहि मयि धेह्युपाकृताय स्वाहा लब्धाय स्वाहा हुताय स्वाहा — २९) [नमएकान्नत्रिꣳशत्] ॥ १६.॥ मयोभूर्वातोअभिवातूस्राऊर्जस्वतीरोषधीराररिशंतां । पीवस्वतीर्जीवधन्याः पिबंत्ववसा यं पद्वतेरुद्रमृड । याः सरूपाविरूपाएकरूपायासामग्निरिष्ट्यानामानि वेद । याअंगिरसस्तपसे हच-कुस्ताभ्यः पर्जन्यमहिशर्म यच्छ । यादेवेषु तनुवमैरयंत यासाꣳ सोमोविश्वारूपाणि वेद । ताअ-स्मभ्यं पयसा पिन्वमानाः प्रजावतीरिंद्र (१) गोष्ठे रिरीहि । प्रजापतिर्मह्यमेताररराणोवि श्वदेवैः पितृभिः संविदानः । शिवाः सतीरुपनोगोष्ठमाकस्तासां वयं प्रजया सꣳसदेम । इह धृतिः स्वाहेह विधृतिः स्वाहेहरंतिः स्वाहेहरमतिः स्वाहा महीमूषु सुत्रामाणं — ३८) [इंद्रा-ष्टात्रिꣳशच्च], ॥ १७ ॥ किꣳस्विदासीत्पूर्वचित्तिः किꣳस्विदासीद्बृहद्वयः । किꣳस्विदासी-त्पिशंगिला किꣳस्विदासीत्पिलिप्पिला । द्यौरासीत्पूर्वचित्तिरश्वआसीद्बृहद्वयः । रात्रिरासीत्पिशं गिलाविरासीत्पिलिप्पिला । कः स्विदेकाकी चरति कउ स्विज्जायते पुनः । किꣳस्विद्धिमस्य भेषजं किꣳस्विदावपनं महत् । सूर्यएकाकी चरति (१) चंद्रमा जायते पुनः । अग्निर्हिमस्य

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

भेषजं भूमिरावपनं महत् । पृच्छामि त्वा परमन्तं पृथिव्याः पृच्छामि त्वा भुवनस्य नाभिम् ।
पृच्छामि त्वा वृष्णो अश्वस्य रेतः पृच्छामि वाचः परमं व्योम । वेदिमाहुः परमन्तं पृथि-
व्यायज्ञमाहुर्भुवनस्य नाभिं । सोममाहुर्वृष्णोअश्वस्य रेतोब्रह्मैव वाचः परमं व्योम— ४६)
[चरतिषट्चत्वारिंशच्च] ॥ १८ ॥ अंबे अंबाल्यंबिके नमानयति कश्चन । ससस्त्यश्वकः ।
सुभगे कांपीलवासिनि सुवर्गे लोके संप्रोर्ण्वाथां । आहमजानि गर्भधमात्वमजासि गर्भधं ।
तौसहचतुरः पदः संप्रसारयावहै । वृषावाꣳ रेतोधारेतोदधातूत्सक्थ्योर्गृदंधेह्यंजिमुदं जिम-
न्वज । यःस्त्रीणां जीवभोजनोयआसां (१) बिलधावनः । प्रियःस्त्रीणामपीच्यः । यआ-
सांकृष्णे लक्ष्मणि सर्दिगृदिंपरावधीत् । अंबे अंबाल्यंबिके न मायभाति कश्चन । सस-
स्त्यश्वकः । ऊर्ध्वामेनामुच्छ्रयताद्वेणुभारं गिराविव । अथास्यामध्यमेधताꣳ शीते वाते पुनन्नि-
व । अंबे अंबाल्यंबिके नमायभति कश्चन । ससस्त्यश्वकः । यद्धरिणीयवमत्तिन (२)
पुष्टं पशुमन्यते । शूद्रायदर्यजारानपोषायधनायति । अंबे अंबाल्यंबिके नमायभतिकश्चन । स-
सस्त्यश्वकः । इयंयकाशकुंतिकाहलमिति सर्पति । आहतंगभेपसोनिजल्गुलीतिधाणिका । अंबे
अंबाल्यंबिके न मायभति कश्चन । ससस्त्यश्वकः । माता च ते पिता च तेग्रंवृक्षस्य रोहतः (३) ।
प्रसुलामीति ते पितागभेमुष्टिमतꣳसयत् । दधिक्राव्णोअकारिषं जिष्णोरश्वस्य वाजिनः । सुर-
भिनोमुखाकरत्प्रणआयूꣳषि तारिषत् । आपोहिष्ठामयोभुवस्तानऊर्जेदधातन । महेरणाय चक्ष-

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

से। योवः शिवतमोरसस्तस्य भाजयते हनः। उशतीरिव मातरः। तस्मा अरंगमामवोयस्य क्षयाय जिन्वथ (४)। आपोजनयथाचनः— ४) [आसांनरोहतोजिन्वथचत्वारिंच]॥ १९॥ भूर्भुवः सुवर्वसवस्त्वांजंतु गायत्रेण छंदसा रुद्रास्त्वांजंतु त्रैष्टुभेन छंदसादित्यास्त्वांजतु जागतेन छंदसा यद्वातोअपोअगमदिंद्रस्य तनुवं प्रियाम्। एतश्स्तोतरेतेन पथा पुनरश्वमावर्तयासिनः। लाजी ३ न्छाची ३ न्यशोममाम् ३। यव्यायै गव्यायाएतद्देवाअन्नमत्तैतदन्नमद्धिप्रजापते। युजंति ब्रध्नं (१) अरुषं चरंतंपरितस्थुषः। रोचंते रोचनादिवि। युंजंत्यस्य काम्या हरी विपक्षसारथे। शोणाधृष्णू नृवाहसा। केतुं कृण्वन्न केतवे पेशोमर्याअपेशसे। समुषद्भिरजायथाः— २५) [ब्रध्नंपंचविंशतिश्च]॥ २०॥ प्राणाय स्वाहा व्यानाय स्वाहापानाय स्वाहा स्नावभ्यः स्वाहा संतानेभ्यः स्वाहा परिसंतानेभ्यः स्वाहा पर्वभ्यः स्वाहा संधानेभ्यः स्वाहा शरीरेभ्यः स्वाहा यज्ञाय स्वाहा दक्षिणाभ्यः स्वाहा सुवर्गाय स्वाहा लोकाय स्वाहा सर्वस्मै स्वाहा— २८) [प्राणायाष्टाविंशतिः]॥ २१॥ सिताय स्वाहासिताय स्वाहाभिहिताय स्वाहानभिहिताय स्वाहा युक्ताय स्वाहायुक्ताय स्वाहा सुयुक्ताय स्वाहोद्युक्ताय स्वाहा विमुक्ताय स्वाहा प्रमुक्ताय स्वाहावंचते स्वाहा परिवंचते स्वाहा संवंचते स्वाहानुवंचते स्वाहोद्वंचते स्वाहायते स्वाहा धावते स्वाहा तिष्ठते स्वाहा सर्वस्मै स्वाहा— ३)] सितायाष्टात्रिंशत्]॥ २२॥ बृहस्पति (१४५) यथ (२७४) क्षाः (२९९) प्रजापति (१७२) दे (२१७) आदित्या (१३६)

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

वसिष्ठः (१७२) संवत्सराय (१३४) सुवर्गं (५०) ब्रह्मवादिनो (९९) ज्योतिष्टोमं (२०८) मेषः (३६) कूप्याभ्यो (४०) ध्वो (२९) यो (५२) नमो (२९) मयोभूः (८८) किमं (९६) वे (२०४) भूः (७५) प्राणाय (२८) सिताय (३८) द्वाविंशतिः (२६२१) ॥ २२ ॥ इतितैत्तिरीयसंहितायांसप्तमकाण्डेचतुर्थप्रपाठकः ॥ ४ ॥

हरिःओम् ॥ गावोवाएतत्सत्रमासताशृंगाःसतीः शृंगाणि नोजायंताइति कामेन तासां दश मासानिषण्णाआसन्नथ शृंगाण्यजायंत ताउदतिष्ठंनरात्स्मेत्यथ यासां नाजायंत ताः संवत्सरमाप्त्वो दतिष्ठन्नरात्स्मेति यासां चाजायंत यासां च नताउभयीरुदतिष्ठन्नरात्स्मेति गोसत्रं वै (१) संवत्सरोयएवं विद्वाꣳसः संवत्सरमुपयंत्यृध्नुवंत्येव तस्मात्तूपरावार्षिकौ मासौ पत्वी चरति सत्राभिजितꣳ ह्यस्यै तस्मात्संवत्सरसदो यत्किंच गृहे क्रियते तदाप्तमवरुद्धमभिजितं क्रियते समुद्रं वा एते प्रप्लवंते ये संवत्सरमुपयंति योवै समुद्रस्य पारं न पश्यंति नवै सततउदेति संवत्सरः (२) वै समुद्रस्तस्यै तत्पारं यदतिरात्रौ यएवं विद्वाꣳसः संवत्सरमुपयंत्यनार्ताएवोदृचं गच्छंतीयं वै पूर्वोतिरात्रोसावुत्तरोमनः पूर्वोवागुत्तरः प्राणः पूर्वोपानउत्तरः प्ररोधनं पूर्वउदयनमुत्तरोज्योतिष्टोमोवैश्वानरोतिरात्रोभवति ज्योतिरेव पुरस्ताद्दधते सुवर्गस्य लोकस्यानुख्यात्यै चतुर्विꣳशः प्रायणीयोभवति चतुर्विꣳशतिरर्धमासाः (३) संवत्सरः प्रयंतएव संवत्सरे प्रतितिष्ठंति तस्य त्रीणि च शतानि षष्टिश्च स्तोत्रीयास्तावतीः संवत्सरस्य रात्रयउभे एव संवत्सरस्य रूपे आ-

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

भुवंति ते सꣳस्थित्या अरिष्ट्या उत्तरैरहोभिश्चरंति षडहा भवंति षड्वा ऋतवः संवत्सर ऋतुष्वेव सं-
वत्सरे प्रतितिष्ठंति गौश्चायुश्च मध्यतः स्तोमौ भवतः संवत्सरस्यैव तन्मिथुनं मध्यतः (४)
दधति प्रजननाय ज्योतिरभितो भवति विमोचनमेव तच्छंदाꣳस्येव तद्विमोकं यंत्यथो उभय-
तोज्योतिषैव षडहेन सुवर्गं लोकं यंति ब्रह्मवादिनो वदंत्यासते केन यंतीति देवयानेन
पथेति ब्रूयाच्छंदाꣳसि वै देवयानः पंथा गायत्री त्रिष्टुब्जगती ज्योतिर्वै गायत्री गौस्त्रिष्टुगायुर्जग-
ती यदेते स्तोमा भवंति देवयानेनैव (५) तत्पथा यंति समानꣳ साम भवति देवलोको वै सा-
म देवलोकादेव नयंत्यन्या अन्या ऋचो भवंति मनुष्यलोको वा ऋचो मनुष्यलोकादेवान्यमन्यं देव-
लोकमभ्यारोहंतो यंत्यभिवर्तो ब्रह्मसामं भवति सुवर्गस्य लोकस्याभिवृत्त्या अभिजिद्भवति सुवर्ग-
स्य लोकस्याभिजित्यै विश्वजिद्भवति विश्वस्य जित्यै मासिमासि पृष्ठान्युपयंति मासि-
मास्यतिग्राह्या गृह्यंते मासिमास्येव वीर्यं (६) दधति मासां प्रतिष्ठित्या उपरिष्टान्मासां पृष्ठान्युपयंति
तस्मादुपरिष्टादोषधयः फलं गृह्णंति — १३) [वै संवत्सरोऽर्धमासा मध्यत एव वीर्यं त्रयोदश च] ॥१॥
गावो वा एतत्सत्रमासताशृंगाः सतीः शृंगाणि सिषासंतीस्तासां दश मासा निषण्णा आसन्नथ शृंगा-
ण्यजायंत ता अब्रुवन्नरात्स्मोत्तिष्ठामाव तं काममरुत्स्महि येन कामेन न्यषदामेति तासामु त्वा अब्रु-
वन्नर्धा वा यावतीर्वा सामहा एवेमौ द्वादशौ मासौ संवत्सरꣳ संपाद्योत्तिष्ठामेति तासां (१) द्वादशे
मासि शृंगाणि प्रावर्तंत श्रद्धया वाश्रद्धया वा ता इमा यास्तूपरा उभय्यो वाव ता आर्ध्नुवन्याश्च शृं-

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

गाण्यसंन्वृन्याश्वोजैंमवारुंधतभ्नौंति दुशसुमासूंत्तिष्ठंन्नूभ्नोति द्वादशसु यएवं वेदं पदेन खलु वाएते यंति विंदति खलु वै पदेन यन्तद्वाएतत्टृद्धमयंनंतस्मात् (२) एतन्न्रोसनि —२) [तासांतस्माद्वेच] ॥ २ ॥ प्रथमे मासि पृष्ठान्युपंयंति मध्यमउपंयंत्युत्तमउपयंति तदाहुर्यांवै त्रिरेकस्याह्नउपसीदंति दु ह्वै सापराभ्यां दोहाभ्यां दुहेथ कुतः साधोक्ष्यते यां द्वादशकृत्वंउपसीदंतीति संवत्सरꣳ संपाद्यो त्तमे मासि सकृत्पृष्ठान्युपेयुस्तद्यजमानायज्ञं पशूनवंरुंधते समुद्रंवै (१) एतेंनवारमंपारं प्रप्लवंते ये संवत्सरमुपयंति यद्बृहद्रथंतरे अन्वर्जैयुर्यथा मध्यें समुद्रस्य प्लवमन्वर्जैयुस्तादृक्तदनुत्सर्गं बृहद्रथंतरा भ्यामित्वा प्रतिष्ठां गच्छंति सर्वेभ्योवै कामेभ्यः संधिर्दुहेतद्यजमानाः सर्वान्कामानवंरुंधते —४) (वैचतुस्त्रिꣳशच्च) ॥ ३ ॥ समान्यं ऋचोभवंति मनुष्यलोकोवाऋचोमनुष्यलोकादेव नयंत्यन्य दन्यत्साम भवति देवलोकोवै साम देवलोकादेवान्यमन्यं मनुष्यलोकं प्रत्यवरोहंतोयंति जगतीमग्र- उपयंति जगती वै छंदाꣳसि प्रत्यवरोहत्याग्रयणं ग्रहांबृहत्पृष्ठानि त्रयस्त्रिꣳशꣳ स्तोमास्तस्मा- ज्ज्यायाꣳसं कनीयान्प्रत्यवरोहति वैश्वकर्मणोगृह्यते विश्वान्येव तेन कर्माणि यजमानाअवरुं- धतआदित्यः (१) गृह्यतइयं वाअदितिरस्यामेव प्रतितिष्ठंत्यन्योन्योगृह्येते मिथुनत्वाय प्रजात्याअवांतरं वै दशरात्रेण प्रजापतिः प्रजाअसृजत यद्दशरात्रोभवंति प्रजाएव तद्यजमानाः सृजंतएताꣳ हवाउदंकः शौल्बायनः सत्रस्यर्धिमुवाच यद्दशरात्रोयद्दशरात्रोभवंति सत्रस्यर्ध्यै अथो यदेव पूर्वेष्वहःसु विलोमक्रियते तस्यैव (२) एषाशांतिः— २) [आदित्यएवद्वेच]

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

॥ ४ ॥ यदि सोमौ सꣳसुतौ स्यातां महति रात्रियै प्रातरनुवाकमुपाकुर्यात्पूर्वो वाचंपूर्वो देवताः पूर्वश्छंदाꣳसि वृङ्क्ते वृषण्वतीं प्रतिपदं कुर्यात्प्रातःसवनादेवैषामिंद्रं वृङ्क्तेथो खल्वाहुः सवनमुखे सवनमुखे कार्येति सवनमुखात्सवनमुखादेवैषामिंद्रं वृङ्क्ते संवेशायोपवेशायगायत्रियास्त्रिष्टुभोजगत्याअनुष्टुभः पङ्क्त्या अभिभूत्यै स्वाहा छंदाꣳसि वै संवेशउपवेशश्छंदोभिरेवैषां (१) छंदाꣳसिवृङ्क्ते सजनीयꣳशस्यंविहव्यꣳ शस्यमगस्त्यस्य कयाशुभीयꣳशस्यमेतावद्वाअस्ति यावदेतद्यावदेवास्ति तदेषां वृङ्क्ते यदि प्रातःसवने कलशोदीर्येत वैष्णवीषु शिपिविष्टवतीषु स्तुवीरन्यद्वै यज्ञस्यातिरिच्यते विष्णुतच्छिपिविष्टमभ्यतिरिच्यते तद्विष्णुः शिपिविष्टोतिरिक्तएवातिरिक्तं दधात्यथोअतिरिक्तेनैवातिरिक्तमाप्नोति (२) रुंधते यदिमध्यंदिने दीर्येत वषट्कारनिधनꣳ सामकुर्युर्वषट्कारोवै यज्ञस्यप्रतिष्ठा प्रतिष्ठामेवैनद्गमयंति यदि तृतीयसवनएतदेव—१९) [एषामवैकान्नविꣳशतिश्च] ॥ ५ ॥

षड्भिर्मासान्संपाद्याहरुत्सृजंति षड्ढि मासान्त्संपश्यंत्यर्धमासैर्मासान्त्संपाद्याहरुत्सृजंत्यर्धमासैर्हिमासान्त्संपश्यंत्यमावास्यया मासान्त्संपाद्याहरुत्सृजंत्यमावास्यया हि मासान्त्संपश्यंति पौर्णमास्या मासान्त्संपाद्याहरुत्सृजंति पौर्णमास्या हि मासान्त्संपश्यंति योवै पूर्णआसिंचति परासिंचति यः पूर्णादुदचति (१) प्राणमस्मिन्त्सदधाति यत्पौर्णमास्यामासान्त्संपाद्याहरुत्सृजंति संवत्सरायैव तत्प्राणं दधति तदनु सत्रिणः प्राणंति यदहर्नोत्सृजेयुर्यथादृतिरुपनद्धोविपतत्येवꣳ संवत्सरोविपतेदार्तिमार्छेयुर्यत्पौर्णमास्या मासान्त्संपाद्याहरुत्सृजंति संवत्सरायैव तदुदानं दधति तदनु सत्रिणउत्

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

(२) अनंति नार्तिमार्छंति पूर्णमासेवै देवानाꣳ सुतोयत्पौर्णमास्यामासान्त्संपाद्याहरुत्सृजंति देवानामेव तद्यज्ञेन यज्ञं प्रत्यवरोहंति विवएतद्यज्ञं छिंदंति यत्षडहसंततꣳ संतमथाहरुत्सृजंति प्राजापत्यं पशुमालभंते प्रजापतिः सर्वादेवतादेवताभिरेव यज्ञꣳ संतन्वंति यंति वाएते सवनाद्येहः (३) उत्सृजंति तुरीयं खलु वाएतत्सवनं यत्सान्नाय्यं यत्सान्नाय्यं भवंति तेनैव सवनान्नयंति समुपहूय भक्षयंत्येतत्सोमपीथाह्येतर्हि यथायतनं वाएतेषाꣳ सवनभाजोदेवतागच्छंति येहरुत्सृजंत्यनुसवनं पुरोडाशान्निर्वपंति यथायतनादेव सवनभाजोदेवता अवरुंधतेष्टाकपालान्प्रातःसवनएकादशकपालान्माध्यंदिने सवने द्वादशकपालाꣳस्तृतीयसवने छंदाꣳस्येवाप्त्वा (४) अवरुंधते वैश्वदेवं चरुं तृतीयसवने निर्वपंति वैश्वदेवं वै तृतीयसवनं तेनैव तृतीयसवनान्नयंति— १५) [उदचत्युदहरास्वापंचदशच] ॥ ६ ॥ उत्सृज्यां ३ नोत्सृज्या ३ मितिमीमाꣳसंते ब्रह्मवादिनस्तद्वाहुरुत्सृज्यमेवेत्यमावास्यायां च पौर्णमास्यां चोत्सृज्यमित्याहुरेते हि यज्ञं वहतइति ते त्वावनोत्सृज्येइत्याहुर्ये अवांतरं यज्ञं भेजाते इति याप्रथमा व्यष्टका तस्यामुत्सृज्यमित्याहुरेषवै मासोविशरइति नादिष्टं (१) उत्सृजेयुर्यदादिष्टमुत्सृजेयुर्यादृशे पुनः पर्याप्लावे मध्येषडहस्य संपद्येत षडहैर्मासान्त्संपाद्य यत्सप्तममहस्तस्मिन्नुत्सृजेयुस्तदग्नये वसुमते पुरोडाशमष्टाकपालं निर्वपेयुरैंद्रं दधींद्राय मरुत्वते पुरोडाशमेकादशकपालं वैश्वदेवं द्वादशकपालमग्नेर्वैवसुमतः प्रातःसवनं यदग्नये वसुमते पुरोडाशमष्टाकपालं निर्वपंति देवतामेव तद्भागिनीं कुर्वंति (२) सवनमष्टाभिरुपयंति यदैंद्रं दधि

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

भवतींद्रमेव तद्भागधेयान्नच्यावयंतींद्रस्य वै मरुत्वतोमाध्यंदिनꣳ सवनं यदिंद्राय मरुत्वते पुरोडा-
शमेकादशकपालं निर्वपंति देवतामेव तद्भागिनीं कुर्वंति सवनमेकादशभिरुपयंति विश्वेषां वै दे-
वानामृभुमतां तृतीयसवनं यद्वैश्वदेवं द्वादशकपालं निर्वपंति देवताएव तद्भागिनीः कुर्वंति सवनं-
द्वादशभिः (२) उपयंति प्राजापत्यं पशुमालभंते यज्ञोवै प्रजापतिर्यज्ञस्यानंनुसर्गायाभिवर्तइतः
षण्मासोब्रह्मसामं भवति ब्रह्म वा अभिवर्तोब्रह्मणैव तत्सुवर्गं लोकमभिवर्तयंतोयंति प्रतिकूल-
मिवहीतः सुवर्गोलोकइंद्रक्रतुं नआभर पितापुत्रेभ्योयथा । शिक्षानोअस्मिन्पुरुहूत यामनि जी-
वाज्ज्योतिरशीमहीति (४) अमुतआयताꣳ षण्मासोब्रह्मसामं भवत्ययं वै लोकोज्योतिः प्रजा-
ज्योतिरिममेव तल्लोकं पश्यंतोभिवदंतआयंति — २०) [आदिष्टंकुर्वंतिद्वादशभिरितिविꣳश-
तिश्च] ॥ ७ ॥ देवानां वाअंतं जग्मुषामिंद्रियं वीर्यमपाक्रामत्तत्क्रोशेनावारुंधत तत्क्रोश-
स्य क्रोशत्वं यत्क्रोशेन चात्वालस्यांते स्तुवंति यज्ञस्यैवांतं गत्वेंद्रियं वीर्यमवरुंधते सत्रस्यर्ध्याहव-
नीयस्यांते स्तुवंत्यग्निमेवोपद्रष्टारं कृत्वर्द्धिमुपयंति प्रजापतेर्हृदयेन हविर्धानेंतः स्तुवंति प्रेमाणमे-
वास्यगच्छंति श्लोकेन पुरस्तात्सदसः (१) स्तुवंत्यनुश्लोकेन पश्चाद्यज्ञस्यैवांतंगत्वा श्लोकभा-
जोभवंति नवभिरध्वर्युरुद्गायति नव वै पुरुषे प्राणाः प्राणानेव यजमानेषु दधाति सर्वाऐंद्रियोभवंति-
प्राणेष्वेवेंद्रियं दधत्यप्रतिहृताभिरुद्गायति तस्मात्पुरुषः सर्वाण्यन्यानि शीर्ष्णोंगानि प्रत्यंचति शिरएव
न पंचदशꣳ रथंतरं भवतींद्रियमेवावरुंधते सप्तदशं (२) बृहदन्नाद्यस्यावरुध्याअथो प्रैव तेन जा

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

यंतएकाविꣳशं भद्रं द्विपदासु प्रतिष्ठित्यै पत्नयउपगायंति मिथुनत्वाय प्रजात्यै प्रजापतिः प्रजाअसृजत सोकामयतासामहꣳ राज्यं परीयामितितासाꣳ राजनेनैव राज्यं पर्यैत्तद्राजनस्य राजनत्वं यद्राजनं भवति प्रजानामेवतद्यजमानाराज्यं परियंति पंचविꣳशं भवतिप्रजापतेः (३) आस्यै पंचभिस्तिष्ठंतः स्तुवंति देवलोकमेवाभिजयंति पंचभिरासीनामनुष्यलोकमेवाभिजयंति दश संपद्यंतेदशाक्षरा विराडन्नं विराड्विराजेवान्नाद्यमवरुंधते पंचधाविनिषद्य स्तुवंति पंचदिशोदिक्ष्वेव प्रतितिष्ठंत्यैकैकया स्तुतया समायंति दिग्भ्यएवान्नाद्यꣳ संभरंति ताभिरुद्गातोद्गायति दिग्भ्यएवान्नाद्यं (४) संभृत्यतेजआत्मन्दधते तस्मादेकः प्राणः सर्वाण्यंगान्यवत्यथो यथा सुपर्णउत्पतिष्यञ्छिरउत्तमंकुरुतएवमेव तद्यजमानाः प्रजानामुत्तमाभवंत्यासंदीमुद्गातारोहति साम्राज्यमेव गच्छंति प्लेंखꣳ होतानाकस्यैव पृष्ठꣳ रोहंति कूर्चावध्वर्युर्ब्रध्नस्यैव विष्टपं गच्छंत्येतावंतोवै देवलोकास्तेष्वेव यथापूर्वंप्रति (५) तिष्ठंत्यथो आक्रमणमेवतत्सेतुं यजमानाः कुर्वते सुवर्गस्य लोकस्य समष्ट्यै —११)
[सदसःसप्तदशंप्रजापतेरन्नाद्यंप्रत्येकादशच] ॥ ८ ॥ अर्क्येण वैसहस्रशः प्रजापतिः प्रजाअसृजत ताभ्यइलांदेनेरांलूतामवारुंधयदर्क्यंभवतिप्रजाएव तद्यजमानाः सृजंतइलांदं भवति प्रजाभ्य एव सृष्टाभ्यइरां लूतामवरुंधते तस्माद्याꣳ समाꣳ सत्रꣳ समृद्धं क्षोधुकास्ताꣳ समां प्रजाइषꣳह्या सामूर्जमाददतेयाꣳ समां व्यृद्धमक्षोधुकास्ताꣳ समां प्रजाः (१) नह्यासामिषमूर्जमाददतउत्कोदंकुर्वतेयथाबंधान्मुमुचानाउत्क्रोदंकुर्वत एवमेव तद्यजमानादेवबंधान्मुमुचानाउत्कोदं कुर्वतइषमूर्जमात्मन्दधाना

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

वाणः शततंन्तुर्भवति शतायुः पुरुषः शतेंद्रिय आयुष्येवेंद्रिये प्रतितिष्ठंत्याजिंधावंत्यनभिजितस्याभिजित्यै दुंदुभीन्त्समाघ्नंति परमा वाएषा वाग्यादुंदुभौ परमामेव (२) वाचमवरुंधते भूमिदुंदुभिमाघ्नंति यैवेमां वाक्प्रविष्टातामेवावरुंधतेथो इमामेव जयंतिसर्वावाचोवदंति सर्वासां वाचामवरुध्या आर्द्रेचर्मन्व्यायच्छेते इंद्रियस्यावरुध्याआन्यः क्रोशति प्रान्यः शंसति यआक्रोशति पुनात्येवैनान्त्सयः प्रशंसंति पूतेष्वेवान्नाद्यं दधात्यृषिकृतं च(३) वाएते देवकृतं च पूर्वैर्मासैरवरुंधते यद्भूतेच्छदाः सामानि भवंत्युभयस्यावरुध्यै यंति वाएते मिथुनाद्ये संवत्सरमुपयंत्यंतर्वेदिमिथुनौ संभवतस्तेनैव मिथुनान्नयंति — ३०) [प्रजाएवचत्रिंशच्च] ॥९॥ चर्मावभिंदंति पाप्मानमेवैषामवभिंदंति माप रात्सीर्माति व्यात्सीरित्याह संवृत्यै वैषां पाप्मानमवभिंदंत्युदकुंभानधिनिधाय दास्योमार्जालीयं परिनृत्यंति पदोनिघ्नतीरिदं मधुं गायंत्योमधुवै देवानां परममन्नाद्यं परममेवान्नाद्यमवरुंधते पदोनिघ्नंति महीयामेवैषुदधति — ४९) [चर्मैकान्नपंचाशत्] ॥ १० ॥ पृथिव्यै स्वाहांतरिक्षाय स्वाहा दिवे स्वाहा संप्लोष्यते स्वाहा संप्लवमानाय स्वाहा संप्लुताय स्वाहा मेघायिष्यते स्वाहा मेघायते स्वाहा मेघिताय स्वाहा मेघाय स्वाहा नीहाराय स्वाहा निहाकायै स्वाहा प्रासचाय स्वाहा प्रचलाकायै स्वाहा विद्योतिष्यते स्वाहा विद्योतमानाय स्वाहा संविद्योतमानाय स्वाहा स्तनयिष्यते स्वाहा स्तनयते स्वाहोग्रंस्तनयते स्वाहा वर्षिष्यते स्वाहा वर्षते स्वाहाभिवर्षते स्वाहा परिवर्षते स्वाहा संवर्षते (१) स्वाहानुवर्षते स्वाहा

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

शीकायिष्यते स्वाहा शीकायते स्वाहा शीकिताय स्वाहा प्रोषिष्यते स्वाहा प्रुष्णते स्वाहा परिप्रुष्णते स्वाहोद्ग्रहीष्यते स्वाहोद्गृह्णते स्वाहोद्गृहीताय स्वाहा विप्लोष्यते स्वाहा विप्लवमानाय स्वाहा विप्लुताय स्वाहा तप्स्यते स्वाहा तपते स्वाहोग्रमातपते स्वाहर्ग्भ्यः स्वाहा यजुर्भ्यः स्वाहा सामभ्यः स्वाहाङ्गिरोभ्यः स्वाहा वेदेभ्यः स्वाहा गाथाभ्यः स्वाहा नाराशꣳसीभ्यः स्वाहा रैभीभ्यः स्वाहा (२) सर्वस्मै स्वाहा—२) [संवर्षते स्वाहा द्वे च] ॥ ११ ॥ दत्वते स्वाहा दन्तकाय स्वाहा प्राणिने स्वाहा प्राणाय स्वाहा मुखवते स्वाहा मुखाय स्वाहा नासिकवते स्वाहा नासिकाय स्वाहाक्षण्वते स्वाहानक्षिकाय स्वाहा कर्णिने स्वाहा कर्णकाय स्वाहा शीर्षण्वते स्वाहा शीर्षकाय स्वाहा पद्वते स्वाहापादकाय स्वाहा प्राणते स्वाहाप्राणते स्वाहा वदते स्वाहावदते स्वाहा पश्यते स्वाहापश्यते स्वाहा शृण्वते स्वाहाशृण्वते स्वाहा मनस्विने स्वाहा (१) अमनसे स्वाहा रेतस्विने स्वाहारेतस्काय स्वाहा प्रजाभ्यः स्वाहाप्रजननाय स्वाहा लोमवते स्वाहालोमकाय स्वाहा त्वचे स्वाहात्वक्काय स्वाहा चर्मण्वते स्वाहाचर्मकाय स्वाहा लोहितवते स्वाहालोहिताय स्वाहा माꣳसन्वते स्वाहामाꣳसकाय स्वाहा स्नावभ्यः स्वाहास्नावकाय स्वाहास्थन्वते स्वाहानस्थिकाय स्वाहामज्जन्वते स्वाहामज्जकाय स्वाहाङ्गिने स्वाहानङ्गाय स्वाहात्मने स्वाहानात्मने स्वाहा (२) सर्वस्मै स्वाहा—२) [स्वाहा स्वाहा द्वे च] ॥ १२ ॥ कस्त्वा युनक्ति स त्वा युनक्तु विष्णुस्त्वा युनक्त्वस्य यज्ञस्यर्द्ध्यै मह्यꣳ संनत्या अमुष्मै कामायायुषे त्वा प्राणाय त्वापानाय त्वा व्यानाय त्वा व्युष्ट्यै

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

त्वा रय्यै त्वा राधसे त्वा घोषाय त्वा पोषायत्वा राद्घोषाय त्वा प्रच्युत्यै त्वा — ३८) [कौष्टात्रिꣳशत्] ॥ १३ ॥ अग्नये गायत्राय त्रिवृतेराथंतराय वासंतायाष्टाकपालइंद्राय त्रैष्टुभाय पंचदशाय बार्हताय ग्रैष्मायैकादशकपालोविश्वेभ्योदेवेभ्योजागतेभ्यः सप्तदशेभ्योवैरूपेभ्योवार्षिकेभ्योद्वादशकपालोमित्रावरुणाभ्यामानुष्टुभाभ्यामेकविꣳशाभ्यां वैराजाभ्याꣳ शारदाभ्यां पयस्या बृहस्पतये पाङ्क्तायत्रिणवाय शाक्कराय हैमंतिकाय चरुः सवित्रआतिच्छंदसाय त्रयस्त्रिꣳशाय रैवताय शैशिराय द्वादशकपालोदित्यै विष्णुपत्न्यै चरुरग्नये वैश्वानराय द्वादशकपालोनुमत्यै चरुः कायएककपालः— ४७) [अग्नयेसप्तचत्वारिꣳशत्] ॥ १४ ॥ योवाअग्नावग्निः प्रह्रियते यश्चसोमोराजा तयोरेषआतिथ्यं यदग्नीषोमीयोथैषरुद्रोयश्चीयते यत्संचितेग्नावेतानि हवीꣳषि न निर्वपेदेषएव रुद्रोशांतउपोत्थाय प्रजां पशून्यजमानस्याभिमन्येत यत्संचितेग्नावेतानि हवीꣳषि निर्वपति भागधेयेनैवैनꣳ शमयति नास्यरुद्रोशांतः (१) उपोत्थायप्रजांपशूनभिमन्यते दशहवीꣳषि भवंति नव वै पुरुषेप्राणानाभिर्दशमी प्राणानेव यजमाने दधात्यथोदशाक्षरा विराडन्नं विराड्विराज्येवान्नाद्ये प्रतितिष्ठत्यृतुभिर्वा एषछंदोभिः स्तोमैः पृष्ठैश्चेतव्यइत्याहुर्यदेतानि हवीꣳषि निर्वपत्यृतुभिरेवैनं छंदोभिः स्तोमैः पृष्ठैश्चिनुते दिशः सुषुवाणेन (२) अभिजित्याइत्याहुर्यदेतानि हवीꣳषि निर्वपति दिशामभिजित्याएतयावाइंद्रदेवाअयाजयन्तस्मादिंद्रसवएतया मनुंमनुष्यास्तस्मान्मनुसवोयथेंद्रोदेवानां यथा मनुर्मनुष्या-

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

णामेवं भवति यएवं विद्वानेतयेष्ट्या यजंते दिग्वंतोः पुरोनुवाक्याभवंति सर्वासां दिशामभिजित्यै— ४१) [सुषुवाणेनैकंचत्वारिंशच्च] ॥ १५ ॥ यः प्राणतोनिमिषतोमहित्वैकइद्राजाजगतोबभूव । यईशे अस्य द्विपदश्चतुष्पदः कस्मै देवाय हविषा विधेम । उपयामगृहीतोसि प्रजापतये त्वा जुष्टंगृह्णामि तस्य ते द्यौर्महिमा नक्षत्राणि रूपमादित्यस्ते तेजस्तस्मै त्वा महिम्ने प्रजापतये स्वाहा— ३८) [द्यौऽष्टात्रिंशत्] ॥ १६ ॥ यआत्मदाबलदायस्य विश्वउपासते प्रशिषं यस्य देवाः । यस्य छायामृतं यस्य मृत्युः कस्मैदेवाय हविषा विधेम । उपयामगृहीतोसि प्रजापतये त्वा जुष्टंगृह्णामि तस्यतेपृथिवी महिमौषधयोवनस्पतयोरूपमग्निस्ते तेजस्तस्मै त्वा महिम्ने प्रजापतये स्वाहा— ३९) [यएकान्नचत्वारिंशत्] ॥ १७ ॥ आब्रह्मन्ब्राह्मणोब्रह्मवर्चसीजायतामास्मिन्राष्ट्रे राजन्यइषव्यः शूरोमहारथोजायतां दोग्ध्री धेनुर्वोढानड्वानाशुः सप्तिः पुरंधिर्योषाजिष्णूरथेष्ठाः सभेयोयुवास्य यजमानस्य वीरोजायतां निकामेनिकामे नः पर्जन्योवर्षतु फलिन्योनओषधयः पच्यंतां योगक्षेमोनः कल्पतां —४१) [ऐकंचत्वारिंशत्] ॥ १८ ॥ आक्रान्वाजीपृथिवीमग्निं युजमकृत वाज्यर्वाक्रान्वाज्यंतरिक्षं वायुं युजमकृतवाज्यर्वाद्यां वाज्याक्रंस्तसूर्यं युजमकृतवाज्यर्वाग्निस्तेवाजिन् युङ्ङनुत्वारभे स्वस्ति मासंपारयवायुस्ते वाजिन् युङ्ङनुत्वारभे स्वस्ति मासं (१) पारयादित्यस्ते वाजिन् युङ्ङनुत्वारभेस्वस्ति मासं पारयप्राणधृगसि प्राणं मेदृꣳह व्यानधृगसि व्यानं मेदृꣳहापानधृगस्यपानं मेदृꣳह चक्षु-

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

रसि चक्षुर्मयि धेहि श्रोत्रमसि श्रोत्रं मयि धेह्यायुरस्यायुर्मयिधेहि —४३) (संत्रिचत्वारिꣳश- च) ॥ १९ ॥ जनिबीजं वर्ष्टापर्जन्यः पक्तासस्यꣳ सुपिप्पलाओषधयः स्वधिचरणेयꣳ सूपसद नोग्निः स्वध्यक्षमंतरिक्षꣳ सुपावः पवमानः सूपस्थानाद्यौः शिवमसौ तपन् यथा पूर्वमहोरात्रे पंचद शिनोर्धमासास्त्रिꣳशिनोमासाः कॢप्ताऋतवः शांतः संवत्सरः —३१) [जइयेकंत्रिꣳशत्] ॥२०॥ आग्नेयोष्टाकपालः सौम्यश्चरुः सावित्रोष्टाकपालः पौष्णश्चरूरौद्रश्चरुरग्नये वैश्वानराय द्वादशकपा- लोमृगाखरे यदि नागच्छेदग्नयेꣳहोमुचेष्टाकपालः सौर्यं पयोवायव्यआज्यभागः —२४) [आग्नेय श्चतुर्विꣳशतिः] ॥ २१ ॥ अग्नयेꣳहोमुचेष्टाकपालइंद्रायाꣳहोमुचएकादशकपालोमित्रावरुणाभ्या मागोमुग्भ्यां पयस्यावायोसावित्रआगोमुग्भ्यां चरुरश्विभ्यामागोमुग्भ्यां धानामरुद्भ्यएनोमुग्भ्यः स प्तकपालोविश्वेभ्योदेवेभ्यएनोमुग्भ्योद्वादशकपालोनुमत्यै चरुरग्नये वैश्वानरायद्वादशकपालोद्यावा- पृथिवीभ्यामꣳहोमुग्भ्यां द्विकपालः —३०) [अग्नयेत्रिꣳशत्] ॥ २२ ॥ अग्नये समनमत्पृ- थिव्यै समनमद्यथाग्निः पृथिव्यासमनमदेवं मह्यं भद्राः संनतयः संनमंतु वायवे समनमदंतरिक्षाय समनमद्यथा वायुरंतरिक्षेण सूर्याय समनमद्दिवे समनमद्यथा सूर्योदिवा चंद्रमसे समनमन्नक्षत्रेभ्यः समनमद्यथा चंद्रमानक्षत्रैर्वरुणाय समनमदद्भ्यः समनमद्यथा (१) वरुणोद्भिः साम्ने समनमदृचे- समनमद्यथा सामर्चा ब्रह्मणे समनमत्क्षत्राय समनमद्यथा ब्रह्म क्षत्रेण राज्ञे समनमद्विशे समनमद्य था राजा विशारथाय समनमदश्वेभ्यः समनमद्यथा रथोश्वैः प्रजापतये समनमद्भूतेभ्यः समनमद्य-

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

था प्रजापतिर्भूतैः समनमदेवं मह्यं (२) भद्राः संनतयः संनमंतु —४) [यथामह्यंचत्त्वारिंच] ॥ २३ ॥ ये ते पंथानः सवितः पूर्व्यासोरेणवोविततांअंतरिक्षे । तेभिर्नोअद्यपथिभिः सुगेभीरक्षांचनोअधि च देव ब्रूहि । नमोग्नये पृथिविक्षिते लोकस्पृते लोकमस्मै यजमानाय देहि नमो वायवेंतरिक्षक्षिते लोकस्पृते लोकमस्मै यजमानाय देहि नमः सूर्याय दिविक्षिते लोकस्पृते लोकमस्मै यजमानाय देहि —४४) [येचतुश्चत्वारिंशत्) ॥ २४ ॥ योवाअश्वस्य मेध्यस्य शिरोवेदशीर्षण्वान्मेध्योभवत्युषा वाअश्वस्य मेध्यस्य शिरः सूर्यश्चक्षुर्वातः प्राणश्चंद्रमाः श्रोत्रं दिशः पादाअवांतरदिशाः पर्शवोहोरात्रेनिमेषोर्धमासाः पर्वाणि मासाः संधानान्यृतवोंगानि संवत्सरआत्मा रश्मयः केशानक्षत्राणि रूपं तारकाअस्थानि नभोमांसान्योषधयोलोमानि वनस्पतयोवालाअग्निर्मुखं वैश्वानरोव्यात्तं (१) समुद्रउदरमंतरिक्षं पायुर्द्यावापृथिवी आंडौ ग्रावा शेपः सोमोरेतोयज्जंजभ्यते तद्विद्योतते यद्विधूनुते तत्स्तनयति यन्मेहति तद्वर्षति वागेवास्य वागहर्वा अश्वस्य जायमानस्य महिमापुरस्ताज्जायते रात्रिरेनं महिमापश्चादनुजायतएतौ वै महिमानावश्वमभितः संबभूवतुर्हयोदेवानवहद् (२) अर्वासुरान्वाजीगंधर्वानश्वोमनुष्यान्समुद्रोवाअश्वस्य योनिः समुद्रः — १२) [व्यात्तमवहद्वादशच] ॥ २५ ॥ गावो- (३१३) गावः (१०२) प्रथमे (८४) समान्यो (१०२) यदि (११९) षड्ढै (२१५) रुत्सृज्यं ३ (२२०) देवाना (२६१) मक्यैग्र (१८०) चर्म (४९) पृथिव्यै (१०२) दत्वते

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

एतत्पुस्तकस्य स्वामित्वं
मुनिरसगजेंदुमिते (१८६७) सन् संज्ञकवत्सरे कृतराजकीय
पंचविंशतितम (२५) नियमानुसारतोऽसाधारणीकृतम्

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.

Funding: Tattva Heritage Foundation,Kolkata. Digitization: eGangotri.

ॐम्

कृष्णयजुर्वेदस्य

तैत्तिरीयसंहिता

बोडसोपनामक महामहोपाध्याय राजारामशास्त्रि गोरेइत्युपाह्वशिवरामशर्मभ्यांसंशोधिता.

अयंग्रन्थः

तत्वविवेचकग्रन्थप्रसारकसमित्या

प्रेरितेन

तुकारामतात्याभिख्येन

अंकयित्वाप्रसिद्धिंप्रापितः

सच

मुंबय्यां

गणपतकृष्णाजीमुद्रायंत्रालयाधिपतिना आत्मारामकान्होबाभिख्येन

अंकितः

शकाब्दाः १८१०. ख्रिस्ताब्दाः १८८८.

CC-0. Bhagavad Ramanuja National Research Institute, Melukote Collection.